

780 /
1980/2

საგონი

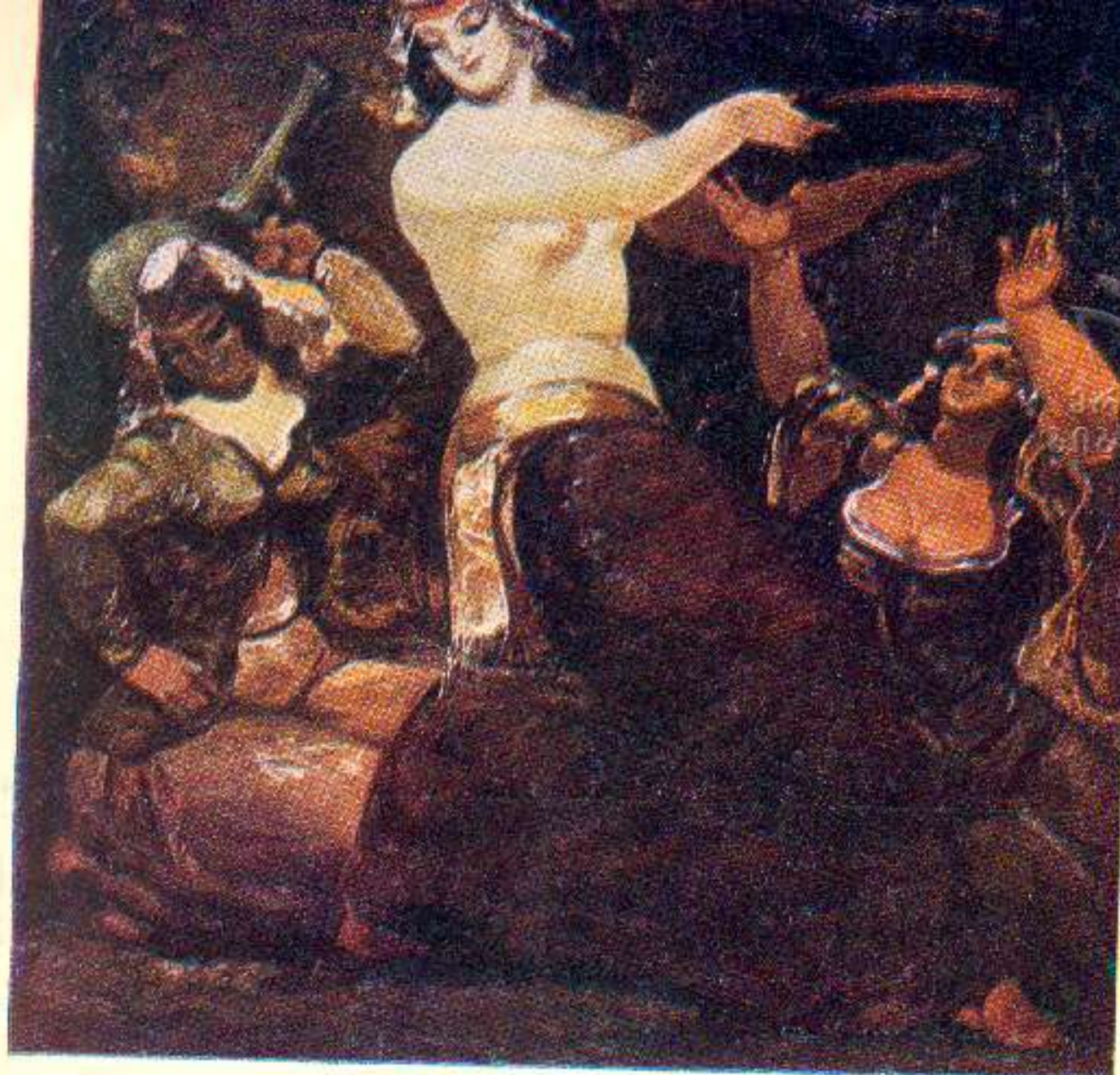

1980
საგონი
საგონი

4

ISSN 0134-9848

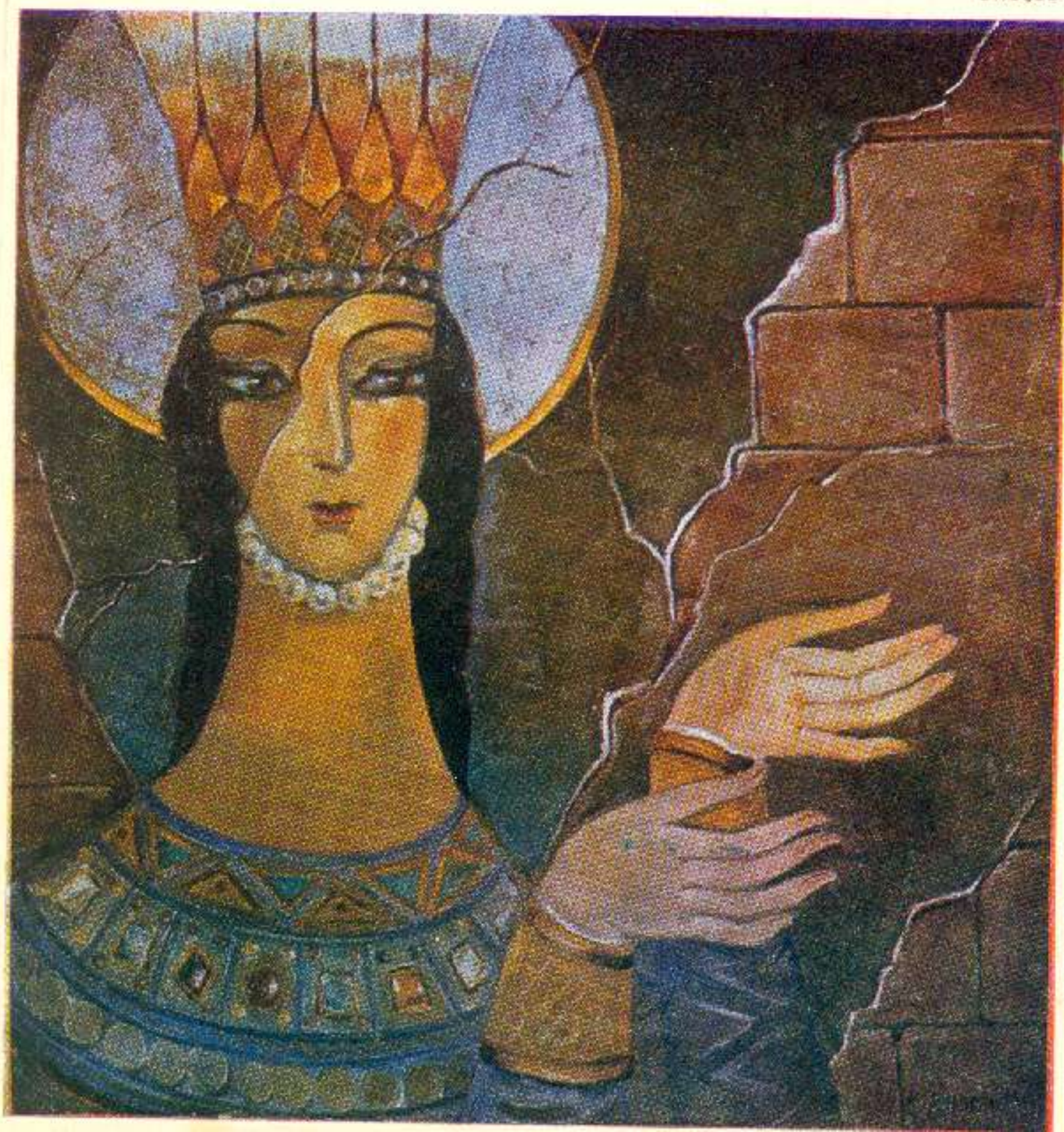

ლ. კვლავიშვილი.

სამოკინო ფაგონი

საქართველოს
სამხრეთ-აღმოსავლეთი
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

ფაგონი

ლ. კვლავიშვილი.

სამოკინო ფაგონი

საქართველოს
სამხრეთ-აღმოსავლეთი
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

ფაგონი

სურსათი

მხატვრული თარგმანისა და ლიტერატურულ ურთიერთობათა მთავარი სარედაქციო კოლეგია

შ ი ნ ა ა რ ს ი

— უილიამ ფოლკნერი. ხვაშრი და მრისხანება. რომანი. დასაწყისი. ინგლისურიდან თარგმნა ჯაურ კილაძემ	4
მაქს შტრომლი. ლექსები. ფრანგულიდან თარგმნა გაორგი ფლოლაძემ	71
გიორგი შტრომლი. ციმბირი. რომანი. ნაწყვეტი. თარგმნა ვანო ურჯუშელაშვილმა	75
— ფრანსუა ბრილჟარცერი. სასლონიკის მონასტერი. ნოველა. გერმანულიდან თარგმნა ვიქტორ კახნიაშვილმა	120
ალექსანდრ ცარუკათი. მოსაკვლავი გიჟის ციხე. მოთხრობა. რუსულიდან თარგმნა მიხეილ ბულკათმა	148
კოსტა ხეთაბათი. ლექსები. თარგმნა იზა ორჯონიძემ	153

მთავარი რედაქტორი ურთა ნიშნიანიკა

სარედაქციო კოლეგია: შუია ბაქრაძე, ბაჩანა ბრეგვაძე, გურამ გოგიაშვილი,
ნანა ღარსია (პ. შვ. შვიგანი), მავალი თოდუა, ნოდარ კაკაბაძე, შიხაილ
კვესელავა, ზურაბ კიკნაძე, მანუში კოტეხიშვილი, როგან მივინოშვილი,
ოთარ ნოდია, ნიკო შიასაშვილი, თაბაჯ ჩხენკელი, დავით ფერდინანი

საქართველოს მწერალთა კავშირი
 მსოფლიო ლიტერატურის ორთვიური
 ალმანახი

შინაარსი

უზანა რიშინაშვილი, ვიპი, მოთხრობა, თარგმნა გორგი მაჭუტაძემ	155
ჯინე ჯონისი, ულისა, მეცხრე ეპიზოდი. ინგლისურიდან თარგმნა ნიკო უიასაშვილმა	174
• თანამედროვე უკრაინული მოთხრობები, უკრაინულიდან თარგმნა ჯაბა ასათიანმა	197
— ვინსენტ ვილემ ვან გოგი, წმინდანები, ჰოლანდიური პერიოდი. თარგმნა ლამარა კიკილაშვილმა	214
ნიკოლოზ კენჭოშვილი, ინდური პუბლიცისტიკა ლენინის შესახებ	239
გარეკანზე: ლომნარდო და ვინჩი, ბანოვანი შარკუშით	

«САУНДЖЕ»
 ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ АЛЬМАНАХ
 НА ГРУЗИНСКОМ ЯЗЫКЕ № 4 1980
 ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
 ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА И ЛИТЕРАТУРНЫХ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ
 ТБИЛИСИ, УЛИЦА ШАЛВЫ ДАДИАНИ, 2

უილიამ ფოლქნერი

ხმაური და მრისხანება

რომანი

ონგლისურიდან თარგმნა ზაურ კილაძემ

საბედისწერო დილა გათენდა კვენტის კომპოსიციისთვის 1910 წლის 2 ივნისს. მასთან ერთად გაშთილვია მისმა წარსულმაც და ეს წარსული ისე ჩაწმასხოდა მის აწმყოს, რომ საბოლოოდ, როცა ამ თავის — „1910 წლის 2 ივნისი“ — უკანასკნელ გვერდს დაეხურავთ, ნთლიანი სურათი წარმოგვიდგება, სრულიად ჩაუხვდებით მოხატბელი ვმარის თავგადასავალს, მის ხასიათსა და მეობას.

ამ დღეს კვენტანს ყოველივე მის საბედისწერო გადაწყვეტილებას შეახსენებს, მოგონებებთან შერთული სულიერი მღელვარების შემჯვობით შთელი მისი ცხოვრება გაცხადდება და გამოჩნდება ის ძირისძირი, რასაც წვეულებრივი თვლი და სიტყვა ვერც იხილავს და ვერც გვაძენობს. „ხმაურისა და მრისხანების“ ყოველი სიტყვა უაღრესად ლაკონიური და ძალუმი ფორმის ძერწვას, იმ ფორმის შექმნას ემსახურება, რომლის მეოხებითაც ღრმა შინაარსი გამომწერდება საბოლოოდ.

კვენტინ კომპოსონის სულიერი თავგადასავალი ამ რომანის მეორე თავშია ნოთხრობილი, ხოლო პირველში მისი უშეტობის ძმის, ჭკუასუსტი ბენჯამინის ამბავს ვეცნობით.

მართლაც, იშვიათი შემთხვევაა მხატვრულ ლიტერატურაში გონწყული ვმარის თხრობა, და ამთავიოვე უნდა ითქვას, რომ ამ ვმარს მრავალმხრივი ფუნქცია აკისრია — ბენჯის თხრობაში ზუსტად აისახება სხვა ვმართა დიალოგები და მკითხველიც ამ ვმით გაიგებს კომპოსონთა ოჯახის ამბავს; ბენჯი ამქვეყნიური უსამართლობის განსახიერება და სიმბოლოა, თითქოსდა შოგადკაცობრიული პრობლემები ამ ვმარის პრიზმაშია გარდატეხილი და წარმოჩენილი; ბენჯის სახით მოცემულია ერთგვარი გამოსაცდელი სხვა ვმირებისთვის და ასე ჩვენთვის ნათელი გახდება მხუნებულ ვმართა ხასიათები, ბენჯისთან ურთიერთობაში საცნაურდება მათი ადამიანური თვისებები...

თქვენი საქუდეული პერსონაჟი დავვისახელდეთო, სთხოვეს ერთსეუ უ. ფოლქნერს. ჯეისონი, ჯეისონ კომპოსონით, ასე უპასუხა მწერალმა: სუბიექტურად და ობიექტურადაც ჯეისონს ისეთი ჭკუა მისცა განცებამ, რომ თავის ირგვლივ მყოფ ხალხში, თავის გარემოსა და წარსულში თავისი „კაცუდებული“ ბედის საფუძველს ხედავს. ბავშვობიდანაც კი არ გადმოძეულია რაჟე სასიხარულო, ისე როგორც კედისა და კვენტინს, და ასე განსაჯეთ — ბენჯისაჟი ჯეისონი ერთთავად დაუნთქავს გარკვეულ ქვენა ვრძნობას და ყველას და ყველაფერს ამ ერთი უპრიმიტიულესი და შემადრწუნებელი ვრძნობის მიხედვით აღიქვამს — კვენტინაში, თავის დისშვილში, გამდიდრების წყაროსა და უასაკო მეძავს დანიანსაჟე, სწორედ ისე, მანქანის საყვიარის ხმაში ეირის ყროყინს რომ გაივინებს, დაინახავს

იმას, რაც არ არის და რასაც მართლაც მიაღწევს თავისი გულქვაობითა და სიბრძნევით — დამდუპველი შეიქმნება მხახვად კვენტინასთვის კომპოსონთა თჯახში ჯეისონის მაერ მთ-
წამლული ატმოსფერო.

უ. ფოლკნერის „ხმაური და მჩიისხანების“ გმარების თხრობა შემოიფარგლება — თავებსაც ასე ჰქვია: „1928 წლის 7 აპრილი“, „1910 წლის 2 ივნისი“, „1928 წლის 6 აპრილი“, დაბოლოს უკვე ავტორისეული თხრობა „1928 წლის 8 აპრილი-თაა“ დასათაურებული. მაგრამ ეს ისე არ უნდა გავიფთოთ, თითქოს მართლაც ერთ დღეში ხდება მთელი ამბავი, რადგან უ. ფოლკნერს კარგად ესმის ის რეალობა, ადამიანი რომ ჰქვია სასულად: „თავისთავად არავინ შეიძლება არსებობდეს. არ არის ისეთი რამ, როგორცაა „აყთ“. იმიტომ რომ წარსული არის; ყოველი კაცის, ყოველი ქალის, ყოველი წუთის ნაწილია იგი“.

ანისდა კვალად, სკივე რეალობის ანალიზით, რაკილა „ადამიანი ჯამია თავისი წარსულისა“, კვენტინ კომპოსონის თხრობაში ბავშვობის ხანას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. უ. ფოლკნერის ამ გმარს ბედისწერა — ბავშვობისდროინდელი სამყაროს ნამუსხრევი, მისი წმინდა და აწ შებღალული გრძნობები გაანადგურებს ჯერ სულიერად და მერე ფიზიკურადაც.

სიკეთე უკან იხევს, მაგრამ ამ შემთხვევაში სიკეთის უკანდახვევა მის უარყოფას როდინიშნავს, თავად ამ მშვენიერი ყმაწვილის არსებობა ცხოველყოფელი ნიშანია სიკეთისა.

შეიძლება თამამად ითქვას, თუკი ვაყა მინდია სხვა გმირებთან შედარებით უფრო თავის შემქმნელის სულთან წილნაყარი, ასევე კვენტინ კომპოსონიც თავად უ. ფოლკნერის სასხლი და ხორცია, უ. ფოლკნერისა, რომელსაც თავი არ მოუვლავს... და რომელმაც თავისი ღიადი შემოქმედებით მარადიული ჭეშმარიტებანი გვამცნო.

მთარგმნელის საგან

16513

1928 წლის 7 აპრილი

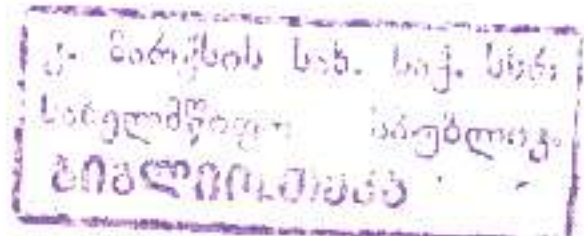
ღობესთან მიმდგარი, დაბურულ ყვავილოვანში ვიჭვრიტებო ვხედავ, როგორ ურტყამენ ჩოვანს, მიდიან ალმისკენ, მეც ლობეს მივყვები. ლასტერი ეძებს ყვავილებიანი ხის ძირას, ბალახში, ალაში ამოაძრეს, ურტყამენ ისევ. შემდეგ ალაში კვლავ ჩაარქვს და კვლავ სწორვზე მიდიან, მეც ლობეს მივყვები. ლასტერი მოცილდა ყვავილოვან ხეს და ორივე მივდივართ ღობის გასწვრივ. შეჩერდნენ ისინი და ჩვენც შევჩერდით, მე ლობეში ვახედები, ლასტერი ბალახში ეძებს.

— ჩოვანი მომაწოდე, კედ*, — დაარტყა, გაგვშორდნენ. მწვანეზე მიდიან, ლობეს ჩაჭიდებული გავცქერო.

— ნეტავი სარკეში ჩაგახედა, — თქვა ლასტერმა, — ოცდაცამეტა წლისა ხარ და აგრე იქცევი. შენი ტორტის გულისთვის ქალაქში მაზანხალეს. ნულარ ზლუქუნებ, სჯობს ის ფული მაპოვნინო, წარმოდგენაზე ისე ვინ შემიშვებს ამ საღამოს.

მწვანეზე მიდიან, ხანდახან გაჰკრავენ ჩოვანს. ლობეს იმ მხარეს მივყვები, სადაც ალამს აფრიალებს ქარი ბრკიალა ბალახსა და ხეებში.

* კედ (კედი — caddie) — საგოლდე ჩოვანის დამტარებელი ბიჭი.

— წამო, — თქვა ლასტერმა, აქ ხომ უკვე დავებნეთ. აღარ დაბრუნდებიან. წამო, წყალთან დავებნოთ, თორემ ზანგები ნახვენ იმ ფულს წითელია. მწვანეზე ურიალებს. გვერდულად მოვრინდა ჩიტი, ალამზე დაჯდა. ლასტერმა აუქშია. ალამი ფრიალებს ბრკილა ბალახსა და ლობეს ჩაჭიდებულა.

— მორჩი ღრიაღს, — თქვა ლასტერმა, — მოთამაშეები წავიდნენ და მე ვერ დავაბრუნებ. გახუმდი-მეთქი, თორემ დიდება დღეობას აღარ გადავიხდის. გახუმდა-მეთქი, თუ არადა, ხომ იცი, აედგები და მთელ ტორტს შეგიჭამ. სანთლებსაც შეგიჭამ. ოცდაცამეტევე სანთელს. წამო, წყალზე ჩავიდეთ. ჩემი ფული უნდა ვიპოვო. იქნებ იმათი რომელიმე ბურთიც ვნახოთ, აბა გახედე, სად არიან. აგე იქ, შორს, ხომ ხედავ? — ლობესთან მივიდა და ხელი გაიშვირა.

ლობეს გავყევით და ბალთან გავედით, ლობეზე ჩვენი ჩრდილებია. ჩემი ჩრდილი ლასტერისაზე მაღალია. გამორღევეულ ლობეში გავძვერით.

— დაიცა, — თქვა ლასტერმა. ისევ ლურსმანს წამოედე. ამ ლურსმანს ვერ იქნა და ერთხელაც ვერ აუარე გვერდი.

კედიმ ამხსნა ლობიდან და ჩვენ გავძვერით. მორჩი ბიძიამ მითხრა, არავინ დაგინახოთ, ისე წადითო, თქვა კედიმ. სჯობს მოვიხაროთ, ბენჯი, აი ასე, ხომ ხედავო. დახრილებმა გავიარეთ ბალი. ყვავილების ღაღანი და შრიალია ჩვენ გარშემო. მიწა ხმელია. მივძვრებით იმ ადგილას, სადაც ღრუტუნებენ და ჭყვიტინებენ ღორები. ალბათ იმდღევანდელ დაკლულს დარდობენო, თქვა კედიმ. მიწა ხმელია. ბელტები და გოროხები.

ხელები ჯიბეში გქონდეს, თქვა კედიმ, თორემ წაგეყინება. ხელებწყინული ხომ არ შეხვდებიო შობას.

— გარეთ ძალიან ცივა, — თქვა ვერშიმა, — არ გახვიდე.

— რაო, რა მინდაო, — თქვა დედამ.

— გარეთ მინდაო, — თქვა ვერშიმა.

— ხოდა, შენც გაუშვი, — თქვა მორჩი ბიძიამ.

— ძალიან ცივა, — თქვა დედამ, — სჯობს აქ იყო. ბენჯამინ, მანდ იყავი ახლა.

— რა უნდა მოუვიდეს, — თქვა მორჩი ბიძიამ.

— ბენჯამინ, თქვა დედამ, — არ გამიგონებ და სამზარეულოში დავსვამ, იცოდე.

— დედამ მითხრა, დღეს სამზარეულოში ნუ შემოიყვანოთ, — თქვა ვერშიმა, ისედაც ვერ ავუდივარ საქმლის სამზადისსო.

— გაუშვი, კერთლახ, — თქვა მორჩი ბიძიამ, — ნუ იშლი ხოლმე ძარღვებს, ვინდა კიდევ ავად გახდე.

— რა ვიცი, თქვა დედამ, რად დავისაგე ასე, ზანდაზან ვფიქრობ და ვერ განთმიცვნი.

— რა ვიცი, რა ვიცი, თქვა მორჩი ბიძიამ, — ჯანზე უნდა იყო. პუნშს მოგიშაადებ.

— პუნში უარესს მიზამს, თქვა დედამ, — ხომ იცი.

— თავს უკეთ იგრიანობ, — თქვა მორჩი ბიძიამ, — კარგად ჩააცვი, ბიჭო, და ცოტა ხანს გარეთ გაიყვანე.

მორჩი ბიძია გავიდა. ვერშიც გავიდა.

— გაჩუმდი, შვილო, — თქვა დედამ, — ჩაგაცმევენ და იმ წუთას გავიშვებთ. არ მინდა ვაცოვდე.

ვერშმა პალტო და ბოტები ჩამაცვა, ქუდი ავიღეთ და მივდივართ. სასადილო ოთახში მორი ბიძია ბუფეტი გამოუღია და შიგ ბოთლს დგამს.

— ნახევარი საათითლა გააჩერე ვარეთ, ბიჭო თქვა მორი ბიძია, — თორღ იცოდე, ეზოში გყავდეს.

— დიახ, ბატონო, — თქვა ვერშმა, — არც არასდროს გაგვიშვია ეზოდან. ვარეთ გავედით. მზე ცივია და ბრკიალა.

— თავი სად ავიღებია, — თქვა ვერშმა, — ქალაქში ხომ არ გინდა წახვიდე. — მივდივართ, ფოთლებს მივაშრივლებთ. ჭიშკარი ცივია. — სჯობს ხელები ჯიბეში ჩაიწყო, — თქვა ვერშმა, — ჭიშკარზე თუ მიგეჭინა, რალა გეშველება. ვითომ შინ არ შეგიძლია დააცადო. — ჯიბეში ჩამადებინა ხელები. მესმის, ფოთლებს მივაშრივლებს. სიცივის სუნია. ჭიშკარი ცივია.

— კაკალი აიდე. ოჰო, რა შეხტა ხეზე. შეხედე, ბენჯი, ციყვი!

ჭიშკარს ვერა ვგრძნობ, მაგრამ ბრკიალა სიცივის სუნი კი მცემს.

— გირჩევნია ხელები ჯიბეში ჩაიწყო.

კედი მოდის, მერე გამოიქცა. ზურგზე ჩანთას მოახტუნებს.

— გამარჯობა, ბენჯი, — თქვა კედიმ. ჭიშკარი გააღო, შემოვიდა და დაინხარა. ფოთლების სუნი აქვს კედის. — მე შემომეგებე, ხომ? კედის შემოეგებე, ხომ? ხელები აგრე რად გასცივებია, ვერშ?

— ჯიბეში ჩაიწყვე-მეთქი, ვუთხარი, — თქვა ვერშმა, — ჭიშკარს ვერ მოვაცილებინე.

— შენ ხომ კედის გამოეგებე, — თქვა კედიმ და ხელები დამიჩილა. — აბა რა უნდა გეთქვა კედისთვის? — ხეების სუნი აქვს კედის, აი ისეთი, როცა მეუბნება, ახლა კი ჩაგვეძინებაო.

აბა რა ვაღრიალებს, თქვა ლასტერმა, აგე წყალთან მივალთ და დაინახავ, ამა, შენ ბანგას ყვავილიო. ღობე გავიარეთ. შემოღობილში შევედით.

— აბა, აბა, — თქვა კედიმ, — რა უნდა გეთქვა კედისთვის? შინ არ გააჩერეს, ხომ, ვერშ?

— მაგას ვინ გააჩერებს, — თქვა ვერშმა, — ვიღრე არ გამოუშვეს, ღრიალებდა, გამოუშვეს და პირდაპირ ჭიშკარს მოაშურა გზის საყუდრებლად.

— შენ რა, — თქვა კედიმ, — გეგონა, მე მთელ სკოლიდან და შობაც მაშინვე იქნება? ასე ფიქრობდი, ხომ? შობა კი ზეგაა. თოვლის პაპა გვესტუმრება, ბენჯი, თოვლის პაპა. მოდი, შინ გავიქცეთ და გავთბეთ. — ხელი ჩამკიდა, გავრბივართ ფოთლების ბრკიალა შრიალში. ბრკიალა სიცივიდან ავრბივართ კიბეზე და შევრბივართ ბნელ სიცივეში. მორი ბიძია ისევ ბუფეტში დგამს ბოთლს. კედის, იდახის, კედიმ თქვა:

— ცეცხლთან მიიყვანე, ვერშ. ვერშს გაჰყევი. — ასე თქვა, — მეც ახლავე მოვალ.

ცეცხლთან მივდივართ. დედამ თქვა:

— ხომ არ გაითოშა, ვერშ?

— არა. ქალბატონო, — თქვა ვერშმა.

— გახადე პალტო და ბოტები, — თქვა დედამ. — რამდენჯერ უნდა გითხრა, ჯერ ბოტები გახადე და მერე შემოიყვანე-მეთქი.

ლაში შემადგო. ტ.პ.-ის აღვირი უკავია. — ვერ გამოვიდა, ჯეისონი რად არ ყო-
დულობს ახალ ორთვალას, — თქვა დილზიმ, — ერთ მშვენიერ დღეს ნაწილ-
ნაწილ დაიშლება და ეს იქნება. ერთი ამის ბორბლებს შეხედე.

დედა გამოვიდა, პირბადე ჩამოუშვია. ხელში ყვავილები აქვს.
— როსკუსი სადღაა, — თქვა დედამ. ბიზუნიუსი

— როსკუსი დღეს შეუძლოდაა, ხელიც ვერ აუწევია, — თქვა დილზიმ, —
ტ.პ.-იც კარგად წაიყვანს.

-- ვაიზე, რაღა ვქნა, — თქვა დედამ, — კვირაში ერთხელა მჭირდება მე-
ეტლე. დმერთია მოწმე, მეტს არაფერს გთხოვთ.

— თქვენც კარგად იცით, რა შავი დღე აყარა როსკუსს ნიკრისის ქარმა,
მისს კალაინს, — თქვა დილზიმ, — ადით და დაბრძანდით. ტ.პი-ი როსკუსს არ
ჩამოუვარდება.

— ვაიპე, რაღა ვქნა, — თქვა დედამ, — ამ ბავშვს რამე რომ დაუშავდეს.
დილზი კიბეზე ავიდა.

— კაი ბავშვია, — ასე თქვა. დედას ხელი მოკიდა, — ჩემი ტ.პ.-ის ტოლი
ვაუკაცი იქნება. ჩამობრძანდით, თუკი აპირებთ წასვლას.

— ვაიზე, რამე რომ მოხდეს, — თქვა დედამ. კიბეზე ჩამოვიდნენ, დედა
ორთვალაში დაჯდა, დილზი შეეშველა. — თუმცა, მგონია, ყველა დავისვენებთ
მაშინ, — თქვა დედამ.

— რას ბრძანებთ, ქალბატონო, — თქვა დილზიმ, — ვათომ არ იცით, ქვი-
ნი რა თვინიერია. მაგან რომ აიწყვიტოს, თვრამეტი წლის ზანგზე უარესი საფრ-
თხობელა უნდა დაანახოთ. ერთად რომ შეაერთოთ იმისი და ბენჯის წლები,
უფრო ბებრეკი ეს ცხენი გამოვა. ტ.პ.-ი, იცოდე, ჭკუით იყავი მისს კალაინთან,
თორემ როსკუსს ვეტყვი, შენი სამყოფი ძალა კი ექნება ჯერ კიდევ ხელებში.

— დიახ, დედი, — თქვა ტ.პ.-იმ.

— ვიცო, რაღაც კარგი არ დამენართება, — თქვა დედამ, — გაჩუმდი, ბენ-
ჯამინ.

— ყვავალი მიეცით, ეგ უნდა, — თქვა დილზიმ და თაიგულს წაეტანა.

— არა, არა, — თქვა დედამ, — სულ ამირ-დამირევე.

— თქვენც მაგრა გეჭიროთ, — თქვა დილზიმ, — მხოლოდ ერთ ყვავილს
ავიღებ. — ყვავილი მომცა, დამშორდა იმისი ხელი. — დროზე წადით, თორემ
კვენტინა დაგვინახავს და თქვენთან წაბოსვლას მოინდომებს, — თქვა დილზიმ.

— სადაა ის გოგო? — თქვა დედამ.

— ქვემოთ, ჩემს სახლთან ლასტერს ეთამაშება, — თქვა დილზიმ, —
გასწი, ტ.პ.-ი, ეგ ორთვალა ისე წაიყვანე, როგორც როსკუსი გასწავლის ხოლ-
მე.

— დიახ, დედი, — თქვა ტ.პ.-იმ, — აჩუუ, ქვინი.

— დარდი ნუ გაქვთ, — თქვა დილზიმ.

მიირწევა, მიქანაობს ორთვალა. — ვაითუ კვენტინას რამე მოუვიდეს, —
თქვა დედამ, — ნულარ წავალთ, ტ.პ.-ი. — ჭიმკარი გამოვიარეთ, ორთვალა აღარ
მიირწევა. ტ.პ.-იმ ქვინის მათრახი გადაუჭირა.

— ეგ რა ჰქენი, ტ.პ.-ი, — თქვა დედამ.

— ცოტა გამოთხიზლდეს, — თქვა ტ.პ.-იმ, — გზაზე ძილი ვის გაუგია.

— მივბრუნდეთ, — თქვა დედამ, — მეშინია, კვენტინას რამე არ მოუვი-
დეს.

- აქ ვერ მოგბრუნდებით, — თქვა ტ.პ.-იმ. მე რე გზა გაფართოვდა.
- აი, აქ მოაბრუნე, — თქვა დედამ.
- დიან, ქალბატონო, — თქვა ტ.პ.-იმ. ორთვალა ტრიალდება.
- რას უფრები, ტ.პ.-ი, — თქვა დედამ, სამეჭიდა.
- როგორმე ხომ უნდა მოვატრიალო, — თქვა ტ.პ.-იმს ჩუჩქქქქქქქქქქქ-
- ნი. — გაუჩერდით.
- გადაგვაბრუნებ და ის იქნება, — თქვა დედამ.
- აბა რა ექნა? — თქვა ტ.პ.-იმ.
- მობრუნებისას ვაითუ გადმოგვეყარო-მეტქი, — თქვა დედამ.
- გასწი, ქვინი, — თქვა ტ.პ.-იმ. წავედით.
- კი მოვდავართ, მაგრამ ვაითუ დიღზიმ თვალის ვერ მიადევნოს და კვენ-
- ტინას რამე მოუვადეს, — თქვა დედამ, — ჩქარა უნდა დავბრუნდეთ.
- აჩუუ, ქვინი, — თქვა ტ.პ.-იმ. მათრახი გადაუჭირა ქვინის.
- იპ, ტ.პ.-ი. — თქვა დედამ, ხელი ჩამჭიდა. ქვინის ფლოქვეების ხმა მეს-
- მის. ორივე მხრივ პრიალა ლაქები მოცურავენ, მათი ჩრდილები ქვინის ზურგ-
- ზე მოძრაობენ ბორბლის ბრკიალა თავების მსგავსად. ნერე იმ მხარეს გაჩერდ-
- ნენ, სადაც ბოძკინტია, აქ ჯარისკაცი დგას. მეორე მხარე მაინც მოძრაობს,
- ოღონდ უფრო ნელა.
- რა გნებავო, — თქვა ჯეისონმა. ხელები ჯიბეში აქვს, ფანქარი ეურს
- უკან.
- სასაფლაოზე ნივდივართ, — თქვა დედამ.
- ნება თქვენია, — თქვა ჯეისონმა, — მე ხომ არ ვაკავებთ, ამის სათქმე-
- ლაღლა დამიძახეთ?
- ვაცი, არ წამოგვეყვები, — თქვა დედამ, — შენ რომ წამოსულიყავი, უფ-
- რო მშვიდად ვაქნებოდი.
- დასამშვიდებელი რა გჭირთ, — თქვა ჯეისონმა, — მამამ და კვენტინმა
- ახლა რაღა უნდა დაგიშავთ.
- დედამ პირბადის ქვეშ ცხვირსახოცი შეაცურა. — არ გინდა, დედა, — თქვა
- ჯეისონმა, — თორემ ეს ჭკუამთვრალი ამ შუა მოედანზე აღრიალდება. გასწი,
- ტ.პ.-ი.
- აჩუუ, ქვინი, — თქვა ტ.პ.-იმ.
- ღმერთმა დამაჯა, — თქვა დედამ, — მაგრამ მეც ნალე ამომძვრება
- სული.
- აბა ვაჩერე, — თქვა ჯეისონმა.
- ღრრ, — თქვა ტ.პ.-იმ. ჯეისონმა თქვა:
- ორმოცდაათ დოლარს მთხოვს მორი ბიძია თქვენი ანგარიშიდან, რას
- იტყვი, მივცე?
- მე რას მეკითხები? — თქვა დედამ, — რა უნდა გითხრა. მე არ მინდა
- შენი და დიღზის შეწუხება. მალე ამომძვრება სული და შენც...
- გასწი, ტ.პ.-ი, — თქვა ჯეისონმა.
- აჩუუ, ქვინი, — თქვა ტ.პ.-იმ. ლაქები კვლავ მოგორავენ იმავე მხრი-
- დან, სწრაფად და თანაბრად ბრკიალევენ, ისე, როცა კედი ამბობს, აი, ახლა
- კი დამეძინებაო.
- მტირალასა ბანი, თქვა ლასტერმა, როგორ არა გრცხვენიაო. ახორში შევ-
- დივართ. ბაგები ღიაა. ამლავი პონი აღარ გყავს, ველარ გაისეირნებო, თქვა

როგორ ბანაობენ ბიჭები, უყურე და ისე მოიქეცი, როგორც წესი და რიგია. — ნაპირზე დავჯექი, სადაც რეცხავენ და ცისფერი ბოლია განრთხმული.

— ფული აი, აქ დამივარდა, ვინმეს ხომ არ გინახავთ? — თქვა ლასტერმა.

— რა ფული?

— ამ დილას დავკარგე, — თქვა ლასტერმა, — სადაც იქ დამივარდა, — ამ გახვრეტილი ჯაბიდან გადმომივარდა. ვერ მიპოვია და ამ სალამოს შინ ჯდომა მომიწევს.

— ის ფული სადღა იშთვე, ბიჭო, თეთრი კაცის ჯიბეში მოიძიე, განა?

— სადაც არის, იქ მოვიძიე, — თქვა ლასტერმა, — ძალიან ბევრია იქ და ეგ ერთი ჩემია. ოღონდ კი ვიპოვო. ვინმეს ხომ არ გინახავთ?

— ჩემს საქმეს ვერ ავუდივარ და ახლა შენ გინდა ფული მომიძებნინო?

— აქ მო, — თქვა ლასტერმა, — იქნებ ვიპოვოთ.

— რომც დაინახოს, რას მიხვდება.

— მაინც მოძებნოს, — თქვა ლასტერმა, — წარმოდგენაზე თუ მიდიხარ ამ სალამოს?

— წარმოდგენას ნულარ მიხსენებ. მთელი დღე ამ ვარცლებს დაგტრი-ალებ და ისე ვიღლები, სალამოს ძვალი და რბილი სულ ძირს ჩამომდის.

— თუნდ დაგენიძლავები, რომ წამოხვალ, — თქვა ლასტერმა, — თუნდ დაგენიძლავები, გუშინ სალამოსაც იყავით იქ. თუნდ დაგენიძლავები, გაალებენ თუ არა კარს, იქაურობას სულ თქვენ გაავსებთ.

— უჭემოდაც ბევრი ზანგი მივა იქ. გუშინ სალამოს მეც ეიყავა.

— ზანგის ფულიც ფულობს, მე გეუბნები.

— თეთრი კაცი ზანგს აძლევს გასამრჯელოს და იცის, მოვა სხვა თეთრი კაცი ტაშ-ფანდურით და ამის მონაგარს ამოიღებს. შენ კი, ზანგო, მიდი, დღე და ღამე გაასწორე.

— მერედა, ვინ გეუბნება, წარმოდგენაზე წადიო.

— ჯერჯერობათ არაფერ. მაგრამ შეიძლება მითხრან კიდევაც.

— თეთრი კაცს შენ რას უყურებ.

— არც რას ვუყურებ. მე ჩემი გზით მივდივარ, თეთრი ხალხი კი თავისი გზით. იმათ წარმოდგენას მე რას ვაქნევ.

— ერთი კაცი ისე უკრავს ხერხზე, თითქოს ბანჯოზეო.

— თქვენ გუშინ იყავით, — თქვა ლასტერმა, — მე კი დღეს წავალ. ერთი ის ფული ვიპოვო და.

— ამასაც თან წააყვან?

— აბა კი, — თქვა ლასტერმა, — ამისი ურიალის თავი მაქვს!

— მერედა, რას უწერები, როცა აღრიალდება ხილმე?

— რას ვწერები და ეცემ, — თქვა ლასტერმა. დაჯდა და შარვლის ტოტები აიგაპიწა. ბიჭები წყალში თამაშობენ.

— თქვენ მანდ რაღაც კვერცხებსაც იპოვით კიდევ, — თქვა ლასტერმა.

— რაებს როშავ. დიდება გავიგებს და მაშინ ნახავ შენს სეირს.

ლასტერი წყალში ჩადის, სადაც ბიჭები თამაშობენ. ნაპირთან ასლოს ეტებს.

— ამ დილას აქ რომ ვიყავი, ფული მქონდა, — თქვა ლასტერმა.

— მაინც სად დავკარგე?

— აი, ამ გამოხვრეტილი ჯიბიდან გამომივარდა, — თქვა ლასტერმა. ყვე-

ლანი წყალში ეძებენ. უცებ წამოიშართნენ და გაჩერდნენ, მერე დგაფუნით ერთმანეთს მიეახლნენ. ლასტერმა სტაცა ხელი. წყალზე დაცუცქდნენ, ბუჩქებს შეფარებულნი გორაკს აპყურებენ.

— სად არიან? — თქვა ლასტერმა.

— ჯერ არ ჩანან.

ლასტერმა ის ჭაბეში ჩაიღო. ისინი კი გორაკიდან ჩამოდიან.

— მანდ ბურთი ხომ არ გადმოვარდნილა?

— წყალში ჩავარდებოდა. ხომ არ დაგინახავთ ან ხომ არ გაგიგონიათ, ბიჭებო?

— აქ არაფერი ჩამოვარდნილა. თქვა ლასტერმა, — აი, იქ რაღაც მიეხეთქა ხეს, ვინ იცის, სად გადავარდა.

ისინი წყალში იცურებდნენ.

— ჰეი, ცოტა ქვემოთ გაიხედე. აქედან გადავარდა, ნე დაგინახე.

წყალი მოათვალიერეს. მერე ისევ გორაკზე აღიან.

— შენ ხომ არ ავილია ბურთი? — თქვა იმ ბიჭმა.

— აბა რად მინდა, — თქვა ლასტერმა, — თვალითაც არ მინახავს.

ბიჭი წყალში ჩავიდა, გაუყვა ნაპირს, მობრუნდა და ისევ ლასტერს უყურებს. მერე წყალს ჩაუყვა ქვემოთ.

გორაკზე კაცმა თქვა: „კედ“. ბიჭი წყლიდან ამთვიდა და გორაკზე ავიდა.

— ერთი ამას უყურე, — თქვა ლასტერმა, — ახლავე გაჩუმდი.

— ახლა რაღას ზმუის?

— აბა რა ეიცო, — თქვა ლასტერმა, — ისევ დაიწყებს ხოლმე. მთელი დღე არ გაჩერებულა. დაბადების დღე აქვს და მგონია ამიტომ.

— რამდენი წლისაა?

— ოცდაცამეტის, — თქვა ლასტერმა. — ოცდაათი და სამი წელი შეასრულა ამ დაღას.

— უფრო სწორედ, უკვე ოცდაათი წელია, რაც სამი წლისაა.

— რა ეიცო, — თქვა ლასტერმა, — დიდდას ნათქვამს გეუბნები. ტორტი კი აქვთ ოცდაცამეტსანთლიანი. მუჭისტოლა ტორტია. ვის ეყოფა. გაჩუმდი-მეთქი, აქეთ მოდი, — მკლავზე ხელი მომკიდა. — შეეჭკუააწეულო ბებერთო, — ასე თქვა, — წყებლა მოგხვდება, იცოდე.

— დაგენიძლაგები, რომ ვერ გაბედავ.

— გამიბელია კიდევაც. გაჩუმდი, პო. — თქვა ლასტერმა, — რამდენჯერ უნდა ვითხრა, იქ ნუ მიძვრები-მეთქი. თავში მოგხვდება ბურთი და მერე ნახავ. ჩამოდი-მეთქი. მიმათრევს. — დაჯექი. — ფეხზე გამხადა და შარვლის ტოტეები ამიკაბიწა. — აბა წყალში შედი, ითამაშე, ნუ ზმუი და ნუ ზლუქუნებ.

გავჩუმდი, წყალში ჩავდივარ. როსკუსი მოვიდა და თქვა, წამოდით ხავანშ-მოლო. კედიმ თქვა:

რა დროს ვახშამია, არ წამოვალო.

დასველებული იყო. წყალში ვთამაშობდიო. კედი ჩაცუცქდა. კაბა დაისველა. ვერშმა თქვა:

— კაბა დაგისველებია და დედაშენი გცემს, იცოდე.

— არაფერსაც არ მცემს, — თქვა კედიმ.

— რა იცი? — თქვა კვენტინმა.

— ძალიან კარგადაც ვიცი, — თქვა კედიმ, — შენ რა იცი?

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

— რა ვიცი და დედამ მითხრა, ეცემო, — თქვა კვენტინმა, — მერე კიდევ შენზე უფროსი ვარ.

— მე კი შვილი წლისა ვარ, — თქვა კელიმ, — და ყველაფერი ვიცი.

— მე შენზე უფროსი ვარ, — თქვა კვენტინმა, — მე სკოლაში დავდივარ, ხომ ასეა, ვერა?

— გაისად მეც წავალ სკოლაში, — თქვა კელიმ, — სექტემბერში ხომ წავალ, ვერა?

— კაბა რომ დაგისველდა, ხომ იცი, გცივენ, — თქვა ვერაშმა.

— აბა სადაა სველი, — თქვა კელიმ, წამოიწია წყლიდან, კაბას დახვდა, — გავიხდი და გავიშრობ.

— აბა ერთი გაიხადე, — თქვა კვენტინმა.

— ძალიან კარგადაც გავიხდი, — თქვა კელიმ.

— გირჩევნია არ გაიხადო, — თქვა კვენტინმა.

კელი მოვიდა აქ, ვერაშთან და ჩემთან, ხურგიო მიბრუნდა.

— ფოლატები გამახსენი, ვერაშ, — ასე თქვა.

— არ გაუხსნა, ვერაშ, — თქვა კვენტინმა.

— შენს კაბასთან მე რა ხელი ძაქვს, — თქვა ვერაშმა.

— გამიხსენი-მეთქი, ვერაშ, — თქვა კელიმ, — თორემ შენს გუშინდელ ამბავს, დიღვის ვეტყვი. — ვერაშმა გაუხსნა.

— აბა ერთი გაიხადე, — თქვა კვენტინმა. კელიმ კაბა გაიხადა და ნაპირზე დააგდო. პაწია ლიფითა და ნიფხავითლა დარჩა, კვენტინმა ხელი ჰკრა, კედის ფეხს დაუცურდა და წყალში ჩავარდა. წამოდგა და კვენტინს წყალი შეასხა.

კვენტინმაც წყალი შეასხა კედის. ნეც შემომესხა და ვერაშსაც. ვერაშმა ამიყვანა და ნაპირზე გამიყვანა, ასე თქვა, ახლავე წავალ და თქვენს ამბავს ვიტყვიო. მერე კელიმ და კვენტინმა წყალი შეასხეს ვერაშსაც. ვერაშმა ბუჩქებში ჩაიმალა.

წავალ და ყველაფერს ვეტყვი დედას, — თქვა ვერაშმა.

კვენტინი ნაპირზე ამოხტა და ვერაშს გამოეკიდა, მაგრამ ვერ დაიჭირა, დაბრუნდა კვენტინი და ვერაშს გასერდა. დაიყვირა, ვეტყვიო. კელიმ თქვა, თუ აღარ ეტყვი, მაშინ დაბრუნდით. ვერაშმა თქვა, აღარ ვეტყვით, და დაბრუნდა.

— გიხაროდეს, — თქვა კვენტინმა, — ახლა ორივეს მოგვხვდება.

— მომხვდება და გავიქცევი, — თქვა კელიმ.

— თქო, რა ყოჩაღია, — თქვა კვენტინმა.

— გავიქცევი და აღარასოდეს დავბრუნდები, — თქვა კელიმ. მე ავტირდი.

კელი მოტრიალდა, თქვა, გაჩუმდიო. მე გაჩუმდი. შემდეგ წყალში თამაშობდნენ. ჭეისონიც თამაშობდა იქით, ჩვენ ქვემოთ. ვერაშმა ბუჩქებიდან გამოვიდა, ხელში ამიყვანა და წყალში ჩამაყენა. კელი მთლად სველი იყო, ხურგზე ტალიბი ეცხო და მე ავტირდი, მოვიდა და წყალში ჩაიცუცქა.

— გაჩუმდი-მეთქი, — ასე თქვა, — აღარ გავიქცევი. — გაჩუმდი. ნაწვიმარი ხეების სუნს აქვს კედის.

რა დაგემართა, თქვა ლასტერმა. ნულარ ღრიალებ, სხვებსავით შენც ითამაშეო.

ნეტავე შინ წაიყვანდნენ. აკი გომლიან კიდევაც ამის ეზოს გარეთ გაყვანასო.

ეს მდებარე ისევ თავისი ჰგონია, თქვა ლასტერმა. სულ ერთია, ამას სახლიდან მაინც ვერავინ დაინახავსო.

მალლა ადიან, ჭიდაობენ. ტ.პ.-ი მოგორავს ქვემოთ და კვენტინი ზემოთ მიათრევს. კვენტინმა დაარტყა ტ.პ.-ის. მე თავს ვერ ვიკავებ.

— ადექი, — თქვა კვენტინმა, — და სანამ არ ლავბრუნდები, აქ იჯივი/ მე და ბენჯი ისევ უნდა წავიდეთ ქორწილზე, — თქვა ტ.პ.-იმ, — უუუჰ!

კვენტინმა კვლავ დაარტყა ტ.პ.-ის. შემდეგ შეაჯანჯლარა და ბენჯი დაანარცხა კედელს, გა კი იცინის, რამდენჯერაც მიანარცხა ზურგით კედელს, იმდენჯერ უნდა თქვას ტ.პ.-იმ, უუჰო, მაგრამ სიცილისაგან ვეღარ უთქვამს. ვერც ვყვირი და ვერც ვჩერდები. ტ.პ.-ი ზედ თავზე დაძეცა. ახორი გაიქცა, ქვემოთ ჩაქანდა, ტ.პ.-ი თავის თავს ეჩხუბება, ისევ ეცემა. კვლავ იცინის, მე აღარ ვჩერდები. ვერშმა თქვა:

— გაჩუმიდი ახლავე, თორემ ვიტყვი, რაც უოვილხარ, რა გალრიალებს?

ტ.პ.-ი სულ იცინის, კართან ფართხალებს და იცინის. — უუუჰ, — ასე თქვა, — მე და ბენჯი ისევ უნდა წავიდეთ ქორწილზე. რა დავლიეთ, — თქვა ტ.პ.-იმ.

— ჩუმად, — თქვა ვერშმა, — სად მიაგენით?

— სარდაფში, — თქვა ტ.პ.-იმ. — უუუჰ!

— ჩუმად-მეთქი, — თქვა ვერშმა, — სად სარდაფში?

— ყველგან. — თქვა ტ.პ.-იმ და ისევ იცინის. — ას ბოთლზე მეტი იქნება.

მილიონზე მეტი. მთმეშვი, ზანგო, არლა უნდა ვიმღერო.

კვენტინმა თქვა: — წამოაყენე.

ვერშმა წამომაყენა.

— დალიე, ბენჯი, — თქვა კვენტინმა, ჭიქა ცხელია. — ახლავე გაჩუმიდი, — თქვა კვენტინმა, — დალიე-მეთქი.

— უუუ, რა არი, — თქვა ტ.პ.-იმ, — მე დავლიე, ბ-ნო კვენტინ.

— ხმა-მეთქი, — თქვა ვერშმა, — კარგად გადაურჩი ბატონ კვენტინს, გატყობ.

— ხელი ჩასჭიდე, — თქვა კვენტინმა.

გამაკავეს. ცხლად ჩამომეღვარა ნიკაპსა და პერანგზე. — დალიე-მეთქი, — თქვა კვენტინმა. თავი დამიკავეს. გულ-მუცელში დამცეცბლა. ავლრიალდი, შიგნით რილიცას ეგრძნობ, და კიდევ უფრო ვლრიალებ. ვიდრე არ გამიარა, ხელი არ გამიშვეს. შემდეგ გავჩუმიდი. ისევ დატრიალდა ყველაფერი, ისევ ბრკი-ალებს. — ყუთი გახსენი, ვერშ. — ტრიალი შენელდა. — იატაკზე დააფინე ეს ცარიელი ტომრები. — კიდევ უფრო სწრაფად ტრიალებს ყველაფერი. — აბა ხელი ფეხებში ჩაავლე. — ტრიალებს პრიალა ნათელი. ტ.პ.-ის სიცილი მესმის. სხვებთან ერთად მეც მივცურავ ბრკიალა დაქანებულზე.

ამოვედით ზემოთ და ვერშმა ჩამომხვა. — აქ მოდი, კვენტინ, — კედიმ ჩამოსძახა გორაკიდან. კვენტინი ისევ წყალოთან დგას. გორახებს ისვრის ჩრდილში, სადაც წყალია.

— მანდ დარჩეს ეგ ლაჩარი, — თქვა კედიმ. ხელა მომკიდა, ახორს ჩავუარეთ, ჭიშკარში გავედით. ბაყაყი დაყურსულა აგურით გაწყობილ ბილიკზე. კედიმ გალსაბიჯა და მეც მიმათრევს.

— წამო, მორა, — ასე თქვა. ბაყაყი ისევ დაყურსულა, ჯეისონმა თუხი გაჰკრა.

— ნახე, მტყეჭი თუ არ გამოვივა, — თქვა ვერშმა. ბაყაყმა ისკუბა და მიიმალა.

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

- წამო, მორი, — თქვა კედიმ.
- სტუმრებია თქვენსას ამ საღამოს, — თქვა ვერშმა.
- რა იცო? — თქვა კედიმ.
- სულ ვადანათებულა იქ-ურობა, — თქვა ვერშმა, — ჩახჩახება.
- მგონია, უსტუმრებოდაც შეიძლება გაჩახჩახება, — თქვა კედიმ.
- დაგენიძღავები, სტუმრებია, — თქვა ვერშმა. — სჯობს შინ უკანა კიბით შეიპაროთ.
- ეგლა მაცლია, — თქვა კედიმ, — პირდაპირ სტუმრებთან შევალ.
- დაგენიძღავები, მამაშენი მიგტყეპავს, — თქვა ვერშმა.
- აბა კი, — თქვა კედიმ, — პირდაპირ სტუმრებთან შევალ. პირდაპირ სასადილო ოთახში შევალ და გივახშმებ.
- სადღა დაჭლები? — თქვა ვერშმა.
- ბებიას სავარძელში დავჭლები, — თქვა კედიმ, — ის ხომ ლოგინში ჭამს.
- მშია, — თქვა ჯეისონმა. წინ გაგვისწრო და გაიქცა. ხელები ჯიბეში აქვს, დაეცა. ვერში მივიდა, წამთაყენა.
- ჯიბიდან ამოიღე ხელები და აღარ დაეცემი, — თქვა ვერშმა, — თავს აგრე ვერ შეამაგრებ, შე ღონდლოვ.
- სამზარეულოს კიბეზე მამა დგას.
- კვენტინი სადღაა? — თქვა მამამ.
- ბილოკს მოტყევა, — თქვა ვერშმა. კვენტინი ნელა მოდის, ბუნდად მოჩანს მისი მოკლე თეთრი შარვალი.
- ჰო, — თქვა მამამ. სინათლე ეცემა კიბეს და მასაც.
- კედიმ და კვენტინმა ერთმანეთი გაწუწეს, — თქვა ჯეისონმა. შეეჭრდით.
- ჰოო, — თქვა მამამ. კვენტინი მოვიდა და მამამ თქვა: — სამზარეულოში ივახშმებთ ამ საღამოს. — გაჩუმდა და ხელში ამიყვანა. შუქმა მეც მომანათა, ჩავყურებ კედის, ჯეისონს, კვენტინსა და ვერშს. მამამ საღებურზე ფეხი შედგა. — აბა წყნარად იყავით. — ასე თქვა.
- რატომ, მამა, — თქვა კედიმ, — სტუმრებია?
- სტუმრებია. — თქვა მამამ.
- სტუმრებია-მეთქი, ხომ გითხარი, — თქვა ვერშმა.
- არაფერიც არა, — თქვა კედიმ, — ეს მე ვთქვი, ისიცა ვთქვი, რომ...
- ჩუმად, — თქვა მამამ. ისინი გაჩუმდნენ. მამამ კარი გააღო, უკანა იივანი გავიარეთ, სამზარეულოში შევედით. იქ დილზია. მამამ სკამზე დამსვა, წინა კაღონი ჩამოსწია, მიმაპოჩა მაგიდასთან, სადაც ვახშამია და ოხშივარი ასდის.
- აბა დილზის გაუგონეთ. — თქვა მამამ, — ბავშვები ძალიან არ ახმაურო, დილზი.
- დიახ, ბატონო, — თქვა დილზიმ. მამა მიდის.
- დილზის გაუგონეთ-მეთქი, — თქვა ჩვენ ზურგს უკან. გადავიხარე იქით, სადაც ვახშამია. ოხშივარი სახეში მცემს.
- ამ საღამოს მე გამიგონონ რა, მამა, — თქვა კედიმ.
- არ მინდა, — თქვა ჯეისონმა, — მე დილზის გავუგონებ.

1591

ქ. მარტოვი ს.ბ. ს.ბ. ს.ბ.
საქართველოს ბიბლიოთეკა
ბიბლიოთეკა

— მამა თუ იტყვის, ძალიან კარგადაც გამოვიყონებ, — თქვა კედიმ, — მე გამოვიყონონ რა, მამა.

— არ მინდა, — თქვა ჯეისონმა, — მე არ გავუგონებ.

— ჩუმად, — თქვა მამამ, — აბა ყველამ კედის გაუგონეთ. უკანა კიბით ესენი მაღლა აიყვანე, დილზი.

— აბა, — თქვა კედიმ, — ახლა ხომ გამოვიყონებ.

— დაჩუმდით, — თქვა დილზიმ, — ამ საღამოს მაინც იყავით წყნარად.

— ამ საღამოს წყნარად რად უნდა ვიყოთ? — ჩურჩულებს კედი.

— ნუ მკითხავთ, — თქვა დილზიმ, — მოვა დრო და ღმერთი გაგანათლებთ. — ჯამი დამიდგა. ოხშივარი ასდის და სახეში მილიტინებს. — აქ მოდი, ვერშ, — თქვა დილზიმ.

— ღმერთი როდის გაგანათლებს, დილზი? — თქვა კედიმ.

— როდის და კვირას, ეკლესიაში, — თქვა კვენტინმა, — ესეც არ იცი.

— სუუუ, — თქვა დილზიმ, — ბ-ნმა ჯეისონმა ხომ გითხრათ, წყნარად იყავით. ჭამეთ ახლა. აბა, ვერშ, აიღე ამისა კოვზი. — წამოვიდა ვერშის კოვზიანი ხელი, კოვზი ჯანში ჩაეშვა, მერე წამოვიდა ჩემს პირთან. ოხშივარი პირზე მილიტინებს. მერე აღარ ეჭამთ და შევცქერით ერთმანეთს. ჩუმად ვართ, მერე ისევ მოგვესმა ის ხმა და მე ავტირდი.

— ვინაა? — თქვა კედიმ. ხელი ხელზე მომკიდა.

— დედის ხმაა, — თქვა კვენტინმა. კოვზი მოიწია. შევჭამე, მერე ისევ ავტირდი.

— გაჩერდი, — თქვა კედიმ. მაგრამ მე არ ვჩერდებო. ის ადგა, ჩემთან მოვიდა, მომეხვია. დილზი წამოდგა, ორივე კარი გაიკეტა. მერე აღარაფერი გაგვიგონია.

— ჩუმად იყავით-მეთქი, — თქვა კედიმ, გავჩუმდი, ვჭამ. კვენტინი არ ჭამს, ჯეისონი — კი.

— დედაა, — თქვა კვენტინმა. წამოდგა.

— ახლავე დაჯექი, — თქვა დილზიმ, — იქ სტუმრებია და შენ კა ტანისამოსი დაგისვრია. შენც დაჯექი, კედი, და ჭამე.

— დედა ტიროდა, — თქვა კვენტინმა.

— არა. ვიღაცა მღეროდა, — თქვა კედიმ. — ხომ მართალია, დილზი?

— აბა ახლა ყველამ უნდა ივახშოთ, ბ-ნ ჯეისონს უნდა დაუჯეროთ, — თქვა დილზიმ, — მოვა დრო და ღმერთი გაგანათლებთ. — კედი ისევ თავის ადგილას დაჯდა.

— მე ხომ ვეუბნებით, სტუმრებია-მეთქი, — ასე თქვა.

ვერშმა თქვა, დავამთავრეთ ვახშამიო.

— აბა ერთი ნიღისი ჯამი მომეცე. — თქვა დილზიმ. ჯამი წავიდა.

— დილზი, — თქვა კედიმ, — კვენტინმა ვახშამი მოიტოვა, მე კი არ მივიყონებ.

— ბარემ შეჭამე, კვენტინ, — თქვა დილზიმ, — აბა, ჩქარა დავამთავრეთ და სამზარეულოდან მომშორდით.

— მეტი არ მინდა, — თქვა კვენტინმა.

— ჭამე-მეთქი, რომ ვეუბნები, უნდა ჭამო, — თქვა კედიმ, — ხომ ასეა, დილზი?

თხზივარი სახეში მცემს. ვერში კოვხს ურევს ჯაშში და თხზივარს პერზე მილიტინებს.

— ნეტი არ მიხდა, — თქვა კვენტინმა, — რა დროს სტუმრებია, ბებია ავალ.

— ისინი შევეძათ არიან, — თქვა კედიმ, — ბებია თუ კიბეშია, უნდა გამოვალ, ყველას დაინახავს. საღამურ პერანგს ჩავიცვამ და მეც გამოვალ.

— დედა ტირიდა, — თქვა კვენტინმა, — რად ტირიდა, დილზი?

— თავი ნუ მომაბეზრე, ბიჭო, — თქვა დილზიმ, — თქვენ კი მიირთვით, მაგრამ სხვებისთვის ჯერ არ დამიძაღებია ვახშამი.

მალე ჯეისონმა დაამთავრა ჭამა და ატირდა.

— შენლა მაკლდი ახლა, — თქვა დილზიმ.

— ყოველ ღამეს ტირის, რაც ბებია ავალა და თავისთან აღარ აწვეს, — თქვა კედიმ, — მტირალასა ბანი.

— აი, წავალ და ყველაფერს ვიტყვი შენზე, — თქვა ჯეისონმა, ტირის.

— ხომ ყველაფერი ჩაუკაკლე, — თქვა კედიმ, — ნეტი რაღა უნდა უთხრა.

— აბა ახლა ყველამ უნდა დაიძინოთ, — თქვა დილზიმ. მოვიდა, სკამიდან ჩამომსვია, ხელ-პირი თბილი ჩვრით გამიწმინდა. — ვერშ, უხმაუროდ აიყვანე ესენი. შენ კი, ჯეისონ, ვაჩუმდი, ნუღარ ტარი.

— რა დროს ძილია, — თქვა კედიმ, — ასე ადრე არასოდეს დაგვიძინია.

— ამ საღამოს კი დაიძინებთ, — თქვა დილზიმ, — მამამ დაიბარა, როგორც კი დაამთავრებენ ვახშამს, იმ წუთას მადლა ავიდნენო, ხომ გესმოდათ?

— მამამ მითხრა, ყველამ შენ უნდა დაგიჯეროსო, — თქვა კედიმ.

— მე შენ არ დაგიჯერებ, — თქვა ჯეისონმა.

— ძალიან კარგადაც დამიჯერებ, — თქვა კედიმ, — აბა, წამოდიო და რა-საც გეტყვით, ის გააკეთეთ.

— ბავშვებმა არ იხნაუროს, ვერშ, — თქვა დილზიმ, — აბა, ახლა თქვენი ხმა არ გაეიგონო.

— ამ საღამოს წყნარად რად უნდა ვიყოთ? — თქვა კედიმ.

— დედათქვენს თავი სტკივა, — თქვა დილზიმ, — ყველანი ვერშს გაპყვივით ახლა.

— დედა ტირიდა-შეთქი, აკი გითხარით, — თქვა კვენტინმა. ვერშმა ამიყვანა, უკანა აივნის კარი გააღო, ყველანი გამოვედით. ვერშმა მიკეტა კარი. ბნელა. მხოლოდ ვერშის სუნი მცემს. „აბა, ახლა წყნარად“. „მადლა არ ავალთ“. „ბ-ნმა ჯეისონმა თქვა, მარჯვენა კიბით ადითო“. „მამამ თქვა, მე უნდა დამიჯეროთ“. „მე შენ არ დაგიჯერებ“. „ხომ მართლა ასე თქვა, კვენტინ?“ ვერშის კედას ვგრძნობ, ყველაფერი მესმის. „ხომ ასე, ვერშ?“ „ჰო, მართალია“. „ხოდა, ახლა გარეთ გავიდეთ. აბა წამოდიოთ“. ვერშმა კარი გააღო. გამოვედით. კიბეზე ჩავდივართ.

— სჯობს ვერშის სახლთან მივიდეთ, კელარატერს გაიგონებენ, — თქვა კედიმ. ვერშმა ჩამომსვია, კედიმ ხელი მომიკიდა. გავყვივით ავურის ბილიცს.

— წამოდი, — თქვა კედიმ, — ის ბაყაყი იქ აღარაა. ბაღში ვადახტა უკვე. მეორე კი შეიძლება იყოს. — როსკუსს რძიანი ვედრო მოაქვს. ჩავვარა. კვენტინი არ მოდის ჩვენთან ერთად. სამზარეულოს კიბეზე ზის. ვერშის სახლისკენ მივდივართ. ვერშის სახლის სუნი მომწონს. ცეცხლი ანთია. ტ. პ.-ი აქვე ჩაცხუტულა, პერანგის კალთები იატაკზე დაუფენია. ცეცხლს სულს უბერავს.

მერე მე ავდექი, ტ.პ.-იმ ჩამაცვა. სამზარეულოში გავვდიო და ექამეთ. დიღზიმ წაიმღერა. მე აფტირდა: გაჩუნდა.

— აბა ახლა აქედან წაიყვანე, — თქვა დიღზიმ.

— იქ არ შეიძლება, — თქვა ტ.პ.-იმ.

ჩვენ წყალში ვთამაშობთ.

— ვერც ქვემოდან შემოვუვლით, — თქვა ტ.პ.-იმ, — დღემ სანამ თქვა, არ შეიძლება.

ქართული
ბიბლიოთეკა

დიღზიმ ასევე წაიმღერა სამზარეულოში და მე აფტირდა.

სუმაღ იყავი, — თქვა ტ.პ.-იმ, — წამოდით, ქვემოთ ჩავიდეთ, ახორთან.

როსკუსი ახორში ძროხას წველის. ცალი ხელით წველის, კენესის. ახორის კარზე რამდენიმე ჩიტო ზის, ჩამოსცქერიან, ერთი ჩამოიფრინდა, ძროხებთან ერთად ჭამა. ვუყურებ, როგორ წველის როსკუსი. ტ.პ.-ი ქერნოსა და პრინცს ატყევეს. ბოჩოლა საღორე ბაკშია. მავთულს თავსა ბერავს, სუნავს, ზმუთს.

— ტ.პ.-ი, — თქვა როსკუსმა. ტ.პ.-იმ ახორიდან გამოსძახა, რაო, ბატონო. ღენსიმ თავი გამოჰყო ბაგიდან. ტ.პ.-ის მისთვის არ უქმნევია. — მაღე ნორჩი მანდ. — თქვა როსკუსმა. — ახლა შენ უნდა მოწველო. მარჯვენა ხელი ვერ გამინძრევი.

ტ.პ.-ი გამოვიდა და წველის.

— ექინთან რად არ მიდიხარ? — თქვა ტ.პ.-იმ.

— ექიმი რას მიშველის, — თქვა როსკუსმა, — ადგილია ასეთი აქ.

— ადგილი რა შუაშია, — თქვა ტ.პ.-იმ.

— დაწყევლილი ადგილია, — თქვა როსკუსმა, — თუ მოწველე, ბოჩოლა მიუშვია.

დაწყევლილი ადგილიაო, თქვა როსკუსმა. ვერშისა და მის უკან ცეცხლის ტენები წამომართულა, ბრკილებს მათ სახეებზე. დიღზიმ ლოგინი დააგო. ტ.პ.-ის სუნი აქვს ლოგინს. მომწონს.

— აბა, შენ რა იცი, — თქვა დიღზიმ, — რამე გამოგეცხადა თუ ნიშანი მოგცა ვინიმე?

— გამოცხადება რად მინდა, — თქვა როსკუსმა, — აგერ მანდ არ გიწევს ეგ ნიშანი. უკვე თხუთმეტი წელია, ხალხი ამ ნიშანს ხედავს.

— მერედა რა, — თქვა დიღზიმ, — არც შენ და არც შენს შვილებს დაშავებიათ ამით რამე, ვერში მუშაობს, ფრონი გათხოვდა, ტ.პ.-იც იზრდება და, როცა ნიკრისის ქარი მთლად დაგაგდებს, შენს ადგილს დაიკავებს.

— ორი ზომ დაეღუბათ, — თქვა როსკუსმა, — მესამეც მათ მიჰყვებათ. ამ ნიშანს მეც ვხედავ და შენც.

— იმ ღამეს ჭოტი ვიოდა, — თქვა ტ.პ.-იმ, — დენა საკმელს არ გაგკარა. ახორს არ გამოსცილებია. დაღამებისთანავე აყმუფლდა. ვერშმაც გაიგონა.

— ჩვენი ჯერიც მოვა, — თქვა დიღზიმ, — ცას არავინ გამოეკრება. ღვთის მადლით.

— სიკვდილი რა შუაშია, — თქვა როსკუსმა.

— ვიცო, რასაც ფიქრობ, — თქვა დიღზიმ, — დაწყევლი მამინ იკითხე, მისი სახელი თუ ახსენე. მერე შენ დაუჯერო და დააწყნარე.

— დაწყევლილი ადგილია, — თქვა როსკუსმა, — მაგ ბაგშვის დაბადების-თანავე შენიშნა, ხოლო სახელი რომ გამოუცვალეს, საბოლოოდ დავრწმუნდი.

— იყუჩე, — თქვა დიღზიმ, საბანი გადამაფარა. ტ.პ.-ის სუნი აქვს დიღ-
ზის, — აბა ჩუმაღ იყავით, ვიდრე ეს არ დაიძინებს.

— შეუმცდარია ეს ნიშანი, — თქვა როსკუსმა.

— ტ.პ.-ის შენ მაგივრად მოუხდება მუშაობა, ეს იმისი ნიშანია, — თქვა
დიღზიმ. ტ.პ.-ი, კვენტინა და ეს ბიჭი სახლთან ჩაიყვანე, **ლასტერთან ითამა-**
შებს. იქ ფრონი მიხედავს. მერე მამაშენს მიეხმარეო.

ქაშა დაამთავრეთ. ტ.პ.-იმ კვენტინა აიყვანა და მის სახლთან ჩავედით.
ლასტერი მიწაზე ზის და თამაშობს. ტ.პ.-იმ კვენტინა ჩამოსვა და იმანაც და-
იწყო თამაში. ლასტერს კოჭები აქვს. კვენტინამ გამოსტაცა კოჭები, ახლა კვენ-
ტინას აქვს კოჭები. კვენტინამ მოიბრძინა. მე ავტირდი.

გაჩუმდი, — თქვა ფრონიმ, — არა გრცხვენია, ბაღდების სათამაშო რად
გინდა. — კოჭები გამომართვა და კვენტინას მისცა.

— გაჩუმდი, — თქვა ფრონიმ, — გაჩუმდი-მეთქი.

— არ გაჩუმდება და. — თქვა ფრონიმ, — მე ვიცი, რაც გინდა, წყებლ-
გინდა შენ. — ლასტერი და კვენტინა ხელში აიყვანა. — წაპოდიო, — ასე თქვა.
ახორისკენ წავედით. ტ.პ.-ი ძროხას წივლის. როსკუსი უფთხე ზის.

— რა მოუვიდა? — თქვა როსკუსმა.

— აქ გყავდეს, — თქვა ფრონიმ, — ბავწევებს ეჩხუბება, სათამაშოებს ართ-
მევს. აქ, ტ.პ.-ისთან იყავი და შენი ხმა არ გავიგონო, იცოდე.

სამი წლის ძროხას შენი წვალობით რაე გაუშრა, თუ იმასაც წაახდენ
ახლა, სულ ერთეოდ დაეჩხებით.

დიღზი მღერის.

— იქ ნუ მიღიხართ, — თქვა ტ.პ.-იმ, — დედამ თქვა, არაო, ზომ იცი.

მღერიან.

— წამო, — თქვა ტ.პ.-იმ, — კვენტინასა და ლასტერთან ითამაშე. აბა წა-
მოდა.

ტ.პ.-ის სახლის წინ კვენტინა და ლასტერი მიწაზე სხედან და თამაშობენ.
სახლში ცეცხლი ახთია, სინათლე ხან შატულობს, ხან კლებულობს, შავად მო-
ჩანს აქ მჯდომი როსკუსი.

— გასამდა და ეგ არის, — თქვა როსკუსმა, — ავი კითხარი ამ ორი წლის
უკან, დაწყვედილი ადგილია-მეთქი.

— შენც ადექი და სხვაგან გადასახლდი, — თქვა დიღზიმ. ტანზე შბდის, —
მაგ შენმა ენამ მემჯლისში გააჭდია ვერში. შენთვის ეგ საკმარისი უნდა იყოს.
მგონია.

ნეტავ ნეტო აღარაფერი შეემთხვას ვერშს, — თქვა როსკუსმა, ფრონი
შემოვიდა.

— უკვე დაამთავრეთ? — თქვა დიღზიმ.

— ტ.პ.-ი დაასრულებს მალე, — თქვა ფრონიმ, — მისს კალაინი გეძახის,
კვენტინა დააძინოსო.

როგორც კი მოგათავებ, მოვალ, — თქვა დიღზიმ, — ფრონები არ მას-
ხია, რით ვერ ვადგო ნეტა.

— ნე კი რას გეუბნები, — თქვა როსკუსმა, — დაწყვედილი ადგილია-მეთ-
ქი, აბა რა, როცა დედას ქალიშვილის სახელის ხსენება აუკრძალავს.

— გაჩუმდი, — თქვა დიღზიმ, — ეს ბიჭიც არ ასტეხო ახლა.

— გოგო იზრდებოდეს და დეიძლი დედის სახელი არ იცოდეს, — თქვა როსკუსმა.

— ნეტავი შენ რა გადარდებს, — თქვა დილზიმ, — ბევრი გამიზრდეს და როგორმე ამასაც გავზრდი. გაჩუმდი-მეტქი, ბიჭმა უნდა დაიძინოს.

— სახელი არ ახსენოო, — თქვა ფრონიმ, — არც არავის არ ახსენებოო იცის ამან.

— აბა ერთი ახსენე და ნახავ, თუ არ იცის, — თქვა დილზიმ, — გინდ ეძინოს, იმის სახელს მაინც ვაიგონებს.

— ხალხს რომ ჰგონია, იმაზე მეტი იცის, — თქვა როსკუსმა, — ჩვენი პონტერისა არ იყოს, სამჯერვე იყნოსა, იმათ დრომ რომ უწია. მისი მოსვლის დროს ყოველთვის ვრძნობს. ეს კია, უნით ვერ უთქვამს. შენსა და ჩემს აღსასრულსაც მიხვდება.

— ლასტერი აქეთ გადმოაწვინე, დედი, — თქვა ფრონიმ, — მაგასაც ჯაღო არ უყოს.

— იფუჩე, — თქვა დილზიმ, — როსკუსის შემხედვარე სხვა ვერაფერი მოიფიქრე? დაწეჭი, ბენჯი.

დილზიმ მიბიძგა და აქ ჩაშაწვინა, სადაც ლასტერი წევს. დილზიმ გრძელი ჯოხი აიღო, ჩემსა და ლასტერს შუა ჩაღო, თქვა: — იქით არ გადახვიდე, ლასტერი პატარაა, რამე არ ატყინო.

იქ ნუ წახვალ, ჯერ არ შეიძლებაო, თქვა ტ.პ.-იმ, დაიცა დეო.

სახლის კუთხიდან ეხედავთ მიმაგალ ოთხთვალეებს.

— ახლა კი შეიძლება, — თქვა ტ.პ.-იმ. ხელში აიყვანა კვენტინა, ლობის ბოლოსკენ გავიქეციოთ, იქიდან გავცქეროთ მიმაგალთ. — იგერ იქ მიაქვთ, — თქვა ტ.პ.-იმ, — აი, სარკმლები რომ აქვს, იქა წევს, ხომ ხვდავ?

წამოდი, თქვა ლასტერმა, ამ ბურთს შინ წავიღებთ, არ დაიკარგოს. არა, ბატონო, ვერ მოგცემ. დაგინახავენ ხელში და იტყვიან, ამას მოუპარავსო. გაჩუმდი. ვერ მოგცემ-მეტქი. ნეტა რად გინდა? რომელი მოთამაშე შენ მყავხარო.

ფრონი და ტ.პ.-ი კარწინ, მიწაზე თამაშობენ. ტ.პ.-ის ციციხათელები ჩაუმწყვდევია ბოთლში.

— ისევ გარეთ გამოგიშვებს? — თქვა ფრონიმ.

— შინ სტუმრებაა. — თქვა კედიმ, — მამამ გიბრძანათ, ამ საღამოს მე უნდა გამიგონოთ. ისე რომ შენცა და ტ.პ.-იმაც მე უნდა დამიჯეროთ.

— მე შენ არ დაგიჯერებ, — თქვა ჯეისონმა, — არც ფრონი და ტ.პ.-ი დაგიჯერებენ.

— რასაც მე ვერჯვი, იმას იზამენ. — თქვა კედიმ, — მაგრამ შეიძლება არც კი ვუთხრა რამე.

— ტ.პ.-ი არავის უგონებს, — თქვა ფრონიმ, — უკვე ასათფლაეებენ.

— დასათფლაეება რა არის? — თქვა ჯეისონმა.

— დეღამ ხომ თქვი, ამაზე არავერი უთხრათო, — თქვა ვერნმა.

— რა არის და, რომ მოთქვამენ, ის არის, — თქვა ფრონიმ, — დეიდა ბიულა კლეი რომ მოკვდა, მთელი ორი დღე მოთქვამდნენ.

დილზის სახლიდან მოთქმა ისმის. დილზის ხმაა. ლასტერმა თქვა, გაჩუმდითო. ჩვენ გავჩუმდით. მერე მე ავტირდი. სამწარეულოს კიბეზე მურია აყმუვლდა. მერე დილზი გაჩუმდა. ჩვენც გავჩუმდით.

— არა, — თქვა კედიმ, — ზანგებთანაა ასე. თეთრმა ხალხმა დასაფლავება არ იცის.

— დედა ხომ ჯავრობს, ამით არაფერი უთხრათო, — თქვა ვერშმა.

— რა არ უთხრათო? — თქვა კედიმ.

დიღზის მოთქმა რომ გავიგონე, ავტირდი. მურიაც აყმუვლდა კიბეებზე. ლასტერ, თქვა ფრონიმ სარკმლიდან, ქვემოთ ჩაიყვანე ეგენი, ახორთან. ხაჰმელი მე უნდა გავაკეთო, ამით ღრიალში კი რას მოვასწრებ. ეგ მურიაც წაიყვანე. აქედან მოაშორეო ყველა.

ქვემოთ არ ჩავალ, თქვა ლასტერმა, იქ შეიძლება ბაბუა გამოგვეცხადოს. ამაღამაც ვნახე, ახორში ხელებს იქნევდაო.

— დასამალი რა არის, — თქვა ფრონიმ, — თეთრი ხალხიც კვდება, დიდდამენიც ისე მოკვდა, როგორც ზანგის ქალები კვდებიან.

— ძაღლები კვდებიან მარტო, — თქვა კედიმ, — კიდევ ცხენებიც. აა, ნენსი თრმთში რომ გადაიჩენს, როსკუსმა ხომ თოვით მოკლა. კაკაჩებმა კი ძვლებილა დატოვეს მისი.

მთვარის შუქზე უძრავი ჩრდილების მსგავსად მრგვლად პრიალეებენ ძვლები თრმთში, საღაც ჩაშავებული ვაზია, მერე ყველაფერი ბნელი და შავი გახდა. ყველანი გაჩუმდნენ და მეც გაჩუმდი. მესმის დედის ფეხის ხმა, სწრაფად მიდის. სუნი მცემს. მერე ოთახი მოვიდა, მაგრამ თვალეები არ გავალე. არც გავჩერებულვარ. სუნი მცემს. ტ.პ.-იმ ზეწარს ქინძისთავი მოხსნა.

— ჩუმად, — ასე თქვა, — სუუუუუუ.

მაგრამ მე სუნი ისევ მცემს. ტ.პ.-იმ წამოშსვა, სწრაფად ჩამაცვა.

— ჩუმად, ბენჯი, — ასე თქვა, — ჩვენს სახლში წავიდეთ. ჩვენსას უნდა წამოხვიდე, იქ ფრონია. სუუუ.

ფეხზე ჩამაცვა, ქუდი დამახურა და გამოვედი. დერეფანში შუქია. დერეფნის იქით ხმა მესმის დედის.

— სუუუუ, ბენჯი, — თქვა ტ.პ.-იმ. — ახლავე გარეთ გავალთ.

კარი გაიღო, აგრე არასდროს მცემია სუნი, ვიღაცამ თავი გამოჰყო. მამა არაა. მამა ავად არის იქ.

— გარეთ გააყვანე.

— მივდივართ, — თქვა ტ.პ.-იმ. დიღზი ამოდის კიბეზე.

— გაჩუმდი, ბენჯი — თქვა დიღზიმ, — გაჩუმდი, ჩვენთან ჩაიყვანე, ტ.პ.-ი. ფრონი დააწვეხს. თვალა არ მოაცილო. ჩუმად-მეთქი, ბენჯი, ტ.პ.-ის გაპყევი. დიღზი იქით წავიდა, საიდანაც დედის ხმა ისმის.

— სჯობს თქვენთან დარჩეს, — ეს მამა არ იყო. კარი დაკეტა, მაგრამ მაინც მცემს სუნი.

კიბეზე ჩავდივართ, ბნელში ეშვება საფეხურები. ტ.პ.-იმ ხელი მომკიდა, სიბნელედან გარეთ გავედით. ეზოში დენი ზის, ყმუას.

— უგრძვნია რაღაც, — თქვა ტ.პ.-იმ, — მაშ შენც ასევე გრძნობ ხოლმე? ჩავედით კიბეზე, აქ ჩვენი ჩრდილებია.

— ქურთუკი არ ჩავაცვი, დამაეიწყდა, — თქვა ტ.პ.-იმ, — უიმისოდ როგორ წამოხვალ. მაგრამ მაინც ვერ მივბრუნდები.

დენი ყმუის.

— გაჩუმდი, — თქვა ტ.პ.-იმ. ჩვენი ჩრდილები მოძრაობენ. დენისა კი მაშინ ამოძრავდება, როცა ყმუის.

— თუ გეტყვი, შენ და ტ.პ.-ი წამოდით-მეთქი, მაშინ ათხოვებ ციციანათელებს? — თქვა კედიმ.

— ტ.პ.-ისა და ჩემთვის არავის უთქვამს, შენ დაგიჯეროთ, — თქვა ფრონიმ.

— თუ გეტყვი, თქვენ ნუ დამიჯერებთ-მეთქი, მაშინ ხომ წამოდით-მეთქი ციციანათელებს? — თქვა კედიმ.

— რაშინ, — თქვა ფრონიმ, — ჰქონდეს, ტ.პ.-ი, ჩვენ კი წავიდეთ და ვნახოთ, როგორ მოთქვამენ.

— არაფერსაც არ მოთქვამენ, — თქვა კედიმ, — მე ხომ ვითხარი, სტუმრუბია-მეთქი. ხომ არ მოთქვამენ, ვერშმა?

— აქ რას გაიგებ, აქ რას აკეთებენ, — თქვა ვერშმა.

— ხოდა, წამოდით, — თქვა კედიმ, — ფრონი და ტ.პ.-ი ნუ გამიგონებენ, მაგრამ სხვებმა — კი, სჯობს ეს ხელში აიყვანო და ისე წამოიყვანო, ვერშ, უკვე დაღამდა.

ვერშმა აიყვანა და ჩვენ სამზარეულოს შემოვუარეთ.

კუთხეს შემოვუარეთ და ვხედავთ, ორი სინათლე მოდის გზაზე. ტ.პ.-ი მიბრუნდა და სარდაფის კარი გაადო.

იცი იქ, ქვემოთ რა არის? თქვა ტ.პ.-იმ, სოდიანი წყალია. მე დავინახე, როგორ ამოშქონდა ორივე ხელით ბ-ნ ჯეისონს. ცოტა ხანს აქ დამიცადეო.

ტ.პ.-ი წავიდა. სამზარეულოს კარში შეიხედა. დიღშიმ თქვა, აბა აქ რას იყურები, ბენჯი სად არისო?

აქ არისო, თქვა ტ.პ.-იმ.

თვალი არ მოაცილო, თქვა დიღშიმ, აქ, სახლში არ შემოუშვასო.

კი, ბატონო, თქვა ტ.პ.-იმ, რა? უკვე აიშალნენო?

წადი, დაიკარგე ამ ბიჭთან ერთად, თქვა დიღშიმ, ისედაც ათახად ვიქრებიო.

სახლს ქვემოთაღ გველი გამოსრიალდა. ჯეისონმა თქვა, არ მეშინია მე გველისო. კედიმ თქვა, შენ გეშინია, მე კი არაო, ვერშმა თქვა, ორივესაც გეშინიათო. კედიმ თქვა, ჩუმად იყავით, მაშამ თქვა, არ იხმაუროთო.

აბა, ახლა ნუ ღრიალებ, თქვა ტ.პ.-იმ. გიჯობს ეს ყლურწოო.

სასმელი მიღიტინებს ცხვირსა და თვლებში.

შენ თუ არ გინდა, მე დავლევ, თქვა ტ.პ.-იმ, ძალიან კარგიაო. ვიდრე ვინმე დაგვინახავდეს, მეორე ბოთლსაც ამოვიტან, წყნარად იყავით ოღონდ.

სასტუმრო ოთახის ფანჯრებთან, ხის ძირას შევჩერდით. ვერშმა ჩამომსვა ჩამიან ბალახზე. ცივა, ყველა ფანჯარა განათებულია.

— აი იქ დიდებდა, — თქვა კედიმ, — სულ ავადაა, როცა კარგად გახდება, ბიენიკზე წავალთ.

— რაც ვიცი, ვიცი, — თქვა ფრონიმ.

შრიანლებენ ხეები და ბალახები.

— აი, აქ კი, გვერდით, იმ ოთახში ჩვენ წითელბატონები მოვახადეთ, — თქვა კედიმ, — შენ და ტ.პ.-იმ სად მოიხადეთ წითელბატონები, ფრონი?

— სადაც მოგვიბდა, — თქვა ფრონიმ.

— იქ ჯერ არ დაუწყიათ, — თქვა კედიმ.

აი, ახლა დაიწყებენ, თქვა ტ.პ.-იმ. შენ აქ იყავი, მე უფოს მოვათრევ

და ფანჯარაში შევიტვიტოთ. ოღონდ ჯერ ეს ბოთლი დავცალოთ. რა უოფილა, ლამისაა ვირივით ამაყროყინოსო.

დავლიეთ და ტ.პ.-იმ ბოთლი გისოსში გაყო, სახლის ქვეშ შეაგდო წვიღა. სასტუმრო დარბაზიდან ხმები მონესმა, კედელს წავებოტიე. ტ.პ.-იმ უთო მოათრია. დაეცა და იცინის. ბაღახში კოტრიალობს და იცინის, მწკრივს, უთო ფანჯრის ქვეშ მიითრია. სიცილს ძლივს იკავებს.

— შემღერება და რა ვქნა, — თქვა ტ.პ.-იმ, — ყუთზე აძვერა და შეიტვიტე, ხომ არ დაიწყო.

- დამკვრელები არ არიან და არ დაუწყიათ, — თქვა კედიმ.
- დამკვრელები არც დაუბარებიათ, — თქვა ფრონიმ.
- რა იცი? — თქვა კედიმ.
- რაც ვიცი, ვიცი, — თქვა ფრონიმ.
- არაფერიც არ იცი, — თქვა კედიმ. ხესთან მივიდა, — აბა ამსვი, ვერშ.
- მამამ ავი გითხრა, ხეებზე ნუ დაძვრებო, — თქვა ვერშმა.
- მას შემდეგ რამდენი ხანი გავიდა, — თქვა კედიმ, — ახლა აღარც ემახსოვრება. მერე კიდევ ხომ გითხრათ, ამას დაუჯერეთო ამალამ, ხომ თქვა?

— ნე შენ არ დაგიჯერებ, — თქვა ჯეისონმა, — არც ტ.პ.-ი და არც ფრონი დაგიჯერებენ.

- მომეწველე, ვერშ, — თქვა კედიმ.
- კარგი, — თქვა ვერშმა, — თლონდ იცოდე, მე კი არა, შენ გცემენ. —

მივიდა და კედი ქვედა ტოტზე შესვა. ყველანი შევეყურებთ იმის პაწაწინა, უკან დასვრილ ნიფხავს. ფოთლებში მიიმალა. ტოტების ტკაცატკუცილა ისმის.

- ბ-ნმა ჯეისონმა გვითხრა, თუ ხე მოტეხა, ვცემო, — თქვა ვერშმა.
- წავალ და ხეზე რომ აძვრა, ვეტყვი, — თქვა ჯეისონმა.
- ხიდან აღარაფერი ისმის, ავეყურებთ მის უძრავ ტოტებს.
- რა დაინახე? — ასჩურჩულა ფრონიმ.

დავინახე ისინი. მერე დავინახე კედი, თმაში ყვავილები აქვს, სახეზე ქარის მსგავსი ქათქათა პირბადე. კედი. კედი.

— ჩუმად, — თქვა ტ.პ.-იმ, — შენს ღრიალს გაიგონებენ! ახლავე ჩამოდი. — დაბლა მიმათრევს. კედი. კედის კედელს ვბოტნი. ტ.პ.-ი დაბლა მიმათრევს.

— ჩუმად, — ასე თქვა, — ჩუმად იყავი-მეთქი. ჩქარა წავიდეთ. — დაბლა მიმათრევს. კედი... — ჩუმად, ბენჯი, თორემ შენს ღრიალს გაიგონებენ. წამოდი, კიდევ დავლიოთ და მერე მოვბრუნდეთ, თუ აღარ იღრიალებ. სჯობს კიდევ ერთი ბოთლი ავილოთ, ვანემ ორივემ არ შემოვცახეთ. ვატყვიო, დენიმ შესვაო. ბ-ნი კვენტინი ხომ ამბობს, ჭკვიანი ძაღლი არისო დენი. ზოდა, ჩვენც ვიტყვიო, სულ იმან დალიაო.

მოვარის შუჭი დანათის სარდაფის კიბეს. კიდევ დავლიეთ.

— იცი, ახლა რა მინდა? — თქვა ტ.პ.-იმ, — რა მინდა და ერთი დათვი მინდა ჩამოვიდეს აქ. ზოდა, იცი, რას ვიზამ? რას ვიზამ და შიგ თვალეებში ჩაეფურთხებ. პირზე თუ არ მოვიყუდე ეს ბოთლი, ნაღდად შემოვცახებ.

ტ.პ.-ი დაეცა, იცინის, განზე გახტა სარდაფის კარი და მოვარის შუჭი. რალაცამ გამკრა გვერდზე.

— ჩუმად, — თქვა ტ.პ.-იმ. — ადექი-მეთქი, ბენჯი, ჩქარა. — ფართხალებს, იცინის, ადგომა უნდა. სარდაფის კიბე მოვარის სინათლეს ერთვის მაღლა.

ტ.პ.-ი აიჭრა და გადავარდა მთვარის სინათლეში. მე კი მივრბივარ და ლობეს გადავაწყდი. ტ.პ.-ი მომდევს და ყვიროს: — გაჩუმდი, გაჩუმდი. — მერე ყვაკი-ლებში დაეცა. მე ყუთს დავეჯახე, მინდა შევახტე, ყუთი იქიდან გახტა, კეფაზე გამკრა, რაღაც ხმაური მომაწვა ყელში და ვტირი, ტ.პ.-ი მიმართავს. ყელში ისევ მაწვება. ვერ ვხვდები, ვტირი თუ არ ვტირი. ტ.პ.-ი იცინის და ხანძარს და-მემხო. ისევ არ მეწვება ხმაური ყელში და კვენტინმა ფეხი გამკრა და წავიდა. მომეხვია კედის მკლავები და ქათქათა პირბადე. მაგრამ ხეების სუნი აღარა აჭვს კედის და მე ავტირდი.

ბენჯი, თქვა კედიმ, ბენჯიო. ისევ მომეხვია, მაგრამ დავუსხლტი.

— რა იყო, ბენჯი, — ასე თქვა, — ეს ქუდი გვუცხოვა? მოვიხდი. — ქუდი მოიხადა, ისევ მოვიდა, მაგრამ არ გავეკარე.

* — ბენჯი, — ასე თქვა, — რა იყო, ბენჯი, კედიმ რა დაგიშავა?

— შენი გაფოფრილი კაბა არ მოსწონს. — თქვა ჯეისონმა, — გგონია, უკვე დიდი ხარ? გგონია, შენზე უკეთესი აღარაეინაა ამ ქვეყანაზე? გაფოფრილო!

— ენა გააჩუბე, — თქვა კედიმ, — შე ტურტლიანო გოჭო შენა, რა გატირებს, ბენჯი?

— რახან თოთხნეტი წლისა ხარ, გგონია, დიდი ხარ, არა? — თქვა ჯეისონმა. — მე ვარ, რაცა ვარო, ასე გგონია, არა?

— ბენჯი, ნუ სტირი, — თქვა კედიმ, — დედა შეწუხდება, გაჩუმდი.

მაგრამ მე არ ვჩუმდები, წავიდა და გამოვეკიდე, შეჩერდა კიბეზე, მე გავჩუმდი.

— რა გატირებს, ბენჯი? — თქვა კედიმ, — უთხარი კედის, კელი ეცდება ყველაფერს. აბა ერთი სცადე და თქვი.

— კენდეისი, — თქვა დედამ.

— დიახ, დედი, — თქვა კედიმ.

— ნუ აღიზიანებ, — თქვა დედამ, — აქ ამოიყვანე.

შევედით ოთახში, სადაც დედა წევს, ავადმყოფობა თვით ნაჭრად აღევს შუბლზე.

— რა მოგივიდა, ბენჯამინ? — თქვა დედამ.

— ბენჯი, — თქვა კედიმ, ისევ მომიახლოვდა, მაგრამ არ გავეკარე.

— რაღაცა დაუშავე ალბათ, — თქვა დედამ, — თავი დაანებე და მეც მომასვენე. მაიცი ყუთი და წადი, დამასვენე.

კედიმ აიღო ყუთი, დაჯდა იატაკზე და გახსნა. ეარსკვლავებითაა სავსე. წყნარად ვარ და ისინაც წყნარად არიან. შევირბევი — და ისევ გაშკაშებენ და ბრტყვიალებენ. მე გავჩუმდი.

მერე მესმის, კელი მიდის და ისევ ავტირდი.

— ბენჯამინ, — თქვა დედამ, — მოდი აქ, — კარისკენ წავედი, — ბენჯამინ-მეთქი, — თქვა დედამ.

— რა ამბავია, — თქვა მამამ, — სად მიდიხარ?

— ჩაიყვანე და იქ ვინმე მიხედავს, ჯეისონ, — თქვა დედამ, — ხომ იცი, ავდა ვარ და მაინც...

გამოვედით და მამამ კარი გამოიხურა.

— ტ.პ.-ი! — ასე თქვა.

— აქ ვარ, ბატონო, — თქვა ტ.პ.-იმ ქვემოდან.

— ბენჯი ჩამოდის დაბლა, — თქვა მამამ, — ტ.პ.-ის გაყვვი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

საბაზანოს კართან მივედი. წყლის ხმა მომესმა.

— ბენჯი, — თქვა ტ.პ.-იმ ქვემოდან.

წყლის ხმა მომესმა. ყურს ვუგდე.

— ბენჯი, — თქვა ტ.პ.-იმ ქვემოდან.

წყლის ხმას ვაყურებ.

წყლის ხმა აღარ მესმის, კედელს ვაალო კარი.

— რაო, ბენჯი, — ასე თქვა. შემომხედა, მივედი, მკლავები მომხვია. —

მაინც იპოვე კედი, ხომ, — ასე თქვა, — გეგონა, კედი გაგეჭყეოდა? — ხეების სუნი აქვს კედელს.

კედლის ოთახში შევედი. სარკესთან დეჯდა. მერე ხელები გაახერა და მე შემომხედა.

— რაო, ბენჯი, რა იყო? ნუ ტირი. კედი აღარსად წავა. აბა ამას შეხედე, — ასე თქვა. შუშა აიღო, საცობი მთაძრო და ცხვირთან მომიტანა, — რა კარგი სუნი აქვს, ხომ კარგია!

წავედი, თან ვტირი, შუშა ხელში უკავია და მიყურებს.

— აი თურმე რა, — ასე თქვა. შუშა დადგა, მოვიდა და ხელები მომხვია. — კი სცადე, მაგრამ ვერა თქვი, გინდოდა გეთქვა კედლისთვის და ვერ უთხარი, ხომ ასეა? ცხადია, კედლის არ უნდა ეს შუშა. ცხადია, კედი აღარ დაიხზამს სუნამოს. ვიდრე ჩავიცვამ, დამიცადე.

კედელს ჩაიცვა, ისევ აიღო შუშა და სამხარეულოში ჩავედი.

— დილზი, — თქვა კედელს, — ბენჯის უნდა ეს გაჩუქოს. — დაიბარა და შუშა ხელში ჩამიდო. — ახლა კი დილზის მიეცე. — კედელს ხელი გამაწვებინა და დილზიმ შუშა გამომართვა.

— ამას რას ვხედავ, — თქვა დილზიმ, — ხემს ბიჭუკელს უნდა დილზის სუნამო აჩუქოს. აბა ერთი ნახე, როსკუს.

ხეების სუნი აქვს კედელს. — ჩვენ არ გვიყვარს სუნამო, — თქვა კედელს.

ხეების სუნი აქვს კედელს.

— აბა აღუქი, — თქვა დილზიმ, — ახლა უკვე დიდი ბიჭი ხარ და ცალკე უნდა დაიძინო. უკვე დიდი ბიჭი ხარ — ცამეტი წლისა. მარტოვამ უნდა დაიძინო მორი ბიძიას ოთახში, — თქვა დილზიმ.

მორი ბიძია ავიდა, თვალი და პირი სტკივა. ვერშენა ხონხით ვახშამი მიუტანა.

— მორიმ ასე განაცხადა, თოფით მოვკლავო იმ არამზადს, — თქვა მამამ, — მე კი გავაფრთხილე, ჭკუით იყავი, პეტერსონმა არ გავიგოს-მეთქი. — და მერე გადაჭკრა.

— ჯეისონ, — თქვა დედამ.

— ვინ უნდა მოკლას, მამა? — თქვა კვენტინმა, — მორი ბიძიამ რად უნდა მოკლას?

— იმიტომ რომ მორი ბიძიამ იხუმრა, იმას კი ხუმრობა არ ესმის, — თქვა მამამ.

— ჯეისონ, — თქვა დედამ, — რას ამბობ? შეიძლება მორი საღმე კუთხე-კუნძულში მოკლას, შენ კი იჯდები აქ და იციანებ?

— მორიმაც მორს აუაროს იმ კუთხე-კუნძულებს და მორჩა, — თქვა მამამ.

— ვინ უნდა მოკლან, მამა? — თქვა კვენტინმა, — ვის მოსაყლაფელ მიდის მორი ბიძია?

— არც არავის, — თქვა მამამ, — მე დამბაჩა არა მაქვს.

დღედა ატორდა: — ლუკმას თუ ამადლი ნორის, ვაყვაცურაჲ პირში უთხარი, პირს უკან კი, ბავშვების თვალწინ ნუ დასცინი.

— რას ამბობ, — თქვა მამამ, — დიდ პატივსა ვცემ მორის, რასობრივი უპირატესობის გრძნობას მინერგავს ვგ კაცო. დოღის ცხენშიაც არ გავცვლიდი, და იცი რატომ, კვენტინ?

— არა, ბატონო, — თქვა კვენტინმა.

— Et ego in arcadia...^{*} თივას რა პქვია ლათინურად, დამავიწყდა. — თქვა მამამ, — მია, პო, — ასე თქვა, — უხუმრობ. — დალია. კიქა დაღვა. მივიდა და დედას სელო მარებზე მოხვია.

— რა ხუმრობაა, — თქვა დედამ, — თქვენზე წაკლები გვარისა არც ჩვენ ვართ. და თუ მორი ჯანმრთელი ვერ არის...

— რაღა თქმა უნდა, — თქვა მამამ, — სიცოცხლის თაყიდათავე სუსტი ჯანია. დაბადებულნი კირში ბოლოს სულ ჩავლპებთ ისედაც დამპლები. ვერშ!

— დიახ, ბატონო, — თქვა ვერშმა ჩემო სკამის უკან.

— წაიღე ეს სურა და ამივსე.

— და დიღზის უთხარი, მაღლა აიყვანოა ბენჯამინი და დააწვიანოს, — თქვა დედამ.

— შენ ხომ ახლა დიდი ბიჭი ხარ, — თქვა დიღზიმ, — კედის ქანცა გამოუღია შენთან ძიღმა. აბა ჩუმად იყავი, მიდი და დაიძინე. — ოთახი წავიდა, მაგრამ მე არ გაუხერდი, დაბრუნდა ოთახი და დიღზი მოვიდა, ლთვინზე დაჭდა, მიყურებს.

— შენ ხომ კარგი ბიჭი ხარ, ვაჩუნდი, — თქვა დიღზიმ, — ხარ თუ არა? აბა ცოტა ხანს დამიყადე.

წავიდი. კართან არავინაა. მერე კედი დავიანაზე.

გავჩუმდი, დიღზიმ გადასათარებელი გადასწია და კედი დაწვა გადასათარებელსა და საბანს შუა. საბანაო ხალათი არ გაუხდია.

— აბა, — ასე თქვა, — მოვედი.

დიღზიმ საბანი მოიტანა, გადაახურა და შემოუკვცა.

— ერთი წუთილა უნდა, — თქვა დიღზიმ, — სინათლეს არ ჩავაქრობ შენს ოთახში.

— კარგი, — თქვა კედიმ, თავი ჩემს თავთან, ჩემს ბალიშში ჩარგო, — ძიღლა ნებისა, დიღზი.

— ძიღლი ნებისა, ჩემო სულისდგმაე, — თქვა დიღზიმ. ოთახი დაბნელდა. ხეების სუნი აქვს კედის.

ხეს ავყურებთ, სადაც კედია.

— რას უყურებს, ვერშ? — ჩურჩულებს ფრონი.

— სულუ, — თქვა კედიმ ხეზე.

— ახლავე შემოდით, — თქვა დიღზიმ. სახლის კუთხიდან გამოვიდა, — შინ რად არ მოდიხართ? მამამ ხომ ვითხრათ. იმის მაგიერად, რომ დაიძინოთ, აქ გამომეპარეთ. კედი და კვენტინი საღლა არიან?

* და მე არკადიაში... (ლათ.).

— ვუთხარა, ხეზე ნუ მიიძვრები-მეთქი, — თქვა ჯეიათნმა, — წავალ და ყველაფერს ვიტყვი.

— ხეზე, რომელ ხეზე? — თქვა დილზიმ, მოვიდა და მალე დაბრუნდა. — კედი, — თქვა დილზიმ, — ტოტები ისევ შეირბა.

— აი, შე ეშმაკის ფეხო, — თქვა დილზიმ, — ახლავე ჩამოფიჭული მისი ქა.

— ჩუმაღ, — თქვა კედიმ, — მანამ ხომ გითხრათ, წყნარად იყავითო. — კედის ფეხები გამოჩნდა, დილზი აიწია, დაბლა ჩანოსცა.

— აბა შეხ ჰქუა გაქვს თავში, რად დაანებე აქ მოსვლა, — თქვა დილზიმ.

— ვერაფერი მოვუხერხე, — თქვა ვერშმა.

— აქ რა გინდათ, — თქვა დილზიმ, — ვინ გამოგიშვათ?

— მაგან, — თქვა ფრონიმ, — მაგან წამოგვიყვანა.

— მერედა, ამას რას უყურებთ, — თქვა დილზიმ, — ახლავე შინ გასწით, — ფრონი და ტ.პ.-ი შინ მადიან. ველარ ვხედავთ. მაგრამ ხმა კი გვესმის.

— ამ შუადამისას დაეხეტებით, — თქვა დილზიმ, — კი იციან, ძილის დროა, და მაინც.

— სუუ, დილზი, — თქვა კედიმ, — ნუ ლაპარაკობ ხმამაღლა. ჩუმაღ უნდა ვეყოთ.

— ხოდა, ენა გააჩერე და წყნარად იყავი, — თქვა დილზიმ, — სად არის კვენტინი?

— კვენტინს უთხრეს, ამაღამ სულ მე უნდა დამიჯეროს, ხოდა, ჯავრით აღარ არის, — თქვა კედიმ, — ციციანთელეზიანი ბოთლიც უნდა დავუბრუნოთ ტ.პ.-ის.

— ტ.პ.-ი უამბოთლოდაც იოლად გავა, — თქვა დილზიმ, — წადი და კვენტინი მომიჩინაზე, ვერშ, როსკუსს დაუნახავს ახორისკენ მიმავალი. — ვერში წავიდა.

— არაფერსაც არ აკეთებენ იქ, იმ სასტუმრო ოთახში, — თქვა კედიმ, — სხედან სკამებზე და იმზირებიან.

— თქვენი შევლალა უნდათ, — თქვა დილზიმ. სამზარეულოს შემოვლარეთ და წავედით.

სადღა მიდიხარ, თქვა ლასტერმა, ისევ თამაშის საცქერლად? ჩვენ ხომ იქაც დავძებნეთ. დაიცა. ამ წუთას წავალ და იმ ბურთს მოვიტან, შენ კი მანამ აქ დამიცადე, ერთი რაღაც მოვიფიქრო.

სამზარეულოში ბნელა. ხეები ცაზე შავად ჩანან. დენი გამოჩნდა კიბის ქვემოდან და პირი კოჭზე წამავლო. სამზარეულოს შემოვლარე, იქ მოვარეა, კოჭლობს დენი.

— ბენჯი, — თქვა ტ.პ.-იმ სახლში.

სასტუმრო ოთახის სარკმელთან ყვევილებიანი ხე არ არის ბნელი, მსხვილი ხეები კი ჩაბნელებულა. ბალახი ბზუის მთვარის შუქზე, ბალახზე ჩემი ჩრდილი მიდის.

— შეი, ბენჯი, — თქვა ტ.პ.-იმ სახლში, — სად დაიკარგე. გარეთ გაპარულხარ, ვიცი.

ლასტერი დაბრუნდა. აქ დამიცადე, ასე თქვა, იქ ნუ მიდიხარ, არ შეიძლებაო. პამაკშია მისს კვენტინა და ერთი კოხტა ბიჭი. დაბრუნდი-მეთქი, ბენჯი.

ხეებქვეშ ბნელა. დენი აღარ წამოვიდა. იქ დარჩა, სადაც მთვარის შუქია. პამაკი დავინახე და ავტირდი.

წამოდი-მეთქი, ბენჯი, თქვა ლასტერმა, მისს კვენტინა გაგიჯავრდები, ხომ იციო.

პამაკში ორბი არიან, შემდეგ ერთი დარჩა. კედი მორბის, თეთრიდ ჩანს სიბნელეში.

— ბენჯი, — ასე თქვა, — შინიდან როგორ გამოიპარე, ვეჭვობ, მკლავები მომხვია და მეც გავჩუმდი, კაბაში ხელი ჩავავლე, ნივთირეე კედის.

— რა იყო, ბენჯი? — ასე თქვა, — რა მოხდა, ტ.პ.-ი? — დაიძახა კედიმ. წამოდგა ისიც პამაკიდან და მოვიდა, ავტირდი, კაბით მივთრევე კედის.

— ბენჯი, — თქვა კედიმ, — ეს ჩარლია. შენ ხომ იცნობ ჩარლის. — სად არის ის ზანგას ბიჭი, — თქვა ჩარლიმ, — რად უშვებენ ასე უპატრონოდ.

— სუუ, ბენჯი, — თქვა კედიმ, — გასწი აქედან, ჩარლი, ამას შენ არ მოსწონხარ. — ჩარლი წავიდა და მე გავჩუმდი. კაბაზე ვეჭაჩები ისევ კედის.

— რაო, ბენჯი, — თქვა კედიმ, — ნუთუ აქ არ დამტოვებ, ჩარლისთან არ მალაპარაკებ?

— ზანგის ბიჭს დაუძახე, — თქვა ჩარლიმ, ისევ მოვიდა ჩვენთან, ხმამალა ავტირდი. კაბით მივთრევე კედის.

— აქედან გასწი-მეთქი, ჩარლი, — თქვა კედიმ. ჩარლი მოვიდა და კედის ხელი მოკიდა, ტარილს ვუმატე, უკვე ვღრიალებ.

— არა, არა, — თქვა კედიმ, — არა, არა. — ვერაფერს იტყვის, აკი ენა არ ერჩის, — თქვა ჩარლიმ, — კედი!

— ხომ არ გაგიჟდი, — თქვა კედიმ, მალ-მალ სუნთქავს ახლა, — ენა არ ერჩის, ბრმა კი არაა, გამიშვი, არ გინდა, არ გინდა-მეთქი, გამიშვი, — კედი დასხლტომას ლამობს. თრნივე ხშირ-ხშირად სუნთქავენ. — გთხოვ, გეხვეწები, — ჩურჩულებს კედი.

— გააგდე აქედან, — თქვა ჩარლიმ. — კარგი, — თქვა კედიმ, — ოღონდ გამიშვი!

— ხომ გაავდებ? — თქვა ჩარლიმ. — ჰო, — თქვა კედიმ, — გამიშვი. — ჩარლი წავიდა. — სუუ, — თქვა კედიმ, — ხომ წავიდა. — მე გავჩუმდი. მისი სუნთქვა მესმის, მკერდი აუდ-ჩაუდის.

— შინ უნდა წავიყვანო, — ასე თქვა. ხელი მომკიდა. — ახლავე მოვალ, — ასე ჩურჩულებს.

— დაიცადე, — თქვა ჩარლიმ. — ზანგის ბიჭს დაუძახე. — არა, — თქვა კედიმ, — დაგბრუნდები. წამოდი, ბენჯი.

— კედი, — ხმამალა ჩურჩულებს ჩარლი. ჩვენ მივდივართ. — გირჩევენია დაბრუნდე. დაბრუნდი-მეთქი. — კედი და მე გავრბივართ. — კედი, — თქვა ჩარლიმ. ჩვენ ისევ გავრბივართ მთვარის შუქზე, სამზარეულოსკენ.

— კედი, — თქვა ჩარლიმ. — კედი და მე მივრბივართ. სამზარეულოს კიბით აივანი ავირბინეთ. კედი ჩაცლულია სიბნელეში, ხელი მომხვია. მისი სუნთქვა მესმის, მის მკერდს ვგრძნობ. „მეტს არა, — ასე თქვა, — მეტს აღარ ვიზამ, არასდროს, ბენჯი“. — შემდეგ ავტირდა და მეც ავტირდი, გადახვეულები ვართ. „ჩუმიად, — ასე თქვა, — ჩუმიად-მეთქი. მეტს აღარ ვიზამ“. — მე გავჩუმდი, კედი წამოდგა. სამზარე-

ულოში შევედით, კედიმ სინათლე აანთო, სამზარეულოს საპონი აიღო, პირი მაგრად დაიბანა თნკახთან. ხეების სუნნი აქვს კედის.

ხომ გეუბნები, მანდეთ არ შეიძლებაო, თქვა ლასტერმა. ჰამაკიდან ორივე წამოხტა. კვენტინამ თმაზე გადაისვა ხელი. იმას კი წითელი ჰალსტუხი აქვს.

პოი, შე გამოთაყვანებულო, თქვა კვენტინამ, დილზის ვეტყვი და კარგადაც მივტყე-
დაც კი წავალ, ამას განგებ გამომადევნებ ხოლმე. ვეტყვი და კარგადაც მივტყე-
პავსო ქამრით.

— ველარ გაგანერე, — თქვა ლასტერმა, — წამოდი, ბენჯი.

— ძალიან კარგადაც შეგეძლოს მისი ვაწყრება, — თქვა კვენტინამ, — თავი არც კი შეგაწყურებია. ორივე მითვალთვალეზდით. აღბით ბებიათ გამოგაგზავნათ, წადით და უთვალთვალეთო. — ჰამაკიდან ჩამოხტა. — ამწუთასვე წაიყვანე აქედან და აღარ გამოუშვა, თორემ ჯეისონი გცემს.

— ვერ მიმყავს და რა ექნა, — თქვა ლასტერმა, — აბა ერთი თავად სცადეთ.

— ხმა-მეთქო, თქვა კვენტინამ, — წახვალთ თუ არა აქედან?

— თავი გაანებე, — თქვა იმან, წითელი ჰალსტუხი რომ აქვს. ჰალსტუხზე მზე პრიალებს წითლად. — აბა შემომხედე, ჯეკ, — გაპკრა ასანთს და პირში იტაკა. მერე ასანთი გამოიღო პირიდან, ისევ ანთია. — აბა, შენ მოსინჯე აგრე, — ასე თქვა, მივედი. — პირი გააღე! — ასე თქვა, გავაღე პირი. კვენტინამ ასანთს ხელი დაჰკრა, გაიქრო.

— ეშმაკსაც წაუღიხარ, — თქვა კვენტინამ, — გინდა აატურო, მერე მთელი დღე აღარ გაათავებს ღრიალს. წავალ და დილზის ვეტყვი. — გაიქცა.

— დაბრუნდი, ფისუნა, — ასე თქვა, — ჰე-ჰეი, ნულარ მიდიხარ, აქ რომ მტოვებ, მაგისტრის სადა მცალია.

კვენტინა სახლისკენ მირბის. სამზარეულოს მიეშვარა.

— ეს რა ამბები დაატრიალე, ჯეკ, — ასე თქვა.

— ამას ვერაფერს გააგებინებ, — თქვა ლასტერმა, — ყრუცაა და მუნჯიც.

— მართლა? — ასე თქვა, — დადი ხანია?

— სწორედ ოცდაცამეტი წლის გახდა დღეს, — თქვა ლასტერმა, — დაბადებიდანვე აგრეა! თქვენ იმ მსახიობების ჯგუფიდან ხართ?

— რა იყო? — ასე თქვა.

— პირველად გხედავთ ამ ქალაქში, — თქვა ლასტერმა.

— მერედა რა? — ასე თქვა.

— არაფერი, — თქვა ლასტერმა, — ამაღამ წარმოდგენაზე მოვილ.

იმან შე შემომხედა.

— თქვენა ხართ ხერხზე დამკვრელი? — თქვა ლასტერმა.

— აი, ფულს გადაიხდი და ნახავ, — ასე თქვა. ისევ მე მიცქერის. — რად არ დაგიმწყვდივიათ. — ასე თქვა, — აქ რად მოეხეტეთ?

— მე რას შეკითხებით, — თქვა ლასტერმა, — მე ამას ვერ მოვუვლი. აგერ დავდივარ და დავარჯულ ფულს ვეძებ. მგონია, ამაღამ წარმოდგენაზე ველარც წამოვალ, — ლასტერი მიწას დასცქერის, — ოცდახუთ ცენტს ხომ არ მომცემთ ბილეთის საყიდლად?

— არა, — ასე თქვა, — ვერ მოგცემ.

— ისევ უნდა დავიხებო, აბა რა ექნა, — თქვა ლასტერმა. ხელი ჩაიყო ჯიბეში. — საგოლფე ბურთს მოგცემდით, — თქვა ლასტერმა.

— რა ბურთია? — ასე თქვა.

— საგოლფე ბურთია, — თქვა ლასტერმა, — ოცდახუთი ცენტრია მინდა.

— რად მინდა, — ასე თქვა, — რას ვაქნევ.

— მცე ავრე ვფიქრობდა, — თქვა ლასტერმა, — წამოდი, ვირისთავო, — ასე თქვა, — წამოდი და ბურთის თამაშს უყურო. აბა აქ მო, მჭნავეს ტანსაცმელს თამაშო ვნახე. გქონდეს ბანგას ყვაფილთან ერთად. — ლასტერმა აიღო და შე მომცა. ბრწყინავს.

— სად ნახე? — თქვა იმან. პალსტუხი წითლად ბრკილებს მზეზე.

— აი, იმ ბუჩქის ძირას, — თქვა ლასტერმა, — ჩემი დაკარგული ფული მეგონა უცებ.

ის კაცი მოვიდა, გამომართვა.

— გაჩუმდი, — თქვა ლასტერმა, — დახედავს და მოგცემს.

— „აგნესა, მეიბლ, ბეკი“, — ასე თქვა, სახლისკენ გაიხედა.

— გაჩუმდი, — თქვა ლასტერმა, — ცოტა ხანი ექნება და მოგცემს.

მომცა იმან და შე გაფრუმდი.

— წუხელ ვინ იყო აქ? — ასე თქვა.

— რა ვიცი, — თქვა ლასტერმა, — ყოველდამ მოდიან, როცა კი მაგას შეუძლია ფანჯრიდან ხეზე ჩამოძვრეს. სიბნელეში რას გაარჩევ, ვინაა.

— ეშმაკია დალახეროსა და, მგონი, ერთმა კი კვალი დაცოვა, — ასე თქვა. სახლისკენ გაიხედა. წავიდა. პამაკნი ჩაწვა, — მოუსვით აქედან, — ასე თქვა, — გული ნუ შემაწუხებთ.

— წამოდი, — თქვა ლასტერმა, — კაი ამბები კი დაატრიალე. წამოდი-მეთქი. მისს კვენტინა იქ არის და შენზე ჩივის.

ღობესთან მივედით, ყვაფილოვანში ვიხედებით. ლასტერი ბალახში ექებს.

— აი, აქ, ჯიბეში მქონდა, — ასე თქვა, ეხედავ, ალამა ფრიალებს, მზე გადმოხრილა მანდორზე.

— მალე აქ ვიდაც გაივლოს, — თქვა ლასტერმა, — ისინი კი, მოთამაშეები, უკვე წავიდნენ. მოდი და მომამებნინე.

ღობეს მივეყვებით.

— მორჩი ზნუილს, — თქვა ლასტერმა, — არ მოდიან და ძალით ხომ ვერ მოვიყვან. ცოტა ხანს დაიცადე. აბა გაიხედე, მოდიან კიდეც.

ღობეს მივეყვები — ჭიშკრისკენ, სადაც ჩანთიანი გოგოები ჩამოივლიან. — ბენჯი-მეთქი, — თქვა ლასტერმა, — დაბრუნდი.

აბა ჭიშკარში ცქერას რა ჭკუა აქვს, თქვა ტ.პ.-იმ, მისს კელი შორხაა. გათხოვდა და წავიდა. რას გიშველის, ჭიშკარს რომ ჩასჭიდებიხარ და ღრიალებო? რას გაიგონებსო.

რაო, რა მინდაო, ტ.პ.-ი? თქვა დედამ, გაეთამაშე და გააჩუმეო.

ქვემოთ უნდა ჩასვლა და იქ ჭიშკარში ცქერაო, თქვა ტ.პ.-იმ.

ხოდა, სწორედ ეგ არ შეიძლება, თქვა დედამ, წვიმს, ხომ შეგიძლია გაეთამაშო და გააჩუმოო. აბა, ბენჯამინ, ჩუმადო!

ამას ველარაფერი გააჩუმებს, თქვა ტ.პ.-იმ, ჰგონია, ჭიშკართან რომ ჩავა, მისს კელიც დაბრუნდებაო.

რა სისულელეაო, თქვა დედამ.

იმათი ლაპარაკი მესმის. გამოვედი და მათი ხმა აღარ მესმის. ჭიშკართან ჩავედი, სადაც ჩანთიანი გოგოები მოდიან ხოლმე, შემომხედავენ და სწრაფად

ჩაივლიან სახემობრუნებულნი, მინდა ვუთხრა, მაგრამ არ ჩერდებიან, ლობეს მივყვები, მინდა ვუთხრა, მაგრამ უფრო და უფრო უჩქარებენ ფეხს. მორბიან უკვე, ლობე კი ჩათავდა და მასზე ხელჩაჭიდებული ვუყურებ და მინდა ვუთხრა.

— შენ, ბენჯი, — თქვა ტ.პ.-იმ, — მანდ რას აკეთებ, მაინც გამოიძარე, ხომ? დიღზი რომ გცემს, ხომ იცი? მარქუნსული

— აბა ლობეში ზმუილი და ღორბლების ყრა რას გმტყუნს, მსაქვა ტ.პ.-იმ, — ბავშვები შეაშინე. ვერ ხედავ, ქუჩის მეორე მხარეს გადაირბინეს.

გარეთ როგორ გავიდა, თქვა მამამ, როცა შემოხვედი, ხუთუ ჭიშკარი არ ჩაგირაზავსო, ჭეისონ?

რალა თქმა უნდა, ჩავრაზე, თქვა ჭეისონმა, კკუადაბდერტილი სომ არ გგონივართ, ამას როგორ ვიზამდი? ან იქნებ გგონიათ, ამასაც ეს უნდოდა მომხდარიყო. ჩვენი ოჯახი ისედაც წყალწადებულთა, ხედავს ღმერთი. სულ ამას არ გეუბნებით, იქნებ ახლა მაინც გააგზავნოთ ჭეკსონში, ვიდრე ქალბატონი ბერჯესი თოფით არ მოუდებსო ბოლოს.

ვაჩუმდიო, თქვა მამამ.

სულ ამას არ გეუბნებითო, თქვა ჭეისონმა.

ხელი რომ შეეახე, ჭიშკარი ღია იყო. ჩავეჭიდე. ბინდა გავცქერი. აღარ ვტირი. ვხედავ, გოგოები მიდიან ბინდში. შეჩერება მინდა მათი, აღარ ვტირი.

— აგერ აქა დგას.

გაჩერდნენ.

— ვერ გამოვა. არც არაფერს დაგვიშავენს. წამოდი.

— ვაი, მეშინია, მეორე მხარეს გადავალ.

— ჭიშკარში ვერ გამოვა-მეტქი.

აღარ ვტირი.

— ნუ გეშინია, წამოდი!

ბინდში მოდიან. აღარ ვტირი. ჭიშკარი ხელით მიჭირავს, ნელა მოდიან.

— ვერ წამოვალ.

— არაფერს ვერჩის. ყოველდღე აქ არ დავდივარ. ლობესლა მოჰყვება ხოლმე.

მოვიდნენ. ჭიშკარი გავალე, გაჩერდნენ, მიტრიალდნენ. მინდა ვუთხრა. დავიჭირე, ხელი ვტაცე, რომ ვუთხრა, დაიყვირა, მინდა ვუთხრა, ამოვთქვა, ბრკი-ალა წინწყლები გაჩერდა, მინდა გავაქცე, მინდა სახიდან მოვიშორო, მაგრამ ისევ მოცურავს ბრკი-ალა წინწყლები. მალლა-მალლა მიდის, მერე დაბლა და ტირილი მინდა. მინდა არ ჩამოვვარდე მალლიდან და ვვარდები მალლიდან ბრკი-ალა, მორიალე წინწყლებში.

შეხედე, შე გამოთაყვანებულო! თქვა ლასტერმა, აგერ მოდიან, ღორბლებს ნუ შერი და ნურც ზმუიხართ.

აღამთან მოვიდნენ. ამოაძრო, ჩოგანი ჰყრა, ისევ ჩაარქო ალაში.

— ბატონო! — თქვა ლასტერმა.

ის მოტრიალდა.

— რაო? — ასე თქვა.

— საგოლოდუ ბურთს რომ არ იყიდით? — თქვა ლასტერმა.

— აბა მაჩვენე. ასე თქვა. ლობესთან მოვიდა და ლასტერმა ბურთი გადააწოდა.

— ვინ მოგცა? — ასე თქვა.

- ვიპოვე, — თქვა ლასტერმა.
- ვაცი, სადაც იპოვე, — ასე თქვა, — ვილაცის საგოლფე ჩანთაში, ხომ?
- აქ ვიპოვე, აი, ამ ეზოში, — თქვა ლასტერმა, — თცდობული ცენტრილია მინდა ამ ბურთში.
- თითქოს მართლაც შენსას პყიდი, არა? — ასე თქვა.
- ვიპოვნი-მეთქი, — თქვა ლასტერმა.
- წადი და ახლა სხვა იპოვნი, — ასე თქვა, ჯიბეში ჩაიღო და წავიდა.
- წარნოდგენაა ამალამ, — თქვა ლასტერმა.
- ოპო, — ასე თქვა. სწორეზე მიდის. — განზე ვადექი, კედი! — ასე თქვა, დაარტყა ისევ ჩოგანი.
- შენსას რას ვაიგებს კაცი, — თქვა ლასტერმა, — მოვლენ, ღრიალებ, წავლენ და მაინც ღრიალებ. გაჩუმდი-მეთქი. ხალხს ყურები ნუ გამოუჭედე ყოველდღე. მოდი, ბანგას ყვავილი დაგვარდნია, — აიღო, მომცა, — რას დაგიმსგავსებია. წადი და ახლა ახალი მოუტანე ამას. ღობესთან ვდგავართ, გავცქერით.
- ეს თეთრი კაცი ვინ ყოფილა, — თქვა ლასტერმა, — არ წამართვა ბურთი! — მიღიან, ღობეს მივეყვებით. ბაღთან მივედიოთ, იქით გზა აღარაა. ღობეს ხელაქილებული ყვავილოვანში ვიხედები, უკვე წავიდნენ.
- აბა ახლა რაღას ღრიალებ, — თქვა ლასტერმა, — მორჩი. სატირალი შენ კი არა. ძე მაქვს. მოდი. ხელში ვეღარ დაგიკავებია ჯოყარიც. ახლა ამაზე დაიწყებ ღრიალს. — ყვავილი მომცა, — ახლა სადღა მიეხეტები?
- ჩვენი ჩრდილებია ბალახზე. ჩვენ წინშიდიან ხეებისკენ. ჩენი პარველია. მივედიოთ და ჩრდილები გაქრა. იქ ყვავილია ბოთლში. ჩემი ყვავილებიც ჩავდევი.
- ამხელა კაცი ხარ, — თქვა ლასტერმა, — ყვავილებიანი ბოთლით კი თამაშობ. მისს ვალაინი რომ მოკვდება, იცი, სად წავიყვანენ? ჯეკსონში გავაგზავნიოთ, ასე თქვა ბ-ნმა ჯეისონმა. იქნები იქ შენისთანა შერეკილებთან და თუ გინდა, სულ ნუღარ მოაცილებ ხელს გასოსს, ჰყარე ღობლები, აღდგომა დღე გაგიტენდება.
- ლასტერმა ხელი დაჰკრა ყვავილებს და ბოთლიდან გადმოყარა.
- დაიწყებ ღრიალს და ასე გიზამენ ჯეკსონში.
- ყვავილების აღება მინდა. ლასტერმა აიღო და გაქრა ყვავილები. ავტირდი.
- ღრიალსა ბანი, — თქვა ლასტერმა, — ღრიალსა ბანი. მაგრამ საღრიალო რომ არა გაქვს. დაიცა, ახლა გექნება. აბა, ყური მივდე — კედი! — ჩურჩულებს: — კედი! იღრიალე ახლა. კედი!
- ლასტერ! — თქვა დილზიმ სამზარეულოში. ყვავილები ისევ დაბრუნდა.
- გაჩუმდი! — თქვა ლასტერმა, — აბა შენი ყვავილები. პარველად რომ გქონდა, ზუსტად ისევე ჩავდევი. მორჩი ახლა.
- ლასტერ-მეთქი, — თქვა დილზიმ.
- ჰო, დიდელ! — თქვა ლასტერმა, — მივდივართ. არ შემიყარა ქვეყანა. ადექი. — ხელი მტაცა, ავდექი. ხეებიდან გამოვედიოთ. ჩრდილები გაქრა.
- გაჩუმდი! — თქვა ლასტერმა, — ხალხი გიყურებს. გაჩუმდი-მეთქი. აქ მოიყვანე, — თქვა დილზიმ. კიბეზე ჩამოვიდა.
- მითხარი, ახლა რა დაუშავე? — ასე თქვა.
- არც არაფერი, — თქვა ლასტერმა, — თავისთვის ღრიალებს.
- სტყუი, — თქვა დილზიმ. — რაღაცას გაუკეთებდი. სად იყავით?

— აი, იმ ხეების ძირას, — თქვა ლასტერმა.

— კვენტინამ სულ ცოფები ჰყარა, — თქვა დილზიმ, — რად მერყევანე. ხომ იცო, არ უყვარს, უკან რომ დასდევს.

— იმანაც ხომ უნდა მიხედოს, — თქვა ლასტერმა, — ჩემი კა არა, მისი ბიძაა.

— ჰკუთთ იყავი, ზანგის ბიჭო! — თქვა დილზიმ.

— არაფერი დამიშავებია, — თქვა ლასტერმა, — თამაშობდა თავისთვის და მერე უცებ აღრიალდა.

— საფლავებს დაუნგრევდი, — თქვა დილზიმ.

— ხელი არ მიხლავ მაგისა საფლავეებისთვის, — თქვა ლასტერმა.

— ნუ უარობ, ბიჭო, — თქვა დილზიმ. ავედით კიბეზე და სამზარეულოში შევედით. დილზიმ ღუმელის კარი გამოაღო, სკამი დადგა, დავეჭექი. ჩუმად ვარ. რად ააფორიაქეთ ის ქალი, თქვა დილზიმ, მაღლა რად ახვედითო.

თავისთვის იჭდა და ცეცხლს უყურებდა, თქვა კედიმ, დედა ახალ სახელს ეძახის. მისი გაბრაზება სულაც არ გვინდოდაო.

თქვენ რა გინდოდათ, მე ვიცი, თქვა დილზიმ, აქ ამას მოუარე და იქ — იმას. ღუმელთან არ მიუშვა. ვიდრე არ დავბრუნდები, ხელი არაფერს ახლოთო.

— ამას რომ აჯავრებ, — თქვა დილზიმ, — არა გრცხვენია. — ტორტი დადო მაგიდაზე.

— არაფერსაც არ ვაჯავრებ, — თქვა ლასტერმა, — თამაშობდა თავისთვის ყვავილებიანი ბოთლით და უცებ აღრიალდა. ხომ გაიგონეთ.

— ვითომდა ხელი არ გიხლავ მისი ყვავილებისთვის? — თქვა დილზიმ.

— ახლოსაც არ მივსულვარ მაგის საფლავეებთან, — თქვა ლასტერმა, — მაგის ბაღაბბულას რას ვაქნევ. ჩემს ფულს ვეცებდი.

მაინც დაქარგე, ხომ, — თქვა დილზიმ. სანთლები ანთო ტორტზე. ზოგი სანთელი წვრილია, ზოგი — მსხვილი. — შეინახე-მეთქი, ხომ გვეზნებოდნი. ახლა კი გინდა ხელმეორედ გამოვართვა ფრონის.

— წარმოდგენაზე მაინც წაეალ; რის ბენჯი, რა ბენჯი. — თქვა ლასტერმა, — დღე და ღამე ხომ არ ვსდევ კუდში.

— რასაც აკეთებ, ის უნდა გააკეთო, ზანგის ბიჭო, — თქვა დილზიმ, — გესმის თუ არა?

— სულ იმასთან არა ვარ, — თქვა ლასტერმა, — რაც გინდა; იმას არ ვაკეთებ, ბენჯი?

— ხოდა, აგრე, — თქვა დილზიმ, — ნუ აბრაზებ და ნუ აღრიალებ, თორემ მისს-კალაინი ჯავრობს. მოდიო და ახლა ჰამეთ ტორტი, ვიდრე ჯეისონი მოვიდოდეს. ერთ ამბავს ატეხს ამ ტორტის გულისთვის, მერე რა, რომ ჩემი ფულით მაქვს ნაყიდი. აქ რას გამოაცხობ, ცალობით აქვს კვერცხი დათვლილი სამზარეულოში. თუ გინდა ამაღამ წარმოდგენაზე წასვლა, იმასთან იყავი და ფეხი არსად გაადგა.

დილზი წავიდა.

— სანთლებს შენ ვერ ჩააქრობ, — თქვა ლასტერმა, — აბა მიყურე, — დაიხარა და ლოყები გამობერა. სანთლები წავიდნენ, ავტირდი. — გაჩუმდი, — თქვა ლასტერმა, — მოდი აქ, ცეცხლთან. მე კი ტორტს დაგიჭრი.

საათი მესმის. მესმის, კედია ჩემ უკან, სახურავი მესმის. სულ წვიმს და წვიმსო, თქვა კედიმ, მძულს წვიმა, სუყველაფერი მძულსო. თავი დამადო მუხ-

ლებზე, ტირის, მომენვია, მეც ავტირდი. მერე ისევ შევხედე და ისევ წამოვიდა ბრკილა წინწკლები. მესმის საათი, სახურავი და კედი.

ტორტს ვჭამ, ლასტერის ხელი წამოვიდა და სხვა ნაჭერს აიღო. მესმის, როგორ ჭამს. ცეცხლს ვუყურებ.

რკინის გრძელი ჯოხი გამოჩნდა უკნიდან, ღუმელის კარი მკვებოდა და ცეცხლი წავიდა, ავტირდი.

— ახლა რაღა გაღრიალებს, — თქვა ლასტერმა, — აბა შეხედე, ისევაა ცეცხლი. — შე გავჩუმდი. — იჯექი აქ, ცეცხლს უცქარე და წყნარად იყავი, როგორც ვითხრეს. — თქვა ლასტერმა, — როგორ არა გრცხვენია. აბა, კიდევ აიღე ტორტის ნაჭერა.

— ახლა რაღა დაუშავე, — თქვა დილზიმ, — თავს რად არ დაანებებ?

— მინდა გავჩუმო, მისს კალაინი არ შეაწუხოს, — თქვა ლასტერმა, — რაღაცამ წამოუარა და ისევ დაიწყო.

— ვიცი, რამაც წამოუარა, — თქვა დილზიმ, — აგერ დაბრუნდება გერში და ჯოხით მოგიყვანს ჭკუაზე. ანტიტომაც ხარ დღეს ატეხილი. წყაროსთან გყავდა, ხომ?

— არა, — თქვა ლასტერმა, — მთელი დღე აქ, ეზოში გყავდესო, ხომ მითხარით.

ისევ ტორტს მიწვდა ხელი. დილზიმ ხელზე დატკრა. — იქით-მეთქი, თორემ აი, ან დანით წაგაჭრი თითებს, — თქვა დილზიმ, — მაგას, მკონი, ერთი ნაჭერიც არ უჭამია.

— ჭამა, აბა არა, — თქვა ლასტერმა, — უკვე ორი ნაჭერი გაათავა. ერთი ჰკითხვით.

— ხელი არ მოკიდო, იცოდე, — თქვა დილზიმ, — აბა ერთი აგილია.

ახლა კი, თქვა დილზიმ, ახლა კი მეც ამატირებსო ეს საცოდავი. ვაი, შე საწყალო მორი.

ახლა ამას ბენჯი ჰქვიაო, თქვა კედიმ.

ვითომ რატომ? თქვა დილზიმ, რასაც დაბადებიდან ვეძახოდით, ის სახელი აღარ ვარგაო თუ?

ბიბლიაში სწერია თურმე ბენჯამინი, თქვა კედიმ, მორის ეს სახელი სჯობსო.

მაინც რითიო? თქვა დილზიმ.

დეღამ ასე გვითხრაო, თქვა კედიმ.

ვითომ რამეს უშველის ახალი სახელი, თქვა დილზიმ, სახელების გამოცვლა არაა კარგი, ასე ამბობენ. რაც თავი მახსოვს, დილზი მქვია და თუნდაც სულ დამივიწყოს ყველამ, მაინც დილზი მერქმევაო.

თუ სულ დაგივიწყებენ, მაშინ საიდან ეცოდინებათო შენი სახელი, დილზი? თქვა კედიმ.

წიგნში დარჩება, ჩემო კუდრაქავ, თქვა დილზიმ, იქა სწერიაო.

კითხვა რომ არ იციო, თქვა კედიმ.

კითხვა რად მინდა, თქვა დილზიმ, სხვა წაიკითხავს ჩემს სახელსო, მე კი ამასღა ვიტყვი, აქა ვარ-მეთქი.

რკინის გრძელი ჯოხი გამოჩნდა ჩემ უკან და ისევ წავიდა ცეცხლი. ავტირდი.

დილზი და ლასტერა ჩხუბობენ.

— გაჩუმდი, — თქვა ლასტერმა, — გაჩუმდი-მეთქი. თორემ ახლა მეორე ხელსაც დაგიწვავ. ახლა ხომ აღარ გტკივა, გაჩუმდი.

— აჰა, ნუღარ ტირი, — თქვა დილზიმ, ქოში გამომიწოდა და მე გავჩუმდი. — კაბინეტში წაიყვანე, — ასე თქვა, — თუ კიდევ გავიგონებ, მოვალ და ქამრით გცემ.

წიგნებიან ოთახში შევედით, ლასტერმა სანათლე აანთო. სარკმლები ჩაშავდა და კედელზე ჩამობნელდა რაღაც კარის მსგავსი. მაგრამ ეს არაა კარი.

ჩემ უკან ცეცხლი მოვიდა და მივედი ცეცხლთან, დავჯექი იატაკზე, ხელში ქოში მიკავია. ცეცხლი ამალულა, დედის სავარძლის ბალიშამდე მიატანა.

— გაჩუმდი, — თქვა ლასტერმა, — სხვა რამითაც ხომ უნდა გაირთო თავი. ხელავ, რა ცეცხლი აგინთე, მიდი და უყურე.

ბენჯი გპვიანო, თქვა კედიმ. ხომ გესმის, ბენჯა, ბენჯიო.

მასე ნუ ეძახი, თქვა დედამ, აქ მოიყვანეთ.

მკლავები მომხვია კედიმ, წამომაყენა.

ადექით, მო... ბენჯი-მეთქი, ასე თქვა.

აგრე ნუ დაათრევო, თქვა დედამ. აქ მოიყვანე-მეთქი, ხომ გეუბნები, რა მახვედრა უნდა ამას.

ხელში აყვანაც შემოძლიათ, — თქვა კედიმ. — ხელში ავიყვან და ისე წამოვიყვან, დილზი.

— იქით გალა, ციცქნაე, — თქვა დილზიმ, რწყილი რა არის და იმასაც ვერ იიყვან. წყნარად ადით, როგორც ბ-ნმა ჯესონმა გითხრათ.

კიბის თავზე სინათლეა. მამა დგას იქ, ჟოლეტი აცვია. ჩუმიად იყავითო, ჩვენ გვიყურებს, კედი ჩურჩულებს:

— დედა ავადაა?

ვერშმა ჩამომხვა და დედასთან შევედით. იქ ცეცხლია. კედლები ბრკიანებს. სარკეში სხვა ცეცხლია. ავადმყოფობის სუნია. დედის თავზე შემოხვეული ნაჭერია ის ავადმყოფობა. ბალიშზეა შიხი თმა. ცეცხლი იქამდე ვერ მიდის, მაგრამ ხელზე კი უბრიალებს — დაბტის დედის ბეჭდები.

— დედას უთხარი, დამე ნებისათ, და წამოდი, — თქვა კედიმ. ლოგინისკენ მივდივართ. სარკიდან წასულა ცეცხლი. მამა ლოგინიდან ადგა, ხელში ამიყვანა და დედასთან მივედით. დედამ ხელი დამალო თავზე.

— რა დრო იქნება ახლა? — თქვა დედამ, — ისევ დილაბნელზე გაიღვიტებს. რაც დღეს დამადგა, იმას ხვალ ვეღარ ავიტან.

— კარგი, კარგი, — თქვა მამამ. დედას სახეზე შეახო ხელი.

— ვიცი, ძალიან გაწუხებ. — თქვა დედამ, — მაგრამ მალე მომეღება ბოლო და მაშინ გადარჩები ამდენ წამებას.

— არადგერი-მეთქი, — თქვა მამამ, — ცოტა ხანს დაბლა ჩავიყვან. — ხელში ამიყვანა. — წამოდი, შე კაი კავო. ცოტა ხანს დაბლა ჩავიდეთ. მაგრამ ვიდრე კვენტინი მგელადინეობს, არ უნდა ვიხმაურეთ.

კედი მოვიდა და ლოგინზე დაიხარა. ცეცხლის აღზე დედის ხელი გამოჩნდა. მისი ბეჭდები დაბტუნავენ კედის ზურგზე.

დედა ავადაა, თქვა მამამ. დილზი ჩავაწვენთ ლოგინში, კვენტინი სადღააო? ვერში წავიდა მის მოსაყვანადო, თქვა დილზიმ.

ვერდიო ჩაეუარეთ მამას და ის გვიყურებს. დედა გვესმის მისი ოთახიდან.

კედიმ თქვა, ჩუმად იყავითო: მბოლოდ ჯეისონი მიადგა კიბეს. ხელეზე ჯიბეში აქვს.

— აბა ამაღამ კარგად მოიქეცით, — თქვა მამამ, — არ იხმაროთ და ღვედა არ შეაწუხოთ.

— წყნარად ვაქნებით, — თქვა კედიმ, — ხმა არ ამოიღოთ და ასე თქვა. თითის წვერებზე მიედღვართ.

სახურავი მესმის. ცეცხლს სარკეშიაც ვხედავ. კედიმ ისევ ამიყვანა ხელში.

— აბა წამოდი დედასთან, — ასე თქვა, — მერე ისევ ცეცხლთან მოგიყვან, გაჩუმდი.

— კენდეისი, — თქვა დედამ.

— გაჩუმდი, ბენჯი, — თქვა კედიმ, — დედასთან მივადეთ ცოტა ხანს. შენ ხომ კარგი ბიჭი ხარ. მერე ისევ მოვბრუნდებით, ბენჯი.

კედიმ ჩამომსვა, მე გავჩუმდი.

— აქ იყოს, დედა, ცეცხლთან გულს მოიჯერებს და მერე გაგიკონებს.

— კენდეისი, — თქვა დედამ. კედი დაიხარა და ხელში ამიყვანა. წავბარბაცდით, — კენდეისი-მეთქი, — თქვა დედამ.

— ჩუმად იყავი, — თქვა კედიმ, — ცეცხლს ხომ აქედანაც ხედავ. ჩუმად იყავი-მეთქი.

— აქ მოიყვანე, — თქვა დედამ, — ნუ აფყავს, თორემ წელში გაწყდები. აღარ აიყვანო. ჩვენი გვარის ქალები სულ ამაყობდნენ თავიანთი ანაგობით. გინდა მრეცხავ ქალს დაემსგავსო?

— არაა ძალიან მძიმე, — თქვა კედიმ, — მისი ხელში აყვანა შემოძლია.

— არა-მეთქი, — თქვა დედამ, — ხუთი წლის ბავშვს ხელში ნუ აიყვან, ხომ გეუბნები. მუხლებზე ნუ დამისვამ, ძირს დასვი.

— ხელში თუ აიყვან, აღარ იტირებს, — თქვა კედიმ. აბა გაჩუმდი, — ასე თქვა, — ახლა უკან გავბრუნდებით. შეხედე, აი შენი ბალიში, შეხედე-მეთქი.

— თავი გაანებე, კენდეისი, — თქვა დედამ.

— როცა უყურებს, ნაშინ ჩუმადაა, — თქვა კედიმ, — წამოიწიეთ ცოტა და მაშინვე გამოგაცლით. აი, ბენჯი, შეხედე.

შევხედე და გავჩუმდი.

— ძალიან ანებივრებთ, — თქვა დედამ, — ორივენი. შენ და მამაშენი. არ გესმით, რომ მერე მევე დამიჯდება ძვირად. სწორედ აგრე გააფუჭა ბებბამ ჯეისონი და ორი წლის მანძილზე ძლივს გადაყაჩვიე უზნეობას, ბენჯამინისთვის კი უკვე ძალი აღარ დამრჩია.

— შენ აღარ დაიღლები, დედა, — თქვა კედიმ, — ნიყვარს მე ამისი მოვლა. ხომ ასეა, ბენჯი?

— კენდეისი, — თქვა დედამ, — ავრე ნუ ეძაბა-მეთქი, ხომ ვითხარი. ისიც მეყოფა, მამა რომ შენ გეძახის მეტსახელს, აღარ დაუძახო. მეტსახელების ხმარება უღამაზოა. ასე გლეხებმა იციან. ბენჯამინ, — თქვა დედამ.

— აბა შემომხედე, — თქვა დედამ.

— ბენჯამინ, — ასე თქვა. სახეზე ხელი მომკადა და მომიხედა.

— ბენჯამინ, — ასე თქვა. ნთამორე აქედან ეს ბალიში, კენდეისი.

— იტირებს, — თქვა კედიმ.

— მოამთრე-მეტქი ბალიში, სომ გეუბნები, — თქვა დედამ, — ღნდა გახდეს.

ბალიში წავიდა.

— გაჩუმდი, ბენჯი, — თქვა კედიმ.

— გასწი აქედან და იქ დავექი, — თქვა დედამ. — ბენჯამინ. — ჩემს სახესთან ახლოს ნოიტანა თავისი სახე.

— გაჩუმდი. — ასე თქვა, — გაჩუმდი.

მაგრამ მე არ ვჩუმდები, დედამ ხელში ამოყვანა და ატირდა, მეც ავტირდი. შემდეგ ბალიში დაბრუნდა და კედიმ ის დედის ზემოთ დაიჭირა, დედა კი სავარძელზე გადაიწვანა. დედა წევს წითელ და ყვითელ ბალოში დაყრდნობილი, ტირის.

— ნუ ტირი, დედა, — თქვა კედიმ. — მაღლა ადი და იქ დავექი, თორემ ავად გახდები, წავალ, დიღობის დაგუბახებ. ცეცხლთან მიმიყვანა და მე ვუყურებ ნათელ, პრიალა ჩრდილებს. ცეცხლი და სახურავი მესმის.

მამამ ამოყვანა, წვიმის სუნი აქვს.

— ჰო, ბენჯი, — ასე თქვა, — დღეს ხომ კარგი ბიჭი იყავი.

კედი და ჯეისონი ჩხუბობენ სარკეში.

— კედი-მეტქი, — თქვა მამამ.

ისევ ჩხუბობენ. ჯეისონი ატირდა.

— კედი, — თქვა მამამ. ჯეისონი ტირის, აღარ ჩხუბობს, მაგრამ კედი კი ისევ ჩხუბობს სარკეში. მამამ ზამომსება, წევიდა სარკეში და ისიც ჩხუბობს. კედი აიყვანა ხელში. ის ჩხუბობს. ჯეისონი წევს იატაკზე, ტირის. ხელში მაკრატელი აქვს. მამა არ უშვებს კედის.

— ბენჯის თოჯინები სულ დაჭრა და დაბია, — თქვა კედიმ. — იმ თოჯინებით ახლა მაგას გაეხევე შუაზე.

— კენდეისი, — თქვა მამამ.

— აი, ნახავ, — თქვა კედიმ. — აი, ნახავ. — ჩხუბობს. მამა არ უშვებს. წიხლი გაუქნაა ჯეისონს. სარკიდან კუთხისკენ გაგორდა იგი. მამას ცეცხლისკენ მიჰყავს კედი. სარკეში აღარაყვანა, მხოლოდ ცეცხლია. თათქოს ცეცხლი მომდგარა კარის ზღურბლზე.

— გაჩერდი, — თქვა მამამ. — დედა გაიგონებს და ავად გახდება.

კედი გაჩერდა. — სულ დაჭრა თოჯინები, მო... ბენჯინ და მე რომ გავაკეთოთ, — თქვა კედიმ, — ჯიბრზე დაჭრა.

— არა, — თქვა ჯეისონმა, წამოჭდა, ტირის. — მისი თუ იყო, არ ვიცოდი. რაღაც პეელი ქალაღდები მეგონა.

— ძალიან კარგადაც იცოდი, — თქვა კედიმ, — მაგრამ მაინც დაჭერი.

— გაჩუმდი, — თქვა მამამ, — ჯეისონ, შენ ხომ დიდი ბიჭი ხარ, — ასე თქვა.

— ხვალ კიდევ გავაკეთებ, — თქვა კედიმ, — ბევრს, ბევრს გავაკეთებ. შეხედე, აი, შენი ბალიში.

ჯეისონი შემოვიდა.

სულ გეუბნები, გაჩუმდი-მეტქი, თქვა ლახტერმა.

ახლა რაღა მოხდაო, თქვა ჯეისონმა.

— ასე ტირის თავისთვის, — თქვა ლახტერმა. — დღეს მთელი დღე ტირის.

პირდი, — ასე თქვა. კვენტინამ ცეცხლს შეხედა. — ან იქნებ არ გავიგონია მაშინ? — თქვა ჯეისონმა.

გავიგონე, — თქვა კვენტინამ, — შერედა რად აღარ დასრულდებოდა?
 — ღარდი ნუ ვაქვს. — თქვა ჯეისონმა.
 — არცა მაქვს, — თქვა კვენტინამ. ჯეისონი კვლავ გახედა და დაეძინა.

ხოდა, რას იტყვი, ასე თქვა, რომელმა აჯობებო?

— არც არავინ, — თქვა კვენტინამ. — გავიგონე მისწავლებლებმა.

— ვინაა? — თქვა მამამ, — იქნებ მოთხრა?

— ვინაა და, — თქვა კვენტინამ, — ჩემხელა ბიჭია.

— ეს ყველაფერი კარგი. — თქვა მამამ, — მაგრამ მაინც რა მოხდა?

— არაფერი, — თქვა კვენტინამ, — ასე მოთხრა, ზედ მაგიდაზე დაფუსვამ მისწავლებელს ბაყაყს და ხელსაც ვერ მახლეხსო.

— რა, — თქვა მამამ, — ხოდა, შერე შენ...

— ღიახ, ბატონო, — თქვა კვენტინამ, — შერე მეც გავარტყი.

სახურაფი გვესმის. ცეცხლიც, კარს უკან კი — ზმუკუნა.

— ამ ნოემბერში კი ბაყაყს სად ნახავდა? — თქვა მამამ.

— არ ვიცი, ბატონო, — თქვა კვენტინამ.

ისევ გვესმის.

— ჯეისონ, — თქვა მამამ. ჯეისონი გვესმის.

— ჯეისონ, — თქვა მამამ, — შემოდი და აქ იჯავი.

სახურაფი გვესმის, ცეცხლიცა და ჯეისონიც.

— გაჩუმდი-მეთქი. — თქვა მამამ, — თორემ ისევ მიგტყუებავ, იცოდე. — მამამ ჯეისონი აიყვანა და გვერდით სავარძელში დასვა. ჯეისონი ზმუკუნებს. ცეცხლი და სახურაფი გვესმის. ჯეისონმა ზმუკუნის უმიტა.

დიღშიმ თქვა, აბა, ახლა მოდიო და ივახშმეთო.

წვიმის სუნი აქვს ვერშს, ძაღლის ხუნიცა აქვს, წვიმა და სახურაფი გვესმის.

გვესმის, კელი მოდის. მამამ და დედამ კარში გაიხედეს. კელიმ სწრაფად ჩაიარა. არ გამოუხედაეს. სწრაფად მოდის.

— კენდეისი, — თქვა დედამ. კელი გაჩერდა.

— ღიახ, დედა. — თქვა კელიმ.

— ნუ ეძახი, კეროლაინ, — თქვა მამამ.

— შემოდი აქ, — თქვა დედამ.

— ნუ ეძახი-მეთქი, კეროლაინ, — თქვა მამამ, — თავი გაანებე.

კელი შემოვიდა, კართან გაჩერდა, მამას და დედას უყურებს. შერე შე შემოძახდა და მაშინვე განზე გაიხედა. ავტირდი. შერე უფრო მოვუმატე ტირილს და ავდექი. ზურგით კედელთან დადგა, მიუყურებს, მისკენ მოვდივარ. ვტირი, კედელს მიეყრდნო, მისი თვალები დავინახე და უფრო ხმამაღლა ავტირდი. კაბაზე ვეწვევი, ხელებით კედელს ეპოტინება, მაგრამ მე მაინც ვეწვევი. თვალები გაუბრუნს, არ მიუყურებს.

ვერშმა თქვა, შენ ახლა ბენჯამინი გქვიაო. ბენჯამინი ახლა რაღად დავარქვებს, იცი? ლურჯდრძილება უნდა გამოგიყვანონო. დიდელას უთქვამს, ძველად პაპაშენმა ერთ ზანგს სახელი გამოუცვალა და ეს კაცი მღვდელი გამოვიდა. შერე კი დრძილება გაუღურქდა. ადრე კი ჩვეულებრივი იყო. ერთხელაც რომ

შეეხება მისთვის ორსულ ქალს თვალეზში, ბავშვი ღურჯღრძილება გაუჩნდებოდა. და ერთ საღამოს, როცა ამ არე-მიდამოში უკვე თორმეტობდნენ ღურჯღრძილება ბავშვი დარბოდა, ის კაცი შინ აღარ დაბრუნებულა. ოპოსუმებზე მონადირეებმა მისი ძვლებილა იპოვეს. და იცი, ვის შეუქამია ის ღურჯღრძილება ბავშვებსო.

დერეფანში ვართ. კელი სულ მე მიყურებს. ხელი პირზე აქვს აფარებული და იმია თვალეზს ცხედავ, ვტირო. კიბეზე ავდივართ. ისევ კედელთან გაჩერდა, მიყურებს და მე ვტირო, მაღლა ადის, მეც მივყვები და ვტირო, კედელს მიყურდნო და მიყურებს. თავისი ოთახის კარი გააღო, მაგრამ მე კაბაზე ვეწევი და საბაზანოში შევდივართ, ის კართან გაჩერდა, მიყურებს. შემდეგ ხელები სახეზე იიფარა და ტირის, ონკანისკენ ვექაჩები, ვტირო.

რატომ აღრიალებ, თქვა ჯეისონმა, თავს რად არ დაანებებო?

თითიც არ დამიკარებია, თქვა ლასტერმა. მთელი დღე ასეაო. ერთი მაგარი ცემა უნდაო.

ჯეისონში უნდა მაგას გაგზავნა, თქვა კვენტინამ. ამ სახლში აღარ იცხოვრებო.

თუ არ მოგწონს, ჩემო კარგო, მიბრძანდიო. თქვა ჯეისონმა.

წავალ კიდევაც, თქვა კვენტინამ, ღარდი ნუ გაქვთო.

ვერშია თქვა: — იქით მიღექი, ფეხები უნდა გავიშრო. — ცეცხლს მომაშორა. — ახლა ღრიალი არ დიიწყო. ცეცხლს მაინც დაინახე. მეტი რა საქმე გაქვს. შენ რა, ჩემსავით წვიმაში ხომ არ დასეგლებულხარ. ბედნიერ ვარსკვლავზე ხარ დაბადებული და არც კი იცო. — ცეცხლის წინ ზურგზე დაწვა.

— იცი, ახლა ბენჯამინი რად ვქვია? — თქვა ვერშია, — ძალიან ამყვი ქალია დედაშენი და რცხვენიაო. დედაჩემ ასე თქვა.

— წყნარად იყავი. ფეხები უნდა გავიშრო, — თქვა ვერშია, — თორემ იცი, რას ვიზამ? ქანრიით აგაქრებ.

სახურავია, ცეცხლი და ვერში მესმის.

ვერში სწრაფად წამოაღდა და გასწორდა. მამამ თქვა: — აბა, მიდი, ვერში, რას უყურებ?

— ამაღამ მე ვაქმევ რა. — თქვა კელიმ. — ხანდახან ჭამის დროს ვერშს აუტირდება ხოლმე.

— ეს სინი მაღლა აიტანე, — თქვა დილიმ, — და სწრაფად ჩამობრუნდი, ბენჯის უნდა აჭამო.

— გინდა კელიმ გაჭამოს? — თქვა კელიმ.

მაინცდამაინც მაგიდაზე უნდა დააგდო ეს ჭუჭყიანი ქოში, თქვა კვენტინამ. სამზარეულოში რად არ აქმევთ. გინდ ამასთან გაჭამია და გინდ ღორთანო.

თუ ჩვენთან ჭამა არ გინდა, სუფრაზე ნუღარ დაჯდებიო. თქვა ჯეისონმა.

როსკუსს ოხშივარი ასდის, ღუმელის წინ დამჯდარა. ღუმელის კარი ღიაა. როსკუსს ფეხები მაღლა შეუწყვია. თასს ოხშივარი ასდის, კელიმ მარჯვედ ჩამიღო კოვზი პირში. თასში რაღაც მოჩანს შავად.

კარგი, თქვა დილიმ, მეტს აღარ შეგაწუხებსო.

ხაზს ქვემოთ ჩავიდა საჭმელი. თასი ცარიელია, წავიდა. — ძალიან მოშვივებია, — თქვა კელიმ. თასი დაბრუნდა, ვერ ცხედავ იმ შავს. შემდეგ დავინახე. — შიმშილით მომკვდარა დღეს, — თქვა კელიმ, — ერთი ნახე, რამდენს ჭამს.

ვიცი, თქვა კვენტინამ. ჩემს სათვალთვალოდ გზავნით ხოლმე უველა. სიცოცხლე მომძულეებია ამ სახლში, წავალ, გადავიკარგებო.

როსკუსმა თქვა: — ამაღამ აღარ გადაიდებს.

უკვე დიდი ხანია მიდიხარ და იკარგები — სადილზე კი იხვე აქა ხარო, თქვა ჯეისონმა.

აი, ნახავთ თუ არაო, თქვა კვენტინამ.

— რა წყალში გადაევარდე, აღარ ვიცი, — თქვა დილზიმ, — ფენა ისე მტებს, ძლივს დავდივარ. მთელი საღამო კიბეზე დავრბივარ ზემოთ-ქვემოთ.

ოჰო, ერთბაშად არ გამაკვირვო, თქვა ჯეისონმა. შენისთანებისაგან არ გამიკვირდებაო.

კვენტინამ ხელსახოცი მაგიდაზე დააგდო.

ხმა აღარ ამოიღო, ჯეისონ, თქვა დილზიმ. მივიდა და კვენტინას ხელი მოხვია. დაჭექი, ჩემო კუდრაჭავ, თქვა დილზიმ, ხხვის დანაშაულს შენ რად გაუვედრის, როგორ არა რცხვენიაო.

— რაო, კიდევ გაიბუტა ეს გოგო, — თქვა როსკუსმა.

— ხმა აღარ ამოიღო, — თქვა დილზიმ.

კვენტინამ ხელი ჰკრა დილზის, მოიცილა, ჯეისონს უყურებს. პირი წითელი აქვს. ხელი სტაცა წყლიან ჭიქას, მოიქნია, ჯეისონს უყურებს. დილზიმ მკლავი დაუჭირა. ჩხუბობენ. ჭიქა დაეცა მაგიდაზე, გატყდა. წყალი დადგა მაგიდაზე. კვენტინა გარბის.

— დედა ისევ ავადაა, — თქვა კედიმ.

— აბა რა მოუფა, — თქვა დილზიმ, — ასეთი ამანდა ვის არ დაავადმყოფებს. შენ როდისღა მორჩები ჭამას, ბიჭო?

უჰ, შე წყვეულო, თქვა კვენტინამ, შე წყვეულოო. მესმის, კიბეზე არბის. კაბინეტში შევედიო.

კედამ ბალოში მომცა, შემოიღია ვუცქირთ ბალიშს, სარკესა და ცეცხლს.

— კვენტინი მეცადინეობს და ჩუმიდ იყავით, — თქვა მამამ. — შენ რაღას აკეთებ, ჯეისონ?

— არაფერს, — თქვა ჯეისონმა.

ჯეისონი კუთხიდან გამოვიდა.

— რას ღეჭავ? — თქვა მამამ.

— არაფერს, — თქვა ჯეისონმა.

— მოდი აჰ, ჯეისონ, — თქვა მამამ.

ჯეისონმა ცეცხლში ჩააგდო ის რაღაც, აშიშინდა, დაიხვია, გაშავდა. მერე ნაცრისფერი გახდა. მერე აღარაფერი დარჩა. კედი, მამა და ჯეისონი დედის სავარძელში სხედან. ჯეისონს თვალები დასიებული აქვს, პირს ისე ამოძრავებს, თითქოს ღეჭავსო. კედის მამის მხარზე ჩამოუდგია თავი. ცეცხლისფერი თმა აქვს, ცეცხლის წინწკლები უჩანს თვალებში. მივედი, მამამ მეც ჩამსვა სავარძელში, კედიმ ხელი მომხვია, ხეების სუნი აქვს კედის.

ხეების სუნი აქვს მას. კუთხეში ბნელა, მაგრამ სარკმელი მოჩანს. ჩავცუცქდი, ქოში მიკავია. მე ვერ ვხედავ ქოშს, მაგრამ ჩემი ხელები ხედავენ და მესმის, დამე მოდის, ხელები ხედავენ ქოშს, მაგრამ მე ვერ ვხედავ ჩემს თავს, ხელები კი ხედავენ ქოშს, ჩაცუცქული ვარ და მესმის, სიბნელე მოდის.

აი, თურმე სად ყოფილხარ, თქვა ლასტერმა, შეხედე, მე რა მაქვსო! დამანახვა. იცი, ვინ მომცა ფული? მისს კვენტინამ მომცა, ვიცოდი, ასე იქნებოდა.

შენ აქ რას აკეთებ? მეგონა, გარეთ იყავი გაპარული. გეყოფა დღეს ღრიალი და დორბლები ურა, ახლა ამ ცარიელ ოთახში მოსულხარ და ბურტყუნებ. წამო, დაიძინე, თორემ წარმოდგენაზე დამაგვიანდებაო. ჭერ ქკუა არ გაშომთე-ვია, შენთან მთელი ღამე ხომ არ დავრჩები, პირველივე საყვირის ხმაზე წავა-ლო.

ერქვენული
ბიზუნირთეკა

შევედით, მაგრამ ეს ზვენა ოთახი არ იყო.

— ჩვენ ხომ აქ წითელბატონებს მოსახდელად მოვდივართ, — თქვა კე-დომ, — ამალამ აქ უნდა დავიძინოთ?

— თქვენთვის სულ ერთი არ არის, სად დაიძინებთ. — თქვა დილზიმ, კა-რი დაკეტა, ტანზე მხდის. ჯეისონი ატირდა. — გაჩუმდა, — თქვა დილზიმ.

— ბებიასთან უნდა დავიძინო, — თქვა ჯეისონმა.

— ბებია ავადაა, — თქვა კედომ, — მორჩება და მაწინ დაიძინოს იქ, ხომ, დილზი?

— გაჩუმდი-ნეთქი, — თქვა დილზიმ. ჯეისონი გაჩუმდა.

— ჩვენი ღამის პერანგები და სუყველაფერი აქ ყოფილა, — თქვა კედომ, — სულ აქ დავრჩებით ამას შემდეგ?

— ხოდა, ჩაიცვით, რაღაი აქაა. — თქვა დილზიმ, — მოლა, დილები შე-უხსენი ჯეისონს.

კედომ დილები შეუხსნა ჯეისონს. ჯეისონი ატირდა.

— ქამარი მოგნდომებია, — თქვა დილზიმ. ჯეისონი გაჩუმდა.

კვენტინაო, თქვა დედამ დერეფანში.

რა იყო, თქვა კვენტინამ კედლის უკან. მესმის, დედამ კარი ჩაკეტა. ჩვენს კარში შემოიხედა, შემოვიდა, ლოჯისზე გადმოიხარა და შუბლზე მაკოცა.

ამას რომ დააწვეს, წადი და დილზის უთხარი, თუ გცალია, სათბურა მო-მიმზადე-თქო. თუ არა გცალია, რა ვქნა, როგორმე გავძლებ-თქო. წადი, უთხა-რი.

ღიას, ქალბატონო, თქვა ლასტერმა. აბა მოდი, შარვალი გაიხადეო.

კვენტინი და ვერში შემოვიდნენ. კვენტინს პირი მიუბრუნებია.

— რა გატირებს? — თქვა კედომ.

— სუუ, — თქვა დილზიმ, — აბა, სუყველამ გაიხადეთ ახლა. შენ კი შინ წადი, ვერში.

გახდელი ვარ, საკუთარი თავი დავინახე და ავტირდი. გაჩუმდიო, თქვა ლასტერმა. ვინდ უყურე და ვინდ არა, რაღა ეშველებათ. დაიკარგა და რაღას იზამ, გაჩუმდი, თორემ დაბადების დღეს აღარ გადავიხდითო. ჩემს ხალათს მაც-მევს, მე გავჩუმდი. ლასტერი უეცრად გაჩერდა, თავი სარკმლისკენ მიაბრუნა. მერე მივიდა სარკმელთან და გარეთ გაიხედა. დაბრუნდა და მკლავზე ხელი მოშვიდა. ხედავ, როგორ მიძვრებაო, ახე თქვა. ახლა წუნარად იყავიო. სარკ-მელთან მივედით და გავიხედეთ. კვენტინას სარკმლიდან გამოძვრა ვიღაც და ხეზე გადაცოცდა. ხე შეირხა ჭერ ზემოთ, მერე ქვემოთ, შემდეგ ხეს მოშორ-და, ბალახზე მიდის. მერე ვეღარ დავინახეთ. აბა, თქვა ლასტერმა, ჩქარა, საყ-ვირის ხმაო. დაწექი, თორემ აი მოვიდა წიხლიო.

ორი ლოგინია. ერთზე კვენტინი დაწვა. სახე კედლისკენ მიაბრუნა. დილ-ზიმ ჯეისონი მიუწვინა. კედომ კაბა გაიხადა.

— აბა, ერთი შენს ნაფხავს შეხედე, — თქვა დილზიმ, — კიდევ კარგი, დე-დაშენი არ ხედავს.

— უკვე იცის, ვუთხარი, — თქვა ჯეისონმა.
 — შენ რას მოითმენდი, — თქვა დილზიმ.
 — მერედა სამაგიერო რა მოგცეს, — თქვა კედიმ, — ენატანია ხარ შენ!
 — რათ, მოგხვდა? — თქვა ჯეისონმა.
 — მოდი, შენი ლამის პერანგი აიღე, — თქვა დილზიმ. მიუხედავად კედის პა-
 წაწინა ლიფისა და ნიფხავის გახდაში. — აბა ერთი ნახე, — თქვა დილზიმ, — კე-
 ფხავი დაახვია და უკან მოუსვა კედის. — მთლად დასერილხარ, — ასე თქვა. —
 მაგრამ ამაღამ ვერ გაბანავებ. მოდი-მეთქი. — კედის პერანგი გადააცვა და კე-
 დი ლოჯინში შეძვრა. დილზი კართან მივიდა და სინათლესთან მიიტანა ხე-
 ლი. — აბა, ახლა თქვენნი ხმა არ გავიგონო, — ასე თქვა.
 დიახ, — თქვა კედიმ, — დედა ამაღამ არ მოვა იქ, — ასე თქვა, — თქვენ
 მე უნდა გამიგონოთ.
 — ჰო, კარგი, — თქვა დილზიმ, — აბა, ჩქარა დაიძინეთ.
 — დედა ავადაა, — თქვა კედიმ, — ის და ბებია ორივე ავადაა.
 — ხმა-მეთქი, — თქვა დილზიმ, — ჩქარა დაიძინეთ.
 ოთახი გაშავდა. კედიმ თქვა: — სუუ, მორი. — ხელზე ხელი დამადო. ჩუ-
 მად ვწევარ. ნესნის ჩვენი. სიბნელისა მესმის.
 წავიდა სიბნელე და მამამ დაგვხვდა. კვენტინსა და ჯეისონს უცქერის,
 შემდეგ მოვიდა და კედის აკოცა, მე თავზე ხელი გადამისვა.
 — დედა ავადაა, ხომ? — თქვა კედიმ.
 — არა, — თქვა მამამ, — აბა, თვალი გეჭიროს მორიზე.
 — დიახ, — თქვა კედიმ.
 მამა კართან მივიდა და კვლავ გამოგვხვდა. სიბნელე ისევ დაბრუნდა, მამა
 შავად ჩანს კარში, მერე კარი ისევ გაშავდა. კედიმ ხელი მოშვიდა და მე ყველა
 მესმის, სიბნელეც და რაღაც სუნი კიდევ. მერე სარკმელი დავინახე, სადაც ხე
 ირზევა. მერე სიბნელე გაბრტყელდა. წამოვიდა ბრკიალა ჩრდილები. ასეა
 ყოველთვის, მაშინაც კი, როცა კედი მეუბნება, შენ უკვე გეძინათ.

1910 წლის 2 ივნისი

სარკმლის ჩრდილი რომ მოაღვა ფარდას, რვის ნახევარი იქნებოდა, ისევ
 აღვიქვი დრო და საათის ხმა მესმის. პაპაჩემის ნაქონი იყო ეს საათი და მამამ
 რომ მომცა, ასე მითხრა, აბა, კვენტინ, გაძლეე ყოველგვარი იმედისა და სურ-
 ვილის ამ ლუსკუმას, ვაი, რომ ამ საათის დახედვისას შესაძლოა ტანჯვა-წვა-
 ლებით მოიწადინო *reducto absurdum** ზოგადკაცობრიული გამოცდილების
 გასაკუთრება, მაგრამ შენი წინაპრებით კმაყოფილი არც შენ დარჩები. ამ
 საათს იშვით კი არ გაძლეე, დრო სულმუდამ გახსოვდეს, უფრო ეს მინდა —
 ზოგჯერ მისი დავიწყება მოახერხო და მთელი შენი ცეცხლი და გზნება არ შე-
 ალიო მის მიათოკვას. რაღაღა ამ ბრბოლაში გამარჯვება არავის გვიწერია. მერე
 დაასინა, გამარჯვება კი არა, ბრბოლის ველამდეც ვერ მივატანთ. დაბოლოს კა-
 ცი თავის უგუნურებასა და უსასიოობასღა შეიტყობს, გამარჯვებისა მარტო დი-
 ლოსთყობს და უტკუოთ სჯერათო.

* აბაურდაძე დაყვანილი (ლათ.).

საათი მაგიდაზეა, საყულოების კოლოფსაა მიბჯენილი, კწევარ და ყურს ვუგდებ. ყურს ვუგდებ კი არა, მისი ტაკატუკი მესმის მხოლოდ, საათს მთელი გულისყურით არც არავინ მოუსმენს. არავინ სჭირდება. შეიძლება დიღხანს აღარ გახსოვდეს მისი ხმაური და რომ ვაიგონებ, უცებ ეს ხმა წარმოვიჩინებ უწყვეტ, ძირასძირისკენ სულ უფრო და უფრო გაღეულ სიმსუქნეში მომლის ჟღერა აქამდე არც კი ვაგიგია. მამას უთქვამს, ესა ჰგავს ზარბაზნის გრძელსა და ერთადერთ სინათლის სხივს, რაც ქრისტესა საეაღს მოგავიწყებს, ანდა შესაძლოა ამან კეთილი წი. ფრანცისკი ვაგახსენოთ, ვინაც სიკვდილს პატარა დას ეძახოდა ხოლმე, თუმცა სინამდვილეში მას არ ჰყავდა დაი.

კედლის იქიდან შრივის საწოლმა გაიჭრა ზედა, ნერვ მასმა ფოსტლებმა გაიფრატუნა იატაკზე. წამოვდექი და ამ პატარა მაგიდასთან მივედი, ხელი გავაცურე და საათი ჩავაპირე ვაფე; ისევ დავწეკი. ნავრამ სარკმლის ჩრდილისთვის რაღა უნდა მექნა, ამ ჩრდილის მიხედვით ყოველთვის ზუსტად ვიგებ დროს. რასან ასეა, მეორე მხარეს გადაებრუნდი და ვგრძნობ, ახლა კეთაზე ამიტყდა თვალების ქაფილი. ცხოველება ბომ ისინი კეთაზე, ზელ კინკრისოზე ჰქონდათ თურმე. შემოჩვეული უსაქმურობა მუდამ გექნებათ სანანებელი, თქვა მამამ, ქრისტე ჯვარს კი არ აცივს, საათის პაწაწინა ისრების წიკწიკმა მოუღო ბოლო, იმიტომ რომ დაი არ ჰყავდა მას.

გადაებრუნდი და, რაკი ვიცოდა, საათს ველარ დავინახავდი, ასე გავიფიქრე: რა დროა-მეთქი. მამამ შეთხრა, ვაუთაგებელი ფიქრი ამა თუ იმ ციფერბლატზე ისრების მდგომარეობის შესახებ თავის ტვანის შუშაობის ნიშახით, მსგავსად ოფლიანობისაო, ასე დასძინა. შერედა იყოს-მეთქი. მაკვლე შემიდი და იფიქრე გაუთაგებლავ.

ღრუბლიანი დღე რომ იყო, სარკმლისკენ ნივტრიალდებოდი და ჩავუფიქრებოდი იმის ხათვამს უსაქმურობის თაობაზე. იმასაც წარმოვიდგენდი, თუ ასეთი ამინდი დაიჭირა, ვარგ დროს ვაატარებენ-მეთქი ისინი ნიუ-ლონლონში. რატომაც არა? ხმა ისინა, პატარალების თვესო კაბააფრიალებული გამოობის ხარკიდან, სურნელებიდან. ვარდები, ვარდები. ბ-ნი და ქალბ-ონი ჯეისონ რიჩმონდ კომპსონები ქორწილის დღეს იუწყებიან ვარდები. შვინდისა და თუთისამებრ უცოდველნი არ არიან ისინი. მე ვამბობ, სასხლის ამღვრევი ცეცბლს უნდა მისცენ-მეთქი, მამამ კი... ვარდები. ცბიერნი და აღუშფოთველნი. თუ ერთი წელი პარვარდში ხარ და ნიჩბოსანთა შეჯიბრება არ გინახავს, სწავლის ფული უნდა დაგიბრუნონ. დაე ჯეისონმა მოიხზაროს. ჯეისონს მიეცით ეს ფული და ერთი წლით პარვარდს ვაგზაენეთ.

შრივი დგას და საყულოს იკეთებს. ვარდისფერი გადახდის მას სათვალეს, თითქოს იმასაც გადავლებია წყალი დაბანისას. ამ დილასაც გინდა გავცდინოთ, მითხრა მან.

— რათ, უკვე გვიანაა?

თავის საათს დახედა; — ხარი იქნება თრ წუთში.

თუ ასე გვიან იყო, არ ვიცოდა-მეთქი. შრივი ისევ უყურებს საათს, მოამრგვალა ტუჩები: — უნდა გავიქცე. დღესაც ხომ ველარ გავაცდენ, ამ დღეებში დევანმა თქვა... — საათი ჯიბეში ჩაიღო. ჩუმად ვარ.

— ჩქარა ჩაიცვი აბა და გავიქცეთ, — დასძინა და გავიდა.

ავდექი და დავბორიალებ. კედლის იქით შრივი ხმაურობს. ჩვენი დიდი ოთახი გაიარა, კარისკენ მიდის.

გავიდა. კალი გაიხურა. მისი ფეხის ხმაღა მესმის ქვედა დეკორაციიდან. მერე ისევ გავიგობე საათის ხმაური. ბორიას თავი გავანუბე. სარკმელთან მივედი და უარდა გადავწიე. ვხედავ, დილის წირვაზე მიბრბიან. გზადაგზა ბელს უცრიან პაჯაკია სახელოებში და იავე და ისევ მიანჯანს. წინემა წიგნებსა და წიგნობა საყელოებს. სპოუდიც გამოჩნდა. შენა ქსათიით პრივი, ასე ნუზბნება ხოლმე. თავი გაანებეთ, პასუხობს შრივი, თავის ჭკუაზეა ეს ბიჭი და არ დასდევს კახა გოგოებს, მისი საქმე არ არისო. ჩვენთან, სამხრეთში უბიწოების სახელი რცხვენიათ ბიჭებსაც და კაცებსაც. ბოდა, რას არ იგონებენ ამის გულისთვის. ქალებიათვის უბიწოება ბევრს არ ნიშნავს, ამბობს მამა, ქალის უბიწოება კაცების მოგონილიაო. ცვლილება ამ მხრივ სიკვდილის დარად მხოლოდ სხვებისთვისააო საგრძნობი. და მე ვუთხარი, ნუთუ ეს არაფერს ნიშნავს-მეთქი. ქალწულობის დაკარგვის გარდა სხვა სადარდებელიც ბევრიაო, თქვა მამამ. იმ გოგოს მაგივრად ნეტავ მე მომსვლიდა-მეთქი ამდაგვარი რამ. სწორედ ეგააო სამწუხარო, ასე მოთხრა მამამ, ვანდ ასე იყოს და გინდ იავე, სულ ერთიაო. შრივმა თქვა, თავის ჭკუაზეა ეს ბიჭი და არ დასდევსო იმ კახა გოგოებს. მე მივუხევე, შენ როდისმე თუ გჯავდა დაი, თუ გყავდა, თუ გყავდა-მეთქი?

სპოუდიც გამოჩნდა. გაყვითლებული ფოთლების კორიანტელში სწორ გზაზე გამოსულ კუს დამსგავსებულს. თითქმის ყურებამდე ჩაურგავს თავი საყელოში, ჩვეულებისამებრ დინჯად მიაბიჭებს. სამხრეთ კაროლენიდან გაზღდაო და უკვე მეხუთე კურსზე იყო. თანაკლუბელთათვის სათაყვანებელი გამბღარა ეს ბიჭი, რაკილა მეხუთე წელიწადია წირვაზე მიმავალი ერთხელაც არ უნახავთ აჩქარებულა და ერთხელაც არ მისულა იქ თავის დროზე, წირვასა და პირველ ლექციაზე ერთხელაც არ გამოჩენილა ისე, რომ პერანკი და წინდები სცმოდა. დაჩლოცებით ათ საათზე თომბსონის კაფეში შეივლიდა, შეუკვეთავდა ორ ფინჯან ყავას, მაგიდასთან ფეხსაცმელს გაიძრობდა, ჯიბიდან თავის წინდება ამოიღებდა და ჩაიცვამდა. ამასობაში ყავაც გაუგრილდებოდა. ასე, შეუდღეს დაინახავდნენ საყელოთანი პერანკით დამსვენებულს. ყველა მიბრბის ახლა ქუჩაში, მაგრამ თავად არასდროს მოუწატებს ნაბიჯს. დაბოლოს აღარაეინ ჩანს გარეთ.

მზის სხივებში გაიფრთხილა ბედურამ. სარკმლის კიდეზე ჩამოასკუბდა, ჩემკენ მთიღერა კისერი მრგვალთვალეებრკიალა ჩიტმა. ცალი თვალით შენომხედა ჯერ და მერე პოი. უცებ მეორე მომაჩერა. ყოველი სულიერის გულისცემაზე უფრო მაღიმაღ უფეთქავს ხელი. ქალაქის საათმა რეკვა დაიწყო. თითქოს ბედურამაც მიაყურადაო, გაისუთა და, ვიდრე რეკვა არ მიხედა, სულ ცალი თვალით მიყურებდა. შემდეგ მოწყდა სარკმლის კიდეც და გაფრინდა.

რეკვა უეცრად არ შემწყდარა. კიდეც დიდხანს იდგა პაერში მისი ხმა. კი არ ისმოდა, შეიგრძნობოდა, ისევე როგორც გრძელ მომაცვდაც სხივებს შერთელი ვუგუნე ყველა ზარისა, რომელთაც კი ოდესმე დაურეკავთ ცისქვეშეთში. და ქრისტე და წმინდა ფრანცისკი ლაპარაკობენ მის დაზე. ვინდაც ჯოჯონეთი იყოს, თღონდ ყველაფერი გათავდეს. მორჩეა. განა შეიძლება რამე აღვილაღ გათავდეს. ნეტავ შეგვძლებოდა ჩაგვედინა რამე შემზარავი და ჩვენ გარდა აღარავინ დარჩენილიყო ჯოჯონეთს. სისხლის ამღრევი მე ვარ-მეთქი, მე, ვუთხარი მამას და არა ის, დოღტონ ეიმში. და როცა დოღტონ ეიმშია, დოღტონ ეიმშია, დოღტონ ეიმშია ჩანდო დამბაჩა ხელში, თითიც არ გამინ-

ბრევიანა, თითოც არ გამინბრევიან იმიტომ, რომ მაშინ ისიც შეთავაზდებოდა იქ ჩვენთან ერთად. დოლტონ ეიმზი. დოლტონ ეიმზი. დოლტონ ეიმზი. დოლტონ ეიმზი. შეგვეძლო ემნა რამე შემზარავისა. მამამ თქვა, სამწუხარო ისაა, რომ კაცი ვერ იქმს რამე შემზარავს, ხვალეც კი ვერ გაიხსენებს იმას, არც მისი მისთვის შემზარავისა. მე ნივუგე, მაშინ ყველაფერს უნდა გავხსნა მისი. მამამ მიბასუხა, მერედა შეძლებო ამას, ჩავიხედავ და დავინახავ ჩემს მოჩუჩულე ძვლებს და ქარქვეშ ქარბაბებზე მოჩქაფუნე ღრმა წყალს. დიდი დროჯამის შემდეგ ამ ძვლების ნაკვალევაც არ დარჩება უკაცურ და შეურყვენელ ქვიშაზე. განკითხვის დღემდე ასე იქნება და როცა ხმა გაისმება, აღსდექითო, უთოლა ამოტივტივდება. კაცი იმ დროს კი არ წახდება, როცა გაიგებს — ვერარა ისნის, ვერც რწმენა და ვერც სიამაყე, არამედ სასო მაშინ წარუკვეთება, ოდეს ჩახდება — აღარც მინდაო თავის შველა. დოლტონ ეიმზი. დოლტონ ეიმზი. დოლტონ ეიმზი. დედა რომ ვიყო მისი, მწოლარე და ტანგახდილი, თავს წამოხდგარ მამაშისა საცილით ხელს ვკრავდი, მოვიწორებდი და ცხადლივ დავინახავდი მის სიკვდილს. ვისაც არასდროს არ უცხოვრია ამ ქვეყანაზე. წამით შედგა ზღურბლზე.

მაგიდასთან მივედი და ისევ ისე ციფერბლატიჩაბრუნებული საათი ავიღე. მცირეოდნავ დავკარ მაგიდის ძგიდეს მისი შინა, ჩავამსხვრიე და ნამუსრევი საფერფლეში ხელით გადმოვწმინდე. ისრებიც დავაგლიჯე და ისინიც ჩავტენე საფერფლეში. წაკწიკი მაინც გაქვს. გამოცარიელებული ციფერბლატი ამოვატრიალე. შიგნით კი წიკწიკებენ და წიკწიკებენ აღარაფრის მეოდნე პაწაწინა თვლები. ვალილუას მიმავეალმა იესუმ ზღვა ფეხით განვლო და არც ვაშინგტონს არასდროს უთქვამსო ტყუილი. სენტ-ლუისის გამოფენიდან მამამ ჯეისონს ჩამოუტანა საათის შანა, სულ პატარა სათეატრო ჭოგრი, რომელშიც გაიხედავ და დაინახავ ცათამბჯენს, ობობას ბაფის სიხსო ეშმაკის ბორბალს, ქინძისთავის ოდენა ნიაგარას ჩანჩქერს. წითლად შეფერიანებულიყო ციფერბლატი. სალოცი თითი ახლალა მეტყინა. საათი დავდე და შრივის ოთახში გავედი, ჭრილობაზე იოდი წავიცხე. პირსახოციო ამოვწმინდე საათის კიდევებიდან შინის ჩარჩენილი ნამსხვრეები.

წყვილი საცვალი. წინდები, საყელოიანი პერანგი და პალსტუხი ჩემოდანში ჩავალაგე. ჩემი ერთი ახალი და ერთი აველი კოსტიუმის, ორა წყვილი ფეხსაცმლის, ორი ქუდისა და წიგნების გარდა არაფერი დამიტოვებია. წიგნები დიდ ოთახში გავიტანე და მაგიდაზე დავალაგე. ისინიც, რომლებიც შინიდან მქონდა ჩამოტანილი, და ისინიც მამამ თქვა, კენტლმენი ძველად მისი წიგნებით იცნობოდა, დღეს კი მის ხასიათს გამცნობთ ის წიგნები, თქვენთვის რომ არ დაუბრუნებიაო. დავხურე ჩემოდანი და ზედ მისამართი დავაკარი. დროს ნეთხედი მიცნობა გარედან საათია. ყურს ვუგლებდი გარინდებული, ვიდრე მისი ხმა არ მიილია.

ვაბანავე და წვერი გავიპარსე. წყალმა ცოტათი ამიწვა ნაჭრილობები და იოდი ისევ წავიცხე. ჩემი ახალი კოსტიუმი ჩავიცვი. საათი ჯიბეში ჩავიდე, მეორე კოსტიუმი და წვერის საპარსი ხელჩანთაში ჩავალაგე. რვეულის ფურცელშივე შევახვიე ხელჩანთის გასაღები. კონვერტში ჩავდე და ზედ წავაწერე მამაჩემის მისამართი, ორი ბარათი დავწერე და დავბეჭდე ორივე.

კიბის საფეხურიდან ჯერ კიდევ არ ვადასულა ჩრდილი. ზღურბლზე შემდგარი ვუთვალთვალე მის მოძრაობას. ძლივს შესამჩნევად მიცოცავს დი-

თანში, ზემს ჩრდილს კი უკან აბრუნებს. გაიქცა თუ არა ის გოგო, იმ წუთას გავიგონე ღრიალი, ვიდრე მივხვდებოდე რამეს, სარკეში ვხედავ გაქცეულს. მკლავზე შლესფადაგდებული ფიცხლივ გარბის, თეთრი ღრუბელივით გაქრა სარკიდან, მიიხვევა, ბრკიანებს გრძელი პირბადე, ბაკიბუკი გააქვს ფეხსაცმლის ქუსლებს, მხარი მოშიშვლებია და მეორე ხელით კაბის მსწორებას, სარკიდან გასორბის, ვარდების, ვარდების სურნელოვან ტევრის, როცა ხმა ისმა ედემს. ვერანდა გაირბინა, მინელდა ქუსლების პაკუნი, ღრუბელივით გაიჭრა მთვარის შუქზე, ჩრდილი პირბადისა მილივლივებს ბაღახზე იმ ღრიალში, ლამის გასხლტეს კაბიდან და ხელში ჩაუბღუჯავს საქორწინო გვირგვინი, მირბის ღრიალში, სადაც ტ. პ.-ია ნამიან მწვანეზე. უუუუ, რა შუშხუნააო, დალიეო, ბენჯი. ყუთის ქვემოდან მოისმის მისი ღრიალი. V-ფორმის ვერცხლის ბექთარშექურვილი ნორბის მამა.

შრივმა თქვა: — კიდევ აქა ხარ... რაო, საით გავიწევია. ქორწილსა თუ პანაშვიდზე?

— ველარ გამოვადგი ტეხი. — ვუთხარი მე.

— კიდევ არ დაგიმთავრებია გამოწყობა, რა დაგეშართა, კვირადღე ხომ არ გგონია დღეს?

— მგონია, პოლიცია არ დამიჭერს ახალი კოსტაუმის ჩაცმისთვის, — ასე მავუგე.

— მართლმორწმუნე სტუდენტებს როგორღა გადაურჩები. თუ ისეთ დიდ გულზე ხარ, რომ ლექციაზე წასვლა აღარ გიხდა?

— ჯერ ვისაუზნებ და მერე. — კიბის საფეხურიდან გადავიდა ჩრდილი. მზეზე გამოვედი და ზემა ჩრდილი კვლავ გამოჩნდა. კიბეზე ჩამოსულმა ცოტათი გავუსწარი ნას. ნახევარი საათი გასულიყო. ზარმა დარეკა და მისი ექო დაინთქა მალე.

დიაკონი ფოსტაში არ დამხვდა. მარკები დავაკარი ორივე კონვერტს და მანაჩემის წერილი გავაგზავნე. შრივისა კი ვულის ჯიბეში ჩავიდე და მაშინ წამომავიდა. სად მყავდა უკანასკნელად ნახაზი დიაკონი. სამოქალაქო ომის ვეტერანთა ფორმაში გამოწყობილს შევხვდი ამ ომში დაღუპულთა ხსოვნის დღისადმი მიძღვნილ ადღუმზე. სადმე ქუჩის კუთხეში ლოდინს თუ არ დაიზარებო, ნახავთ, ყველა ადღუმის მონაწილეა ეს კაცი. კოლეუმბის, ვარიბაღლისა თუ კიდევ ვიღაცის დაბადების აღსანიშნავ ზეიმზე გამოსულიყო ამას წინათ. ქვაბუნა ქუდი ეხურა, სიგარას ეწეოდა და მეზოგებთან ერთად ცოცხლებსა და აქანღაზებს შორის მოდიოდა. მაგრამ ამ ბოლოს სამოქალაქო ომის ვეტერანთა ზეიმზე გახლდათ, და შრივმა თქვა:

— თუ ხედავ ერთი, ბაბუაშენს რა უქნია ამ საწყალი ბებერი ზანგისთვის.

— ვხედავ. — მივუგე მე. — სულ დღესასწაულებზეა ეს კაცი. ბაბუაჩემს უმადლოდეს, თორემ თეთრი ხალხისამებრ მასაც მოუხდებოდა შრომა.

მერე აღარსად მინახავს. ზანგი დაგჭირდეთ და, თუნდაც მუშაკაცი იყოს, მაინც ვერსად ნახავთ, აბა ანაზე რაღა უნდა ვთქვა, ვინც სხვის დათესილს იმკის. ტრანვიი მოვიდა. დავჯექი და ქალაქს წამოვედი. პარკერთან ერთი გემრიელად შევჭამ-მეთქი. საათის რეკვა გავიგონე საუზნობისას. თუმცა ერთი საათი რა სახსენებელია, როცა მრავალი ათასი წელიწადი დაუნთქავს დროის მარადიულ მიდინარებას.

საუზმეს რომ მოვრჩი, სიგარა ვიყიდე. გოგომ მითხრა, საუკეთესოს შე-
გირჩევთო ორმოცდაათ ცენტად. გამოვართვი, მოვუკიდე და ქუჩაში გამო-
ვედი. იქვე შევჩერდი, ორი ხაფაში დავართყი და მერე იმ სიგარით ხელში
მოსახვევიაკენ გავწიე. მესაათას ვიტრინას ჩავუარე, თავი მოვატრიალე იმ
წუთას. ქუჩის კუთხეში, აქედან და იქიდან ფეხსაცმლის მწებნარებს ვხედა-
დგნენ, მომაჩხავლეს ყვავებასნაირად. სიგარა მივეცი ერთს, მუხრანის
ცენტი და თავი გაპანებეს. მიმავალმა გავიგონე, პირველმა უთხრა მეორეს,
ამ სიგარაში მომეციოთ ეგ ზუთი ცენტი.

საათი დავლანდე ძაღლა, მზის სხივებში, და ასე გაეიფიქრე, კაცს რა-
იმეს გაკეთება თუ არ უნდა, ხემა-უნებლიე ტანის მაინც თავისას მოსთხოვს-
მეთქი. კისრის კუნთი დამეჭიმა თავის მისაბრუნებლად და მაშინ ამომესნა
ჯიბიდან საათის წიკწიკი, მისი ხმაღა მესმის, მეტი აღარაფერი. განოვტრი-
აღდი და იმ ვიტრინასთან მივედი. ვიტრინის იქით მესაათე ხის თავის მაგი-
დასთან. თმის ცვენა დაწყებოდა. თვალზე მიემაგრებინა ლუბა — სახეში ჩახ-
რახნილი ლითონის წილი. შევედი.

თითქოს სექტემბრის თვეში ტრიჭინობელები ტრიჭინობეხო ველად, ისეთი
ხმაური დამდგარიყო ოთახში. მესაათის უკან კედელზე დაკიდებული დიდი
ყაათის მნაღა მესმოდა გარკვევით. ლუბაში ცისფრად აუბრიალდა და აუთა-
ნამდა ვეუბერთელა თვალი, როცა ამოჩხვდა. საათი ამოვიღე და გავუწოდე,
გამიტყდა-მუთქა.

შეატრიალ-შემოატრიალა ხელში, რა მოუვიდა, ფეხი ხომ არ დავიდგა-
მთო?

— დიან, სიბნელეში ხელი წამოვდე და მაგიდიდან გადმოვარდნილს ფე-
ხი დავადგი. თუშკა მაინც მუწაობს.

სახუთავი წაახსო და წიგ ჩაიჭვრიტა. — ისეთი არაფერი უნდა იყოს.
თუშკა ასე უცვბ რას მიხვდება. შუადღით ვნახავ.

— მერე იყოს, მერე მოვიტან, — ასე ვუთხარი, — ვიტრინაში რომ სა-
ათებია, ზუსტ დროს თუ აჩვენებთ რომელიმე?

ხელისგულზე უდევს ჩემი საათი, ამომცქერის და ვხედავ — უბრიალებს
და უთამაშებს თვალი.

— იც ერთს დავენიძლავე, — ვუბნები, — სათვალე კი წინ დამრჩა ამ
დილით.

— კი, ბატონო, — მიპასუხა და საათი მაგიდაზე დადო, წამოიწია და
გადაახედა. შემდეგ კედლიაკენ მიტრიალდა, — ოცო წუ...

— თუ შეიძლება, — ვთხოვე მე, — დროს ნუღარ მეტყვით, მხოლოდ ის
მითხარით, სწორედ თუ მუშაობს რომელიმე.

კვლავ შემომხვდა. დაჯდა და ლუბა მუბლზე აიტანა. წითელ რგოლიდ
დარჩენოდა მისი ნაკვალევი თვალის გარშემო. მალე კი გადაუვიდა ეს ნაკვა-
ლევი და სახე მოუშიშვლდა თითქოს. — დღეს თქვენ რას ზეიმობთ? — ასე
თქვა, — ნიჩბოსანთა შეჯიბრება ხომ იმ კვირასაა?

— არა, ბატონო. მხოლოდ ჩემი ზეიმია. დაბადების დღე მაქვს. რომე-
ლიმე სწორი თუ არის-მეთქი.

— არა. ჯერ კიდევ გაუპართავია ესენი და თუკი რომელიმეს იყიდით...

— არა, ბატონო, საათი არ მინდა. დიდ ოთახში ერთი კი გვიდგას. დამ-
ჭირდება და ამას გავაკეთებინებ, — ხელი გავიწვდიხე.

— სჯობს ახლა დამიტოვოთ.

— მერე იცოს, მერე მოვიტან, — საათი დანიბრუნა. ჯიბეში ჩაფარდა, ამდენ ტაკატუკში მისი ხმა აღარ შესმის. — მადლობელი ვარ თქვენა, ბევრი დრო ხომ არ დაგაკარგვინეთ?

— რას ბრძანებთ. როცა გნებავდეთ, მაშინ მოიტანეთ. არ თქვენს დასაღების დღე რომ გადავდლოთ, კარგი იქნებოდა — ჩვენი ნიჩბოსნები გაიმარჯვებენ და ერთად ახეინებდით ბარემლა.

— დიახ, მართლაც ასე ვიზამ.

გარეთ გამოვედი, ქარი გამოვიასურე და ის ტაკატუკიც შეწყდა. მივტრიოლდი და ვიტრინას შევხედე. მესაათე მიყურებს. ვიტრინაში თორმეტიოდე საათი მაინცაა და თვითფული სულ სხვადასხვა დროს გვიჩვენებს მტკიცედ და დაურიდებლად, ჩემი უისრებო საათის მსგავსად. ბრძოლა გაემართათ ერთმანეთში. ჩემს კი ჯიბეში გააქვს წიკწიკი, თუმცაღა არც არავინ ზედავს და რომც დაინახოს, ვერც ამცნობს ვერაფერს. თუ ყიდვია, აი, იმ საათს გამოვართმევდი-მეთქი, ვავიფიქრე. მამას უთქვამს ჩემთვის, საათები დროს ბკლავენო. მერე დასძინა, დრო მანამდეა მკვდარი, სანამ პაწაწინა თულები წიკწიკება, ვახერხდება საათი და დროც მაშინვე ცოცხლდებათ. იმ საათის ისრები ქარში მთლივლივე თოლის მცირეოდნავ დაშვებულ ფრთებივითაა. მთელი ჩემი საღარღებელი ჩაჭდეულა საათის კრიალა ზედაპირზე, ზანგების თქმათ, წყლისპირს ახალი მთვარე ასე ჩაეჭდევა ხოლმე. სამუშაო განევრძო თავის დახეაზე დახრილ მესაათეს, მთლად ჩაბრახნია თვალში ლუბა. თმა შუაზე აქვს გაყოფილი, მელთტი ადვილისკენ მიიწევა თმის გამყოფი ზოლი დეკემბრის თვეში ჭანჭრობის დასაშრობი არხის მსგავსად.

ქოჩის მეთრე მხარეს რკინა-კავეჯლის მაღაზია დავინახე. თურმე წონით ბჟიდიან აქ უთოებს.

გამვიღველნა თქვა, ათ ფუნტს იწონისო ზოგიერთი. მაგრამ დიდზე დიდი კი ჩანან. ცოტა უფრო მცირე ზომის ორი ექვსფუნტიანი უთო ვიყიდე. ქაღალდში გახვეული წყვილი ფეხსაცმელი ეგანება კაცს, ილიაში ამოღებული. კარგა მძიმეა ორივე ერთად და მამის ნათქვამი გამაძსუნდა *reducto abstrahunt* კაცობრიობის გამოცდილების შესახებ და ასე ვავიფიქრე. მარგარდში ჩემს სწავლას სწორედ ეს მიუდგება-მეთქი. მესაილთა ერთი ან სულაც ორი წელაწადი კიდევ რომ მესწავლა იქ, მაშინ უფრო მეტად იქნებოდა-მეთქი ამის შესაწონისი.

მაგრამ საკმაო წონისაა კი არიან ხელში. ტრამვაი მოვიდა. დავჯექი. ნომრისთვის არ შემჩხედავს. ხალხითაა სავსე. კარგად აცვია უმეტესობას და გაზენს კათხულობენ. თავისუფალი ადვილი ერთი ზანგის გვერდითაა. შლაბა ახურავს, ფეხსაცმელი უპრიალებს, ჩანჭრალი. გალუული სიგარა უკავია ხელში. სამხრეთელ კაცს ზანგთა საკითხი სულმოდამ გულს უნდა მიმღვრევდეს-მეთქი. ასე ვფიქრობდი. ჩრდილოელთა მიხედვითაც სწორედ ეს ამბავი უნდა მაწუხებდეს. აღმოსავლეთს ჩამოსული კი დღენიადავ ვეუბნებოდი ჩემს თავს, ზანგებად სუ მიიჩნევ ამ ხალხს, ფერადკანიანებად ჩათვალე ისინი. კიდევ კარგი, ბევრი არ შემხედრია იქ, თორემ ამაოდ დავხარჯავდი აუარება დროს თავგზააბნეული, ვიდრე გამოსავალს ვნახავდი და მივხვდებოდი, გინდ თეთრა და გინდ შავი კაცი ნახი არშინით უნდა გაზომო და მორჩა, თავი ვაანებო მერე. მაშინ იმასაც მივხვდი, რაღაც ხორციელი პიროვნება კი არ

გახლავთ ზანგი, არამედ თეთრი ხალხის ნაფიქრ-ნავრძნობშია უილიამს. პირველად ასე შევკობა, რაკილა სწორედ ასეთი აზრისა არიან ჩრდილოელები; კარგად ითვობენ ფიქნები, თუ ჩემ გარშემო ბევრ ზანგს არ დაეინათესა ნათქავე. მაგრამ ეს კი არ ვიცოდი, მართლა ასე თუ მომენატრებოდა ფიქნები, როსკუსი, დილნი და სხვები. ამას მაშინ ჩავხვდი, როცა არდადეგებზე წამოვედი და დილით ვარჯინიაზე გამომეღვიძა. მატარებელი გაჩერებულყო, ფარდა გადავწიე და გარეთ გავიხედე. სწორედ რკინიგზის ისართან დამდგარიყო ჩვენი ვაგონი. თეთრად შეღებილი ორი ღობე აწოწილი რქების მსგავსად ვაგონის საფეხურიდანვე მიპყვებოდა გორაკს. შუა გზაზე, გაყინულ ნაურმალში მატარებლის დაძვრას ელოდა სახედარზე მჯდარი ზანგი. რამდენა ზანი იდგა აქ, არ ვიცი. მაგრამ ეს კია, სახედარიცა და საბნის ნაგლეჯით თავშეხვეული კაციც თითქოს ამ ორღობეს, შარასა და გორაკთან ერთად შექმნილიყო, ღობისგან გამოეკვეთათ და აქ დაედგათ, შინ დაბრუნება რომ გამცნოს. ზანგი უუნავაროდ იჯდა და თითქმის მიწას სწვდებოდა ფეხებით. სახედარი კურდღელს დამგვანებოდა. სარკმელი გავაღე.

— შეი, ბიძია! — გადავიძახე. — რა გზაა ეს?

— რა ბრძანეთ, ბატონო? — ამომხედა, საბნის ნაგლეჯზე ხელი წაივლო და ყური მოიშისულა.

— საშობაო სამუჭარა მერგება თქვენგანს! — ასე ვუთხარი.

— მართალს ბრძანებთ, ბატონო, დამასწარიოთ და კიდევაც გერგებათ.

— მაგრამ შე გადავიბღია ამჯერად, — თართლან შარვალი დავითრიე და ჯიბიდან ოცდახუთცენტიანი ამოვიღე, — ოღონდ მეორედაც არ მოგივიღეთ ეს. შობის შემდეგ ორ დღეში გამოვივლი და აბა თქვენ იცით, — ფული გადავუგდე, — რამე იყიდეთ საშობაოდ.

— დიახ, ბატონო, — ჩამოვიდა სახედრიდან, ფული აიღო და შარვლის ტოტზე შეიწმინდა, — გმადლობთ, ჩემო: ახალგაზრდა ბატონო.

მატარებელი დაიძრა. სარკმლიდან სუფთა ჰაერზე გავყავი თავი, უკან ვიშჩირები. დგანან ის და მისი ვაძვალტყავებული, კურდღლისყურა სახედარი. ვხვდავ ორივეს, უსასოთო, უშოძრაოთ და ბედის მორჩილო. მატარებელი მიდას, მიაგრავნება, მძიმედ მიიხვნეშის ორთქლმივალი და ნელიად ეფარებიან ისინი თვალს. ვისი ღირსებაც ბავშვურ, მეტიხსმეტ უსუსურსა და უსაზღვრო მოთმინებაში, წარუვალ უშფოთველობაშია საძიებელი. და ამავე დროს რა თავდადებულნი არიან იმასთვის, ვინც ყველაფრის მიუხედავად უყვართ, ვისაც თვალისჩინივით უფრთხილდებიან და ვისაც ქურდავენ სულმუღამ, ხოლო მოვალეობათა მოხდასა და დავალებათა შესრულებას აგრე უტიფრად გაუბიან, რომ ამას ჩვეულებრივ ეშმაკობას ვერ დაარქმევ; და თუკი ჩაიჭერ ამ ქურდობაში და უჭმად მყოფსაც მიუსწრებ, თქვენი ამ გამარჯვებით აღფრთოვანებული, ვულწრფელად გაიხარებს მსგავსად ამ ჩენტლმენისა, რომელმაც დამარცხება იწვნია პატიოსან თამაშში. კეთილი გულითა და მოთმინედ ხედვებიან თეთრი ხალხის ხუშტურებს, სწორედ ასე უხუარებენ ბაბუა და ბებია თავიანთი ეშმაკის ფეხი შეილიშვილების ცელტობას. მატარებელი მიქროდა ღრმა ხევებსა და გორაკებში, ბორბლებას ზათქი და გრუხენი ნაუწყებდა მის სრბოლას, შარადიულ მთებს კი ცამდე აეზიდათ მწვერვალები და ამ ხმაურში მთელი დღე შეგონდებოდა ჩემი სახლი, ჩაყალტამებული სადგური და ტალახი, ზანგები და სხვანი, ნელ-ნელა რომ დასე-

ბრძოლებს მოედანზე, სადაც იყიდება სათამაშო ნაიმუნები, პაწაწინა ფურ-
გონები, შაქარყინული და რომაული სანთლები, და თითქოს სკოლაში ვიყო
და წესგენების ზარს მოველოდე, ისე ვარ აფრთოვანებული სიბნელით.

სანჯერ დაჭრაჲდა საათი და დავაწყებდი თითებზე თვლას, ამოცამდე
უნდა დამეთვალა. ახლა კი, ვფიქრობდი, თოთხმეტი დამრჩევიყო თო-
თხმეტი, ცამეტი, თორმეტი, რვა, შეიდი... ვითვლიდი, ვინეზი... ვინეზი-
გრძნობდი გაფაციცებულ მღუპარებას, და ვიტყოდი: „დიახ, ქალბატონო-
მეთქი?“ „შენ ხომ კვენტინი გქვიაო“, მკითხავდა ლაურა მასწავლებელი. სას-
ტიკად გაფაციცებული მღუპარება კვლავ ისადგურებდა და აწეული ხელები
შერათოდა მას. „ანა ერთი შეახსენე კვენტინს, მდინარე მდისიანი ვინ აღმო-
აჩინა, ჰენრი“. „დე სოტომ“. თვალები აღარ მიწვრტვნიდა. ვაითუ ჩამოვრჩი და
სწორედ ვეღარ ვიხვედი-მეთქი. ახლა კი ვაითუ ვჩქარობ, კი, ნამდვილად ასეა,
უფროს ნელა უნდა დავითვალა, მაგრამ ვაითუ ისევ ნელა ვითვლი, ცოტა
უფროს ჩქარა უნდა-ნეთქი. ზარის დრო ერთხელაც ვერ გამოვითვალე ზუს-
ტად, და ბრავარუგით დაიძრებოდნენ ფეხები, მაშას რომ გრძნობდნენ გა-
დაღეული იატაკის ქვეშ. ბრთლივით საამურად წქარუნობდა დღე, გული
ნიფრთხილდებდა, თუმცა წყნარად კი ვიჯექი. წყნარად კი ვზივარ, მაგრამ
ვეღარ ვჩერდები. წამით ზღურბლზე შედგა, ბენჯიო, ეს კი ღრიალებს. ბენჯამინ,
შენმა ცოდვამ მომინელაო მოხუცი ქალი. ღრიალებს. კედი, კედი-მეთქი!

წავალ და გადავიკარგებო. ბენჯი ატირდა, მოვიდა კედი და ხელი მო-
კიდა. კარგი, აღარ წავალ, გაჩუმდით, გაჩუმდა. დილხი:

გუშანით ხვდება შენს ნათქვამს, ვურიც დაგდება და ძახუხის გაცემა არც
კი სპირდებაო.

თავის ახალ სახელს თუ ხვდება გუშანით, უბედურებას თუ ხუბნებაო
გუფლი?

აინდ ბედნიერი ყოფილა, აინდ უბედური. მაგისტრის ხუფ ერთიაო.

მაშ რაღად შეუცვალეს სახელი, თუკი ხუფ ერთიაო?

ტრამვაი გაჩერდა, დაიძრა, წავიდა, ისევ გაჩერდა. სარკმლებს იქით ხალ-
ხის თავებს ვხედავ, ვერ კიდევ გაუხუნარი ჩაღის ქუდები ახურავს ყველას.
ქალებიცაა ახლა აქ, საბაზრო ჩანთები უკავიათ ხელში, მუშებიც უფრო მეტ-
ნი არიან, ვინემ მრიალა ფეხსაცმლებსა და თვით საყელთიან პერანგებში გა-
მოწყობილი კაცები.

ზანგი შეშვხო მუხლზე, უკაცრავადო, მითხრა. წამოვიწიე და გავატარე.
ზღუდის გასწვრივ მივეგრუხუნებო, ვაჯონშივე გვიბრუნდება ეს გრუხუნი, მო-
ატენა ჩანთიან ქალებსა და იმ კაცს, ვისაც დალაქული ქუდის ზონარში ჩი-
ბუნი გაურკვეია. წყალია ახლოს, ვგრძნობ. გარღვეულ ზღუდეში შევასწარა
თვალი მდინარეს, ორანძა ნავს, ფრთავაშლილ თოლიას, თითქოსდა დავა-
დულს ამ ანძებს შორის გაჭიმულ უჩინარ მავთულზე. ჯიბე მოვისინჯე, სადაც
წელან წერილები ჩავიდე. ტრამვაი გაჩერდა და ჩავედი.

შაუნის გასაშვებად ხიდი გადაეხსნათ. საბუქსირთ კატარღა მიაცვრებს
თუნთუხითა და ბოლის ფრქვევით წხუნას. ღიხს ასევეს წელზევით ტიტველი
კაცი. თამბაქოსფრად გაურუჯავს იგი მზეს. მეორეს ძირგავარდნილი ჩაღის
ქუდი ახურავს და საჭესთან დგას. გადახსნილ ხიდში ღანდისნაირად გაიარა
გემმა ურალქნო ანგებითურთ. თითქოს სათამაშოებივით გადაბმულანო, ისე
ფრთხილდებს საში თოღსა.

დაუშვეს ჩიდი და მია ნეორე ნაწილზე გადავედი. მოაჯირს დავეყრდენი და ქვენთა ვიშორები, სადაც სადგურია და უკაცური ტივი, სათავსის კარიც გამოცეტილია. საღამოს პირზე გამოვლენ ჩვენი ნიბოსნები, ახლა კი ისე ნებენ. წყალზე ხიდის, მოაჯირისა და ჩემი ჩრდილია, ადვილად მოვატყუე და ვეღარსად წამივა იგი. ორმოცდაათი ფუტი სიგრძის ნაინც მარჯვენა მხარე რამ მქონდეს ისეთი — დავაჭირო და იქამდე მეჭიროს, ვანც მარჯვენა მხარე თითქოს წყვილი ფეხსაცმელი იყოს, უთოებს ჩრდილიცაა წყალზე. ჩანგებიც ამბობენ, სულმუდამ დარაჯობსო დამხრჩვალ კაცს მისი ჩრდილი. წყალი იპვრის და ლეღივებს, თითქოს სუნთქავს. ტივაც ხან აიწვევა, ხან დაიწვევა, თითქოს ასიც სუნთქავს ასევე. ხანახნუროდ ჩაძირული ფიცრის ნამსხვრევები მიიწვევა ზღვისკენ, ზღვის მღვიმეებსა და ქვაბოვანებში დასაჯარგავად. ამის და ამის გამოკლებით ამას და ამას უდრისო გამოდევნილი წყლის წონა. *Reducio absurdum* სოვადკაცობრიული გამოცდილება და ორი ექვსფუნტიანი უთო უფრო მეტს იწონია, ვინემ ერთი დადი უთო თერაისა. ყუელის ყაღრი რომ არ იცი, ეს მძიმე ცოდვიაო, ასე იტყოდა დილზი. ბებია რომ მოკვდა, ბუნჯიმ იგრძნო. **ნიხვლა რაღაცას, მიხვლა რაღაცას.**

საბუქსირო კატარღა ბრუნდება და მიაჩნევს წყალს. ორი ვრცელი ტალღა ანთაბურცა, დაბოლოს ტივის მოატანა, შლაპუნით წამთაფერდა. კრიალ-კრიალით გაიღო კარი და ორხა გამოჩნდნენ ანაზდად ერთკაციანი ნაეითურთ, წყალში ჩაუშვეს და იმ წუთას ბლუნდიც გამოვიდა ხელში ნიხებმომარჯვებული. ფლანელია შარვალი, ნატრისფერი ქურთუკი აცვია და ჩაღის ხეშეში ქუდი ახურავა. დედამისს თუ თავად მას წაუკითხავს, ოქსფორდელი სტუდენტები ფლანელის შარვალსა და ჩაღის ქუდებს ატარებენო. სწორედ მარტის თვეში უჯიდეს ჯერალდს ნავი და ისიც ფლანელის შარვალსა და ჩაღის ქუდში გამოწყობილი მოვიდა. პოლიციელს დავეუბნებთო, იმუტრებოდნენ აქაური ნიბოსნები, მაგრამ აინუნში არ ჩაუვლია ეს მუქარა. დედამისიც გახლდათ აქ, ქურჭი ისეთი მოღსხა, არქტიკის მკვლევარი არ დაიწუნებდა. შვილია საცქერლად ჩამოსულიყო ეს ქალი. ძლიერი ტარი ტროლა და გაზინზლული ცხვრებისაირად დააცურებდა ყინულის ნამუსრევს. ღმერთი არა მარტო ჯენტლმენი და სპორტსმენია, კენტუკიელიცაა-მეთქი, ასე ვფიქრობ მას შეგდეგ. შვალი ნავში ჩაჯდა და გზას გაუდგა. დედამისმა გორაკს შემოუღარა მანქანითვე და გაუყვა მდინარის სანაპიროს იმ მხარეს, საითკენაც მისი პარშუო მიცურავდა. ამბობენ, კაცს ასე ევონებოდა, ერთმანეთი არასტრის უნახავთო, მეფე-დედოფლის მსგავსად თვალს არიდებდნენ ერთმანეთს და გვერდიგვერდ ისე ტრიდნენ მასაჩუსეტს, როგორც ცარვალს რომელიმე წყვილი პლანეტა.

მოუხვა და მოუხვა ნიხებია, კარგადაც უსვამდა ახლა. სწორედ ასეც უნდა ვიფილიყო. დედამისმა სკიდა, ნიბოსნობისთვის თავი დაენებებინა და სხვა რაიმეში დაეწყო ვარჯიში შვილს, რაღაც ისეთი ატრია, რაც მის თანაკურსელებს არ მოსწონდათ ან არ შეეძლოთ. მაგრამ ამჯერად სიჯიუტე გამოიჩინაო, ასე ამბობენ. ანელი კია მის საქციელს სიჯიუტე დავარქვათ, რადგან ამ ვულასუფებულ ბიჭს მოწყენა გადაჰყენოდა ქერა თმის ტევრითა და გრძელწამწამიან იაფფერ თვალებით დამშვებებულ სახეზე. ნიუ-იორკში შეკერილ ტანისამოსს იცვამდა მარადღე ეს ყმაწვილი და დედამისი უნად გაიჭრიფებოდა ხოლმე, როცა ჯერალდის ცხენებზე, ჯერალდის ქალებზე ლაპა-

რაკობდა. ხოდა, ამ ბიჭის კემბრიჯში სწავლის ამბავს რომ გაიგებდნენ, სიხარულით აიფრთხილებდნენ კენტუკიელი ქმრები და მამები. ქალბატონმა ბლენდმა ბინა უჭირავა აქ, ქალაქში. საკოლეჯო ოთახის გარდა, ჯერალდს კიდევ ჰქონდა ცალკე საცხოვრებელი. ჩემი და ჯერალდის ამხანაგობა მოიწონა მე ხომ ასე თუ ისე noblesse oblige* შესმოდა, და თანაც წაისონეს კენტუკიის საბჭოთით ვიყავი დაბადებული. კიდევ რამდენიმე აღსანიშნავი მოხდა თავისი შვილის მეგობრად, რომლებმაც (სულ მცირეოდნავ მაინც) დააკმაყოფილეს ამ ქალის გეოგრაფიული მოთხოვნები. ერთი სიტყვით, არაფერს ამბობდა, ნელთბილად ეკიდებოდა ჯერალდის ამხანაგებს, მაგრამ ერთხელ სამლოცველოდან გამომავალი სპოუდი რომ დაინახა... სპოუდმა კი თქვა, ის კაი სულს ქალი არააო, ვინც შუალამით... ამ ქალს ვერა და ვერ მოუწილებია, სპოუდის გვარს რომ კიდევ ოთახი სახელი ერთვია და მათ შორის ისეთი, რომელსაც დღესაც დღეგრძელა ინგლისელი ბერძნოვები ატარებენ. ქალბატონი ბლენდი იმითდა იმშვიდებდა გულს, ნამდვილად რომელიმე წყალწაღებელი მიწიდან ან მორტიმარი გადაეკიდებოდა ვიღაც კარისკაცია გოგოს. თვითონ მოიგონა ეს ამბავი, თუ მართლა ასეა, ამას მნიშვნელობა არა აქვს. მათდღიოს ჩემბიონი გახლდათ სპოუდი შარახეტიებს შორის, არას დაგიღვევლათ შარათა ხვეტას წესებსა და ხერხებს.

ნათი ახლა წერტილივით ციმციმებდა, თანაბრად ეღაფდა მისს სხივებზე ნიხებში, თითქოს თვალს უბატუნებდა ვიღაცას შორეთში. გყავდათ თუ არა თქვენ დაი? არა. თუმცა ყველა კახბაა. გყავდათ-მეთქი თუ არა თქვენ დაი? ზღურბლზე შეყოვნდა წამით. კახბები. კახბა არ არის, კართან რომ შეყოვნებულა წამით. დოლტონ ეიმში. დოლტონ ეიმში. ნამიკაცების პერანგები „დოლტონის“ ფარმისა. ნიადაგ ასე ეფიჭობდო, ხაკისფერისანი არიან, ხაკისფერისას ამხადებენ-მეთქი, ვინემ არ დავინახე მკვრივი ჩინური აბრეშუმისა და მშვენიერი ყვანელისაგან შეკერილები. ჩაიცვამს კაცი ამას და სახე ლანახად გარუჯული, ხოლთ თვალები მთლად ცისფერი გამოუჩნდება. დოლტონ ეიმში. სულ ცოტაც და დახვეწილი იქნებოდა მართლაც. სცენაზე გამოსატანად გამზადებული, შეყაოსაგან ნაკეთები ეგონებოდა კაცს. მაგრამ შეგებობდი და პიი, ასბესტისა იყო თურმე. ბრინჯაო რა სახსენებელია. მაგრამ შინ ერთხელაც არ მოუყვანია ის ყმაწვილი.

ნუ გავიწყდება, რომ კელი ქალია. ისიც უნდა გახსოვდეს, რომ თავისი ქალური მიზეზები აქვსო.

შინ რად არ მოგყავს, კელი? ზანგის გოგოსაგით შენც ბნელ ტყეში, სადმე ბუნჩის ძირას ხომ არ უნდა გააკეთო მთლად წამონთებულმა, ბნელ ტყეში-მეთქი.

კარგა ხანია მესმის საათის წიკწიკი და, მოაჯირზე მკერდით მიყრდნობილი, ვგრანობ წერილის ტყაცუნს, ჩემგან აგრე მთლთრებულ ჩრდილს ჩავყურებ, მერე მივყვები მთაჯარს. კოსტიუმში მუქი მაცვია და არა უშავს, მერე ხელეხსაც გავიწმენდ, მივდივარ და ჩავყურებ ჩემს აგრე მოღორებულ ჩრდილს. სანაპიროზე გამოსულს ჩრდილი შემომიერთდა. აღმოსავლეთიკენ გავწიე.

პარვარდში პარვარდშია ჩემი ბიჭი პარვარდში იმ ბუნჩებთან დღაპა

* აქ: ციხეგრისსახლიანთა მოვალეობა (ფრანგ.).

ტერადა აღსებით გაწყობილ სარბენ ბაღებზე შეხვდა ის გოგო, ვითარცა ფინიას, სტვენით უხმობდა მას ღობესთან მიმჯდარი, სასაღილო ოთახში არა ლა არ შემოდის. გოგოს ნიტყუება უნდაო როგორმე, დააკენს დედამ, ვერა-ვინ დაინახოს, ისე უნდა დაიმარტოხელოსო. მაგრამ ასე ხომ ყველა არამზა-და ის კი სარკმლის ქვეშით უუთს უკან გდია და ღრიალებს ვაჟიანით, მის-რიალდა საღილეში ყვავილგარტობილი. ჰარვარდი. შერბერტ. ეს კვენტინია. ჰარვარდელი ბიჭი მყავს მე. შენი უფროსი ძმა იქნება შერბერტი, ბანკში მისცემსო იგი სამუშაოს ჯეისონს.

მარწმუნებელი. ცელულოზისნაირი, ვითარცა კომიუნიკატორი, თუმცა არ იცინის, ყველა კბილი უჩანს თეთრად. ბევრი მსმენია მე მის შესახებ. ყველა კბილს ატენს, და არ კი იცინის. მანქანას შენ წაიყვანო?

დაჭეჭიო, კვენტინ.

ეს მანქანა მისია საკუთარი გიხაროდეს შენს დაიკოს მთელ ქალაქში პირველსა მყავს მანქანა — შერბერტის ნაჩუქარიო. ყოველ დღიას ლუისი ახწავლეს ტარებას რაო წერილი არ მიგიღიაო ბ-ნი და ქალბ-ნი ჯეისონ რიჩ-მონდ კომპსონები ათას ცხრასას ათი წლის თვდახუთ აპრილს მისისაპის შტა-ტის ქ. ჯეფერსონში გეპატიყებიან თავიანთი ქალწულისა — კენდებისა და ბ-ნ სიდნეი შერბერტ შედის ქორწილზე. ხოლო პირველი ავვისტოდან ისინი იცხორებენ ინლიანას შტატში. ქ. სალთ-ბენდს ამა და ამ ქუჩაზე და ამა და ამ სახლში. შრიქმა მოხრა, მაგ წერილის გახსნას არ აპირებო? სამი დღე. სამჯერ ბ-ნი და ქალბ-ნი ჯეისონ რიჩმონდ კომპსონები ყმაწვილ ლონინგარს ნაადრევად მოუხდა გამეზავრება დასავლეთიდან, არა?

- მე სამხრეთელი ვარ. ოხუნჯობ ვითომ?
- ჰოი, როგორ არ შეხსოვს, რომელიღაც მივარდნილი სოფლიდან ხარ.
- ნახხარა ყოფილხარ. შენ აქ კი არა, ცირკში უნდა იყო.
- ნამყოფი ვარ. აპილოს რწყილებებისთვის წყალი უნდა დამელევინე-ბინა და ამ სამუშაოში მთლიან გამოყუჭა თვალეები სამჯერ ამ სოფლელ გოგო-ებთან ვერაფერს გახდები. მადლობა დმურთს ერთხელაც ვერ შეიპრულა სურვილი ამ ჩყენმა ბაირონიმა. ხათვალთან კაცს ნუ დაარტყამ. მაგ წერილის გახსნას არც აპირებ. ხომ? მაგიდაზეა ეს წერილი საბოლოო ართია მაგიდის ოთხზე კუთხეში კონვერტზე კი ვარდისფერი ჭუჭყიანი წვივსაკრავით შეკრუ-ლი ორი ხელოვნური ყვავილია სათვალთან კაცს ნუ დაარტყამ.

ამ საწყალ გლეხუჭებს არც არასდროს უნახავთ მანქანა ხედავ რამდენია საყვირს დაატირე კენდებისი ჰო მასე კელი მე არც მიუხრებს და გზას დაგიაშო-ბენ არც კი მიუხრებს მამაშენი რას იტყვის თუ ვაკრავ ვინმეს რაღა ჩარაა ნა-ნაც უნდა იყოლოს მანქანა შერბერტ კორტასი კი გავკადიზიანა თქვენმა საჩუ-ქარმა მაგრამ რაღა თქმა უნდა ბოლოს ნასიამოვნები დავრჩით ჩვენ კი გვაქვს ეტლი და მინდა ხშირადაც ვისვიარნო თღონდ ვიცი მოვაცდენ მაგ ზანგებს და ბ-ნ კომპსონს არ მოეწონება ეს ამბავი თუმცა კი შეუბნება თუ რამე დაგ-ჰარდება იმ წუთას როსკუსს დაუძახეო მაგრამ კარგადაც ვხვდები ყასიდად ნათქვამს ნუთუ თქვენც ავრე მოეჭივებით შერბერტ ჩვენს გოგონას ჩემს პა-ტარა კენდების თუმცა ვიცი რომ არ გავგწირავთ შერბერტ მე ხომ წერილი მოგწერე კვენტინ ჯეისონის შესახებ გწერდი დაამთავრებს სკოლას და შერ-ბერტი მაშინვე თავის ბანკში მიიღებს სამუშაოდ კარგი ბანკირი დადგება ჯეისონისაგან ჩემი ბავშვებიდან მხოლოდ მამა აქვს სალი ქეთა და მე

უნდა მიზიდულიყო ამას ბესკონების გვარისა ეს ბიჭი სხვა ყველა კომპსონების ჯიშზე წავიდა. ფქვილი ჭეისონისა იყო. ქაღალდის ფრანებს უკმა ივიანზე აკეთებდნენ და ხუთ ცენტად ჰვიდდნენ ის და პეტერსონის ბიჭი. ჭეისონი გახლდათ ხაზინადარი.

ერთი ზანგი არაა ამ ტრამვაში და ჯერ კიდევ გაუხუნარი კომპსონების ცურავს სარკმლებს ქვეშით. ჰარვარდს მივდივარ. ჩვენ ვაგვიდეთ ბენჯინს წევს მიწაზე სარკმლას ქვეშით და ღრიალებს. ბენჯინს საკუთრება საბადასო მინდორი ვაგვიდეთ კვენტინი რომ ჰარვარდს წასულიყო იმა იქნება ეს თქვენნი, უმცროსი ძმა.

მანქანა უნდა გვადეთ თქვენ ისე ვაგვიჩივრებთ ხომ ასეა კვენტინ ბატონო კვენტინის ნაკვლად უბრალოდ კვენტინს გეძახით თქვენზე კენდეისისაგან ბევრი რამ გამოვიწვია.

აბა როგორ დიდი მეგობრობა გმართებთ თქვენ ჩემო ბიჭებო კენდეისი და კვენტინიც სომ დიდი მეგობრობა არიან ცუდი ამბავი მომივიდა მამა ვწუხვარ, რომ არ გყავთ არც ძმა და არც დაი, არც დაი არც დაი არც დაი არა ვყავთ კვენტინს ეს ჩემზე ხუთჯერაჯერს კითხავთ ისა და ბ-ნი კომპსონი შეჩქვიფდებიან ბოლზე ჩემს დანახვაზე როცა ძალის მოვიკრებ და ქვეშით ჩამოვალ სუფრაზე ავირად დამიჯდება ეს ყველაფერი და როცა თქვენ წაიყვანს ჩემს პატარა გოგოს, ჩემს პატარა დაიკოს სულ არავინ შეაფლა. ნეტა კი შემძლებოდა თქმა დედა დედაჩემო.

ნეტავი თქვენ განეტაცეთ მის მაგიერად ბ-ნი კომპსონი ანა მგონია ამ მანქანას წამოვიწიოს.

მთი პერბერტ გესმის კენდეისი რას ამბობს აღარ მიცქერის ნაზად ჭიუტად პირმოკუჭმული ზედაც არ მიუყრებს არ იფქვიანთ მოხუც ქალს უნდა მასიამოვნობა გეჩვენებთ და დამიჯებია რომ უკვე გათხოვილი ქალი მყავს.

რას ბრძანებთ ქალიშვილივით განოიყურებით თქვენთან რას მოვა კენდეისი ვარდისფერი სახე გაქვთ ბავშვივით საყვედური გამოეხატა და ცრემლებშიც დაუღლო სახე. ქაფურის სუნია და ცრემლების, მოთქმა ვაისმის ჩუმი, ჩაბნელებულ კარს უკან ჩამობნელებულა, სუნია ცხრატყავასი. სხვენის კიბიდან ჩამოაქვთ ცარიელი სამგზავრო სკივრები, ცარიელი კუბოებივით ხრივინებენ. ფრენჩ-ლიკი*, სიკვდილა კი არ უნახავს მლაშობზე წასულ გოგოს.

არც გაუხუნარი ქულებია და არც ისე ქულები. სამი წელი მყოფნის ერთი, სამი წელი-მეთქი ჰარვარდი რომ არ იქნება და მეც რომ არ ვიქნები, ქულებს თუ დაიხურავენ მამინ? ჰარვარდში სიბრძნე ზნელი უსურვაზივით ეკვრიანთ ძველსა და მკვდარ აგურს, ასე თქვა მამამ. სოდა, ეს ჰარვარდიც არ იქნება, ჩემთვის მანც ყოველ შემთხვევაში. ისევ და ისევ. ეს სიტყვა უფრო სევდამონგვრელია, ვიდრე „იყო“. ისევ და ისევ. ყველა სიტყვაზე უფრო სევდამომგვრელია. ისევ და ისევ.

პერანგი ჩაიცვა სპორტმა, დროა წასვლისა. ჩემს ჩრდილს დავინახე ისევ. იღონდ ახლა წყალს გამოეცდა, და თუ სიფრთხილზე არ გამოვიჩინე,

* მართლაც საბადოებით ცნობილი ავირავი ინდიანას შტატში. ისოციაციით კვენტინს აღობრება. ნადირი მართლს ეტახება სოლზე და სწორედ ამ ადგილს შეიძლება ინსპერბლის მონადირის ტყვიამ. იგივე ფრენჩ-ლიკს წასვლმა კელამ სიკვდილი კი არა, ჭიპრი ნახა.

ისევ მომიხდება ამ ჩემს მოუცილებელ ჩრდილზე ფეხით შედგომა. ჩრდილზე და არა დაზე. ვერა და ვერ ვიქმოდი ამას, ჩემი ქალიშვილის თვალთვალის ნებას არ მოგცემთ ვერა და ვერ ვიქმოდი-ნეტე.

რადას დამიჭერებენ მე აწი როდესაც ურმობის დროიდანვე ჩემი უბა-
თავცემულობა ჩაუნერგე ამათ ჩემი ოჯახი რომ არად მიგანწყობს. მაგ-
რამ ჩემი შვილები რაღაღ წამკიდვე ღვიძლი შვილები რომელთა გულისთვის
არც დღე მომისვენია და არც ღამე მევიდრი ქუსლებით ვტყეპნი ძვლებს
ჩემი ჩრდილისას და საათის წიკწიკი მესმის, გულის ჯიბეში წერილი მოვი-
სინჯე.

გინდ შენ იყო გინდ კვენტინი თუ სხვა სულ ერთია რაც უნდა დაეშავე-
ბინა შენი ჯანრით ჩემს ქალიშვილს მისი თვალთვალის ნებას მაინც არ მოგ-
ცემდით.

ხედავ სათვალთვალოდ ყოფილა საქმე და ამას ვერც შენ უარყოფო.

მე არ ვიქმოდი, მე არ ვიქმოდი მეთქი-ამას. მეც ვიცი რომ არა მაგრამ
ქალების ამბავი რომ გესმის პატავს არა სცემენო არც სხვას და არც თავს.

მაგრამ როგორ იფიქრა ჩრდილს დაეხიჯე ფეხი და საათშიც დატყრა,
თბუთნეტი წუთიღა ატლია. დიაკონი კი ჯერ არსად ჩანს. როგორ იფიქრა რომ
მე ამას გავაკეთებდი.

ქაუბამიუტანებლად მოიქცა და ქალური საქციელია ეგ მეტი არაფერი
უყვარს კელი და რა ქნასო.

ფარნების რიგი აქედან ჯერ დაბლა მიემართება და მერე მწკრივადვე ქა-
ლაქისკენ აღის ჩემი ჩრდილის მუცელზე მივაბიჯებ. ხელი რაც უნდა გავი-
წვდინო, მაინც ვერ მივწვდები. ჩემ უკან მამას ვგრძნობ შორს კი ზაფხუ-
ლისა და ავვისტოს ღამის ხმაურის მიღმა ქუჩის ფარნებია, მანა და მე ღამ-
ცველები ვართ, საკუთარი თავისაგან ვიკავთ ჩვენს ქალებს ასე მოსდგამთ
ქალებს აღამიანის სულისას ვერაფერს გაიგებენ ისე როგორც ეს ჩვენ შე-
გვიძლია დაბადებთვე დაბუვებათ აუფარება მარცვალნი მზა უქვისა რომლებიც
იჭეჭილებს ხოლმე და ხშირადაც არიან მართალნი რაკიღა გუშანით ჩახვდე-
შიან ბოროტებებსა და ცოდვას და ძალაც შესწევთ მიაკვლიონ დაკარგულ
რგოლს ბოროტებათა ჯაჭვში იმთავითვე მზად არიან ბოროტების ასახსნე-
ლად და საბანში გახვეულ მძინარეთა მსგავსად გარშემოცხულან თავიანთივე
მოგონილი თუ ნამდვილი ბოროტებით ვიდრე ეს ბოროტება იქმს ან არ იქმს
თავისას აყურ მოდის ისიც, მოაბიჯებს ორ ბორცვულსგულს შორის. რო-
გორც ჩანს, ასლახან დაბრუნებულა ზეიმიდან და ჯერაც ეერ გამორკვეულა
კარგად — მეტად ლალი სალაში მომცა.

ერთი წუთია შეიცადე-ნეტე, გავაჩერე.

— მე? კი, ჩაუონო. აბა კარგად მენახეთ, ბიჭებო, თქვენთან საუბარს რა
ჯობდა.

დიაკონი ყველგან დიაკონია, ნამდვილი ფსიქოლოგიათ, ასე ამბობენ. ისიც
გამიგონია, ორმოცი წელიწადი სასწავლო წლის დასაწყისში ყოველთვის
ხვდება თურმე მატარებელს და ერთი თვალის შევლებით შეუძლიათ სამხრე-
თელის ცნობა. ერთი კი მოესმინა თქვენი საუბარი და იმ წუთას იტყოდა, ეს
აბა და ამ შტატიდან არისო ჩამოსული. მატარებლის ჩამოდგომისა, ყოველ-
თვის „ბიძია თომას ქოხის“ გმირის ყაიდაზე — ძველმანებშია ხოლმე გამო-
წყობილი.

— ახლავე, ახლავე, ჩემო ახალგაზრდა ბატონო, აქ არა ვარ, და ჩემოდნებს დაიტაცებდა. — პეი, ბიჭო, აქ მოდი და ესენი გამომართე, ჩქარა-მეტქი. — ბარგიბარხანით ასორხილი მთა ვიახლოვდება და ამ მთაში ჩაკარგულ თბუთმეტოლდე წლის ბიჭის სახეს მოკრავ თვალს. დიაკონი წინასწარ რიდაც მანქანებით შენს ბარგსაც აკიდებს და გზას გაუყენებს. მბრძანებდა არ დაგივარდეს, ყველაფერი მოგვარდება, ჩემო ახალგაზრდა ბატონო, თქვენ მხოლოდ ბებერ ხანგს თქვენი ოთახის ნომერი უთხარით და რომ მიხვალთ, ყველაფერი აღვიღზე დაგხვდებათ.

სანამ მთლად მისი მონა-ნორჩილი არ გახდებით, სულ თქვენთან იქნება, შინ და გარეთაც თვალეში შენთვციცინებით ენად გაკრული, თუმცა სამხრეთულად ისე აღარ უქცევს და უფრო კარგადაც იცვამს. დაბოლოს, როცა ჯიბეში ბარაქა გამოგვლევს და ჭკუასაც ისწავლი, ბატონოს კი არა, პარდაპირ კვენტინს ან სხვა რამესაც დაგიძახებს. ცოტა ხანიც გამოხდება და ბრუქის ნაცვამ კოსტიუმში გამოწყობილი გესტუმრება. ამის ქუდს კი პრინსტონის რონელიდაც — სუსტად არ მახსოვს — კლუბის ასევე ნაჩუქარი ბაფთები ამშვენებს. ესენით, სიამოვნებით დაუწყებენ თაგი, თაგად აბრამ ლინგოლის ნაჭონიათ. ვიღაცას უთქვამს მრავალი წლის წინათ, როცა დიაკონი ის-ის იყო ამ სტუდენტური ქალაქის ახლოს დასახლებულა, სასულიერო სემინარიაც დაუმთავრებიაო. რაკილა მიხვდა ამ ტორის სიკეთეს, ხელსაც უწყობდა მის გავრცელებას, დასასრულ თაგადაც დაიჯერა ეს ამბავი. ასე იყო თუ ისე, კი განთავიჭედა ყურები თავისი სტუდენტობის დროინდელი უკბილო და გაუთავებელი ანეკდოტებით. თანაც აწი კარგა ხნის გარდაცვლილ ბროფესორებსაც ვაღიწვდებოდა ხოლმე. აწაოდა, ძალიან კარგად ვიცნობდიო და ამიტომ, სახელებით მოიხსენიებდა მათ, როგორც, თქმა არ უნდა, დამახინჯებით. მრაველია უბრაველესი უზაკველი და ტლუ ახალბედა სტუდენტის დამრიგებელი, მოაღვარი და მეგობარი იყო ეს კაცო და, ჩემი აზრით, ამავ დროს ცოტაოდნაც გამოქექილი და ქლესაც გახლდათ, მაგრამ სხვებზე უფრო არ ამყრილებდა ამ ცისქვეშეთს.

— სად იყავით ეს სამი თუ ოთხი დღე. — თქვა მან, სახეზე კიდევ ეტყობოდა სამხედრო-საწიემის განწყობილება, — ავად ხომ არ ბრძანდებოდით?

— არა, კარგად ვარ. გნეცადინებოდა მგონია. თუმცა მე კი გნახეთ თქვენ.

— სად?

— გუშინწინ აღლუნიზე იყავით გამოსული.

— პო, მართალია, იქ ვიყავი. თაგადაც მოგხსენებათ, დიდად არ მიყვარს ასეთი რამეები, მაგრამ ჩემი იქ — ვეტერანებთან ყოფნა ბიჭებს უხარიათ და ხათრი ვერ გავუტეხე. თანაც ცალცხლად უნდოდათ ერთ მშკრივად მიმავალი ენახათ ყველა ვეტერანი. ზოდა, არ იქნებოდა უარის თქმა.

— იმ იტალიურ დღესასწაულზეც, — შევეკითხე, — მიგიწვიეს, არა?

— მაშინ? ჩემი სიძის გულისთვის წავედი იქ. ქალაქის სამმართველოში უნდა მუშაობის დაწყება გეჩქებინა დამგველად. მე კი ვუთხარი, შე ძალისგუდავ, ცოცხლია გაკლავ-მეტქი. თქვენ იქაც დამინახეთ განა?

— ორჯერვე.

— ვუშინწინ კი როგორ გამოვიყურებოდი ფორმაში გამოწყობილი?

— ნშვენივრად. ყველაზე უკეთ. გენერლობა უნდა მიეცათ მაშინ თქვენთვის, დიაკონო.

მკლავზე ფროთხილად მომკიდა ხელი, ვგრანობ მისი გადაღებული თეთრის რბილ შეხებას, — ჟური დამიგდე, რაღაც უნდა ვითხრა საიდუმლოდ. რაც უნდა იყოს, ჩვენ ხომ ერთი კუთხიდან ვართ ჩამოსულები, მარტო მისი მხარე გადმოიხარა და არც კი მივუბრუნებ, ისე მომაყარა: — ისეთი ბუნებისაა გვერდში, აი, ერთი წელი გაივლის და ნახავ, რომელ ზეიმზე ვიქნები მიწვეული. წვრილად აღარ მოგიყვები და ამასღა გეტყვი, ცოტა უნდა და ყველაფერს ნახავ, ჩემო ბიჭო, — შემონახედა, მხარზე ოდნავ დამკრა ხელი, ქუსლებზე შეტოკდა და თავი დამიქნია, — დიახ, ჩემო ბატონო. ტყუილად კი არ გადავედიტ დემოკრატებთან მე და ჩემი სიძე, დიახ, ჩემო ბატონო. დემოკრატებთან კი გადავედიტ, მაგრამ ის ჩემი სიძე მაინც ნაცარქექიაა. ხოდა, ზუსტად ერთ წლისთავს ორი დღე რომ დააჯლდება, აი იმ კუთხეში დადევით და ნახავთ.

— მეც ვამედოვნებ. ღირსიცა ხართ, დიაკონო. ჰო, იცით რა... — ჯიბიდან წერილი ამოვიღე, — ხვალ ჩემთან მოდიტ და ეს შრიგს გალიეცით. ის რაღაცას მოგცემთ, ოღონდ იცოდეთ, ხვალ უნდა მოხვიდეთ აუცილებლად. წერილი გამომართვა და მოათვალიერა. დაბეჭდილიაო, მკითხა.

— დიახ. შიგ წერია, რომ ამ წერილს მხოლოდ ხვალ ექნება ძალა.

— ჰმ, — კონვერტს დახედა ტუჩებამზუვებულმა. — რაღაც უნდა მომცენ, არა?

— დიახ, საჩუქარი უნდა მიიღოთ ჩემგან.

ყველა შემომხედა. შავ ხელში უკავია მზისსახეებდაფენილი თეთრი კონვერტი. თავლები ნახი აქვს და მთლად თავლისფერი, გარსი არც კა უჩანს, და უცვებ თეთრი ხალხის ზიზილ-პიპილებიან უნიფორმათა, პოლიტიკანურობის, პარფარდული მანერების მიღმა როსკუსი დავლანდე — თავმოღრეკილი, შეუცნობელი, ჩუმი და სევდიანი. — ბებერ ზანგს ხომ არ გამამასხრებთ?

— თქვენ ხომ იცით, რომ არა. ვინმე სამხრეთელს თუ გაუმახსრებიახართ როდისმე?

— მართალსა ბრძანებთ. კარგი ხალხია. მაგრამ იმათთან არ იცხოვრება.

— გიცდიათ კი როდისმე? — შევეკითხე. მაგრამ როსკუსი აღარსად იყო. დიაკონს უკვე ჩვეულებრივა სახე ჰქონდა, ისეთი, როგორითაც კარვა ხანია წარდგომოდა ამ ქვეყანას, მზვობარი, რიოში, ოღონდ არც ასე ბრეყულა.

— თქვენი სურვილი შესრულებული იქნება, ყმაწვილო.

— ოღონდ ხვალ, გახსოვდეთ.

— კო, ბატონო, ასე მითხრა. — ყველაფერს ვაგავეტებ, ყმაწვილო. სოდა...

— თქვენი იმედი მაჭვს... — ვუბასუხე. მრავალმნიშვნელოვნად და მოწყალებდ მიტქერის ჩემკენ გადმოხრილი. ხელი გავუწოდე უცვებ და ჩამოვართვი, ის კი დგას მეტიღური, მოზეიმე, სამოტალაქო თუ სამხედრო სამსახურში თავისი სინამარეული აღმასვლით გაბრუებული, — კაი კაცი ხართ, დიაკონო, თქვენი იმედი მაჭვს... რამდენ სტუდენტს მიშველებიახართ აქაც და სხვაგან.

— ვცდილობ და რაც შემიძლია ვეხმარები ხალხს, — თქვა მან. — სოცი-ალური წერილმანები არაფრად მიმაჩნია. საღაც უნდა იყოს, კაცი მაინც კაცია.

— მეგობრები წუ მოგიშალოთ ღმერთმა.

— მხოლოდ ახალგაზრდებთან მიხარია ყოყნა. აღარც ისინი არაა წყენ-
ბენ, — მიბასუხა და წერილი შეარჩია. მერე ჯიბეში ჩაიდო და კოსტიუმში შე-
იკრა, — დიახ, ჩემო ბატონო, კარგ მეგობრებს რა განომიღეს?

საათმა ისევ დაჰკრა, ნახევარია. ჩემი ჩრდილის მუცელზე ჩემს მის რეკვა, მისხალ-მისხალ, უშფოთვარედ მიჰყვება წერილ, ჯერ კიდევ სულ პაწაწინა ფოთლებში მზის სხივებს. მოზომილად, აუძღვრევლად და ნელინელ, შემოდგომის ზარისნაირად მარადღე რეკავს პატარალების თვეშიაც კი. სარკმლის ძირას მიწაზე ვლია და ღრიალებს შეხედა ამ გოგოს და იმ წუთას მიხვდა უვლოფერს. ბირითა ჩვილთა. ქუჩის ფარნები. რეკვა მიხელდა. ქვაფეხილზე ჩენი ჩრდილის ტყეპნით ისევ ფოსტაში მივდივარ. ქვემოთ მიჰყვებიან ჯერ და მერე კი ქალაქისკენ აიმაღლეს ვითარცა კედელზე ერთიმეორის მიყოლებით დაკიდებულმა ფარნებმა. მამამ თქვა, ნაკლოვანებათა გამო უყვარს ხალხი ამ ქალს და კედიც სწორედ ამიტომ უყვარსო. ფეხებგამოტილი ზის ბიძია მორთ ბუხრის წინ, მაინც მოუხდება ხელის ამოღება მიბას დღის სადღეგრეველოს დასალევად. ჯიბეში ხელეზჩაწყობილი ჯეისონი მორბის, ეცემა და ვერწის მოსვლამდე ფართხალებს დაბორკილი ბატივით. ჯიბეში რა ხელეზჩაწყობილი დარბიხარ ცხვირ-პირი გინდა დაიღეწო. თიფს ატრიალებს ხან აქით, ხან აქეთ აკვანში, სულ გაიბრტყელა. კედიმ უთხრა ჯეისონს, ვერწისგან გამიგონია, რადღა მორთ ბიძია ზარნაცი, პატარა რომ იყო, აკვანა თავი გაუბრტყელა და იმიტომიაო.

მრივი მიბაჯბაჯებს, ჩასუქებული, დარბიხელი. პატარა გუბეთა მსგავსად უბრწყინავს მოლივლივე ფოთლებქვეშ სათვალის შუშები.

— დიაკონს მივეცი ბარათი, რამე აჩუქე, რომ მოგა შესაძლია ხვალ შინ არ ვიყო, ასე რომ არაფერი მისცე ხვალამდე. კარგი?

— კი, ბატონო, — შემომცქერის, — რას აპირებ? გამოწყობილხარ და დაეხეტები. ვითარცა თავის დასაწვავად განწირული ინდოელი ქვრივი. ფსიქოლოგიაზე აუ იყავი ამ დილას?

— არც არაფერს ვაპირებ. ხვალამდე-მეთქი, რომ გითხარი, არ დაგავიწყდეს.

— ეს რა ამოგიდვია იღლის ქვეშ?

— არაფერი. ფეხსაცმელი შევაკეთებინე, ხვალამდე-მეთქი რომ გითხარი, არ დაგავიწყდეს, ხომ გესმის?

— კარგი. პო, ასლა გამახსენდა — ამ დილით წერილი აუ ნახე შავიდაზე? არა.

— იქა დევს. სემირამიდას გამოგზავნილია. მძლოლმა მოიტანა ათ საათზე.

— მოვალ და ვნახავ. ნეტავ ასლა რაღა უნდა.

— კიდევ იქნება ჯენტლმენების კონცერტი, მგონია. პეი, პეი, პეი, ჯერაღღს გაუმარჯოს, „უფრო მაგრად დაჰკარ დაღდაფს, კვენტინ“. ღმერთო ჩემო, რა კარვია, რომ ჯენტლმენი არა ვარ, — მიღია. გულში ჩაუხუტება წიგნი, ბიჭია ჩასუქებული, მაგარი. ქუჩის ფარნები შენ ასე იმიტომ ფიქრობ, რომ კონპსონებს ერთი გუბერნატორი გყავდათ და სამი გენერალი დედას კი არავენ.

ცოცხალი მკვდარს კი ქაბს მაგრამ არც ერთი ცოცხალი ან მკვდარი ბევრად არა სჯობს სხვა ცოცხალსა და მკვდარს დედას საბოლოოდ გაუტყდა გუ-

ლი. შორჩა. შორჩა. დაგვხოცა ყველანი ამ გოგომ შემცდარი ხარ ცოტა სულ სხვაა და ქალის პატროსნება სულ სხვაა დედა ყოველთვის პატროსნებას ბულისხმობს ხოლო ცოდვია ეს თუ არა ახრადაც არ მოსდის

ჩვესონ უხდა წავიდე ყველას დაგიტოვებ ჩვესონის გარდა მისი ნიჭი უცოდინება ჩემი სადმყოფობის ამბავი გაიზრდება იქ ეს ბავშვებმა ყველა მისი დაიფიქრებს მხოლოდ ამას ვუყვარვარ სხვებს კი კომპსონებას ჯიში მოსდგამთ უკუდო ამპარტავნებია ჩვესონის იმედილა ნაქვს მასთან არაფრის მეშინია

სოსულელეა ჩვესონი რა შუაშია აი როგორც მომგობინდება კვლის წაიგვან სადმე გინდ ფრენჩ-ლიკი იყოს

ხოდა შენ და ზანგებს დაგიტოვოთ ჩვესონი

იქ ეს გოგო დაიფიქრებს იმას და ქვეყანაც პირს აიკვრავს ბოლოს და ბოლოს სიკვდილი კი არ უნახავს მლაშობზე წახულ გოგოს

იქნებ თავი ბედი ნახოს ამ გოგომ სიკვდილი კი არა მლაშობზე წახულს ტრამვაი მოვიდა და გაჩერდა. კაათმა იაეც ნახევარი დაძვრა. დავჯექი ტრამვაიზე და წავედი. ბორბლების რახარუნა საათის ხმაური საახშო. უკვე ნახევარი კი არა, მეოთხედი უკლია. ათი წუთი დრო ხომ მიიწე მექნება. პარვარდს ეტოვებ დედაშენის ოცნება იყო ბენჯის მიწაც ხომ ამიტომ გავიდეს

— რა დავაშავე რომ ასეთი ბავშვები მარჯუნა ღმერთმა განა ბენჯამინი საკმარისი სასჯელი არ იყო და ახლა ამ გოგომ რა მიყო საკუთარი დედის ხათრი დაკარგა და ცუცხლზე ნავთი გადამასხა როგორ ვოცნებობდი რა გეგმებს ვაწკობდი რამდენს ვითმენდი რა არ გადამხდა და ამან არაფრად ჩანაგდო ხანდახან ვუყურებ ამ გოგოს და მიკვირს შეიღია ჩემი თუ არა ჩემი იმედი ჩვესონიღია რაცა ჯერ კიდევ ჩვილი ავიყვანე ხელში მაშინვე მივხვდი რომ ეს იქნებოდა ჩემი გამხარებელი და მანუგეშებელი მეგონა ბენჯამინით საკმაოდ დავისაჯე ჩემი ცოდვებისთვის მეგონა უკვე დამსაჯა ღმერთმა რომ თავი დაეინცირე და გავყვევი ისეთ კაცს რომლის აზრით ჩემი ოჯახი არ იყო მთავი შესაფერისი ილარაფერს დამბობ რომ მოვალე ვიყავი ბენჯამინი მუყარებოდა ყველაზე უფრო თუმცა სულითა და გულით ჩვესონთან ვიყავი მუდამ ახლა კი ვხედავ რომ საკმარისად არ გავტანჯულვარ და ვხედავ შენი ცოდვებიც მევე უნდა ეზლო რა დავაშავე ასეთი შენი აგრე მოჩემული და წარჩინებული წინაპრების რა ცოდვა უნდა ვზიდო მე მაგრამ შენს მამაპაპის გამართლებას ყოველთვის აბერებ მხოლოდ ჩვესონია ყოველთვის დამნაშავე რაკილა ბესკონების უფრო მეტი იქვს მაგ ბიჭა ვიდრე კომპსონებისა მაშინ რაცა შენი საკუთარი გოგონა ჩემი პაწაწუნა გოგონა რითია უკეთესი იმ გოგოზე როგორც მე ვიყავი მე უბედური ვიყავი მე მხოლოდ ბესკომი ვიყავი მე ასე მასწავლიდნენ რომ ქალი წესიერი უნდა იყოს ან უწესო სხვა არჩევანი არა აქვს მას ჯერ კიდევ სულ ერთი ბეწვა ჩემს გოგოს ხელში რომ გათამაშებდი რას წარმოვიდგენდი თუ ამას იზამდა კი ვატყობ თვალეებზე მაგრამ თავად რომ მოკლა მაინც არაფერს იტყვის ძალიან გულჩითხრობილი გოგოა მე კი ვიცი მასზე ისეთი რამეები სიკვდილი მარჩვენია ამის თქმას შენ კი მოსდექი ახლა ჩვესონს და იძახი ამ გოგოს სათვალთვალოდ აგზავნიო თითქოს ეს რაღაც დანაშაული იყოს იმ დროს რაცა შენი სისხლი და ხორცი შენი ქალიშვილი მე ვიცი შენ ჩვესონი არ გიყვარს და ამოჩემებული გაყავს ეს ბიჭი სულ დასცინი მორიც ასე ავიგდია აბუჩად მაგრამ შეილებზე მეტიად შენ მე ვერ

მატვენ გულს მალე მომეღება ბოლო და არაეინ იქნება ჯეისონს შემ-
ბრალბელი ისედაც სულ გული მისკდება კომპსონების სისხლი თავისა ვაი-
ტანა-მეთქი ან კარგი რა ნოუვა თავისი დის მატქერალს რაც ეს გოგო იმას-
თან დარბის ერთხელ თუ გყავა ის ბიჭი ნანახი მაშ რაღატომ შეჩქარებდა
ვლას იმ ბიჭის ასავალ-დასავალის გასაგებად შე ხომ თქვენი ნახულის დაცვა
მინდა მაგრამ კვიცი გვარზე ხტისო აღარაფერს მანებებ და რა უქნა დაგვიგუ-
ბებია პირში წყალი და ვუყურებთ როგორ ლაფში სვრის შენს სახელს ის
პაეტრიც შეუბილწავს შენი შეაღები რომ სუნთქავენ განიშვი წავიყვან ჯეისონს
და წავალ დანარჩენები კი შენთან იყოს ჩემი სისხლი და ხორცი არ არიან
ისინი სულ არა ჰგვანან ჯეისონს უცხონი არიან ისინი ჩემთვის და შეშინია მა-
თი წავიყვან ჯეისონს და წავალ იქ სადაც არაეინ იქნება ჩვენი ნაცნობი მუხლ-
ნოყრილი შევევდრები დმერთს რომ მომიტყევოს ცოდვები ახსნას წყევლა
ჩემს ჯეისონს და ვითომ არც კი ეცხოვროთ ამ გვეყანაზე დამავიწყოს ყვე-
ლანი

მართლაც თუ მეოთხედი დაჰკრა საათმა, მაშინ ახლა ათი წუთიღა იქნება
დარჩენილი შუადღემდე. წავიდა ერთი ტრამვაი და ხალხი ისევ მოგროვდა,
შემდეგს ელოდება. ვკითხუ, მაგრამ ვერ მიიხრეს, მეორე თორმეტამდე ჩამო-
დგება თუ ცოტა შეაგვიანდება. რაკილა საქალაქთაშორისო... პირველად ისევ
ადგილობრივი ტრამვაი გამოჩნდა. ჩავჯექი. ვერძნობ, უკვე შუადღეა. საოცა-
რია, ხვლებიან თუ არა შუადღის დადგომას მიწისქვეშ მესახტეები. საყვირე-
ბიც ალბათ ამიტონაა, ისე რას გაიგებს თფლად გაღვრილი ხალხი. თუ საქნათ
მანძილით დაცილდები, აღარც საყვირის ხმას გაიგონებ და რვა წუთის შემ-
დეგ კარგა შორს იქნები ბოსტონური თფლისგან. მამამ თქვა, კაცი თავის უბე-
დურებათა ჯამიაო. მე რე დასაინა, ერთ მშვენიერ დღეს შეიძლება მოაფიქრ-
დეს, ბოლო მოედოთ ჩემს უბედურებას, მაგრამ ვაი რომ ახლა თავად დრო
იქნებოთ მისთვის უბედურების მომტანი. სივრცეში მიაფრენს უჩინარი მავ-
თული თოლისა. მარადიულობაში მივაქვს გაცრუებული იმედების სიმბოლო.
დიღზე დიდი ყრთები გამოგვესმებოთ იქ, თქვა მამამ, ოღონდ არ გამოვდგე-
ბითო ქნარზე დამკვრელებად.

ტრამვაის გაჩერებისას ჩენი საათის ისრების წიკწიკი ჩამესლის. ძალა
აღარ ჰყოფნით. რას ვაქნევთ ქნარს... სტომაქი ჩვენი საკვებზეა გადაგებული.
სივრცე და დრო იქაცაა არეული. შუადღის დადგომა სტომაქმა ამცნო თავს.
ჭამის დროაო. კი, ბატონო. ნეტავი ზუსტად რამდენი წუთია გადაცილებული
შუადღეს. ხალხი ჩადის ტრამვაიდან. ვაჩერებითაც ნაკლებად ჩერდება ახლა—
უკვე მოუწელებია.

პირველი საათი კი არის დაწყებული. ჩავედი და ჩემს ჩრდილში ჩავდექი,
ცოტა ხნის შემდეგ ტრამვაი ჩამოდგა და უკან, საქალაქთაშორისო გაჩერება-
ზე გავყევი. კარგ დროს მივედი, ნატარბელი დამხვდა, დავჯექი. ლაიძრა და
მალე ქალაქი გაიღია. ჯერ გორაკები და ვაკე ადგილები არიალდა ჩემ
თვალწინ და მერე ხეებიც. ხანდახან მდინარეც გაივლებს. თუ კარგი ამინ-
დია, მშვენიერად უნდა იყვნენ-მეთქი იქ, ნიუ-ლონდონში, და ამომავალი მზის
სხივებში საზეიმოდ შეცურდება ჯერალდის ნავი. ასე ვაეიფიქრე, ნეტა რა
უნდა დედამისს, ამ დილით, ათ საათზე რომ წერილი გამომიგზავნა-მეთქი.
ჯერალდის რომელ სურათში დოლტონ ეიმში ჰოი ასბესტი კვენტინმა ესრო-
ლა უნდა დავუმშვენო მხარი. გოგოებიც იქნებიან ალბათ ჩვენთან ერთად.

ქალები ბუტბუტს უოველთვის დაფარავს მისი ხმა და ხმა ისმა მართლაც ვილ-
 ნაყარნი არიან ბორბტებასთან და ასე სჯერათ, ჩვენთაგან საბოლოო სიბრძნე.
 თუნცა ყველა ქაციც ვერ დაიცავს თავს, დოყლიაპიაა ზოგიერთი და რიბიკამ.
 შეუხედავი გოგოები. შორეულა ნათესავეები და ოჯახის მკვებებ-
 თან უბრალო ნაცნობობაც კი ოჯახთან აკისრებთ გარკვეულ სიძულვესს. ქა-
 კალა noblesse oblige. ხოდა, ზის ეს ქალი და გვეუბნება ამ ულამაზო გოგო-
 ების თვალწინ, სიბრძნეილია სწორედ, ჯერალდი ასეთი ლამაზი რომაა, მაგრამ
 ჯიში აქვს ასეთი და რა ქნაა. კაცი სილამაზეს, რას აქნევს, უამისოდაც
 იოლად გავა, მაგრამ აი, გონჯი გოგო არ სწერიან ცოცხლებში: თაემამწონე
 და კმაყოფილი გვიამბობს ჯერალდის კვენტინმა დაცხრილა პერსერტი მისმა
 ხმამ კედის ოთახის იატაკში გაატანა ქალებას ამბავს:—ჩვიდმეტი წლისა იყო
 და ერთხელ გვითხე, მაინც როგორ არა გრცხვენია ასეთი ტუჩების პატრონს,
 მაგისტანა გოგოებს უფრო მოუხდებოდა-მეთქი. ხოდა, იცით შრიადი გაიღო
 ფარდამ, გაშოჩინდა და ისი და ვაშლის ხეების სურნელებამ შემოატანა კედის
 თავი გამოიკვეთა ბინდბუნდში ფრთებისნაირად გაუშლია კამონოს ფართო
 ხახელოები ხმა ისმა უდემს ვაშლის სურნელება დაფრქვევია ლოგინზე გადა-
 ფენილ სამოსელს რა თქვა მან? არ დავავიწყდეთ, ჩვიდმეტი წლისა იყო მა-
 შინ. „დედა, ასე მითხრა, კიდევაც მოხდენია ბევრს“. თავად სავარძელზე მე-
 ფურად მჯდომი იმათგან ორ თუ სამ გოგოს წამწამთა ტევრიდან მოწყალედ
 თვალს შეავლებს. თავის მარცხ გოგოებაც წამწამებთან უფროხილვებს მერ-
 ცხლებს:საირად. შრივმა თქვა, ნეტავი ბენჯისა და მამას ხომ მოუვლი სიტყვა
 მომეცო.

კვდი შენ ჩუმად იყავი ბევრი ვიდარდია-მეთქი ბენჯისა და მამაზე
 სიტყვა მომეცო

მიღინარ უკან სრ იხედები და ნუ დარდობ-მეთქი

სიტყვა მომეცი ავად ვარ სიტყვა მომეცო ვინ თხზავს ამ არაკს. თუმცა
 სულ ასე ფიქრობდა. ქალბატონ ბლენდს მშვენივრად შეუხახავს თავი და უსა-
 თუოდ რომელიმე პერცოვის ასულის საცდუნებლად და საქმროდ წვრონისო
 ჯერალდს. ქალბატონი ბლენდი კი შრივა გაბურბილ-გასიებულ კანადელ ბიჭს
 ეძახდა და ორგზის სცადა ჩემ დაუკითხავად მისი ოთახიდან სხვაში გადავე-
 ყვანე, ერთხელ მე შემავუღიანა, მეორედ...

კარი გაიღო, ბინდში გოგრას ქადას მიუგავს შრივს სახე.

— სამუდამოდ გტოვებ. სასტიკმა ბედმა გახშობება გვარჯუნა, მაგრამ
 შენს მეტს არავის შევიყვარებ. არავის.

— რას მიედ-ნოუდები?

— სასტიკ ბედიწერაზე გეტყვა ორიოდ სიტყვაა. იმ ბედისწერაზე, რომ-
 მელიც გარჯარიაფერ აბრეშუმში გამოწყობილა და უფრო მეტი ლითონით
 შეჭურვილა, ვიდრე მქონდა ჩაჭვით დაბმულ მონას გალერაზე. კონვედერა-
 ციის სწორუპოვარი მათრახის ერთადერთ მარადიულ მესაკუთრესა და
 მფლობელზე გვეუბნებით მე, — მერე მიამბო, თურქე ქალბატონი ბლენდი
 რექტორის მთადგილესთან წიაულა და სთხოვა მასი — შრივია გასახლება ჩემი
 ოთახიდან, მაგრამ რექტორის მთადგილემ უთხრა, შრივმა შეიძლება იუარო-
 სო. ქალმა ასე უბასუხა თურქე, განმე გაყავჩაგნოთ და მოვაქვანიშოთო. ამი-
 ზეც უარი რომ გაიგონა, სულ აითვალწუნა შრივი. — წესად მაქვს, ცოდი არ
 ვილაპარაკო ქალებზე, — თქვა შრივმა, — მაგრამ ისე კახპისავით იტყვა ეს

ქალბატონო, რომ შტატებსა და მის უომინიონებშიც კი ვერაუცხ გაუტოვდება. ხოდა, ახლა მაგიდაზე მიდევს ამ ქალის წერილი — ბრძანება ორბიდეა სურ-წელესისა და ვერის. პირი რომ გაეგო სწორედ ამ ოთახის ფანჯრებში გავი-არე სადაც მაგიდაზე ეს წერილი იდო და მე ვიცოდი ეს ამბავი ჩემს ძველ-ფასს ქალბატონო თქვენი ბარათის წაქეთხვის საშუალება არა, მაგრამ ვი-გიოთვე გახივთ პატრებს რომ ვერ მოვედი გუშინ და ვერც დღეს მოვალ და ვერც ვერასდროს რაშეთუ ვიცი ჯერალდის ია საქმენი გაქვთ მოსათხრობი — როგორ დაუშვა კიბეზე ზანგი და როგორ სთხოვდა ეს კაცი სასულიერო სემი-ნარიაში გამაშწესეთო მაშინ ახლოს ვიქნები ჩემს ბატონთან — მასა ჯერალდ-თანა და მთელი გზა როგორ მისდევდა ცრემლჩამონდინარაი იმ ეტლს მასა ჯერალდი რომ ნაპყავდა ვერა ვერ მოვალ იმ ქალთან ბარემ იმ დღეს დავუცდი როცა არაკს მომიტხრობს ერთ ქმარზე — ტყისმჭრელი იყო თურმე იგი — სამხარეულოს კიბესთან მოიქრა თოფმომარგვებული და ჩაირბინა ჯერალდმა მასთან თოფი წაართვა შუაზე გადაუტეხა და ისე დაუბრუნა მერე აბრეშუმის ცხვირსახოცით ხელში შეიწმინდა და ცხვირსახოცი ბუხარში შეაგდო და ეს ამბავი ორჯერ მაქვს მოსწენილი

მიოლად დაცხრილა დაგინახეთ აქ შემოსული და დრო ვიხელთე ასე გა-ვიფიქრე კი შევალვით-მეთქი შეთანხმებას სიგარაა ინებებთო.

გმადლობთ მე არ ვეწევი-მეთქი.

ჩემი ატუდენტობის დროიდან იქ ბევრი რამე უნდა იყოს შეცვლილი მე კი მოვწევ თუ შეიძლებაო

როგორც გეხებოთ-მეთქი

გმადლობთ ბევრი რამე გაძიგთნია დედათქვენს ხომ არ ეწყინება ბუხარში რომ მოვასროლო ასანთი თქვენზე ბევრი მიაბო კუნდვისნა ფრენჩ-ლიკში სულ თქვენს აბზეს მაყვესოდა ასე რომ დიახაც ვიფიქრიანე ვტიქრობდი ვინაა ეს კვანტინი ყოველ წუთს რომ ახაყნებს ერთი ვნახო რა ვაცაა-მეთქი რადგან დავინახე თუ არა ეს პატარა გოგო იმ წუთას გულში ჩამივარდა რას ვიფი-ქრებდი თავის ამაზე შეჩინებოდა თურმე არც ერთ კაცსა და არც ერთ ქმარზე არ ლაპარაკობენ ამდენს ერთი სიტყვით თქვენზე ამოსდის მზე და მთვარე იქნებ მოწიოთო

არ ვეწევი-მეთქი

მაშინ აღარ დაგამიღებთ თუმცა მშენიერი სივარეტები მაქვს ასი ცალი თცდახუთ დოლარად მოსყიდა ერთმა ჩეგობარმა პავანაში ხოდა ჩემი აზრით ბევრი ახალი ამბავი უნდა მომხდარიყო იმ პარჯარდს სულ მიწდა იქ ჩავლა მაგრამ ვერა იქნა და ვერ მოვახერხე დამში მიხდა მოვიყვანო საქმე ათი წე-ლია ბანკიდან ფენი ვერსად გამიდგამს ზაფხულობითდა მოვიცლი ხოლმე რო-ცა არდაღეგებზე არიან წასულნი მიდის წლები და ცხოვრებას უკვე სხვანა-ირი თვალთა უყურებ ია რაც მნიშვნელოვანია ადამიანისთვის სტუდენტობის ხანაში მერე ხომ იცით თავდაც კარგად მოგეხსენებათ იქაურ ამბებმა ვერ მიაბობთთ რამეს

თუ თქვენ გადარდებთ ის ამბავი — სულ ტყუილად არც დედას და არც მამას არაფერს ვეტყვი-მეთქი

თქმეა არ აბიზებთ თქმას ამა თურმე რაზე ბრძანებთ თუმცა ვინდ უთხა-რით და ვინდ არა ისე კი მართლაც ვერ იყო კარგი ამბავი სისხლის საძარ-

თლის დანაშაული ხომ არ ყოფილა მე არა ვარ პირველი და უკანასკნელი
თღონდ მე არ გამიძარტლდა და იქნებ თქვენ უფრო გავიძარტლოთ
სტუდიო-მეთქი

ნუ ცხარობთ თქვენთვის შეინახეთ თქვენი საიდუმლო ნურავინ ეტყვიტ
საწუენად არ გეუბნებით ამას მაგრამ თქვენისთანა ყმაწვილს რისთვის ამგვარი
გულთან მეტისნეტად ახლოს მიაქვს აი გავა სუთი წელით

ეგ არ ვიცი მაგრამ ცხადია სცრუობთ და ამისთვის სხვანაირი სახელის
დარქმევა არც პარვარდში უსწავლებიათ-მეთქი ჩემთვის

ისეთი საუბარი გვაქვს ასე მგონია სცენაზე ვარო განოსტლები კარგი მსა-
ხიობურია ნიჭი უნდა გქონდეთ მართალი ხართ ლაპარაკიც აღარ ღირს ამაზე
რაც იყო—იყო ამია გულისთვის მე და თქვენ უსიამოვნება რად უნდა მოგვივი-
დეს მათ უმეტეს კიდევ მომწონხართ კვენტიან საერთოდაც კარგი ბიჭი ხართ
აქაურებს სულ არ ჰგაეხართ და მიხარია რომ შემიძლია თავისუფლად გელა-
პარაკოთ დედათქვენს დავპირდი ჯეისონის თაობაზე და თქვენც ასევე სიამოვნ-
ებით დაგეხმარებოდით ჯეისონი აქაურობის შესაფერისი უფრო არის მაგრამ
თქვენსაირ ბიჭს აქ რა მომავალი ექნებათ

გმადლობთ სჯობს ისევე ჯეისონს დაეხმაროთ იმას უფრო შეეწყობით-
მეთქი

ნამდვილად ვწუხვარ იმ ამბავზე მაგრამ მაშინ ბაღლი ვიყავი და თქვენსა-
ვით დედა არ მყავდა რომ დახვეწილი მოქცევა ესწავლებინა ჩემთვის ამის
შესახებ თუ ეტყვიტ დედას სულ ტყუილუბრალოდ გასტანჯავთ მართალი
ხართ რასაკვირველია კენდეისიმ და არც იმათ უნდა გაიგონოთ რაზე

მე ვთქვი არც დედამ და არც მამამ-მეთქი

ერთი კარგად შენობხედეთ ყმაწვილო რამდენ წამს გამოძლებთო

თუ მუშტი-კრივიც სტუდენტობის დროს ვაქვთ ნასწავლი აბა მოდით და
უნახოთ-მეთქი

შე ლაწირაკო იცა რა მოგელისო

აბა მოდით და უნახოთ-მეთქი

პთი ღმერთო სიგარა დედათქვენი რას იტყვის ბუხრის ამ ამომწვარ თა-
როს რომ ნახავს გამიგონეთ კვენტიან ისეთ რამეს ნუ ვიხამთ მე და თქვენ
რომ ორივეს სანანებლად გაგვიხდეს დავინახე თუ არა იმ წუთას მომეწონე
და ასე ვიფიქრე ეს კარგი ბიჭი უნდა იყოს რახან კენდეისი ამდენს აქებს-
მეთქი ყმაწვილო ამ ათ წელიწადში ბევრა მინახავს ქვეყანაზე და ვიცი არა
ღირს ამის ასე გართულება ყველაფრის მოგვარება შეიძლება ჩვენ ძველი
პარვარდებები ვართ მგონია მთელ ქვეყანაზე ახალგაზრდა კაცისთვის უკეთეს
ადგილს ვერ ნახავ და სწორედ პარვარდს გავაგზავნი ჩემს ბიჭებს შესაძლოა
მე მაჯობონ დაიცა ნუ მიღიხართ ყური მივდეთ კარგია სტუდენტობის წლებ-
ში ყმაწვილ კაცს თუ აქვს იდეალები ხასიათს რომ ჩამოუყალიბებს და საერ-
თოდაც კარგ ტრადიციებს აზიარებს მაგრამ ცხოვრებაში გამოსული მიხედვები
თუ არ წავლიჯე არაფერი გამოვა რადგან დასწყევლოს ღმერთმა ყველა აგრე
აკეთებს აბა ხელი ჩამომართვი შევრიგდეთ დედამენის ხათრით რაც იყო —
იყო ხომ იცი რა სუსტი ჭალია მომეცი-მეთქი ხელი და აბა ესეც გამომართვი
შესხედე ერთი რა ტკიცინაათ

თქვენი ფულიანად თავიდან მომწყდით-მეთქი

კარგი უარსა ნუ ამბობთ ახლა მღვთ თქვენი ოჯახია წვევრი ვარ და ისიც

ვიცი ბიჭს რამდენი სჭირდება მუდამ უფულოდაა და გროშისაც ვერ გაავლებინებს უფროსებს მეც მასეთ დღეში ვიყავი დიდი ხანი არ არის გასული მას შემდეგ მაგრამ ნალე დაეოჯახდები გონს მოდი და ყური მივდე რაღაც-რაღაცებს გიამბობ ერთი ჟღერი ქვრივი ცხოვრობსო ქალაქში

პირველად ხომ არ შეუბნებიათ ამას თქვენი ფულიანად იგივე გამეცალეთ-მეთქი

სესხად ჩათვალე ერთ წამს თვალი დახუჭე და გექნებოო ორმოცდაათი ხელი-მეთქი და ეგ სიგარაც მოაშორე ამ ბუბრის თაროდან

განდაბამდისაც გზა გქონია რას მიაღწევ ამით იმასაც ვნახავ მხოლოდ შენნაირი სულელი ვერ დაინახავს რომ ჩემ ხელთ არიან ისინი გამოჩნდა რაღა პატარა რაინდი გალაპიღი დედანებმა მითხრა თქვენი უკუდო ამპარტავნობის ამბავი შემოდი ჩემო ძვირფასო შემოდი მე და კვენტინი პარვარდსე ვლაპარაკობდით და ისე კარგად გავიცანით ერთმანეთი ხოდა მგონია დამრთავ ნებას დავრბეთ აქ შენი მონა-მორჩილი

ცოტა ხნით გადი პერბერტ რაღაცა უნდა ვუთხრაო კვენტინს.

შემოდი შემოდი და ყველაშ ერთად ვისაუბროთ სწორედ ახლა ვეუბნებოდი კვენტინს

გადი პერბერტ ცოტა ხნით გადიო

კი ბატონო ვხედავ რომ დასა და ძამიკოს კვლავ შარტოდ დარჩენა მოსურვებიათო

ეგ სიგარა მოაშორეთ-მეთქი

მართალს ბრძანებ როგორც ყოველთვის ჩემო ბიჭო მაშ მივდივარ გტოვებთ რასაც უნდა იმას გაგვიკეთებინებენ ახლა კვენტინ მე და შენ მაგრამ ზეგ კნაყოფილი ქმარი ვიქნები ხომ ასეა ძვირფასო მოდი მაკოცეთ

თქ კარგი ზეგანდე დაიცადეთ

მაშინ მე ვიცი თლონდ კვენტინს იმის დაწყებას ნუ დაანებებ რას დამთავრებასაც ვერ შეძლებს პო მართლა კვენტინს თუ მოვუყევი ერთი კაცის თავგადასავალი თუთაიფუში ჰყავდა მას თურმე და ცუდი ამბავი გადახდა შენც გიამბობ პა რას იტყვი ამანუ მაშ იუმორისტულ გვერდზე შესვედრამდეო

აგრე იყოსო

აგრე იყოს-მეთქი

კიდევ რას აპირებო

არც არაფერს-მეთქი

შენ ჩემს ამბავში ნუ ერევი გეყო შარშან ზაფხულს რაც

კედი შენ სიცხე გაქვს რა გტკივა მითხარი რა გტკავა-მეთქი

მართლაც ავად ვარ. მაგრამ ვერაფერს გეტყვიო

სულ დავცხრილე, მისი ხმა

ის არამზადაა კედი

ხანდახან მდინარე გაივლევებს შორს, ბრკიალს მოიღვებს და აგრე გადაანათებს შუადღეს და ნაშუადღევსაც. შუადღეს გადაცილებულია ახლა და თუმცა ერთიღა მოვყარი თვალი მდინარეს, მაინც დაეინახე, რა დიდებულად უსვამს ნიჩბებს დინების სწინააღმდეგოდ ღმერთის, ღმერთების თვალწინ. აგრე სჯობს — ღმერთების თვალწინ. ღმერთი, როგორც ჩანს, გლახაკი უნდა იყოს ბლუნდებისთვის ბოსტონსა და საერთოდ მასაჩუსეტში. ანდა იქნებ იმოტომაც, რომ უცოლოა იგი. სველი ნიჩბები ნიციმციმებს ბრწყინვა-ბრწყინ-

ვით. გლახაკი, გლახაკი, რანეთუ — ქმარი თუ არაა ღმერთი და ცოლი თუ არ
ჰყავს, რა ხეირს ნახავს ჯერალდი. ის არამზადაა კელი კელი ^{ესივენივენი} ^{ესივენივენი}
შორს გაიღვია მდინარემ და გაქრა.

ბიზჯიროსიქა

ავადა ვარშე და სიტყვა უნდა მომცეო

გტკივა რა გტკივა-მეთქო

ავადა ვარ და რა მჭირს ვერავის ვეტყვი სიტყვა მომეციო.

თუ ისინი გამწარდებიან შენ გამო მხოლოდ თქვი რა გტკივა-მეთქი
ჩვენს ღანჯრებს ქვემოთ მანქანა დაიძრა. საღვურში უნდა მიუსწრონ მატა-
რებელს, რომელიც 18 საათსა და 10 წუთზე გადის. ნათესავეები უკან მიჰყავს.
ქედები*, თავები და თავები, გადაყოლილან თავ-თავიანთ თავებზე. პარიკმა-
ხერები არ გვგონოთ. შემანიკიფრე გოგოებია. ჩვენ აღრე ბედაური გვყავდა.
თავლაში უუნაგიროდ კი იყო კარგი, ისე — ეშმაკების ხელმწიფე. კვინტინმა
დაცხრილა ყველა ხმა და კედის ოთახის იატაკში გაატანა.

(გავრცელება აქნება)

* ქედი — ჭერბერტის ვაძრია. პირობები თარგმნილია ეს სიტყვა თავს ნიშნავს. დედანში
რამდენიმე წინადადება აქონდა ამ სიტყვა თანაშუქა აგებულში.

ერანკულიძე

თარგმნა ვიორაგი ლოლაძე

კენტავრი

ჰაი-ჰაი! ერთ მშვენიერ დღეს თავს წავადექი კენტავრს
ბრეტანში გზად, სად ფერდობზე მიმოჰნეულა მოკვერცხილი ხე-
თა კორიში, ფერად — რძისფერი, თვალად — ავხორცი, გავა ცხენი-
სას როდი უგავდა — მოქნილი ჰქონდა და დაკლაკნილი, ვით უხსე-
ნებლის ვეება კუდი, განცვიფრებულმა ხმა ვერ გავიღე, ძალა არ
მეყო, ელდანაკრავი თჯახი ჩემი გვჭვრეტდა შორიდან.

რას არ გვიშუქებ დედამიწაზე, მაღალთ მზეო!

ბიბლიოფილი

და კაკადუთა ფურთა ბრჭყვიალი, და იალქნები ფოსტის მარ-
კების, და პლიუმაჟები მდიდარ მხვეალთა დატყვევებულა ოქროს
საკანში — ყდაზე წიგნისა.

ხოლო გმირები უსუსურები, და დაჭვარტლული ჯმუხი გემები,
და დაატყვევა წიგნმა ბულურა, რუხი, ცახცახა.

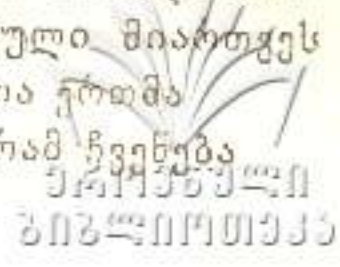
ხოლო ავტორი, თავი ყოველის, ტყვეა კედლის მოგრძო და
თეთრის (გულისპირია თეთრი პერანგის).

ცის იღუმალეა

მეჯლისიდან დაბრუნებული სარკმელს მივუჯექ და ცას
მივაპყარ თვალი.

წარმომესახა ღრუბლები უცებ მოხუც თავებად, რომ მისხდომიან ტაბლას გაწყობილს. თეთრი ფრინველი მთლად გაპუტული მიაბრუნეს მხცოვანთ. და ცას სერაფდა დიდი მდინარე. ჩემკენ დახარა ერთმა მხცოვანმა თვალები უცებ. უბნობა სურდა რალაცის, მაგრამ ჩვენება გაჭრა და ცას შემორჩა ვარსკვლავთ კიაფი.

რომ არ გავჩუმდეთ

ქუხილის მარხილი ესპანეთში მიგორავს ცისარტყელებად.

იქ ქვეყანაში, სად მორთულია ეკლესიები ფერად-ფერადი გიორგულებით, ცხენის კუდზე ჩამოსკუპებულა ცისარტყელა.

ქალის მსჯელობა

ჯოჯოხეთში დანტე და ვერგილიუსი ახალ კასრს მისჩერებოდნენ. დანტე გარს უვლიდა. ვერგილიუსი დუმდა. უიქრს წარუტაცა, რადგან კასრი შებოლილი ქაშაყით იყო სავსე. ამ სასოწარკვეთით მიმსხვრეულ მიდამოშიც კი ევა მაინც კოხტაობს — შარავანდედი სანუგეშოდ წამოუხურავს. ევამ ცხვირზე იტაცა ხელი და განაცხადა: „ფუ! რა მყრალი სუნი დგას!“ თქვა და გასცილდა იქაურობას.

ხის მღრღნელები

ქამს დაცხრომისას, კარჩაკეტილი და განმარტოებული ალექსანდრე დიუმა-მამა ქალის სამოსელის სურნელებით ინუგეშებდა თავს.

სამი, ერთსახე, ჩია ტანის ქუდებჩამოფხატული კაცი გაკვირვებას მიეცა ამით და სამივეს მსგავსმა აზრმა გაუფლვა: მოეპარათ ნუგეში მარტოეულის.

რაჰინიანის ქუჩა

„ორჯერ ერთსა და იმავე მდინარეში ვერ შეხვალ“, ამბობდა ბრძენი პერაკლიტე და მაინც, ერთი და იგივე ხალხი მიდი-მოდის რავინიანის ქუჩაზე. ერთსა და იმავე დროს. მხიარულნი თუ სევდით შეპყრობილნი. თქვენ, ვინაც კი დადიხართ რავინიანის ქუჩაზე, ისტორიის ცხუდარ-

თა სახელები შეგარქვით! აგერ აგამეშნონი! ესეც მა-
 დამ ჰანსკა! მერძვე კი უღისეა პატროკლე ქუჩის თავში
 ჩანს, ჩემ გვერდით კი ფარათნი მიაბიჯებს. მეოთხე სარ-
 თულზე მცხოვრები ქალბატონები კასტორი და პოლუქსე გახს-
 ლავთ. ხოლო შენ, მოხუცო მეძონძვე, ამ ფეერიულ დღეებში
 ჩნდები და აქურებ ჯერ კიდევ ახალ ნარჩენებს და ნაყარ-
 ხუყარს, უცნობს, იღუმალს და საბრალო მეძონძვეს შეგარქმევ
 სახელს, ცნობილ და კეთილშობილურ სახელს დოსტოვესკისას.

ლიტერატურული ზნე-ჩვეულებანი

ერთმა ჰავანელმა ნეგოციანტმა თქროს ქალაღში გა-
 მოხვეული სივარის ნამწვი გამომიგზავნა. მაგიდასთან
 მსხდომმა პოეტებმა თქვეს, დაგცინისო ნეგოციანტი. მაგრამ
 ბებურმა ჩინულმა, ვისთანაც სტუმრად ვიმყოფებოდით, მათ
 უბასუხა — ეს პატივისცემის უდიდესი გამოვლინებაა ჰა-
 ვანის მკვიდრთათვის.

მე ვკითხულობდი რა მშვენიერ ლექსს, ჩემს მეგობარს
 რომ უთარგმნა ჩემთვის ერთმა მეცნიერმა. ისერიგად მოვი-
 სიბლუე თარგმანით, ქალაღდზე დავაწერინე. პოეტებმა თქვეს,
 ეს ლექსები ცნობილია და ჩალის ფასადაც არ ღირსო. ბებურ-
 მა ჩინულმა მათ განუცხადა, რომ ეს ლექსები მათთვის უცნობ
 პუნდვის ენიდანაა თარგმნილი. და გაიკვირვა, ვითარ შეიღანით
 ისინი? მაშინ პატარა ბავშვებივით ახარხარდნენ პოეტები.
 ბებური ჩინული კი სეფდიაანად იყურებოდა.

უმნიშვნელო მოღერანიში დასკვნის სახით

კუნაპეტ ღამეს, 1900 წლის მსოფლიო გამოფენის მოელვარე
 და ანდამატიისეული ნახევარი სენაში იღვრება და ყირავდება
 ერთიან ლოდად, რადგან პოეტის შემლილი თავი ცაში კბენს ვარ-
 სკვლავს ანდამატიისა.

ნეაპოლელი მათხოვარი

ნეაპოლში ცხოვრების ჟამს, ჩემი სასახლის კართან მათ-
 ხოვარი იჯდა ერთი. სანამ მანქანაში ჩაუჯდებოდი, ყოველდღე
 ხურდა ფულს ვუყრიდი. მეტიად გავიკვირვე, არათდეს მადლობა
 არ დასცდენია და გავხედე უცებ. და როს გავხედე, ხელთ
 შემარჩა მხოლოდ მწვანედ გაღებილი ხის ყუთი, სადაც წითე-
 ლი ქვიშა ეყარა და ნახევრად მიმპალი ბანანის ნაუცქვენი.

ალიარების ალიარება

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გზად, იპოდრომთან ჯდა მათხოვარი მსახურის მსგავსად!
„ქმენით წყალობა, უვარგისი ვარ, რასაც გასცემთ, ცხენებზე
უნარჯავ.“ და ასე, მუდამ ალიარებდა თავის სიგლახაკეს.
ალიარებაც ჰქონდა მას დიდი და ღირსიც გახლდათ.

მამალი და მარბალიტი

(ნაწყვეტები)

თეთრი მკლავები მისი თვალსაწიერად მეტცა.

ხანძარი, ვარდია ფარშევანგის გადაშლილ კუდზე.

როს მიუდიოდი რენას ქუნაზე, ისე გავკბიჩე პურის ნატეხი, გვგონე-
ბოდათ, საკუთარი გული გავგლიჯე.

რათა უძიათ შური მწურალზე, მის მიერ გაცოცხლებულმა ვშირებმა
გადაუმაღეს მას კალმისტარი.

ვით სამრეკლოა ამ წთვარის შუქზე დიაცისფერი უკლის ბურქნარი.

მხოლოდ ერთი მოქილიკე ანგულოშია ბრეტანის ტყეში, ტოტებს შუა,
მარხილზე მგდომი, წითელპერანგა ქალი გლეხისა კულტური ვნის ჩემს
უცოდინართობას დასცინის უშხით.

აქ დახორგილა კლდეები თეთრი და ალპინისტობს ღრუბლებში მარდად
აეროსტატი.

ნუ, ნუ ისწრაფვი სილაყვარდისკენ თავჩაქინდრული, ამისათვის ხომ
მრგვალებორბლიანი მექანიკური სავარძლებიც არსებობს.

ბიბლიკური ჟურნალი

ცნობიერი

რომანო¹

რუსულიდან თარგმნა ვანო შრუშინიძე

თანამედროვე რუსული პროზის თვალსაჩინო წარმომადგენლის ვიოტე მარკოვის ნაწარმოებთ პირველად იბეჭდება ქართულ ენაზე. მწერლის სქელტანაანი რომანი „ცაბარი“ თარგმნილია და გამოსაყენად მოწოდებულია საკანონიერო მწერალთა კავშირთან არსებული მხატვრული თარგმანთა და ლიტერატურულ ურთიერთობათა მთავარ სარედაქციო კოლეგიაში, აღმანახი „საუნჯე“ მკითხველს სთავაზობს ამ რომანის ერთ-ერთ ეპიზოდს — „ცაბა“.

ვიოტე მარკოვის შემოქმედებაში თავისთავად მნიშვნელობას იძენს განთის საკითხი. ცხადია, მე აქ ვგულისხმობ რომანისთვის თავისებურებებს. იგი თითქოსდა დიდ „თავისუფლებასაც“ ამკლავებს მწერლური ხელოვნების დადგინდა წორმებისადმი. თუმცა განთის პრობლემა მარკოვისათვის არც განვეხებული პრობლემაა და არც წინასწარ მოფიქრებულია და განზრახულის ხორცშესხმა. მისი შემოქმედების ეს მხარე თრგასული ნაწარმულია მისივე მწერლური პოზიციისა, მისი პიროვნული მსაფრთხველობის და მსოფლხედვისა — თანამედროვე ცხოვრებისეული სინამდვილის მძაფრი აღქმისა და გამოვლენის ფორმაა.

მწერალს შოგჯერ აღწერილად გადმოგვიცხვს პერსონაჟის გარეგნობას, უბრალოდ და მიმდობლად მოგვითხრობს იმას, რაც აღრე საღვაც უჩახავს ამ გაუფონია. მწერლის ენა მდიდარი და სიხლსაფსება. ერთი შეხვედრით ისეთი შთაბეჭდილება რჩება თითქოს იგი „თვითნებურად“ ეპყრობოდეს ენას. ჰაგრამ ეს მსოფლოდ პირველი შთაბეჭდილებაა. მწერალი, პირიქით, დაინტერესებულია ენის სინატიფით, დახვეწილობით. შეიძლება ითქვას, რომ ვიოტე მარკოვი საკლუთივე მეტუშეებულა, ვარკვეულა ენობრივი აქცენტით ბისა და ნიუამსებებს მოხმობით დაღვენილი და გამომუშეებულა სტილსა გააჩნია. სწრაფი კომპონენტებთან ერთად მწერლის სტილურ თავისებურებას ატორის მადალი პუბანიშით, მისაგანად თანდაყოლილი მოქალაქეობრივი პათოსით განმსტვალული ძალდაუტანებელი თხრობა და მხატვრული ქსოვილის ბუნებრიობა განსაზღვრავს. მარკოვის შემოქმედების ამ მხარეს ნათლად ავლენს მის რომანებში ასახულ პერსონაჟთა მოქმედება, სოციალური და იატორიული მოვლენები, ამ მოვლენათა წყდომისა და თავისებურად წარმოდგინის უნაჩი, ენობრივი ფუნდამენტის დრმა ცოდნა ცომბირული რუსული ენისა და ლიტერატურული რუსული ენის თაფისებური მონავლეობითაა გამოხატული. თავის მხრივ ეს მომენტები მარკოვის შემოქმედებაში მნიშვნელოვან ფუნქციებს ასრულებენ მხატვრულ

¹ იბეჭდება რამდენიმე თავი.

ლი ჩანაფიქრის სორცმესხმაში, სინამდვილის ასახვას მასშტაბურობასა და დამაჯერებლობას მატებენ, ნაწარმოების თვით ფორმის, უაზრული თავისებურების გარკვეულ ხიშანთვისებასაც წარმოაჩენენ.

სინამდვილიცა, რომ ზოგჯერ ცხოვრებისეული სურათის, მოვლენის აღწერის თუ ჩვენების დროს მხატვრულ ქსოვილში მთელიადხელად „სხვა“ მასალაც ეტყობა. ესეცაა, ბუბლიცისტური შეგონება, დიდაქტიკა თუ ნარკვევი, და ყოველივე ეს ეტყობა ორგანულიაა შერწყმული და ერთიანად წარმოდგენილი, რომ მხოლოდ პირობითად შეიძლება ვილაპარაკოთ ასეთ უაზრულ სხვადასხვაობაზე.

გიორგი მარკოვის შემოქმედებისათვის დამახასიათებელია ცხოვრებასთან სისხლნორცეული კავშირი. მდიდარია მის მიერ შექმნილ თავისთავად საკუთა გაღურება, გვნიბლავს მწერლის უშუალობა, სიწრუელე, დიდი ადამიანური უბრალოებისა და სინამდვილებზე პირვანდელი რეაქციის ნაშავს რომ წარმოადგენს და რომლის მიღშავ არაფითარი კონტაობა, არაფითარი „ეშმაკობა“ არ იმალება. არას მხოლოდ თავანკარა პატიოსნური ბუნება, ავტორი ცხოვრებაში აღმოჩენილ ორიგინალურ და რეალურ ადამიანებს ანადლებულ პიროვნებებს ეძიებს. მის ყურადღებას განსაკუთრების ის ადამიანი იმსახურებს, რომლის მეობაშიც მარმოთიულააა წარმოდგენილი ხასიათის საუკეთესო თვისებები, დელიკატურობა და სხვისი პატივისცემა დიდ სულიერ ძალებთან და ძალად ეროვნულ იდეალებთან რომ არის შეთავსებული, ცხოვრების ღრმა ცოდნასთან — ადამიანის მრავალ რთულ მხარეთა წყდომის უხარბან რომაა დაკავშირებული.

საუვეტის განეითარების ლოგიკა, გასკვეულ ნონაკვეთებში, შეიძლება ითქვას, არ იწევს დამაჯერებლობის შეგობჩებას. თითქოს პარადოქსულია, მაგრამ ესეც სინამდვილის ასახვის ავტორისეული თავისებურებაა: მწერალი მთლიანობაში კვმის ცხოვრების დიდ მანრობასა და საბოლოოდ ყოველთვის არწმუნებს მკითხველს იმ მხატვრულ სინამდვილეში, რომელსაც ასე თავისებურად და საინტუიტუოდ წარმოდგენასავს. ავტორი უმცირეს დეტალებსაც ამჩნევს, ერთი შეხედვით უმნიშვნელია, სინამდვილეში კი მტყად დამახასიათებელ, საყურადღებო წვრილმანებს, რაც ერთხელ კიდევ ადასტურებს არა ნარტყ მწერლის მიერ ცხოვრების ღრმა ცოდნას, არანედ იმასაც, რომ მასი „მშვიდი“ კბური ხედვის სფეროს გარეთ არ რჩება სინამდვილის მთლიანი სურათის თითქმის არც ერთი ნაწილი, არც ერთი დეტალი და, ყოველივე ეს — წინწანოწეული, წათული და კარკაშაა.

ჩვენს შინაგან შეგონებათა „ეკრანზე“ წარმოისახება ადამიანური ხასიათების ნაუნსუბი, უბრალო, ღირსებით აღსავსე პიროვნებები — ფეოდალ ვორბიაკოვი, ფეოდალ ფეოტის ძე ბეზმატერნიხი, კატია, პოლია, აკინოვი, ლიხარევი, ნასიმოვიჩი, სტასია — „ციმბირი“; მატვეი, მაქსიმი, მარინა და არტემი სტროგოვები, ფიშკა, სოკოლოვსკი, ბელიაევი — „სტროგოვები“; მარეი ვორდვის ძე — „მიწის მარლი“ და სხუ. მათ გვერდით ასევე ნათლად იკითხება საპირისპირო ცხოვრებისეული ნაპირის „ბინადართა“ — თავებრმა ადამიანთა ავისებები, ხასიათის რთული თუ მარტივი შტრიხები, აქაც იცოვე მკვეთრი და უხვი ფერებით აღმუცდილი გამებია, თუშეც ავტორი არასოდეს არ მიტართავს „ქალისპიერ“ ზეობებს, მით უფრო არ არის შემოხვევითი, რომ ეს სახეები განთვეთილსა არიან, მხატვრული დამაჯერებლობის გამოირჩევიან. მავალითისათვის გავისხენოთ თუნდაც ეპიფან კორნის ძე კრივორუკოვის, მინი მეუღლის ანფისა ტროფიშის ასულის, პარაბეული ურიადნივის ვარსონოე კვიტელაინის ძე ფელატოვის — „ციმბირი“; ზიმოვსკოის, დემიან შტინკოვის, ბენედაქტოვის — „სტროგოვები“, „მიწის მარლი“ და სხვათა სახეები, ამ პერსონაჟების სულიერი წყობა, მათი სულიერი სამყართ მით უფრო ძლიერ შეიძულებილებას, შემოქმედებას ახდენს და მიუღებელი ხდება მკითხველისათვის; მკითხველი უფრო მსაურად აღიქვამს ნაწარმოებში ასახულ ცხოვრებისეულ სიმართლეს, უფრო „სრულად“ და ღრმად ერთება იგი ამ სინამდვილის განსჯაში და შეფასებაში და თავისი პირუთვნელი მსჯავრი განოაქს... ეს ბუნებრივია დიდად უწევს ხელს მკითხველის სოციალურ საზოგადოებრივი პოზიციის ფორმირებას, რაც სოციალისტური რეალიზმის ლიტერატურის უმაღლესი დანიშნულების გამოხატვა, ავტორის პრინციპული, პარტიული პოზიციის გამოვლენაცაა.

გიორგი მარკოვის რომანები — „სტროგოვები“, „მიწის მარლი“ და „ციმბირი“ შინაგანად ერთიანია — ერთი დიდა იდეაა, მწერალს რომ ამოძრავებს და გზას უნათებს: უწევნოს, დაანახვოს ადამიანებს, თუ რა საოცარ სიღამაზებაა და დაუოკებელ ძლევამოსილებას ანიჭებს ციმბირი საერთო რუსულ სიღამაზება და ძლევამოსილებას, ეს არცთუ

იოლი მსატყურეა ამოცანაა, მით უმეტეს როდესაც მწერალი პუნანური, სამართლიანი პოზიციებიდან შეეცდება წის გადაწვეტას. გიორგი პარკოვისათვის სწორედ ესაა მთავარი: მტკიცე შეხედულებების მქონე ადამიანების (რომელთაც გაცხოვრიებულნი აქვთ თავიანთი, შიშის მისია და დასიშხულება) დამახასიათებელი თვისებაა, რომ საკუთარი შრომა, მოღვაწეობა თუ შემოქმედება დაუკავშირონ ხალხის სამსახურს, ადამიანის სულიერი მონობიდან გამოხსნას, აზროვნებას ყანულის ჩარჩოებიდან გამოთავისუფლებას, უმწურობი კარგობის თათვის, ნატარასა და ტალანტიანი პიროვნებისათვის თვალის ასეღის, უმწურობის მისების, ინტელისა და სივარულია მინიჭებას, ნათთვის ცხოვრების მისნას — მაღალი შემოქმედებითი შრომისა და უბრალო ადამიანური ზედნიერების მოპოვებას.

რომანში „ცემბირი“ მკითხველის წინაშე გადაიშლება ცხოვრების მდებარე ოკეანე, უკიდვება და უბრალო, სისადავითა და ფერთა სიმდიდრით გვიტარებს ვარემო-ბუნება და სინამდვილე, ხალხის ყოფა და ფსიქოლოგია. და ყოველივე ამის მადამ თათვის მონის მძლავრი, მთამხეტლავი მუსიკა — გმარულ და ამადღებულ, მოქალაქეობრივი მათობის აღსავსე, თავგანწირული ბრძოლის რევოლუციურ ნოტივებს ენაცვლება უსასრულობას, უნაპირობის, ბუნებას სულგზებლობის მოტივები... ისმის ადაყით, სამყაროს მშვიდი, თანაბარი სუნთქვა, — სიყვარისათვის მებრძოლს, სიმართლისათვის თავდადებულ ადამიანს მკაცრ-ცხლებელი ელემენტებით რომ ჩაუღვრება სულში, რწმენითა და სიმამაცით რომ აღავსებს მას...

ოთარ ნოდია

ტ ავიდამ მონადირეთა გამოსვლა... რაღაცით შორეული რეისიდან შეხლდებურების დაბრუნებას მოგაგონებდათ. პეტროგრადში კატია გემების ჩამოდგონას ხშირად დასწრებია: ზოგჯერ სტოკჰოლმიდან „შემომგვევით“ პარტიული ჟოსტა იგზავნებოდა, მის მიღებაში კატის ბადალი არ ჰყავდა. გაითანაშებდა მონატრებულ საცოლეს, ან პატარაღლს, მოუთმენლად გასხლტებოდა ტრაპზე, აიბარებოდა გემზე, იქ კი უკვე რომელიმე ცეცხლფარეში ან მეზღვაური ელოდებოდა. ერთი წამი და, ფოსტა ეაკვტის სათაღარიგო ჩაბეში აღმოჩნდებოდა ხოლმე.

კატია ხიღზე იდგა ხალხში, ქარისა და წვიმისაგან გაშაფებულ ნიენივას მიყრდნობოდა. თვალებს მუტავდა, თოვლითა და მზის სხივებით აელვარებული სივრცე ოვალს უბრმავებდა.

სამოერის კომერადან მეღება ჩუსინი და მისი ქეთამოკლე ვაგი ნიკოლკა გამოვიდნენ. ჩუსინების ოჯახი ლუკიანოვკაში ერთ-ერთი ყველაზე ღარიბი იყო. მეღებასა და მის ცოლს — ფეელას თორმეტი შვილი ჰყავდათ და ყველა მიყოლებით, ერთი წლით უფროს-უმცროსი.

რაც უფრო უახლოვდებოდა მეღება ხიღს, მით უფრო ზავთიანად გუგუნებდა ხალხი. ენამახვილნი წინ, პირველ რიგში, თვალსაჩინო ადგილზე იდგნენ. მამა-შვილს მათრახივით გადაპკრეს სიტყვები:

— აი, მეღება კი ახლა ქვეყანას გააკვირვებს!

— ალბათ თავის სულელთან ერთად ტაიგაში რაც ნადირი იყო, სულ გაწყვიტა! ერიბა, კაცებო, რიღათი ვიცხოვროთ?

— იქნებ ნიკოლკა იქ დაქორწინდა კიდევ?

— ვისზე?

— ძუ დათვზე!

სიცილი ნატულობს. ისმის ხარბარი. განხიარულებულ ხალხს ზიზშიმი გაუღის. იქ ბევრია ისეთი გლეხი, რომელიც მეღება ჩუსინისაგან მხოლოდ იმით განსხვავდება, რომ ნაკლები შვილი ჰყავს, შენოსავალი კი ერთნაირი აქვთ: ეინ არის ისეთი, ეისაც არ უნდა დაივიწყოს

საქუთარო ხილარინგე? და ის ასე, უღარდელად, დარდიმანდულოდ, მთელი ხალხის წინაშე, მასვეთი გაჭირვებულს დახეინოს!

მელეხა უიღბლო, უგურგილო კაცია. ცხოვრებამ ბაღათის ღერაკით ^{სამოწყობლო} გათელა. რასაც არ უნდა მოხედოს ხელი მელეხამ, არაფერი გამოდის, ამოღორჭება, დროსაც ტყუილიდ კარგავს. ხადრობაშიც ვერ ივარგა... მელეხას ჭერ სიტყვაც არც არაა. არც უკვან იცის. დმერით არ სწყალობს. ბედი არც ისღა გაუღიმებდა. **სიტყვით მთქმელი:** იღარდოს, ინელვლოს, იტმუნეაროს, რადგან მისი ცხოვრება არ იქნება, ბედნიერებას ვერ ეწიარა.

მელეხამ დახედვლო ქუდი მოხატა, ააწნია და ხალხს თავი დაუქრა.

— გამარჯობათ, თანასოფლელებო! სელამი და მშვიდობა თქვენდა! — უყვირის თანასოფლელებს წრიბინა, სეკუტი ხმით და კისერში უტიმეჩებს თავის ჭყუამოკლე შვილს, ხალხს მიესალმვო.

ხალხმა მელეხა და ნიკოლე სწრაფად შთანთქა, ისინი ხილის შუაში, ადამიანების წრეში ნოქცენებს, ნიკოლე მხრებთან ისხნის ხადავს. მელეხა ტომარას ხანის, ციყვის ტყავებს იღებს. გინდა არ გინდა, უნდა იხეიანო ხალხს, რამდენი იშოვე. ასეთი წესია თველთაგანვე მონადირეთა სოფლებში. თუ ბევრი იშოვე, სოფელში შენზე საკადრისი ხმა დიარხევა, მანაცად ვადიარებენ, დანსახურებისდაგარდა შეიძლება გმირიც გიწოდოს.

ხადრობა, ხადრობასარენი მხოლოდ უშიშართა საქმეა. დღე და ღამე ტაიგაში უნდა იყო. ყოველ ხაბაჯზე საფრთხე გენუგრება, ოდნავ შეფერხდება და მხეცი ცხვირწინაა. აფთარი და სამურავი ხეებიდან ვიდარაგებება. „გაისო“ თქმასაც ვერ მოასწრებ, ისე დარჩები თვალმდამირალი, ქალახბილი, ყელგამოღიდრული. მიწიდან კი, ყოველი გირკვიდამ წვიმლება დაიყო წამოვხტეა, მალდა აწკული მძიმე თათრებით დაგადგეს თავზე.

ტყე? ის შენი მტერიც არის და მოყვარეც. ნიშნების დამახსოვრებს უნარი თუ არ შეგწავს, თუ არ იცი, რა კანონებს ემორჩილება ტაიგის მდინარეების დონება, თუ არა გაქნს შესწავლილი ვარსკვლავიანი ცა, წიგნივით არ იცი მისი წაკითხვა — ტყე გზაკვალს იგირებს თავისი საკალუწდენელი ვრთფეროვნებით და საბოლოოდ, მშიერი და გათონილი დაეგლები მძწაზე, როგორც მისი ტყვე და მსხვერპლი.

შემშარავი გრძობაა, მაგრამ სინართლეს ვერ გაეჭვევი. ტაიგაში ცრემლი უბედურებს ვერ უშვალის...

— ცოტა გმოთვია, მელეხა! — გუგუნებს ციყვის ტყავების პატარა შეკვრის შემხედვარე ხალხი.

— გათა არ ვიცი, რომ დღეში თითო კუდი ცოტაა. — მელეხას დამჩვარული ტუხები უკანვალებს, ტრაქიომისაგან თვალმწაწითლებული ახლა შორცხვად და დამნაშავესავით იყურება. ამ ხალხში არავინ არია კარგი მონადირე, მაგრამ იციახ, რა შეუძლია ნამდვილ მონადირეს, არ უნდათ სულგრძელობა გამოიჩინონ და მელეხას უიღბლობა აბატონ. მელეხა, გეტყობათ, შენ და ნიკოლეს მეტწილად ვეჩინათ! — ისმის დამცინავი ხმა.

— დასაძინებლად სად გეცალა ინათებდა თუ არა, უკვე ფეხზე ვიყავით. იცით რა, ტაიგაში თავიდანვე ქარი ამოვარდა. ცხოველებს ასეთი ამინდი როდი უყვართ, სგრულეებში ნიბერებია, იძინებენ, ვაიფ? — ლულუღებს მელეხა და გარწყმორტყმულ თანასოფლელებს შერბთალი თვალით უჯღრებს.

— გაანებე თავი, ისოკუბტი, აღბათ ფეკან მგას ნეცამეტეც გამოუცხო: ამ საქმეში მაგარი, ჭარს არ შეეძება! — არ იავენებენ ენაკვიმატხი.

ხალხი მონადირეებს გზას უთმობს. მელეხა ნიკოლეს აწინაურებს, თვითონ კი წელში მოხრილი, უხერხულად აღგამა ნაბიჯებს და მოკლე ქურთუკის სწორებით შვილს უკან მიჰყვება. კატის გული მათდამი თანაგრანობით განიმსჭვალა. „დმერთო ჩემო, რა დაუნლობაა! არა, არა, ამ ხალხისაგან შეწყნარებას ნუ ელა“, — ეიქრობდა იგი.

დამხედურებმა უკვე დაივიწყეს მელეხა, თითქოს მას არც შეხედროდნენ. მოუთმენლად ელოდებიან ხილისაგან მომავალ საგა მონადირეებს. კოკლობით მოაბიჯებენ ხისფება საფელი შუბხაკოვი და მისი ცოლი. თამბლე საველის კარგი თვალით უჯღრებდნენ ლუკიათოკაში. თლონდ ახლა პრილობამ ფრთები შეუკვეცა. აბა, ტაიგის უღრან ტყეებში ხის ფეხის პატრონი რას ვისდები...

საველიმ თავისი ცოლი ნახტასია მონადირის ზოგიერთ საიდუმლოს აწიარა. საველი ხაიანგებს დგამს, თვალუურს კი მისი ცოლი ადევნებს. ყოველ დილას ნახტასია ათვალეირებს

სადანაც წაა და კაცანათებს, ისევე ასწორებს წათ, წიმავეს, ნება უნებლიეთ ნადირობის საიდუმლოების ვთვლება.

სადანაც ათვლიანებს შუბნიკოვებს ორ საცეს ტომარას, ერთში ბეწვია, მეორეში ფაჩვიანი ოჯახისათვის, ენაკვიმატნი კმაყოფილნი არიან, აქებენ შუბნიკოვებს, საველისა და სასტუმარს სამართის სახადირო სეზონში წარმატებას უსურვებენ. ორ-საში კვებულები ნადირები ისევე ტივის გზას გაუდგებიან.

* *

— სტეპანს ლუკიანოვი სთავს თავისი არტელი — ხალხის ვუხვეს უთხავს ელიაცის ხმა. საველი ცდილობს დავაწკადობის თანასოფლელებს, მაგრამ არავის უსმის. შუბნიკოვები ნელა, საბაჯ-ნაბაჯ სცილდებიან ხალხს, ნახტახია წინაურდება, საველი ცოცხს ბუთი ნაბიჯით უკან მიდევს.

სადანაც უკან გამოცოცხლდა კატია ხელება, რომ ისიც სტეპანს ლუკიანოვისაგან რაღაც არანეულებრივს, საოცარს ელოდა. აღბათ ასეთა რამ პირველად არ ხდება, თანასოფლელები ამას შეგუებული არიან. კატია ესწის მათი ლაბარაკი, მოგვით თურნე სტეპანე ისე ანევიფრემდა თანასოფლელებს, დიდი ხნით ამასსაუკრდეობდათ მისი ნაწილირევი. ერთსელ ხუთი დათვია ტყავი მოკტანია, მეორედ კი — საში აუთრისა.

— აბა, ვნახოთ ერთი, რით გავვაკვირებებს სტეპანს!

— კატია, ნამანევიც მოდის, აფერ იაია, ფაჩვი რომ იურავს, — ვულში ჩასხურსულა ნამან კატისს.

მანო ტანოფვის მოვლაპარაკა და ახლა აღბათ სადამოს ელოდება. კატია არაფერს ეკითხება — ესედაც ყველაფერი ცხადია მისთვის. მანის ხმა ამხელს, ძალზე კმაყოფილი და გახარებულია. კატიას ელიმება: ავიდეუ კარგი, სოფელში რომ წამომყვა და თან ტყუილუბრილად არ გაისარჯა, ხომ შეხვდნენ ერთმანეთს“.

— უკან ვილა მოპყვება? ვინ არიან? — კითხულობს კატია.

ფაჩე რა ხანია შეამჩნია, რომ სტეპანს ლუკიანოვი მარტო არ შოდიოდა, კატია მიხედა, რომ სტეპანს კაცები კი არა, პატარა ბიჭები მოხდევდნენ.

— წელს ნამანემა არტელი ზიგებით შეავსო, რას იზამ? ზოგზე დევებმა სთხოვეს, ზოგურთებზეც თავად შეარჩია, აღრე ჭაბუკები და კაცები დაყავდა სოლმე ტიფაში, ბევრა ახწავდა სარეწი საქმე, — აუხსნა მანამ.

კატია თვალმოუწყურტლოვ უსურვებდა სტეპანს ლუკიანოვს, ვნის ნაბირას რომ მოაბიჭებია: სტეპანს ფაჩვი უკან გადაეწია და თავის უმცროს ამანაგებს ემუსაიდებოდა: თაყსეკაეებულად იცინოდა, მას ტიფელის ჩვეულებრივი ტანსაცმელი ემოსა. ნადილუვლიანი ხეცმა და სექმის ფართო ყვლებში ჩატანებული მადლის სარჩულიანი წარვალა ეცვა. ჭურთღუსე პატრონტაში შემოფრტვა.

სტეპანი რომ ხალხს ნიუახლოუდა, კატიათ მისი სახე შეათვალიერა. მხიარული, გამპრიანი, ხატრისდერი თვალები, სწორი ცხვირა, მოკრძული ტუჩები და გახსნილი შუბლი მის სახეს ძლიერ, ნებისყოფიან იერს აძლევდა. მოკლე, წვრილად დახუტუჭებული ჭერა წვერი აჭონდა. თვალუბქვეშ, ნაოჭებში, დაღლილობას მოუკლათებინა. სუფთა, მოვარდისფრო კანი თფლით დაცვართდა.

— განარჯობათ, ძმებო! — ხმადამლა, მაგრამ გარკვევით თქვა სტეპანმა.

შფოთის ამტეხი ენაკვიმატნი უმაღ მასთან გაჩნდნენ. ერთმანეთს სიტყვას არ აცდიდნენ, სტეპანს კითხუებს აყრიდნენ, გარს ერტყმოდნენ.

— აბა, სტეპანს, როგორ არის შენი სანაქებო არტელი? ხომ კარგად იშრომულა? არწიეები რაღაც მოწყურლები ჩახან, ფრთები დაეკვიცით! — იმბოდა ხალხში.

მართლაც, ბიჭები მხხელ ვერ გამოიყურებოდნენ. დაღლილნი ფეხზე ძლივს იდგნენ. გუშინ დღისითა და ამ დღით სულ ცოტა ორმოცდაათი ვერსი გამოიარეს. მუხლი ეაყვებოდათ.

— კარგი არტელი გამოდგამ რომელსაც გინდათ დაადეთ ხელი, ვეღლა ნამდვილი ნონადირი და ნამდვირებელი კილოთი ამბობდა იგი.

ხალხი კი მის ნათვამს ასე ადვილად არ იჭერებდა.

— ტონრებზე რა გაცემთ? ტყაუები? თუ ხალხითაც გამოტყნეთ! — არ ცხრებოდა უფრო კირვიტა ხალხი.

— აბა, სპირიდონ, გახსენი ტომრები — ბრძანა სტეპანმა და თავისი არტელის ერთ-ერთ წევრს ზურგიდან ტომრის მოხსნაში დაეხმარა.

სტეპანმა ტომრიდან ბეწვეულის დიდი შეკვრა ამოიღო. ყველამ დაინახა ტყვეობის, სიამაღობისა და კვების ფაფუკი კუდები. ხალხი გაოცდა, შედახილები და აღფრთოვანებული სტეპანა გაისმა.

სტეპანმა ტყვეები კვლავ ტომარაში ჩააღაგა, წამოიშარტა და მალე, **მარქსის** **სიგ-ლიქსი** რიდონს ტომრის ზურგზე აკიდებდაში მიეშველა.

— ნახადირვეის ვაჟოვას როგორღა აბირებ, სტეპანა? ბიჭებს პირზე დედის რძე არ შეშრობიათ და თუ მისცემ რამეს? — გაისმა ხალხში ვიღაცის ხმა. სტეპანმა იცნო — შედუქნე პროხორ შუტილინი იყო. სოფელში ყველამ იცოდა, რომ პროხორი საშინელი მატყუარა და გაძვერა გახლდათ. ხალხს წონაშიც ატყუებდა, ანგარიშშიც. ხშირად გამოუმულავნებიათ მისი თაღლითობა, ბევრჯერ ცხვირიც ამოუნაყაეთ.

— პროხორ, შენს რჩევა-დარიგებას არ უსაჭიროებ. შენი ანგარიშით ორს რომ ორი მიღუძატოთ, ხუთია, — უწყინრად უპასუხა სტეპანმა. ხარხარმა დათარა მისი სიტყვები.

— შიგ გულში არ ნოარტყა მონადირეში!

— პროხორ, კიდევ რამე პეიანე სტეპანს! — უკივილებდნენ ენაკეიმატნი შედუქნეს.

ხალხი ზეიმობდა. წერცხენალ პროხორს თვალები აცამაცა გაერბოდა და ბურტყუნით ილანძვებოდა.

სტეპანა თავის ქალიშვილს გადაეხვია. მის ქალაქელ მეგობარსაც ხელი ჩამოართვა, თან სახეზე დააცქერდა:

— კატია, ჩვენი ლუკიანოვკა როგორ მოგეწონა?

— ცოცხალი, მხიარული სოფელია, სტეპან დიმიტრიევიჩი! — უპასუხა კატიამ და ახლადა შენიშნა, რომ მონადირეს ერთი თვალი ნოცისფრო ჰქონდა, მეორე კი — მოყავისფრო. მან ჯერ კიდევ არ იცოდა, რომ ლუკიანოვკაში სტეპანს მეტსახელად „ნაირთვალას“ ეძახდნენ და ტაიგაში მთა წარმატებულსაც ამით ხანძნენ. „თვალეზიცი სხვანაირი აქვს. ღია ფერისათი დღისით ხედავს, მუქით კი — ღამით. ბიჭი ხარ და შეეჭებოვ“, — ესმოდა კატიას ხალხიდან ვიღაც დედაკაცის ხმა. ხიდგალმა გამოაცილეს სტეპანი და მისი არტელი.

ბოლოს და ბოლოს ხალხი უფან რჩება და სტეპანი დაწყებულ საუბარს უბრუნდება:

— თამაღე ძალიან მხიარული დღესასწაული გეჭონდა ხოლმე ამ დღეს. დღისით — რბოდა, მიხანში სროლა, საღამოთი კი ქვიფი იმართებოდა. ახლა სხვა დროა. მესამე წელია, რაც ხალხი მიყურდა, შეეცოტავდა. ქანცი გასიერათ, მამ, რას წერენ იქ, გაზეთებში? შეგი მალე დაიდება თუ არაო? წერილი იქიდან კიდევ არ მოსულა?

მამა მამას გვერდზე მოყვება. იცის მისი ხასიათი: როგორც არ უნდა ვაგიჭირდეს, გაჭირვებას ქედი არ მოეპარო, შეუპოვარი იცავი ცხოვრებაში, შენს სისუსტეს სხვას რუ დაანახებო. უფროსი შვილის დარდი მკლავდა სტეპანს... მისი გულისათვის ტაიგაში არაერთხელ ჩუმად დაუღვრია ცრემლი, მაგრამ არაფერ, თვით მამამ ცოლმაც კი არ იცოდა ეს ამბავი.

— მამიკო, მშისგან კვლავ არაფერი ისმის! — ეუბნებოდა მამა, რადგან ალღო კარნახობს, რომ იგი უპირველეს ყოვლისა თავის უკანასკნელ კითხვაზე ელას პასუხს. — თმის ამბებს კი მოგიყვებით. კატია აფიხსნით, გაზეთიც ჩამოვიტახეთ, წაგიკითხავთ...

— ესე იგი, შენც ჩემს შვილთან ერთად მუშაობ სტაშბაში? — სტეპანი თავისი სხვადასხვა ფერის თვალებით ცერად უყურებდა კატიას და თანდათან ვარუჯული სახე ალერსიანი გაუხდა.

— ერთად ვართ, სტეპან დიმიტრიევიჩი, — კატიამ მამას გადახედა და ორივე მიხვდა, რომ ამ პასუხში უფრო ღრმა შინაარსი იყო ჩაქსოვილი, ვიდრე მონადირეს ჰქონდა წარმოდგენილი. მაგრამ კატიას შეეშინდა, ვაითუ სტეპანმა ამ თემის გაღრმავება მოისურვოსო, და დაასწრო:

— სტეპან დიმიტრიევიჩ, გაოცებულა ვარ, მონადირენი რომ არ ჯარავენ ნადავლს და ყველას უწვენებენ. ხალხში ხომ მაინც მიღებულა საკუთარი ავლა-დიდებას დამალვა, — თქვა მან.

დად, კატერინა, ნუ ჩქარობ, ხველაფერი ისე უნდა გაიგო, რომ თავი არ გაამხილო! — თითქოს ჩაესმოდა ძმის ხმა, დიდი შრომის ფასად კონსპირაციის წესები რომ ასწავლავს.

სტეპანის ამაღი სულ უფრო თხელდებოდა. ბიჭები მშობლების თანხლებით თავისი სახლებისაკენ უხვევდნენ და უზოვებში უჩინარდებოდნენ. ყველაზე დიდხანს სტეპანს კორჭლიანი სპირიდონი მოსდევდა, ზურგზე ტომარა რომ მოეგდო, მაგრამ მალე იქასაც კატერინა სტეპანს გადასცა და ჩამორჩა.

ლუკიანოვების სახლთან სტეპანსა და ქალიშვილებს ტატანა ნიკანოროვნა გამოეგებათ. პიმეში, გრძელ ქურქში გამოწყობილი, თავშალში გახვეული, ჭიშკართან იდგა, მზის სხივებზე მოჭრულ თვალებს ხელისგულით იჩრდილავდა. სტეპანი რაღაცნაირად ნაბიჯზე რომ მოუახლოვდა, ქმარს ეცა, მოეხვია; ატირდა, თან მოსტკვამდა:

— სტიოპუშკა, აღარა მაქვს მოსვენება, გული რაღაც ცუდს მეუბნება!

სტეპანს არ დაურცხვინია მისი ასეთი საქციელის გამო, მხრიდან ბეწვეულით სავსე ტომარა მოიხსნა, ცოლს ზურგზე ხელი მოხვია და გაამხნევა:

— ნუ დაადარებ, დედაო. მარტო ჩვენ როდი გვაქვს ასეთი გასაჭირი, ამ სიბოროტე-ჩაც მოედება ბოლო.

ერთ წუთს უამოდ იდგნენ. მაშინ ჩაწითლებული თვალებით უცურებდა მშობლებს. წამწანზე ცრემლი ევლიდა. კატიაც სევდამ შეიბურო. იგი განმარტების გარეშეც მიხვდა, რაც ხდებოდა. ლუკიანოვების უფროსი შვილის ბედმა ააღელვა, თითქოს იგი ბისა ახლომდელიც ეყოფილაყო.

— სახლში შეგვიყვანე, დედაე, აბა, გაგვიძეხი — შშვიდად თქვა სტეპანმა და ცოლი ფრთხილად ქიშკრისკენ მიატრიალა.

მაშინ ასწია ბეწვეულის ტომარა, ზურგზე მოიგდო და დედას საწრაფოდ მიჰყვა.

სტეპანმა მიიხვდა და კატიას ხელი დაუჭნია.

— არ ჩამოგვრჩე, კატია! არ ჩამოგვრჩე!

ექვშამ მატრიონა ილიუხინას ძველი, ცალ მხარეს გაღივრცილი სახლი გამოთბარი და გახათვებულია. კაბუკებმა წერ კადევ დღისით მოათრიეს შეშა, გამოსცინდლეს მდღუჭნეს ორი ლამა, ტყიდან სოჭის სურნელოვანი ტოტები ბოიტანეს. ქალიშვილებმა სახლი დაილაგეს, რატაკი მოწმინდეს, ხის გრძელი სკამები გაასუფთავეს. ძველისძეული, მიტოვებული სახლი გაჩახლდა. კუთხეებში დამბალი რატაკიდან სიცივე ამოდის, უახჩრებში ნახვრეტებმა დაუღია პირი, მაგრამ რკინის ღუმელში ცაცხლი გიზგიზებს. სახლს მარტო ცხელი ღუმელი ეს არა, კაბუკებისა და ქალიშვილების გახურებული სხეულებიც ათბობს და, ცოტა არ იყოს, ცხელა.

სახლი ხალხითაა სავსე. ვისაც ადგილი არ ეყო, კართან და კუთხეებში მიკუხშულან. ტიპოფეი ჩერნოგმა ოთახის შეაგულში წრე ძლივს შეკრა. ფერხულის გარეშე რა ფასი აქვს საღამოს! უნდა იცნეყო, ერთი-ორჯერ „ბარინია“ და „კადრილიც“ დაუარო. უნდა ოთამაშო უახტიც. ვინ მოთვლის, კიდევ რამდენი რამ აქვთ წესად ამ საღამოზე! აბა, ტყუილად კი არ იყო ეს ამოდენა სამზადისი და აურხაური. ხარჯებიც გაიღეს. სახლისათვის — ქირა, ნავთის ღამბების ღუღაც გადაიხადეს, მეგარმონეცაც გასაშრჯელო მოითხოვა. საკუთარი მეგარმონეცები როდღია შეავდათ, იმმა არავინ დაანდო. ლუკიანოვებს ხეტორებში წასვლა მოუხდათ. ცალღება დილა პეტუხოვს, მთელ ამ არემარეში ერთადერთ განთქმულ მეგარმონეს, უხვეწნენ, უმუღარსენ, წამოგვეყვიო. თახ, როგორც ბატონი, ან ხელმწიფის უმაღლესი წოდების მოხელე, მარხილით უნდა წავყვან-წამოიყვანათ.

საღამოს წვეულება ეშხში შევიდა. ტიპოფეიმ მაშინ და კატია კუთხეში სკამზე დასხა. მაშინ საღამოზე პირველად არ არის. მას გველა იცნობს. არც მისთვისაა ვინმე უცხო. კატია ჯერ არ ყოფილა სოფლის ახალგაზრდობის შეკრებებზე. ყველაფერი აინტერესებს! კატია ცობისძოვარეობით ივადანთებული, სახუალეწილი და გაყვარებული უთვალთვალეს ყველაფერს, რაც წრეში სდებოდა.

ორი კაბუკი ერთმანეთს ეყვანა ეჩობრება, აანამ პირველი მოდნაკვეთ აყვებს რთულ ილუთებს, მთელი სხეულის არაჩვეულებრივ მოჭნილობას რომ მოითხოვს, მეორე მას სრულიად გულგრილად უყურებს. მეორე პირველი ხერღება, ერთი წამით გამომწვავად დგება

და შერე წოწინააღმდეგეს ასევე გულგრილად უმზერს. არც ერთი ახალი ილეთი არ რჩებოთ შეუმჩნეველი. და მალე აწყარა ხდება, რომელმა გაიმარჯვა.

— რადიონს თანუთმეტა ილეთი ქქონდა, სიომქას — თორმეტი, — ამბობს ტიმოფეი, ყავარჯენს აბაკუნებს და ქაბუკები მიჰყავს, რათა მეგობრულად ხელი ჩანოართვას ურთმანესს.

კუთხეში მიდგებიან თუ არა აჭოშინებული მოცეკვავეები, წრეში ~~ოთხნი ქქონს~~ ~~გომოდის~~ გომოდის.

ცალფეხა ფალკა წელავს გარმონს, მისი თითები იფეთრ კლავიშებზე დაცურავს. ქალიშვილები ერთდროულად ქუსლებს იატავს უბაკუნებენ, თავსაფრებს მაღლა სწევენ და წყვილწვილად გამოდიან საცეკვაოდ.

წყრილა ხმით მღეროიან შაირებს. წყვილი წყვილს ეჯიბრება. კატია დაკვირვებით უსმენს, ცდილობს გაიგოს — ქალიშვილები ერთმანეთს რაში ეჯიბრებიან, ცეკვაში? დიას, რა თქმა უნდა. მოცეკვავეები ფეხით ტექტს ითვლიან. კატიასათვის გაუგებარია, როგორ ასრულებენ უხეში ნეჭებით ასე ზვევით, ბეჭობრ კაკუნს მაგრამ სულ მალე ხედავს, რომ მოცეკვავეებს ცეკვა ნაკლებად აწუხებთ, მთავარია — ვინ უფრო კარგად შეასრულებს შაირს.

ქალიშვილების პირველი წყვილი რეჩიტატივით იწყებს მღერას. მეორემ დაუყოვნებლივ უნდა უბასუხოს. შაირებია შინაარსი თანდათან იცვლება. ჯერ ომზე, ზაწყვედილ ვერმანელებზე მღეროიან, შერე თავის სოფლურ ყოფაზე, ამას მოსდევს ლირიული სინღერები, რომლებშიც ქალიშვილები გულსწორებს მიმართავენ და, ბოლოს, უცებ გადადიან სახუმაროზე. სახლი შანხარებს, გეგონებათ, სადაა სახურავი აიხდებო, სიცოცხლისხარისიდან ბათქაში ცვივა, თრიათ, სტეის ლამბების გამობერილ შუშებში პატრუტები.

— გოგონაო, კარგად გაგვამაჩიარულეთ, თთბივე მსვენნიერი ხართ! — გამოაქვს თავისი განაჩენი საღამოს მამასასლისს, ტიმოფეი წერნოვს. იგი მოხერხებულად ტრიალებს ყავარჯნებზე, თავმომწონდა ახედება იმ კუთხისაკენ, საიდანაც მამას მთავალი ანალები ანათება.

პეტრუტა ნიკოტები ქუდში შეაგროვე, ფანტი ვითამაშოთ. აცხადებს ტიმოფეი. პეტა სკობულუნიაც იქვია. ქუდით აუღში უვლის თათს, კუთხეებამდეც აღწევს.

ყასაც რა უნდა ქუდში იმას დებს: ცხვირსახოცს, ბეჭედს, თმისსამაგრს, გულსაბნევეს, ბაფთას, საფარცხელს, ქისას, ჭაყვას, ჯიბეში ჩარჩენილ თოფის ვაზნას. სულ მალე პეტა სკობულუნიც ქუდი ივსება.

ტიმოფეი ჩერნოვი ტაბურეტზე ჯდება კოჭლი ფოლქას გვერდით. პეტა, ქუდით ხელში, მას ზურგსუკან დგება.

— აბა, ტიმოტა, ამ ფანტს რის გაკეთებას უბრძანებ? — ეკითხება პეტა და ქუდიდან რქის თმისსამაგრს იღებს.

— იმღეროს ამღინარის პირას, ჩქარი მღინარის! — ამბობს ტიმოფეი.

წრეში გამოდის გოგონა, საცაა რომ უნდა დაქალიშვილდეს. მხრები და თეძოები ჯერ არ მომწიფებია, სახეზე დაბნეულობა ემჩნევა, შუბლი ოფლს დაუცვარავს, თვლები სადღაც შეკრებილთა თავებს ნიღმა ნიღმართავს, მაგრამ დაქრა ეამმა, უნდა მიიღოს ნათლობა, ამის შემდეგ უფრო თავისუფლად, ლაღად ეგრძნობს თავს. მღერის ნაძალადეგო, დაძაბული ხმით, თუნცა ძალიან ცდილობს. არაეინ არ აწყვეტიანებს, ყველა დიდი ყურადღებით უსმენს. თვითონ ტიმოფეი დაკვირვებული და სერიოზული კაცია, მბთლოდ ზოგჯერ მოუთმენლად გადახედავს ხოლმე ქალიშვილს. ფანტი ბევრია და იმას ფიქრობს, როგორ მოასწროს კადრილამდე ყველას გასტუნება.

— ყოჩაღ, ვერკა, ყოჩაღ! კარგი ქალიშვილი დადგები! — ამხნევებს ტიმოფეი გოგონას. ვერკა ფრთებშესხმული მიდის თავის ადგილზე, მეგობრებთან და უკვე ყველას ფართული სიამაყით უყურებს.

— ამ ფანტს რაღას უბრძანებთ, თქვენთ აღმატებულებავ? — თხუენჯობს პეტა და ვარდიან ბაუთას ადრიალებს.

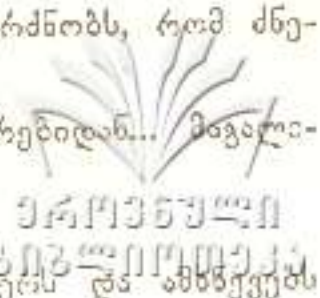
— წრეში გამოვიდეს და „ბარინია“ იცეკვოს! — ბრძანებს ტიმოფეი და მაშინვე გამოიტება ქალიშვილი, ფალკა კი გარმონს წელავს.

ფანტი ბევრია, მაგრამ ტიმოფეისაც არ ეღვევა დაუალებები. იცეკვებს და ამღერებს ხველას, უკვე თითო-თითოდ კი არა, წყვილ-წყვილად. შერე კი ფანტებს ასამებს და აოთხებს კოდებს.

— აბა, თქვენო აღმატებულებავ, ამ ფანტს რამე თანხატეხი დააფილეთ. — ამბობს პეტა და ყველას ამხნევებს ქუდის მძაღვებით მორთულ თმისსამაგრს. ეს თმისსამაგრი კატიასია.

— ამ ფანტმა ლექსი წაგვიკითხოს, — ნელა ამბობს ტიმოფეი, მაგრამ გრძნობს, რომ ძნელი დავალებაა, ყველა ვერ შესძლებს ლექსის თქმას და დასძენს:

— შეიძლება რაღე გვიამბოს, რაღე სასაცილო ჩვენი სოფლის ცხოვრებიდან... მივალთაღ, შელენამ ნიკოლკას დათვი როგორ შერთო.

შეღეხას ხსენებას ხარხარი მოპყვა.

— არ შეშინდე, კატიუშა, — არიგებს მაშა კატიას, ხელზე ხელს უჭერს და ამხნვეებს მეგობარს.

კატია განოდის წრეში და შეისვე სიჩუმე ისადგურებს. ყველამ შეამჩნია, მაშამ თავისი ქალაქელი მეგობარი სილაშობზე რომ მოიყვანა, მაგრამ ამას კი ვინ იფიქრებდა, უცხო ქალიშვილი პეტკას ქედში თავის ფანტს ჩადებდა. «ქალაქელები უმეტესწილად ამპარტავნებთ არიან, ყველაფერი სოფლურად მათთვის უცხოა, ეს კი, დახეთ, არ მოგვერიადა, თამაში ჩაება!»

ლუკიანოვიცის ახალგაზრდობისადმი ეს ნდობა ყველას კეთილგანწყობილებას უღვიძებს სტუდენტობისადმი, მაგრამ ეჭვსაც იწვევს. განსაკუთრებით ქალიშვილები უმზერენ დაეჭვებით. რომ არ აპირებს ქალაქიდან შენობდრენილი ეს ჩიტი აქ, ლუკიანოვიცაში, საქმროს პოვნას? აბა, აბა, ამის იმედი ნუ ექნება! ამ თმინობის დროს საქმრო ძალიან ძვირად ფასობს, თანაც, ლუკიანოვიცაში ისედაც ბევრია გასათხოვარი. ლუკიანოვიცელი კაბუჯები აკვირდებიან კატიას, ივალს ვერ სწყვეტენ.

საკუთარი ქალიშვილები ყველამდეა, მაგრამ უცხოზე ვინ სულელი იტყვის უარს, ნით უმეტეს რომ გოგთა და შერე რა გოგთა.

კატიამ დაინორცხვა, ლოკები გაუწითლდა, თვალები აღუღვებისაგან გაუბრწყინდა. გრძნობს, ახალნაყიდ კაბასავით ყოველი მხრიდან სინჯავენ. რომ შეიძლებოდეს, ხელითაც შეეხებოდას. ზურგიდან, გვერდიდანაც შეათვალიერებენ. გრძელი ქვედაკაბა და ვარდისფერი კაუთი ატყია. ნაწიანები მზესუმზირას ყვავილივით აქვს დაწყობილი! არა უშავს, მშვიდად... რა მოხდა, უყურონ, დააკვირდნენ. პირველად ხომ არ უხდება უცხო ხალხის შიგნის იტანა. იმაა, რაც ლუკიანოვიცელმა შეუძლიათ, ისიც შესძლებს. არც პეტერბურგელები, განსაკუთრებით ბესტუჟევის აკროსელები არიან უმეტესები. ცუცვაც იციან, სიმღერაც, ლოლო რაც შეეხება დეკლამაციას, კი ბატონო, დიდი სიამოვნებით. მაგრამ რა წაიკითხოს?! იანთი რომ უნდა იყოს, ასალგაზრდა გულებს ჩასწვდეს. კატიამ ბევრი ლექსი იცის ზეპირად. პეშკინი, ლერმონტოვი, ნეკრასოვი... აქ, სოფელში ძალიან კარგი იქნებოდა სურთკოვი... რაღე სოფლის სილატაკისა და ღარიბების ხვედაზე... არა! უცებ მისთვის უცნობი პოეტის ლექსი ახსენდება.

აქ, ციმბირში წამოიკვლინ წინ, კატია იატაკქვეშულ სხვა ამხანაგებთან ერთად ლუგაში გახლდათ. სამხედრო ხაწილები ქალებდებოდა. ქარაიში შეადწია, თითქოს საბედოს — საქმროს ეძებდა... ეძება, ეძება, მაგრამ ვერ იპოვია. აღბათ უკვე ფრონტზე გაეგზავნათ. სამაგიეროდ, შესვდა სხვა ქარისკაცებს, გამოთსაუბრა მათ თმზე, ცხოვრებაზე... სწორედ აქ გამოადგა ეს ლექსი, წაუკითხა შეკრებულ ქარისკაცებს, გაცრეცილი ფარაჯები, წარღლები და დაკრებული ფეხსაცმელები რომ ეცვათ.

ეს ლექსი კატიას ძმამ მისცა: — აბა, ეს ლექსი, კატიუშა, იქნებ მაშინ გამოვადგეს, როცა სიტყვის სათქმელად პირობები არ შეგექმნება, ფორმით უფრო მისაწვდომია, შინაარსით კი საყვებით შეცვლის მოხსენებას, — უთხრა და სტრიქონებით აქრელებული ფურცელი გაუწოდა.

აქ, ლუგაში, წარსატყუა სედა. რაც იქნება, იქნება, ციმბირის ამ ყრუ მხარეშიც უნდა სცადოს. აღამიანებს ერთი გასაჭირი აქვთ და მოთვარია, ძლიერად უღერდეს მართალი სიტყვა.

— მე წავიკითხავ რუსი ქარისკაცების ბედისადმი მიძღვნილ ლექსს, — კატიას დაბალი, გლერადი ხმა სხლეს ყოველ კუთხეს სწვდებოდა:

დღდარუსეთის სასახელოდ
თმში მიდიან ქარისკაცები;
მიდიან უსიტყვოდ,
რადაც არ უნდა დაუჯდეთ, მიდიან.

მიდიან ისინი, უშიშარნი,
საბლში კი ბაღლები და მწიერ-მწყურვალი
ცოლუნი ღარიბენა.

ჩუენი ძმა — ჭარისკაცები
წწირად ორცხოობილას მიირთმევენ
უღარღელი ღიმილით
და ქაობის წყალს აყოლებენ...

და მთელი რაზმებით,
მსხვილი ვაზაყბით,
დედარუსეთის სასახელოდ
იღუპებიან ჭარისკაცები.

... ჭუუფ-ჭუუფად, გვერდიგვერდ წვებიან
დაჩუენილ გეამებოდ,
დედარუსეთის სასახელოდ,
უბედური ჭარისკაცები.

... დედარუსეთის სასახელოდ
ლოცულობენ წმინდა წამები,
დაიფიწყეს ქრისტეს დანაბარებრი,
ხალხს სათნოდ მოუწოდებენ

... მშვიდობიანი დრო დადგება
და მთელი ეს ნოჟიერი მიწა
თქვენ აღარ გერგებათ
მშრთმელო ჭარისკაცებო!

მას შემამუღეები წაიღებენ,
თქვენ კი წაიდებთ ჯერებს,
დარჩებით შიშველ-ტიტველნი
იმის წილ, რომ დებდით თავს
დედარუსეთის სასახელოდ,
გულადო ჭარისკაცებო!

სიტყვა სიტყვას მისდევს, სტრიქონი — სტრიქონზე... კატია კითხულობს მკაფიოდ, აუჩქარებლად. ოდნავ აწუული ხელის მოძრაობით ხაზს უსვამს ლექსის ცალკეული სტრიქონების აზრს, თან ახალგაზრდებს აკვირდებდა. თავიდან ეჭვის თვლით უთვალავალებდნენ, მაგრამ სულ რაღაც რამდენიმე წაშში უკლებლივ ყველა მოეხიბლა. ქალიშვილები სკვდამ შეიბყრო, ისინი ჭაბუკებს აცქერდებოდნენ. სახეები შეეღებურად აღარ უბრწყინდებდათ, თვალები დანადგლიანებოდათ. კატია ზომ მათზე და მათი გულისწორების მწარე ხვედრზე დაბარაკობდა. ჭაბუკებნიაც თავი დახარეს, სახე გაუქვავდათ. ნაწილმა უკვე იწინია ჭარისკაცის უკეთური ბედი, სხვები მას ხვალ გამოცდიან. ომი დორმუცელაა. დაუოკებელია მისი საზარელი მადა. ყოველდღიურად მოდის თანასოფლელო დაღუბენის ცნობები, იზრდება ჭკრივებისა და თბლები რიცხვი ლუკიანოვკაში.

— კატია, გაიმეორე. წივ გულნი მოგვხვდა ლექსი! — ტიმოფეი ეგვარჯენზე შეტრიალდა და ჭიჭურ შეხვდა კატიას. ოფითქებისაგან მომწვარი ქუთუთოები უთრთის. ტუჩები გასწითლებია, ლოყა ნერველად უთამაშებს.

— გაიმეოროს! — ყვირიან ყოველი მხრიდან ჭაბუკები და ქალიშვილები.
კატია ცხვირსახოციო იწმენდს გათფლილ სახეს, პაერს ღრმად ისუათქავს და ლექსს იმეორებს. სულგამაბული უსმენენ. კატია ხედავს, რომ ტიმოფეი ტუჩებს აცმაცუნებს და მასთან ერთად ჩურჩულით იმეორებს სიტყვებს. ასეთი ლექსის დამახსოვრება აუცილებელია. მერე თვითონ იტყვის ამ ლექსს ფუნდუკებში, ღრონტის მიწურებსა და სანგრებში. ისწავლიან ამ უბრალო ლექსს აქ ლუკიანოვკაშიც. პეტკა სკობელკინმა უკვე დაინახსოვრა იგი თავიდან ბოლომდე, და, გინდა საბაძლეოზე, გინდა ისე, უკვე შეუძლია უშეცდომოდ გამეორება. პეტკა მოტუტული, ეშმაკური თვალვებით უყურებს კატიას. მართალი რომ ითქვას, როცა დღისით კატია დაინახა, გელში გადაწვიტა, გავეარშიყებო. იქნებ რგებოდა ამ უცნობი კობტა ქალიშვილის სილამაზის მცობრედი ნაწილი. თუკი ვინმე იყო სოფელში, რომ ტაბილი სიტყვებით დაეფარა დღაბუცი და ხელის ვათური, ეს პეტკა სკობელკინი გახლდათ. ლუკიანოვკელმა გოგონებმა იცოდნენ პეტკას ხასიათი და ხშირად კბილებშიც უთავაზებდნენ ხოლმე, მაგრამ ტალქელმა ქალიშვილმა, რა თქმა უნდა, ამის შესაბებ არაფერი იცოდა. პეტკას ახლა შერცადა, კატიაზე ასეთი რამ როგორ ვიფიქრეთ. ქალიშვილი მას მიუწვდომელი და, ამის გამო, კიდევ უფრო მშვენიერი ეჩვენა. „რა ხმა აქვს! ხვენს დიაკვანს აჯობებს. ვაი-ვაი!“ — ფიქრობდა აღფრთოვანებული პეტკა.

— ტინა, ერთი ამ ფანტს კიდევ უბრძანე... კიდევ თქვას რამე, — გატაცებით სახჩურნულებს ტიმოფეი სერხოვს პეტკა. მაგრამ ტიმოფეი თვითონაც თითქოს მოჯადოებულია კატიას ხმით, მზადაა თუგინდ ასჯერ მოუსმინოს. კატიამ კი, როცა მასის გადახვდა, რაღაც შეშფოთება შენიშნა მის თვალებში. ჭერ კიდევ მაშინ, კატიამ პირველად რომ დაიწყო ლექსის კითხვა, მასამ შეამჩნია, ლუკიანოვკელი ურიადნიკი ფეოფან პარხოკობიტოვი შემოძვრა

1 (ლექსი თარგმნა მ. ავსაქანიშვილმა).

ოთახში, ფეოფანი დაბურდა, პოლიციაში სამსახური მისი საქმე აღარაა, მაგრამ აი დაწვევ-
ლოს დმურთმა, ამ შეჯამისას ჯარობაზე კი მოეთრა. ეტყობა, მას და მის უფროსებს როდაც
აღელვებთ.

მაშას უკვე გამოცდილი აქვს, როგორი გატაცება იცის კატია. გზაში ~~ქრისტეანული~~ სა-
უბროსას ხომ გადაავიწყდა საფრთხე. ემანდ აქაც ასეთი რამ არ მოხდეს! ბიჭუნისთვის

— არა, არა, ტიმა, მეტი ლექსი არ ვიცი, — ვუბნება კატია ტიმოფეის, ართმევს თავის
თმისსამაგრს და მაშასაყენ მიიკვლევს გზას.

კატიას წაკითხულმა ლექსმა წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა, ძნელია საღამოს
გაგრძელება, ტიმოფეი დუმს. ბეტკაც კრინტს არ სძრავს, ჭუდიდან ფანტებს როდილა იღებს,
არ მჭარობს, რაც არ უნდა შესთავაზო ახლა ახალგაზრდებს — სიმღერა იქნება თუ ცეკვა —
ყველაფერა უაღვილოდ მოეჩვენებათ. ეს იგივეა, დასაფლავებაზე სიცეკვაო დაუტრა, ან
სსვის უბედურებას დასცინო.

— ხალხნო, სუნთქვა ჭირს სახლში. მოდიოთ, თამბაქოს მოსაწევად ვზოში გავიდეთ. —
ტიმოფეი ეფარჩნებზე ჭანაობით გადის წრიდან. ჭაბუკები ხმაურით აწყდებიან კარებს,
ბოლოს რომ საცობი აფარდება, ისე ისვრიან ურადნიკს გარეთ.

საღამოდან სამნი მოდიოდნენ. აქეთ-იქით მაშა და კატია, შუაში — ყავარჩნებზე დაყრდ-
ნობილი ტიმოფეი. ცოტ-ცოტას ყველაფერზე საუბრობდნენ. კატია ხვდებოდა, ხედმეტი იყო,
რამდენჯერმე შეეცადა დაწინაურებულყო, მაგრამ ტიმოფეი აკავებდა.

— შენ და მაშას სახლამდე მიგაცილებთ. მარტო სიარული არ შეიძლება! სულ გათავ-
ხედდნენ ბიჭები, შეიძლება გაწყენინონ. კატიუშა, საღამოზე ყურადღება მიიპყარი.

— რას ამბობ, ტიმოფეი? მაწყენინონ! შე რა, პასუხს ვერ გავცემ? — თავისას გაიძახო-
და კატია.

— ღამეა, კატიუშა! შენა სიტყვებს ვერაფერს გაიგონებს.

ბოლოს და ბოლოს, მივიდნენ ლუკიანოვების სახლ-კართან. კატია საჩქაროდ შევიდა
სახლში, კარი ღია აღმოჩნდა. ასეთი წესი ჰქონდათ: სიკეტს ის კეტავდა, ვინც შინ ბოლოს
ბრუნდებოდა.

კატია ფრთხილად, ისე რომ უფროსი ლუკიანოვები არ გაეღვიძებინა, შევიდა ოთახში,
სიბნელეში ტანთ გაიხადა და ჩაწვა ლოგინში.

სახლში სიჩუმე სუფევდა. საღაც კუთხეში ჭრბინებდნენ კრიჭინები, მაგრამ მალე
ჩაჩუმდნენ. თიხის ღუმელქვეშ, საქათმეში იყოფა მამალმა, მაგრამ ნამძინარევი ქათმების
უკმაყოფილო კაკანის გამო ისიც დაღუშდა.

კატია იწვია, უურს უგდებდა — საცაა უნდა შემოსულიყო მაშა. ის „ერთი წამით“ დარ-
ჩა ქუჩაში ტიმოფეისთან, მაგრამ წუთები გადიოდა, მაშა კი არ ჩანდა. „შესცივდებათ საწყ-
ლებს უინავს!“ ფიქრობდა კატია, მაგრამ არც მაშას ეიცხავდა და არც ტიმოფეის. „განა
ყინვას შე კი შევებებოდა, ახლა რომ ვანიასთან ერთად ქუჩაში ვმდგაოიყავი? სახლში
ძალითაც ვერ შემომავდებდნენ...“

ისე ჩაეძინა, მაშას აღარ დალოდებია. დილით, როგორც კი ნიკანოროვნას ნაბიჯების ხმა
შეწონესმა, თავალი გაახილა. ჯერ კიდევ ვუშინ დასახა გვემა, როგორ უნდა მოქცეულიყო დი-
ლით. ათი წუთით უნდა დაემართახებინა თვით ლუკიანოვი. ფოტოსურათი... ხომ უნდა
ეცადოს და რამე გაეგოს. სიკეტვა, მაშა ასე აღრე წამოხტეს ლოგინიდან. ტატიანა ნიკანო-
როვნას კი ქვეყნის საჭმე აქვს. რა თქმა უნდა, სტეპან დიმიტრიევიჩი ნამგზავრია და შეიძ-
ლება ასე აღრე ვერც ის ადგეს, მაგრამ ვინ იცის, იქნებ იგი ტატიანაში უთუნია აღვომასაა
დაჩვეული.

კატია ჩაიკვა და დერეფანში გავიდა. ღიდ ღუმელში ცეკვა ცეცხლი ენთო, რკინის ღუ-
შელიც გუგუნებდა. სტეფან დიმიტრიევიჩი მაგიდასთან იჯდა და ბინდბუნდში პაპროსს ეწე-
ოდა. კატია გვერდით მიუჯდა, პკითხა, ტაიგიდან გამოსვლის შემდეგ როგორ ბრძანდებოთ.

— დავისგანე, კატიუშა. ზამთარში ხომ ღამე გრძელია. დაწვები, გვერდს შეიცივლი, შე-
რე მერთე გვერდზე გადატრიალდება, მაგრამ ღამეს ბოლო არ უჩანს. ამ დილაადრიან შენ
რაღას ამდგარხარ, ვძინებოდა კიდეც!

— გამოვიძინე, სტეპან დიმიტრიევიჩ, აღრე ადგომას მიჩვეული ვარ. სტამბიდან შორს ეცხოვრობ, დროზე რომ მივიდე სამსახურში, ზარამდე ერთი საათით აღრე მისხლება მახლიდან გამოსვლა, — იცრუა კატია.

— ეგ ანელი საქმეა ახალგაზრდობაში, — უთანავრძონო ლუკიანოვმა და, რადგან გულში გადაწუვიტა, ანით საუბარი კატიასთან დამთავრდებოდა, პაპიროსი მოკანსარქსი წყვეტდა ბოლი გამოუშვა. ქალიშვილი კი წასვლას არ ამირებდა. ლუკიანოვმა ფაქტის წყვეტის კატის სახესთან ბოლი მიმოუყანტა.

— გაგბოლე, კატიუშა, — მოიბოდიშა ლუკიანოვმა და ქალიშვილს შემკითხავი თვალით გადახედა.

— აჰ, არა უშავს! — ჩაიცინა კატია და მაწინვე სიტყვა სხვა რამეზე გადაიტანა. — ძალიან დამაინტერესა თქვენმა ჩვეულებებმა, სტეფან დიმიტრიევიჩ, ძალიან საინტერესოა...

— ის, რაც უცნობია, კატიუშა, ყოველთვის საინტერესოა. ჩვენ კი ჩვენსას შევეჩვიეთ. გეგონია, რომ ყოველთვის ასე იყო...

— სტეპან დიმიტრიევიჩ, ახლა ტაიგაში როდისღა წახვალთ? — ჰკითხა კატია და ტიხარის უკან მოუხუსტუსე ტატიანა ნიკანოროვნას ნაბიჯების ხმას ყური მიეგდო, ეშინოდა, ლუკიანოვთან ვასუბრებაში ხელი არ შეეშალა.

— ზამთარში ორჯერ წავალ ტაიგაში: ნაშობავენს ორი-სამი კვირით, შემდეგ კი მარტის დასაწყისში.

— ისევე ბეწვიან ნადირზე?

— დიახ.

— ნერყდა, ყოველთვის ერთი და იგივე ადგილზე დადიხართ?

— რას აზნობ, კატია! იცი, რამდენ ადგილას გყოფილვარ! — კატის ეგონა, ლუკიანოვი ჩამოუღვლიდა ამ ადგილებს, მაგრამ მან ხარბად შეისუთქა ბოლი და დაღუშდა.

— ოქვენ თურმე, თვეზაობთ კიდევ. სტეპან დიმიტრიევიჩ, კედელზე ძალიან სასაცილო ფოტოსურათი გიკადიათ. ალბათ ის ქარიყლაბია თრ ღუფს მაინც იწონიდა? — კატის მოთმენა აღარ შეეძლო და საუბარს დაეინებით მისთვის საჭირო მიმართულებას აძლევდა.

— ის ქარიყლაბია, კატია, არავის აუწონია, მაგრამ უზარმაზარი კი იყო, თითქმის ჩემი ტალღა. — ჩაეცინა ლუკიანოვს. — ასეთ გოლიათებს დიდი ანეცხით იქერენ ბოლმე. ბადით ვერ ჩაიგდებ ხელში, გარღვევენ, დახევენ, თვითონაც წავლენ და სხვა თვეზსაც გზას მისცემენ. დიდი აწყობათაც ძნელია ამ თხერის ამოღება. ხაბოიდან რომ მოქანო, ხეშკაეიდან ჩანოწყულება, ან ბაწარს ვაწყვეტს. ნაიით ვიჭერთ ბოლმე. მოუზიდავთ ქინისაკენ, თან ბარჯი გვაქვს განზადებული... თავა გამოჩნდება თუ არა, შიგ შუბლში უნდა ჩაარტყა. თუ ააცდინე, ან აღივრად ვერ დაარტყა, ვაქვეშაღაღებია წყაუდი. ჩავს თაიღის მიტოვებით გადააბრუნებს... — ლუკიანოვი მზად იყო განეგრძო თხრობა, როგორ იქერდნენ დიდ ქარიყლაბიებს, მაგრამ კატია შეაწყვეტინა.

— შეთვეზთა არტულიცა გარვთ? ფოტოსურათზე თქვენი არტულის ხალხი ხომ არაა?

— როგორ გაკადრება! ესენი არც შეთვეზებში არიან და არც მონადირეები. ეგ სულ სხვა ხალხია, — საიდუმლო კიღათი თქვა ლუკიანოვმა და დიდმაშკნელოვნად დაღუშდა.

— აჰ, მიხეხდი! ალბათ გადასახლებულები არიან?! — აჩქარდა კატია.

— არც გადასახლებულები არიან. მეცნიერები არიან, კატია! — ლუკიანოვს ხმაში სიამაყე გაერია, — ის, წკარიანი, ბროფესორია, ბენედიქტ პეტროვიჩ ლიხანოვს ეძახიან. ახალგაზრდა კი მისი დისწული, სტუდენტია ივან ივანოვიჩ აკიპოვია. მე უბრალოდ ვანიას ვეძახდი, თვითონ მითარა, მამის სახელით ხუ მომშარიავ, ჩემთვის ვერ აღრევათ. სუნტა ერთი რამ უნდა გითხრა, კატიუშა: ახალგაზრდაა, მაგრამ თავისი საქმე ძალიან კარვად იცის. ზოგჯერ ისე ცხარედ ეკამათებოდა ბოლმე ბროფესორს, შიშიც კი მიბყრობდა, რა თქმა უნდა, ჩვენისთანა ვაუნათლებელი ხალხისათვის მათი ლაპარაკი ცარაკლიტულის საიდუმლოებაა, თუმცა თავი მხრებზე ჩუხსე გვაბია.

— უი, რა საინტერესოა, სტეპან დიმიტრიევიჩ! მომიყევით რა, მომიყევით! — კატია ერთთანად აენოო, თვალები გაუბრწყინდა, ლუკიანოვს უფრო ახლოს მიეჭდა. მისმა მხურვალე ცნობისმოყვარეობამ სტეპან დიმიტრიევიჩაც ალაგზნო.

— ყველაფერი რომ მოგიყვე, კატიუშა, ერთი დღე არ მეყოფა, — ლუკიანოვი გამზარულდა. წელში გაიმართა, დაარტყა ნაგიდას ვართო ხელისგულო, — ერთი სიტყვით, კარგი დრო იყო, იმ წლებზე ეკეთესი შე არ მათსოვს.

— ეს მაგრამ, მათი დაიწყეთ! — ჩაუერთ კატია, თან კარს შემოსებული უუუერებდა.

ღმერთმა დაიფაროს, რომ ახლა მაშა ადგეს, გამოვიდეს და ეს-ესა აწყობილი საუბარი და-
არღვიოს.

— ერთხელ, გაზაფხულზე, გზაობთ და, ჩემს ეზოს ურემი მოადგა. დავინახე თუ არა, მაშინვე მივხვდი, ცხენი, უნაგირი და თვითონ ურემიც სოფლური არ არის, ეტყობა, ვიღაც ქალაქიდან ჩამობრძანდა-მეთქი. გავდივარ ეზოში, ჩემკენ კი მსხვილ-მსხვილი ურემი ხანძრ-შესული, მაგრამ ჯერ კიდევ ჭარმაგი კაცი მოდის. წვერი მკერდამდე ჩამოგრძელებია, თვალები მრგვალი და გამჭრიახი აქვს. თავზე შლაბა ხურავს, ტანზე კი ბრუნენტის გრძელი საწვიმარი აცვია. შეკითხება: „თქვენა ხართ სტუბან დანიტრიევიჩ ლუკიანოვი?“ ნე ვარ-მეთქი, ვუბახუსხე. ახლში შევიბოტიეფე. სკამი შევთავაზე. ასე და ასეო, მეუბნება, პროფესორი ბენედიქტ პეტროვიჩ ლიხაჩოვი ვარ, ტომსკის უნივერსიტეტიდანო. მეცნიერებისათვის ციმბირის სივრცეებს ვაწაულობ. მთიანი მხარე სულ კიდიო-კიდემდე შემოვიარე, ახლა დაბლობზე ჩამოვდილი. მინდა ობი და მისი შენაკადები წევისწავლო, ამ საქმისათვის ხუთი-ექვსი წელიწადი მაგნეს განსაზღვრული, მეტიც რომ დამჭირდეს, არ გჩივი, ფრიად დიდი საქმეაო.

პოდა, ასე ნელ-ნელა ამიხსნა თავისი გასაჭირი. გამცილებელი და ხუთი-ექვსი ღონიერი ახალგაზრდა კაცი ესაჭიროებოდა: შენაკადებზე, სადგომებში კარვების გასამსლელად, მიწის საწუშაოების საწარმოებლად. აქ ყუღარ მოვითმინე, ვკითხუ: თქვენთ აღმატებულებაჲ, მაშა-ტრიო, მაგრამ ჩემი სახელი ვინ მოუასწავლათ-მეთქი.

— უპირველეს ყოვლითა, — მეუბნება, — სტუბან დანიტრიევიჩ, ასე ნუ მომშართავ, უბრალოდ ბენედიქტ პეტროვიჩი დანიტაჲ. მე თვითონო. — ნიხსნის, — თუმა მეცნიერის წოდება მაქვს, იმპერიაში მნიშვნელოვან პირად მთვლიან, მაგრამ წარმოშობით გლეხკაცის ოჯახიდან ვარო. მეორეც ერთიო. — მეუბნება, — შენი სახელი მომასწავლეს ამ წესმა გადასახლებულმა მეგობარებმა, რომლებსაც ტაიგაში დაატარებდით. სახელდობრ ვინ, არ დაუსახელებია, ნართალი რომ ითქვას, ერთს და ორი არ მიტარებია ტაიგაში, მგონი, ათზე მეტიც იყვნენ. ზოგი მდიხარეგმასაკენ იაწრაფვოდა, ზოგი, პირიქით, უფრო შიგნულს მივლტყოდა. ერთი კი — ყველა მწერს, რაც ჩვენში არის, მატარა ბოთლებში აგროყებდა. ხასადილთ იყოს პატარა ბაღდოვით საჭერით დასდევდა მებლებს სათიბებზე!

ასეთი შემთხვევაც იყო ჩვეთაში, ტყეებში ცხოვრობს მქსოველი ობობა. ეს სახელი იმიტომ მქვია, რომ ისეთ ახლბუფას ქსოვს, მთავან თავის დღეწევი მარტო მატარა ბუზებსა და წერილმან მწერებს კი არა, კრაზანასაც არ შეუძლია. კრაზანა ღონიერი მწერია, იფრთხილებს, იფრთხილებს და ბოლოს მაინც ჩაეჭრება. პოდა, გადაწყვიტა ჩემმა მდგმურმა, რადაც არ უნდა დასდომოდა, დაეჭირა ეს მქსოველი. ნისა ხელში ჩავდებო კი არც ისე იოლი საქმეა. მხოლოდ ღმერთმა იცის, როდისა ქსოვს ახლბუფას. არ გტრიაბახობ, ტაიგას უცნობ, მაგრამ ჩემს სიკოცხლესა მისთვის თვალი არ მომიკრავს. ნიდიხარ ტაიგაში, მალბმალ ნაბულობ მის ახლბუფას, ხანდახან ისეთ მაგარ ძვეს წააწყდები, მისა განყვეტის ხმაც კი ისმია. ბოლო თავად მქსოველი კი ეშმაკმა იცის სად არის დამალული. პოდა, ერთხელაც ბეში მდგმური, ანდრეი ანდრეიჩი ვრქვა, მეუბნება: სტუბან დანიტრიევიჩ, თუ ღმერთი გწამს, ამ არამზადის დაჭერაში დამეხმარე, უმისობა არადრით არ შემიძლია, ძალიან საჭირთა ნეტონიერებასდარიაო, ნეტავი ასე როსტერს შეგვიძულეს — ვუბნებო — მეცემ და მთავრობამ, ხელისუფლებისათვისა უწყინარი, უხეპბელი კაცი ხართ, მარტო მწერები გაინტერესებთ-მეთქი. სენდან ერთად ახლრეი ანდრეიჩისაც ბევრი იცინა.

პოდა, მოვლედ, ანდრეი ანდრეიჩისა მაინც დამეყოლია, მქსოველის დააპატრონ ტაიგაში გავულოდი. ფრიადნიენა ბართო ნება, სამი დღით წააუღოყო. გავემგზავრეთ. ანდრეი ანდრეიჩს საუცხოო იდეალი მოვუძენე, ნაძენარ-სოქნარი — შერეული ტყე. ბევრი ფიჩხი ეყარა ირგვლოვ და ახლბუფებით იყო სავსე. ჩაგხაჯრდით, გრიგართ ერთ საათს, ორ საათს. არა და არ გამოდიან ობობები. მოვიქანცე ასეთი ნადრობით, ჩამოვლიმა, თვალი გავახილე. ეხედაჲ, ზის ანდრეი ანდრეიჩი სადარაჯონზე. თვალეებში დაღლილობია ნატამალიც არ ეტყობა. ასე სადამომდე ვისხედით. ნომბებრდა ანდრეი ანდრეიჩი, გამიწვი, უმყობესია სადგომში წიკალ, ეახწმის მომზადების დროა-მეთქი. მალე ისიც მოვიდა. ერთი ტოლრა ჩიი დალია და ისევე სადარაჯონზე დაბრუნდა. ვეცადე, გადავდიქრა, დამეა უკვე — ყველა სულიერი დასაძინებლად ემზადებო-მეთქი. ის კი თავისას გაიძახოდა — წავალო, და მორჩია. ნთელი დამე ექ იქნაი დილით მზიარული, კმაყოფილი დაბრუნდა. ეხედაჲ, ბოთლში ობობა უხის. დიდი, ტანზე ორჯერ დიდი, დოლივით მუცელი აქვს. აი ისიცაო, — მეუბნება — ტაიგის მქსოველი ობობაო. სამეშაოდ გარიყრავის წიხ, სიბნელემ უფრო რომ მოინატა, მაშინ გამოვიდა. პირ-

ველი სხივი გამოჩნდა თუ არა, ბუდეში აპირებდა შეძვრომის, მაგრამ ვწვდიო... კატიუშა, ან, როგორი ხალხი უოფილა ლუკიანოვკაში! ანდრეი ანდრეიჩს აქ ყოფნის ვადა რომ ვაუ- ვიდა, თავისი მწერები უდიდესი სიფრთხილით შეაგროვა. თვალსჩინივით უფროსი უფროსი და სულ შეუბნებოდა: ხუ დანცინი, სტეპან დიმიტრიევიჩ! (მე კი სულ ვეხუმრებოდა სოლმე ამ მწერების თაობაზე), ამ მწერებში მეცნიერებისათვის ბევრი რამ ძვირფასი იმედებდა... მგნს ქვრტვეში სამი წელი რომ ვიცხოვრე, ამას ამოღე არ ჩაუვლიათ კატიუშა, მწიბრები, ცოტა ვადაფუხეთ... მოგუსმინე ბენედიქტ პეტროვიჩს და ვეუბნები: ბატონო ბროფესორო, გაიოც- დილი მუგზური თუ გგონივართ, ცუებით-მეთქი. ობი და მისი შენაკადები ჩემთვის ნაცნობია, მაგრამ იქ მხოლოდ ნაღობის მანით მივლია. ლოცმანი ვერ ვიქნები. მდინარეების ფარვა- ტარი ცუდად ვიცი. ობ-ენისუის არხზეც მიცურია, მაგრამ ისე, უბრალოდ, სავაჭრო კორ- ბაზე ხენისბელ-ნეთქი. ბენედიქტ პეტროვიჩი კი მეუბნება: „არა, არ ცცადები. მე ლოცმანი არ მწიბრება, ჩემი ექსპედიციას სულ ბრტყელშია ნავები აქვს. მე სწორედ თქვენნაირი კაცი გამომადგება: ვერ კიდევ ახალგაზრდა, ღონიერი, პატიოსანი, რომ ჩვენ შორის ყველა- ფერი ცხოვრების გარეშე გვარდებოდეს. დანარჩენი ხალხი თვითონ წეარჩიეთ. საუცხოო ხელდას მთავრით მოტყუებისა და წაკლევის გარეშე. მე ხომ ვაქარი არ ვარ, მოგებას არ დავეძებ. ჩენი სარგებელი ისაა, გადავიარო მდინარეები, დავათვალიერო მიწები, რომ მეცნი- ერებას რამე შევნატო. თუ მიხვდებით, რომ ეს წმიდათაწმიდა საქმეა, ხომ კარგი, თუ არა- და, უმერტმა კარგად გამყოფოთ. ნაშოგნი ფულით მთელი შრომა და გარჯა ავიანაზღაურდე- ბათ, უმართლად, უოფლისღვროდ კი არც ერთ დიდ უხეს არ ჩაუვლია. პირველად რიდი მივლივარ სანთგზაურად...“

ბოდა, მოკლედ რომ ვთქვათ, დავმეგობრდით. მოძეწონა, ეტყობა, არც ის იყო ჩემდამი გულგრილი. „სტეპან დიმიტრიევიჩ, თლონდ ერთსა გაზოვ — მეუბნება, — ჩვენს ამქარში ლოთები არ გართ. ბერი არც მე ვარ, ნაღობაც მოყვარს ერთი-ორი პატარა კიჩა არყის გადაკვრა, მაგრამ ყველაფერს თავისი დრო აქვსო. ციმბირის ხანმოკლე ჩადხულის გამო ჩვენი მოგზაურობის ვადა შეზღუდულია. საქმე კი ბევრია გასაკეთებელი. ლოთობისათვის ვერ მო- ვიცდით, რაც წყნება დაღლილობას, ან სიცხის გამო გადაკვრას, სხვისი კარნახი არ დანწირ- დება, თავად ჩამოგურიგებ ყველას თითო წიქას. ასეთ შემთხვევაში არყის დაღუფა ექსპე- დიციასი დღის გასაწყესათა დაწესებულის“ შეგბირდო, ჩველაფერს შეგნარულეთ-მეთქი. სულ სანაკებო ბიჭები მივუტყვანე. მათთან არაერთხელ ვყოფილვარ ტაიგაში, სწორედ ამის შემ- დგე, ბენედიქტ პეტროვიჩის ნარჩევანა ხელი ვაკვირი. ზეღიზედ ხუთ წელიწადს ერთად დავ- დიოლით მდინარეებზე. ორი ზადხული კეტზე გაყატაროთ, თრიფჯერ ენისციზე გადავდიოდით ხოლმე. უყვარდა ბენედიქტ პეტროვიჩს ეს მხარე. არ ვიცი რატომ, მაგრამ გული კი ამ ადგი- ლსაკეა მოუწევდა, თუნცა პატივს სცემდა ყველა იმ კუთხეს. სადაც კი ერთად მოგვიწია უოგნა, გამოვიდოდა ხოლმე ნაპირზე, ფეხებს გასზე გადგამდა და დიდხანს, დიდხანს იყუ- რებოდა შორეთში. თვალეში კი კმაყოფილება ეტკობოდა, ტუჩებზე დიმილი უთამაშებდა. ზოგჯერ ჩუმად იდგა, ზოგჯერ კი ხმადაბლა თავისთვია: ჩაილაპარაკებდა ხოლმე: „გინც არ უსლა იყოს დედაშიწის შენქმეული, ბრძნულად კი შევექმნია და! ემი რანდგაი საიდუმლოა აქ საპარხული.“ — და ხელით მდინარეებსა და ტყეებზე მიუთითებდა, მერე ჩაღიქრებული ჩაფ- ლებოდა ნავში და მენაგაებს გვეტყოდა: „აბა, წაველით, კაცებო!“ ეს სიტყვა კი — კაცები — ნეტისმეტად უყვარდა. როცა კმაყოფილი იყო, იტყოდა: „დიდებულად გინუშავიით, კაცე- ხო“. თუ უკმაყოფილო იყო, ნაინც ასე მოგვეპართავდა: „დღეს რაღაც მთისუსტებო, კაცებო. ვაალ-შვილი ხომ არ მოგენატრათ?!“

— მისი ქონორა დისშვილიც თქვენთან ერთად დადიოდა მდინარეებზე? — ჰკითხა კა- ტიამ.

— ერთი წელი დაგვიადდა. მაშინ სწორედ მდინარე კეტზე ენისციისკენ მივცურავდით. ბენედიქტ პეტროვიჩს იგი ძალიან უყვარდა. რაიმეს თვალს რომ მოპკრავდა, მაშინვე დაუბა- ხებდა: „ვანია, ნოდო აქ ჩქარა! შეჩედე!“ ის კი მაშინვე ნავში ჩაჭდებოდა, სადმე უღრეში, ან მდინარის ტოტთან ამოყოფდა თავს. იქ რაღაცას ეძებდა, თრმოები, ნაღვარეულები, ნაზვაგები მისი საყვარელი ადგილები იყო. ჭაობში საათობით ჩუმად იჭდა ხოლმე და ყვე- ლაფერს ავირდებოდა, თან თითუბით ნიწის ბელტებს სრესდა.

ეხსენებოდას მათ საუბარს ბოლო არ უჩანდა. ჩვენ კარებში შეყდიოდით, ისინი კი ინხ- დნენ და რუკებზე რაღაცას ინიშნავდნენ. ხან კიდევ სქელ რვეულებში დღიურებს წერდნენ. ჩვენთან ტოლებივით იქცეოდნენ, საერთო ქვაბიდან ჭამდნენ, საერთო თუჯის ჩაიდნიდან სვამდნენ. აუგს ვერ ვიტყვი. ანგარიშსაც კაბიკ-კაბიკ გვისწორებდნენ.

— მერედა, სტეპან დიმიტრიევიჩი, ნუთუ მართო ერთადერთი სურათი გაქვს?

— ჰო, ერთი მაქვს. ისე კი ბევრჯერ გადავიღე სურათი, ბენედიქტ პეტროვიჩის თანა-
შემწე პყავდა, ეგორ ვასალიჩი. ისიც ვახათლებული და წარმოსადგენი კაცი გახლდათ, ბალა-
ხების მცოდნე იყო. მცენარეულობას აგროვებდა და აპარატსაც ის განაგებდა. ჩანდა, მდი-
ნარვზე მივცურავდით, აქ რომ ღამაში აღვიღო ბევრია. მოხედედობდით — თუ არა მდიწარის
წარტაც მუხლზე, შეკჩერდებოდით: ეგორ ვასალიჩი თავის სამიყვანა მოათრევდა სწო-
ადვილზე დადგამდა და სურათებს იღებდა. ბენედიქტ პეტროვიჩი დიდი პატივისცემით
ეპყრობოდა. ეგორ ვასალიჩიც ხანშიშესული იყო, პროფესორ ლიხაჩოვზე ბევრით არაფრით
იქნებოდა ახალგაზრდა! რა თქმა უნდა, საქმე მდიწარის სილიამზე კი არ იყო, ეტყობა, ასე-
თი გადალება მცენარეობას სჭარდებოდა. მდიწარის ნაპირები, მცენარეთა სამყარო, მდიწა-
რის ღინება თვალსაჩინო იყო და ეს მათ იწვევს უნერგადეა. მდიწარეებზე სიარულის დროს
ბენედიქტ პეტროვიჩისაგან ბევრი რამ გავიგეთ. ნახსოვს, უყვარდა ხოლმე თქმა: „ცარიელი,
გამოუხადეგარი მიწები არ არსებობს, არსებობს ადამიანისათვის უფრო მისაწვდომი, ნაკ-
ლებად მისაწვდომი და სრულიად მიუწვდომელი მიწები. ნელ-ნელა ადამიანები ყველას თა-
ვის სასარგებლოდ გამოიყენებენ. სხვა გზა არ არის. ჩვენი პლანეტა მხოლოდ გვეჩვენება
შეუცნობლად, უკიდვაროდ, სანამდვილში კი ეს თავის ნოტყუებაა. ხომ დადგება ისეთი
დროც, როცა მისი მოსახლეობა ბუთ მილიარდს გადააჭარბებს“. უყვარდა, ძალიან უყვარ-
და მსგელობა ბენედიქტ პეტროვიჩის. ჩვენ კი, რა თქმა უნდა, ჩვენი გონებით ყველა მის
მსგელობას უერა ვწვდებოდით, მაგრამ მაინც მისგან ბევრი რამ გავიგეთ.

— ეხ, სანუენია, რომ მხოლოდ ერთი სურათი გაქვს! სახსოვრად წაგიღებდი! — წა-
მოიძახა კატია.

— ო, სახსოვრად მაშას კიდევ სხვა რიდაც აქვს. — უცებ გაისმა მაშას ხმა. ის რამდე-
ნიმე წუთს კატიას უკან იდგა, მაშის წონაყოლით გატაცებული. „ვაიმე, ღმერთო, ნეტაც, რა-
ტომ მოვიდა?! ბოლომდე არ მომასმენინება“, — გაუფლვა თავში კატიას და მაშას მიუბრუნ-
და, უკმაყოფილოდ შეხედა.

— მაშა, რანუ ამბობ? — კეითხა სტეპან დიმიტრიევიჩმა და კატიას მოეჩვენა, რომ მის
ხმაში უკმაყოფილება გაისმა.

— როგორ თუ რანუ? ქალაღის წვერაზე, მაში, რომელიც ბოქლომიან ყუთში გი-
დევს. — მაშამ იღლი შეახტ კატიას მხარს, ეშმაკურად გადახედა მაშას, აუხსნა: — მაშა ამ
ქალაღებს განბივით ინახავს. ნახვის უფლებასაც კი არ გვაძლევს...

— იმიტომაც ენახავ, მაშუტკა, რომ ეს სხვისი ქალაღებია, პატრონი პყავს, იქნებ
მომითხოვოს...

კატია ამბხეულმა შეხედა ლუკიანოვს, მერე მხერა მაშაზე გადაიტანა. ახლა მის თვა-
ლებში ხეჩნა გამოკრთოდა: „ნუ გაჩემდები, ღუთის გულისათვის, ნუ გაჩემდები. ხომ შე-
იძლება ამ ქალაღებში განიასათვის რამე სასარგებლო იყოს!“ მაშას, რა თქმა უნდა, არ
შეიძებოდა ზუსტად სკოდსოდა, რა აღვლებდა იმ წუთში კატიას, მაგრამ მიხედა, კატიას
ძლიან, ძალიან უნდოდა, უფრო დაწვრილებით გეგო რამე ამ ქალაღებზე, ლუკიანოვების
სახლში რომ ინახებოდა.

— მაში, რახან კატიას ასე ძალიან აინტერესებს, უამბე, როგორ მოხედა შენთან ეს ქა-
ლაღები. — ცოტა არ იყოს დარისველური ხმით თქვა მაშამ და მაგიდანე დადებულ მაშის
ხელს შეკრა.

— ძალიან ვთხოვთ! — წამოიძახა კატია და ლუკიანოვს სახეში ჩახედა.

— ეხედი ხარ, პარია! აი, ეინ ხარ. — მაშის ხმა მკაცრი და ავის მომასწავებელი იყო.
დარტყენილნი კატია ამ სავა დახარა, მაშაც დაიბნა. დიდხანს დუმდნენ. ბოლოს, როგორც
იქნა ლუკიანოვი მოღბა, მატრსოვრით თვალთან საბერწყლები გადმოყარა, კეისვერი მი-
ლულა და აქვა.

— ჩქარობდნენ და ქალაღები ერთ-ერთ საღვანზე დარჩათ. მე თრითვე წლის შემ-
დეგ წამოვიღე ისინი, როცა ლიხაჩოვს ტომსკში წაკვდა, ის უკვე პეტრში წასულიყო. პოდი,
ახლა ჩემთან ინახება... ამიზე შეღარ აუბიღებ, პარია. ეს ქალაღები ჩვენი ქყუის საქმე არ
არის. შენთხევეა შეცემა და ბენედიქტ პეტროვიჩი თვითონ მოიკითხავს... კეტზე მისი თხოვ-
ნით გავუმზავრე მათ წამოსადგად, ასეა საქმე...

— მესმის, მესმის, — გამგებინად დაქნია თავი კატია. უნდოდა ეს ცნობა რაც შეიძ-
ლება გულკრილად მიეღო, მაგრამ გონება ისე აუღულდა, როგორც წყალი დუღს ტაიგურ
თენჯერაში. აბობოქრებული აზრები ევრაურით დაათვა, თუცა მისი პარტია ასე ზრუნავს

ლიხანოვი, მოუწყო იქან ავიმოვს უძნელესი გაქცევა, ნარიშიდან სტოკჰოლმში, როგორ შე-
უძლია მას, ამ პარტიის კურირს, გაქცევის აქტიურ მონაწილეს, ასე აუღელვებდა შეხვ-
დეს ამ ცნობას? არა, არა. ეს მისი პარტიული მოვალეობაა... მაგრამ რა იყო მისი პარტიული
მოვალეობა ასეთ ეთიარებაში, კატიაშ ზესტად არ იცოდა. შეეცადა როგორმე განემუხტა
უზურხულა მდგომარეობა, უცებ მათ შორის რომ წარმოიშვა, და უმაღლესი უფლებათა-
და სტესან დიმიტრიევიჩს საუბრისათვის, თითქოა ლიხანოვის ქალაღებში გაქცევის
დატკვათ.

ლუკიანოვი გრძობდა, ქალიწილი ცდილობდა მისი სიმკაცრის შერბილებას, მაგრამ არ
შეუძლო თავი შეეკავებინა. მან ისევ გააბოლა პაპიროსი, თან მუშტში ახველებდა, თვალებს
თაყს სწირ წამწანებში მილავდა.

ამ დროს ოთახში ტატიანა ნიკანოროვნა შემოვიდა, ხელში საწველი ეჭირა. კატიას არ
გაუგია როდის გავიდა იგი სამხარეულში, მაგრამ ახლა მისი მოსვლა ძალიან დროული იყო.

— ალბათ ტატიანა არაკებით აბრუებ გოგოებს? ეს მონადირეები ამ საქმის ოსტატები
არიან, — ჩაიციხა ტატიანა ნიკანოროვნამ. — მაგრამ მაინც, იყო რის გეტყვა, სტესან. წადი ერ-
თი, ცრტა არყის სე დააპე, თორემ წაძვის ბოლმა და ტყაცენმა გული გამოიმტამა.

ლუკიანოვი სწრაფად აღგა, უხმოლ ჩაიცივა ჯუბა, გული დაიხურა და გავიდა.

„საკრებულო“ კალისტრატ ლიხკოვის ცარიელ სახლში მღებარეობდა. ასეთი „ნიგდ-
ბული“ სახლი ლუკიანოვკაში უკვე ათაშდე იყო. თბი ამას უბრალოდ აკეთებდა: პატრონი
ფრონტზე იღუპებოდა, დიასახლისი კი ნეკრეწლოვანი ბავშვებითა და უძლური მოხუცე-
ბით, საშინელი გაბორკეებისაგან შეგაწროებულა, ნათესაგებთან ქალაქში გადასახლდებოდა.
სახლი ძალიან იფილავ რომ დაედსებინა, მუშტარს მაინც ვერ შოულობდა. სახლს ისე ტო-
ვებდნენ, როგორც უსარგებლო ძველმასს. რაც უფრო მეტი ხანი ქეობდათ სახლში ვატა-
რებული, გასწორება მით უფრო მძიმე, გულამწყვეტი იყო.

ჯარისკაცის ქვრივის — ხელიდა ლიხკოვას სახლი ფარღულივით დიდი და ცარიელია.
თავის დროზე ოთხკუთხად ამრებული სახლი მორების კვლით ორ ნაწილადა გაყოფილი.
აგერ უკვე ორი წელია, რაც შედიდა მადარობში წავიდა სანუშაოდ, ამბობდნენ, იქ მიმი-
კაცური მიიშე შრომით პურის ფულის შოვნა მაინც შეიძლება. ხელიდას კი მძიმე შრომა არ
აშინებდა, ოღონდაც ერთი ლუკა პური ეშაფნა.

სახლი „სახოგადოების“ საჭიროებებისათვის გამოიყენეს. მამასახლისმა განკარგოლება გას-
ცა ტიხარი დაენგრიათ, შერხებისა და ფიცრებისაგან სკამები გაეკეთებინათ, ხანდახან ღუმე-
ლი აენათოთ, რომ სახლს ობი არ მოაკიდებოდა...

მამასახლისი საიდუმლოდ კი ინახავდა, რაზე იტნებოდა ყრილობაზე ლაპარაკი, მაგრამ იმ
საღამოსვე ხველაყური გაიგო ხალხმა. კაცები, დედაკაცები, დიდი თუ პატარა ადელვებულნი
იყვნენ. საღ თქმულა, საღ გავიხილა, რომ შორევი თევზის ჭერისათვის ხალხს ასამართ-
ლებდნენ, ამეთი რამ ლუკიანოვკაში ჯერ არ მომხდარა. თუმცა ყოფილა შემთხვევა, როცა
ყრილობას თამასოღლელების ცოდვები გაურჩევია. ლუკიანოვი ამქვეყნად მრავალი წელი
ცხოვრობდა და ყველა ეს შემთხვევა ასისოგდა.

ერთხელ პლატონ ოხოტნიკოვი და მისი შვილი სავვა ყრილობაზე მორიგი ხულიგნობი-
სათვის გამოიყვანეს. მამა-შვილი ყველა დღესასწაულზე ჩხუბობდა. უფონოდ მთვრალეები
სოილეს ახალმოსახლეებთან — „პოლტავაში“ მიდიოდნენ და იქ ისე უტიფრად იქცოდნენ,
რომ პოლტავის, სმოლენკისა და მოვილევის გუბერნიებიდან გადმოსახლებულები ხელს გა-
მოიღებდნენ ხოლმე. „არიქა, თანამემამულენო, „ციმბირს“ სცებენ!“ — იკვირებლი მამინ
მანა-შვალე გამყინავი ხმით. მათი ამდსონებიც ამას ელოდნენ, „ციმბირში“ მცხოვრები ბი-
ჭების ბრბო ახალმოსახლეებს მიეჭრებოდა და ზედახორა იმართებოდა.

ლუკიანოვისათვის ფეხო იყო „ჩვენაინებად“ და „უცხოებად“ დაყოფა. მისთვის ნათელი
გახლდათ, რომ ერთნიც და მეორენიც სამწარეს საერთო გობიდან თქველადდნენ. იგი ჩხუ-
ბის შეფუელში შეგარდებოდა ხოლმე გამხეკებული ყლუხუზის გასაშვებლად. ეს კი
არც ისე იოლი იყო, ამიტომ ხშარად ძილსაც ხმარობდა. ლუკიანოვი დონიერა და, რო-
გორც კარგ მსროლულს შეგდერება, მოქნილი კაცი იყო. თავიდან ცდილობდა სიტყვით და-
შოშმინებისა გლუხები, მაგრამ ეს ცეცხლზე ნავთის დასხმას უფრიდა. ერთხელ „ციმბირის“

უბნელმა ბიჭებმა ლუკიანოვს ზურგში კომბალი ჩასცხეს, რადგან ახალმოსახლეთა მოსარჩლელ ბათვალს. აქ კი აღშფოთდა სტეპანის ტყავის თათმანები ნიორგო და, განურჩევლად იმისა, „ციმბირელები“ იყვნენ, თუ „ახალმოსახლები“, მიყარ-მოყარა მოსახლარნი. ატყუებოდა თუ არა ჩხუბი, დედაკაცები ლუკიანოვთან შირბოდნენ — შენი ქირიმე, სტეპან, კაცისკვლისგან გვიხსენით. ლუკიანოვიც შოდიოდა. შონხუბრები თვალს მოჰკრძალებდნენ. „აჰა, აქეთ-იქით გარბოდნენ, ეცოდნენ, რომ სტეპანის შუშტს ვერსად წაუგიდებენ. წაიჭიანებენ ერთხელ ძალზე უსიამოვნო რამ შეეშთხვა: დარტყმის ძალა ვეღარ განსაზღვრა და ესე ღობიერად ლუწა „ციმბირელ“ გლეხს, რომ ნეკნები ჩაუნტვრია. თემის ეკიმმა გლეხს უმკურნალა, თან გაადრთილა — არანაკლებ შეიდი კვირა უნდა იწვე, რომ მოტეხილობა გაგიმთელდესო. გლეხის მათესაგებმა ჩივილი სცადეს, წაგიდნენ რაღაცში, ვეჭვლთან, მაგრამ ის ქვეიანი კაცი გამოდგა, უთხრა მომჩივანებს: კადვევ კარგი, მართო ნეკნებო აქვს ღაზიანებული და თავიც არ წააცალათ. ლუკიანოვი თავისთვის ხომ არ ზრუნავდა, სოფლს სიმშვიდის სადარაჯოზე იდგა, შოდა, მის წინააღმდეგ თუ წახვალთ, მთელი სოფელი იგემხედრდებათო. ანცე მოხდებოდა. ამიტომ ნომჩივებში ძიფუჩდაყენ. დაასკვნეს, ვიტილი მართალს ამბობს, ჯობს გაწმუნდეთ, უიღრე სავლთარი დასამაღლი სხვას გადაგაბრადოთო.

... ურილობამ კარგა შავრა წყაბერა პლატონი და სავვა. საბოლოოდ მათ მუხლებზე დაიჩოტნეს, დაიფიცეს, რომ მაგნებელ ჩვევას თავს დაინებებდნენ, ურილობამ გაადრთილა იანი — ერთხელაც თუ ატებავდნენ აყალმაყალს, ლუკიანოვგან იღარ გაჩერებდნენ. სოფლიდან იძულებით გააძაღებდნენ, სახლს მორეზად დაუშლიდნენ, ქიშკარს აუღივრავდნენ, ბოსტანს საკვით ატყუებდნენ.

ლუკიანოვს ისიც ახსოვდა, როგორ გამოიყვანეს ურილობაზე კონტრაქტ ზაბაბურინი თავისი სამი ვაჟთა და ორი ქალიშვილით. მიზეზი ასეთი იყო: დიდგენილ ვადაზე აღრე შევიდა კონტრაქტი კედრის საზოგადოებრივ რაყაში და თანასოფელელებისგან თარულად დაიწყო გიჩის მოგროვება. შეიდი პარკი წმინდა კაკალი დამალა ხევში. კაკალს მხოლოდ ღამიანობით იგროვებდა, ამუშავებდა მიწურში, კედრის რაყებთან მოშორებით ანიავებდა და მაინც ხეარდას ერთ-ერთი ვაჟიშვილს ჯიბით წაედო თავის სატრუფოსათვის რამდენიმე მუჭა ახალი კედრის კაკალი. ქალიშვილი კო, ეტყობა, ეპირათთან გამოდგა, გულისწაბრთან სეირანობისას ენატუნე არ იქნარა, ცოტათვენი დამალა, ცხვირსაღორცში გამოახვია. დილით სახლში ცხვირსაზოცადენ უცაბედად კაკალი გადმოვბნა იატაკზე. მამამ ეს რომ დაინახა, მიხვდა, ვიღაც კაკალს კრფელა მაშინ, როცა მამასახლისა ამის ნიშანი ჯერ არ მიეცა. აგინ გაკურსკურებოდა წუთელუ? — შვაცრად ჰკითხა მამამ ქალიშვილს. იმანაც არ დაუმალა: „ტროშკა ზაბაბურინი, მამა, დაშორდა შემოდგომაზე ნაჭარკლებს განოგიგზავნიო“. „შემოდგომაზე რა იტნება, გნანავთ, ის კი ჩემთვის ნათელია, რომ ზაბაბურინები თემისაგან მალულად კაკალს აგროვებენ“. მამამ იატაკიდან კაკალი აკრიდა, ჩაიცვა და უსიტყვოდ გავიდა. სიღამოთი ეგლეისიასთან ურილობა მოსწესა. ზაბაბურინები ჩაბოქილი იდგნენ ერთი ტომარა წმინდა, ღია ვაჯისფრად მოგლვარე კედრის წინ და სირცხვილით იწვოდნენ. განაჩენი უღმობელი იყო: კაკალი ჩამოერთამიათ, მისი გავიდვით ნოგებული ფული ეკლეისიასათვის გადაეცათ, ზაბაბურინებს სამი წლით გველსთან ერთად ლუკიანოვს კედრის რაყებში კაკლის მოგროვების უფლება წართმეოდათ. კონტრაქტ ზაბაბურინი ქალივით მოთქვამდა: ურილობას საჩივდა სასჯელი შეემუშუქებისათ, მაგრამ ვერაფერს გახდა.

მანინ ლუკიანოვი მუღალზე უდრეკელთა რიცხვნი იყო იცოდა. მხოლოდ სიმკაცრით შეიძლებოდა ტყუების საგანძურის შენარჩუნება. მცირედი დათნობაც საკნარისი იყო, რომ გლეხებს კედრის ტყეები გაეძარცვათ, მიწები გაეშინველებინათ, ნადირი უსაკვებოდ დაეტოვებინათ.

ახლა ლუკიანოვი ემეს შეუბერო. უთენია ადგა, მოუსვენრად ხვეშდა ბოლოს დერეფანში, პაპარისა ეწყოდა. ტატიანა ნიკახოროვნამ შეინჩნია, ქმარი ძალიან შედიქრიანებული იყო და უთხრა:

- ნეტავ რას დელოვ სუდავოვებზე? შენ ხომ არ დავირტყვია თემის წესები? თავში ქვა უბლია, კონტრაქტი თვითონ აგის პასუხი.
- დედაკაცო, მერე ისეთი რა დამაბაია?! — ორქოფულად თქვა ლუკიანოვმა.
- სტეპან დიმიტრიევიჩ, შეიძლება მაგალითად, რომ შე... უცხო დავესწრო თქვენს ურილობას? — რაღაც დამნაშავის კილოთი, ქოჭმანით ჰკითხა ლუკიანოვს ვატიან, ოთახის კაჩიდან რახანია თვალს რომ ადევნებდა ვეღლაფერს, რაც სახლში ხდებოდა.
- რას ამბობ, კატიუშა! რას ამბობ, გენაცვალე! იქ ისეთ უწმაწურ სიტყვებს მოისმენ,

სირცხვილისაგან დაიწვიები. არაა ეს ქალიშვილების საქმე! — აღელვებით თქვა ტატიანა ნიკანოროვნამ და თავისი ზოუსვენარი ხელები ისე გაშალა, თითქოს ცდილობდა ამ ნახქარევი, მოუფიქრებელი სურვილისაგან დაეფარა კატია.

„მიკვირს, ზუსტად იმ გადასახლებულებსა ჰგავს, ჩემთან მდგმურებად რომ ცხოვრობდნენ. მაქსოვს, იმათთვისაც ყრილობა დღესასწაულივით იყო, გული იქით მიუწვავდაო“, — გაითუქრა ლუკიანოვა და თავის ნაირფერი თვალებით მამას შეგობიარს უყრადღებოდ და აკვირდა.

— სიტყვებს კი ნაირ-ნაირს გაიგებ, მაგრამ თუ გაინტერესებს ჩვენი, სოფლური ცხოვრება, კარგი ადგილია. რატომაც არა, თუ წინასვლა ვინდა, წამოდი! აქ დღეს აღბათ ზოგიერთი ცოლ-შვილიანად მოვა. სასამართლოსი ჩემს ჯალბს ვერ გამოიყვან სახლიდან, თორემ სხვენს დიდი პატივი როდი სჭირდებათ! — ლუკიანოვა ცოლს მიღბრუნდა: — ნუ დააკავენ, ტანია, ნურც შეაშინებ. აქ საშინს ვერაფერს ეხვდავ.

— მე და კატია ერთად მოვიდეთ, მამო, — გაისმა მამის ხმა. იგი თათხის კარში იდგა, ჭრული ხალათი ეცვა, შიშველი ფეხები ფლოსტებში წაყუო და გუნოზე იზმოტობოდა.

— დამიტყდეთ ამას, კიდევ ერთმა კუმ არ გამოყოფენ! — ხელები გაასავსავა ტატიანა ნიკანოროვნამ და ყველან ერისმად, მხიარულად გაიციხა.

— ამა, რავე ასეა, ხელი დაიბანეთ და სუფრას მივსხდეთ! — ტატიანა ნიკანოროვნა სატადეს წაყტანა და უმაღ გაბურებულ ღუმელთან ამოძრავდნენ მასი ხელები.

ნახევარ საათში ლუკიანოვი წაეიდა. მალე ქალიშვილებიც გაემადნენ წასასვლელად.

— აი, რას ვეტყვი, მარია: თუ კაცებმა ვიყენა ატენონ- ისინი, ხომ იცო, არასოდეს მოიღლებიან — წახთვით, აქ ნუღარ გაჩერდებით. — დაარბვა ქალიშვილი ტატიანა ნიკანოროვნამ.

— ნუ სწყუხარ, დედილო, მე და კატია პატარები ხომ არ ვართ! — ხელი ჩაიქნია მამამ.

* * *

ხელდა ლიჩუოვას სახლთან ხალხი შეკროვილი. კაცები ჩიბუხებსა და პაპიროსს ეწვივან, ერთ ადგილზე არ ჩერდებიან, მიდი-მოდიან, ერთნი — საკუთარი ორა ფეხით, მეორენი — „მედიის“ ფეხით, დინჯად მაასობენ. ხალხს ბავშვებიც ასდენებიან. უამათოდ ხომ ლუკიანოვასში არც ერთი საქმე არ ჩაიღვს. სადაც მოზრდილება არიან, ისინიც იქ დაფრტოვიან ხოლმე. მათ არაფერს ერეკება. დავ: ცხოვრება და ჰკუა უღრთსებისაგან ისწავლონ. მათი რიგაც დადგება, მათ უნდა იტვიროთ ლუკიანოვის ცხოვრება, ხვალისდელი დღე-თემცა რა მომავალზეა ლაპარაკი, როცა ბევრი მათგანი დღეს უკვე ოჯახის მარჩენალია, ჯერ კიდევ გაუმიგრებელი ტყდით ეწიდება გლეხკაცის მიძმე ხვედრს. ბევრს მამა დაელუბა, ამ უგზო-უგელოდ დაეკარგა, დედები ნძიმე შრომით უღროოდ დასაბუნდნენ, სულიერად და ფიზიკურად გატყდნენ, განზე გადგნენ: „შვილებო, როგორც შეგიძლიათ, ისე მართეთ საქმე და თავს უპატრონეთ, ღმერთმა ხელი მოგინართოთ!“

დაგვიანებულები და შორს მცხოვრებნი „საკრებულოსაკენ“ ცხენებით მოიქარიან. ზოგი ცხენზე ზის, ზოგიც მარხილით მოდის. ღობეზე აბავენ ცხენებს. აუარება ხალხი, ყაყანი, თამბაქოს მწველი ზოლი პირუტყვს მოსვენებას უკარგავს. ცხენებია ვისრებს იღვრებენ, სამყაროს თავიანთი ნრგვალი, უყვთილშობილესი თვალებით შემფოთებულები უყვრებენ, აღგილზე ტოკავენ. უტყვო ცხოველი განა ქვეყნად გლეხისათვის არსებობს შენზე ერთგული, თავდადებული მეგობარი? რა დაემართებოდა გლეხს, შენი უტყვი დახმარება რომ არ ჰქონოდა? წელეწადისა და დღე-ღამის ყოველ დროს ეჭიდები იმ გასაქირს, რაც გლეხკაცს ცხოვრების ყოველ საათს ადგია. და თუკი ახერხებს დასძლიოს გასაქირი, გამოკვებოს ცოლ-შვილი და თავისი თავი, ამაში, უპირველესად ყოვლისა, შენი დამსახურებაა, უტყვო ცხოველო...

— კონდრატი, კონდრატი თუ მოვიდა? — კითხულობს ვიღაცა და მაშინვე ყველას ახსენდება იგი, ლაპარაკობენ ძის გასაქირზე, რაც თითოეულს მათგანისათვის ასე ახლობელი და გასაგებია.

— აქ არის, აქა, დიდა ზანია მოწმეებთან ერთად მოიყვანეს. შეილიც თან ახლავს, თავი ჩაუტანდრავთ! — იანის ქალის წერიალა ხმა.

— ჩაქინდრავ კი არა, უარესსაც იზამ, მამასახლისი რომ მთელი სოფლის წინაშე მოგ-
დგება, სირცხვილს გაქმევს, ცრემლს წოგაღენს. — ლაპარაკში ერევა რომელიღაც გლეხი.

— პო, პო, სამართლისათვის უფრო მეტსაც აიტანს კაცი, დანაშაულისათვის კობიც
მოგხვდება, მაგრამ თუ კაცს ასე უსამართლოდ ეპყრობიან?! მაშინ როგორღა გული გაგიგა-
ნიერდება წყენით... იქნებ ფეხებიც გაფშავო.

— რა თქმა უნდა! ასეც შეიძლება მოხდეს... კონდრატი ერთი ამაყე **კერძო სუფით**
ხორცამდე ვაყვადია... ასე იოლად არ დანებდება!

— აბა, ბატონო გლეხებო, თავშესაფარში შედიო! — ხალხის გუგუნში გაისმის მამაკაცის
ხმა.

ლაპარაკი წყდება. მოზარდები ცდილობენ ყველას გაუსწრონ, მაგრამ კარი მათთვის გა-
დაკეტილია.

— ხელიგნები ბოლოს! მობრძანდით, მობრძანდით, ბატონო გლეხებო! — მამასახლისი
თვითონ დგას კარში, სოფ გლეხს ხელს ართმევს, დანარჩენებს ზურგზე მფარველურად უთა-
ყუნებს: ხელს, ქალზე უსიბოლ ატარებს, თუნცა უთველ ნათგამს მსახურებს. მამასახლისის
დაცვიფრებით ყრილობაზე დაღვაცა კაცზე უფრო მოუსვენარია, თანამებობის პირებისადმი
ქალები უფრო მაკლებ პატივისცემასა და თავშეუკავებლობას იქნენ. თუ ვერ დაგიბტყიდა,
ავიწოდება და იმე დასჭირდა, ცრემლებსაც დაღერის, მამაკაცი კი ასეთია: რაც უფრო და-
მოკიდებული და მტკიცეა, მით უფრო მგრძობიარეა ქალის ცრემლებსადმი, მით უფრო
აპირიანია, და ადვილია მისი დაყოლიება. თუ, როგორ იცნობს თავის ხალხს მამასახლისი
ფილიმონ სელეხიოვი! დიახ, გველას იცნობს, სათითაოდ გველას... ისიც იცის, ვისგან რას
უხდა მოვლოდეს...

— გამარჯობა, სტეპან დიმიტრიევი, გამარჯობა! მობრძანდი, პატივცემულო, აი, იქით,
დანჯრისაყენ. იქ, სკამზე ბევრი ადგილია, — ამბობს ფილიმონი და ლუკიანოვს ხელს ართ-
მევს, გუნებაში კი სხვა ფიქრი უტარაღებს: „რა ქმნილება მოვიყვანა აქ! ვითომ არ შეგვძლო
დღეს ტაგაში წასუღოყავი? უშენოდ ასჯერ უფრო გამოადვილდებოდა საქმე“.

ფილიმონმა ქალებში ლუკიანოვის მრგვალოფეხება ქალიშვილი შეამჩნია. „უყურე ამ
წვეულს, ქალიშვილიც მოუყვანიო! ნეტავ საიდან განნდა? ის ხომ დიდი ხანია ქალაქში ცხოვ-
რობს. რაღა მაინცდამაინც დღეს ჩამოვიდა!“ — გაიფიქრა და კიდევ უფრო აიტანა შიშის
ზარმა. „მოიცა, ეს ყიღაა? ვისია ეს ლამაზი გოგო?“ — თავის თავა ეკითხება ფილიმონი და
მანას უკან მომავალ ქალიშვილს ავიწოდება. უნდა რომელიმე დედაკაცს ჰკითხოს რამე ამ
ქალბატონზე, მაგრამ ქალები უკვე შეიბარნენ კუთხეში, იქიდან კი მხოლოდ ყვირილი და
აქრზაურია მოსალოდნელი. ფილიმონი ამ წინათგრძნობისაგან რაღაც სიმძიმეს გრძნობს გუ-
ლის კოუნათან.

როგორც იქნა, ადგომი ჩაიგდო სხვენს ჩამორჩენილი, თამანი ქერივი ფეკლა მოსკალიოვა,
რომლის სახლისაკენ მამასახლისმა დიდი ხნის წინათ, ვერ კიდევ ომის პირველი თვეებიდან
გაგვალა ბილიკა.

— ერთი ეს მოთხარო, ფეკლა, ეს გოგო ვისია? აი, იქ, კუთხეში რომ ზის? მგონი, მაშკა
ლუკიანოვასთან ერთად უნდა იყოა მოსული, — ასერებს ფილიმონი ქერივს და ყურში
ეპყრჩეულება. მაგრამ ქერ ისე არ დაბურვებულა ფეკლა, რომ ადგეს და აი, ასე უბრალოდ,
უმსუბრავლ მეტოქეს ადგაღი დაუთმოს.

— აბ, შე თერაყო, შენა! მოხვალ ჩემთან! ისეთ გოგოს გინჯენებ, თვალებიდან ნაპერ-
წებში ჩაბოგცვიფრება! — ჩერჩეულება გატარებულა ფეკლა და გაშარჩეებული მოიკლავს
გზას ამ კუთხისაკენ, დედაკაცებმა რომ დაისაკუთრეს.

„მოიცა! მოიცა! ლმერთმა დღეს ეს კიდევ ვინ გამოვიგზავნა!“ — შიშით ფიქრობს, ფი-
ლიმონი, კასერს იგრძელებს და ენა კარში, თავებს ზევით ვიწრო კიბისაკენ მომავლებს ათვი-
ლოვრებს. გლეხებს ხელყავით მომავალ მამიკა, ღრმა მოხუცი, ლუკიანოვის ძველი მეხოფ-
რები კამბზე ადგლაში უხმარებიან. ფილიმონს გული ცხერის კუდივით უკანკალებს. აი, ნა-
მრევან კი არიარით არ ელოდა, ხომ უთხრეს დედაკაცებმა, მაშკა გაზაფხულის პირველ დღე-
ებამდე ლუკიანოვ იწვებათ. ის კი ნოვიდა: მეტავე ვინ გადააწყვეტინა აბ მოსკლა? აღბათ
კონდრატი სუდაკოვს რომელიმე მშაკაცმა. „ერთია, ფილიმონ, ასეთი ყრილობისაგან სიყუ-
თეს ნუ ელი!“ — გუნებაში ჩერჩეულებს მამასახლისი, რომ სცოდნოდა, ყრილობაზე მოხუცი
მოცუნიერადდებოდა, არამც და არამც არ უყრებოდა ხალხა, იქნებ თავშეული ხალხი? ასე და
ისე, ბატონო გლეხებო, ნოვტაშვილი მეგონა, რაღაც საქმე იყო, სინამდვილეში კი გვერცხის

ნაჭუჭადაც არა დიხს-მეთქი. ეჰ, მართლაც რა კარგი იქნებოდა! კარგი კი იქნებოდა, მაგრამ მძახადს — გრიგორი ელიზაროვს რომ პირობა მიეცეო? თვითონვე არ დავიკეცხე, კონდრატ სუდაკოვს და მის ვაჟებს თავბელს ვაწყენვლინებ-მეთქი? — გამწარებული ფიქრობს ფილიმონი და თავის თხელ, თხასავით წვერს იჩეჩავს.

— ები, მამასახლისო, დაიწყე, რატომ აცდენ ხალხს?! სამუშაო ყელამდე გააქვს — ისმის აქეთ-იქიდან ხნები.

არა, კრილობის დაშლა გვიანია! ფილიმონი გზას იკვლევს მაგიდისაკენ, მარჯვნივ ნიჟარისაკენ სუდაკოვის გვერდით, მამასახლისს კოხებშეკრული, გაბოროტებული რომს მტყუნებს. მისი მონა ნახევარი ნახევით წინ წაიწია — ახლა პირისპირ ხედავს მამიკას. შავ თავშალში, შავი ცხვრის ქურკში, შავ პიძებში ჩაფუთნილი, ცხვირკაუჭა, სახედანაოჭებული დედაბერი უძრავად ზის. თხელი ტუჩები მაგრად მოუყუშია, წვეტიანი ნიკაბი წინ წამოსწევია, თვალები მოუჭურტავეს. ასე გგონია, უოველგვირი ცხოვრებისეული შფოთი მისთვის უცხოა. მაგრამ ეს მხოლოდ ასე ჩანს: ნობუტისათვის უჩვეულო მახვილი სმენით იჭერს იგი მოსაუბრეთა სიტყვებს და გუიყბანა ფიქრობს: „აჰ, ეჭმაცა ხარ, ფილიმონი! ბანჯანკაა დამავაგებინებარ...“

მამიკა ფოთდადრო გადახედავს კონდრატს, თითქოს უნდა გული გაემბნეფოს, თან ასე ფიქრობს: „ფიციხა, საუბარში თავწეუჯავებელი!“

— ზღბო, დღესდღეობით ჩვენთან, სოფელში, საქმე კარვალ ვერ არის, — იწყებს ფილიმონი და წვერს იჩეჩავს, იგი წიმიუდ ლაბარაკობს, ღუნუნს, თითქოს მკურდრე რალაც მოაწვდო.

სიტყვით ისაღვურებს. დედაკაცები ჯერ კიდევ ფართხალებენ, სხდებიან იატაკზე, მაგრამ ღუძახს, იჭერასაც ვრიდებიან.

— კატია, შეხედე, ავერ იქ, მამიკა ზის, ვახსოვს, დედაჩენი გეუბნებოდა მის ამბავს. — მისი უფროსი უჩუჩიულა კატია მამამ.

მაგრამ კატია მამას უთქმელადაც შეამჩნია დედაბერი და თავს ვერ აცილებს მას. მკვრივი სახე აქვს, დანაოჭებული, საკმაოდ პატარა, მაგრამ ამავ დროს არაჩვეულებრივად დაკვირვებელია, ნებისყოფიანი, სინშვილით გასხივოსნებელი, — ფიქრობს კატია. — მამასახლისი სიტყვებს კვდავა, ძალისძალათი ანოთქვამს, წვალობს, უოველი ათი სიტყვიდან მხოლოდ ერთი ეხება საქმეს, დანარჩენი აავაგია, ნარჩუბი, ისევე, როგორც მისი გამუდმებულნი, „რა პქვია იმას, ესე იგი...“

— უაუროვ ამ გესლიანს, რაღბს მიუდ-მოვდება! — აღმოხდა რომელიღაც გლეხს.

ფილიმონი დიდი ხნით ჩუმდება და სოფლის მწერალს აჩოვს წაიციოხოს მოწმეების ჩვენებები.

მწერალ იგნატ იგნატოვიჩს აემინარია აქვს მიტოვებული და სოფელში პირველი ღოთია, სქელი, მსუქანი ტუჩები აქვს, შეშუბებული სახე, დიდი ხანია სამართებელი რომარ გაბკარებია, ხაცრისჯერი ჯაღრით დაფარვია. თვალეჩქევს პატარა, მოვარდისფრო ტომრები ჭილია. მწერალი მარტოხელა კატია, მოუგლეღი, პირდაუბანელი, ჯერ ისევ დილაა, ის კი უაგვ მწევიკიკეებელია. თვალყიის გაფართოებული გუჯები ავადმყოფურად უვლავს, მაგრამ „სახოვადოება“ მწერალს დიაკვანივით ომხიანი და ფელსოებელივით მკაფიო ხმისთვის ადასებს.

მწერალი დიდხანს კითხლობს რალაცას, ბოლოს, როგორც იქნა, ვაირკვა კონდრატ სუდაკოვისა და მისი ორი ვაჟიშვილის დანაშაული: ოცდახვიდმეტი სეენის სიჯრძის ბადე გააბზადეს და სათვეზაოდ წაუდღნენ. იმის მაგივრად, რომ ბადე გადაეგლოთ იმ წყალში, სუდაკოვის ბადელს რომ ენიჩნებოდა. მათ სრული შეგნებით თყურობა დაიწყეს მორვეებში, რთხელათი მარჯნიდან და მარცხნიდან გრიგორი ელიზაროვის ნადელი ესაზღვრება. ბოროტმოქმედების ადგილზე რომ წაასწრეს, კონდრატ სუდაკოვმა და მისმა ვაჟიშვილებმა, ნიუ-სუდაკოვმა ჩემოსნებებულ ელიზაროვის პროტესტისა, თყურობა არ შეწყვიტეს. სოლო როცა ელიზაროვმა სთხოვა, მკც წილში ჩამიყენებოთ, უარი უთხრეს, რადგან თავიანთი უფლების დამუჯრებულ სულსოვად ჩათვალეს. თავის მხრივ გრიგორიმ მამა-შვილი ვარკვა იმ მოტივით, რომ საზოვადოებრივი განაჩენით მორვეები მისთვის მიკუთვნებული ნადელის საზღვრებში მდებარეობდა. ატყდა ჩსუბი, გრიგორი ელიზაროვმა კონდრატის ვაგს მისიელს რამდენჯერმე

გაბრტყა, მამას არაფერი დაწვებია. ამის შემდეგ სუდაკოვებმა შებოჭეს გრიგორი ელიზაროვი სადავანით, შეაგდეს ურემზე და ცხენი სოფლისკენ მიმავალ გზას გაუყენეს. პარტუცებმა გრიგორი სახლამდე მშვილობიანად მიიყვანა, მაგრამ, ერთიე ვაჩოთ და გზაში ცხენი დამფრთხალიყო, რაც სწორად ხდება ხოლმე, მაშინ გრიგორია ცხოვრებაც ხომ ტრაგიკულად დამთავრდებოდა?

სუდაკოვები მთელ დღეს თევზობდნენ. დაიჭირეს ათ ფუთზე მეტი თევზი. **მარკოვი** დი მდუქნეს, პროხორ შუტილინს მიაყიდეს.

ეს შემთხვევა მამასლის გამოაქვს ყრილობაზე კონტრაქტ სუდაკოვისა და მისი ვაჟების მოქმედების დასაგმობად, როგორც „სახლადგომისა“ წესების ამგარა დარღვევა და იგრეთვე მისათვის, რომ ყოველი გლეხის უფლება მიწის ნაკვეთზე დაეცულ იქნეს.

სასტიკი დასაბუთებისა და მოწმეთა ჩვენებიდან განსაკუთრებით შობეჭდილებას ტოვებს ნელაქვე შუტილინის აღიარება კონტრაქტ სუდაკოვისაგან შიდა-სახეგარი უფრო ახალი თვისების მიღწეად ვიდრის თაობაზე. კონტრაქტ ქანცაწვევტილს მწერალს ნავიდასთან მიღწეულ ტაბტრეტზე ეწევა. არენაზე კვლავ ფილიმონი გამოდის.

— რა ჰქვია იმასა... ესე იგი, ისა... კონტრაქტი დამაშავეა... კვლავ თავისა არ იშლის ფილიმონი.

— რანია დამაშავეუ? რაში? — ისმის ამბა კვლავ კვლავიდან.
— ესე იგი, ისა, თევზი! — მიუხტებს ფილიმონი. სახლი იცხობა გუგუნით, სიცილით, რომელიც ქალის ამა ისმის ყველაზე გარკვევით:

— რატომ ყელდა პროხორ შუტილინი თევზს თრჭერ უფრო ძვირად ვიდრე იყიდა?

— რა ჰქვია იმასა... ისა... შუტილინი კონტრაქტია! — ფილიმონი ცდილობს ეაწარს ვატიცხვა აბრითოს, მას რა უნაღვლება, თავისი იგი გირვანქა ნარსევი ქორტილა პროხორისაგან სრულიად უფასოდ მიიღო. ეს ყველასათვის ცნობილია, და ხალხი მამასხლისს პირში დასციინს. მამასხლისის ნათესავეებსა და ახლობლებს ხმა ჩაუწყდათ, თითქოს პირში წყალს ჩაუდგათ. განა არ ურჩავენა ფილიმონს ვაჩუქებულყო და ასეთი სარცხელი არ ეჭამა?

— სინუნე! ამის ვიხატა ნიხდა: გრავორ ელიზაროვი სუდაკოვებისგან რა ანაზღაურებას თხოულობს? — წამოდგა კვამიდან ლუკიასოვი. ნაირფერი თვალები ფილიმონზე შეაჩერა, მერე მოძებნა ელიზაროვი, მამასხლისის ბურგბუჯან რომ იჭრა და კველაზე მეტად ლუკიასოვთან შეაყვარა ვაუობოდა: მარწავალ იყო მასთან და იმიტომ.

— იგნატ ივანოვიჩ, რა ჰქვია იმას, წარკაფსე, — იპაოვს მამასხლისი.

მწერალი კითხულობს საბუთის იმ ნაწილს, რომელშიც ამ ამბის შედეგი ისეა გადმოცემული, როგორც ფილიმონსა და მის ნძახალ გრიგორის სურათ. კონტრაქტ სუდაკოვი ვაღლებულია აუნაზღაუროს ელიზაროვს მის შორევებში დაქერილი თევზის (40 ფუთი და 30 გირვანქა) საფასურსა, ბოღში მთხადოს ელიზაროვის წინაშე და „სახლადგომისაგან“ მიიღოს შკაცრა ვაკაცვა გაფრთხილებით, რომ სხვის ნადელებზე თავდასხნის განხორების შემთხვევაში სოფლიდან იქნება გასაძღვებული.

— სწორად! — ყვირიან გრიგორისა და ფილიმონის მომარება.

— ოპთ! დახე, რა ნოუნდომებიათ! — გაიძახიან სუდაკოვების მბარდამჭერნი.

ხმაური არ წყდება. ფილიმონი ხალხის დამომშინებს როდი ცდილობს: „გაუშვა, იყვირონ. გლეხი ჯერ ყელს ნაიხლებს, დაიღლება ყვირილით, მერე კი ბოჩოლასავით უწყინარი ხდება“, — ფიქრობს იგი. თითქმის ასევე, მაგრამ მაინც ცოტა სხენაირად მსჯელობს ლუკიასოვიც: „დაე იყვირონ, უფრო ძალე მიხვედებიან, რომ დრიალით ვერადერს გახდებიან“. მას სიტყვის თქმა უნდა, მაგრამ არ ჩქარობს, იცდის. აი, ქალებიც აწიკვიდნენ. დაე, ამათაც ცოტა ხანს იჭაქყანონ! მართლაც, არ-სამ წუთში სახლში ხმაური მიწყდა. ახლა სწორედ ის დროა, რომ აღვეს და მამასხლისსა და გრიგორის პირდაპირ უთბრას სოქმელი.

— როგორ ფიქრობთ, მიწის ნადელები და წყალსაცაეები ერთი და იგივეა? — კითხულობს ლუკიასოვი და მისი ნაირფერი თვალები გრიგორის ეჭებს.

ფილიმონი თავის თხელ წვერს იწიწინის, ასედაც გრძელ კისერს იგრძელებს, ლუღლუღებს:

— რა ჰქვია იმასა, ესე იგი, ისა... წყალსაცავი ნადელს ნაწილია...

— ბავშვნიც კი იცის, გლეხებს შორის მარტო მიწა იყოფა. მდინარე და ტბები — ღვთისაა — ამას მამიკა ამბობს. ჩუმაღ ჩიფნიფებს, მაგრამ ყველა მოჯადოებულებით უს-

მენს. ფილამონს ხელი ზურგსუკან მიაქვს და გრიგორის ანიშნებს: მიშველე, მძახალო, მაწყენი და დახატული კაცის ეერი მიიღეო.

აწითლებული გრიგორი, საფეოქლებზე წერწერით თფლი რომ წამოსდის, იცხუმლუბა. მსლავრი მხრები რომანოვის ფარსაგი ჯუბის ქვეშ ეთრათს, ხნაც უკანალებს, ორი მტკაველი ავლია, რომ ორი მეტრის სიმაღლისა იყოს, ის კი ხვილი მარჯვენა მხარეზე რიფით სდუკუნებს.

ბიზლირთქა

— შებოქვა... ურემზე დაგდება განა თავდასხმა არ არის?

— მიჩვილს ყბა ვილამ მოუწერია?

— ხალხნო! ვერა ხედავთ, ნამდვილად ტირის, ცხარე ცრემლით, ბავწვივით!

ყვირილი, აურზაურა აქანსაქებს ლიჩკოვის საბლის კედლებს, ფილამონი აქნებს ხელებს, ყვარას:

— რა ქვია იმას, ისა, არ შეიძლება ასე, ხალხნო! თითო-თითოდ მეღაპარაკეთ, ჯობდა, ისა... რა ქვია?

ყვილობაზე ყვირილი ქარხნის მსგავსია: ამოფარდება, დაგაჯდება ნიწაზე, დააყენებს მტკარის კარიბატულა, გადაიელის მღელღელზე და იქვე გაქრება, ჩადგება, თითქოს არც ყოფილა.

ახლახან ყველა ყვიროდა. უცებ კი ჩაფუზდნენ, ერთმანეთს უყურებენ და ყველა მათგანს თვალსაშენი ერთი და იგივე კითხვა ეხაზება: მაინც რა ექნათ? იქნებ კონდრატი მართლაც დაამთავრებდა?

სად იყო, სად არა, გამოძვრა შედუქნე პროხორ შუტილინი, იგი თითქოს ამ სიჩუნეს ელოდა:

— ხალხნო, ეს რა გამოდის? გამოდის, რომ შენი ნადვლის მატრონიც არა ყოფილხარ? ხედავ, ნადვლითად, მიღისარ შენს მინდვრებში, იქ კი სახლის პირუტყვი ძოვს, არ გაბეღო, ხელი არ ახლო, თორემ შეგბოჭავენ და ურემში ჩაგაყუდებენ... განა ეს წესია, ბატონო გლეხებო?

— არ არის წესი! სწორია! — ყვირიან გრიგორის ამფსონები, წინა საღამოს რომ შეიძინა გრიგორიან ერთ კისრ ააფლის არაყს ჩამოვალთ.

— სხვა მარტიდან ქსოვ ბადეს, პროხორ!

— მაგან კოველთვის ეგრე იცის: ორნოცი და ორმოცი — მანეთი და ოცი კაპიკით! — პასუხობენ სუდაყოვების მხარდამჭერნი.

აქ კი გაცხარებული სტებან ლუკიანოვი წამოიჭრა:

— შენ, გრიგორი, რა მამასახლისის ზურგსუკან იმალები? წინ გამოდი, ხალხმა დაგინახოს, საჭაროდ და გელახდილად ვილაპარაკოთ. — ლუკიანოვი ჩერდება, გრიგორის გამოსვლის ელოდება. — გამოდი, რას ზოზინობ? როცა ცრემლად იღვრებოდი, ოთახის შეიგულში გამობრძანდი, ახლა კი ისევე ხვრელში შეხვერი... —

გრიგორი არ ჩქარობს. მაგრამ ფილამონი გრძნობს, რომ არ შეიძლება ხალხს წინაღობა გაუწიო. ლუკიანოვს ყოველი კუთხიდან მხარს უჭერენ. გრიგორი მაგიდას მარცხენა მხრიდან შემოუვლის და ახლა უკვე ყველა ხედავს მას.

— გრიშუხა, ერთი წლევანდელი ზაფხული გაიხსენე, გრიშუხა! გაიხსენე? ხომ გახსოვს, სად იქერდი კარხანებს? — წინ იწევს ლუკიანოვი.

გრიგორი დუმს, წვერგაუფანხლო სახე აწარხლებია.

— რა ქვია იმას, ისა, თქვი, მძახალო! — მამასახლისი ბარემ ლაპარაკის გუნებაზე არ არის, მაგრამ იცის, ასეთი ჩიუტი ღუშილი გრიგორის კარგს არაღერს მოუტანს. იმის მაგივრად, რომ ბრალი დასდოს და ნაყარტუტად აქციოს თავისი მოწინააღმდეგეები, თვითონ უწევრს მათ გვერდებს, თვითონ ხდება ბრალდებული.

— ტბებში ვიჭერდი, განა ცოტაა ტბები? — გრიგორი ცდილობს პირდაპირ პასუხს თავი აარილოთ. მაგრამ ვერ მიართვეს, ლუკიანოვი ისეთი კაცია, ადვილად არავის გაუჩუმდება.

— კონობლიანოვს ტბაზე თევზი თუ დაგიჭერია? — ყვითება იგი მკაცრად.

— ყველაფერს კაცი ვერ დაიმახსოვრებს! — გრიგორი პირდაპირ პასუხს კვლავ თავს არიდებს.

— აბა ერთი, ფილამონ, ბრძანე, მე და შენ თუმიდან რომ მოვდიოდით, ვინ ენახეთ კონობლიანოვს ტბაზე? გაასოვს, ვინ შეგვეგდა ბადით?

სახლში საძარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა. ყველა გაინაბა, სუნთქვა შეიკრეს. ვერადერს იტყვია, ლუკიანოვი გრიგორისა და ფილამონს მაგრად სწვდა ქეჩოში.

- რა პქვია იმასა, ისა... პო, გრიგორი იქურდა ტბაზე თევზს. — აღიარებს ფილიმონი.
- გესმის, გრიგორი?
- მესმის, ვერ არ დავერუებულვარ, — განწირულად იხრავს ელიზაროვი.
- ერთი ისიცა თქვას, ვის ნადელზეა კონობლიანოეს ტბა? — ისმის აბეზარი ქალის ხმა.
- პოდა რა, თქვი ერთი, გრიგორი! — დაეინებით მითითოვს ლუკიანოვისა.
- ენა ხომ არ გადიუყლიბავს მაგ ოჯახდაქციულს? — გაგულსებული ყვირის ისევ ის ქალი.
- მე ვიტყვი, რახან ასეა, რა პქვია იმასა, ისა, — ბუტბუტებს ფილიმონი. — ის ნადელი სტეფან ლუკიანოვისაა.
- ერთი ამას დამიხედეთ, ეს რა გულმაგიწვი ყოფილა გრიგორი! თავისას კი არაფერს იფიწყებს! — მწარედ კბენს ქალის ხმა.

კატია სოფლის ყრილობას აკვირდებდა და ისეთი გრძნობა ეუფლებოდა, თითქოს ბოლშევიკური გაზეთების სტატიებს ხელახლა კითხულობს. რამდენჯერ წაუკითხავს სოფლად კლასობრივი ბრძოლის შესახებ — კულაკები გამრავლდნენ, ძალაუფლებას, მიწასა და მუშახელს იჩემაებნენ. ყველაფერი, რაც ახლა მის თვალწინ ხდებოდა, თითქოს საგახებოდ მისთვის კეთდებოდა. „იცნობენა ჩვენები სოფელს, კარგად იცნობენ“, — ფიქრობს კატია.

მისთვის სასიამოვნოა სხვა რამის შეგნებაც: ბოლშევიკურ გაზეთებში, პარტიის პროკლამაციებში, ლენინის სტატიებში ამ ბოლო დროს ბევრი რამ იწერება მშრომელ გლეხობაში კლასობრივი შეგნების გამოღვიძების თაობაზე. ბოლშევიკები არც ამაში ცდებიან. კატია ხედავს, რომ კონტრაქტ სუდაკოვი აქ მარტო არ არის, რომ ათობით მასაფით ადამიანი ეტომაგება, არაფის აჩაგვრინებს მის თავს, თვითნებობასა და ძალადობას წინ უდგებიან. „კარგი იქნებოდა, სოფელში რაც შეიძლება მეტი პროპაგანდისტი გამოგვეგზავნა, რომ გლეხი საკუთარ წვეწში არ იხარშებოდეს, იცოდეს, რა ხდება ქვეყანაზე“, — ფიქრობს კატია, მაგრამ ამ ფიქრებზე უფრადლების შეგნება მას დიდი ხნით როდი შეუძლია. ყრილობის მსვლელობა ერთბაშად მწყავდებოდა.

— რა პქვია იმასა, ისა, კაცებო, — ბუბუნებს ფილიმონი, — უწყსრიგობაა! კონტრაქტმა ბოდიში უნდა მოითადოს, რა პქვია იმასა, ისა... გრიგორი სიკვდილის პირზე იყო...

ყრილობა მამასახლისის ფანდს მყისვე ხედება: რაკიდა იმის იმედი დაკარგა, სუდაკოვისისათვის ფული წაერთმია, ახლა ცდილობს, კონტრაქტი დაამციროს. აბა, მაშ რას ნიშნავს ბოდიშის მოხდა? იმას ნიშნავს, რომ კონტრაქტმა ვრიგორს უნდა დაუჩოქოს, თავი დამნაშავედ სცნოს ისეთი საქციელის გამო, რასაც ვითომდა საზოგადოება გმობს.

— ვერ მოგართევს! კონტრაქტს ცული არაფერი გაუყვებია! — ჭყვიანს ქალები.

ახლა კამათში გაცხარებით თვითონ კონტრაქტ სუდაკოვი ებნება ერთი ხელი მუცელზე მიღჭირია, ამ ხელზე მხოლოდ ერთი თითილა აქვს, დანარჩენი ყუმბარამ წააცალა. იგი ერთი იმითთავანია, ვინც ომის პირველ თვეებშივე დაშავდა. აცვია წელში ქამარმოჭერილი ხიფთანი, ფართო ტილოს შარვალი და მაღალყელიანი ჩექმები, კოჭებზევით საბმელები რომ აქვთ. ფრონტსუვე მიღებული სიღამწერის შედეგად თავზე ალაგ-ალაგ თმა ადარია აქვს. ქალბრძენი რეული თმა პლეკა-ბლუჯა ეზრდება, მთის ფერლობზე გაზრდილი ბუჩქნარის მსგავსად.

— რატომ, რა ნიშნით უნდა მოეუბოდიშო გრიშვას? — გაბრაზებული ყვირის კონტრაქტი. — იმიტომ ხომ არა, რომ ის მდიდარია. მე კი ღარიბი?! ან იქნებ იმიტომ, მამასახლისის მძახალია?

— შენ, რა პქვია იმასა, ვინს პოდა, კონტრაქტა, — აფრთხილებს ფილიმონი და ხელს იტნეებს.

- კონტრაქტი კოლეც უფრო ებარდებს.
- მოგხვდა თუ არა გულში, მე მურდალო, შენა!
- აქ კი კონტრაქტი ვადაამლაშა: მამასახლისის გიხება არ უვილდება. ასეა თუ ისე, იგი ხალხის რჩეულია და, მოგწონს თუ არ მოგწონს, მისი ღირსება უნდა დაიცვა.
- ენა ჩაიწყვიტე! — ღრიალებენ ფილიმონის მომხრეები.
- რას აკვირდით, თქვე ერთ ხალხსო? კონტრაქტამ გაცხარებისაგან ვადაამლაშა: დედის შე-

კურთხევის ღირსი ხარ, ფილიმონ, ეს შენ დაიმსახურე! — ისმის იმ კუთხიდან, სადაც დედაკაცები მოკალათებულან.

გაუგონარი ყაყანი. ერთმანეთს არ აცდიან, ერთხმად გაპყვირიან, ქალები იტყვიან წამოხტნენ, ხელებს აჭნევენ. უცებ ყველა ისევ მშვიდდება და მამიკას უმზერს.

მამიკა დგება, მადლა სწევს თავის ვოსს, მრისხანედ აჭნევს, თვალები გადწილივითაა, უელავს, თითქოს ხნაც მოემატა — მთელ სახლში ისმის:

— უსინდისობა! სარცხვადი! ყრილობაა აქ თუ სასერიო ადგილი? ფილიმონი კი, ჩვენი მამასახლისი, ყველაზე მეტად იჭაჭება!

ფილიმონი თავს გინდრავს, საცოდავად ასავსავებს ხელებს, ჩუმდება. იცის სელეზნიოვმა ამ დედაბრის ძალა! სადაცაა ას წელს მიუცაქუნებს, გონება კი საფსებლით სადი აჭვს. მამებს კი არა, პაპებსაც ხშირად დასჭირდებათ მამიკას სიბრძნე.

— რა პჭვია იმასა, ისა, დამნაშავე ვარ, მამიკა! — ლულულუნებს ფილიმონი.

— გახსავე, მამიკა, თვითონ განსაჯე! ერთ კვირას იდავებენ, იყვირებენ, მაგრამ ნაინც ვერ მორიდებამ! — ერთმანეთს არ აცდიან დედაკაცები.

— ძაპატიე, ბებია სტეპანიდა! ზედ გულზე მომხვდა, თავი ვეღარ შევიკავე, — უბოდიშებს კონდრატი სუდაკოვი.

როგორც იტყვი, სტეპანიდა სუმიონოვნა, ისე იჭნება, — ამბობს ლუკიანოვი. გამოცდილებით იცის, ლუკიანოვიკელი გლეხების დანონშინება მამიკასავით არავის შეუძლია. ისიც იცის ლუკიანოვმა: ღარიბ და დაჩაგრულ კაცს მამიკა აუცილებლად დაიცავს. ამიტომაც, რომ ლუკიანოვიკელ მოძღვრებს მამიკა არ ებიტნავებათ, მაგრამ ამკარად ვერ ბედავენ მის წინააღმდეგ გამოსვლას. ნართალია, ზოგჯერ მამიკას სიტყვა მხოლოდ ცოტა ხნით ახდენს გავლენას, მას ამ ივიწყებენ, ამ გვერდს უვლიან, მაგრამ იმ წუთებში მაინც უჯერებენ, როცა გრძნობები ღუდს, როცა შეიძლება ძნათა შორის ბრძოლის ალი აგიზგიზდეს.

— გრიგორიმ კონდრატი სუდაკოვის მიშკა ვალაბა, სუდაკოვებმა კი გრიგორი შებორკეს ბარიბარში არიან, სოფლელუბო! — ამბობს მამიკა ხმადაბლა, მაგრამ გარკვევით.

— სწორია! სიბართლვა! — ყვირიან ყოველი კუთხიდან.

— კონდრატი მორევებში თევზაობდა, თევზი თვითონ ვაშა, გაყიდა, — აგრძელებს მამიკა გამსჯას, — აქ ცუდი არაყურია. შენგან კი, გრიგორი, თევზი არავის წაუღია. ღმერთისგან ბოძებულს იღებდა. ბორევები, გრიგორი, სერტოა, ყველას გვეყუთვინს. თევზი თუ ვინდა, შენც დაიჭირე, სტეპანა ლუკიანოვისაგან თევზი ხომ ამოგჭონდა? კონდრატიანოვს ტბიდანაც იღებდი? იღებდი უღმერთობაა, გრიგორი, სცოდაე. შენთვის შეიძლება, სხვისთვის კი არა?!

— მართალია, მართალი! — ისმის ხმები, მაგრამ მამასახლისი და მისი ძმაცაცები უკმაყოფილონი არიან, შუბლი შეფურავთ, ერთმანეთს უყურებენ, გულში მამიკას ღახბლავენ.

— და თუ ვინმე უკმაყოფილოა, გლეხები, ვინც სულ იმის ცდაშია, არაკეთილმეზობლურად იცხოვროს, იმას ლუკიანოვიკიან გზას დაულოცავენ, ძველთაგანვე ხომ ასეა მიღებული!

მამიკა ხმას იმაღლებს და თუმცა თვალები ისე აქვს მოჭუტული, თითქოს ვერაფერს ხედავს, მაგრამ არაფერი გამოეპარება.

— მართალია! ცხოვრება კეთილმეზობლურად უნდა! — ეთანხმებიან ყველაზე მშვიდი, გონიერი გლეხები. აბა, თუ ბიჭი ხარ, გაბედე და ნუ დაეთანხმები მამიკას, ეჭვი შეიტანე მის სიბართლეში — მყისვე ყრილობიდან ბანჩურს ამოგკრავენ. ფილიმონიც და გრიგორიც თავს ძლივს იკაფებენ, ნოჭრიალე იატაკზე ფეხს იცვლიან, ახველებენ, ხელებს მუშტავენ, თამასოფლელებს სიბრძნით დამძიმებულ მზერას არიდებენ.

— ახლა კი, გრიგორი, ადექი და აქეთ მოდი! — მამიკა თითს იშვერს და აჩვენებს, სად უნდა დადგეს. — კონდრატი, შენც მომიხლოვდი, — უბრძანებს იგი სუდაკოვს.

კონდრატი და გრიგორი ძლივს მიიკვლევენ გზას აღუღებულ ხალხში, მიდიან ნაინკასთან. ახლა ისინი პირისპირ, ზარებივით თავდახრილნი დგანან, თითქოს ერთმანეთს საპყვდროსასიციოცხლოდ უნდა შეერკინონო.

— ხელი უნდა ჩამოართვათ ერთმანეთს, კაცებო, და კეთილად იცხოვროთ, ყველაფერი ცუდი, რაც თქვენს შორის მოხდა, დაივიწყეთ! — არიგებს მათ მამიკა.

გრიგორმა პირკულმა გაუწოდა ხელი. კონდრატი ოდნაე ეხება მას თავისი ტაკვით და დაციფხვით გასზე ღვება. ყველა ხედავს, რომ ასეთი ხელის ჩამორთმევის შემდეგ გლეხებს

შორის ზავი დიდხანს არ გასტანს, მაგრამ ყველამ იცის, რომ ომს ცუდი ზავი სჯობია. აგერ, მერამდენე წელია ომი გიზგიზებს დედამიწაზე და დასასრული არ უჩანს, მერე ვინ მრავლის, რამდენი უბედურება, ტანჯვა, ცრემლი მოაქვს?!

ხალხი დაშლას აპირებს, მაგრამ ფილიმონი მაგიდაზე მუშტს აბრაახუნებს და უცნაურ ასე ამბავს აცხადებს:

— რა ჰქვია იმასა, ისა, არ დაიშალოთ, ბატონო გლეხებო! ქალბატონი ჩამოვიდა. მოგვიყვება, რა ჰქვია იმასა? ომზე გვეტყვის, როდის ვათავლება ეს ტიალი!

— ომის ისელება, გამსაკუთრებით ფილიმონის სიტყვები — „როდის ვათავლება ეს ტიალი“ — ყველაზე მოუთმენლებსაც აწყენარებს.

— კი მაგრამ, სადაა ეს შენი ქალბატონი, მამასახლისო? — ეკითხებიან ყრილობის წინაწილებს.

— ამ წუთში მობრძანდებიან. იგნატ იგნატოვიჩი წავიდა მოსკოვანად, რა ჰქვია იმასა, ისა... მღვდელთან ისვენებდნენ...

— დიკარგა დღე! წისკლით კი ვერ წახვალ! შევიღებ სომ იქ არიან. — ვილაყ ოხრავს ყველას გასაგონად.

ჩამოსული ქალბატონი მეტისმეტად ტანადი არსება გამოდგა. იგნატ იგნატოვიჩზე მალაღობა, ეს უკანასკნელი კი გრიგორ ელიზაროვიზე ნახევარი მტკაფელით დაბალი გახლავთ. ქალბატონი დნერთს არც სისქით დაუჩაგრავს. მკერდი მოასავით აზიდვია. მოვლილი, დაფუჭი ხელები კარგად გამომცხვარი თეთრი პურებივით უწყვია მალალ თეძოებზე. საჯდომი ფართო, მოპოვებულბული, კასრის ძირის ტოლა აქვს. ქალბატონი არც ისე დახეცილია, მაგრამ არც ღარიბულადაა ჩაცმული. აცვია სავალ და მახევეტეამოქარგული თეთრი კოფთა, წავი, ოდნავ გაშლილი ტყედა გაბა, მოკლე სარაფანი, ფეხებზე — გობტად შორგებული დაბალკალიანი ჩექმები.

ქალბატონმა თავიც ტანის შესაფერისად დიდი აქვს: ცხვირი კარჭაბის საქვს მიუგავს, თვალები აქვს იქით დაცხტის. თმის ვარცხაილობა გორაკზე წამოდგმულ მამაბაბურ სახლს მოგავონება — ქალბატონი კავები რაღაც ეშმაკურად დაუხვევია და სამ სართულად დაუღრმავია. უკან კი პულულები დაუტოვებია.

ზღურბლზე გადმოთაბიჯა თუ არა, ქალბატონმა მხრებიდან ციყვის ბეწვგამოვრული ქურქი გადმოიგდო. იგნატ იგნატოვიჩმა ხელი წაიშველა, ქურქი დაიქირა და ნკლავზე გადაივიდა. ქალბატონმა ნაბიჯი წინ გადადგა, უცებ კარიდან ნავიდაძვე დატოვებულ მოვლი გასასვლელი დაიკავა. გლეხები შეიშმუშნენ, შეშინდნენ, ებანდ შენთვევით ქალბატონი თავისი მძლავრი სხეულით არ მოგვაწვეს და არ გაგვთვლოსო.

ფილიმონმა ნავიდიდან ვანზე ვაიწია, თავი ვაქნია და ქლივს აღწვლილდა:

— რა ჰქვია იმასა, ისა, საზოგადოება გთხოვთ თქვენს აღმობებულებას... ეგ... ვეფ... ეფროსინა ხარიტონოვნა ზ...ზატუნაისკაის.

— არაფერია, მეგობარო, არაფერია... წოდებებმა ჩამოთვლა აუცილებელი როდია, — თქვა ზატუნაისკაიამ, აქოდა, რა წოდება, რის წოდება, მისაყრები გარო, მანათრებით, თან ღიბ ცხვირზე სათვალე დაიკოსა.

კატია ნაშას შურგსუკან იმალებოდა და თვალს არ აცილებდა ზატუნაისკაის: რა ჩიტია? აქ საიდან მოურონდა, ან რა მიზანი აქვს გლეხების წინაშე მის განოსვლას? აღბათ რომელიმე საწველმოქმედო ორგანიზაციიდანაა, ისინი ხომ ძალიან მომრავლდნენ ნეფის შთამომავალი ქალბატონების წყალობით... ყველა ეს გარისა და სამშობლოს ხელშემწყობი კომიტეტი, რუსეთის ხსნის საზოგადოებანი ძნობრად მხოლოდ საზაისს გერდებინა და გორვაპტრების თვე-შეგაღარი იყო, ყველაფერზე ხელს რომ ითბობდნენ.

— ბატონო გლეხებო, ჩვენს მარჩენალთ! მძიმე, წარმოუდგენლად მძიმე განსაცდელი დაატყდა თქვენს სამშობლოს. — ზატუნაისკაი ცდილობდა, ვულწინაწინაობით, დამაჯერებლად ელაპარაკა, მაგრამ ხმა, ცოტა არ იყოს, უხეწი და გაბზარული ჰქონდა. ზატუნაისკაის ესმოდა, რომ ხმა არ ემორჩილებოდა და ვერ გადმოსცემდა შეკრებილებსადმი იმ კეთილ სურვილებს, რის გამოხატვაც ძალიან სწყუროდა, ამიტომ უფრო ეესტებსა და მიძი-

კას იშველიებდა. საჭირო იყო თუ არა, თვალებს ატრიალებდა, დუმდუმლად ხელებს ზევით სწევდა, გულზე იკრებდა. ტუჩებს ხან ბუშტავდა, ხანაც რაღაცნაირად წრუპავდა. — „გაჭირო-ნილია“, — ზატუნაისკიას სიტყვა მოისმინა თუ არა, გაიფიქრა კაციან. იგი კდილობდა, რაც შეიძლება მალე განესაზღვრა, რა პოლიტიკურ პლატფორმაზე იდგა ეს ქვეყნის მთავრობამ ქალაქელი ქალბატონი ჯერჯერობით ძალიან ზოგადი გამოთქმებით ასტრუქონის როლს მსოფლიო ისტორიაში.

ხალხი დაძაბული, გაყუჩებული უხმენდა. ყველა მოუთმენლად ელოდა, როდის დაიწყებდა იგი ომზე ლაპარაკს, როგორც ამას მამასახლისი შეპირდა.

ზატუნაისკიამ ერთხანს შეისვენა, იწითლებული სახე სუნამოდაპყვრებული ცხვირსახო-ციით მოიწმინდა და თქვა:

— მაგრამ რაც არ უნდა შემზარავი იყოს ჩვენს მრავალტანჯულ სამშობლოზე დატეხი-ლი ჭირი და უბედურება, ჩვენი ერთიანი მშრომელი ხალხი ყველაფერს დაძლევა, მტერს შედგრად დაუსვდება, თნს საბოლოო გამარჯვებამდე მიიყვანს, გზას გაიკვლევს ბედნიერე-ბისა და თავისუფლებისაკენ. ჩვენს გმირ მეომრებს ბრძოლა სწყურიათ. და არ არსებობს ძალა, რომელიც შესძლებს მათი სწრაფვის, აღტყინების შეკავებას.

„ესტრია! პირწაქარდნილი ესერის კადეტური სული აქვს!“ — გაიფიქრა კაციან და კიდევ უფრო დაიძაბა.

ზატუნაისკიამ უკვე საომარ მოქმედებასა და ჯარისკაცთა ტანჯვაზე დაიწყო ლაპარაკი. ხმა ატყავდა, თვალები ჩაუწითლდა. დედაკაცებმა მაშინვე ოხვრა დაიწყეს, ასრუტუნდ-ნენ. კაცებმა თავი ჩაქინდრეს, ქვეშ-ქვეშ იყურებოდნენ. ზატუნაისკიამ იყნოსა, რომ მის მსმენელებს საკმარისად აუჩვილდათ გული და ახლა იმაზე ავიკტიკდა, თუ რა ცხოვრება ელით გლეხებს მტერზე გამარჯვების შემდეგ. ყველა ტანჯვას, წამებას, მსხვერპლს ნეტარება აუნაზღაურებთ.

— ნიწი იმისი საკუთრება იქნება, ვისაც ნამდვილად მისი მოყლის უნარი შესწევს, ვინც მოიყვანს იმ დოვლათს, რისი მოცემაც მიწის შეუძლია. გლეხები ქვშმარიტი ძმები გახდე-ბიან... სავსე ბედლები — აი, გარჯისა და, ესე იგი, ბატვისიცემის საზომიც. მშრომელი ხალ-ხის ერთიან ოჯახში გლეხობა მისთვის შესადგრის მთავარ ადგილს დაიკავებს. რუსი გლეხის თანდაყოლილი ქეჟა და სიბრძნე მას სახელმწიფო მანქანის ყველა საფეტურზე წამოსწევს. ის მხოლოდ შეძსრულებელი კი არა, დამკანონებელი იქნება! — ზატუნაისკიამ თავისი ზღაბ-რული სამეფოს ტერამდე აფრინდა. ხალხი მზად იყო ცრემლად დაღვრილიყო, როცა იგი ჯარისკაცების მხნეობასა და გულადობაზე ლაპარაკობდა, მაგრამ ახლა ისინი მას ეჭვის თვა-ლით უყურებდნენ, ქალბატონი კი ამას ვერ ამჩნევდა. ის შეუხვეწებლივ ლაპარაკობდა, მაგ-რამ ეუფებ გაისმა მამიკას ხმა:

— და მაინც, ქალბატონო, დღეს ამ სილატაკეს როგორ უნდა გავუმკლავდეთ? ქვრივი ბევრია, ობოლი — კიდევ უფრო ბევრი, არც მოსაეალი ჩანს...

— პო, პო! ან კი სოფელი იმდენ ძალას საიდან მოიკრებს, რომ ასეთი ცხოვრება შექ-ნნას? — იკითხა ლუკიანოვმა.

ხალხი იჩოქოლდა: შეიქნა ერთი ვადილაბარაკებ-გადმოლაპარაკება, ადგილიდან ად-გილზე გადასულა, გაისნა სიცილი. მაგრამ კაციას დაკვირვებული თვალი სხვა რამესაც ამ-ჩნევდა: ზოგიერთნი ხალხს აწენარებდნენ. ზატუნაისკიას გულახდილი პატივისცემით უყუ-რებდნენ, უნდოდან დეჯერებინათ იმ ზედმიწევნით მწვენიერი ცხოვრების შესაძლებლობა, რაზედაც ქალბატონი ასე გულმოღვინედ ჰიკვიებდა.

— ჩუმაღ, ხალხნო! დაე, ილაპარაკოს: ზღაპარში მაინც ვიცხოვროთ ადამიანურად! — ი-მას ქალის ხმა.

ზატუნაისკიამ კი დგას ჩუმაღ, მოუთმენლად შეკუურებს ფილემონს, — რადის უყურებს, მამასახლისო, რატომ არ მოუწოდებ შენს საზოგადოებას წყარისაკენთ. იგი ნაწყენია და შეურაცხყოფილად... კისერი გასწითლებია, სახეზე წითლად დაფოთლა, თითებით პენსნეს ძეწკვს აწყალებს, მოუსვენარ თვალეში ბორბტი ნაპერწკლები უელავს.

ფილემონი ამჩნევს, რომ ქალაქელი ქალბატონი ეკმაყოფილოა. იგი მუშტს იბრახუნებს და ყვირის:

— რა პეგია იმას, ისე, ჩუმაღ იყავით და უსმინეთ!
ზატუნაისკიამ ისე მშვილად აგრძელებს სიტყვას, თითქოს მამიკას და ლუკიანოვის შე-კითხვები არც გაეგონოს. ისევ ცაში დაფრინავს. აშკარაა, არ სურს ცოდვილ მიწაზე ხეტი-

ალი. ეტყობა, ასეთ ყრილობებზე არაერთხელ გამეორებული სიტყვები დაზვიადებული აქვს და გლეხური თემის იდილიურ სურათს ხატავს.

და კატია ისევ ამჩნევს, რომ მისი სიტყვები გლეხების ძმობაზე, ერთმანეთისა და საზოგადოების წინაშე თანასწორობაზე ბევრს ბურანში ახვევს. იგი იმასაც ხედავს, როგორ უკმაყოფილო და კაცებს სახეზე სინწვილის ჩრდილი დასთამაშებთ: ორიოდ წუთის წინ წაფიქრებული კიახოვის სიტყვებით აფორიაქებულნი, თვალსა და ხელს შუა სრულიად იცვლებიან. კატია მათს თვალებში მორჩილებასა და მოკრძალებას ხედავს, თითქოს აქ საქმიანი ყრილობა კი არა, პარაკლისი იყოს გამართული. „რა უნაზუსო ტაქტიკაა! იმის მაგივრად, რომ დღევანდელი დღის იარაღი გამოაშკაროს, ადამიანებს უკეთესი ცხოვრებისაკენ ლტოლვის სურვილი აღუძრას, ჩიხიდან გამოსვლის რევოლუციური გზა შესთავაზოს, ქალაქელი ქალბატონი გლეხებს თავს ილუზიებით უტყენს, ნებისყოფასა და ენერჯიას უხშობს. არა, ამას უყურადღებოდ ვერ დაეტოვებ. გლეხები ისე არ უნდა დაიშალონ, რომ თავში ეს ესერულ-კადეტურა რომაა წერხვთ“, — ფიქრობს კატია და ვრძნობს, რომ სულ უფრო და უფრო უძნელდება ზატუნაისკაიას უფროს გდება. „რაც შეიძლება აქედან ჩქარა უნდა წავიდეთ, რომ ამ ქალბატონთან ჩხუბი არ მომივიდეს!“ — ფიქრობს იგი და სკამზე მოუსვენრად ცქმუტავს.

ზატუნაისკაიას სიტყვები მარტო კათიას როდი აღიზიანებს. მის წინ სხედან ტიმოფეი ჩერნოცი და მაშა, და მას ესმის, რა აღშფოთებული ეჩერებულებიან ისინა ერთმანეთს.

— კატია, ნუთუ ისე წავალთ, რომ ხმას არ ამოვიღებთ?! მოუსმინე ერთი, ღარიბებზე რას იძინას? უჭნარები, არაფრის მაქნისები არიანო, სამოთხეს გუპირდებო, — მაშა კათიასაკენ ბრუნდება და კათიაც ხედავს, რომ მას აღელვებისაგან სახეზე აღმური მოსდებია.

— არააზად! ტიმოფეი თავის აზრს მოკლედ და მკაფიოდ გამოთქვამს.

კათიას კი გულში ცუცხლი უტრიალებს. რა ჰქნას? როგორ მოიქცეს? მის წინაშე მტერია. იმათ არაფერია ფაფი არა აქვს, ზატუნაისკაია შიგადაშიგ რომ ურთავს სიტყვებს — „თავისუფლება“, „რევოლუცია“, „სოციალიზაცია“, იგი მაინც უსასრულოდ შორსა დგას გლეხების ჭეშმარიტი საჭიროებისა და ინტერესებისაგან. კათიას თავში გაუფლავ ყველაფერმა იმაში, რაც ზინასთან ნახა და გაიგო; ლუკიანოვის მსჯელობა და მისი კატეგორიული დისკენა გაახსენდა; სოფელს ძალა არ შესწევს, რომ სილატაევს თავი დააღწიოს, გლეხობას მხოლოდ ცვლილებები იხსნისო. დღევანდელი ყრილობა? განა აქ კი არ ჩახს, რომ სოფლად გააფართოებული ბრძოლა მიმდინარეობს? მდიდრებს სხვანაირად წარმოუდგენიათ გლეხების ძმობა. ისინი არ დასთმობენ თავის პოზიციებს, უარს არ იტყვიან ღარიბების ჩაგვრაზე. მერჯედა, ზატუნაისკაიამ როგორ წარმოადგინა მდგომარეობა ფრონტზე? ჯარისკაცები ბრძოლას ელტვიან, მხოლოდ იმში გამარჯვებაზე ფიქრობენ! განა ეს ასეა?! სიერეუა, მონაპოვია, ეს ბოროტი, ანტისაღმურთი პოლიტიკური მიზნებითაა ნაკარნახევი.

ზატუნაისკაიას მსჯელობიდან ივრძნობა, რომ უკვე დამავიწყდებულ ურახებს ეძებს. ის თვითონაც მოიქანცა, მსმენელებიც მოუსმენლად ელიან მისი სიტყვის დამთავრებას. კათიას კი ვერ ვერ გადუღუნებია რა ჰქნას ზატუნაისკაიას საკადრის პასუხს ვინ გასცემს, გლეხობის თვალში შელახულ ჭეშმარიტებას ვინ აღადგენს? კატია გუნებაში წონის: მაშა? იგი თუმცა აღშფოთებულია ზატუნაისკაიას გამოსვლით, მაგრამ ვერ შესძლებს მისი დებულებების უარყოფას. ძალიან ღვირვია მისი პოლიტიკური ცოდნა, და პრობაგანდისტული გამოცდილებაც არ გაიზნია... ტიმოფეი? ჰო, რა თქმა უნდა, მას აქვს გამოცდილება, ცხოვრებისეული გამოცდილება. ფრონტი, ბრძოლები, ორი კრილობა, მაგრამ კატია უკვე დარწმუნდა, რომ ტიმოფეი ვერ შესძლებს დამამტყიცებელ საბუთებზე უურადლების გამახვილებას, შესაძლოა ზატუნაისკაიას უხეშადაც მიმართოს, გალანძლოს, მაგრამ განა ამით ვინმეს დაარწმუნებს? „თავად მომიწევს გამოსვლა“. — დაასკენის კატია. იგი იზახნებს პეტროგრადში, მისი გაცილებების ამხანაგების დანაბარებს, ნასიმოვიჩის რჩევას — იყოს ფრონტილად, ზედმიწევნით ფრონტილად... მაგრამ იმათ ხომ არ იცოდნენ, რომ იგი მოწინააღმდეგის პირისპირ აღმოჩნდებოდა. თითოეული მათგანი, მის ადგილზე რომ ყოფილიყო, განა ასეთ შემთხვევას არ გამოიყენებდა საიმისოდ, რომ გლეხებისათვის ბოლშევიკური პარტიის პოლიტიკა განემარტა? დიახ, უდავოდ ასე იქნებოდა. ბრძოლაში ჩაებმებოდა მისი ძმაც, განა აქამოვიც და ნასიმოვიჩიც. რა თქმა უნდა, იგი რისკზე მიდის... საფრთხეში იგდება თავს... მერჯედა, რა! ფული და პასპორტი აკომოვისათვის ნასიმოვიჩს აქვს... თუკი განა მაინც გამოჩნდება, ის ტომსკში არ დაყოვნდება, თუმცა მათი შეხვედრა დიდი ხნით გადაიდება. საწყენია, ეპ, რა საწყენია! მისი სულის ყველაზე საიდუმლო კუნჭულებში შენახული, ვანიასათვის განკუთვნილი სიტყ-

გები, უთქმელი დარჩება. არა უშავს. სიხარულს მერცე მოესწრება. ახლა კი ამის დრო არაა, ახლა მისი ბედნიერება ბრძოლაშია...

მაგრამ წუთები კი არა, წამებიც კი არა რჩება მას მოსადიქრებლად. ზატუნაისკია უკანასკნელ ფრაზას ანბობს, სახეს ცხვირსახოცით იწმენდს და კმაყოფილი ნწერლის შემოთავაზებულ ტაბურეტზე ჯდება. და აი, მამასახლისი ეკვე ჩვეულებისამებრ აქიანურებს სიტყვებს:

— ისა... ესე იგი... რა პქვია იმასა, ბატონო ვლებებო, ყველაფერი ნათელია, ყველა რა პქვია იმასა, როგორც ერთი...

ამ დროს კატია წამოდგა, ყოველგვარი ყოყმანი დაუძლეგია.

— მოქალაქე გლეხებო! მამასახლისმა თქვა, ყველაფერი ნათელიაო. არა, სრულიად არ არის ნათელი! ვითარება ფრონტზეც და ზურგშიც სრულიად სხვაგვარია, ვიდრე ქალბატონმა ზატუნაისკიამ აქ წარმოადგინა. სინამდვილეში ყველაფერი ასე როდია. და ის გზა, რომელიც ამ პიროვნებამ მომავლისაკენ დაგვიჩინა, მცდარი გზაა. ეს გზა წაგვიყვანს მხოლოდ ახალი ტანჯვისა და გაჭირვებისაკენ, გადატაკებისაკენ...

რა კარგია, რა მშვენიერია, რომ კატია ქსენოფონტოვას ასეთი მელური, ლამაზი ლაპტეს. იგი პრიცაგს მელიდა ლიჩკოვას სახლს და ეველას ატყვევებს. გლეხები სხედან და ცდილობენ მისი ნათქვამიდან სიტყვა არ გამოჩიეთ.

ქალბატონი ზატუნაისკია არ მოელოდა ასეთ მგზნებარე და ზუსტად განსაზღვრულ დარტყმას. იგი გაოგნებულია. გაუითრებულ ტუჩებს ავმაცულებს, მაგრამ სიტყვები არ ისმის.

— ერთი კვირის წინ პეტროგრადიდან ჩამოვედი. პეტროგრადის მუშები და ბოლშევიკების პარტია რუსეთის გამოსავალს მხოლოდ რევოლუციაში ხედავენ. მდგომარეობა ფრონტზე განწირულია, ჭარისკაცები გაწამებულნი არიან. დაიღალნენ. სულ უფრო ნათელი ხდება იმართვის, რომ თბი რუს ხალხს ვერ იქნის საუკეთესოები ხილტაკისაგან, არავითარ შევბას არ მოუტასს. ახლოვდება დრო, როცა იარაღი უნდა შეტრიალდეს: ნეფისა და კაპიტალისტების — ხალხის წარმოუდგენელი ტანჯვის ამ წამდვილი მიზნების წახალმედგ. ზურგში რაღა ხდება? მუშები უკიდურესად გაწამებულნი არიან იმით, უნძიძესი პროპია, შიმშილით. რა ხდება მოულად, ეს თავად მოგეხსენებათ. ნგრევა... თბი პილიონობით სიცოცხლე შთანთქა, და მოწოდებას მისი გამარჯვებით დაგვირგვინების შესახებ ახალი უოვალავი მსხვერპლი მოპყვება, გასა ცოტაა დაქვრივებულ-დათბლებული? უთვალავია, უანრაკი! ჩვენ წინაშე უღსკრულია. განოსავალი კი ერთი გვაქვს: მუშებმა, ჭარისკაცებმა და გლეხებმა უნდა ჩამოავდონ თავიანთი უგუნძური მშართველები, ბელთ აიღონ ხელისუფლება, დაეოვნებლივ დაღონ ზავი, მისცენ მიწა გლეხებს, ქარხნები და ფაბრიკები — მუშებს. ქალბატონი ზატუნაისკია აქ თავს დებდა ერთიანი მშრომელი ხალხის ბედნიერებაზე. აქვლი, დრომოტნული სიმღერაა! ჩვენში არ არსებობს ერთიანი ხალხის არსებობეა მდიდრები და ღარიბები. მდიდრები ცოტაა, ღარიბები — მრავალი მილაონი. მდიდრების ინტერესები არაოდეს დავმოხვევა ღარიბების ინტერესებს. მდიდრები ყოველთვის ინწრადვიათ დიშპორნილომ დარბებში. დღეს, თქვენს ყრილობახე...

და უცებ კატიას ხმა დაფარა თავგახწირულმა წივილმა, რაც ისე გამაყრუებელი იყო, რომ ფანჯრის წინები აზრიალდა.

ზატუნაისკია ისე განწირულად წიოდა, თითქოს მას, ცოცხალს, ტყავს აძრობდნენ. იგი საშინელი შესასვლავი იყო — სისხლი მოსწოლოდა სახეზე, ფეხებს აბაკუნებდა, ლოყებს იკაწრავდა. თმის სამსართულიანი ვარცხნილობა დაეშალა და ლითონის სარტყელით დანაგრებული სხვისი ნაწნავი ზურგზე ჩამოეკონწიალა.

— დედაკაცებო, საყმაწვილომ დაუარა! — ზატუნაისკიას წივილი ქალის პანიკურმა ხმამ ჩაახშო.

- აქ კი ყველა სახლიდან გავარდა. კატია და მამაც გასასვლელისკენ მიიჭაროდნენ.
- საყმაწვილო კი არა, სინართლემ აუწვა კული!
- რა ტკბილად წიკჭიკებდა, ეტყობა, სულ ტყვილად.
- ერთი-ორი კვირა ჩვენს ტყავში რომ ამყოფა, სხვანაირად ამღერდებოდა.
- ეს გოგო კი, დახეთ, სიმართლისათვის რა მტკიცედ დგას! ზომ გაიფე, პიტეროვან ყოფილა! — ერთმანეთს ესაუბრებოდნენ კიბეზე ჩამავალი ყრილობის მიხაწილნი. ქვრივ ნე-

ლიდა ლიკოვას ცარიელი, უკვე ნაცარქათამათი მოფენილი და ახალდათოვლილი ებო ნელ-ნელა ხალხით აივსო.

კატია ამხელდა შუქლო საღად განესაჯა მომხდარი. ზატუნისკაიას ნომერი არ გაუვიდა. სიცრულს, ყრილობაათვის თავზე რომ უნდა მოეხვია, გამოაწყარავებულია გლახებმა ცხოვრების შესახებ ნამდვილი, ბოლშევიკური სიმართლე გაიფხვ. რა უჭირს, მარტო მარტო ჩამის თქმა მოსწერო, თავისი აზრები ბოლომდე ვერ გამოთქვა, მაგრამ მოაგება მარტო მარტო.

აღელვება, ზატუნისკაიას გამოჩენის პირველივე წუთებში კატია რომ მოიცვა, ახლა სიხარულად, შესრულებული მოვალეობის გრძნობად გადაიქცა: ვერაფერს იტყვი, იგი ასე მოიქცა, ჩოკორც მის ადგილზე ხეობსიერი ბოლშევიკი მოიქცეოდა. თავი არ აარიდა შერკინებას, არ დაიშალა. და თავისი თავის კმაყოფილების ამ გრძნობამ მისი შეგნებლად ყველაფერი განდევნა. კატია მსაწრაფოდ გაუყარა მამას ხელი, ჯერ კიდევ თანმოყრილ ხალხს გამოეფხვნენ და სახლსაკენ გაეშურნენ.

კატია და მამამ უკვე მთავარი ქუჩიდან შესახვევში გადაუხვიეს, ტიმოფეი ჩერნოვი რომ წამოეწიათ. ტიმოფეი მარხილზე დაუხილ თავზე იჯდა. ერთი ხელით ცხენი მიჰყავდა, მეორეთი ყაღარჯნები ეკავა. როცა ქალიშვილებს გაუხწორდა, სადაც მოსწია და ცხენი შეაჩერა.

— ჩქარა დაახედით, ვოვოებო! კატიას დასაბატიმრებლად მოწმეებს აგროვებენ. ძია სტეპანი იქ ურიადნიკსა და ნანასახლისს ეჩხუბება.

— აა, მკონი, ჩქმა თავისუფლებას ბოლოც მოეღო, — გაიფიქრა კატია. გული აუძვრდა, სისხლი სახეზე მოაწვა. მამამ ჩაეწვია მარხილში, კატია გვერდზე მიუჯდა.

— დაიშახლავრე, მამა, შენ არაფერ შუაში ხარ. ყველაფერზე პასუხს მართო მე ვაგებს! — ახურბულდა კატია. თან მამას ხელი მოხვია, თითქოს პატივბას სთხოვდა შეწუხებისათვის.

— რას ამბობ, კატია! შენ გგონია, მეწინია? სრულებითაც არა!

ტიმოფეიმ ყური მოჰკრა მათ საუბარს და დასამშვიდებლად თქვა:

— ძია სტეპანმა დაიბახრა, კატია სულამოდე თქვენს არდგმულში დამალე, მამა კი სახლში იჯდესო. თუ მოწმეები და ურიადნიკი მოვლენ, მამამ თრი რომ დაიხუმოს: არაფერი ვიცი, არც ვიციბობო. ქალიშვილი უცხოა. ვიღაც უტოლვრილი გამეღვლია, ვათომ გზაში ნთხმამაღლა, საღლატ, მდინარის გაღმა სოფლებსკენ მიდიოდათ. მათლოც, დამის გათევა გვობოდა, მაგრამ ისე იყო დაღლილი, დღისითაც დარჩა, და არ ვიცი, წარმოუდგენაც არა მაქვს, ვინ არის!

— მამასემშავ მოიფიქრა, რადა! — გაბრაზდა მამა. — კატია ხომ საღამოზე თვითონ ურიადნიკმა ნახა... არა, მაგათთან ტუფილით ვერაფერს ვახდენი.

— ჰერკვია რა, რომ ნახა? არც შენ, არც კატია, არც მე — საღამო. უფროსს, არ გამოგვიცხადებია, რომ კატია შენა მოგობარია.

სანამ ტიმოფეი და მამა კამათობდნენ, კატია გუნებაში წონიდა. როგორ მოქცეულიყო, რა თქნა უნდა, პოლიციას უბრძოლველად რომ ჩაბარებოდა, ბრძნული გადაწყვეტილება არ იყო. მაგრამ არც ამის უფლება ჰქონდა, მის გაბო ეჭვი ლუკიანოვებზე ნიეტანათ. უტყობა, ლუკიანოვების ბინა ტომსკში ნასიმოვიჩისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო. თუკი ასეა, თუ მამაზე მეტრედ ექვს ნიეტანდენ, უნდა მოეცოვებინა ტომსკის ბინა. საეკვია, ნასიმოვიჩი ამის გნო კატიას მადლობელი დარჩეს, კატია ნიხვდა. ნასიმოვიჩი ამ ბინაზე დიდ იმედს ამყარებდა: ატობა, დღნია, მამა... კატიას გახსენდა, რომ როცა მეეტლემ იმ ბნულ, წყნობან საღამოს ისეთი ახალგაზრდა ლუკიანოვების სახლში მიიყვანა, ნასიმოვიჩმა იმ ბინიდან რაღაც ფუთები წაიღო. ანა, არა! საქაროა ყველაფერი გააეეთოს იმისათვის, რომ მამაზე და ლუკიანოვის აქაერ სახლზე გჭვი არავინ აიღოს. თუ აქ ჩხრეკას მოაწყობდნენ, პროფესორ ლიხანოვის ქალიშვილები უთუოდ უტრადლებას მიიქცევიდა. პოლიცია ქალაღლებს წაიღებს, ეს კი კარგს არაფერს მოასწავებს. რაკი ნაწერებში რეკოლუციურ წინაარსს ვერ აღმოაჩენენ, ან ღუნელის დასანთებად გამოიყენებენ, ან მდღუნენებს დაურიებენ სურსათ-სანთვიების გასახვევად... პეტროვგრაფშიც რომ გადაგზავნონ, უკეთეს შემთხვევაში ქალაღლებს პოლიციის რომელიმე არქივს გადასცემენ, და მრავალი წლით, ან იქნებ სამუდამოდ ხალხისათ-

ვის დაიკარგება. მოკლედ, ისა სჯობდა, ახლა მართო დარჩენილიყო და ლუკიანოვების სახლში არამც და არამც ღებო არ შეეღებო. არსებობდა კიდევ ერთი გზა: სანამ იქ ურიადნიკი და მამასახლისი მის თაობაზე თათბირობდნენ, ლაყბობდნენ, აქედან მიხვეულ-მობრუნებული გზებით გაქცეულიყო, ლუკიანოვების სახლს დაშორებოდა, სოფელს გასცლოდა. ის ვარაუბტი კი, ვითომ „არც თქვენ გინახავართ, არც მე გიყვებით“ — კატიას სრულიად წაუღივებლად ეზღებოდა. ამ შემთხვევაში მანა ლუკიანოვა თავს ვერ დაიძვრებდა. დაკიდებდნენ, ლუკიანოვების სახლს უთუოდ განსრევდნენ, რაც იგივე შედეგს გამოიღებდა — ბროდსკის ლისაინოვის ქალაქდება პოლიციას წაუვარდებოდა. „არა, არა! რაც შეიძლება ჩვენა უნდა გავციოდნენ ლუკიანოვების სახლს!“ — გაიფიქრა კატია.

— აი, რას ვუტყვი, მანუკა! შენ ტიპასთან დარჩი, მე კი იქ, სოფელში დაებრუნდები, — წყნარად, დაბეჭდვით თქვა კატია, თან თვალი შესახვევისაკენ ეჭირა, სადაც შესაძლებელი იყო ურიადნიკი, მამასახლისი და მოწმეები გამოჩენილიყვნენ.

— ქვეაზე თუ ხარ, კატია? განა შეიძლება ახლა შენი იქ წასვლა? — წამოიძახა ვაკვირებისაკენ თვალუბრამგვალეებულმა მამამ და ხელები გაასავსაყა.

— არა, არ შეიძლება, კატია! — შეესიტყვა ტიპოვით, — მოდი, ამ წუთშივე არღებულთან მივიყვან.

— ისე მოვიქცევი, როგორც გადაწყვიტა, — მტკიცედ თქვა კატია. — თუ დაგკითხავენ, უჩემოდ თავს უკეთესად დააღწევთ. ღტოლილი წივილია-თქო, შორხა და გათვდა... — კატია მზაყრჩებულად დაეყრდნო მარხილის კავესს და გზაზე გადახტა.

— გიჟია სულ შეინალა! — მამასაც მარხილიდან გადმოხტომა უნდოდა, მაგრამ კატია ხელები აღმართა და, თითქოს მამას აგაფებსო, თქვა:

— გეშუდარები!

ეს ისე გულში ჩამწვდომად იყო ნათქვამი, რომ მამა უკანვე გადაიწია, ტიპოვით კი სადაც მოაწია და ცხენი გაატყნა.

— მამა, შეეწვი, იმას თავისი ანგარიში აქვს.

ცხენები რომ ჩორთზე გადავიდნენ და მარხილის კავებმა შრიალი დაიწვეს, კატია უკან მოიხედა. მას სამუდამოდ დაამახსოვრდა მამას სახე: თვალები ცრემლისაგან ებრწყინავდა, წითელი ტუჩები მოცინოდა და უკანკალებდა, მთელი მისი ტანი — ჭუბაში, პიმებსა და თევშალში გახვეული მგლოფიარე ჩანდა. „რა უცნაურია, თითქოს სასიყვდილოდ მისტუმრებდეს, — ღამილით გაიფიქრა კატია, თან იმათ გამოწვეულ სიბარულს განიცდიდა, თავისი რომ გაიტანა, ყოველ წამს მათ შორის ნახილი ხსრდებოდა და, რაც არ უნდა მომხდარიყო, იგი უკვე ყველაფერზე პასუხს მართო აუგებდა.

კატია შესახვევიდან ლუკიანოვის ქუჩაზე გავიდა და ნაბიჯს უკლო. აქა-იქ, სახლებთან პატარა-პატარო ჩაკელებად იდგნენ გლეხები და რაღაცაზე ბაასობდნენ. „ჩვილობაზე მაჭეულობა“, — გაიფიქრა კატია და ვარაუდში არც შემეღებარა: როცა გლეხების ერთ-ერთ ჯგუფს მიუახლოვდა, შეამჩნია, რომ გლეხები მისკენ შემობრუნდნენ, ხოლო როცა გაუსწორდა, ქულები მოსაღვს და ზრდილობიანად მიესალმნენ. კატია გლეხებს თავი დაუჯერა და გზა განაგრძო.

გონა, გლეხების მთარე ჯგუფთანაც იგივე ნახდებოდა, მაგრამ შეცდა. დაინახეს თუ არა კატია, გლეხები მაშინვე დაიშალნენ.

გლეხების შესაწვე ქუჩითან მისცდა კატია ველარ მოახწრო. ქვრივ წელიდა ლიკოვას სახლიდან ხალხი გამოვიდა. კატია იდვილად იცნო ისინი: მამასახლისი, ფარაჯიანი, ჯარისკაცურფადეხიანი ურიადნიკი და რბი უცნობი გლეხი, ჭუბები რომ ეცვათ. ოდნავ მოშორებით ლუკიანოვი მოდიოდა, თავის მოკლე მაუდის ქურთუკში შეფუთილი. „ნეტავი ის ქალბატონი სადღაა? ის კი ტყავს გამაძრობს“, — გაიფიქრა კატია და ზატუნაისკია გაახსენდა თუ არა, მყისვე თეთრ თოვლზე დიდი მუქი ლაქა გაჩნდა: ზატუნაისკია ნელ-ნელა, ხელჯობზე დაქრბნობილი მოდიოდა. მის უკან კი მწვერალი იგნატ იგნატოვიჩი წლიქვენელურად თავდაბრალი მოცუბნულდებდა. „რას იზამ, კიდევ ერთხელ შევეყვინოთ ერთმანეთს, ქალბატონო ზატუნაისკია: მთავარია, რაც შეიძლება მეტი მოწმე იქოს“, — მზარულად, ანცად გაიფიქრა კატია.

და ისევ შეცდა: ეტყობა, ზატუნაისკიამ კატია შეამჩნია და ნაბიჯს აუჩქარა. მას მწვერალი გაჭყა და მალე ორივენი ეკლესიის უკან მიიწალნენ. „დამამვირებელი ცემა-ტყების შემდეგ მამოსთან სადილზე მიიქქარის“, — წაუცინა კატია და რაღაც ნოსალოდხელი საშინროცების წინაშე სიძხნვე იგრძნო.

მანძილი კატასა და გლეხებს შორის ყოველ წუთს მოკლდებოდა. აი, სულ ოცდაათი-
ორმოცი ნაბიჯილა დარბა. კატამ სტეპან დიმიტრიევს ლუკიანოვის შედგენილი სახე
დაიხანა. „ნუთუ გამცემს?“ — გაუელვა თავში მოუსვენარმა აზრმა. ლუკიანოვს სახე რო-
გორც კოვალთის, წყნარი და მკაცრი ჰქონდა, მაგრამ მის თვალებში კატამ გაიცხვის
ნახაბიც ვერ დაიხანა. ურიადნიკი ქოშინით მოდიოდა. მამასახლისი თავს უკან მჯდომად
გლეხებს მუბლა შეყვართ.

გიორგი მარათვი

— აგერ, ის ქალიშვილიც! — თქვა ურიადნიკმა ფეხთან პარნოკობიტოვმა და კატის
გზაზე გადაუდგა.

— რა ჰქვია იმასა, ისა, გაჩერდი ერთი, — აბურტყუნდა მამასახლისი.
გლეხები მაშინვე განზე გადაგნენ, აქოდა, ჩვენ არაფერ შუაში ვართო.
მათ ლუკიანოვიც შეუერთდა.

— სეტყე რატომ უნდა გაგზავნდეს? მივდივარ დასთან, ტყე-კლოუნიკოს თემში. ლტოლვი-
ლი ვარს წინსილით ხომ არ მოგკვდები? მალე ორი კვირა შესრულდება, რაც გზაში ვარს... —
კატამ ეს ყველაფერი გაიცხვებულმა წარმოთქვა, თან ისეთი ხმით, ვიდრე წამს რომ შე-
იძლება ყვირილად გადაქცეულიყო.

— რა ჰქვია იმასა, შუთოს ატეხისათვის, — თქვა მამასახლისმა და ურიადნიკს მიუბრუნ-
და, — გამოაცხადე, შენო აღმატებულება, ფეხთან!

— უნდა დაგაყავო, ქალიშვილო. ხვალ მომიწევს შენი ქალიქში წაყვანა. იქ მათი ძალი
აღმატებულება რაც პასუხისმგებია, პასუას თერთონ გაგებინებენს! — განაცხადა ურიადნიკმა
და ნაბიჯი უკან გადადგა. რითაც კატას უკანდასახევი გზა მოუჭრა.

— ნუ დაგაფიქვდებათ, ამ თვითმებობისათვის პასუხს მკაცრად მოგვითხადენ! — კატამ
ჯერ ურიადნიკს, მერე მამასახლისს შეხედა ზიზლით. — თქვენ კი, ბიძაჩემო, ვმადლობთ თავ-
შესაჯრისათვის. — სულ სხვა ხმით თქვა კატამ და ლუკიანოვზე ოდნავ შეაჩერა მხერა.

— რისი მადლობა? სოფლის განაპირას ეცხოვრობ, ხშირად ათევენ ხემათს ღამეს მგზავ-
რები, დეიდანს კი ჰგონია, ჩემი ნათესავი ხარ! ჩვენი გაჩხრეკაც კი მოინდომა.

კატა მიხედა, ეს ყველაფერი მხოლოდ მისთვის იყო ნათქვამი და ლუკიანოვს ახედა
კვლავ მადლიერების ნაპერწკლებით ანთებული თვალებით. ურიადნიკმა რაღაც ჩაიბურტყუნა,
მამასახლისს გადახედა.

— აბა, თუკი ასეა, თავისუფალი ხარ, სტეპან. ლანძღვისათვის კი პასუხს მოგთხოვ! გა-
გაგებინებ, ვინ არის ფეხთან პარნოკობიტოვი... — და ურიადნიკმა სტეპანს მუშტი მოუღერა.

— თუ ღმერთი გწამს, ნუ მაშინებ... მორჩილად თავს კი არ მოგიხრი, მეც ისეთს გა-
მოგაყენებ, რომ... თუ დაგაყენდა, გაგახსენებ!

ლუკიანოვს ურიადნიკისა ოდნავადაც არ ეწინოდა. კატის მოეჩვენა, რომ იგი ახლა
ტყუილუბრალოდ ეყოლოწინობდა, უნჯობესი კი იყო აწაურობას ჩწარა გასცლოდა. რითა
ურიადნიკს საბლის გაჩხრეკა მართლა არ მოეწალომებინა. სტეპანი კი რატომღაც წასვლას არ
ჩწარობდა. აღბათ იმის ვაგება ეწადა, ხელისუფალნი კატას რას უბირებდნენ.

— ახლა იარე, ქალიშვილო! დღემდე ჩემი საქონლის ქობში გამოგამწყვდევ, — ური-
ადნიკი იბღინებოდა, თან ცოტა არ იყოს, ეწინოდა. „იმ სქელ ქალბატონს რა ენადგლება?
მირჩია, შეებინდა, მერე კული გაიქნია და გაუჩინარდა. მე კი ამ გოგონე პასუხი უნდა ვაგო.
მადლობა ღმერთს, ქეჩისაში შეეხვედით და ლუკიანოვებთან ჩხუბი არ მომივიდა“, — ფიქრობდა
თავისთვის ურიადნიკი.

— მშვიდობით, — თავი დაუგრა კატამ ურიადნიკის მიერ მოწმედ წამოყვანილ გლეხებს
და შეეცადა ლუკიანოვის მხერა კიდევ ერთხელ დაეჭირა.

— კარგად იყავი, — თქვა ერთ-ერთმა გლეხმა და შეებით ამოისუნთქა, რადგან მოწმის
უწვეულო და უმადური ვალდებულება თავიდან ააცილა.

— იარე, გოგო, ვგერ, აი, იმ სახლისაკენ! — თქვა ურიადნიკმა და ხელით უჩვენა კატის,
საითაღ უნდა წასულიყო.

კატამ ორი-სამი ნაბიჯი გადადგა და უკან მიიხედა. ლუკიანოვი და ის ორი გლეხი ერ-
თად იდგნენ, მას გამოსცქეროდნენ, იმათ შორიანლო კი მამასახლისი ფილიმონი მოუსვენ-
რად ფეხს იწაცვებდა.

* *

ურიადნიკმა კატია ეზოს კუთხეში ნდგარ საკმაოდ დიდ ქოხში მოათესა. იქვე, სანამ გვარის სახლს აიშენებდა, მასში თვითონ ცხოვრობდა, ახლა კიველ ბინაში საკმაოდ უკეთესად, ხანდახან ხბორებსა და ციკნებსაც აქ აყენებდა. იატაკზე უკეთესი ხამთარში გაწმენილი ცე-
ლები, ნამგლები, ფოცხები, ურმის ბორბლები.

ღუმელის უკან იდგა ფართო ხის საწოლი, რედ თივა უკარა და წველი იყო გადაღარე-
ბული. ხატების ქვეშ, მაგიდაზე თენჯერები იდგა. სახლში თბილოდა, ბოსლის სუნი ტრია-
ლებდა. თუმცა აქ მოკაყანე წათმების გარდა სხვა პირუტყვი არ ჩანდა. ოდესღაც ქოსს ორი
ფანჯარა ჰქონდა. ახლა მხოლოდ ერთიდან შემოდდიოდა მკრთალი შუქი. მეორე მორებით
აეფიცრათ.

— აი, აქა, საჭმელს მოგიტან, მოსასაქმებლიდაც კავიშეებ. — ურიადნიკი კარისკენ წაეი-
და, მაგრამ როცა დაინახა, კატია დაღონდა, შედგრხდა, დააწყინარა: — შენ პირველი არ ათევ
აქ ლამეს! აქ ბევრი აყალმაყალის ამტუხი ყოფილა, გაიგე თუ არა?

კატია უხმოდ დაეშვა საწოლზე, მიმოიხედა. გაისუნა ამის დანაბარები: „კატიუხა, იმედი
არასოდეს დაკარგო. მაშინვე სხვა ამხანაგებთან შედარებით შენს უპირატესობაზე იფიქრე,
ისინი შეიძლება შენზე ათასჯერ უარეს პირობებში არიან. და, რაც მოიგარია, ნურასოდეს
ათავს ნუ შევიცოდებ, პატიმრობაში გამსაკუთრებით ძნელი ასატანია პირველი წუთები და სა-
ათუბი იშობრავე, რამდენადაც ამის პირობები გეჩნება, ხმამაღლა იმეჯელე“.

ურიადნიკი გავიდა, ბოქლომს დიდხანს აჩხაუენებდა.

როცა მისი ნაბიჯის ხმა მიწედა და სადღაც, მოშორებით, სახლის კარმა გაიჭრიალა, კა-
ტიამ გადნოვლო ნხრებიდან ღუნისა ცუნა, ხელები ზურგსუკან დაიწყო და ოთახში ბოლ-
თის ცემას მოჰყვა.

— არა, აქ არც ისე ცუდადა ვარ, სინათლეა, ფანჯარაშიც შემოდის შუქი, საწოლზე თი-
ვა, რბილად დივიდინებ. — ხმადახლა ლაპარაკობდა და სულ უფრო რწმუნდებოდა, რომ ამის
რჩევა უსაფუძვლო არ იყო. საკუთარი ხმისა და სიარულისაგან თავი თითქმის უკეთ იკრძნო,
დამშვიდდა. კატიამ თავის თავს გაუღიბა, თან გაიფიქრა: „და მაინც ხომ არ გავეცი ლუკა-
ნოვის სახლი? ახლა ამ სახლს საფრთხე არ ელის! ქუჩაში დამაბატინრეს!“.

შესაძლებელია, უცხო ოვალისათვის ეს, თავის თავთან ლაპარაკი, სასაცილოდაც გამოი-
ყურებოდა, მაგრამ კატია განაგრძობდა ოთახში სიარულს და მსჯელობას.

„შენთვის კი, ჩემო მაშენკა, ყველაზე უკეთესია, რაც შეიძლება მალე დაბრუნდე ქალაქ-
ში, რომ სელისუფალმა უცებ ვინს არ მოეგონ, შენში არ დაეკედნენ ბუნებრივია, ძნელი იქ-
ნება მშობლიური სოფლის მიტოვება... აქ არის შენი დედ-მამა და, რაც მოიგარია, ტიზოფერი,
მაგრამ, მაინც ნუ დაეყოფნებ, იტარებ... თან ჩემი უბედურების ამბავი პან ნასიმოვისსაც
ნობე!“.

კატიას გაუჭირდა ამის დადგენა, რამდენ ხანს იარა ასე ოთახში, მაგრამ, აი, აჭრიალდა
კიბის საფეხებები. აჩხაუენდა ბოქლომი, დააჭრიალა კარმა, შემოვიდა ურიადნიკი. თავისუ-
ფალ ხედაში გველის პერის უკა და ცხელი შჩით სავსე ჯამი ეჭირა. ჯამში მოხატული ხის კოყ-
ნი ცურავდა.

— ქალიშვილო, გარეთ გადი, მერე დაეჭი და ისადიდე, — თქვა ურიადნიკმა და ჯამი
მაგიდაზე დადგა.

კატია ოთახიდან გავიდა, დაბრუნდა ხელებდაწითლებული, თითებით თოვლის კოშტებს
სრესდა.

— წყალი პირსაბანში ასხია, — შენიშნა ურიადნიკმა და განზე გადგა, კატია მაგიდისაკენ
გაატარა.

— გვიდლობთ, — კატია ჩამოჯდა ტაბურეტზე და ჯამი დაიწყო.
ურიადნიკი არ მიდიოდა, ელოდა. სანამ კატია ჯამას მორჩებოდა, რომ ქუჩაში მამინ-
ვე წაეღო.

— ბატონო ურიადნიკო, ის მაინც მოიხარით, რისთვის დამაკავებ? ერთი ტანჯული,
გაწვალებული ლტოლვილი ვარ. — კატიამ გადაწყვიტა ესარგებლა ურიადნიკის იქ ყოფნით
და დაეჩვერა მისი განწყობილება.

— აყალმაყალის იტყევა... განა ამისთანა რამის ლაპარაკი ურილობაზე შეიძლება? გლეხი ისედაც აღრეწაილია, ცოტა რომ შეუკეთო, იმდენ ქოთანს დაამტკრებს, ერთ წელიწადშიც ვერ გაამდებლებ, — ურიადნიკი ისე გაბოროტებული კი არ ლაპარაკობდა, როგორც ამ/ორი-ოდე საათის წინ, არც კობებს იკრავდა, არც ფრუტუნებდა, არც თავის ალაგ-ილაგ დასკადარ ტუნებს პრეწავდა.

— მე ცუდი არაფერი შეთქვამს, რაც გიცოდა, ის ეილაპარაკე. ანუ ჩემსი ჩემსი ურიადნიკი, განა ხელში არ ცხოვრობთ? განა არ იცოთ, რა ვაჭირგებაშია ქველი? — კატიამ ეს სიტყვები წყნარად წარმოთქვა, თან ცოტა არ იყოს ჩაფიქრებულ ურიადნიკს აყვირებოდა. — თქვენი ეკვიშვილებიც ღმერთმა უწყის, რისი გულისათვის, ალბათ, სანვრებში ტილებს ავებავენ!

— ორი მყავს, სენიონი, უფროსი, დაიჭრა და შევბუღებითაც ჩამოვიდა. ვასიუხა კი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. ერთი წელია მისგან არაფერი ცნობა არ მოსულა! — ურიადნიკს ხში ალგანგაღდა, უცებ თავი ჩაქინდრა, აქვითინდა.

კატიამ შჩი საჩქაროდ შესვრაბა, დაუღეჟავი ქერქი გადაყლაბა და თქვა:

— გამიშვიო: რა, თქვენო აღმატებულემაჟ! აბა, მითხარით, რა დავიშავეთ? თქვენ, აგერ, შეიღს ტირით, მე კი თმმა მამაც წამართვა, დედაც... მმა კი თითქმის სამი წელიწადია არ მინასავს... გამიწვიო, ბატონო ურიადნიკო, საწყალ ადამიანს ნუ სტანჯავთ, ცოდვანი ნუ ღმობით! — კატია გზალაგზა თავის ძალ ბიოგრაფიას თხზავდა, იგონებდა.

ურიადნიკმა თავი ასწია, ფარაჯის სახელურით შეიწინდა სახე, ნაოტები ცხვირთან შეკრა:

— ქალბატონი... ხომ იცო, მის ხელთა ვარ, რასაც უნდა, იმას მიზამს, ორჯერ გამოგზავნა კაცი გააგებად — მართლა დაიჭირეს ქალიშვილი თუ არაო... თურმე შენ წინააღმდეგ თვითონ ამირებს მოწმედ დადგომას. იქნებ, ჩემო კარგო, მისუღიყავი, ბატოება გეთხოვა. ასე და ასე, სისუღელათ მომივიღა-თქო, ის თუ შეტყვის, მე რა ინტერესი მაქვს, წაშში ბოქლომს მოვხსნო.

არავითარ შემთხვევაში შაშინაც კი, სიშინელი ტანჯვას გადატანაც რომ დამუქრებოდა, ამის ფასად კატია თავისუფლების ყიდვას არ ამირებდა.

— რას ამბობთ, ღმერთმანი! — წამოიძაბა კატია. — რაზე ნიბიძვებთ? ქვეწარმავალს ფუტკეშ ვერ გავვებო!

— პოდა, საქმეც ეგ არის, — ვამგებიანად თქვა ურიადნიკმა და ოდნავ დაუკრა თავი კუთის. — მოვიდა სერჯეა და დახვდა ქვაო. კარგად ბრანდებოდენ, სადამომდე.

იგი წავიდა. კატია ბოლთას სტემადა. გათავისუფლებია იმედი აღარ ექვს. გულში გაეცინა. ურიადნიკთან საუბარი უსარგებლოა მოჩვენა, მშვენიერად იცის, არავითარ შემთხვევაში ეს იდამიანები ღმობიერებას არ გამოიჩენენ. ზვალვ: ქალაქში წაყვანენ, იქ პოლიცია მას ტანდარბერიას ვადასცემს, ნოკლედ — იგი მათ ხელშია, და მაინც საჭიროა მოედქროს, როგორ მოიქცეს. სანამ აყამდე საზღვარგარეთ არ წასულა, იგი გამოძიებს ყოველნაირად გააქიანურებს. ვერ ჩვენებებზე უარს იტყვის, შემდეგ კი ჯანღარბერიას დააგვყვებს და წინააღმდეგობას გაუწყებს მათ დასაბუთებაზე. და ამასობაში, საქნე ალბათ თვეობით, შეიძლება წლობითაც გაქიანურდეს. რა ვუყოთ? ეს როდის ამინებს, იცის, რაც მოვლის!

კატია სიარულით დაიღალა. დენიას ჯრბა საწოლზე დაავლო, მის ქვეშ თივა დაავო, წამოწვა და ჩათვლიმა. ქარის ზუზუნმა და კედლების ზამზარმა გამოადგოდა, მივიდა შეჭირბულულ თაბჯარისთან, თითოთ მიავლო ხუჭრუტანას და გაიხუდა, უნდოდა გაეყო, გარეთ რა ხლებოდა, ბინდდებოდა, ქარი უკაცრიელ შესახვევში გამძვინგარებული ბობოქრობდა, თოვლის კორიანტელს ატრიალებდა.

ქარბუქია, მერე რა ქარბუქი! კაცი თითს თვალთან ვერ მიიტანს. ალბათ, ზვალაც იქ ჯდობა მოინახლება. — ვაიდიქრა სეგელთანად კატია. — ეს მაგრამ, სად გაქარბება? ვარი სულ ერთი არ არის, როდის წავიყვანენ ქალაქში? რაც მეტ ხანს გააქიანურებენ, მით უფრო უკეთესი, — მსჯელობდა იგი გუნებაში. — ამასობაში, იქნებ, ვინიამაც ტომსკიდან თავი დაადწიოს, მამაც ქალაქში იტხება, ნახამთვიანს ყველაფერს ეტყვის, და იქნებ რამის შეგზავნაც მოახერხოს.

კარგად რომ დაბნეულდა, მოვიდა ურიადნიკი, მოიტანა საწოლის ნამწვავი და ქამით საჭმელი.

— ისეთი ქარბუქია, ქალიშვილო, კაცს წააქცევს. — თქვა მან.

კატია განოვიდა ეზოში, მთლიანად წნელითა და თივით რომ იყო გადახურული, მაგრამ სახურავის ხვრელებში თოვლას ფიფქები მიიხე ატანდნენ. ჩაბნელებული ეზო თეთრი ზოლუ-

ბით იყო დაფარული. კატიამ ყური მიუგლო ქარს, ხან ტყის ავაზაკივით რომ უსტვენდა, ხან მგელივით ყმუოდა, გრუხუნებდა და სახლებს სახურავებს ხლიდა.

არა, რაც არ უნდა იყოს, კატიას მდგომარეობა გაცილებით უკეთესია, ვიდრე მათი, ვინც ამ დროს ეტაპით მიჰყავდათ. კატიას გულმა სიბნობისკენ გაუწია. ურიალად უნდა ანთოს სანთელი და მაგიდანე კატისათვის ვახშამი გაეშალა — მოსარშული კატის მწილი, პურის ნაკერი და ერთი ტოლია წყალი.

— როგორ ფიქრობთ, ბატონო ურიალნიკო, შევძლებთ თუ არა აქედან წავალს? — ჰკითხა კატია.

— რას ამბობ? ნეტა, ორ დღეში მაინც გავალწევდეთ. ამდამ ნანგრევი გზაზე ორსართულიანი სახლის ტოლია თოვლის გორებს დაყუნებს. ვანა ახეთ დანამქრულ გზას უცებ გაემდნე? ან მარხილები, ვინ იცის, გზას რადის გატყეპნიან?

ამჯერად ურიალნიკა თავი უფრო მკაცრად ექირა. კატია შეეცადა გამოეკითხა, რა ხანია რაც ამ თანამდებობაზე იყო და რა აიძულებდა ემუშავა ასეთ მოუსვენარ და ხალხის ზილის გამოწვევად აღვილზე, მაგრამ ურიალნიკმა საუბარი არ მოიხუტა.

— მაშ, ონში სიკვდილი სჯობია? ამქვეყნად ცხადდება, ქალიშვილო, ბლის ქამა რაღაა! — თქვა მან, ამოიხარა და, მოღუშული გაჩუნდა.

ურიალნიკი წაეიდა, მაგრამ კატიას ღიბირდა, ხვალ, დილაადრიათ, მოვალო. სანთელი ჩაიწვა და ჩაქრა. ოთასში ჩამოხნელდა. მარტო პატარა ფანჯარა მოჩანდა მოთეთრო ლაქად-ეჭყობოდა. ქარი გამძვინვარდა. სახლი ხანჯარებდა, სახურავზე რაღაც ქრიალებდა და გრუხუნებდა.

კატიას არ ეცინებოდა, მაგრამ სიბნელეში სიარულიც მოუხერხებელი იყო. იგი დაეჭახა კუთხეში წდვარ სართვ ჯარას, ჯარა საქათმეა დაცვა. ქათმეხა აფორიატდნენ, აქოთქოთდნენ და დიდხანს ვულარ ჩაწყნარდნენ. კატია საწოლზე წამოწვა. ძმამ ასეთი შენთხევისათვისა ურჩია: „გახსენე, კატიუსა, რომელიმე წაკითხული წიგნი, ან რამე მნიშვნელოვანზე იფიქრეთაღარიბა, ყურადღებას აუ გაამახვილებ საკუთარ განცდებზე“.

კატია ლექსებს გარგად იხსომებდა. ნრელი პოეტის ნაწარმოები იცოდა ზეპირად. პირველი, რაც გაახსენდა, პუშკინის ლექსის — „ზანთრის საღამოს“ დასაწყისი იყო: „ქარმა გლოვით ეს დაჰფარა, თოვლის ბუჩქით პერსს აკავებს, ხან ღრიალებს მხეცის გვარად, ხან კი ტორის ბავშვის ხმაზე“.

გარეთ მართლაც, სულ უფრო ხშირად იხმოდა სმკში, მგლის ყმუილს რომ ჰგავდა, მაგრამ ანაზე უფრო გაბმული და აუტანელი ის იყო, რაც გულის სიღრმეში აღძრავდა მძაფრ სევდისა და აუტანელ, შინწარვე შეშფოთებას. „ეკუიონა, პუშკინს არაერთხელ მოესმენია ქარბეჭისათვის, რაც ასეთი სტრიქონის დაწყება შესძლო“, — გაიფიქრა კატია. მასმა ფიქრებმა პეტროვრადში გადაინაცვლეს. გაახსენდა თავისი ძმა საშა, რომელიც ლექსების ინვიითი მკოდნე იყო; თავიდან ბოლომდე იცოდა „ბორის გოდუნოვი“, „პოლტავა“, „მწიბრი“; მაინც აინტერესოა, რას იტყოდა საშა? კატიას რატომღაც ეგონა, ძმა საქციელს მოუწონებდა. რაღა რუსეთის მომავალზე, რევოლუციებზე მსჯელობდნენ ხოლმე, კატისათვის ძმას სომ არაერთხელ უთქვამს: „ნარდული ბოლშევიკი არასოდეს გამოტოვებს ხალხთან სიტყვის მიტანის სულ მცირე შესაძლებლობასაც. ხალხის ნიშარობა, აი, კატიუსა, ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხი ჩვენს დროში“, — ამბობდა საშა.

„მართალი ხარ, პეტრე“, — კატია ძმას მისი იტყუებში სახელი უწოდა და ამოიხარა.

მაგრამ კატიას დიდხანს არ უფიქრია იმაზე, რას იტყოდა საშა. ისევ პუშკინს დაუბრუნდა. პოეტის ნაწარმოებებში კატიას ყველაზე უფრო „ბრინჯათს მხედარი“ მოსწონდა. ახლიც როცა ხმადაბლა დაიწყო ლექსის კითხვა, რამდენიმე წამში უკვე ეტყობოდა ჯალისნური პანგის მჩქეფარე სიღამაზე და ძალა, ყოველი სიტყვის წარმოთქმისთანავე რომ იღურებოდა. შემდეგ ლერმონტოვი გაახსენა. ლერმონტოვი ძალიან უყვარდა და რაღაცით რუსეთის პირველ პოეტზე დიდადც მიაჩნდა. მერე ტიუტჩევი, ფეტო, ბლოკი...

კატია გული იჭერა ლექსების კითხვით და კიდევ დაიღოდა. დრო მაინც ზოზინით გადიოდა. არა და არ ეცინებოდა. ქარბუქი არა ცხრებოდა და, რატომღაც, მისი მოსმენა ქრუანტელს მგვრიდა. სანამ ძალი არ მოერგოდა, აუტილებელი იყო თავი ისევე რამეთი გაერთო, მაგრამ ლექსები აღარ ახსენდებოდა, ვნაც დაეღოლა სიტყვების წარმოთქმით და სტრიქონები უკვე ისე აღარ ათრთალებდა და აყვირებდა.

1 თარგმანი პოლონაიშვილისა.

და უცებ, სკუთარი, კვლევითი ნაშრომი გაახსენდა. თავისთვის მას ცხრაას თექვსმეტი წლის მიწურულის რუსეთის სოციალურ მიმოხილვას უწოდებდა — ამით აპირებდა რუსეთის კლასებისა და კლასობრივი დაჯგუფებების გამოკვლევას, არსებული პოლიტიკური პარტიების კონტრუქტების მოხაზვას, საზოგადოებასთან მათი დამოკიდებულებების შექაჩვის გახსნას. ბევრი დოკუმენტი, პუბლიკაცია და სტატისტიკური მონაცემი შეაგროვა, იმეორებდა წიგნებს, რომელსაც აშუშებდნენ თანამედროვე რუსეთის სინამდვილის განხილვისთვის, რამდენიმე კრებული საგუბერნიო ქალაქებზე იყო. კატია ლიტვინიზე, შუკინისთან, ჩალის ფასად იყიდა საკმაოდ სტელტინიანი წიგნი — სათაურად „ტონსკი“, როცა წიგნს უფრცლავდა და ჩაჰკირკიტებდა ამ ვრცელ გუბერნიაში ხელოსნობისა და მრეწველობის განვითარების მიმოხილვას, კატიას აზრადაც კი ვერ მოუვიდოდა, რომ ბედი ამ ქალაქში გადმოისროდა, ციმბირელი გლეხების ცხოვრებას ეზიარებოდა.

ახლა, როცა ქარის ზუზუნში უკვირდებოდა თავის ჩანაუქვს, გრძნობდა, რომ თუ ოდესმე დაწყებულ საქმეს დაუბრუნდებოდა, უთუოდ ციმბირში ყოფნის დროს მიღებულ შთაბეჭდილებებს თავის ნაშრომში გამოიყენებდა. მისი გამოკვლევების ზოგი დებულება გაღრმავებას მოითხოვდა. განსაკუთრებით ძირღვევიანად უნდა შეესწავლა ექსპლოატაციის ფორმები. თავის პირველ მონახაზებში საკმაოდ საფუთვლიანად აღწერა ექსპლოატაციის აშკარა ფორმები, მაგრამ ლუგანოვკის ასალშენის ისტორიამ, ზინამ რომ უამბო, აგრეთვე ომის დროს ახალშენის „მატონთან“, ეკლამში ერშილის ძესთან ამ ქალის დამოკიდებულებამ კატიას ახალე აზრები დაუბადა. ექსპლოატაციის დარული ფორმები სინამდვილეში გაცილებით უფრო აართოდ იყო გავრცელებული, ყიდრე კატიას წარმოედგინა, და ჩაგრულია და მჩავერელის ერთიერთდამოკიდებულება აქ უკიდურესობამდე მკაცრი, სასტიკი ჩანდა. საქირთ იყო ახალი ფაქტიური მასალის ათვისება. მხოლოდ ფაქტები შეიძლება გაძნდარიყო დასკვნების მკაცრი საფუძველი.

ეს, დასაანია, რომ აქვე არ ქონდა ფანჯარი და ქალაღი! კარგი იქნებოდა ეს ყველაფერი ჩაეწერა, რომ აზრს არ დაბვარდოდა.

კატია დაუმთავრებელ გამოკვლევებზე ფიქრში გაიტაცა, გაუთავებლად ფიქრობდა... არ იღვიანებდა თავისი სამუშაოს მნიშვნელობას, მაგრამ ჯერ კიდევ ერთი წლის წინ დაწყებული საქმე საინტერესოდ და საკითხოდ ეჩვენებოდა. იქნებ თავისი კვლევითი შრომა დაეძგნა კიდეც, ბოლო თუ ამას ვერ შესძლებდა, მაშინ ყველაფერს, რაც გააკეთა და რასაც აწი გააკეთებდა, მნიშვნელობა ექნებოდა ვინაობის გადარჩევისთვის და შესყულუბათა დახვეწისათვის.

ბოლოს ამდენმა ფიქრმა დაღალა, ძილი მოერია და უცებ მოეჩვენა, რომ ფანჯარაზე ვიღაცამ დააკაკუნა. თავი წამოსწია, ყური მიუგდო. ისევ ისე ზმუოდა ქარი, კედელს თოვლი აწყდებოდა, საკვამურში ქარი გუგუნებდა.

კატია მთავი ჩაქინდრა, გაიფიქრა: „უფრმა მომატყუა. ასეთ ამინდში კაცს გარეთ ეშმაკიც ვერ გამოიყვანდა“. კაკუნს კვლავ განზვიორდა, ამჯერად გარკვევით, მკაფიოდ. კატია საწოლიდან წამოხტა, ფანჯარას მთუახლოვდა. ვიწრო ჭუჭრუტანაში, ჯერ ყინვის ჩუქურთმებს რომ ვერ დაეფარა, ღამის წველიაქსა და თოვლის კორიანტელში ფანჯარასთან მოფლსფლს გრღოც ადამიანი გაარჩია. ნორებსადან მოვლევითი ლურსმნების ღრქიალი გაიგონა. კატიას სუხიუქვა შეეყრა, მუბლზე ეჭვა მოეღნა დასება. „ვინ არას? ბეტა, ვინ არის?“ — ცოცხალი არ იყო, შიშით ჩაეკითხა კატია თავის თავს, თან ცდილობდა სიბნელეს თოვლი და მიწა მხვრიით გაებურდა.

კატია დაბატებრების ამბავი მამის მამამ კი არა, ბეტა სკობულკინმა შეატყობინა. მდუნარე და აღელვებული ლუცანოვი სახლში რომ შევიდა, მამამ უკვე ყველაფერი იცოდა. სასწარკვევად ქალიშვილს თავი მხარებში ჩაერგო, იჭდა ოთახში და ტირიოდა. ეცოდებოდა კატია და გულის სიღრმეში ეცხავდა თავის თავს, რომ დაჰყვა მის ნებას და არალობაზე წარიყვანი. თქმულა მან ნასიზოვისს მამა არ გაეყვითხილებია. მაგრამ მამა უანისთდა, მშვიდობიანად ეხმოდა, ვალდებული იყო კატიას გაფიქრებულობდა... არც მან ნასიზოვისს, არც კატიას არ გაუნიარებიათ მისთვის ის მიზნები, რისთვისაც კატია პეტროვრადიდან ტომსკში ჩავიდა, მაგრამ მამა არც ისე გულუბრყვილო იყო, ზოგიერთ რამეს თვითონ ვერ მიმხვდარიყო. რაც იდა-

მიანი ამ სიშორეზე გამოგზავნეს, მაშასადამე, არის ამის მიზეზი. უმნიშვნელო საქმისათვის ასეთ გრძელ გზას არ გაუყვებიან. მაშას ეჩვენებოდა, ახლა ხასიშოვიჩს რომ სადმე შეხვედროდა, სიტყვებსაც ვერ მოძებნიდა იმის მოსაყოლად, როგორ უბრალოდ, უკიდურესად უბრალოდ მოხდა ეს ყველაფერი. მის დანახვაზე მხოლოდ ტირილი აუვარდებოდა.

— ნეე, ნარია, არაფერი იცოდი კატის შესახებ თუ გეძალავდი? — თქვა ლუკიანოვმა ოთახში შესვლისთანავე და გვერდსუ ვაიხვდა. ტატიანა მიკანოროვნა ხომ არ მისწავლია? — მისკლასო.

— ვიცოდი, მამა, — ამოისლუკუნა მაშამ.

— გასათხოვარი ქალი ხარ, ნავშივით კი სლუკუნები — თავშეკავებით გაციცხა მაშამ და მცირე ხნის დუძილის ბეურე ხმა აიძალდა: — თავად გაეხა მანეში ისე კი, გამოცდილი გოგო ჩანს. იქნებ თავიც დააღწიოს.

— როგორ მიჩივებ, მამა, აქ ვიყო, თუ რაც შეიძლება ჩქარა ქალაქში გავიქცე? — თქვა დაბნეულმა მაშამ და მამის თვალებში სიმკაცრეც და თანაგრძობაც დაინახა...

— გეო იქნები, თორემ სველასათვის აათელი გახდება: სტუდიის ლუკიანოვები, ქალიშვილი ნუკომეკოთი გაბეღულიაო. თვითონ ისიც ხომ ამას ანტიციცხა, ლტოლველად ასალებს თავს. აი, თუ ვერ დაუძვრებათ, ხაშინ გაიქცეო. იქ თქვენიახები გირჩევს, როგორ ემჯობინება.

ლუკიანოვმა დაბნეულა თუ არა ლაპარაკი, კარი გაიღო და ტატიანა მიკანოროვნა ცარიელი ევლოას ქსევით შენვიდა ოთახში. მას არონისათვის საკვები წაეღო და გზად ქვრივ უსტინია ყვაროვასთან შეხვლია. თურმე რაღასუ არ იმსჯელეს, იმუსაიდეს. უსტინია ყრილობადან იყო მოსული, იქ რაც და როგორც მოხდა ყველაფერი მოუხვია. ტატიანა მიკანოროვნა თხოვდა, ადელგეიული იელებს ააგესაგეიდა. რა თქმა უნდა, სიმართლე წმინდა საქროვნა თხოვდა, ადელგეიული იელებს ააგესაგეიდა. რა თქმა უნდა, სიმართლე წმინდა საქროვნა თხოვდა, ადელგეიული იელებს ააგესაგეიდა. რა თქმა უნდა, სიმართლე წმინდა საქროვნა თხოვდა, ადელგეიული იელებს ააგესაგეიდა.

— ნეტავი ტატიანა უბრალოდ რა ყბებს იღლი სინამდვილეში თუ გოგო მაშკას ამხანაგი ციანო, ამოღობიკური? — უთხრა. ურიადნიკმა დააკავა...

ტატიანა მიკანოროვნას თითქოს თავში ჩაართყესო, მივიარდა მაგიდასთან, დაეხარცხა სკამზე და აღმოხდა:

— გაიბე, შეილო, ჩქარა გაიქცეო, გული მგუბნება, კარგი არაფერი გეღის... ან რატომ გაიჩხდით ასე გზის აცდენილებში?

მაშამ მოიღუნა, გაბუბდა. ლუკიანოვსაც დააცადა ცოლს, ტირილით გული ეკერა.

— ამა, გეუო, დედაკაცო, გეუო. — მკვახელ უთხრა მამ. — ჩვენს შეილებს ცილს ნუ სწეწვარ, ცველი არაფერი გაუკეთებიათ. მერე რა, რომ მაშკამ კატია მოივგანა? გასართობად კი არ დაღეს კატია სოფლებში ხალხს სიმართლე სწეუტრია.

ტატიანა მიკანოროვნა დამწვიდდა, ნამტირალევი სახე თავწლის ყურით მოიწმინდა.

— იქნებ რაც და პური მიმეტრია მისთვის? — თქვა უცემ საქმიხად, კატიახადმი უკვე თანაგრძობით განმკვეალულმა.

— დედა, ახლა ეგ შედმეტია. გამაფრთხელა, საქმე საქმეზე რომ მადგეს, უარი ვთქვათ. არ ვეცხობთ, ვართმ გზაში ამეღეგნა, ღამის გათევა მოხოვა და მერე ყრილობაზეც გამოგეევა. — თქვა მაშამ და თანდათან დამწვიდდა.

— ეს კარა, მაგრამ რა ექხა, სინდისი არ მიჭრის, ზურგი შევეკეციოთ. — ამოიოხრა ტატიანა მიკანოროვნამ და ისევ ამოისლუკუნა, — ახლობელივით კეთილი, აღერსიანი გოგოა.

— მერედა, ვინ აპირებს მის მიტოვებას? ახლა ის უნდა მოვიფიქროთ, დედაკაცო, რა და როგორ მოვახერხოთ, — ლუკიანოვი შუბლს იჭმუხნიდა და თითებით წვერს ივარცხნიდა. — ადღებო და ამ საღამოს ფეოსთან მივალ, ვთხოვ, ვამტყვი, სულელი ხარ, გლეხები გენდურიახ-მეტეო. რიათვის დააკავე გოგო? ხალხს რომ სიმართლე უთხრა, იმისათვის? უკონტყლები მოვლენ, ასეთი გულმოდგინებისათვის ისე გაგწერივენ, ასეთ ღღეს დაგაყრიან, სვედელი მოკენატრება-თქო.

ესე დამეოღებ, რას დაგთახმდება ყრილობაზე რომ ეს სველი ქალბატონი არ ყოველივით ხაშინ კიდე შეიძლებოდა რამე გინოსულიყო, — ეჭვი გამოთქვა მაშამ.

— ვნახოთ, შეილო, ცდა ბედის მონახევერე! მივიღეს მამაშენი ურიადნიკთან. ასე და ასე, უსხრას, ხალხს რატომ ეწინააღმდეგებიო? — ტატიანა მიკანოროვნა მაშას შეწფლოტებით შეჩერდა. — ჩემო აბეზარაუ, ვმანდ შენც კატის გზას არ გააყვე... ბავლუშაც შეუოღა... ავალზე ცრებლად არ მაშრება.

უცხო-უცხოოდ დაკარგული შვილის ხსენებაზე ტატიანა ნიკანოროვნა ატირდა და ოდნავ დანაოჭებულ ლოყებზე მსხვილი ცრემლები ჩამოუვარდა.

— ნუ იმღერები, დედაკაცო, ცრემლით უბედურებას ვერ უშველი — მოდუშულმა ლუკიანოვმა თავი ჩაქინდრა, არ იცოდა, ცალი როგორ ეხუტებინა.

... როცა ერთი წუთის შემდეგ ოთახში მარტო აღმოჩნდა, მაშა წაფრქვეს კარს და ისევ და ისევ უკანასკნელ საათებში მომხდარ ამბავზე ფიქრობდა. დაუბრალოდ იგრძნო იმის გამო, რომ იგი თავის სახლში თბილად წევს ლოგინზე. კატიას ხედი არ აღელვებს, დაწვდილებულია იმ აზრით, რომ როგორც ეს მოსდამოვლება, მაშინისი წავა ურადინოვთან, ჩუთუ ახლაც, დაუყოვნებლივ არაფრის ვაკეთება არ შეიძლება? მაშას გაახსენდა, რომ წინა წელს, გაფიცვის დროს მეშათა ჯგუფთან ერთად დაბატონებულების გაათავისუფლებაში თვითონაც მონაწილეობდა. მაშინ ისინი მსალამოვებას როდი დალოდებიან, სწრაფად და ენერგიულად მოქმედებდნენ. პოლიცემისტერის კანცელარიაში რომ აღმოჩნდნენ, თავი ბტყლივდ ეჭირათ, გაბედულად მოითხოვდნენ ამხანაგების გაათავისუფლებას. პოლიცემისტერი მახვდა, ძალია მათ მხარეზე იყო, პოდა, კიდევ გაათავისუფლეს გაფიცვია კომიტეტის თავმჯდომარე და მისი მოადგილე.

მაშა საწოლიდან წამოხტა, ოთახში დაიწყო სიარული. იმას ფიქრობდა, რისი გაკეთება შეიძლებოდა, თავისი სიარ-ნაირი აზრი მოსდიოდა. იქნებ თვითონ მაშა ამ ქალბატონთან, მღვდლის სახლში მიეღეს და უთარას, რომ მარტო კატია როდი მოუწოდებს ხალხს რევოლუციისაკენ, ისიც მისი თანამოაზრე და ამხანაგია. უბრძანოს ურადინოს და მაშაც დაბატონებულნი გათავისუფლდეს, არაფრისაც არ ეწინაა. ან იქნებ დრონიტულ ბიჭებს მოუყაროს თავი? ტიმოფეის სთხოვოს, მერყევის დაიხლოვოს? მერყე კი ყველასი ერთად ურიადნიკთან მივიდნენ და კატიას გათავისუფლება მოითხოვონ.

მაშა გერც ერთ გადაწყვეტილებას ვერ იღებდა. ქალბატონთან ნისელა, შორიდან რომ შეხედო, თითქოს ამხანაგურიც არის და გმირული საქმიეიც, მაგრამ თუ საქმეს სერიოზულად აყალიბებ შეხედავ — გულუბრტვილობა და სავა არაფერა: კატიაა და მასაც წინდაბას იქით გადაეკარგება. მერყეა, ეს გულადობა ეს რა სარგებლობას მოუტანს? რაც შეეხება ფროსტელტერის შეგროვებას — კარგი აზრია, მაგრამ ასე უცებ უაითუ ისინი ვერ ამხედრონ? მარტო მათი სახლების შემოყვანას ნახევარი დღე უნდა ამასობაში ეს კატია მარტოში ჩასვაქნ და ქალაქში, პოლიციაში გაქროლებენ...

მაშამ გადაწყვიტა ნინისათვის გულახდილად ეთხოვა რჩევა, მაგრამ ლუკიანოვმა ცხენი შეაბა და ტყეში წავიდა. შეშახე, აქამდე კიდევ უნდა დაბრუნებულყო, მაგრამ, ეტყობა, სდღაც წეყოვნდა.

მაგრამ აი, მაშინ კარის გაჭახუნების ამა გაიფონა. სახლში ეიდაც შემოვიდა. საუბარს ყურა მიუვლო.

- მე ვარ ისევ, დედა ტატიანა.
- შემოდი, პეტრუშა, შემოდი.
- მაშუტკა? მაშუტკა სახლშია?..
- მაშამ მაშინვე იცნო შემოსულის ხმა. ისევ პეტკა სკობელკინი მობრძანდა. ნეტევი რა უნდა? იქნებ კატიაზე რამე ვიცო, ან ბნებ ტიმოფეიმ გამოგზავნა?!
- პეტკა, ერთი ანეთ შემოდი, — გასძახა მაშამ ოთახიდან.
- მაშკა, ერთი საიდუმლო უნდა გითხრა, — ხმა დაიდაბლა პეტკამ.
- რა საიდუმლო ვაქვს ასეთი? — დიდად არ დაინტერესებულა, გრძნობდა, მოლოდინი არ გაუმართლდებოდა: პეტკა კატიას ამბავს არ ნოიტანდა, არც ტიმოფეის გამოგზავნილსა ჰგავდა. აღმათ აბდაუბდა ბოდიასს მოპყვებოდა.
- მაშა მალევე საარკეში იხედებოდა: თუნცა პეტკა მეზობელია და სულ ერთი-ორი წელია, რაც სიყრმის ზღურბლს გადააბიჯა, მაგრამ მაინც ბიჭია...
- მაშკა, მინდა კატკა მოვიტაცო, — ახლა კი ჩურჩულით აქვა პეტკამ და ქურდულად მიმოიხედა.
- როგორ? — მაშა ბიქს მივარდა, ხელები ჩაველო ტამარში, თვალებში ჩააშტერდა. — როგორ, პეტენკა, როგორ? ჩქარა ნითხარი!
- სრულიად უბრალოდ, მაშკა, ყველაფერი დაგზავრე. ფეოდალს კატკა პირეტკეის სდგომში ჰყავს გამომწყვდეული. დანჯარა შესახვევში გამოდის. ფანჯრის ჩარჩოს ამოღება სულ იოლია. ჩაველებ ლურსმანს ბრტყელტუჩას, გადაღუნავ — და მორჩა. საითაც გენებოს, გაფრინდი, ჩიტო!

- პეტეა გენაცვალე... კატას ბედნიერებას საზღვარი არ ექნება!
- მანა ნოკხვია ბიქს და ლოყაზე ავოცა. პეტკამ უკან დაიხია და ჩაიციხა.
- ტყბილო კო ხარ, მამკა, მაგრამ ასე ხე უხეკრობ, ტიქვა ცხვირს ამოდინოკავს!
- მერე, მერე რა იქნება, პეტკა? მერე რაღას ვიზამთ? — თქვა მამამ და ბიჭს აღშფო-
- თებულმა შეხედა:
- რა გნნაო? არიფერი! დამეს ყადა დაეკლოლოთ, ხოთილით თქვა ბიჭს.
- შენ მარტომ მოიფიქრე ეს ყველაფერი?
- განა შენთვის სვლერათი არ არის?
- მაინც?
- რაბან ვიხლა იცოდე, მარტო კო არა, ტიხოვეისთან და კოდვე ერთ ელაციასთან ერ-
- თად მოვიფიქრე.
- ვისთან?
- ბეტავი რას მაცივლები, თავი დამაშებე!
- სულელი ხარ! ხომ უნდა ვიცოდე, ასეთი რამ ვინ მოიფიქრა?!
- სულელი შენ ხარ, მამკა! ამ კაცის გვერდით ცხოვრობ და არ იცი...
- უკან ოთახში საჭმიანი დაბიჯით ლუკიანოვი შემთვიდა. მამა დაიბნა, არ იცოდა მამის
- თანდასწრებით რა ეთქვა, პეტკას კი სიცილი აუტყდა.
- მონისმინე, პეტკა, ქარბუქი იწყება, — თქვა ლუკიანოვმა. — დამით მისი სოფლიდან
- წყაყაყა ვერ მოხერხდება... სადმე ბევრ დამალვა მოგვიხდება...
- ჩვენს სააღმშა დავმალავ, დედაჩემს ვეტყვი, სტეპკა რაჩინივით შორეთიდან სპარსეთის
- შედის ააუღო ჩამოვიყვანე, და თუ არ დანიჯერებს, მოვატყუებ, სხვა სოფლიდან ტიქვა ჩერ-
- ნოვისათვის საცოლე მოვიტაცე-მეთქი. — პეტკამ ხალისიანად გადაიხარხარა, თან მამას უყუ-
- რებდა, მთლად დაბნეული რომ იდგა. ქაბუჯის მოჭეტული თვალებიდან ანცობა და სიმამაცე
- გამოერთოდა.
- ნუ ჩქარობ, პეტრუხა, — ხელი ასწია ლუკიანოვმა. — ხვალ იცი, რა მოხდება? ური-
- დნიკი და დილიშინა სახლებს დაივლიან, ყველა აბანოსა და არდემულს გაჩსრეკენ. თვითონ,
- შეიძლება, ეს არც გაეცეთბინათ, მაგრამ ის ჭუჭყიანი ქალბატონი აიძულებს და რაბან და-
- ივლიან, პირველად ჩვენ მოგვაკითხავენ, შემდეგ კი — თქვენ. მუხობლები ვართ, თჯახებით
- გმეგობრობთ, გაიგე?
- გაიგე, ძია სტეპან! ის კი არ ვიცი, კატია სად გადაემალეთ. — პეტკამ ლუკიანოვის
- პასუხის მოლოდინში ხელები გასაცხსავა.
- ყველაზე სიძველო ადგილი, პეტრუხა, მამიკას სახლია, — ცოტა ბნის დუმილის შემდეგ
- თქვა ლუკიანოვმა. — აბა, დადიქრდი, უეოფანისაგან ასლოა, გაირბენ შესახვევში, გადაირბენ
- ბისტანს და ადგილზე ხარ. სთუელში ხეტიალი არ დაგჭირდება, არც ძაღლება ააფორიაქებ,
- არც არავინ შეგეფეოება. თანაც თუ ეზოებში ჩხრეკას დაიწყებენ, მამიკასი ცეცხლივით ეში-
- ნიათ და იმასთან მისვლას ვერ გაბუდავენ...
- მამიკასთან ახლავე გავიქცევი, ყვილაფერს ეუამბობ. ასეთ სამსახურზე უარს არ გვე-
- ტყვის. თუ საჭირო იქნება, ჩვენს ღმერთს, იესო ქრისტესა და წმინდა მარიამსაც მოვიხსე-
- ნიებ! — ასეუ გამზარულდა პეტკა და ქული ზედ ყურებამდე ჩამოიფხატა.
- მოიცა, პეტრუხა, შენ უძაფისოდდე ვიქვს საჭმელ, მამიკასთან მე მივალ, ვამაფხულზე
- ერთი ფუთი პური ვისესხე, პოდა, მიფუტან.
- ძია სტეპან, რაბან საქმე გქონია, იცოს შენი ნება! სადამოთი კოდვე მოგაკითხავთ, —
- დათანშედა პეტკა მამაა გშმაყურად თვალე ჩაუკრა და საჩქაროდ წაიდა.

* *

დამის წყვედიდისა და თოვლის ფარდის ნიღმა კატას ვერ გაიგო, უანჯარას ვინ ანგრეე-
და. გულით ვწადა, თავისი მხსნელისათვის რაც შეიძლება ჩქარა ჩამოერთმია ხელი, მაგრამ
ჩარჩო თითქოს ვიბრზე აღვილიდან არ იძვროდა.

— შენ ეო, ქალიშვილო, ჩარჩოს ერთი მუშტი დაარტყვი — გაიგონა კატამ ელაციის, ქა-
რის ზუზუნით დახშობილი ხმა.

კატია ხმაურს მოერიდა, ემანდ რაზე ხაფათს არ გადაეცვართო, და თრივე ხელით ჩარ-

ჩოს შიაწვა, იმე წაშა სახე დაუწვა მსუსხავმა, აღმასფიფქეზიანმა ცემა ქარმა. ჩარჩო აღ-
ულოდ ამოძვრა და კატიაშ გაიგო, ვინ იყო მისი მსხელი.

— საღამო თქვენდა, ქალიშვილო, ეს მე ვარ, პეტია სკობილინი. თქვენი დამა შიგ
გულში მომხვდა... ჩემვენ ჩამოხტა. თანაც სწრაფად, დაყოვნების დრო არ არის. სიმ გეს-
მის, ძაღლებმა იყნოსეს.

მართლაც, ლატნიბოთა და ზალით დასურული, მალალი მესართი შესრით შეუ-
ფან ურიადნიკის ეზო ძაღლების გაბმულმა ყუფამ შესძრა:

სარკმელნი შენოჭრილმა ქარმა ქათმებიც ააჭოთქათა.

კატია ფანჯარაში გაძვრა და დუნიას ზუზა დერისმანი შეადხროწა. ქარმა მოვლნი წააჭვია,
სუნთქვა შეუქრა. პეტკამ შანიწვე ჩარჩო თავის ადვილას ჩახვა და, როგორც იყო, ღერამნე-
ბი ისევ გადადუნა.

— აბა, ქალიშვილო, მოგვეტყვი — ყურში ჩახმახა კატიას, ზეღო ჩახჭიდა და გაი-
ტაცა. — მამიკასთან დაგმალავ, გესმის თუ არა?.. მამიკასთან!

პეტკა კატიას სულს არ ათქმევინებდა, როცა ქალიშვილი ბოსტანში წაიჭვა და თოვლში
მიფორთხავდა, ამის თქმასაც არ მოერიდა:

— რა იყო, ძროხა ხომ არა ხარ, წე წაწყებდილო — წანთაყენა კატია, ზურგი მიუშვი-
რა: — ხელი ჩამჭიდე კისერში, წაგათრევ!

კატიაშ სიარული სცადა, მაგრამ ვერ შეძლო, ისევ დაეცა. პეტკა გაცეცხლდა:

— ვის ევლაბარაკები, ხელი ჩამჭიდე-მეთქი!

ამყარად კატიას დახმარებაზე უარი აღარ უთქვამს, თუმცა კი რცხვენოდა, ვაჟს ზურგზე
მოჭკიდებოდა.

— აი, ასე სკობია, ასე საქმე უფრო წინ წაგა... ქალიშვილო, ქარივით ყოფილხარ... გა-
რეგნულად კი გამხდარი არ ჩანხარ. — ბუტბუტებდა პეტკა, ბოსტანში რომ მიაბიჭებდა და
დათოვლილ კვლეჩზე ფეხი უტყარდებოდა. ზურგზე აყიდებულ კატიაშთვის თვრთვებზე ხელი
შემოეჭდა და ტომარასაკვით ანგლრედა.

კატიაშ სცადა პეტკას დონიერ კისერზე შენოჭდობილი ხელები გაეშვა და მის ზურგ-
დამ ჩამოეღურებელიყო, მაგრამ ვაჟის გაბრაზებულმა ჩურჩულმა შეაჩერა:

— არ გაბედო! ხომ ხედავ, ურიადნიკმა სახლში სინათლე ააწათ! იყნოსა იმ თჯაბქორმა!

პეტკამ თვითონ ჩამთავდო კატია, როცა ისინი მამიკას ეზოს მალალი დობის იქით მი-
მალნენ. აქ უკვე სხვაგვარი ქარი იყო, შემზარავი ზუზუნით ეხეთქებოდა აქეთ-იქით, მაგრამ
ძრგვალი დობე გასაქანს არ ამლევდა.

— ქანცი კი გამძვრა და! — თქვა პეტკამ და ჭუბის სახელოთი თფლითი და გამდნარი
თოვლით დასველებული გახურებული სახე მოიწმინდა.

— ძალიან ნუ გამიწყრები! — დამნაშავესავით უთხრა კატიაშ.

— განა გიწყრები?! ქალაქელი ხარ, შეუჩვეველი.

პეტკა გაქვავებულივით, გაუნძრევლად იდგა ერთ ადვილზე, ქომინი ახრჩობდა, პიერში
მორიალდ ფიფქებს პირით იჭერდა.

— ახლა კი ვშაკიც ვეღარაფერს დაგვაყლებს! — ბოლოს, როგორც იყო, გაიცინა პეტ-
კამ და კატიაშ ბინდში მოციმციმე თვალებში ჭიქურად ჩახვდა: — ქალიშვილო, ცოტა სული
ხომ მოითქვი?

— ნე რა? ამხედრებული მოგბრძანდებოდი! — ჩაიცინა კატიაშ.

— აბა, სახლში შევიდეთ, მოხუცს აღბათ დგოდავს, გველოდება!

— შევიდეთ.

— ქალიშვილო, ლანურასავით უნდა იყო გატვრენილი, როცა ყველაფერი მიწყნარდება,
წეგატყობინებთ, ურიადნიკი და მამასახლისი როგორ გაცოფდებიან?! საღ ვაგიგონია, ზედ
იმათ ცხვირწინ ქალიშვილი გააქრეს!

პეტკამ კარგად რომ დასვენა და ისევ გამხიარულდა, კატიაშ გულში გაჭკრა, ასეთი
ღარდინანდობა სიკეთეს არ მოიტანსო.

„რისკა გასწია ჩემი გულსაოჯახს; ჩემი თავისუფლებისათვის კი არ ვიხიარვა, ურიადნიკსა
და მამასახლისს ფანდი უყო, მახსარად აიგდო“, — გაიუიქრა კატიაშ და უნდობლობა დაეუფ-
ლა, გული ცუდის მოლოდინით შეეკუმშა. „არა, სახლო ბიჭია, არ დამაღალატებს, უბრალოდ,
ღარდინანდია“, — თავისივე შინაგანმა ხმამ დააწყნარა კატია.

ქართული ენის ინსტიტუტი

— სტუმარს დაესვლი, ბებია სტეპანიდა! — სმამაღლა თქვა პეტკამ, მანიკას ჩაბეჭელებული სახლია, კარა რომ შევლო.

იმავე წასს ხალხიც მართლიდან გაისმა დედაბრის ჩიუხიდი:

ბაღისანაზე აივანე, შვილო, აღბათ, შესცოვდა.

კატია პირველ წამებში ვერაფერს არჩევდა: ვერც ღუმელს, საიდანაც მდგარ სანთლს და ვერც მთელს ზღაპარს, სადაც უნდა ამბობდა. ვერც კუთხეში მდგარ სანთლს და ვერც ნეორე კუთხეში, სატებია ექვს ზოგჯერ მაგიდას. პატარა კასრს მუხლი ატავა, შეკოთა და გაჩერდა. ჩადი, რომელსაც ჟუბის კალთა გამოვლო, ჩამოვარდა და მისი წკრიალი სისუშეში გამაყრუებლად გაისმა.

— ზა ბრმა კატის კნუტივითა ხარ, ქალიშვილო? — ჩაცვირა პეტკას. მან ხელი ჩააკიდა კატიას და ღუმელთან მიიყვანა. — გაიხადე პიმები და ჟუბა, შედექი საფეხურზე, შევსვამ.

კატიამ გაიხადა, მაგრამ საფეხურისა და ბაღახანას ვერ ხედავდა.

— აი, იქ დადექი, — პეტკამ ხელი სტავა კატიას და ფეხი დაადგმევინა საფეხურზე. — ახლა ხელი ბაღახანას კიდეს მოგიღე.

კატიამ ხელის ფათურით აბოფა ბაღახანას კიდე და ჩაებლაეჭა. პეტკამ ხელი სტავა და წყვილ ასწია.

— აყურე.

კატიამ, როგორც იქნა, ივრძნო, რომ ბაღახანაზე იყო ასული, აიწია, ჯერ ერთი ფეხი აიტანი, მარჯ — მეორე.

— სავლოში კი ბალიშითა გაეგს, ქალიშვილო, — ჩაიხარხარა პეტკამ. — აბა, კარგად მეუფლეთ! სტეპანიდა ბებია, სტუმარა ვაუფრობილდი!

კარი გაიჭახუნა და გაქრა. ოთახში სიჩუმე ჩამოვარდა. კატიას ყურამდე მხოლოდ ქარბუქის ზუზუნნი და დედაბრის ნელი ოხვრა აღწევდა.

— ბებია, თუ შენსაფროსათვის დიდი მადლობა! — წაიჩურჩულა კატიამ. იმედი არ ჰქონდა, რომ მის ხათქეამს დედაბერი გაიგონებდა, მაგრამ, ასაკის მიუხედავად, მოხუცს კარგი სმენა ჰქონდა.

— შვილო, ხურაფრისა გეშინია, სახლში არაფინაა, — თქვა დედაბერმა.

— გაბა წარტო ცხოვრობთ?

— დნერთა დამიფაროს, ამქვეყნად მარტო ცხოვრება საშინელებაა. ორი შვილიშვილი და ქალიშვილი ცხოვრობენ ხემთან. ზარჩინადას თემში საცეხგად წავიდნენ. იქ შეძლებული ხალხი ცხოვრობს, დიდი ხუტორები. პურიც ჩვენივე მეტი ანვო, საქონელიც მეტი პყავთ. მთქა იქ უფრო ნოყიერია, სათიბები — დიდი. პოდა, ბებებიც აჩქარდნენ, მერც სხვა თემებიდან უამრავი ხალხი მიაწყდება, აღამიანებს, შვილო, ამქვეყნად ლუკმაბურის საშოვნელად მგლებზე უფრო მეტი ხეტიალი უწევთ. კუქი თავისას მოითხოვს.

სტეპანიდა სემითნოვნამ ამოიოხრა, ჩურჩულით ლოცვა დაიწყო.

კატია მიუწინადა, უფრო მოხერხებულად მოკალათდა ბაღახანაზე. ქარში გაყინული თავისი ჟუბა, ჯერ შეთბობა რომ ვერ მოასწრო, დაახვია დი თაგქვეშ ამოიღო. იქ თბილოდა. აბზინდის, თიხისა და ქეჩის სუნი იდგა.

— დაიბნე, შვილო, დაიბნე. დილით ჩამეს მოვადიქრებთ, — თქვა დედაბერმა, თან რაღაცას ამრიალებდა.

— ბებია, შევეცდები დავიბინო, თქვენც დაისვენეთ.

კატიას ეშინოდა, მოხუცი დილაზე არ მოიცდიდა და ამ დამითვე ყველაფრის გამოკითხვას დაუწყებდა, ის კი ასეთი საუბრისათვის ჯერ არ იყო მომზადებული. ყველაფერი ისე საოცრად, სწრაფად მოხდა, კატიას კიდევ არ სჯეროდა, რომ ურიადნიკის სახლში კი არა, უხუცეს ლუკიანოველ მამიკასთან იმყოფებოდა! რა თქმა უნდა, რაჩან დათანხმდა, ასე გვიან მიეღო, მოხუცი არ გასცემდა, დამალავდა. კატიას ჯერ ძილისათვის არ ეცალა, ბევრი რამ უნდა მოეფიქრებინა, მაგრამ იმაზე უფრო ადრე ჩაეძინა, ვიდრე ვარაუდობდა. თავის ახალ მდგომარეობაზე რომ დაფიქრდა, კატიამ გადაწყვიტა მოხუცთან სავსებით გულანდილი ყოფილიყო. მუნებრაფია, იგი არ გასცემდა პარტიის საიდუმლოებებს, მაგრამ არც თავის რწმენას დამალავდა. ეს რომ გადაწყვიტა, კატია დაწყნარდა, მუნებრა იიყვია, ხელისგული ღოყის ქვეშ ამოიღო, როგორც ბავშვობიდან უყვარდა, და ძილი უცნებ მოერია.

ლაბარაქმა განოაღვირა. ჟუბის ქვემოდან თავი წამოსწია, ყური მიუფლო.

— ბებია სტეპანადა, ისეთი ქარი ქრის, ღამის ზეები ძირუქვიანოდ მოგლიჯოს. მნლა, თვალთან თითს გერ ნიიტან, ჩვენი ღობეც ვერ გაუარზიე, კინაღამ ზედ გაღვავნა, დაეშავდი. — უვებოდა ვილაც ენაწყლიანი ქალი.

რახან ქარი დილით არ ჩადგა, სლამომდე აღუვლდებოდა იღრუვლევს. — თქვი მოხუც-მა და ქალს ელარუნით გედრო მიაწოდა.

— ანისიუშკა, ნოიცა! თაროზე, ქოთანში ცოტა კარაქი მაქვს შესახულოდ, მარტოებს სიცივისაგან ჯიქანი გაუხევედებოდა, — თქვა მამიკამ.

კატია მიხედა რაშიც იყო საქმე, დედაბერს არახან მოწველა აღარ შეეძლო და, აი, ამ საქმის გასაკეთებლად მოვიდა მეზობელი ქალი, წინასწარ რომ იყო მოღებარაკებული.

ქალი დახლოებით ნახევარი საათია შემდეგ შებრუნდა სახლში, ოთახი ხელ-ნელა ნათლებოდა, კატია მდნავ გადასწია, ფარდა, ბალახანას რომ ფარავდა და დაიხაბა ნაშიკა და მაღალი, ყუბიანი ქალი, ისინი ქოთნებში ასხამდნენ რძეს და ერთმანეთს ხმადაბლა ელაპარაკებოდნენ.

— ბებია სტეპანიდა, ძროხასა და ცხვრებს ვაქამე, შუადღისას შერ თვითონ დაუქარე, სლამოთი კი ისევ შოვალ!

— რადა, ძალიან კარგი, ანისიუშკა, დმერთმა ხელი მოკიპართოს! დღეს რის გაკეთებას აპირებ?

— შედუქნესთან ძნებს ვლენწავო, აიღეე კარგი, ქარიშხლამდე მოვასწარიო ძნების არღვმულა? — დაბზიდვა, კასალუწაღა გვაქვს!

— სოფელში რა ანბავია, ანისიუშკა, რა ისმის?

— რადა, იმ ქალაქელ დუნდრუხას უველა წვევლის, ახალგაზრდა გოგო იმ ძლიან ეცოდებათ, ვითონ რა, მართალი არა თქვა ყრილობაზე? წმინდა წყლის სიძარბლე ილიპარაკა, გლესები ურიადნიესა და მანასაბლისზე გულმოსულები არიან, სულ კბილებს აკრებუნებენ, ჩენი ყუბიანიც კი — ხომ იცი როგორია? ნახევარი კაცია: ცალხელა და ცალფერა, ისიც გაცეცხლებულია, აიო, ამბობს, ჩვენებურები, ფრონტალები, ცოტა მეტნი შევგროვდებით და მაშინ ამ უფროსებს სახელდახელოდ ფორტიფიკაციას მოვუწყობთო... ასე ამბობს: ფორტიფიკაციასო.

— დაუბრე წენ! ეს რაო, რას ხიშნავს?

— ამბობს, აი ასეთ: იყენენ და აღარ არიან! მათ აღვიღზე ჩვენებურ ღარიბებს დაეყენებთო, იმათ, ვისაც დღე და ღამე ქედზე უღელა ადგაო.

— დამიჯერე, ანისიუშკა, როგორც ამბობენ, ასეც გააკეთებენ და პასუხა გერავის მოსთხოვენ, ხალხთან ბუპრობა არ შეიძლება!

— პო, ხალხთან ოხუნჯობა არ შეიძლება... ხალხმა თუ მოინდომა, თავისას გაიტანს, — დეტანხმა ანისიუშკა და სახლში წასახლდლად არქარდა: — აბა, ვაგიქცო, ბებია სტეპანიდა, სლამომდე გემშვიდობებნი, არ დაგაფიწედეს, ძროხასა და ცხვრებს თივა დაუქარე.

— მახსოვს, ანისიუშკა, მახსოვს!

ანისიუშკას ფეხის ხმა რომ შეწყდა, კატია მამიკამ ხმა ამოიღო:

— დილა მშვიდობისა, სტეპანიდა სემიონოვნა!

— ო, გაგელვავა, გენაცვალე? აღბათ ანისიამ ძილი გაგადრობო, ხმაშაღალი ლაპარაკი იცის, თავის ქმართან მიეჩვია ყვირილს, დასახიჩრებულია ის სეცოდავი: გარდა იმისა, რომ ზეობარია, კუნძივით ყრლა, ყუშმარა მოხვედრია, ამბობენ, ძლივს ამოთხარეს მიწიდანო, როგორ ვეძინა? არ ეიცო, რა გქვია, რა დაგიძახო?

— სტეპანიდა სემიონოვნა, კატია მქვია, ძილით კი მშუენიერად მეძინა!

— აბა, რახან ასეა, ადექი, ოღონდაც, ჯერ კიბეზე გავალ, გავიბუღო, ახლომანლო სიმ არაფერს დაბორილებს! მართალია, სლამისო ამინდი არ არის, მაგრამ მაინც...

მაგრამ სტეპანიდა სემიონოვნამ გასგლა ვერ მოასწრო, რომ დერეფანში ფეხების ბაკუნე გაღსმა, კარი ფართოდ გაიღო და ოთახში აქოშინებული ანისიუშკა შემოვარდა.

— სტეპანიდა დიდა, ანგეეყნად თურმე რა არ ხდება, — ნახქარეკად აღაპარაკეო ქალი. — ის გოგო ურიადნივის პირუტყვის საღვომ ქოხიდან თურმე გაქცევილა, ახლა ფეოფანი და მამასახლისი მოეღს სოფელში დაეძებენ, ამბობენ, იმ სქელმა აემა სულმა, იი, ყრილობაზე რომ კიეტიკებდა, ბრძანა, მაწა გახეთქეთ და ის ლტოლვილი მამგვარეთო.

— პოლა, მაღლობა დმერთს, ანისიუშკა, რომ ქალაქელი გაქცეულია, არაფერი დაუშავებია! — სტეპანიდა სემიონოვნა ხატებისკენ მიბრუნდა და ბირჯარი გადიიწერა.

— უშველე და დაეხმარე, წმინდაო მარიამ, — ხმამაღლა აქეა ანისიუშკა, კისერი წიფრ-

ძელა, სამი თითი შეატყუბა, ცდილობდა დედაბერს პირვერის წერაში არ ჩამორჩენოდა.

— იმას თუ ამბობენ, ანისიუშკა, როგორ გაიქცა? — პკითხა მოხუცმა და ბალახანის ქვეშ დადგა იმ ვარაუდით, რომ კატას საუბარი მოესმინა.

— ამბობენ, სტეპანიდა დედა, როგორ არა! თანაც რა სასწაულებს ხეობიან თითქოს ფეოფანმა დილაადრიან საჭმელი მიუტანაო. მოხსნა ბოჭლონი, შევიდა სასტუმარში წყვილი დაადგა. ფანჯარას მივარდა — მთელია, ღუმელს — სიცარიელია. იატაკზე მუხრანის ქერი მოხსნა — ყველა ფიცარი ადგილზეა. ქუჩაში გაიქცა: ფანჯარა, როგორც შემოდგომიდან იყო დატყდრილი, ისე იყვა. არავითარი ნაკვალევი. ირგვლივ, ერთ მეტრზე თოვლია მოყრილი, ნონანტრული, გაქრა და ზორჩია... ამბობენ, ფეოფანი ბუტბუტებსო: „კუდიანია ეს გოგო! ღმერთმანი, კუდიანია, საკვამურიდან გაიქცა“.

სტეპანიდა სემიონოვნამ თავი გააქნია, გაიციტვის კილოთი თქვა:

— კუდიანო... ბრავია ფეოფანი, იმ გოგოს, იქნებ თვით ქრისტელმერთა უმართავდა ხელს! მაშინ რაღა ეთქმის!

— პოდა, საქმეც ეგაა, სტეპანიდა დედა, — დაეთანხმა ჯალი და იმით გულდაწყვეტილი პურის განიფებანე რომ ეჩქარებოდა, კარში გაუჩინარდა.

— გააგე, შეილო, ურიადხაემა როგორ დაგხატა? — ჩააცინა დედაბერმა. — ოპ, ეგ არა მზადა, ეგ ხახინის მძარცველი, უგა!

— გაეიგე! — მხიარულად თქვა კატამ და ბალახანიდან ჩამოვიდა.

— და მაინც ფრთხილად იყავი, შეილო. ახლა ყველაფერს გაჩხრევენ: სახლებსაც, არღმეულებსაც, აბანოებსაც. მშვენიერად იციან, რომ ასეთ ამინდში სოფლიდან ვერაფერს ვერ გააღწედა.

— თქვენთან თუ მოვლენ?

— შეიძლება მოვადნენ. შენ კი ნუ გეშინია. ახლა დანაყრდი და ისეც ბალახანაზე აძვარი. ღუმელის მარტიდან მატყლიან ტომარას მოგაფარებ, აქეთა მხრიდან კი მე მოგიწვები. თღონდ ნათი მოხვლა არ გამოგეუბაროს! მაღლობა ღმერთს, ჭიშკარი ისე ქრიალუბს, ას ვერსზე ისმის. კატა ეზოში გავიდა და ამაგმაგებული შემობრუნდა:

— რას უბერავს! წუხელისაც არ იცო ასე საშინელი ჯარბუქი!

კატამ გობთან პირი დაიბანა და შავიდას ნიუჯდა. დედაბერმა რძით სავსე თახის ტოლჩა და ქვავის პურის გრძელი ნაჭერი წინ დაუღაგა. თვითონაც ისეთივე ტოლჩა და პურის ნაჭერი აიღო, თღონდ მის ტოლჩაში წყალი ესხა, კატას შერცხვია: „თვითონ იკლებს, ჩემთვის იმეტებს“, — გაუღღა თავში.

— სტეპანიდა სემიონოვნა, ჩემთვის ეს ბევრია, მომაწოდეთ ტოლჩა, ცოტას გადმოგისხამთ, — შესთავაზა მოხუცს და თავის ტოლჩას ხელი მოკიდა.

— რძეა, შეილო, დღეს მარხვის დღე მაქვს, — დაამწვიდა მოხუცმა და შესთავაზა: — შენ კამე, მე რას მიუტრებ, ჩემს ასაკში ერთი ციცქნა საჭმელიც საკმარისია!

კატამ საჩქაროდ დალია რძე, შექვაშა პური და ბალახანაზე აძვრა.

— თუ მოიწყინო, ისევ ჩამოდი. მე აქაურობას დავალაგებ! — თქვა დედაბერმა.

— სტეპანიდა სემიონოვნა, მოგესმარებო? — უთხრა კატამ, ერთი სული ჰქონდა, რაიმე საქმე გამოეხატა.

— შეილო, თავად აუვალ, არსად ნუჩქარება. შენ კი მანდ იყავი. უინ იცის, როდის მოგვადგებაან. აქ ხომ არაფერი დაგჩენია? — დედაბერმა მიმოიხედა.

— ბებია, ჯუბის გარდა, ყველაფერი ხედ მაცვია, ჯუბა კი ბალახანაზეა.

ქალიშვილი მვისევე გაუჩინარდა. ფეხებშეკეცილი გაუჩნდრეველად იწვა და ყურს უგდებდა ქარბუქის ზუზუნს. ხეტა, ვინ მოიფიქრა ჩემი განთავისუფლება? მაშამ? ტიმოფეიმ? ან იქნებ თვით ლუკიანოვმა? ვინც არ უნდა იცოს, ყველაფერი მშვენიერადაა მოდიქრებული. თუ აქ ხელი არ წამავლეს, ტომსკში გავძვრები, იქ კი იქნებ ვანიასაც შევხვდეთ“.

— არ გძინავს, შეილო? — უცებ მოსმა სტეპანიდა სემიონოვნას სმა, იგი ბალახანაზე მოდოფხავდა.

კატამ ხელი ჩასკიდა, წიხმარა.

— შეილო, მიჩვეული ვარ, როგორც იქნება ამოვბობლდები! — დედაბერი ზედ კედელთან, თითქმის კატას გვერდით დაწვა.

— ახლა მოვლენ, — ღარწმუნებით თქვა მან, თითქოს ვიღაც უხილაგმა აცნობო.

— საიდან იციო? — პკითხა კატამ.

— დროის მიხედვით ასეა.

უხმოდ იწვნენ. კატია სმენას ძიბავდა, ქიშკარი ზომ არ ჭრიალებს, კიბის საღებურებზე ურიადნიკი და მამასახლისი ხომ არ ამოდინანო, გარედან კი ჩამოჩუმი არ ესმოდა, ასე ზუნებდა ქარი და კათიას გვერდით სტეპანიდა სემიონოვნა ხისინით სუნთქავდა.

— შეილო, გათხოვილი თუ ხარ? — ჰკითხა ხმადაბლა მოხუცმა.

კატია დიდი ხანია ელოდა ამ კითხვას, იცოდა, მამიკასნაირი აღაძიანი, ამხარულითადად გამოკითხავდა.

— ბებია, გათხოვება ჯერ ვერ მოვასწარი. ასეთი ცხოვრება მაქვს...

— როგორი ცხოვრებაც არ უნდა გქონდეს, ქალი უნდა გათხოვდეს! უფალმა ღმერთმა ასე დაიწესა!

— რა გნა, პირველ შემხვედრს რომ ვაყვავ, შეშინია, გულის სწორს კი ჯერ არ შევხვედრივარ.

— უბედ, შეილო, გულისწორი. იმაზე ცუდი არაფერია, მთელ ცხოვრებას შენთვის უცხო აღაძიანთან რომ გაატარებ. ეს თავად გამოცდიდე. ღმერთმა თბი ქარი მარჯუნა. პირველი რომ მომიკვდა, სამი შეილის დედა ქერივად ლივრია. ჯერ კი გამოძინელდა, მაგრამ თავი მაინც თავისუფლად ვიგარძენი. თითქოს ბორკილები ამხსნეს, თვრამეტი წელი ქერივად ვავატარე, საჭმესა და საზოგადოებაშიც ნაბაყვებს ვუტოვებოდი. თრმოცდათრი წლისა შეორედ გათხოვდი. მეორე ქმართან სულ ცხრა წელი ვიცხოვრე. ის რომ ხელიდან გამომეცალა, ასე შეგონა, მზე დანიბნელდა-შეთქი, თუშკა ყოველთვის მშვიდი და ალერსიანი როდი იყო, გუცემივარ კიდევ.

— რას მტუბნები? რისთვის? — კატია დედაბრის სიტყვებში გააოცა, ნიდაყვებზე წამოიწია.

— ასე, არაფრისათვის, შეილო. ხომ იცი, ხალხი ამბობს: ქალს მამაკაცის მუშტა აახალგაზრდავებსო.

— ველურობაა, სტეპანიდა სემიონოვნა! — აღშფოთდა კატია.

— ნუ იტყვი ამას, შეილო! — შშენიდად შეეკამათა დედაბერი, — ჩემი თავისთავისაც და სხვა დედაკაცებისთვისაც შემომჩნევია: დაღურჯებული დაგამდება, გაჯივლის და, თითქოს უკეთესი, ღამაში, უფრო ძლიერი და ახალგაზრდა ხდები...

— რას ამბობთ, სტეპანიდა სემიონოვნა! ცუმა-ტყემა ხომ ბარბაროსობაა!

— რაც ვინდა, ის დაარტყვი, შეილო, მე კი ვუღლით გუბნები, — დარწმუნებით თქვა დედაბერმა.

კატია ვერებს არ უჭერებდა. «ღმერთო ჩემო, რა ღრმად აქვს გაღვმული დებსები უპერებას!.. ამას ხომ ყველაზე ბრძენი ქალი ღამარაკობს, ვისი ერთი სიტყვაც მთელ სოფელს ამოშპინებს, ბედისაგან დაჩაგრულ ქალებისაგან რაღას უნდა ელოდო!».

— საბედოს რომ იბოვი, შეილო, გული თვათონ ვეტყვის: ის არასო, გული სხვას არავის მიიღებს, — განაგრძობდა სტეპანიდა სემიონოვნა, ოდნავდაც რომ არ შეიცბუნა საწინააღმდეგო არმა.

უცებ ჭიშკარმა გაიჭრიალა, ახმაურდა კიბე და ფართოდ გაღებულ კარში ცივი პაერი შემოიჭრა.

კატია მოიკუნტა, საფეთქლებში სისხლი მოაწვა, გული აფეგერდა. «ურიადნიკი!» — გაუგლეა თავში. მაგრამ აი, კარი გაჯახუნდა, ვილაც გამოქანდა და შუა ოთახში დაეცა. კატიამ პეტკა სკობელკინის ხმამაღალი, მხიარული სიცილი გაიგონა.

— ქალიშვილო, პეი, ქალიშვილო! თურმე ნუ იტყვი, და მგლებს შეუქამიხარი! — პეტკას სიცილი აზრჩობდა, იატაკზე ვორავდა. — სტეპანიდა ბებია, საშიში აღარაფერია: აღარ მოვლენ, სხედან და ვიშვიშებენ, შიშით მუხლები უკანკალებთ.

სტეპანიდა სემიონოვნამ ბალახანიდან თავი გადმოყო, კატიამ კი ფარდა ასწია.

— რა მოხდა, შეილო, გამაგებინე! — მკაცრად უბრძანა პეტკას დედაბერმა.

პეტკა ერთი-ორჯერ კიდევ გაღაკოტრიალდა, მუხლებზე დადგა, უფრებიანი ქუდი მოიხადა და ხარხარით დაიწყო მოყოლა:

— ურიადნიკმა ატეხა თუ არა განგაში, იქ ვაგნდი. დაუძახა მამასახლისს და უბრძანა, გლებები მოეყვანა, სახლები გაეჩხრეკათ და გაქცეული ეპოვათ. პოდა, მეც მომცა ნიჩაბი, ჩვენთან ერთად წამოხვალ. სულელო, გზას გაგვიკვალავო. როგორც გენებოთ, მაგრამ ღანძღვა მერვე შეიძლება, ჯერ კაცმა არ იცის, ჩვენში რომელია სულელი-მეთქი, ვიფიქრე. ამის თქმას როგორ ვაებედავდი, გულში ვიფიქრე. წაუღლით, ცხენივით ბრიალებდა. უღლიანია ეგ

ვოვოს საცვამურადან გაფრინდათ! თქვენზე ასე გაიძახოდა, ქალიშვილო. ხან ერთ სახლში შევიდა, ხან მყოფრეში, საბძლებში, აბანოებში, თვალებს შეშლილივით აცეცებდა...

გავიარეთ ზედა ქუჩაზე, ქვედაზე კი შესახვევით უნდა გავსულიყავით. ისეთი საშინელი ქარბუქია, კაცს წააქცევს, შავრამ მაინც მივლასლასებთ. გლეხები მამასახლისსა და ურიადნიკს უშეერთ სიტყვებით აჯინებენ, ისინი კი, ძალიშვილები, თითგოს პირში წაკლი დაუგუნებშიათო, კრიშტს არა სძრავენ. ამასობაში უკვე ირთიარაყა. უცებ, რაღაც წინაშე შეხვდნენ ჩემ წინ. ნიჩაბი ვატაკე. ცხვრის ქურჭის ნაგლეჯი ყოფილა, თოვლში წვდო. შიშა, ყველა შეყვრდიით, შეყვროვდიით. „ეს რაღა ხათაბაღა?“ — ეკითხებიან ერთმანეთს. მამასახლისი კი ეცივიით ამღველდა: „რა ქვია იმასა, ისა, იქნებ, ისა, მგლებმა შეტამეს?“ გლეხები სიბრაზისაგან გამწარდნენ, ურიადნიკს ვინება დაუწყეს: „შე სულწაწყუდილო, მხეცებისათვის გიგამეტებია ადამიანი! ეს ხომ მისი ჭუმბის ნაფლეთია. შენ კი ამისათვის არც სააქაოს შეგინდობენ და არც საიქიოსს!“ ურიადნიკს ენა მუცელში ჩაუფარდა, ხელები ჩამოყარა, გაფითრდა, მთლად შეიცვალა. მამასახლისმაც მაგარი შიში ჰქაბა. უცებ შეცვლი ასტკივდა, იმ გრიგალში შარვალს ჩაიხადა. „ბოდიშს ვიხდი, კაცებო, მონაწეა ისა, რა ქვია იმასა?“ კაცებმა კი მიახალეს: „ისემც ვიქნია; ფეხები გაგიღშეაია, შე მკვლელო, შე უბედურო, შენა!“ ტიშკამ კოჭლობით ცოტა კიდევ გაიარა, ყავარჩნით მოსიხჯა იქიურობა და თექურას წააწყდა. ახლა კი ყველაფერი ნათულზე ნათელი გახდა: ეტყობა, ქალიშვილი მგლებმა ნაუწ-ნაიწ დაგლიჯეს, ძვლები და ტანსაცმელი კი მთელ მდელოზე მიმოფანტეს. ახლა სად რას იბოვი! გაზაფხულზე, თოვლი რომ გადნება, ყველაფერი გამოჩნდება... კაცები ისე გაცეცხლდნენ, წვეგშინდებოდათ. მოწმეები ყვირიან — იმქვეყნად ეძებეთ, ჩვენ კი აღარ ვემსახურებითო! — და ჰაიდა, ყველან თაგ-თავის სახლში გასწია. მეც ნიჩაბი მხარზე მოვიგდე და წამოვედი. ტიშკა წამომეწია, სიცილით იგუდებოდა. აღტაცებით მაქვებდა: ყოჩაღ, პეტკა, შენთან კაცი არ დაიკარგებათ! აბა, რა გგონია, ქალიშვილო, ეს ყველაფერი მე მოვიგონე!

კატია თითქმის წილამღე გადმოწეულიყო და პეტკა სკობელკინს ისე უხმენდა. ნათლად წარმოიდგინა ყველაფერი, რაც ამ ქარბუქიანი დღის აღრიან დღით მოხდა. მეცერ და შეფოთებულ სახეზე თანდათან სიმხიარულე გადაეფინა, გადაიყვანისა.

— პეტკა, ოქრო ხარ, ოქრო! მაგათ ასე უნდათ! ჯერ დაიცა, უარეს ამბებს მოგუწყობთ!

— ხეშარა ხარ, შვილო, — არ დაფარა დიმილი სტეპანიდა სენიონოვანა. — ვვარინად გავიცუცურაკებია. დაიმსახურეს, შავრამ ვითუ უფრო გაცეცხლდნენ. ნუ გგონია, რომ საბოლოოდ აჭობე!

პეტკასა და კატიას, ოღნავადაც რომ აღარ ფიქრობდნენ საფრთხეზე, დედაბრის სიტყვები კეუაში დაუჭდათ.

— ნუ დაგვაშინებ, მამიკა! იმ მე ახლა ცოტას ვაფიქრებ და ისეთ რამეს მოვიფიქრებ, დედამიწას შევაზანზარებ! — დაიკვება პეტკამ. ხმაზე ეტყობოდა, საეჭვო არ იყო მისი ქაღილი.

— პეტკა, ქარბუქი არ ხელდება? — ჰკითხა კატიამ, გულში კი გაიფიქრა: „ლუკიანთგვიდან საჩქაროდ უნდა წავიდეს. დედაბერი ტყუილუმბრადლოდ არ მაფრთხილებს“.

— ოღნავადაც არა, ქალიშვილო! ჩვენი ბაბუა ანდრონი ამბობს, ქარბუქი კიდევ ორ დღეს არ ჩადგებაო. ეტყობა, სასსრებით გრძნობს.

— აბა, შენ იცი, შვილო, არაფერი ვამოგონეს, თუ რაიმე იყოს, თანჯარაში შემოგვიკაყუნე. — თქვა დედაბერმა, როცა დაინახა, რომ პეტკა წამობტა და ქუდი წარბებამღე ჩამოიფხატა.

— თავისთავად ეხადია, მამიკა! ჩემს სიცოცხლეში არავისთვის შილაღატნია.

ფრანსო გრილპარცერი

სანდომირის მონასტერი
სინამდვილად მიწვეული ამბავი

ნოველა

გერმანულიდან თარგმნა ვიქტორ კახნიაშვილმა

ფრანს გრილპარცერის (1791—1872) დრამატული პიესის — „საფოს“ (1818) წარმატებით მოხიბლულ ბაიროსს უთქვამს: ამ ავტორს საკუთარი დაიშვასო.

გერმანული რომანტიზმის, კლასიციზმისა და სანტიმენტალიზმის, გოეთეს ანტიკური ტრაგედიებისა და შილერის ისტორიული დრამების გაყვლით, მაგტამ ავსტრიის მამინ-დეუ ცხოვრებაზე დაყრდნობით შექმნილმა ნაწარმოებებმა — „წინაპარი ქალი“ (1817), „ოქროს საწმისი“ (1821), „მეფე ოტოკარის ბედნიერება და აღსასრული“ (1825), „მღვისა და სიყვარულის ტალღები“ (1831), ლირიკულია შედევრებმა და ეპოგრამებმა ფრანს გრილპარცერმა ავსტრიული ლიტერატურის პირველი კლასიკოსისა და მსოფლიოს უდიდესი დრამატურგის სასული ნოუბოთა.

ფრანს გრილპარცერმა იტად ორი ნოველა დაწერა, რომლითაც საფუძველი ჩაუყარა ავსტრიული ნოველისტიკის შემდგომ განვითარებას. თუ „სანდომირის მონასტერი“ (1828) ავტორი რომანტიულ ფერებში გვიხატავს სიწმინდისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების ნადუნდლ შურისძიებას, „საბრალო მუსიკოსმა“ (1848) მეოცნებე მუსიკოსის ცხოვრების გაიდუღებოთა და ხელთნებაში მუსიკის უმაღლეს რანგში აყვანით, იგი რეალისტური პათოსის ერთ-ერთ უბადლო ოსტატად გვეუღინება.

„სანდომირის მონასტრის“ გამოქვეყნებამდე დაახლოებით სამოცდაათი წლის შემდეგ-დიქმა გერმანელმა დრამატურგმა, ნობელისა და თვით ფრანს გრილპარცერის პრემიის ლაურეატმა გერპარტ კაუპტმანმა ამ ნოველის მიხედოთ შექმნა დრამა „ელვა“, რომელიც წლებს მანძილზე წარმატებით იდგმებოდა დასავლეთ ევროპისა და რუსეთის თეატრების სცენებზე.

მთარგმნელი

რამდენა მზას სხივებმა ოქროსფრად მოავარაყა სანდომირის საგოველოდოს თვალწარმტაცი ხეობის ფერდობები. დღე-ღამის გაყრისას რომ იცის ხოლმე, ისე ეღანუნებოდა შარავანდელი აღმოსავლეთით დატანებულ მრავალსარკმლიან, მყუღრო და მოციკვე მონასტრის გა-

ლავას, როცა ვალმა ბექობზე ანაზღად ორი ბევთაროსანი რამდენიმე მსახურს თანხლებით ტყის პირა მიუახლოვდა: ცხენოსნებს დაისის ხარყნის რეკვამ თითქოს რაღაცა გაახსენათ, ცოტა ხანს შეეყოვნდნენ, იქაურობა მათვალ-მთათვალეურეს, შერე ხეობა ჩორთით გადაიარეს და მონასტერს მიადგნენ.

ნაგვიანვე სტუმრებს ჩაცმულობაზევე შეატყობდით, უცხოელებსა და უცხოელებს. შავთაროსან მხედრებს ფრთებით გაწყობილი ფართო ქუდები ეხურათ, ცხენიარმის ტყავის ქურთუკები ემოსათ და გალიფე შარვალზე მაღალყელისანი ჩექმები ეცვათ, რითაც აქაური პოლონელებისაგან იმწამსვე განარჩევდა თვალს. სინამდვილეში ასეც იყო. გერმანულ მკვიდრთ და გერმანიის ამპერატორის მალემსარბოლოთ მამაც იან სობესკის სასახლისკენ მიეჩქარებოდათ, მაგრამ რაკი გზაზე შემთაღამდათ, მათ წინ ასვეტილ მონასტერში ჩამოხდნენ ღამის გასათევად.

ამ საღამოსთვის უკვე ჩარახული კარი სტუმართმოყვრულად გაიღო, დარბაზი უთხარის თავაზიანად შეიპატოჟა და მგზავრობათვის განკუთვნილ დიდი დარბაზში შეუძღვა, სადაც დასვენება და ღამის გათევა შეეძლოთ მოსულთ; მასპინძელმა თან მოიბოდინა, მთავარებისკობოსი და სხვა სულიერი მამანი მწუხრის ვალობაზე გახლავთ და დღეს აღარ ძალუბთ ასეთ ძვირფას სტუმრებს მოგეგებონო. ამ საეჭვოდ გამომზირალი კაცის ახსნა-განმარტებას თითქოს აღასტურებდა ერთფეროვან წამღერებულ კილოსა და მოგუდულ ხმაზე ნათქვამი სატყვები, რომელიც შორს ეფინებოდა იქაურობას. საეკლესიო საგალობელს თაღებიც იმეორებდნენ.

უცხოელები მათთვის განკუთვნილ მოსასვენებელ ოთახში შევიდნენ; თვალნათლავ ეტყობოდა, მთელი მონასტრის დარად, ისიც ახალი აშენებული უნდა ყოფილიყო, თუმცა ზუსტად მიემგვანებინათ ძველებური გოტიკური ფორმებისათვის. კედლებთან ალაგ-ალაგ რიგიანი ავეჯი დაედგათ. ფართოკამაროვანა სამერცხულები ღიობზე ვადიოდა, საიდანაც კარგად მოჩანდა, აღმოსავლეთით ამოსული მთვარე როგორ ებრძოდა ჩამავალი მზის უკანასკნელ სხივებს, რომლებიც მკრთალად დასციმციმებდნენ მომადლო გორაკებს; ველზე, ხეობებსა და წაწვან ტყეში სიბნელე ჩამოწვა, ირგვლავ სამარისებურმა სიხუმემ დაისადგურა და სულიერსა და უსულოს თავისი სუღარა გადააფარა.

რაინდთა მსახურებმა ვახშამი გააწყეს და ღვინო შემოიტანეს. დაღლილ-დაქანცული სტუმრები ღიათალოვან ფანჯრებთან მიდგმულ უხეშად გარანდული მაგიდის გარშემო ჩაყოლებულ მაღალ სავარძლებში ჩაბრძანდნენ, ხან მოვარის მომჯაღოებელი ბაკმის თამაშით ტკბებოდნენ, ხან კიდევ ვახშამს მიირთმევდნენ და ზედ მახალს აყოლებდნენ, სახვალთ მგზავრობისათვის კარგად რომ მომავრებულიყვნენ.

ამასობაში გააარა დაახლოებით ერთმა საათმა. სიბნელე ჩამოწვა, ზარების რეკვა და საეკლესიო ვალობა დიდი ხანია შეწყდა. დასაძინებლად გამზადებულმა მსახურებმა შუაგულ დარბაზში დაკიდებულა მკრთალად მანათობელი კანდელი აანთეს, სარკმელთან მსხდომი რაინდები კი კვლავ გაცხარებული საუბრობდნენ, ალბათ რაღაც მნიშვნელოვან საქმეს წყვეტდნენ, ანდა სულაც თავიანთი ახლანდელი მგზავრობის მიზანშეწონილობაზე ბჭობდნენ. უცბად დარბაზის კარზე ვიღაცამ დააბრაახუნა; სანამ სტუმრები ძალაუხერებურად ლაპარაკს შეწყვეტდნენ და გაეპასუხებოდნენ, „შემობრძანდითო“, კარი გაიღო, დარბაზ-

ში იმ საექვოდ გამომზირალმა კაცმა შემთაბიჯა და იკითხა: ბუხრის ანუებს ხომ არ ინებებდითო?

შენოსულს გაცრეცილი, ბევრგან დაკემსილი ანათორა ეცვია რაც მის ისე-დაც ტლანქსა და ჯმუხ აღნაგობას სულმთლიანად თხრიდა. თუშქა მისი მისგან წელში მოხრილიყო და საშუალოზე დაბალი ხანდა, მაგრამ თქმულ ტანსაცმელს არად ჩავთვლიდით, სახეზე ისეთი სიმკაცრე და ძალა აღბეჭდოდა, შესაძლებელია, ყველაფრად მიგვჩნაით, ეკლესიის ბერად კი მისი აღკვეცა არასოდეს გაგვეღვებდათ თავში. ერთ დროს კუპრივით შავი თმა და წვერი ახლა უკვე შეჭალარავებოდა, გაბარდნოდა და მათ სიხშირეს შუბლი, პირი და ნიკაბი მთლად დაეთარა. ბერმონაზვნურად დახრილ თვალებს იშვიათად აბრიალებდა, მაგრამ როცა კი ააფლვარებდა, ორ შავად მბრწყინავ ვარსკვლავში ისეთი მრისხანება ჩაუღვებოდა, რომ მისი თეთრად გადატეტილი სახე ნამდვილ ელვას ემსგავსებოდა ხოლმე და კაცი ცოტა შვებას იგრძნობდა, როდესაც დიდრონი ქუთუთოებით კელავ დააფარებოდა. ასეონაირად წარუდგა ბერი უცხოელებს და ილლიაში შეშაამოჩრილი ეკითხებოდა: ბუხარში ცეცხლის გაჩაღებას ხომ არ ისურვებდითო?

ორთავემ ერთმანეთს გადახედეს, მერე გაკვირვებული შეაცქერდნენ უცნაურად გამომზირალ კაცს. ანასობაში ბერმა ბუხართან ჩაიმუხლა, ცეცხლი დაანთო, უურიც არ ათხოვა იმათ ნათქვამს: ჯერჯერობით ისე არ ცივა და ზედმეტად ნუ ირჩებითო! დამლაიმობათ ხომ საკმაოდ გრილა, გაიფიქრა და ფუთფუთი განაგრძო. როცა საქმე მოათავა და ბუხარში ნადვერდალი მხიარულად აგუზგუზდა, რამდენიმე წუთს შეჩერდა, ხელები ცეცხლს მიუფიცხა, შემდეგ კი, უცხოელებისთვის ზედაც არ შეუხედავს, უჩუმრად კარისკენ გააბიჯა.

ის იყო კარიბჭეს მიუახლოვდა და სახელურს წაავლო ხელი, როცა ერთერთმა უცხოელმა უთხრა:

- რაკი აქა ხართ, წმინდა მამაო...
- ძმაო! — თითქოსდა უნებლიეთ შეუსწორა ბერმა და ზურგშექცეული და თავჩაღუნული კარის ზღურბლთან გახევდა.
- მაშ, რახან ასეა, წმინდა ძმაო! — განაგრძო უცხოელმა, — რაკი აქა ხართ, ერთი სურვილა აგვისრულეთ.
- ბრძანეთ! — წარმოთქვა ბერმა და შემოტრიალდა.
- იციოთ რა, — დაიწყო უცხოელმა, — გაოცებულნი ვართ ამ დიდებული ადგილით და თქვენი მონასტრის ხუროთმოძღვრებით, ალბათ ახალი აგებული უნდა იყოს.

ამ სატყვების ვაგონებისთანავე ბერმა მოსაუბრეს თვალი თვალში გაუყარა.

- დიდმა დრომ განვლო მას შემდეგ, — განაგრძო მანვე, — რაც ასეთ წმინდა ტაძართ არცთუ ისე იშვიათად აშენებდნენ. რამდენი ხანია, რაც ეს მონასტერი დგას?
- ალბათ იციოთ რამე, არა? — ჰკითხა ბერმა და იატაკს ჩააშტერდა. — თუ ჯერჯერობით არაფერი გსმენიათ?
- რომ ვიცოდე, განალა შეგვეკითხებოდით? — მაუგო უცხოელმა.
- ხანდახან ასეც ხდება, — წაიბურტყუნა ბერმა. — ეს საყდარი სამი წელია დგას. ოცდაათი წელი! — უცებ მიაყოლა მან და იატაკისთვის თვალი არ მოუწყვეტავს.

— საძირკველი ვინ ჩაუყარა? — კვლავ ჰკითხა უცხოელმა. — ღვთისმოსივით
კაცი ყოფილა.

ბერმა მოულოდნელად დვარძლიანად გადაიხარხარა. სკამის საბურვე, რომელსაც ეყრდნობოდა, ნაფოტებად იქცა: უცხოელებს მიპყრობილ მას თვალებში თითქოს ჯოჯოხეთურმა აღმა გაბკვესათ, უცბად შეტეხულა და გარეთ გაეარდა.

გაოგნებულ სტუმრებს ჯერ კონზე მოსვლა ვერც მოესწროთ, რომ კარი კვლავ გაიღო და დარბაზში იმავე ბერმა შემოაბიჯა. თითქოს არაფერი მომხდარათ, ზუზარს მიუხალოვდა, გელათი ნაკვერჩხალი მიჩხრიკ-მოჩხრიკა, შეშა შეუქცეთა და ცეცხლი გააჩაღა. შემდეგ ყონაღთ მიუბრუნდა და უთხრა:

— ამ სასახლის ნსახურთაგან ყველაზე უღირსი გახლავართ. ყოველნიერ შავ სამუშაოს მე ვასრულებ. უცხოელებს თივაზიანად უნდა მოვებყრო; თუ რამეს შემეკითხებიან, რივიანი პასუხიც გაცე. მგონი, რაღაც მკითხეთ, არა? თოდნდ, რა გნებავდათ?

— გვსურდა ამ მონასტრის დაარსებას ამბავი შეგვეტყო. — თქვა ასაკით უფროსმა გერმანელმა, — მაგრამ თქვენმა ცივმა უარმა...

— ღიახ, ღიახ, — უპასუხა ბერმა, — თქვენ უცხოელები ხართ; არც ხალხს იცნობთ, არც აქაური ადგილები იცით. თქვენს გულუბრყვილო ცნობისმოყვარეობას გვერდს ავუვლიდი, მაგრამ ვიცი, წინამძღვართან დამაბეზლებთ, ისიც მაშინდელივით შემრისხავს, ერთხელ ბლოცკელმა გრაფმა აუგად რომ მოახსენია ჩემი წინაპრები და მე შიგ ყელში ვწვდი. ვარშავიდან მოდიხართ? — ცოტა ხნის სიჩუმას შემდეგ იკითხა მან.

— არა, იქითკენ მივემგზავრებოთ, — უპასუხა უცხოელმა.

— უკეთური ქალაქია, — თქვა ბერმა და ჩამოჯდა. — ყველა უბედურება იქიდან მოდის. ამ მონასტრის დამაარსებელი ვარშავაში რომ არ მოხვედრილიყო, მაშინ არც ამ საყდარს ააგებდა, ვერც ბერს შეეყრებოდით აქ და არც ბერად შევდგებოდით. რახან იქიდან არ მოდიხართ, პატროსანი ხალხი უნდა იყოთ და ვითვალისწინებ რა ყოველივეს, ერთი ფათერაკი მინდა გაუწყოთ, მაგრამ გთხოვთ, თხრობისას არც შემაწყვეტინოთ და როცა ამბის მოყოლას დავამთავრებ, არც არაფერი მკითხოთ. ბოლოს და ბოლოს მეც მსიამოვნებს წარსულის გახსენება. ასეთი ნისლი რომ არ ჩამოწოლილიყო და მთვარეც ასე მკრთალად არ ანათებდეს, უფრო კარგად დაინახავდით ჩვენს საგვარეულო ციხე-დარბაზს.

ბოლო სიტყვებზე თითქოს ჩაყლაპათ, ისე ძლივგასაგონად წაიბუტბუტა და ღრმა სიჩუმე გამეფდა; ანაფორის ფართო სახელოებში მკლავგაყრილი და თავჩაქინდრული ბერი გაუნძრევლად იჯდა. ორივემ გაიფიქრა, ალბათ ბერი თავის დაპირებას ნანობსო, თავები გადააქნ-გადმოაქნიეს და ის იყო, წასვლა დააპირეს, რომ მოულოდნელად მასპინძელი წელში გასწორდა და ღრმად ამოიოხრა; შუბლზე ჩამოფხატული კაბიუშონი უკან გადაუვარდა; ველურივით აბრიალებულ თვალებში სევდა ჩაუდგა, მთვარისკენ პირი იბრუნა, ნიკაპით ხელს დაეყრდნო და დაიწყო:

სტარშენსკი გრაფის შთამომავალი გახლდათ. ის გვებერთელა ადგილი და ეს მოედანი, სადაც ახლა მონასტერი დგას, მას ეკუთვნოდა. მაშინ აქ საყდრის ხსენებაც არსად იყო. მხოლოდ ვრცელი მინდორი გადაჭიმულიყო; მთვარის სხავეები ჩამონგრეულ კედლებს რომ ეფინება, გრაფი იქ ცხოვრობდა. ური-

გო კაცი როდი იყო, მაგრამ კარგიც არ ეთქმოდა. ბრძოლებში მამაცობით გამოირჩეოდა, დანარჩენ დროს კი მამა-პაპათა ციხე-კოშკში განმარტოებით და უჩუმრად ცხოვრობდა. ადამიანებს ერთადერთი რამ აოცებდათ მხოლოდ: არავის არასოდეს შეუხამნავს მდედრობით სქესთან ურთიერთობის, რაიმე მიდრეკილება გამოემჟღავნებინოს; იგი აშკარად გაურბოდა ბანოვანთა სქესობრივობას. ამიტომ ქალთმოძულედ მონათლეს, თუმცა სინამდვილეში ასეთი არ იყო. ბუნებით მორცხვი სულის პატრონს, ამას ხელად მიმიხვდებით, რამდენად მართალს მოგახსენებთ, — თქვა ბერმა და წელში გასწორდა, — თვათსუკობისა და დამოუკიდებლობის ყოვლისშთამნთქმელი კმაყოფილება განიზიდავდა ქალთა სიახლოვისაგან. ამგვარ უხალისობას რომ გაურბოდა, ის ანიჭებდა სწორედ ხალისს:

— აღარაფერა დაგრჩით? ერთი თასი ღვინო მომაწოდეთ! გრაფი არც ისე ურიგო კაცი იყო.

ბერმა ღვინო მოწირუბა და განაგრძო:

ასეთნაირად ცხოვრობდა სტარშენსკი, ასე აპირებდა იმ ქვეყანაში გადაბარგებას, მაგრამ შუბლზე სულ სხვა რამ ეწერა. ერთხელ, საიმპერიო სეიმზე დასასწრებად, ვარშავაში გაემგზავრა. ერთ საღამოს, იმ ადამიანების ბიწიერებით აღშფოთებული, თითოეული მხოლოდ თავის თავზე რომ ფიქრობს, თუმცა ყველას კეთილდღეობაზე ერთნაირად უნდა ზრუნავდეს, ქალაქის ქუჩებში დაეხეტებოდა. ცა შავ, საავდრო ღრუბელს დაეფარა: ირგვლივ ჩამობნელებულიყო და ყოველ წუთს წვიმას აპირებდა. ანახდალ ზურგს უკან აკანკალებული-აცრემლებული ქალის ხმა შემოესმა:

— თუ კეთილი კაცი ხართ, შემიბრალებთ მე უბედური!

გრაფი სწრაფად შებრუნდა. მას წინ ატუზულ ქალიშვილს ხელები გაეშვირა და რაღაცას შესთხოვდა. იმ ლუსკუმში ვერაფერს გაარჩევდით. ღარიბულად ეცვა: კუნაბეტ ღამეში მისი ყელი და ხელები თეთრად ანათებდა. გრაფი ხმაამოუღებელივ გაპყვა მვედრებელს. ასულმა ათიოდე ნაბიჯი გადადგა და შინ შევიდა; მალე სტარშენსკიმაც ერთ ბნელ წინკარში ამოყო თავი. ქალიშვილის მხურვალე და ფაფუკი ხელი მის მარჯვენას შეეხო.

— ორდენის რაინდები ხართ? — თხრობა შეწყვიტა ბერმა და უმცროსი უცხოელისკენ შეტრიალდა. — რას ნიშნავს თქვენს მოსახამზე გამოყვანილი ჯვარი?

— მალტის ორდენის რაინდი გახლავართ. — მიუგო მან.

— თქვენც? — ახლა მეორეს მიუბრუნდა ბერი.

— არამც და არამც. — მოკლედ მოუჭრა მეორემ.

— ცოლ-შვილი თუ გყავთ?

— არასოდეს მყოლია.

— რამდენი წლისა ხართ?

— ორმოცდახუთის.

— მაწ ასე! — წაიბურტყუნა ბერმა და თავი გააქნია.

შემდეგ განაგრძო:

მხურვალე ხელის შეხებისთანავე გრაფს რაღაცნაირი იდუმალა გრძნობა დაეუფლა. ასული თითქოს ვიღაცაზე აღმოსავლურ ზღაპარს უყვებოდა, რომელიც მოულოდნელად განგებამ დააჭილდოვა. ფრინველთა და ბუნების სხვა ქმნილებათა ენა გაეგო, და ერთხელ, ნაკადულის პირას ჩრდილში მწოლმა,

ადრე მხოლოდ ჩქამი და გამოუცნობი ბგერები რომ ესმოდა, სიხარულით განცვიფრებულმა მართლა რიგობა გააჩნია სიტყვები, ჩასწვდა მათ გუჩანს! ასე დაეშარათა გრაფსაც, თვალწინ სრულიად ახალი სახეარო გადაეშალა; აკანკალებული მისდევდა ქალიშვილს, რომელმაც მონტრო კარი გამოაღო და დაბნელებულიან, ოდნავ ვანათებულ ოთახში შეუძღვა.

სინათლის პირველი სხავი ყმაწვილქალა დაეცა, სტარშენსკი შინაგანად ზეიმობდა, თავ წინათვრძნობა: უკარნახა, აინამდვალედ რომ გაოდუქცა ქალიშვილი მართლაც ნატიფი, მშვენიერზე უმშვენიერესი იყო. შუბლსა და მხრებზე ჩამოყრილი წავი კულულება და გრძელი წამწამები განსაკუთრებულ იერა-აღლევდა მის მბრწყინავ, მოლურჯო თვალებს. პირსა და ამობურცულ მარწვევიანურ ტუჩებს ვერას აკლებდა პატარა, ძლივშესამჩნევა ნაჭრილობევი, თხელ თეთრ ზოლად რომ გასდევდა ლოყახე და ზედა ტუჩის წითელ საზში იკარგებოდა. ნიკაპსა და ლოყებზე ჭუტა ემჩხეოდა; შუბლი და ცხვირი ისეთი მოხდენილი ჰქონდა, ალბათ მხატვარიც ვერ იოცნებებდა, სწორედ იმნაირი, ჩემი მაწა-წყლის ქალიშვილებს რომ ამშვენებთ; ისინი სრულყოფდნენ მის მომხიბვლელ თავს და დიდებულად ერწმომოდნენ ქალწულის ნოქნილ და ხორცსავაე სხეულს, რომლის განუზომელ სამშვენიერეს ღარიბული ჩაცმულობა უფრო აჩენდა, ვადრე ფარავდა.

— მართლა, რასაც გიყვებით, რომ არაფერი ესწენიათ ამის თაობაზე, მალტის დარდენის რაინდო? პო, პო, დაჩაჩანაკებული ბერი მზადაა კვლავ ჰკუთხე შეცდეს! მოდი, ერთიც დავლიოთ! მან ასე, კმარა!

ქალიშვილის ჰვრეტით გრაფი ასე იყო დაბნეულა, ძლივს შეამჩნია ოთახის კუთხეში დაფუტურობებულ ხალაზე მწოლა საცოდავი მოხუცი, რომელსაც თავითი ბალიშის ნაცვლად დაგლუჯილ-დაფლუთილი უნაგირი ედო და დაკონკილი საბანი ეფარა; მან დაძონძილ სამოსელიდან ხელი გამოჰყო და მიკნავებული ხმათ იკითხა:

— ელვა, შენა ხარ? ვინ მოიყვანე?

— აი, აქ გახლავთ დავრდომილი. — შესჩივლა ქალიშვილმა სტარშენსკის, — გაჭირვებამ მიიძულა, თანაგრძნობისათვის მომეყვანეთ. ეს, ბევლ თავადთა შთამომავალი და დევნით ბოლომოდებული კაცი, მამაჩემია. — ამ სიტყვების წარმოთქმისთანვე ასული მოხუცის საწოლს მიუახლოვდა, საბანი გაუსწორა, ძონძები მიაღაგ-მოაღაგა და იქაურობა მოაწესრიგა.

გრაფი მიუახლოვდა, ანზავი ბოლომდე მოისმინა, მის წინ მწოლიარე კაცი ქალაქპეტი ფონ ლაშეკი გამოდგა. ის და მისი ვაჟები მთავრობის წინააღმდეგ შეთქმულებაში გამოაშკარავეს და სამშობლოს ღალატისათვის შეილგები გაუფრთხილებელ პოლიტიკურ თანამოაზრებთან ერთად გადასახლეს. მამას საგვარეულო ადგილ-მამული ჩამოართვეს და ასეთ სილატაკეში ჩააგდეს.

როცა შეიტყო, იმ კაცის გვარი ლაშეკი იყო, სტარშენსკი მაშინვე მიხვდა, საკუთარი თავის გაუბედურებაში მოხუცი მთლად უდანაშაულო არ უნდა ყოფილიყო. მართალია, შვილების განზრახვის უშუალო თანამონაწილე ვერ იქნებოდა, მაგრამ ახალგაზრდობაში დაუოკებელი თავქარიანობითა და ხანდაზმულობაში ზედმეტი ხელგაშლილობით მემკვიდრეები სწორ გზას ააცდინა, კარიერა დაუხშო და საბილათო მომავლისაკენ უბიძგა. გრაფმა ყველაფერს ადვილად აუღო ალლო, მაგრამ ამჟამად საქმე ამ საცოდავი მოხუცის გადარჩენას ეჭებოდა და ელვას მამამაც სიყვარულით აღმოდებული და მჭვრემეტყველი

ქომ-გა ვაჩინა სტარშენსკის სახით, რომელიც მის ქალიშვილს ასე უფრო უფრო-
გოდა.

ლაშქია ქალიშვილითურთ საკადრის ბინაში გადაიყვანეს და მუსაფერიისად
უზრუნველყვეს. სტარშენსკიმ, რაც კი ზეგავლენა ჰქონდა, უკვე იმისთვის
იველა ნაცნობობაც გამოიყენა, ფელისა და სახუჭრების შეგუბრუბრუბ-
რიდა, ოღონდ უბედური კაცი ძველებურად ფეხზე დაეყენებინა, ვაჟებ კი
გადასახლებიდან დაებრუნებინა. საბედნიეროდ, წინდაუხედავ ლაშქია შეხე-
დულება სამიშრად აღარ მიაჩნდათ, რადგან ბოლო დროს საგარეო პოლიტი-
კური მდგომარეობა ძარყულად შეიცვალა. თხოვნა შეიწყარეს; განდევნილნი
სამშობლოში დასაბრუნებლად ემზადებოდნენ. ბევრი მათი გაუბედურებული
ამხასაგო დაუფარებლობით უცხო ქვეყნებში დარჩა სამოღვაწეად. მხოლოდ
ლაშქია ვაჟებმა და მათმა შორეულმა ნათესაებმა ოგინსკიმ ისარგებლეს დი-
დი ვაი-ვაგლახით მიღწეული შეწყნარებით. იმათ ჩამოსვლას ყოველ ეამს
ელოდნენ.

ლაშქიასათვის ჩამორთმეული სამკვიდრებლის დაბრუნება შეუძლებელი
გახდა. ყოველ კისმარე დღეს ახალ-ახალი მგვალები მოდიოდნენ. ფასიანი ქა-
ლიდღება და გადაუხდელი პროცენტი ბევრად სჭარბობდა უძრავი ქონების ღირ-
ებებულებას. სტარშენსკიმ შეაკაცობა იკისრა, ვალიც გადაიხადა, საკუთარი
ადვილმამულიც დააგირავა და მაინც ლაშქია მამაპაბური სანულობელის უმ-
ნიშვნელო სანამყენე ნაწილი იხსნა, რომელიც მომავალში უთუოდ ვადირ-
თოვდებოდა.

ელვას გულის მონადირებას ამასობაში კარგი პირი უჩანდა. როდესაც
ქალწულმა თავი კვლავ მლიდრულ კაბაში იხილა, სტარშენსკის მხიარული შე-
ბახილით შეეგება და ზრუნვისა და გულისხმიერებისათვის თავისი აგზნებული
ტუჩები მის ტუჩებს დააკონა. ამ პირველმა და ჭერჭერობით უკანასკნელმა
კოცნამ სტარშენსკის იმედი გაუღვივა, რომ ქალიშვილი მის მიმართ გულგრი-
ლი არ უნდა ყოფილიყო. ყმაწვილქალს სიამოვნებდა ვაჟს სიახლოვე, ყო-
ველთვის ამჩნევდა და გრძნობდა მის არყოფნას. სტარშენსკის ბევრჯერ შეუ-
ნაშნავს მის თვალთა მზერა, როცა ფიქრებში ჩაძირული უმანკო არსება კულ-
დასმით შეჰყურებდა მას; რამდენჯერ ძლივს გამოსტაცა ხელი, კოცნა რომ და-
უბირა, მაშინ, როდესაც, დიდი სიამოვნებით დაეწაფებოდა ქალწულის ტუ-
ჩებს. ვაჟი მომავლის ნათელი იმედით იყო აღსავსე, მაგრამ მოულოდნელად
მდგომარეობა შეიცვალა. ელვას უიჭრიანობა და დაღვრემილობა დასჩენდა.
თუ ადრე გულიანად ერთობოდა, ლამაზი საცმულობითა და ცხოვრების ტკბო-
ბით დაბანგული ხანდახან აჭარბებდა კიდეც, ბოლო დროს საზოგადოებას
გაურბოდა. მშვენიერი, უნაოჭო შუბლა აფორიაქებულმა ეტკემა ღრუბლით და-
უფარა; სევდიანი თვალები უოქმელად მოგვიტხობდნენ მონადენ ცრემლებზე
და ხშირად ძირს დახრილი წამწამებიდან სათითაოდ მოგორავდნენ ეს დაუპატი-
ებელი სტუმრები. სტარშენსკი ამჩნევდა, მამა მკაცრად და მუჭარათ რომ
შეავლებდა თვალს ქალიშვილს, ელვა კი ნაძალადევი მხიარულობით ცდილობ-
და ჩაეხშო გულსმოწოლილი კაემანი. ერთხელ, ჩქარი ნაბიჯით სასტუმრო
ოთახისკენ მიმავალმა სტარშენსკიმ, წინკარში მოხუცი ქალაქბეტის გაბრაზე-
ბული ხმა ვაიგონა, რომელიც საღანძღავ სიტყვებსაც არ იშურებდა. გრატმა
კარი შეადო, იჭაურთბა მოათვალიერა და სირკმელთან, მამასკენ ზურგშეკცე-
ული, ძალზე აღელვებული, ამრეზალი ქალიშვილი დაინახა. ეტყობოდა, ეს

ლანძღვა-განება ელგას ეხებოდა. მაშინ გრაფმა გულში მტკიცედ გადაწყვიტა, ნიშნობა დაეჩქარებინა და ყოველივე ამით ბოლო მოეღო უმწიკლო კაცების პტანჯველი და გამოუცნობი მომავლისათვის.

სანამ სტარშენსკი თავის განზრახვას შეასრულებდა და ეფუძნებოდა ნიშნობით აღრინდელი სიხალისე დაუბრუნდებოდა, ამასობაში ნათესავი გადასახლებიდან დაბრუნდნენ. კარგა ხნის უნახავ ძმებთან შეხვედრამ ელგა არცთუ ისე გაახარა, რადგორც ამას გრაფი ვარაუდობდა და მოელოდა. მუტადრე თვალში გეცემოდათ ქალიწვილის გულცივობა, რომ აღარათფერი ვთქვათ უმოწყალო დანიკიდებულებაზე მის ძმებთან ერთად დანაშაულსა და სასჯელში მონაწილე საბრალლო ნათესავის — ავისაყის მიშართ, რომელსაც ხანდახან იმის ღირსადაც არა თვლიდა, სახეზე წესიერად შეეხედა. კარგი აღნაგობისა და მოხდენილობის პატრონი, სულაც არ იმსახურებდა ამგვარ ზიზღს; პირიქით, პორჩილებითა და გამგონობით საჩინო ისწრაფოდა, თავის თავზე ყველასათვის კარგი აზრი შთაენერგა. ყმაწვილი ქალის უკმეხობა არ აღიზიანებდა, ისე კი, ყველა საბაბს ეძებდა, თლთლ აქაურობაა გასცლოდა და ელგას აბუჩადამგდებ მზერას გაშორებოდა. ბალოს სულ მთლად ჩაიყლაპა და არავინ უწყის, საღ გადანიკარგა.

გრაფმა ელგა სვირთო. მოხუც ქალანთარს სიხარულის ცრემლი სდიოდა, სახეატკრეცილი ქალწული გრაფს უსუმრად მკლავებში ჩაუვარდა და შეუღლებაც ასეთნაირად დასრულოდა. დიდი ამბით გამართულმა დარბაზობამ მთელ დედაქალაქს ამცნო სტარშენსკის ბედნიერება და მრავალრიცხოვანმა სტუმარმა ამ პურობაზე მისი დიდი პატივისცემაც გამოხატა. სასახლის კარზე სტარშენსკის საპატიო თანამდებობა უბოძეს; იგი მალე შეეგუა იქაურ ყაყანასა და ბრწყინვალეობას. მის გულსა და სულსაც ესაღბუნებოდა თუნდაც ინიტომ, რომ განცხრომითა და ზარ-ზეიმით ცხოვრება ელგას ძალიან მოსწონდა. კაცმა რომ თქვას, რატომაც არა, სინორჩე აკლდა თუ მომზიბველეობა? განა ამდენი გაქირვებას მერე ეს ლაღობა ორმაგ სიამოვნებას არა გვრიდა, სიამტკბილობასა და რაღაც ახალ, გამოუცნობ სამყაროში არ ახედებდა? გრაფმა სრული თავისუფლება მიანიჭა მეუღლეს და ამით ბედნიერად თვლიდა თავს. ასწილ ნეტარებას რომ მისცემოდა, ერთადერთი რამ აკლდა მხოლოდ: მათი შეუღლებია დღიდან აგერ თათქმის წელიწადი გადიოდა, მაგრამ ჯერჯერობით ელგას დედობისა არა ეტყობოდა რა.

გაბედნიერებულ წყვილთა თავდავიწყება უეცრად ერთმა გარემოებამ სულ მთლად გააუფერულა. ერთ დღეს სტარშენსკის პატიოსანი და გამოცდილი მოურავი შუბლწეჭმუხნილი და მოღუშული ეახლა. დარბაზში მარტონი ჩაიკეტნენ, იანგარიშეს, შეადარეს და უმალ დაადგინეს, რომ ბოლო ხანს ზედნეტმა ხელგაშლილობამ და ელგას ნათესავებისათვის გაწეულმა უთავბოლო ხარჯმა გრაფის ქონებასაც საბოლოოდ ილაჯი გამოაცალა, რაც მომავალში აუცილებლად გასათვალისწინებელი იყო. ამ საქმეში ყველაზე მაგარა არეუდარვეა ელგას ძმებმა შეიტანეს. ცნობილია, უბედურება იმას ასწორებს, ვისაც გამოსწორება ძალუასო, მაგრამ სამშობლოდან დიდი ხნით გაძევებულ თავქირიან ამ ორ ახალგაზრდას პარპაშობის ვნება კიდევ უფრო გაუასკეცდა. რაკი სტარშენსკის ქონებაზე ხელი მიუწვდებოდათ, ძმებმა მისი დანაშოგი ღულის უანგარაშო ხარჯვა დაიწყეს; განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც განცხრომაში მყოფმა გრაფმა მოურავის მორიდებულ შეკითხვაზე, რა მოვიმოქმედოთ,

ცოტა არ იყოს გულფიცხად უპასუხა: წუწუტრაქობა და ხელმომპირწეობა არ გამოვადგენათ. ცოლიაქმებს ხუ შემინჯლუდათ, რამდენიც უხბაით, იმდენი ფლანგონი, მალე მოყვრების მოთხოვნასა და დანახარჯს ბოლო აღაი უჩანდა. გრაფმა წანიერ გონების თვალი გადაავლო თავის ახლანდელ მსგავსებას და წესრიგის მოყვარულმა კაცმა უყოყნანოდ გადაწყვიტა: "სიტყვის სიტყვიდან უხბილათოდ გადაეხვია. მხოლოდ ელგასზე ფიქრი აღუძრავდა შიშს. აპყვება კია ეს ხალხსიანი, ცხოვრების ტკბობით გაუშაქლარი არსება? გადაწყდა: მოსახლენი უნდა მომხდარიყოს და როგორც მოვალეობა ქარნახობდა, გრაფიც ისე მოიქცა. მაინც გულის ფახეჭალით შევიდა ელგას მოსასვენებელ ოთახში; გრაფმა ცოლს საქმის ვითარება გააცნო და ქალაქის მიტოვების აუცილებლობა დაუმტკიცა, რათა ამ ბოლო დროს დაუფიქრებლად ჩადგალი სატვილი და ფუქსავატობა თავის ადგილ-მამულში გამოესწორებინა; სინამდვილემ ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა, როდესაც ამ სიტყვების გაგონებისთანავე ელგა მკერდში ჩაესუტა ქმარს და სიამოვნებითა და სიხარულით ყველაფერზე დაეთანხმა. რასაც გრაფი მოისურვებდა და ბრძანებდა, ქალიც უსიტყვოდ დაემორჩილებოდა! ელგას კუფხა-კუფხად სცვიოდა ცრემლები და ქმრის ფერხით აპირებდა დავარდნას, კაცს რომ არ წამოეყენებინა, არ დაეტოქსა და ღონიერ მკლავებში დიდხანს არ მოექცია, რამაც ცოტა ხნით ყველაფერი გადაავიწყა ამ ქვეყანაზე.

გამგზავრების საქმე კარგად მოგვარდა. ჭაბუკობიდან მარტოობას მიჩვეული სტარშენსკი, ვისა სილაღე და ნებიერობაც მიმაპაპეულ სასახლეს, ხოლო შეუღლესთან სიამტკბილობაში ვატარებული ახალგაზრდობა ქალაქს შემორჩია სამარადქამოდ, თითქმის ღოცავდა მოულოდნელად თავზე დამტყდარ უბედურებას, რამაც აიძულა საბოლოოდ მიშობლიურ მხარეს დაბრუნებოდა. ელგა ფაციფუტობდა, ემზადებოდა: მისის ერთ თბილ საღამოს გრაფის ოჯახი გატენილა ზანდუკებითა და სავსე სკივრებით ხელახლა აშენებულ და დამშვენებულ ძველ საგვარეულო ციხე-დარბაზს. მიადგა, რომლის მყუდრო შემოგარენში ბუღბუღების სტვენა და ყვავილების მძაფრი სუნი ძირფესვიანად აღადგენდა ყოველივეს, რაც ქალაქის სასახლეებში ცხოვრებით განებივრებულ კაცს აქ ყოფნით დააკლდებოდა.

ჩამოსვლის მერე მალე გამოირკვა, ელგა ბოლოდ რატომაც დათანხმდა, ასე ადვილად შეგუებოდა ქალაქის მიტოვებას. ქალი ფეხმძიმობას არ ამკლავებდა. მაგრამ სტარშენსკის, ვისაც ამქამინდელი ყველა სურვილი შეუსრულდა, უსახლუროდ ბედნიერად მიანსდა თავი.

განათხულმა და ზაფხულმა სოფლურ მხიარულებაში, კეთილმოწყობასა და მოლოვინების მოლოღიაში ჩაიარა. როდესაც ხეებს ფოთოლი ჩამოსცვივდა და ზამთრის პირველმა მათუგებელმა — ძლიერმა ქარმა ციხე-დარბაზის სარკმლები შეაზანზარა, დადხანს ნალოდინე ელგას საზარელი დღეები დაუდგა. მაგრამ დროულად იმშობიარა და ანგელთზივია გოგონა გრაფს გამოწვდილ მკლავებში ჩაუგდორეს, რომელმაც ფრთხილად გამოართვა და სიხარულის ცრემლი დააპყრა ქალიშვილს. ბოლო მშობიარობის შემდეგ გამოჯანმრთელებული ელგა კვლავ ვარდივით გადაიშალა და დამშვენდა.

ვაგლახ, ეს ბედნიერება დედაქალაქიდან მოსულმა სამწყობარო ამბავმა დაიბრდილა. ელგას მამა გარდაეცვალა; მოხუცა ქალაქასთავი ამ ქვეყნიდან ისე წავიდა, ყველაფერი არეულ-დარეულა დატოვა. ამჯერად, წინდახედული სიძის

მხარდაჭერას მოკლებული და უგუნურ ქცევასა და უანგარიშო ხარჯვას მინ-
გვული ლაშეკის ეაყები სესხზე სესხს უმატებდნენ და მევახშეები, რომლებსაც
იმედი ჰქონდათ, მოხუცი მამის შემკვიდრეობა მათ ვალს გაისტუმრებდა, სასო-
წარკვეთილებას მიეცნენ, როცა შეიტყეს, გარდაცვლილი ქალაქის მკურნალ-
ძით საკმაო თანხა აღრევე სათანადოდ გაფორნებულ საბუფებზე დასაწყობად
მათ ერთადერთ ღარიბ ნათესავს — თგინსკის გადასცემოდა. მართალია, ის ნა-
თესავი დიდი ხანია აღარსად ჩანდა, მაგრამ ეტყობოდა, ცოცხალი ეგულებო-
დათ, ადგილსამყოფელიც ყველასთვის საიდუმლო როდა იყო, რადგან მის-
თვისა განკუთვნილი თანხა აღდო და ეს საქმეც ასე დამთავრდა.

ლაშეკთა უთავბოლო მფლანგველობა რომ განოამკარავდა, ხმა გაეარდა,
ძმება ამხიხებისათვის თანამოაზრეებს აგროვებუნ და უწინდებურად საიდუმ-
ლო შეთქმულებას აწყობენო. აბეზარი ცოლისძმები და მათი მევალენი ერთ-
ბაშად სტარშენსკის ეცნენ, მაგრამ გრაფმა შეძლო მოყვრებისა და მევახშეთა
მოგერიება. მედვრად უკუაგდო იმათი მოთხოვნა და კმაყოფილი იყო, ელგა
ყველაფერში გულწრფელად რომ ეთანხმებოდა და მხარს უჭერდა. როცა ძმებ-
მა ყოველი დონე იხმარეს და ბოლოს გრაფის ციხე-კოშკსაც მიაღგნენ, ელგამ
საყვედურით აღსო და ისეთი ანბავი დაატეხა თავს, რომ აღბათ სამუდამოდ
მოსამხლე შტრად გადაეკიდნენ ერთმანეთს.

აეე გაიარა ორ წელიწადზე მეტნი: გადატანილი ქარიშხლის მერე ოჯახში
დამკვიდრებული მშვიდობა ძვირფხსენებელი ვახდა. გრაფი აღრე თუ ძლიერ
გახიცდიდა ვაჟის უყოლობასა და უშემკვიდრეობას, ახლა მზე და მთვარე
ამ ერთადერთ ბავშვზე ამოსდიოდა.

კაცი ძნელად თუ წარმოიდგენდა უფრო მშვენიერ არსებას, ვინემ ეს პატარა
ვოგონა, დღითი დღე რომ იზრდებოდა. აახის ნაკვთებით დედას მიაგავდა, მაგ-
რამ ბუნებამ ჰაწია, ლამაზი თავი რომ გამოაყოლა, საოცარი ჭირვეულობაც
გამოამკლავნა და ერთ რაქში მთლიანად გადაუზვია. თუ ელგას ქალურობას
შავი თმა, დაბინდული წარბები და მოლურჯო თვალები განსაკუთრებულ მომ-
ხიბელელობას მატებდა, ამ კოკროწინა ვოგონას სანდომიან სახეზე მოთქროს-
ფერო კულულები ეჭინა. გადაკალმულ ღია ფერის წარბებს ქვემოთ კი, ყა-
ჩალები რომ მზეს არ ენახებებან, ასე დამალოდა დიდი, მაყვლისფერი თვალე-
ბი. გრაფი ხშირად ხუმრობდა დედა-შვილის მსგავსებაზე; როცა ის იტყოდა,
ბავშვი თავით ფეხამდე შედგამოჭრილი დედამისიო, ელგა გულში მაგრად
ჩაიკრავდა ხოლმე პატარას და მასავით ამობურცულ ლალისფერ ტუჩებს ნა-
ზად უკოცნიდა.

რაქამს გრაფი ოჯახური სიამტკბილობით გულს იჯერებდა, დანარჩენ
დროს ელგას ნათესავების უზომო ხელგამლილობით შელახული ქონების აღ-
დგენასა და გაცამტვერებული ადგილ-მამულის კეთილმოწყობაზე ფიქრობდა.
გრაფი დალიდან საღამომდე ბაკებსა და ბედლებს უვლიდა, მინდვრებსა და
გასაკაფავი ტყის ნაკვეთებს ათვალეერებდა; მას თითქმის ყოველთვის თან ახლ-
და ერთგული მოხუცი მოურავი, ვინც მამამისს მთელი ცხოვრების მანძილზე
პატროსნად ემსახურებოდა და ოჯახში სრული ნდობით სარგებლობდა. კარგა
ხანია სტარშენსკი უგუნებობას ატყობდა მოხუცს. თუ უცაბედად მისკენ შეტ-
რიალდებოდა და სახეზე დააკვირდებოდა, უმაღ შეამჩნევდა ხოლმე, სხვა
დროს მხიარული თვალების პატრონი მოხუცი დასევდიანებული უჩუმრად
როგორ შესცქეროდა მას.

ერთხელ, გრაფი და მოხუცი შუადღემდე მანდორში იყვნენ მომკვლელბ-
თან. როცა მზემ მაგრად დააჭირა და სტარშენსკიმ თხმელის ჩრდილს შეაფა-
რა თავი, მოხუცმა მოსამსახურემ ცივ-ცივი წყალი გაუწოდა გრაფს და თან
აღფრთოვანებით წამოიძახა:

— ღვთის წყალობით, რა მადლი ჰყენია ამ მინდვრებს! ^{მარკუნსული} ~~კრავსვიტეფეფია~~
მისი მფლობელი!

— ასეც არის, — მიუგო გრაფმა, თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია და
წყლის სმა განაგრძო.

— ადვილი მისახვედრია, — სიტყვა დასცდა მოხუცს, — ქალაქად რომ ამ-
დენი უკმაყოფილო მზადაა სახელმწიფოსა და მის წესწყობილებას ოღონდ
რაიმე ზიანი მიაყენოს; ვერაფრით მოიგებ იმათ გულს, ყველაფერი უკუღმა
ეჩვენებათ, მაგრამ სოფლად, ტყეებსა და მინდვრებში, აშკარად ეტყობა
ქვეყანას, მოაქეამამდე მხოლოდ ერთადერთი ღმერთი რომ განაგებს და არც-
თუ ისე ურიგოდ. მფრთხისთავეები კი არ ცხრებიან, ლამობენ მიანგრ-მოანგრიონ,
მიმოხრ-მოაოხრონ სააქაო სამყოფელი, თავიანთ ქსელში გააბან მამა და ძმა,
დაი და სიძე. ღმერთმა დასწყევლოს იმათი თავი!

გრაფი წამოდგა.

— აარგად მიგიხვდი, — თქვა მან, ვისაც გულისხმობ. ჩემს მოყვრებზე
ახალი ხომ არაფერი გსმენია?

მოხუცი ფეხებში ჩაუვარდა სტარშენსკის, ცხარე ცრემლებად დაიღვარა
და უცბად წამოიძახა:

— ჩემო ბატონო, საკუთარ თავს მაინც ნუ ატყუებთ! მიხედეთ თქვენს
ცოლსა და შვილს! საერთოდ ყველაფერს, რაც ვაგაჩნიათ! ნუ შეარცხვენთ
წინაპრების ღირსეულ სახელს!

— რა დაგემართა? — განრისხდა გრაფი.

— ჩემო ბატონო, — თავისას იმეორებდა მოხუცი, — უნდა იცოდეთ, რომ
ცოლისძმები რაღაც ავ საქმეს გიმზადებენ!

— შენ ჭკუიდან ხომ არ შეიშალე?! — დაუღრიალა სტარშენსკიმ.

— აღბათ ვიცი, რასაც ვამბობ, — მიუგო მოხუცმა, — თქვენი მოყვრების
ამფსონი ჩუნ-ჩუმად დაიწვრება ციხე-ღარბაზში. მერე ქურდულად გაიპარება
ხოლმე. ხანდახან დილიდან საღამომდე პარკის დასაგლეჯით მოგდებულ სათ-
ვალთვალთ კოშკთან იმალება.

— ვინ გიოხრა?

— მე თვითონ რამდენჯერმე საკუთარი თვალით ვნახე.

— მალულად მოდის კოშკში?

— მალულად, კოშკში!

— როდის?

— ხშირად!

— ჩემი მოყვრების დოსტი?

— დიან, ვარშავაში მყავს ნანახი იმათთან.

— რა ჰქვია, თუ იცი?

— როგორც მოგეხსენებათ, ვარშავაში ერთხელ ვარ ჩამყოფი, ისიც ღრიად
მნაშენელოვან საქმეზე; მაშინ არც დავინტერესებულვარ, თქვენი მოყვრების
მრავალრიცხოვან შეინახეთ ვის რა ერქვა, მაგრამ ერთი წუთითაც არ შეპარე-
ბა ეჭვი, ის იმათთან ვნახე.

— როდის დაიარება კოშკში?

— ღამლამობით!

ბოლო სიტყვის გაგონებისას სტარშენსკი, ცოტა არ იყოს შეკრთა მაგრამ მერე, როცა ჩაფიქრდა, იმდენი მიზეზი მოუძებნა საიდუმლოებთა მოცულ სტუნირობას, შინ რომ დაბრუნდა, საკმაოდ დამშვიდებულად დასწრებულ იყო. ელგას კი ისე, სასხვათაშორისოდ ჰკითხა: დიდი ხანია მშენებლისა და მშენებლისა ფერი გსმენიაო?

— ბოლო დროს რომ მესტუმრნენ, მას შემდეგ არა ვიცი რა, — ჩვეულებრივ უპასუხა ქალმა.

გრაფმა მოხუც მოურავს უბრძანა, ეს ამბავი საიდუმლოდ შეენახა და სიტყვა არსად წამოსცდენოდა, ერთგულებისათვის შეძრული კაცო დაამოშონა, თვითონ კი გადაწყვიტა, რაც შეეძლება მალე გამოეკვლია საქმის ეათარება.

გაიარა რამდენიმე ხანმა; ერთხელ, ნასადილევს, გრაფი ცხენზე შეჯდა და ციხე-დარბაზიდან მოწორებულ მამულისკენ გასწია; ორიოდე დღე იქ უნდა დარჩენილიყო, კარგახელა მანძილი ჰქონდა გავლილი, როცა მოსალამოვდა; უცებ უკნიდან შემფოთებული და ხმამაღალი ძახილი შემოესმა და თავისი სახელი გაიგონა. შებრუნდა თუ არა, მაშინვე მოხუცი მოურავი იცნო, რომელიც დაღლილობისგან ქანცვაწყვეტილ ცხენს მოაგვლევბდა, ცდილობდა წინ მიმავალ მხედარს დასწეოდა, ახველებდა, სუნთქვა ეკვროდა, მაგრამ ყურბილითა და ხელების ქნევით ანიშნებდა, მომიცადეო. გრაფმა ცხენს სადავე მოზიდა და შეჯდა. აქ მოხებულ მოხუცი თავის სატანა მიუხლოვდა და ყურში რაღაც ჩასჩურჩულა, ის ვიღაც გამოუცხობი გადაშთიელი, ეინაც ეჭვი აღუძრა მოხუცს, კვლავ კოშკის მახლობლად დაეღანდა. გრაფმა მაშინვე შეაბრუნა ცხენი და შინისკენ გააქენა; მოურავი და მოსამსახურეები უკან მიჰყვნენ, მაგრამ ძლივს ეწეოდნენ. გრაფი და მოხუცი კოშკიდან კარგა მოშორებით ჩამოქვეითდნენ და ცხენები მოსამსახურეებს მიუგდეს, რომლებიც მათ დანიშნულ ადგილზე უნდა დალოდებოდნენ. ბარდებსა და ჯაგნარს გაღწიეს და იმ სათვალთვალ კოშკისკენ გასწიეს, სადაც დაუბატიკებელი სტუმარი ეგულებოდათ. ამასობაში ჩამობნელდა. მთვარე ჯერ არსად ჩანდა და ჰორიზონტზე თდნავდა კრთოდა შებინდების მაუწყებელი სინათლის ზოლი. უცებ სათვალთვალ კოშკის შორიანლოს, დაბურული ხეების ძირში შუქი შეამჩნიეს. ოვალის დახამხამებაში ტყის პირას გავიდნენ და იმ მოტიტვლებულ ბორცვს მიუახლოვდნენ, სადაც კოშკი იდგა, მაგრამ სათოფურებიდან არც შუქი ჰიატებდა და არც კაცი ჰაჭანებდა სადმე. ახალამოსულ მთვარის შუქზე მოხუცმა მიწაზე ახლად-ახალი ნაფეხური გაარჩია, ციხე-კოშკის კარიც ღია დახვდა, თუმცა შეიძლებოდა ნაკვალევი შეშლოდა კაცს, კარი კი რომ არ ჩაეკეტათ, სულ ადვილად დარაჯისათვის დაებრალებინათ.

გრაფმა შვევით ამოისუნთქა, თანმხლებთან ერთად ბორცვი ჩაათავა და ციხე-დარბაზისკენ აიღო გეზი. მშვიდად მთელემარე გარემოს მთვარე უხვად აფრქვევდა ვერცხლისფერ სხივებს და მათ წინ ასვეტილ მოკაშკაშე ციხე-კოშკს ზღაპრულ იერს აძლევდა. ფიქრებში წასულ სტარშენსკის ახლა უფრო მომაჯადოებლად წარმოუდგა ცოლის სახე, ვხემ იდესმე. მხოლოდ ამას მერე გამოუტყდა საკუთარ თავს, რომ მის გულში აღძრული ეჭვი ცოტათი ქალსაც ეხებოდა და მარტოოდენ იწუთას, როცა იგრძნო გონებაში გავლევებული იჭვნეულობის უმართებულობა და ქალწულობრივი სინასით

საწოლში რულმოკიდებულა ელგას გამომეტყველება თვალწინ წარმოესახა, ისეთი სიყვარულით განიმსჭვალა, არც პირველი შეხვედრისა და არც ქორწინების უამს რომ არ ეგემა.

ასეთნაირად ოცნებობდა, თან ნელინელ მიაბიჯებდა. უცებ მკლავზე ვიღაცა შეეხა. მბლებელი განათებული მინდვრისკენ იშვერდა თიფის დასახლებაში. სტარშენსკიმ იქით გაიხედა და კაცის ლანდი დაინახა, რომელიც მთვარის შუქს ერიდებოდა და ბნელში ქურღულად ციხე-კოშკისკენ ფესაკრეფით მიდიოდა. გრაფმა ველარ მოითმანა, ერთი მაგრაღ შებყვირა, ხმალი იშიშვლა და ლანდს მიჰყვა. უცხოთა სურათი დაფრთხა და ტყეში გაუჩინარდა. გრაფს სურდა დასდევნებოდა, მაგრამ ახლა მეორე მოჩვენების ნომკრა თვალი, რომელიც კოშკის კედელს აჰკვროდა და იაე მიიბარებოდა. მალე დაეწივნენ. მდევრებს გრაფის მეუღლის მოახლე, წიშისაგან აცახცახებულ-აგინკალებული დორტკა შერჩათ ზღწი; პირველ შეკითხვასე — აქ რას იქმო, დორტკამ არეულად მობოდიშების მათგანსი რალაც წაიბურტყუნა, მეორეზე კი — აქ საიდან გაბნდიო, მის მაგივრად პასუხი ვასცა დიად ღარჩენილმა ტაშკარმა, საგანგებოდ რომ იკეტებოდა ყოველთვის და სტარშენსკის ბრძანებით იდებოდა მხოლოდ, რადგან გასაღებს თვითონ გრაფი იწახავდა ხოლმე საგულდაგულოდ.

სტარშენსკიმ ყოველი დონე იბმარა, მაგრამ მოსამსახურე გოგოს ვერაფერი წამოაცდენინა. მაშინ ვაცოფებულმა გრაფმა მოახლეს ზელი სტაცა და სანამ მუღულს საბანებლამდე წიბყვანდა, საიდუმლო გასასვლელებში აუღლ კანწისკვრით ატარა. თათხნი სინათლე ენთო და კარიც ჯერ არ დაეკეტით. ელგას არათუ ებინა, საზეიმოდ განთწყობილიყო. გრაფს სიბრაზისაგან ენა ებმოდა; იგი მოუწყა ცოლს, რაც იმ საღამოს თავს გადახდა და მკაცრად მოითხოვა, ან ამ გომბიომ გულაუერი აღიაროს, ან არადა, ახლავე სამსახურიდან დავითხოვ და მანადანაც გავეგდებო. დორტკა კანკალმა აიტახა და პატაების წიშნად ატირებელი მუხლებზე დაეცა.

სტარშენსკიმ იფიქრა, მეუღლე შეცბუნდებოდა ან მია სამართლიან აღშფოთებას გაიზიარებდა. მაგრამ არც ერთი მოხდა და არც მეორე. ქალმა თავიდანვე გულგრილიად სახლავა, ხმამალალი ლანდილა-გინებით ოჯახის მყუდროებას ნუ დაარდევო. მაგრამ, რახან გრაფი თავისას არ იშლიდა და მხეველის ვაგდებას მოითხოვდა, მაშინ ვაცეცხლებულმა ელგამიც ხმას აუწია: ჩემი პირადი საქმეა, წინამოსამსახურეება როგორ მოვებყრობი, მე თვითონ ვანვსჯი და ვადავწყვეტ მოახლის დათხოვნასო. მოთმინებიდან გამოსულმა გრაფმა დაჩოქილი გოგო ზეზე წამოაყენა და თათხიდან ვაბანლურება დაუბარა, მაგრამ ამ დროს ელგა წამოვარდა, გოგოს ზელი სტაცა, თავისკენ მოქაჩა და თან საშინლად შეჰვივლა:

— მაშინ მეც ვამაძევე შინიდან, ხომ დიდი ხანია ეგა გწადია! უწინ ასეთი რომ არ იყავი! რა უიღბლო ვყოფილვარ! — ქვითინით განავრძობდა ელგა, — ამდენი წყენა, ესოდენი შეურაცხყოფა როგორ ავიტანო! ჩემი გულისთვის უღანაშაულო მოსამსახურეები რად უნდა იტანჯებოდნენ!

ესა თქვა და თითი თავისი მოსასვენებელი ოთახის კარისკენ გაიშვირა; მოახლე უთქმელადაც მიხვდა ქალბატონის ბრძანებას და უცბად გაუჩინარდა. ელგამაც დრო იზელთა, მას მიჰყვა და ოთახში შესვლისთანავე კარი ჩაკეტა.

სტარშენსკი ერთხანს ვაოვნებული იდგა. ბოლოს გონს მოეგო. ძალ-ღონე

მოიკრება და ცოლის ოთახიდან გავიდა; რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა, მაგრამ განცვიფრებისაგან ისე იყო გამოყევყვებული, კვლავ შედგა. მოხუცი მოურავი მიუახლოვდა და რაღაც უთხრა; გრაფმა ხმაამოუღებლად ეგვიფიფიფიფი მოხუცს, კარი გამოაღო, დერეფანი გაიარა და თავისი მოსასვენებელი ოთახისკენ გასწია, რომელიც ციხე-კოშკის მოპირდაპირედ მდებარეობდა. ზღურბლს რომ მიადგა, შებრუნდა, მოურავს ხელით ანიშნა, გაცილებდა არ მესაჭიროებიაო, და კარი მიიხურა. აბა, ვინ უწყის, როგორ გაატარა ის ღამე? დილით მასთან შესულ მოსამსახურეს ჩაცმული გრაფი სავარძელში დახვდა. ჯერ იფიქრა, სძინავსო, მაგრამ როცა მიუახლოვდა, დაინახა, გრაფს ფართოდ გახეილი უსიციოცხლო თვალები უსასრულობისთვის მიეპყრო, სანამ გრაფი არ შეინძრა, მსახური რამდენჯერმე შეეხმანა. შემდეგ მეუღლის დანაბარები მოახსენა, გახოვთ, ჩემს ოთახში ერთად ვისაუზნოთო. სტარშენსკი ჯერ გაკვირვებული შეაცქერდა, მერე კი ადგა და უსიტყვოდ გაჰყვა მოჯამაგირეს.

მზიარული და გამშფენიერებული ელგა ისე შეეგება მეუღლეს, თითქოს არაფერი მომხდარაო; წუხანდელი ამბავი ხუმრობანარევი ღიმილით გაიხსენა. ელგამ წმარა მოახლია ფარული სოცვარული გაუმელაგნა, შემდეგ დორტყას უხმეს და მისგან საკმაოდ მაკიბულ-მოკიბული ამბავი მოისმინეს, რომელსაც ენისბორძიკით ყვებოდა. დასასრულ, მხევალმა პატრება ითხოვა, გრაფის მეუღლესაც გაათვალისწინა მისი ადრეული კარგი ქცევა და სულგრძელად თავისი და ქმრის სახელით მიუტევა დანაშაული. გრაფმა ცოლთან თანხმობა თავის დაქნევით გამოხატა და გოგოც კვლავინდებურად შინ დარჩა.

სტარშენსკიმ ხმის ამოუღებლივ წაისაუზმა და კაშკიდან ჟმძრახოდ გავიდა. გზაზე მოხუცი მოურავი შეეგება და უჩუმრად აედევნა; დუმილის დარღვევა ვერ გაბედა, მაგრამ ბატონის დაღვრემილ-დაძმარებულ სახეზე უთქმელ კითხვებსა და ეჭვებსე პასუხს ეძებდა. როგორც ყოველთვის, ახლაც ჩვეულებრივ ისე მოაბიჯებდნენ და საქმიანობდნენ. გრაფი არა მარტო ცდილობდა გუშინდელ ფათერაკზე არ ეფიქრა, არამედ საერთოდ არაფერზე ფიქრობდა. თუკი დაღვევებული სორაქლემა ბუზქებში ჩაყავს თავს და ასე ჰგონია, საფრთხის არდაინახვა მის იქ არჯოფნასაც ნიშნავს. ხშირად ასეთნაირად იქცევა ადამიანიც. თავსდამტყდარ უბედურებაზე იგი შეუცნობლად ხუჭავს თვალს, რადგანაც იმდენი ხვაშიადი აქვს ჩამარხული გულში, რომ განზრახ თავის თავსაც არ უმჯლავნებს.

რამდენიმე დღის შემდეგ სტარშენსკიმ მეუღლის ოთახში მოიხურვა შესვლა. მოახსენეს, ქალბატონი ბანაობსო; მეორე ოთახიდან ბავშვის წკრიალა ხმა შემოესმა და იქითგენ გაემართა. პაწიას იქაურობა აერ-დაერია, იატაკზე მოკალათებულიყო, ელგას ძვირფასეულობა და სამკაულები თავის სახუკვარ სათამაშოებად გადაექცია, ნოხი გადაებრუნებინა, დედის პატარა სატუალეტო მაგიდიდან ზარდახში დაეთრია, გაეხსნა და ყველაფერი სულ ერთიანად მიმოეფანტა. სტარშენსკი უწყინრად ბუზღუნებდა, ბავშვს ხელიდან სათითაოდ ართმევდა „ნაქარცეს“ და პატროსანი თვლებს მიჩენილ ადგილზე დადებს აპირებდა. ეტყობა, ზარდახშის მაგიდიდან ძირს გადმოვარდნისას ორფერდა საიდუმლო სახურავი მოყანყალდა და, როცა გრაფმა მისი კვლავ ჩასმა მოინდომა, ზარჩოში ნაინანატრად ჩასმული სურათი გამოცურდა და იატაკზე დავარდა, რომელაც სტარშენსკიმ აკანკალებული ხელით აიღო.

ეს იყო პოლონურ ეროვნულ ტანსაცმელში გამოწყობილი მამაკაცის სუ-

რატი. „რა საოცარი მსგავსებაა“, ელდანაკრავივით გაიფიქრა გრაფმა. ბუნების მიერ ნაბოძებ თავის ბავშვზე ხშირად რომ იტყოდა ხოლმე, ამასაც ისეთივე შავი თვალები და ქერა თმა ჰქონდა. მან ჯერ გოგონა შეათვალიერა, მერე კვლავ სურათს დახედა. ეს სახე სადღაც ენახა; მაგრამ სად? რუგუცაა გვერდში აიტანა. იგი ერთხელ კიდევ დააკვირდა ბავშვს. პაწია გველის ტყუპის მსგავსებით შესცქეროდა მას, ქერა კულულები კი ცეცხლია ალივით ეკლავებოდა თავზე, რამაც ვარშავაში ყოფნის თავზარდამცემი მოგონება ცოლგურთიგან უკუგდებულ ნათესავზე უეცრად ამოუტივტივა გონებაში.

— ოგინსკი! — კბილების ღრჭენით წამოიყვირა გრაფმა და სიმწრით მაგიდას წაავლო ხელი.

მეორე ოთახში გაღებულმა ჩქამმა ოღნავ გამოაფხიზლა. ზარდახშას სახურავი მოარგო, დაკეტა, სურათი უბეში ჩაიღო და მკვლელივით გაიქცა.

იმ დღით ციხე-კოშკში გრაფი აღარავის უნახავს. სადილობისას მისი ადგილი მაგიდასთან ცარიელი იყო. საღამო ჟამს სტარშენსკა ბიძის ოთახში შევიდა და ბავშვი გამოართვა. პატარას ხელი ჩაჰკიდა, ბაღში გაატარ-გამოატარა, მერე კი ეუღლად მდგომ ხავსმოდებულ ქონისკენ წაიყვანა. მათ საძებნელად გამოსულმა მოურავმა დაინახა, მერხთან რომ იყვნენ, გრაფს ბავშვი მუხლებშია ჩაეყენებინა, ხელში სურათი ეჭირა და ხან მას ჩააცქერდებოდა, ხან კიდევ პაწიაზე გადაიტანდა მზერას; ალბათ ერთმანეთს აღარებნათ, გაიფიქრა მოხუცმა.

მეორე დღეს სტარშენსკი უთენია გაემგზავრა, მაგრამ არავისთვის დაუბარებია, სად მიდიოდა. ვარშავაში კი ამოუყვია თავი, რათა ძარყვავიანად შეეტყო (ძალზე გვიან) ელვას წარსული. გამოარკვია, რომ ელვას და ოგინსკის, რომელიც მოხუცი ქალიქისტავის კარზე იზრდებოდა, აღრევე ჰქვარებიათ ერთმანეთი, მაგრამ იმის შიშით, ნათესავთა ურთიერთობა უფრო მეტ სიახლოვეში არ გადაიზარდოსთ, მოკეთე სახლიდან დაუთხოვიათ: გადასახლებიდან დაბრუნებულმა ოგინსკიმ სტარშენსკის ქორწინებამდე რამდენიმე ხნით ადრე ქალიშვილთან ძველი კავშირი განაახლა და ის საკმაო თანხაც, რომელიც მოხუცმა ლაშეკმა ანდერძით თავისიანს დაუტოვა, ნაწილობრივ იმის საფასურიც იყო, რომ უარი თქვა ელვასთან ურთიერთობაზე. გარდა იმისა, რომ ქალიშვილი იძულებით დაშორდა ოგინსკის, გრაფთან წვეულების თანხმობაც ნათესავების ძალდატანებით იყო ნაკარნახევი, რაც ბირითადად მისი საღარიბოა და გრაფის სიმდიდრით იყო გამოწყვეული. ამ საიდუმლოების განდობაში ელვას ერთ-ერთმა ძმამ, რომლის მიმართაც სტარშენსკიმ გაჭირვების ჟამს დიდი გულუხვობა გამოიჩინა, სიძეს უუღლიც დასტყუა; მოყვარემ ჯერ დილა ჩამოართვა გრაფს, მერე კი ოგინსკის ადგილსამყარელიც მისწავლა.

ამასობაში ციხე-კოშკში მღვღვარებამ და წიშმა დაისადგურა. სხვებთან შედარებით ელვას დინჯად ეჭირა თავი. ქმრის ასეთნაირ გაუცხოებას ქალი იმლამინდელ ამბავს მიაწერდა, მაგრამ, რადგან ნამდვილი დანნაშავე არსად ჩანდა, ეტყობა, იმედოვნებდა, ბოლოს და ბოლოს გრაფიც დაწყნარდებათ. ქალბატონის პირისღარეში უწინდებურად დორტკა იყო.

გაიარა რამდენიმე ხანმა და მოულოდნელად გრაფი თავისი ადგილმამულის საზღვართან გამოჩნდა; უკან კარებდაგმანული კარეტა მოსდევდა და კაციშვილმა არ იცოდა, ვინ იქნა შიგ. იქიდან საბანში გახვეული კრიჭაშეკრული კაცი გადმოათრის, ვისთვისაც ჩვარი ჩაეჩართა პირში, და მოურავს გადასცეს,

რომელსაც წინასწარ გრადის ბარათი მიეღო და საბატონოს მიჯნაზე ელოდებოდა. გათოკილი კაცი პარკის დასავლეთ ნაწილში აშენებულ ძველ სათავალთვალო კოშკში საგულდაგულოდ ჩაკეტეს. მალე იქაურ მცხოვრებლებში ათაგვარი ჭორი გაურცვლდა.

გრადი ციხე-დარბაზში დაბრუნდა. ელგას ბავშვი ეჭირა ჭეღვინი ქაღალდი, ქმრისკენ გაექანა და გახარებული შეეგება. სტარშენსკიმ შთისმინა, როგორ წუხდნენ უცვარი გაუჩინარებით და როგორი გულის განკალით ელოდნენ მის გამოჩენას. შეუქმეს ბავშვის გონიერება და იქვე სახელდახელოდ აჩვენეს რა წარმატებასაც მიაღწია პაწიამ ამ დროის განსაველობაში. როცა ვახშმაბის დრომ მოაწია, სტარშენსკიმ დაღლილობა მოიმიზეზა და განაცხადა, შეუძლოდ ვართ. ბევრი ხვეწნა-მუდარის მიუხედავად, იმას ვანეროდა და თავის მოსასვენებელ ოთახში წაიკეტა. ნამგზავრობა საბაბი იყო, თორემ მოგვიანებით შინიდან გავიდა და სათვალთვალო კოშკისკენ გაემართა მარტოდმარტო, სადაც გარიყრაგამდე დარჩა კიდევ.

შეორე დღეს კოპებშეკრული ელგა სიბრაზით ცოფებსა ყრიდა. გრადის ღანგუღლი გასერიხება შეუძინეველი არ დარჩენია. ელგამ მიტოვებულობა იგრძნო და თავისი სამღურაეა და გულნაკლულობა გამოამყლაენა. როცა მუსაიფის გაბმა ღაბირა, სტარშენსკიმ მაშინვე ლაპარაკი შეაწყვეტინა და თავიანთ ცოლქმრულ ურთიერთობაზე ჩამოაგდო სიტყვა. ბოლო დროს ვარშავაში ყოფნისას გრადმა აბლებურად გადახედა სიმბიარულეს აყოლოლ ქალაქს და მისთვის ერთხელ კიდევ ნათელი გახდა, ისეთ მომხიბველ და სიცოცხლით აღსავსე არსებას, ელგა რომ იყო, სოფელში არ ეცხოვრებოდა. შემდეგ ჰკითხა:

— დედაქალაქში დაბრუნებას ხომ არ ისურვებდი?

— მე, ჩემი მხრივ, თანახმა ვარ! — მიუგო ცოლმა.

გრადმა შეუღლეს აუხსნა, საგუაროული ადგილსამყოფელს ვერ მივატოვებ. რადგან ბევრი რამ ჯერ კიდევ მოუგვარებელია, ხვენს ქონებას საფრთხე ემუქრება და ვალდებული ვარ კოშკში ვიცხოვრო. მაშინ ელგამ განუცხადა, მეც შენთან ვრჩები, რადგან გადაწყვეტილი მაქვს კუბოს კარამდე ერთად ვიყოთ. თრივე იმას გამეტებით წყველიდა, რომლებიც უსინდისოდ მოიქცნენ და გამომძალევლობით მისი გულკეთილი შეუღლე ასეთ გამოუვალ მდგომარეობაში ჩააგდეს და ამტყიცებდა, არავითარი გრანობა აღარ შემჩნა მათ შორით. სასახლის კართან ძმებმა მოწყალებაც რომ მთხოვან, ყურსაც არ ვაგებერტყავ და კარის გაღებასაც არ ვაღირსებო. ამ დროს გრადს ვარშავაში თავის მოყვრებთან უსაუბრია და მუარველობასაც შეჰპირებია. გაღასახლებაში მათთან ერთად ნამყოფი ამხანაგაც დასწრებიან...

— რა ერქვა? — ჰკითხა სტარშენსკიმ.

ელგამ მოგონება სცადა.

— ოგინსკი! — წამოიძახა გრადმა და უმაღ ცოლს შეაცქერდა.

ქალს სახეზე არაფერი დასტყობია, ისე თქვა:

— ჩემი ძმების არც ერთი ამხანაგი დმერთს არ უქნია, ის კი უველაზე უარესია!

— ვინ ის?

— ის, ვინც შენ აბსენე!

— მაინც ვინ?

— რა თქმა უნდა, ოგინსკი! — უბასუხა ელგამ და სახეზე მკვდრისფერმა გადაჰყრა.

გრაფი სარკველთან მივიდა და გარეთ გაიხედა. ელგამაც მას მოჰპოვა, მერე იდაყვით მხარზე დაეყრდნო ქმარს. კაცი არ შერბეულა.

— სტარშენსკი, — უთხრა მან, — გატყობ, ამ ბოლო დროს რა იცვალა, ესეც ვიცი, ზევრ რამეს მიწალავ და იველებურად აღარ ვიყვარვარ.

გრაფი ცოლსკენ შებრუნდა:

— რაეა საუბარი ესტრს, ბარემ მოვილაპარაკოთ. შენ ჩემი აწეწილი საგმეებიც იცი და მისი მიზეზიც კარგად მოგეხსენება, მაგრამ რაც მტანჯავს და მაწველებს, ერთადერთმა მე ვიცი მხოლოდ. თუ ეს გარემოება გულზე მძიმე ტვირთად მაწევს, არანაკლებ მადარდიანებს, ყველაფერში მე რომ ვარ დამნაშავე. რა თქმა უნდა, მამაბაბურ ავლადიდებას ასე ქარაფშუტულად რომ მოგვყარა, ყოველმხრივ გასაკიცხა ვარ; იქნებ მაწინ დავისაჯე ყოდეც, როცა ასეთი ჭიუტი და მარტოობა შეჩვეული კაცი საცოცხლით აღსავსე გოგონაზე დავეჭორწინდი, ვერ გავითვალაწინე მისი უღარღელობა, გრძობები და მისწრაფებანა, ვერ მოვზამ-მოვიფიქრე, ჩემი ცოლი რომ გახდებოდა, ესე თუ გავწირავდი. ცხოვრებისეული ერთდეროვნება მისთვის აუტანელი გახდებოდა.

— სტარშენსკი! — წამოაძაბა ელგამ და ქმარს ალერსიანი, მაგრამ აყვედრით აღსავსე თვალები მოაბყრა:

— ახლახან საზღვარგარეთ სამსახურა შემომთავაზეს, — განაგრძო სტარშენსკიმ, — იქნებ ყველაზე უკეთესი ყოფილიყო რამდენიმე ხნით. წესაძლოა დიდი ხნითაც. ნამეტყველებანა წინაპართა მიწა. გუშინ ჩემი განზრახვა ჯერხანად ბუნდოვნად მეჩვენებოდა, მაგრამ წუხელ იმ დასკვნამდე მივიღი, ეს ყველაზე სწორი გადაწყვეტილება იყო.

— წუხელ, — შეეპასუხა ელგა და უნდობლად შეხედა, — წუხელ გადაწყვიტე? სად? აღბათ სათვალთვალთ კომსკში, არა?

სტარშენსკი გაოცებული წამოხტა.

— მიგახედი? — განაგრძო ქალმა, — იქიდან მოგაქვს! ასეთი საშინელი აზრები? მოგზაურობა სურვილიც ხომ იქ დაგებადა? ლამაზმა იქ გეყოლება უსაულო! კორმა ჩემს ყურამდისაც მოადწია, საბანში გახვეული ვიცი სათვალთვალთ კომსკში რომ ჩამოგაყვანია. იქნებ სწორედ ის ბედნიერი მიჯნურია, ვისაც ყოველთამ ეალერსები, საყურთხეველთან აღქმული დიცი ვი გადაგავიწყდა? ესაა ზემა ცხოვრება? წამოდი, — მიუბრუნდა იქვე მდგომ ბავშვს, — წამოდი! ჩვენ ამას მძიმე ტვირთად ვაწვევართ. ოჯახურ სიტკბობას ცხოვრების სიამეში აჩჯობინა!

ესა თქვა და გასასვლელისკენ გავმართა. გრაფმა გესლიანად გადაიხარხარა, ისე სრამაღლა, რომ თავადვე შეეცა, მოეჩვენა, თითქოს თვითონ კი არა, ვიღაც სხვა იცინოდა. ელგა შემობრუნდა.

— ასეც ვიცოდი, — თქვა მან, — რომ ნეხუმრებოდი. მოდი, ნუ დამიძალავ სათვალთვალთ კომსკის საიდუმლოებას. ჩემი თვალთ მანდა ენახო, რაც იქ ხდება. მპარდება, რომ შემსრულებ?

გრაფი ტახტზე ჩამოჯდა და თვალებზე ზელები აიფარა. უკეზ კარის კრიალი შემოესმა. თითებშუა გაიხედა და ნეულლის მოაბლე დაინახა, რომელმაც ქალბატონს ღამის პერანგი შემოაუტანა; ელგამ ცბიურა ღამილით თავი დაუკრა.

და იმწამსვე უკან გაისტუმრა. მერე ტახტისკენ წავიდა; ქმარა გვერდით მიუჯდა და შესწუწუნა:

— სტარშენსკი, მოდი, ერთხელ და სამუდამოდ შევერიგდეთ. რამდენი ხანა მე და შენ მარტო აღარ გვისაუბრია.

ქალმა ქმარს ლოყაზე ლოყა მიადო, მერე კი მისი ხელი თავის მთლიანად ეარე გულისკენ წაიღო. გრაფს ერთხანტელმა დაუარა ტანში, თვალთ დაუბნელდა; ცოლს ხელი ჰკრა და ოთახიდან გავარდა.

შუალამის ჟამში დაჰკრა: ციხე-კოშკში სრული საჩუბე გამეფებულყო. ელვას თავის ოთახში ეძინა. უცბად იგრძნო, რომ ვიღაცამ შეანჯღრია; გამოფსიზღებულმა ქალმა ღამის შუქზე ქმარი იცნო; გრაფმა ხელში ფარანი მოიმარჯვა და ცოლს ბრძანების კილოთი მიმართა: ადგე და ჩაიციო.

— რატომ? — ჰკითხა ქალმა.

— თქვენ ხომ გსურდათ სათვალთვალთ კონკის საიდუმლოება შეგეტყოთ. დღისით ეგრე მოხერხდებოდა, მაგრამ თუ სიბნელე და ღამის სიგრილე არ გაშინებთ, შევიძლიათ ახლა გამომყვეთ, — მიუჯო კაცმა.

— ავი რამ ხომ არ განგიზრახავს? — ჰკითხა ცოლმა. — გუშინ ძალზე ახირებული მეჩვენე!

— თუ წამოსვლა არ გინდა, მაშინ დარჩი. — ურჩია სტარშენსკიმ და წასვლა დააპირა.

— შესდექ! — შეჰყვირა ელვამ. — თუ შიშა დედაკაცის ხეედრია, ნე დედაკაცი არ გაბლავარ. ამ გაურკვევლობას ერთხელაც ხომ უნდა მოედოს ბოლო. იქნება რამე გეშველოს და მერე მწარედაც მოიხანო.

— თუ გინდა დარწმუნდე. — შეავუღლია სტარშენსკიმ, — მაშინ ადგე და მომყე.

ელვა საწოლიდან წამოვარდა და მხრებზე ქურჭი მოიგდო. წასვლა დააპირა თუ არა, ბაღში გაიღვიძა, რომელსაც დედის გვერდით ეძინა და ჩხავილი მოართო.

— ეგ წენი ბავშვი ამ ციხე-დარბაზში ყველას გაადვილებს, — უთხრა გრაფმა.

ელვას სიტყვაც არ დაუარავს, პაწია ლოგინიდან ააყენა; თბილად შეახვია, ხელში აიყვანა და ქმარს გაჰყვა.

ბნელი და ცივა ღამე დაიჭირა. მოქუფრულ ცაზე ათასფრად ციმციმებდნენ ვარსკვლავები, მაგრამ მოვარე არსად ჩანდა. ყარიბთათვის ძნელად გასაგებელი ერთადერთი ბილიკი რომ გაენათებინა. მხოლოდ სტარშენსკის ფარნის შუქი ვიწრო ზოლიად ეცემოდა მიწას და ამ შუალამისას სათვლემილი ბუნების დაბლი გართხმულ ფოთლებს ოდნავ თუ ანათებდა.

ჩაუარეს იმ ადგილს, რომელსაც აღრე უგრეთ წოდებულ სამხეცედ იცნებდნენ და — რაც მიზნად ჰქონდაო დასახული — სათვალთვალთ კონკს წიადგნენ. შესასვლელთან ქმარმა ცოლს ჰკითხა:

— შენ გწადია, ჩემი ფარული საიდუმლო ამოიციო. ვაღაწყვეტილი გაქვს, გამოააშკარავთ ცოლქმარული ერთგულების მოღალატე და მიჯნურის თანდასწრებით თავსლაფი დაასხა. სამართლიანობა მოითხოვს, ხიფათიც და ხეირაც თავს

ნაბრად გავინაწილოთ. სანამ შესულხარ, შემომფიცე, რაშიც შენს ქმარს აღა-
ნაშაულებ, თვითონ სპეტაკი და უბიწო რომ ხარ.

— თავის დასაძვრენ მიზეზს ეძებ, ხომ? — ნიშნი მოუგო ელგამ.

— დედაკაცო! — განაგრძო გრაფმა. — თვალი გადავლე ქარსუფლისა-
რას ვამბობ უბატონოსნობის დაღზე, ერთი პატარა სამარცხვინო ფიქვანო კმჩ-
ნევია შენს გავლილ ცხოვრებას, ვირბევ, ამ ზღურბლს არ ვადმოთბიჯო.

ელგამ ქმარს გვერდი აუარა და შესასვლელისკენ გაქანდა. გრაფმა კვლავ
გზა გადაუღობა ცოლს და შეჰყვირა:

— ერთ ბიჯსაც ვერ გადადგამ, სანამ ბოლომდე არ დამარწმუნებ. შენს
ბავშვს თავზე ზღლი დაადე და დაიფიცე!

მაშინ მძინარე პასუხას ელგამ თავზე მარჯვენა დაადო და წარმოთქვა:

— მე რომ არავითარა ფიცი არ მჭირდება, ეს შენც კარგად მოგეხსენება,
მაგრამ, რაბან ასეა, ყფიცავ!..

— კმარა! — შეაწყვეტინა სტარშენსკამ, — უგაუ გეყოფა. შემოდე და
დარწმუნდი!

გრაფმა კარი გაიღო. მათ ერთი ვიწრო ხრახნული კიბე აათავეს და მეორეს
მიადგნენ; კარი იქაც ჩარახნული იყო. გრაფმა ისიც გაიღო და ორივემ დიდ
დარბაზში შეაბიჯა, სადაც შავი კრეტსაბმელი ჩამოფარებანათ. გრაფმა წინ-
გამოწეულ მაგიდას სკამები შემოუწყო, ფარანში ანთებული ცვილით პოინჯათს
მძიმე შანდლებში ჩასმულ ორ თაფლის სანთელს მოუკიდა, მაგიდას უჯრიდან
შეკვრა ქაღალდი ამოიღო, დაჭდა და ცოლსაც ხელით ანიშნა, დაჯექო; იგი
მაშინვე დასკუბდა სკამზე. ელგამ ირგვლივ მამოავლო თვალი, მაგრამ ვერავინ
შენიშნა. ქალი მოსასმენად მოემზადა.

გრაფმა ქაღალდები აიღო, გადაარჩია, სინათლისკენ მიიჩოჩა და კითხვა
დაიწყო: „ვალიარებ, გრაფ სტარშენსკისთან ქორწინებამდე და შეფულების შემ-
დეგაც ქალაქბეტას ლაშეკის ქალიშვილთან უზნეო კავშირი რომ მქონდა. ის
ერთადერთი ბავშვია“...

— წარმოუდგენელი ცილისწამებია! — დაიკიეღა ელგამ და წამოხტა. —
ვინ მამბრალებს ასეთ უგუნურობას?!

— ოგინსკი! — ხმას აუწია გრაფმა. — წამოდექ და დაიდასტურე შენი
ჩვენება!

ამ სიტყვების წარმოთქმისთანავე სტარშენსკიმ ფარდა გადახშია; ბორკილ-
დადებულა კაცი ჭაჭვით ეღელზე იყო მიბმული და გაშლილ ჩაღაზე იწვა.

— ვინ მიხმობს? — იკითხა ტუსაღმა.

— ელგაა მოსული და გეკითხება, რამდენად მართალია თქვენი აუგიანი
ურთიერთკავშირი! — უპასუხა გრაფმა.

— რამდენჯერ უნდა გავიმეორო ერთი და იგივე? — ჰკითხა პატრიმარმა და
შემობრუნებისას წაჭვი გააქლარუნა. — მასთან ურთიერთობა მართლაც უღო-
დეს საამოვნებას მგერიდა.

— გესმია?! — დაუღრიალა გრაფმა მეუღლეს, რომელიც გადაფითრებუ-
ლიყო და ადგილიდან არ იძვროდა. — აიღე გასაღები და ეგ კაცი ახლოვე ბორ-
კილებისაგან გაათავისუფლე.

ელგა აყოვნებდა, როცა გრაფმა ქარტაშიდან ხმალი ნაბევრამდე ამოაძრო.

მაშინ კი იკადრა ბრძანების შესრულება. ჯაჭვი ეღრიალით დაეარდა ძირს; ოგინსკიმ მათკენ გადმოაბიჯა.

— რა გინდათ ჩემგან? — იკითხა მან.

— შენგნით ღრმად ვარ გულდაკოდელი, — დაუღრიალა სტარშენსკიმ კარგად მოგეხსენება, ვაჟაკები და თავად-ახნაურები როგორ შეურაცხყოფისათვის; აჰა, ეს მახვილი და შევებათ! — გრაფმა სეროჟკის შიგნით დამალული მეორე ხმალი იშიშვლა.

— ნე დუელს არ ვაპირებ, — თქვა ოგინსკიმ.

— ვალდებული ხარ! — შეღრიალა სტარშენსკიმ და ხმალი მოუღერა.

ამ ყოფაში რომ იყვნენ, უცებ კიბეზე ხმაური გაისმა. აქამდე უბრაოდ მდგარი ელვა ახაზდად კარს ეტაკა. გაღება დაიბირა, თან ხმამაღლა გაპკიოდა და შევლას ითხოვდა. სტარშენსკიმ იმ დროს მიუხსრო, როცა ქალი სახელურს ეჯაჯგურებოდა, ხელი პკრა, გვერდზე მიაგდო და კარი ისევ ჩაკეტა. სანამ გრაფი შესასვლელთან ჯახირობდა, ოგინსკიმ ისარგებლა, სარკმელი გამოაღო და არცთუ ისე მაღლიდან ეზოში ისკუბა. ოგინსკის არათერი სტკენია, უვნებლად დაბტა მიწაზე და როცა გრაფი ფანჯარას ეცა, ლტოლვილის ნაბიჯების ხმაც მიწყდა.

გრაფი ცოლს მიუბრუნდა:

— მართალია, შენი დანაშაულის თანაზიარი გამგეტა, მაგრამ წენ ეერსად წამიხვალ!

— ნუთუ მართლა გჯერა ასეთი ცალისწამება? — წაიბურტყუნა ელვამ.

— მე ის მჯერა, რაც თავად ვიცი, — უთხრა სტარშენსკიმ, — ბავშვის სახის ნაკვთებს რომ დააკვირდები, მაშინვე თვალში გეცდება უტყუარი მსგავსება. შენ სიცოცხლის ღირსი არა ხარ, ექვე უნდა ჩაბაღღდე!

ქალი მუხლებზე დაეარდა:

— შემიბრალე მე საცოდავი! — მოთქვამდა ელვა. — რასაც ინებებ, ის მიყავი, ოღონდ სიცოცხლე შემინარჩუნე. მომიკვეთე, უარწყავი, გინდ მონასტერში გამამწესე, გინდ საპყრობილეში ჩამამწყვდიე, რათა ჩემი ცხოვრების დარჩენილი დღეები იქ გავატარო, მაგრამ სიცოცხლე კი მაჩუქე, მხოლოდ და მხოლოდ სიცოცხლე!

გრაფმა ცოტა დაახანა, შერე ამოთქვა:

— თუ წენს მურტალ, ნაძრახ სიცოცხლეს ყველაფერზე მაღლა აყენებ, მაშინ იცოდე: შენი ხსნის ერთადერთი საშუალება არსებობს.

— მითხარი, მითხარი რამე, — ამოიკვნესა ელვამ.

— ჩემს ღირსებას სამარცხეინო დაღი ამ ბავშვის გაჩენამ დააჩნია, — თქვა გრაფმა. — თუ მას სიკვდილი დაუხუჭავს თვალებს, ვინ იცის, ეგებ ჩემი მრისხანებაც დაცხრეს. ჩვენ მარტონი ვართ, ვერავინ გვხედავს, ღამე და სიბნელე წარხოცავს ამ დანაშაულს, მიდი და ბარემ ბოლო მოუღე!

— როგორ? მე? — დაიწივლა ელვამ. — შვილი მოგვლა? არაკაცო! შეჩვენებულო! მაგას როგორ მიბედავ?!
— მაშინ! — დაიღრიალა სტარშენსკიმ და იატაკზე დაგდებულ ხმალს ხელი დაავლო.

— შესდექ! — მიყვირა ელვამ, — შესდექ! თანახმა ვარ!

იგი ბავშვს მივარდა, ეხვეოდა, კოცნიდა, გულში იკრავდა, ცხარე ცრემლებით უნამავლა სახეს.

— კიდევ ყოყმანობ? — კვლავ შეპყვირა სტარშენსკიმ და მიაგნო/გაიწია.

— არა! არა! — წამოიძახა ელვამ. — დმერთო, შემოდე რომ შაძალებენ, რისი ჩადენაც არ შემიძლია, მაპატიე, ჩემდა საუბედუროდ გაჩენილთ შვილო!

დედამ ბავშვი ერთხელ კიდევ მაგრად ჩაიკრა გულში, მერე ვადმოკარკულული თვალები არგვლივ მიატარ-მოატარა და ქურქში გარტობილ გულსაქინძს მიაგნო. მის ხელში გულსაქინძმა გაიელვა თუ არა...

— შენერდი! — დაუდრიალა სტარშენსკიმ. — მსურდა გამომეცადე, თავი დამეჯერებინა, რაიმე ადამიანური თუ გავაჩნდა კიდევ, მაგრამ საბოლოოდ დავრწმუნდი, უკუნ დამესავით ბნელი სულის პატრონი ყოფილხარ. ბავშვი კი არ უნდა გამოემშვიდობოს ამ წუთისთვის, არამედ შენ უნდა გამოეთხოვო სამუდამოდ სიცოცხლეს!

ამ სიტყვების თქმა და ხმლის მოქნევა ერთი იყო; სისხლმა შადრევანავით ამოხეთქა; მოცულილი სხეული ბავშვს დაეცა, მაგრამ ბაწიას არათფერი დაშაგებია.

ახლომახლო ნეკროვრებლებისთვის ის დამე გახლდათ ყველა დამეზე უსაზარლესი. ცაში ავარდნალო ბანძრით გამოღვივებული იჭაურა მევიდრნი თავანთი თვალით ხედავდნენ, სტარშენსკის ციხე-კოშკის დასავლეთით ახლომდებარე ძველი სათვალთვალო კოშკი როგორ გახვეულიყო ცეცხლის აღში. ეცადნენ ჩაჭრობას, მაგრამ გერაფერი მოახერხეს; სულ მოლად გადაბუგულ, მხრჩოლავ ნანგრევებში შავი კედლებილა აღმართულიყო. გრაფის გაღვიძება მოიწადინეს, მაგრამ არც მისი და არც ცოლ-შვილის კვალი არსად ჩანდა. ყველა კუთბე-კუნძული რომ მოიარეს, ნახანძრალში ადამიანის ძვლები გამოიხხრიკეს, მაგრამ შეიძლებოდა ის სამი გვამის ნარჩენი ყოფილიყო?

ერთმა მთიელმა ღარიბმა მემალაროე ქალმა გამოენიისას ყველა მოკვდავთაგან უბედნაერეს ადამიანად ჩათვალა თავი. ცოლ-ქმარს მშვიდად ეძინა, როცა ქონის კარზე მიუჯექუნეს. ქალი წამოდგა და კარა გააღო; ნარიერაყევზე კარვად გაარჩია ნამტირალევი ბაღლი, რომელმაც თრი წლისა თუ იქნებოდა; ბაწიას ტანსაცმელი კი არ ემოსა, ერთ დიდ შალში იყო გახვეული; ბავშვის ვვერდით პატარა ყუთი იყო. როცა კოთხო გახსნეს, შიგ იმდენი ოქრო აღმოჩნდა, ცოლ-ქმარს რომ არასოდეს უოცნებია. მოკლე სათავდებო ბარათში ეწერა, ბავშვი მემალაროეთა ოჯახს ეძლევა აღსაზრდელად და გამდელს ფულადი დახმარება მომავალშიც გაეგზავნებათ.

ორი დღის შემდეგ გრაფი კვლავ გამოჩნდა თავის ხელქვეითებთან, რათა ვარშავაში გასამგზავრებლად მომზადებულიყო. იქ ჩასვლასთანავე ეცადა, მეფეს შეხვედროდა, რასაც მალე მიაღწია კიდევ; ამ ამბით შეძრწუნებულმა ხელმწიფემ კანცლერს უხმო და უბრძანა, სიგელი შეედგინა, რომლის ძალითაც გრაფ სტარშენსკის, ვითარცა თავისი გვარეულობის უკანასკნელ ნაწიერს, უფლება მისცემოდა თავისი ნება-სურვილით ემართა სამემკვიდრეო მიწა.

გრაფმა საგვარეულო მიწის ნაჭერი გაყიდა, მოგებული თანხა ვალებში დაარიგა, ნაწილი მონასტრის აგებას შესწირა, რომლის აშენება დაიწყო იქვე

ახლოს, სადაც ოდესღაც ძველი, ჩანავლებული სათვალთვალა კოშკი იდგა. ასეთია ამ მონასტრის ისტორია, — თბრობა დაასრულა ბერმა.

— გრატს რაღა დაემართა? — ჰკითხა ერთ-ერთმა უცხოელმა.

— თავიდანვე გაგაფრთხილეთ, — თქვა ბერმა, — როცა მოერჩები, არაფერს შენეკითხოთ-მეთქი, მაგრამ თქვენსას მაინც არ იშლით! მონასტრისა გადაიხადეს იმის სულის მოსახსენიებლად, ვისაც მოულოდნელმა ბევრელობამ ჩადენილი ცოდვის შუა გზაზე მიუხსრო; უბედურის სულის საცხონებლად იმ წინდაუხედავ ცოდვილიან დამნაშავეს დანაშაულითვე მიეზღო. გრათის მის მიერვე დაასრულელ მონასტერში ბერად აღიკვეცა. მონასტრული ცხოვრების მყუდროებასა და მონანიების ერთფეროვნებაში თავდაპირველად შეგებას პოულობდა. იმის ნაცვლად, თანდათან ჩაეუჩინებინა მწუხარების ნეკარი, დრო ცოდვა-ბრალს კიდევ უფრო ნძაფრად წარმოუჩინდა ხოლმე. ძალე ენმაკვეულის სულმაც მოწყალების თვალთ გადახვდა, რაც მისი ჩამოშველობისთვისაც არ იყო უცხო და სენაკის უდაბურება აუტანელ ტანჯვად გადაექცა. ავაულებს ესაუბრებოდა და საკუთარი თავი ეზინებოდა; შეწლილს რამდენიმე წლის განმავლობაში თვალუხრს ადევნებდნენ. ბოლოს განოჯანძრთელდა და დილიდან საღამომდე გარე-გარე დაეხეტებოდა. ერთი ზამთბა ყველაფერი სიხარულს ჰგვრიდა. ძალ-ღონეს ტყეში მორეხის გადახიდვ-გაღმთშიდვაზე ხარჯავდა. მხოლოდ ღამიანობით, იმ დროს, როცა ის საზარელი ამბავი მოხდა, შუადამის გადასვლის შემდეგ, სულის მოსახსენიებელი ლოცვის...

მონასტრის კედლებიდან საეკლესიო სიმღერა მოესმა; ბერმა თბრობა შეწყვიტა; იმავე წუთს სათმაც ჩამოჰკრა.

საგალობელმა ბერს წიშის ზარი დასვა, მუხლები აუკანკალდა, კბილები აუკაწკაწდა. გეგონებოდათ, ეს-ეს არის ჩაეეცებაო. როცა უცბად კარი გაიღო და ზღურბლზე მონასტრის წინამძღვარი გამოჩნდა, რომელსაც გვერდს მასი დირსების მანივენებელა — მზრწყინავი ჯვარი უმშვეენებდა.

— საღა ხარ აქამდე, სტარშენსკი?! — დაუყვირა მან. — შენა მთხანიების დროც დადგა.

ბერმა ამოეკვნესა, დაბრალი ცხოველივით წელში მოიკაკვა, მიწაზე გართბ-მული შეშინებული ძაღლივით აცაბაცა გაბიჯა და ფეხები ძლივს მიათრია კარამდე; ეშველა თუ არა და მოძღვარმა გასასვლელში გაატარა, იქიდან შურ-დულივით გავარდა, სულიერი მამაც მიჰყვა და კარი გაიხურა.

უცხოელები იმდენ ხანს უხმენდნენ ვალობას, სანამ ღამის სიმყუდროვეში უკანასკნელი ბგერა მიწყდებოდა, მერე კი, ცოტა მაინც რომ დაესვენათ, დასაძინებლად წავიდნენ.

დილით წინამძღვარს სტუმართმოყვარეობისათვის დიდი მადლობა მოახსენეს და გამოემშვიდობნენ. უმცროსმა ვერ მოითმინა, გაბედა და გუშინდელ საღამოს მათთან მოსაუბრე ბერი მოიკითხა, რაზეც პრელატმა არაფერი უბასუხა და მარტოოდენ ბედნიერი მგზავრობა უსურვა სტუმრებს.

მხედრები ვარშავისკენ გაემართნენ და გადაწყვიტეს, გამობრუნებისას უფრო დაწვრილებით გამოეკითხათ ბერის შემდგომ ბედზე, რომელშიც, რა თქმა უნდა, საწყალი სტარშენსკი ამოიცნეს, მაგრამ, ენაიდან საქმის ვითარება შეიცვალა და სამშობლოში სხვა გზით უნდა დაბრუნებულიყვნენ, ამის მეტი არც ბერზე და არც სანდომირის მონასტერზე აღარაფერი სმენიათ.

შენიშვნები:

ქართული
ენების
საქართველო

1. სანდომირი — პოლონეთის ერთ-ერთი უძველესი და ლამაზი ქალაქის სანდომირი (Sandomierz) გავრცელებული სახელწოდებაა, რომელიც მდინარე ვისლის მარცხენა ნაპირზეა გაშენებული და XX საუკუნემდე ძლიერ ციხესიმაგრედ ითვლებოდა.
2. იან სობესკი (1624—1695) — პოლონეთის მეფე (1674—1695). ნიჭიერი მხედართმთავარი და შორსმჭვრეტელმა დიპლომატმა რამდენჯერმე მწარე დამარცხება აგება თურქებს. 1686 წელს მოსკოვთან დადო „საუკუნო ზავი“.
3. პლოცკი — ვისლაზე აგებული პოლონეთის ქალაქი (Plock).
4. მალტის ორდენის რაინდი — სასულიერო სარაინდო ორდენი, რომელიც მისი დამაარსებლის — წმინდა იოჰანესის სახელითაც არის ცნობილი. ეს ორდენი პაპმა თეოდორად დაამტკიცა 1113 წელს. მან შემდეგ მოელ ევროპაში გავრცელდა. 1526 წელს კენსულ მალტაზე „წმინდა რომის იმპერიის“ იმპერატორმა კარლს მეხუთეს (1500—1558) რაინდებმა საზეიმოდ შეაფიცეს, რომ სიხლის უკახასწნელ წვეთამდე იბრძობებდნენ და დაიცავდნენ შუამდინარეთის ზღვასა და მის სანაპიროებს თურქ და აფრიკულ შეიარაღებულთა თავდასხმებისაგან.
5. პრელატი — (ლათ. praelatus) ეკლ. უმაღლესი სასულიერო პირის წოდება კათოლიკურ და პროტესტანტულ ეკლესიაში.

კლემსენის ტარუქათი

მომავლადი გედიის ცეკვა

მონობა

თხროვანი თარგმანი მისხვილ ბულკაიძეს

I

მ ცალი ნელ-ნელა გაახილა. კუნაპეტივით შავ, შიმქრალ გუგებში სინათლის სხივი აუციანდა. ასე ციაგებს ნაწვიმარზე კოვთრი ვარდი, ფთხალთა ღრნულეებში ნამდგარი წვეთები ვერცხლისფრად რომ უბზინავს.

წევს ზანწულა. მისი თვალების ასწერივ. უსაშველო სიმადლუნე. ქატი ვილაცის ოქროსფერ დალაღებს დააფრიაღებს. ვილაცის დალაღებს... რატომ ვილაცის? პაემეობისას განავთნი ამბავი გაახსენდა. ამ ოქროსფერ დალაღებზე თქმული: მისრეთის დედოფლის, ვერცხივას ნაწნავებიან. ქალმა ომში წახული ქმარი უფალს შეაუღრა თურმე. ჯავარდუნით მოჭრილი ოქროსფერი ნაწნავები ღმრთებისთვის შეუწირავს ტარუქად. ამიტომაც ქურუმთა საკურთხეველზე დაგრაგნილი შესაწირავი წმინდა ძალას შეცაში აუტაცია და არსთავამრიგეს ვარსკვლავთა მართალი რილის თანამგზავრობა დაუბეღებია. თუმცა არა ეს ნაწნავები ხულ სხვა... კიდევ ერთხელ ნაწნავი... ვარსკვლავებს დამგზავრებულო კი არა, აღამიანთა ფესთაქვეშ წუმბეში ამოთხვრილი რომ იზიდა... მავრამ აქ საიდან გაწინდნენ. ან რა ძალამ დაძვიდა მისი დაბინდული თვალების ასწერივ? ამის ვახსენება არ ძალუბს ახლა ზანწულას.

ცის კიდევ აწითლებულიყო. მხელად თუ მიხვდებოდა კაცი — განთიადი იყო თუ მწუხრი. მზე ნაესვენსა თუ აღსაუალს ეპარებოდა.

უკიდევანთ ცის კიდევში ოქროს დალაღების მსგავსი ღრუბლების აღი ჩაიფრულა. მწუხრის თაღში ფერები უფრო შედგადა.

ისევ დაუძვიდა ზანწულას წამწამები. მეგრის აბეში დაკლავნილი მწარე ტოვილი მთელ სხეულს მოედო და ფუტკარივით აღრულ ფიქრთა რიალში ახლა ასე ეწვენა: თითქოს აკვანში იწვა და დედა არწევდა ღბილი ხელებით. თღონდ ეს იყო: თაღის მეაკვებს ვერ ხედავდა ზანწულა. სად არის ნეგავ? რატომ არ მიუჯდება აკვანს და არ უმღერებს ზვილს მწუხარე ხმით ნაწნავს?

არწევს და არწევს აკვანი...

უფრებმა დაუწევს მხუილი. საიდანაც მწიერი თოლიების ყივილი შემოესმა. მწიერი თოლიების ყივილი და ფლოქვების თქარათქური... მერეღა გაერკვა: ეს თოლიების ყივილი კი არა, ბუის ხმავ, ცხენების ფლოქვების თქარათქური კი არა, ნაღარის ბაგაბუგა... მეგრთა ქალი, თითქოს ქარბობრბაღან აიტაცაო მაღახის ღერავივით.

— ზანწულა, გვილის ვიკვა!

- ისმის საღამურის კენჭსა, ბუკის გულისწამლები ხმა და ნალარის უსაშველო ბაგაბუგი.
- ზანჩულა, დალიძობების! ცეკვა!
- ზანჩულა, აენსუ ცეცხლივით!
- ზანჩულა, ვასალე მკლავები ცეცხლის ენებივით!
- ზანჩულა, დაიკლავნე ცაში ავარდნილი კვამლივით!
- ზანჩულა, ხოირკალე ლერწამაყვით!

ქართული ენის ენციკლოპედია

ნადგა ქარბორბაღა, დაუშვა ძირს სულგაწვრილებული ქალი. გაწეწეწე მკრეწეწე ქან-
ჩულა, თვალი გაასილა, სუდაეს; ღამის ცარკვალს თავისი სიშავე აბრეშუმით გადა-
ეუარებინა მისთვის.

II

მამის თორმეტი წლის თუ იქნებოდა, ამ დღის სიმწაბრე ვაჟის ნაქნესივით ჩაბრა-
სულმა. ბედის უკუღმართობამ სუბმეზობე გამოუღრღნა ფესვი კვალი იცნების. იმ
უბედურ დღეს დაეიღრა დედ-მამას... ვახსენდა, ბაზრის კუთხეში ურმის ხეღნაზე მიბ-
მული რომ ადგა დედ მამის გვერდით. მუსტარი ფსკოლა, მაგრამ სამდეილი მვიდველს
არა ჩანდა გაწბილებული ზანჩულა მყიდველის ზურგს თვალს ვაფთლებდა ხოლმე. ბი-
ბეოდა, სამივეს ერთად რომ ეიღრა პატრონი და მუსტარს ფასი ეჭვებოდა. ბოლოს
ერთმა გაქსუებულმა. სასეგაფიყეინებულმა. სოვდაგარმა აჯობა ყველას, ზოღებინა
შავი მისასხამი მოგვდა მხრებზე, უფითელი ქუდის წოწოლა წვერზე აბრეშუმის უფის
ეკიდა. სურჯინადან წითელი კიბოება ამოქოინდა და ცოცხლებსეც ახრამუნებდა.

იმ სოვდაგარმა ზანჩულა აქვემთა ქარაგინს ვაყილა შორეულ ქვეყანაში. ცოგანა
ტაროდა და მოთვლამდა. დედ-მამა იქ დაჩნა, ურმის მკლავზე მიბმულნი. ხეცაე საი
წაიყვანეს? იქნებ ასინიე დაეიღვს ერთმანეთს და დედაშიწია სხელასხეა კიდეში
ამოაყოფინეს თავი. ახსოვს ზანჩულა, უღაბნოში ვარაუბი დაეცნენ აქლუნთა ქარა-
განს, კიბოჭანია დაასრნეა. ფსუაური ბაღლი მოქალაქეებს ჩაუვარდა სულში. მათე
უმალ სხვას გაუცვალეს რაღაც ბრქევიოდა ქვის სატეხში.

წამების გზაზე მიმავალს ადამიანის კენჭსა ენოდა. უსუპური ბაღლების კივილს
და მოთქმა. დედის კალთას მოქევიოდათ, მონობაში გაყვადან ბედშენი. მათი ცოდვით
მწუანე თაზინების კვიპაროსებსა ირინებოდადნენ. უღაბნოს მზე სულამდე ატირდა და აღარ
აყო ხსნა. საზღვიერთდ დამე იყო გრილი და ააბო, სახეზე უღაბნოს ეკლია და ბაღასის
სუნთქვა ეღამუნებოდა ზანჩულას. ცხელი სილა აღარ ხრავავდა შიშველ ფეხებს. ბაღმების
კენწერობიდან საპოთხის ჩიტები მღეროდნენ ათას ხმაზე. ვახსენდავები რეკდნენ, ასე
ეგონა, ცაზე შარები მიმოუბნევიათო. ეს ყველაფერი ესმოდა ზანჩულას. უნდოდა თვალი-
თაც ეხილა, მაგრამ სამველი არ იყო.

როცა თვალსახვევი შეუხსნეს, მის წინ ზღაბრულად მოჩუქურთმებული სასახლე აღმო-
ჩნდა. დიდ ბაღში შადრვენები ჩქეფდნენ, სადა ვარო, გაუვარდა ზანჩულას. ფიქრის
დროც აღარ დარჩა, ფარჩის სამოსი ჩააცვეს და ძვირფასი თვალმარგალიტი ჩამოკიდაეს
ყელზე. მერე საქაღებოში შეავდეს და მთელი წელი დაჰყო იქ. ნელ-ნელა არათვისტომთა
ენასაც შეერვია და დადგა დრო. როცა პატრონი უნდა შეხვედროდა ახალ საცოლეს, უცხო
ქვეყნიდან მოფრენილ ჩვილ ფარშაგანგს. უფროსი ცოლი შეესვენა ქმარს: „ჯერ სრულიად
უმწეოა, პატრონო ჩვენო, ფარშაკანგი მოფრენილი უცხო ქვეყნიდან, ვერ დაატკბობს უზ-
ნური ბაღლი შეშს დიდებას და შეგჯავრდება სამუდამოდ ჰირის შარივით. ერთი წელი
კადგე დააძალე და მერე შეეჩევი მწიფე კომშს ტკბილად“... დაიყოლია პატრონი და რა
გამონდა მცირე ვაში, უფროსმა ცოლმა დაიმარტოხელა ზანჩულა: „მეც შენი კბილა ვიყავი,
როცა აქ მომიყვანეს, შენს შემხედვარეს საკუთარი ბაღლობა ვამახსენდა, შვილო ჩემო...
არა, არ ჩავაფრებ ნიანგის სახაში, ეგებ ამით მანც ვიძიო შური!.. მე ვიყავ ყველაზე
დიდი ოსტატი ცეკვისა, მაგრამ ბოლო ვაშს აღარ მიცეკვია... ჩემს ოსტატობას შენ გად-
მოგცემ, შვილო ჩემო, და თუ ღმერთი შეგვეწია, აქედანაც გაგაპარებ. იცეკვებ ჩემ ბა-
გივრადაც, და სამშვიდობოს მყოფი არსთაგამირიგეს შექალაქებ ჩვენს ცოდვასა და გუ-
ლის ჯავრს...“

და ეს იყო დიდი ხნის წინათ, ძალიან დიდი ხნის წინათ.

1 დალიძონი — ქვესკნელის ეშმაკი ოსურ მითოლოგიაში.

III

თქვენი გაახილა წინაშე, ხედავს: ვარსკვლავები თრთიან, რიგრიგობით გზვებიან მისკენ. აყნობან ხელებს აწვდის. ეგვიპტე დაეჭირათ ერთი მანძილზე, მაგრამ ვერ აღწევან წინაშე.

გონს მოვიდა, რის აყვანი და რის დედის ნახა წყლის წვეთები დაწვები დაუსველდა... მკვლეი ააღჭიანხი გვი მიღია მიიწვია, თახდათან თავს გადა- მხარა ამბავიც გაახსენდა.

ქვესი დღის წინ ელედის საპირფრიდან სკვირების სამფლობელოსკენ მიმავალ გზას დაადგა ეს თეთრაფრიალი გვი. გვიის კაიოზე ხახადალეული ხის საახვა მიმავლებინათ. ყელზე ავგარობად მკვლის კბილი ჩაშოკადათ მისთვის. აბრეშუმა, თქროტსოვილი, უბრა- ლო უფალო და ათასნაირი სახოვაგე მიპქონდათ დიდვაჭრებს. ვეფხვისა და ავანის ტვა- ვებით, კუს ბაკნებით, ხმალივით მთლუნული სპილთა ეშუებით ავესოთ გვიის საბდაუები. თქროტსოვილ ძაღვზე ასმული ვეფხვისა და დათვის ტანგები მიპქონდათ. თახში ამოყვანა- ლი ვეფხვს ელანკას სყოდველს ეშმა ვერაფერს დააკლებს. ეანი, ეევანახველა, სახადა და შავი ტარა ახლოს არ გაეკარებათ, არწმუნებდხენ მუჭტარს. დიდვაჭრების გარდა გეშანზე სსეუბაც ირყოდნენ. მოქუტუღი, უცნაური ავალებით ზიზის ზარს სცემდნენ ყველა. ხმას არაყის სცემდნენ. უხმოდ ჩაუღლიდნენ დიდვაჭრებსა და მგზავრებს.

ერთხელ გვიის პატრონი შეერაა ამოქოლებულ მგზავრებს, ხელში ლასტისთდენა თეგვის ლაყური ეყავა. ზურგს უკან ჯოჯოხე დაურდობილი შელოტი კაცი ამოდგომოდა.

— უკეთური რამ დაესისშირა ჩემს მილოტი მისანს. — ხელით ანიშნა გვიის პატრონი. ზურგს უკან მომდვარ ნელოტი მსლებლებზე. — ზღვას სიღრმეთა განგვრელი დონბუთი-ბო- სეიდონი გვემუტრება თურმე. ყველამ გაიღოს შესაწირავი, რამეთუ ასე უბრძანებია პოსეიდონს! — თქვა და შავ ულკაშე კოტიტა ხელის ზურგი გადაისვა.

ვერცხლი, თქრო, თვალ-მარგალიტი ცვიოდა ლასტისთდენა ლაყურში. პოსეიდონის ხარკის ამკრეფი სახეჩაყვითლებული მგზავრის წინ შეჩერდა. მუხლებზე ჩაუსტყულიყო ბედმაგი. მუცელზე ხელები შემოეჭლო ეავლახად.

- შენ რატომ არ ვაილუბ შესაწირავს?
- არაფერი მაქვს... ავადა ვარ...
- იქნებ სახადი გჭირს?

— არა, ჩეუფეო, სახადი არა მჭირს... საგზალი ვილაყას მოუპარავს... შიშხილით სული მჭრება, საკუთარი სახდლის ძირი შეგჭამე და...

— სახადი აქვს, სახადი ვილუპებით! — იყვირა ყასიდად გალაღებულმა გვიის პატ- რონიმა.

გამოცვიფდნენ მხრებში კისერჩარგული მსახური, ავადმყოფს ხელი სტაკეს და ზღვაში გადაასროლეს. ზვიგინები მიუსიენენ, თვალის დახამხამებაში გადასანსლეს ბედ- კრული.

ახლა გულადმა გაწოლილ წინაშე წაადგა გვიის პატრონი. ქალმა ყელზე ჩამოცმულ მძივების ასწმას ეველაზე დიდი მარგალიტი წააცალა. პოსეიდონის მუხარკეს ვაუწოდა.

— ვისია? — იკითხა გვიის პატრონი.

მახვილის ტარზე ხელჩაბლუჯული ცხვირკაუტა მიუახლოვდა. გაუარჩხული წარბების ქვეშ ჩასიხსდრიანებული თვალები უთამაშებდა.

- ჩემი მონაა.
- საით მიდიხართ?

— მთელი დედამიწა მიინდა შემოვიარო, რომ ყველა ქვეყნის განმეულობა ხურჯინში ჩავიწროალო.

ულვამას ჩაეყინა. მიხუდა: ეს აბეწარი მარტო არ იყო და მუქარით მასთან ვერაფერს გააწვობდა.

— აღბათ შენი ქალი სიმღერის ჯადოქარია, არა?

1 დონბუთი — ზღვათა და მდინარეთა დვთაება თსურ მართლმადიდებელთაში.

— სინდროს კი არა, ცეკვის, — ამოზიდული მახვილა ქარვანში ჩაბრუნა ცხვირკაუჭამ.

გემის პატრონმა ხმა შეარბილა:

— თუ მისი ცეკვა მომეწონა, ამ განძეულობას შენ მოგცემ. სხვა-სხვაობით სავსე ღაყუნის შეაქვრივალა.

ზანჩულამ ხამოსი გაიძრო. მზის სხაყი ანთო ძოწის სამაჯურზე მხივებად ასხმულ თვალმარგალიტში, ლერწამ ტანზე შენოსალტებზე დასაქვრის თვლებში, ოქროს საყურეებში, ცხვირკაუჭამ დაბუსტული ხელი აიქნია პაერში. ზურგს უკან მდგარმა მხლებლებმა თვალის დასამსახმებში უბიძან საღამურები იძრეს. ტვავის ქულები გემბანის იატაკში ჩასობილ ქაუჭა მახვილებს ჩამოაცვეს.

დაუკრეს, აცვენეს საღამურება. დაიწყო ზანჩულამ ცეკვა... ნეტავ ამ ავეცო შეგზავრებიდან ეინმეს თუ ესმის ბუდკრული სულის ჩური კვახამ მისი ტახას რხვეა იყო სამღერა ვარდასულ სიყრმას ეამთან ერთად. ღურჯ ცარგვალა შესვინიდა. ია-ვა-ბდს ჰკრეფდა დედის კალთას ჩაჭიდებული. მერკსებდა ბირტყვიით ვეღლაფერს ნდობით შესცქეროდა უჩვეუ სული.

ცეკვაეს ზანჩულა, წულში ლერწამივით იძრება, ასე გვთნაა. ყიბულზე დაუკრავსო. ამა, შეჩერდა ხალხას წრეში, იატაკს მუხლი დააყბდნო. შიშველი მკლავები პაერში გაასავსავა; თავი უკან გადაჰკიდა. ნაუნათა ბოლოები ქუსლებს უწია. შავი თვალები სასხლისფერ ღრუბლებს მიაბერო და უსიტყვოდ შეაგედრა თავისი სიშართლე და უბიწოება ქვეყნიერებას.

გველცუნულავით წამოფრინდა ქალი, გემბანის მოცვეთილ უაფარნაგზე მიბრუნე დაგმსო, ხელ-ფეხი გაასავსავა. თითქოს ამ წულში რაღაც უბუდკრება შეეჩოსავო წულანდელ უბიწო ბაღლს. შაკი დალაღები იატაკზე მიმოაბნია, აღგობა სცადა, ისევ დაეცა ნუსლებზე. ბოლოს წამოდგა ძლივბლივობით და ხაღდა იყო წელანდელი უღარდელი ბაღლის თვალეებში ანთო საძულვილას ცეცხლი. შემოჯარული ხალხისკენ გაეშურა, სახეზე მკლისფერა ედო, ყბები უკახცახებდა, გვეგონებოდა, სადაცაა ვიღაცას ყელში სწვდებოთ ებიღებოთ. გველივით სხმარტალებდა, თრკაბა ენას ასავსავებდა... აღამაანს სიღულუწი შხამი უნდა ჩააწვეთოსო თითქოს, სისხლმოწყურებული დედა არწივივით ებმორბოდა, გაუჭა სისკარტიო საქნელს ეძებდა, წელანდელი უღარდელი ბაღლი ახლა სისხლმოწყურებულ აესულად ქვეუდივთ და მსხვერპლს ეძებდა.

ცხვირკაუჭა და გემის პატრონი წარბშეკრულნი შესცქეროდნენ ზანჩულას. მათ არ უწყოდნენ ქალის მიერ გემბანზე დანთებული წულში ბრძოლის არსა, თრივე თავისას დარდობდა: ცხვირკაუჭა — მოცეკვავე მოხას წავებას, გემის პატრონი — მოსვიდონის სახელით სახელდასვლად აკრეფილი ხარკის დაკარგვას. მათ არ იცოდნენ, რომ ბუნების მიერ ბოძებულ ძალას ბოტკილს დაადებ. მაგრამ ვერ კ ვასტვხავ... ეს იყო უტყუი ორობობოლა მარტოხელა სულისა მოელ სამყაროსთან.

ცხვირკაუჭამ ჭირვეულად ფესი დაჰკრა იატაკს:

— კნარა! ახლა დალიმონების ცეკვა!

შუღვა ზანჩულა, მძამედ სუნტკაედა, მკერდიდან ხინინო ამოჰქონდა პაერი. არც კი შეუსვენია, დაღლილმა წამთიწყო საშინელი ცეკვა დალიმონების დედაიფლისა, და ვარდაიქვა ზანჩულა კბილებჩამოცეენილ, თვალეებდაჭყვტილ, მხრებანურულ დედაბრალ.

— გველის ცეკვა, ზანჩულა, გველის ცეკვა! — შეუქახა პატრონმა. — მერე მზის ქალწულის ცეკვაც მიაყოლე!

უცებ ზანჩულას ფეხთ ქვეშ მიწა შეერვა და თავზე დაეცა ჩამსხვერველად ქვეული ცარგვალი. ქალი მოწყვეტით დაეცა, სისხლი დვარად მოთქრიალებდა ყელიდან და ცხვირის ნესტოებიდან.

ეს ამბავი მოხდა გუშინ...

IV

ხის ტოვებზე ჩამოკიდებული ვარსკვლავები ქანობდნენ. ხარბაბია აუზოსალოთისაკენ გაღაბრილიყო, თალსი ცის კაბალონიდან ივბერთელა მოვარე ამოცურთა, სამზაოლოს ქურადან გაღმოვარდნილი სპილენძის ფარავით დუღდა დამის მნათობი. მალა მთიწვეთა,

გვარსდის... სახეები აბრეშუნის ბადესაყისა წიღვამი ჩაქუდა, თუგებს იტერსო თითქოს, მთვარის შუქზე გერთა კისრზე მიმაგრებულ წიახეს თავი ვამოუწმდა, სიანეს ქვერვე სადღისფრად უბზინავდა.

გულადმა ვაწიდილი წაწულა სავერცხლებით ანთვსებულ ცარველს შეკრებულა, თავა ტვბოლ სიზმარში ეგონა, მაგრამ დაბინძულ გონებას ამ სტილდებოდა ურთა წუთი-სიფლის ამოთებასკ... უნატრებოდა ამ დამას სურათის წყუდით საუღმარესი ცარველის გეტყხლახფური საბურყელით გატანჯული სულისა და ტანის მწიკვამწიკვამ აქაოდან ვარდასუღსა და მუნიად ტყუულსაც არ ჩამოსხსნოდა ეს საწატრელი საბურყელი, მთვარის მშვიდი სახე მის სულის ესაღბუნებოდა, სადღაც გულის კუნჭულში ვარდასული ცხოვრების სურათი გავთვხლდა.

გაახსენდა ერთ ბეროყნ შეხატონეს წყუღეობა ჰქონდა, ცხვნიდან ვაღმთვარდნისას მელაფი ეღრძო, ახლა ვამთჯანბროდლებას შეიზიბდა, წაწულას პატრონის მეუღლე დიდი ძღვენით უახლა მოზეიმეს, წინა ქალაც თან წაბიტანა, ბაღში ჩაპონახტარ მუნახეუებს საოდანდაც მოხეტიალე შემუსკიე ვახლათ, მდიდრებმა სიცილი დაყარეს გლახკეს, მასხრად აიღდეს ზედკრული და, როცა დაყინვას ველარ გაუძლო, ხის ტიტების ფარღალადაც განოჩვილ მთვარეს მიშტერებულმა სიმღერა წამოიწყო... წაწულას ამ სიმღერის ბოლო სიტყვებოდა დაამახსოვრდა:

ათა, მთვარე, სიხართლის მწუფ შუნი მეგულეოდი,
მეგონა, ღუფანიწას რომ დაბეურებ,
ვიინდა ვაურვეუ, თუ ვინ არის ავისმქმინელი ან მაღლისმქმნელი,
რომ დაცივა: მორთქვისგან კაცა მართალი,
თ, ბორთტი მთვარე, მამ რისთვის სდუმდი
და შევას არ მოუღდინე ბორთტი ამბათ,
რომ არსთავაზროვებს სუთღნოდა ყოყელა წერილად...
დაბეგეილი, ფერღებჩაღეწილი ჩემი ბრჩენელი
ვაღაქრუკულ უფაბნოში რომ გადააგდეს,
თიღობსიფით თვალების დათხრა მას არ აკმარებს
და ნიუსიეს უახეებული ძალღების ხროვა
და მისიბინე შეამიანი ვობრა...
თ, სისზღოვნისმეღებო, წამოგწოდეთ ჩემი წყველად...
წამოსულიყოს, წამოსულიყოს წარღენა უნდომი,
წაუღევისართ თეღაწულიანაღ!

მოქროფეებმა ნეშუნიყეს ხელი სტაევა, თარი დაუმხვრიეს, სამთხი ვააჭრეს, თავზე მდუღარე გადაასხეს, ზედმაფი ღრძალით ვაუბრდა... მთვარე მშვიდად დაბეურებოდა ავის-მქმნელებს და დასციწოდა დაბოღურულის წამებას.

„ნეტაც ახლაც ეს მთვარე თუ ანათებს ცაზე? ახლა უღას დასციწინა დამის მნათობი?“ — ფიქრობს წაწულა.

— არანწადაფ! მონატყუე, იმეღი ვამიერეუე! — აფეთქა ყვარილმა.

წაწულა შეკრთა, დახლართული ფიქრების ძაფი გაუწყდა, თვალა მოპკრა ვამაშვლე-ბული მახვილის ეღვას და გველისპირულის ბრაღა წევრს.

— ამ წუთში ვაგათაეებ!

ხედავს წაწულა: მახვილის ტარს სხვა ხელიც ჩაფრენია და ძლიერ ავაეებს მოღვრ-ბულ იარაღს, გემის პატრონი საცილისავან იჭაჭება, ამ სიცილმა შეჭრა წამენისავან მივარღნილი სული და ხორცი, გაახსენდა: ამ ცხვირკაუჭამ იყიდა მაზარზე წაწულა, ახლა-ღა მახედა ზედკრული ქალი, გემბანზე რად ეგლო ცოცხალ-მეღდარი.

მახვილის ტარს თარი დაშარღეული ხელი ჩაფრენოდა, ქალი მიშმა აიტანა, ეს მიშიც უცხად ვაპქრა სადღაც და თვალებზე გადაეფარა შავი აჩრდილი, მორთოღეარე კვამლი, სიზმარივით მიშქრალ ფიქრთა ნაფურში ისეე ავიაფდა სურათი ვარდასულ ღღეობა... აფრ, ცხრაშექი წლის წაწულას ახალი მუსტარა სიანჯავს გასაყოფა შეასტავიდათ, ამისობაში ბაშჩის ხაღხნა ისუღდა და კარს მიაწყდა შეაფიდათ, მუსტარმა ვაშვიდეღელს ფული ხელ-

ში შეაჩენა და წაიყვანა ყელზე თოკვამობმული ზანჩულა. საშარული სურათი იხილა იქ ყელზე თოკვამობმულმა ზანჩულამ: აბობოქრებულს ხალხის ტალღა ფეხებზე ევლიდა მახვილთ აჩუხილ ქალს. თქროსუფერი დაღაღება სისხლსა და მწიას შეზღოდა. ველაჲ შეტოქვა სიმღერაში შეჯობებოდა, მაგრამ დასარცხებულა ბედურელი. თოკვამ ველის თოკება გადანასკვოდა და ხმა ჩაწყვეტოდა.

ერისული
მელოდია

„ო, ღმერთო! — აღმოხდა კუნტისა ზანჩულას. — ვინ არის ეს უბედურე? —
ბი სახე აქვს, მაგრამ ველაჲ ვავისხენე“

ბაღთა გაახსენდა: უარაონს თავისთვის აკლდაჲ აეშენებინა და წვეულებაზე მო-
ყვანა მოედს მისრუტის უკეთესი ნომურალნი და მოყვავავენი. აქ იყო თავად ზანჩულაც,
ამ თქროსნაწნავებაჲსა ქალმა დაიბყრო წვეულა ხალხი. რადგან თქროსუტი სკადახვა
ფრანკელის ენაზე მღეროდა დაღაღებოდა...

აწეხილ ქალა თავზე შეკლულა წადგომოდა სისხლიანი ხანჯლით ხელში

ხეტაჲ თუ ვიქნობდა ფიჭობში წახული ზანჩულა აკუსათი ბედისწერის მოხელე-
ებას?.. მაშ რატომ დაეხმანა სისხლსა და მწიას შეზღოლი თქროსუფერი ნაწნავენი? რა-
ტომ გაუღღა თვალებს აწეხილი ქალის სახემ? რად დაეცადა მისი თვალებს ასწვრივ
გამიშვლებული გველისპარული? თვალს ვერ აცილებს ზანჩულა: მახვილის ტარზე ორი
ხელი შეტკინებია ურთიერთს. ერთს ზანჩულას მოკლდა უნდა, მაგრამ მტოქვა?

შეკვიღლა ზანჩულამ კანაღამ თვალები წამოუცვივდა ურთიერთადან. მაგრამ რადაც
საბურველი გადაეფარა და ელარაფერის დაინახა, აღბათ ევლარე მას ხელავს ვინმე იჭებ
იმიტომაც გადააფარეს საბურველი. რომ მსხუერბლს თავად არ უხილა გველისპირული,
მოხალაჲდ მოღერებული.. ხეტაჲ რას ფიჭობს ან რას ანატრებს ბედურელი ამ დარჩე-
ნილ წამებში? ხეტაჲ თუ ესმის წკრიალი თვალ-მარგალიტისა, გამარჯვებული გემის პატ-
რონი სიხარულსაგან პაერში რომ ჰყრის და ცხვე ლაყუნით იჭერს?

მასხულმა იძალა, მკვლელს მახვილი აართვა ხელიდან.

— რად ჰკლავ ადამიანს?!

შაღალი, პირხმელი კაცო იყო, გამომეტყველება, წვერ-ულვაში, ღრმა თვალთა ელვა
ასირიულ-ბაბილონურ თქმულებათა ღვთაებას ეხუას მიუგავდა, მარქარილოში გამოკვე-
თაღსა და სალოცავეებში დაღვმულს, მოსაგლის უკვდავებისა და მცენარეთა ღმერთს,
ადამიანისსახიანს, შემოდგომამზე წარმავალს და გამაღმურზე გაუთცხლებულს. წიწოლა
ქუდი ეხუა, თქროცურვილი ძაფით ამოქარგული.

ცხვირკაუჭან ბრაზისაგან თითზე იჭინა.

— ფული წყალში გადავფარე! ეს კახა გამოსაკათდა, ღმერთა დანრჩა!

— რამდენად იყიდე?

— თუ ღმერთი გწამს, შენ ვინ თხერი ხარ? რას ერტები ჩემს ხაქმში. მომგვი
მახვილი!

ცხვირკაუჭას მხლებლებმა მახვილები იმიშვლეს. ბაბილონელთა ღვთაების ორეულმა
თვალი გადააბლო შემოსაღტულთ, იგრძნო, თავს ძნელად თუ დააღწევდა ხიფათს.

— მე ანახარსისი ვარ! — თქვა და მომაკვდავ ქალზე წაუარებული წამოსასხამის
ჯიბიდან ამოღებული თეთრი, სიფრიფანა პურგამენტი უჩვენა. საბერძნეთის დიდი მუჟის,
სოლონის ცხვირი და ულვაში ეხატა პურგამენტს, ცოტა დაბლა ტვიფარი მისი ცურა
თითას.

ხალხი შენთქოლდა: „ანახარსისი! ანახარსისი!“ — იძიოლა აქეთ-იქიდან ჩურჩული.

რადაც გაურკვეველმა შაშმა და გაკვირებამ შებოჭა ევლა, მოკვს აქამდეც სმენოდა
სახელი იმ დროის სწორუბთვარი ფალოსოფოსისა და პოეტისა.

— თქვენმა დიდმა მეფემ სოლონიმ სიტყვა მომიცა, კანონს გამოკვეცი, ბერძენს თვის-
ტომის შიშად გაყიდეას აეურქაღდაფთ. — თქვა ანახარსისმა.

— ეს ქალი ბერძენი კი არა, სკვითია! — იყვირა ვიღაცამ.

— სკვითიაო?.. მე თავადაც სკვითი ვარ. — ველარ დაუარა სიხარული მხსნელმა და
ცხვირკაუჭას მახვილი გაუწოდა.

— მაინც რამდენად იყიდე ეს ბედშიკი?

ცხვირკაუჭან მახვილი იატაკზე დააგდო, ცალი ფეხი ბოლოზე დააბიჯა, აქოდა,

მასწავლებელი თქვას მონა ქალის ფასი. ხმლის მეთრე ბოლოზე ანახარსის უდიდესი და კალთააშვერილ პატრონს თქვას უფლებს ხათითოდ უთვლიდა. ფული რომ გამოვლია, ჯგუზანის დიღები მოიწვევია, შეუე ხოლონის განოსახულებიანი მედალიონი მოიხსნა, წოწოლა ქუდის თქროცურვილი ფონიც მოიყოლა, მოდავეს მოსასხამის ქაღალდის და ცხვირკაუჭა პატრონი ხანწულას ისე გაერიდა, გამძღარი ფოცხვერი თქვას — ცხვირკაუჭით რომ გაერიდება ხოლმე.

* *

გემი წამახული ქიშის რწვეით მიარღვევდა ზღვას. ანძები ჭრაჭუნით იხმოდა. აფრებდა დაჭიმულიყო. მგზავრები მიყურდნენ, ზოგს ჩაძინებოდა, ზოგიც კუთხეში გალურსულყო და ზღვის გუგუნს უგდებდა ყურს.

მხოლოდ ერთ მგზავრს არ უძინა, გემის ქიშთან მდგარი მუქი ტალღების ანულს და მათ აზნებდა ზურგებზე დახლართულ მთვარის სხივებს ჩაშტკებოდა. ტუნებს აცმაცუნებდა მლოცველიყო: „ო, დაუნდობელი ზღვაო! შენ ხარ ზღაბრული ცხოველი, ყოველ წამს ფერს რომ იცვლის, კეთილ ფეხზე თუ ხარ, იღიმი ტკბილად, ოღონდ ყელა ვერ შედავს ამ დიშალს. შენ ხარ ტკბილმთხრობელი ძველთა ამბავთა, მაგრამ ეის ესმის რჩეულთ გარდა შენი ნაუბარო!.. ო, ზღვაო, საოცრებათა კიდობანო! შე გათვალთვალე ბაღლობიდანვე, მაგრამ ვერ მოეწვდი ფსკერს შენი საიდუმლო კიდობნის... შენს გადასხნილ მკერდზე მივდიოდი შორეულ გზაზე ოცდაათი წლის წინაო, საოცრად მშვიდი მერყენებოდი, მეგონა, ფესით გავირბენდი შენს მთხარეულ ზედაპირზე, გული ავსებულნი მქონდა ასათ სიხარულით, რადგან სამყაროს ტკივილსა და მწუხარებას ვერ ვერ ვწვდებოდი, ახლა სიცოცხლის მიმწუხარისას ვუბრუნდები მამა-პაპათა მიწას, სიპართლის ძვბნას შევალიე ჩემი დღენი, მაგრამ ვერსად ვბოვებ, მის საძებრად საკუთარ სულში ვაფათურებ ხულებს და უთუოდ მოგნახავ... ო, ზღვაო, შენ ხარ სევდა-ვარამი უძირო, ურჩხული საშიში და დაუნდობელი! გაბრაზებისას უბეს შეიქმნი, დაგეწილი ძალივით აუშვებ იქ ღამალულ ქარიშხალს, ცხრაკლიტულიდან ამკებული გამოვარდება საშიში შავი დალიმონი, თვალებიდან ნაკვერცხლებს გადმოყრის და მისი საზარელი კვილი შეაზანზარებს ცის კიდეებს, ო, გაუმადლო გველეშაბო, რამდენი უბედური მგზავრი ჩაუყრია შავ დალიმონს შენს გაუმადლო ხახაში!“

გემის წამახული მკერდი ზღვას მიარღვევდა, ანძები ჭრაჭუნებდა, მართლმთა მგზავრთა თავი ვერ გაართვა მწარე ფიქრს: „ნუთუ მიწიერთა ბედი ცბიერებით აღესიდა ამათ სიცოცხლეს! ადამისა და ევას ნამიერნო, რატომ დაგწყველათ აგრე რიგად არსთავამრიგემ? რატომ ივებთა თქვენთა წინაპართა ნაყოფი თქროს ეამლისა და რატომ გაება ცბიერი გველის დაგებულ მახეში? ან რისთვის გადაარჩინა ნოემ ქვეყნის წარღვნას თესლი კავისა? ნუთუ იმატომ, რომ საბარადგამოდ ეწამოს საკუთარი ვნების ჯოჯოხეთურ ცუხლში?..“

უძირო ზღვაო, შენ ხარ საწყაული აღუცხებელი სისხლისა და ცრემლისა, შენს შემყურეს ამევისთ გული წყლულებითი..“

* *

თორაფრიანი გემი სკვითების სამფლობელოს უახლოვდებოდა. ზანწულას ციებ-ციხელებიანით ატრეოლებდა, ცხვირკაუჭამ ტანზე ძველმანებოც შემოაგალა, ესეც ჩემია, შენ რად უნდა დაფრწესო, ზღვის მხეჯებით დასველებულ ტანზე ვილაკამ საკურდის წამოსასხამი წამოახურა, მაღლა აიხედა, გუშინდელი მხსნელი დადგომოდა თავს, ქაღალა ტანზე წამოსასხამი მოიხვია და მოვარეს ახედა, ერთხანს კეთილად უღიმოდა ღამის მნათობი ასე მთენვენა, თითქოს რევიდან ჩამოსეებული ვერცხლის სხივები გემს შემოახვია და მიაკურებდა კეთილი გზით, მაგრამ მალევე გაქარწყლდა წუთიერი რწმენა.

ო, შევიერთ ძალავი ო, დმერთო ძლიერო, რატომ არ გამამგზავრე სულთა საუფლოში? იქნებ აღარ მწყნია ეს ტანჯვა და სიმწარე!

ქალი ატირდა. ანახარსისი გვერდით მიუჯდა. მისი ჟღერმართალი ხელი მარჯვდა. ზანჩულა გაყურდა. თავი დახარა. აწეწილი დაღაღები მხარება და ბეჭედზე მოსრუტა. ოქროს სხივებივით ჩამოდებულ თმაში ჩაემაღა მამქრალი სახე. ტუნებილა მოუნანდა. ოდნავ გაპობილი ტუნები. რაღაცას რომ ჩურჩულებდნენ. ნეტავ რაა ფიქრობს ეს ქალი? სურჩულებდა ზანჩულა? იქნებ ამ უცნობ მამრს წვევლიდა? ახლა ეს მამრის პატრონი. ახლა ეს დაეწაფება მის სისხლს. ახლა ეს წაიყვანს უცხო ქვეყანაში გალიაში დამწყვდეული ჩიტივით. ხელზე დასმული თუთიყუშით. უვარგისი და ძალაგამოღებული. ეგებ მოჰკლას კიდევ... „რად ჰკლავთ აღმიაშს?“ ტუბილად ვლერდნენ ეს სიტყვები. თანაც უუცხოვა ხელის შეხება და აღერსი ვერ არგანდელი. იქნებ ამ წუთას ზანჩულა არც ფიქრობდა. არც ამბობდა რამეს. მაგრამ ტუნებს თავისთავად უჭოვებდა ჭირვარანი ვარდასულ დღეთა.

უცნობმა ახლა დაღაღებს შეავლო ხელი. ბეჭებზე გადააყარა ოქროს თავთავებივით. ქალმა გაოცებით შეხედა. ოვალეში კვლავ იფეთქა შიშმა და ბოღმამ. დიდხანს უყურა უცნობს. მერე ვრძელი წამწამები ნელ-ნელა დახარა და სადღაც გუგუბას სიღრმეში დაშრიტა ბოღმა და შიში. სახე მიაბრუნა და დარღ ამოიოხრა.

— მოიხრეს, სვეთითაო!.. თუ ნაბრთაღია, არ დამიშალო...

ზანჩულამ თავხმობის ნიშნად თავი დააქნია.

— მერე ამ საშორესზე რამ ვაღმოგაგდო. ბედშავო? — ანახარსისა ახლა სვეითურ ენაზე აღაპარაკდა: — მათხარ. თუ შეგწევს ძალა და მოჰყვა ზანჩულა...

ზღვა ბრწყინავდა. ცის ფერებს ნაქაუღათ თითქოს. სადაფისფერ ტალღებს არწევდა ღბილად. შორს, ძალიან შორს მისი ვერცხლისფერი ქერტეხი მუქდებოდა და დასალიერის მოშავო ზოლს უვრთდებოდა. მთუარე პირიპირივით მაცურავდა. თითქოს სადაცაა ზღვის უკიდურესი ქვაბში ჩაეშვებო.

სადაფისფერად მოციფვე ზღვის ქერტეხი ნაჭტურებულმა ანახარსისმა გაკვირვებით იკითხა:

— როგორ გამოთიპარე პატრონის საქალებოდან?

— როცა პატრონის უფროსმა ცოლმა ცეკვა შემასწავლა, ემარს ეახლა და მოაბსენა: „საშინელი საზმარა ვსახე. მუუფეო და პატრონო ჩვენო. ცაზე ვარსკვლავებმა ადგილი იცვალეს თითქოს და მანოფშეა ორი მათგანი ქვეშეთიპაყენ. ერთი ვარსკვლავი ფრენისას ოქროს ღვთაებრივ ხარად იქცა და რა მიუახლოვდა სააქაოს, შუა მიწდორში მიწამ უფო პირი. მერე შენს სასახლეს დაეცა და ვადაბუგა შენი ქონება. შიშმა გამაღვიძა. ვონს მოსულმა ღმერთს შევლაღადე. მაგრამ ჩამანებულს ისევ დამქსია საშინელი სიზმრები... მოფრინდა თითქოს რაღაც ზღაპრული ჩიტი, კაცის ფხით მოთხრა: „შენს პატრონსა და მეუფეს ძალე მოძალადეები დაეკემიან. მისი ქონებიდან ევას ქვამე აღარ დატოვებენ. პატრონს მოგიკლავენ. მის თავის ქალას კი საფურთხებულ კოლოფად გადააქვევენო“. მერე მე ვყითხე თავზარდაცემულმა: „რა ვადავვარჩენს-მეთქი“. მიპასუხა: „შენი პატრონის მამა-პაპათა საკურთხეველზე ასი წლის წინათ ერთი დვათებრივი ოქროს ხარა ესვენა. ის ხარი ახლა სადღაც მიწაშია ჩამარხული. საქალებოში ერთი ქალი გყავთ უშანკო. თუ მაც ქალს შემახვედრებთ, ყურში ჩაეჩახებ ოქროს ხარის საიდუმლოებას. მერე ამოიდებთ მიწიდან ოქროს ხარს, დაუბრუნებთ მამა-პაპათა საკურთხეველს და გადაურჩებით მოხალღნულ საშინელებას...“ სიზმრით დაშინებულმა პატრონმა მოგვცა ჩვენ ორთა ნება წასვლისა: მამლის ყვილისას გავცდით სასახლის რეინის კარიბჭეს. მერე ტყეს რომ მივალწიეთ, პატრონის უფროსმა ცოლმა მოთხრა: „ახლა თავს უშველე, შვილო. მე კი ღმერთებს შევთხოვ, გამოვიწოდონ ხელი შეწვევისა. პატრონმა თუ შეითხა შენი ამბავი, მოვახსენებ: მოფრინდა ანველოში და აღაღლინა ზღვას სული უნანკო“.

ქალი დადუმდა. ანახარსისმა პეითხა:

— აღბათ გზაში მღევარი წამოგწია, არა?

— სულ სხვას ჩავუვარდი ხელში. ტყეში საღვალე გამოშვლია, მალახბულაქითა და გარეული ხლით გამქონდა თავი. კოკისპირული წვიჩა წამოვიდა ერთხელ. დამფრთხალმა ნადირმა შოგმა სოროს მიაშურა. ქვეწარმავალი და ათასი ჯურას ცხოველი კი გარეთ გამოეღინა. შეშინებულმა ერთ ბუნაგს შევაფარე თავი. სადაც ვიღაცას ხმელი ბალახი

დაუფინა, დამამკრალი ნაფუნზე დაკვში და გონს მოსვლაც ვერ მოეპყარა, ზღურბლს რაღაც ნადირი მოადგა. თვალემა საკვერცხლებავით უბრალებდა, გუნდით მივსული: მგელი იყო, ბუხი მგელი, ის დღე დაადგეს შენს მაწყუარს, რაც მე მაშინ გადავიტანე! შიშისაგან გაქვავებულმა განსრუტა კელარ შევქელი. ვავილურსე სიკვდილურად დავიღვინე, რომელსაც თავი კუნძზე დაადებინეა და საკვდილ-სიცოცხლის მიჯნად უჩუღუღუღუღუ კუ- უნახულებდა დაჩენია, დაუეპყვანე ადამიანს, რომელსაც უელზე ცულის დაცემის მოლო- დინში სუნთქვა გაუწყდა... მკვდარი ვიყავი, მაინც კიაფობდა გონების მიღმა ერთი ფიქრი: „რამდენიმე დღე მაინც ვიცხოვრე სიცოცხლეს თავისუფლად, ვიხილე მზის ამოსვლა და დღის სიკანქაშე, განთიადიდან ვიდრე შეღამებამდე, ვიხილე ღამის უფლებამოსილი, დაბბაის- ლური დავანება დედამიწაზე, მოვისწინე დილის მზენე განოფენილი ჩიტბატონების ქვილ- სივილი, ჭოტისა და მიკიოტის განგაში დაბურულ ტყეში... ჩემ თვალწინ დედა ხოსობი დღაბებს აბურებდა, შველი რუს წყალს დაწაფებოდა, დათვი უდარდელად მზენე გორა- ბდა, ვიგბძენი ამ დღეებში, რომ ვარ შეილი ბუნებისა, შესმოდა ბიწის ჩურჩული და სუნთქვა, ვსედავდი ცაზე ვარსკვლავების თამაშს, ვნახე ტკბილი სიზმარივით ნატვრად ქცეული თავისუფლება... პოდა, ახლა სიკვდილი არ მენახება“. ამ ფიქრებშია შევბა მომგვა- რეს, მზად ვიყავ სასიკვდილოდ და მშვიდად შევეცქეროდი მგლის ყბების კაწკაწს... გააზ- მორა, ზღურბლზე ჩემკვს თავწექცეული წამოწვა, აღბათ მაძღარი დაბრუნდა ნადარბობიდან და მე მერძისთვის მხოვავდა, კარგა ხანს ვამეშებულმა მიცქირა, მერე თავი წინა თათებ- ზე დადო და გაირინდა... შიშისაგან ვერც დაღამება გაეპვე, ვერც გააყენება... განთიადი- სას ნადირა გარეთ გავარდა, დღესაც არ ვიცი, რატომ არ დამფლითა, იქნებ ამიტომ დამინდო არსთაგამრივემ, განა ერთხელ და ორჯერ გაუშბრია მგელს ბალღი საკუთარი ღვევივით! რე მგელს თურჰე დედა ქალის ყნოსვა აქვს, ამიტომ არ აკარებს ბირს, მაგრამ მე სომ ბალღი არ ვიყავი აუდექი, მგლის ბუნაგიდან გამოვიქეცი, დღისით მზე მყავდა ვზის მარგენებლად, ღამე — ვარსკვლავები, მგელი კვალდაკვალ მომდევდა, ღამე ხეზე ავე- დი, მგელიც იქვე მოკალათდა, ასე გაუატარე რამდენიმე დღე, მგელი არ მვილდებოდა... ვინ იცის, იქნებ ბედი იყო ჩემი... შევეწრე მგელს, ამ მოკლე ხანში ჩვე გაუტყობი- ბოლომდე ასე რომ შეუხორა, ჩემზე ბედნიერი დედამიწის ზურგზე ადამიანი არ იქნებო- და... ჩემს თავისუფლებას ფრთა მაშინ მოეყვება, როცა მგელი აღარ მყავდა...

— რა მოუვიდა?

— ერთ დღეს ველზე მარწყვსა ვერყუდი, ჩემი მგელი წამადგა თავზე, ბირიდან სი- სხლი სდიოდა ბეჭმავს, თვალებით რაღაცას მოხოვდა, დავაკვირდი, მარცხენა ბეჭის ძირ- ში იხარბი ბჭონდა გარჭობილი, მიუხახლოვდი, ვუმგელი-მეთქი, ამასობაში სული განუ- ტევა, როგორც კი ისარი ამოუწაე, ვიდაც შვილდოსნები დამეცნენ, ხელ-ფეხი შემიკრეს, საკაცებზე დავდებული წამიფვანეს... ტყისბირას ნადირის ტყაეისაგან კარავი შეეკრაო, იმ კარვის წინ პატრონის ფეხებთან დამავდეს მონადირეებმა, ყვირილი აუტყვე: „რად მოკალათ მგელს? ის მჭეწნზე სამართლიანი და გამგებია იყო!“ პირდაუბანელი, ძონ- ძებით შენოსილი აღბათ არ მიკადრა მონადირეთა უხუცესმა... მალე პირუტყვივით ბა- შარზე გააყიდა და წამიყვანი...

მთვარე შავი ღრუბლების ლექში ჩავშვა, ზღვის ზედაპირი გადაშავდა, მაგრამ ისევ ამოუკურდა მთვარე შავი ღრუბლების შკაეიდან და ზღვის უკიდევანო სიშავეს რძისფერი გადაეფინა.

— მისმინე, ახლა ერთ ამბავს მოგიხატობ, — შეახო ზანჩულას იდაყვზე ხელი ანა- ხარსისხმა. — გედის ბარტყს წყლის პირზე ვზა აურია, მოულოდნელად ვიდაც გულშაემი ისრით დაჭრა ვზაბნეული, ფრთებს აფარფატებდა და საცოდავი მომაკვდავი თვისტომთ ნაშველად უხმობდა... თვისტომთა მაგივრად ჭილყვაფი შეესია ბეჭერულს.

მთვარის შუქზე ქალს თვალემა აენით, ანახარსისი განაგრძობდა ამბის თხრობას: — მეფე სოლონის სასახლეში ვნახე, როცა შენ ამ ვზაბნეული გედის ცეკვას ასრუ- ლებდი, შავ მარმარილოზე დაეცი თეთრი სამოსით მორთული, გულწასული გამოგიყვანეს გარეთ... იმ ცეკვამ მომიტხრო შენი დავსილი სიყრმის ამბავი, ეს ცეკვა კი არა, მოთქმა, მწარე მოთქმა იყო, ცრემლი, მეფე სოლონის სასახლის პალატებში ჩანჩქერივით მო- თქრობდა... სხვა დროსაც მიჩახიხარ ცეკვისას, წვერაწვერილ ხანჯლებს შუა ცეკვაფდი, თავი ველარ შევიყაფე, გიყვივით წამოგვარდი, ხანჯლები მოგხვეტი და პალატიდან გარეთ გადავყარე... არ მინდოდა ხანჯლის წვერს წამოგებოდი...

— ღმერთო, შენა სახელის ჭირიშვი! რატომ აქამდე ერთხელ მაინც არ მასწრნე ასეთი ტკბილი სიტყვები? ვინა ხარ, საიდან გაჩნდი? ვიცი, შენი საკუთრებაა ~~ქართული~~ ^{ქართული} მხარაშ
ეს მაინც მითხარა: სად გამყიდი?

— მე გაგანთავისუფლე, მონა აღარა ხარ...

— საიდან მოდიხარ, საივ გიჭირავს გზა?

— საბერძნეთში ვიცხოვრე დიდხანს, ახლა შინ მოვდივარ. მინდა ხალხი სიმაართლეს ვაზიარო, მინდა ხალხის გულში ჩემი მოძღვრება აესღვიეთ ვთესო, რომ განაფხულზე ჭირნახულივით აბიბინდეს.

შორს, ცისა და ზღვის შესაყარზე ბჰელეთის ზოლიანი ჩრდილი გამოჩნდა. შავი ღრუბლები აღიონის ვარდისფერ ზოლს გარდიგარდმო გადაესერა. ამ ზოლის უკან მზის ანთებული ბურთი ამოიწვერა და თრთავე ერთად დაემგვანა საშქედლოს ქურადან გამოღებულ გაკარუარებულ ფარსა და მახვილს. მცირე ხნის შემდეგ ამ სიწითლეს ღრუბლის ფთილა გადაეფარა შავი ლენაქივით და მასაც შეუწითლდა ცალი მხარე, თითქოს სისხლით შეედებათ.

ამ სანახაობაშ ანახარსისი დააღონა, იგრძნო გრძნეულივით: ხვალინდელი დღის კარიბჭეზე რაღაც ხიფათი ელოდა!

თუთრაფრიანსა გენი სკვითების სამფლობელის უახლოვდებოდა.

¹ სკვითების სამეფოში დაბრუნებული ანახარსის მოძღვრებას შინ აღუდგნენ და მოჰკლეს დიდი მოძღვარი და ფილოსოფოსი.

თარგმნა იზა ორჯონიძეძემ

ჩ ვ ე ვ ა

რა თქმა უნდა,
ვერაფერი შვილი მონადირე ვარ,
მაინც ერთხელ გადვიკიდუ
თოფი, ტყისკენ გავსწიე,
სოფელმა რომ დამინახოს,
აღბათ გადაირევა.
სასაცალოდ არ ეყოფათ
დიდებსა და პაწიებს.
ჩემი თოფი,
თხუთმეტი წლის
აღბათ გაუწმენდავი,
წინაპართა ნაქონი და
ბევრჯერ დანაქუსები
არც დავტენე,
ვინ რა იცის,
თოფი შიმაქვს, ხედავენ,
ვინ მიხედება, ამდენი ხნის
თუა ხელშეუხები?
გაკიარე პურის ყანა,
გადავადექ სათიბებს.
ზოგის შრომას შევესწარი,
ზოგის ჩრდილში სვენებას,
ზოგი სამხარს მიირთმევდა
მინდვრის მწვანე ქათიბზე,
ზოგსაც გულის გასახარი
სიმღერის თქმა ენება.
ჰა, ტყისპირი, მდელოც, ვხედავ,
კაცი მიიპარება,

იარალი არ ასხია,
ჩინჩხვარს ფეხს არ აბიჯებს,
ნეტავ ერთი მაცოდინა
ჩირგვებს რად ეფარება.
ან აქ რისთვის დასუნსულებს,
რა ჩიტია, რა ბიჭი...
უცებ დასწვდა აბგას სხვისას,
ლუკმას საწყალ კაცისა,
არც შიშმა და
არც სინდისმა
უკან არ მოახედა,
შევუძახე, სახტად დარჩა,
თვალნი გადააცეცა,
მთხუცებული აღმოჩნდა,
ვერც რას ვეტყვი მკვახედა.
უხერხულად ავწრიალდი.
თვითონაც ვერ ისვენებს,
„შენ ნუ ნალვლობ, — მეუბნება, —
ჩემი არი სამხარი,“
მე ქურდობა მივატოვე,
თავი გამოვიხსენი,
გეტყვი, რახან ზედ წამესწარ.
სათცრებას, მახარე.
ნუ დამცინებ, სიყრმიდანვე
ხელვმრუდობდი, ვცოდავდი,
მერე ფიცით დავიფიცე,
მერე ღმერთმაც ინება,
სხვისას ხელი არას ვახლე,

თუმცა სიმწრით ვბოდავდი,
გამიჭირდა მიჩვეულსა,
კაცად გამოჩინება,
მაგრამ გემო ვედარაფერს
ჩავატანე იმ დღიდან,
საჭმელ-სასმელს სანამ ჩემს

თავს

არ მოვპარავ, არც მინდა,
აი ახლაც ვთამაშობდი
და ერთ რამედ მიღირდა
ეს სამხარი, მოპარული,
საკუთარი ჯამიდან". —
ესა თქვა და ზედ ფერდობზე
მგელი ამოიზარდა.

ამან ჩემს თოფს ხელი სტაცა,
მთებმა დაიგრიალეს,
დაუტენავს რომ ვამბობს
ნეტა მეტს რას იზამდა,
იჭექა და იქვე ჩვენ წინ
გააგორა ტიალი...
ცარციათის საოცრება,
თუ გენებოთ, ეს არი,
საკვირველი დღე გათუნდა,
ვერ ამიხსნის ვერავინ,
ან ამ კაცს რად გადავაწყდი,
ანდა ეს უეცარი
დაქუხება რაღა იყო
თოფის დაუტენავის?!

უ მ წ ყ ე მ ს ო დ

სად არის მწყემსი,
გზააბნეულ ფარას რომ იხსნის,
ახალგაზრდობავ, დაიკარგე
სად უპატრონოდ?!
სად არის მწყემსი,
კლდის ქიმებს რომ
ანთხია სისხლი?!
სად არის კაცი,
მე რომელსაც თქვენთვის ვნატრულობ?!
ახალგაზრდობავ,
რად მოუდუ ღობეს და ყორეს,
როგორც პირუტყვი დამშეული
შლეგი და ხარბი,
ვინ გადაგარჩენთ
ბნელ უღრანში დაბნეულ ხბორებს,
თვალახვეულებს
ნარ-უკლებით, ძეძვით და შამბით?!
ეჭვი, შავი კლდის წვერთზე
თუ შედგა მწყემსი,
თუ დაგარჩიათ სათითათოდ,
თუ მოინება...
მოუა კი ვინმე,
რომ გიცვალთ ცხოვრების წესი
და გზად წარგიძღვეთ,
რომლის ბოლოც უცოდინება?!

მონოგრაფია

რუსულიდან თარგმნა გიორგი მაკუშაძემ

ოგი მამაკაცია, ერთი მეტრი და სამოცდაათობმეტი სანტიმეტრი სიმაღლი-
 სა; პოდა, შუა ტანისა ყოფილა, ანდა სამუალოზე ოდნავ მაღალი; წონით
 თანამოცდაექვს კილოგრამა იწონას, მაშ; ძველებური, პეწიანი შარკლას ქაბარზე მოზრდილი
 მუცელი წამოსიყვებია; მაკკატებივით გაუფებული, მოლურჯო-გაფინედილებული ლოყები ავად-
 მყოფურად დაძარცვია, ხელები საფუარივით დაფაშვრია, ქონის სქელ ფენას დაუფარავს
 ძვლები და კუნთები, სახეო? პირი დაუღია და გამოუჩენია ოქროს გვირგვინები, პლასტმასის
 თეთრი კბილები, თუმცაღა მათ გვეშ ისევ ოქრო შეფარულია. მდიდრული პირია, ვერაფერს
 იტყვი! კბილის ეჭიმი, ვინც ეს სასწაული შექმნა, კარგა ხანია ცოცხლებში აღარ წერია; პო-
 და, ვეღარავის პეითხავ, რამდენი გრამი კეთილშობილი ლითონი ჩაუსვამს უსახლო დრძი-
 ლებში, უფერულ დრძილებში. გამობერილი ლოყების ფონზე ტუჩები მოლად გათხელება,
 კბილებზე მჭიდროდ მიკერია და როცა იცინას, ოქროსგან ვეღარ დაუცილება. პო, კიდევ
 რა? ცხვირი, რა თქმა უნდა, აი, საოცრებაც ეს არის — პატარაა, ძლივს მომჩინარე, მოლად
 ჩაკარგულა წამოზიდულ ლოყებში, თხელი, ჩაღრმავებულ-ხრტილოვანი ცხვირი. აღარსადია
 ქვედა ქუთუთოები, აბა, ქუთუთოები ხომ არ დაერქმევა გაბუებულ ლოყებზე ჩამოსიებულ
 გამოფიტულ კანს. ზედა ქუთუთოები დამძიმებია და დანაოჭებია, წამწამები შემეჩხრებია, ზე-
 და და ქვედა ქუთუთოს შორის ავადლები ჩამსხდარან, თუმცაღა ჩატვეთ ვერ კი ჩატველან,
 შავ-შავი, უართოდ ფაქრილა თვალები, ნაცრისფერ-მომავო გუგები. წარბებიც საფერია — გა-
 დაკლმულ-დაქანებული, წარბებშუა კი ძალიან ჩაღრმავებული ცხვირია. ახლა შუბლს აღარ
 იკითხავთ? ამ ცხვირის ჩაღრმავებასაც ხომ შუბლისთვის წაუერთმევეია ადგილი. თმა შეთხელე-
 ბია და შუბლიც მოდილებულა, კეფაზე შერჩენილი თმა შუბლზე გადმოუფარცხნია, ოდნავ
 მაინც დაპატარავდესო, მაგრამ სულ ერთია, ვერაფერს შეეღეს, დიდია, უსამეცლოდ დიდია!
 აი, თითქოს ვეღარაფერი ითქვა. პო, კიდევ ყურები დავეჩხა. ყური ყურსა პგავს, ესაა მხო-
 ლოდ, ბიბილოებზე ზედმეტა ხორცი დასდებია, თუმცაღა ეს რა სათქმელია, ლოყებთან, აბა,
 რა მოსატანია. ისე, თხელ-თხელ სახეზე კი შეამჩნევდა კაცი, მაგრამ მის სახეზე ჩაკარგულან
 უჩინო ბიბილოები, ბოლოს და ბოლოს ხომ ვერ ააგლეჯ და სხვის პირისახეს მიაწებებ? მორ-
 ჩა და გათავდა!

აბა, რაა იტყვიანთ ასეთ სახეზე? კაცმა რომ თქვას, მე რაეღაც ვიცი, რას იტყვიან — თხე-
 ლი ტუჩების პატრონია, პოდა, ნაღდად პოროტი და წუწურატი იქნებოა. განა ამას არ იტყო-
 დით? ახლა კი შეცდით და ეს არის! სწორედ რომ კეთილია იგი, გულუხვი, საოცრად კეთილი
 და გულუხვია; არ დამიჯერებთ, ისე კეთილია და გულუხვი, რაო, ლოყებგამობერილია, აღ-

მათ მუცელქორი იქნება? არა, ისევ ჩაფლავდათ ერთ ციციქნას თუ ჩაიციდნენ პირში; მოელო
სიცოცხლე მუდამ ერთი ბეწო ყოფნიდა, ახლაც მცირეოდენით კმაყოფილდებოდა. მას ამოდენა
ლოყები საიდან წამოებებოდა, მკითხავთ ალბათ. აბა, საიდან უნდა ვიცოდეთ? ხომ გუბნებით,
შორსაა-მეთქი მუცელქორობისაგან; შენდეთ, სულაც არ გაბლავთ ღორბეჭედი მუც-
ლი აქვს, ჭკვიანი იქნებათ, მეტყვიით. არ ვლავთ, იქნებ ასეც იყოს, განსჯეთ. ვერცხვით.
ხეტა ვიცოდეთ, რა არის ჭკუა... შავი თვალები? შავი თვალები და ცბიერი, დაიხებოთ. აბა, ამას
რად კადრულობთ. თავიდან ბოლომდე სული და გულია გახა ყველა ხელება, მაგრამ მაინც...
აი, თუ ვნებავთ, სიმართლე ესაა. რა ცბიერებაზე მელაპარაკებთ; მსაკვრობა გუნებაში არა-
სოდეს ჩაუდგია. ახლა ერთი კბილებიც ვნახოთ, პა! მაქციერაა, სიმდიდრე ქვეყნის დასინახად
გამოუდგინა, კუდაბზიკობსო. აბა, რაგნა ბრუნდავთ? სად იყო მაშინ ფაიფური და მისთანა-
ნი; ორი წელიწადი უტრიალა კბილებს და ისე საშველიწვილოდ გაიქცა, სამუდამო გუ-
გონება.

უკვართ ეი ამისთანა კაცება ქალებს? მე, აბა, საიდან უნდა ვიცოდეთ. ეს კია, ერთს უყვარ-
და, მაგრამ... გარდაიცვალა. ის ქალი უკვე ცოცხლებში აღარ წერია; ოცდაორი წელიწადია
მოკვდა; სხვებს თუ უკვარდათო? არ ვიცი, ძნელია ამის თქმა; აბა, რას მიხედვები. პო... რა-
ტომღაც მგონია, მისთვის ეს საგნებით სულ ერთია, მისი გულიც მკვდარია. ისე, რთვორც
წესი და რიგია, ქაჩავს სიახლს და აწოდებს გადაღლილი სხეულის ყველა ასოს; ხანდახან,
ცხადია, უჭირს, და მაინც აწოდებს. მაგრამ სხვა დანარჩენისთვის ეს გული მკვდარია. თუმ-
ცა არა, ყველაღრისთვის არ ნომკვდარა, მაგრამ ამას შენდევთ ვიამბობთ. აი, ახლა ეი თით-
ქოს ყველაღრის ითქვას...

ასე და აწრივად, ჩემი მოთხრობის გმირი ცხობილია. რა, გმირი? გმირით, უბრალოდ
ასე ითქმის, თორემ ხამდვილად, არა, რა გმირია? ნანაკაცი, ადამიანი, პირთუნებათო; რაც გნე-
ბავთ, ნაა თქვით, მსოფლოდ გმირიო, ნუ იტყვიოთ. არაფითარა გმირობა არ უოფილა არც
მის ცხოვრებაში, არც მის აწროვნებასა და ქვეყანაში; არ უოფილა და არც იქნება. ისე, დრო
კიდევ აქვს, მაგრამ არა მგონია, ამით რამე შეიცვალოს. ერთი სიტყვიით, გმირია თუ არ არის
გმირი, მისი ბედი ძალიან მალეღვებს. რითიო? არ ვიცი, მაგრამ მალეღვებს ეი. ხშირად მი-
ფიქრია მასზე; მის ბედზე; პოდა, მიხდა მის ბედში გავერკვე...

მაიხვ რითა ნაღვლებს ვიბის ბედი და მისი გახსენება გარკვეულ უხერხულობას რად
მგერის? ეგებ ის, რომ ოდესღაც ცხობილმა არქიტექტორმა, მრავალ კონკურსში გამარჯვე-
ბულმა და ღაურქატიმა, ზურთამთაღვრებაზე უცებ სული იიყარა და ხელი იმას მოჰკიდა, რა-
ზედაც ჩუმად ნათელი სიცოცხლე ოცნებობდა. ხეტა რა მოხდა? ერთხელ დაიჩივლა, ყველა-
ფერი ყელში ამოიკიდათ, და ფუმფულა ბელი ყელზე მიიღო იქ, სადაც წესით, ადამის ვაშლი
უნდა ჰქონოდა, მაგრამ სადღა ჰქონდა; ქონს ამოგვსო ყველა ჩაღრმავებული ადგილი და ყო-
ფელივე ისე მოგსწორებინა, თითქოს გზას სატყეებშია მანქანამ გადაუარაო. უნდა გამოეტყდებოდა,
მაინც ვერ კიდევ არ მესმოდა, როგორ შეიძლებოდა ასე გარღმბულიყო ანდა სუხველაფერი
მოყარებოდა. ერთ დუდაქალაქში მე ვნახე ქუჩა, სადაც მისი გეგმით შექმნილი სახლები ჩა-
რიგებულიყო. ადრე ვერც ეი წარმოედგინა, თუ მისი ნაზრევი ასე განსორციელდებოდა,
მაგრამ თმმა თათქმის პირწმინდად აღოკა მთელი ქალაქი და ის ქუჩაც, ქალაქის მთავარი
ქუჩა. პოდა, სთხოვეს, ხელახლა გაეშენებინა თავდაპირველად დააპირა ნთლიახად აღდგინა
მთავარი ქუჩის იყრი, რათა იწათ, ვინც ამ ქუჩაზე დადიოდა და იცოდა მისი თითოეული შე-
სახვევი, ჩიხა, ხვეული თუ ხარვალი, ის უკანასკნელაც არ დაეკარგა, რაც ონს გადაურჩა;
ნართალია, ცოტადა გადაურჩა, მაგრამ რაღაც ხომ მაინც შემორჩა. იქნებ იგი არ იყო სწო-
რი, იქნებ ადამიანებს თავიანთი მახსოვრობის დაბეჭვა სჭირდებოდათ, რომ ყველაფერი და-
ეწიყებისათვის მიეცათ და ისევ თავიდან დაეწყოთ. ეგებ არც იყო საჭირო აი, იმ კლთხეში
სკვარის აღდგენა. სადაც ერთი დროს, სხვა ცხოვრებისას, ონამდგ, ახალგაზრდობაში (ან იქ-
ნებ საერთოდ არ არსებობდა ის ახალგაზრდობა და ყოველივე ეს ბოდგაა, ავადმყოფური
ზმანიება; ეგებ ასე უფროოდ დაბერებული, ძაძამოსილი და მარტოეული გაჩნდა იგი ამ ქვე-
ყანაზე) ნაწებიანი ქალი მოუთმენლობით აწრილებულ იმ ვმაწვილთან პაემანზე აგვიანებდა,
ვინც უკვე აღარ არის, დიდი ხანია აღარ არის ამ სკვარში, ამ ქუჩაზე, არც ამ ქალაქშია და
აღარც ამ ქვეყნიერებაზე; სადაც ნიწაშია ჩაფლული აწედან შორს და ზემოდან თუნუქის
ვარსკვლავი ასვია. იქნებ ის ვმაწვილი ყველასთვის უცნობია, აღარავის ახსოვს ამ ქალის გარ-
და? ეგებ არცა ღირდა მთავარ ქუჩაზე და აი, იმ უკვარჩნიანი კაცის ხოვანაში სახლის აღ-
დგენა, სადაც ონამდგ, ბედნიერ და დაუფიწყარ დროს ცხოვრობდა მისი ოჯახი; დედამისი ეი
თავის რძალზე, ესე იგი, მის ცოლზე იყო გაბურთული, ხოლო ბავშვები, მისი ბავშვები დარ-

თქლილ მინას ცხვირით მიკეროდნენ და მამის სამსახურიდან დაბრუნებას ელოდებოდნენ. პო-
და, ისიც მრუხდებოდა მინ, წინასწარ ტყებოდა იმით, რომ სულ რამდენიმე საათის განშო-
რების შემდეგ ბავშვები უნდა ენახა. ეს სახლი თავის ჯილბიანად ნაცარტუტილ იქნა შრმა
ჭურჭმა, იღმცა არ ღარა ამაზე ღაპარაკი. იმ კაცმა კიდევ ვარგა ხანს უნდა ეკავებოდა ვაჭარ-
ჯები მაწახე, ესე იგი, მთავარ ქუჩაზე, და სახლი, განოცარიელებული სახლი, რომელიც
თუიდაც ათასი სულა ბინადრობდა, აღარასოდეს იცნება მისი სახლი, არცა მარტო მამის-
ღების ამშლელი ძველი სახლი. ვახა ი, ამ ბავშვებს ესაჭიროებოთ თამამდღეს მამის მამის
ურიაში, შედუღებული კონუსალური ბინებით, უზარმაზარი ადარბაზოებითა და ჩაბშულ-ჩა-
ხუთული პატარა ეზოებით, ურომანეთს შეუშენველად რომ უერთდება, და სოფლურ უაილაზე
ამეზებული ჯარდუღუბო და ბედლები? პოდა, ისე გამოადიოდა, რომ რამდენიმე გრძობამო-
რეულს გარდა, ვისაც, სიტყვამ მოიტანა და, ამ ქუჩის ცხოვრებასთან არადერი ესაქმებოდა,
მიაი აღნიშნული იერს აღდგენა არავის ატირდებოდა.

ნემმა გმირმაც უარი თქვა თავის ხალაღიკებ ნამაფიქრზე. სხვათა შორის, თვითონაც
რომ არ ეთქვა უარი, სულ ერთია, დაშკუეთები ათქმევიინებდნენ. მაქმანი, ქახდაგი, სვეტები,
ფიგურები, რასაკვირველია, რეალისტური უნდა ყოფილიყო და ნამდვილიყო, უნდა გეფიქრა,
სოციალურად ანონიმური ეს არ ეკოხებოდა — მაგალითად, მკედელს ხელში ურო უნდა ეჭი-
როს, კოღნეურნე ქალს — აამვალდ — არამედ საგნობრივ-ხივთიერად აღგანგა... ი, ყველაფერი,
რასაც მისგან მოთხოვდნენ.

ასე რომ მთავარი ტუჩია პირგანდელი იერის აღდგენაზე ნემმა გმირმა, ზნეობრივი მო-
საზრებით, თვითონ თქვა უარი. ისე ნეტა რას აეიხირე, ჩემი გმირი და ჩემი გმირი. გმირია
თუ არაა გმირი, სახელი და გვარი ხომ უნდა ჰქონდეს; ცხადია, მამის სახელიც ექნება, რად-
გან დედამისის, იმ სახელივით ქალია გარდა — ღრმა მოხეცეპულს შეეესწარო, ჩინდალეულ-
სა და გამოყრუებულს — ნამაც პყავდა, თუძცა იგი ღანდად ახსოვდა — ახალგაზრდა გარდა-
იცვალა. პოდა, მამის სახელიც ჰქონია! ჩემი გმირი ცოცხალი აღამანი კია, მაგრამ გამოგო-
ნილ სახელს, მამის სახელსა და გვარს დავარქმევ; მაგალითად, ვალერიან ინოკენტიევის პუშ-
კარსკის დამიჭირეთ, ეს ნიიტომ ეს არ მონდის, რომ იშვიათი სახელი და გვარი ჩემი სუსტი
მხარეა. აუღაც არა მისი ნამდვილი სახელის, მამის სახელისა და გვარის ყველაზე მიახლო-
ებული ვარიანტი ავირჩიე; ასე რომ ნუ დამბრახავთ; ამას იქით ჩენს გმირს ვალერიან ინოკენ-
ტიევის პუშკარსკი ერქმევა, შემოკლებით — ვიპი. პო, კინალამ დამავიწყდა: ჩემი მათხრობის
თავში მიეტიევებული გულშაფიწყობის გამო სულ განოშრია არცთუ უმნიშვნელო ამბავი —
ჩემი გმირის, ესე იგი, ვალერიან ინოკენტიევიჩის წლავანება. მამ ასე, როცა ერთმანეთს
პირველად შეესხდით, იგი სამოცდასამი წლისა იყო; პოდა, ახლა სამოცდაექვსია იქნება. სულ
უბრალდ არითმეტიკაა — სამოცდასამს მიეუმატოთ სამი — სწორედ ამდენი ხანია წილად მხვდი
პატივი ვიცნობდეთ... ვალერიან ინოკენტიევიჩს თავაზიანად, მაგრამ ვადაქრით უთხრეს უა-
რი, არც აზრის გამოთქმა ღააცაღეს და აღარც საივლეულად ვაუშვეს.

მინაც რა იყო ემის სთადარიგო პროექტი? კიბნი ვადაწყვიტა ბედი ეცადა და ისევ გო-
ბოკობატოქტივიჩებს მიბრუნებოდა, თამაც ერთ ღროს, თუნცა სულ ასეა ღროს, წარმატება მო-
უტასა. მინა არტიტეტურული ბედია თუთ ღე კორბუხიესაც ეს თრიგინალურად და თანამ
ხედვად მიაჩნდა. ამ უაილაზე ვიპმა მხოლოდ ერთადერთი შენობა აავო — სადაწესებულებო
სუპერკომპლექსი, მკვეთრად. პრინციპულად ასიმეტრიული, აისბერგივით უზარმაზარი, აის-
ბერგივით თგალისომჭრელად რომ ღაპლაგებდა ჩრდილოურ მცხრილ მზეზე. კუბები, პარა-
ლელეპიპედები, ტეტრაედრები უწესივოდ დაბვაებოდა ერთმანეთზე და ვეარდალი საპა-
ერო ტალანებით ერთდებოდა. ყველაზე გასაოცარი მინაც ეს იყო, რომ შენობაში ვერსად
ნახავდა ჩაბნელებულ კუნჭულებს, მრუმე საკუჭნაოებს; ჩვეულებრივ დაბინდული დერეფნე-
ბიც ეს დღის შუქით ნათდებოდა. ყველგან ნზე და პაერი დავანებულიყო, შილა ეზოების ხას-
ხასა ხანწვანე ჭვირაედა ისედაც მომწვანო მინას და შენობის შივნით საგნებს რაღაცნაირ და-
მამწვიღებელ, თბელ იერს ანიჭებდა. მოლიანად რაციონალიზებულ მიზანსწრაფულობას ათ-
კებდა იმ ბავშვის ფიკბელი მგზნებარება, უმწყო გულუბრყვილობა და თავზნებულადებული გა-
ბედულება. ვიპაც კუბებს მკაცრად მოწესრიგებულ სამყაროში ერთი ალიაქოთი ატეხა...

ისე, ვიპის მგზნებარება სულაც არ შეეფერებოდა მის გარეგნობას. შეეფერებოდაო? ეს
მგზნებარება ისევე ღამობდა ვიპის დამძიმებულ-შემჭკნარი სხეულიდან ამოხტომას თუ ამო-
ვარდნას, როგორც ტეცხლის ენები პარპალებენ ხანძარმოდებული იღნავი და სახიერი შენო-
ბიდან.

რას იტყვი, მაგალითად, ესეთ თანამშრომლებს, როგორცაა იარაღების შეცვლა? ავი-
ლოთ თუნდაც ვითურა ტადარივით ნატიფი „მარტინის“ ბოთლი; ბოთლს რატომღაც მოვა-
ცდითო უცნაური იარაღი და მის ხაველად გველაგულ დაგაწებოთ ძუძუთა ბავშვს. ტერმ-
ლო შამპუნის იარაღი, რომელზეც მონღოლური მიწაგულა აბატი და ბავშვთა ბავშვთა
ლასავით მრგვალ თავზე საპნის ქაფის ბუნებულები აყრიან. დიურთმანა, ამუების შემდეგ „მარტინის“
დადებულ სურნელებს თითქოს საფლავ ქრებოდა და სასმელს ანუარად სუქსუქსუქსუქს ვე-
მო ჰქონდა. გინახავთ ვაქსის იარაღიანი სუბროს ქეზის გემო? პოდა, გინახავთ ქა-
ზინლარი გემოსი კია. ახლა „ნანელის“ სუნამოზე დაწებულ ნიშადურის სპირტის იარაღი-
ზე რაღას იტყვი? კვიასეთ გილანს, ვისაც უცდია ხანუკარი საკმეველი ეგვიპტეზინა. მე კი
ვიცი, ვაქითვე უყვე- ნქითლებელ თვალდებზე ცრემლი მოგადგება თურმე. სული ყულში მო-
გებჯინებ; აი, ხედავთ? ესეა საფ ქრება გულური მომბიზვლელობას ეს ანაფორა ატეხელი სურ-
ნელები? სანაფიეროდ ნიშადურის გამომაჯინებელი და მანჩროჩელა სუნი ათროლოებს
მოტყუებელი მოლოდინის ნესტოებს.

იარაღების გადამწერგვანი ვიპი ისე გაიწიფა, რომ კრისტინ ბერხარდი მონაცონია, ვიპის
ფანტაზია მართლაც უსახდვრთ იყო. სულ ახალ-ახალი ბავიენტები გამოშქრივდებოდნენ
ხოლმე მის წიხაზე დართო, თუაღურ მავიდაზე, რომ გვეყნირება შევითავსებელ ირსებოთა
ჯერარნახული შეთავსებით გაეოცებინათ. დიას, ჰემო მეგობარო, ხარობლა ვიპი. ადამიანი გი-
ნიცდის იარაღური მოკია, ვიზუალური ტრანსას გველენას: გემოვნება, ყნოსვა მხოლოდ და
მხოლოდ საბრალს მონებია ბავივლოობითა სიგნილებისა. როდესაც მე, ვაქვით, ვხედავ ჩემს
სახლებს ღედაჭალაქია ნთავარ ქუჩაზე, თავს ისე ვგრანობ, თითქოს ტორტითა და ნამცხვარით
გულს მოვიკობზე, და ეს გამაბრუნებელი სიტყვო კრუნჩხავს ჩემს სანერწყვე ვირკვლებს,
პირში ნწიკე გემოსა გვრძნობ, გულზე მამარივს და თუ ასლა განიან წყალს არ დავლევ,
უაულოდ მასაქმება. ხილულობია და შეგრძნებადობის პარიოდესულ შეტოვისებლობას ბო-
ლო ყლავა, იმარჯვებს სილულობა, მადველოობითი შეგრძნება, გვეცხობის უფსკრულს რომ
ავსებს ამ თრ შევითავსებელ მოვლენას შორის.

ვეილაფურ ამას ვიპი ოღაავ შევებუნებულ დიმილით ამბობდა, თითქოს თავისი, ცოტა
არ იყოს, უცნაური ვატაცების გამართლებას ცდილობსო. მაგრამ თამაშისა მთლიანად ჩა-
ითრის იგი, იგონებდა ათასნაირ კომბინაციას, ბავივურად ახარებდა მოულოდნელი ვფექტი.
ამასთან ეს თამაში ხელედიანი თამაშიც იყო. ახალგაზრდა თავისი უჩვეულო ჩაგუყნა ადამი-
ანების გემოვნებისა და შეგრძნებისზე, რომელთაც ჩვეულ რეაქციისა და გემოვნებას უსპობდა,
და გოველივე ეს ეწინარეს თამაში იყო და მეტი არაფერი. ვიპმა აღიარა, ჯერ კიდევ ბავივო-
ბაში დაგვეფულა ამ ხელთვნებას და არქიტექტურა მხოლოდ იმისთვის ავირჩიე, თვალი მიმე-
ღვინებია, რა სავეცოლელებას განიცდის გემოვნება თვალის კარნახით ასე მხედველობითი
ხეგავლუაითო.

დიას, არქიტექტურა მისთვის თამაში იყო, მხოლოდ თამაში და მეტი არაფერი; და რო-
ცა ვიპის ყველა პროცენტი ერთი ბულის მოსმით უარყვეს, თავიდან მოიცილეს და მის არჩე-
ვანი აღარ დარა (თუმცა არბუვანი მაინც ჰქონდა — ეკუთვებინა თუ არ ვეცითებინა, უშენებინა
თუ არ ეშენებინა, დათანხმებოდა თუ უარი ეთქვა), თამაშის ვნებამ სძლია ყოველგვარ ზნე-
თბრთვ ყოყმანს; პო, სუსტი გამოვლუქი, მაგრამ გარისკვა მომიხდაო, შეშქრთალი იმართლებდა
თავს ვიპი. მე კიდევ შემეძლო სხვა გზას დავდგომოდი, მაგრამ ეს გზა ვარჩიე. მართალია,
გული შტაოდა, მაგრამ ეს ტყვილი სასურველი იყო. უნიჭო ხარ, საცოდავი ხარ-ნეთქი, ვე-
უბნებოდი ჩემს თავს, მაგრამ თან თანმოყვარეობას მიაშებდა ნდობა, იმედი, რომელსაც ჩემს
უნარზე ანუარებდნენ. მე, აღბათ, ნთელი სიცოცხლე უხერხემლო ველექტიკოსი ვიყავი; ესარ-
გებლობდი ვმოქებისა და სტილების აღრვიით და დავინოდი ყველას, პირველ ყოვლისა კი
საკუთარ თავს; და მეც ვიკინოდი, მაგრამ მოავარი მაინც ვატაცება იყო, პატივმოყვარეობა
და წარმატების წეურვილი. ამას რომ ჰყვებოდა, დაშრეტული თვალევი ვიპს ჭალუზავით წე-
ნოვანი კუთხოვებით დავუარა.

იგი, ხევისი ვიპი, ოდნავ ახვილებდა, მთლად იკრე როდი იყო საქმე; ასეა თუ ისე, ვიპს
ბოლიში უნდა მოეზადა. მის ქუჩაზე იმდენი ხე იდგა, რომ კი თრმოცდაათათასიან ქალაქს ეყო-
ლოდა. მაგრამ ეს სიმწეაზე გამოცალკეებულა იყო გვიცგამ. ქვა რაღაც ბუნებრივს არ ჰგავდა,
არც ცოცხალი გვეგანებოდა; მთლიანად დავუარა პერთუან ნაქმასის ბლახდს; სიმწეანს კი
მსლავრით ვავილა ირთუბი, სხვანაირი იყო, ვიდრე ქუჩის სიმწეაზე, ყველაფერს მოდებოდა,
ვეილაფური დავნოქი და ქვისგან გამოცალკეებულ, გამიკნულ, გვიასთან შევითავსებელი ეს
სიმწეაზე უარყოფდა ქვას, მაგრამ გვიამ იმსლავრა და დათრგუნა იმწეასე...

... ვიბი ჭადრაკსაც თამაშობდა, თევისთვის თამაშობდა. მისი გაორებული არსება თეთრებისა და შავების რრთაბრძოლაში მოუღობდა შეგნა. თბი დაბტყმას დაბტყმაც აკენებდა მეფისა და ლაზიერის ფლანგებზე. თუშცა არც ერთ მობაეჭრეს უდგებოდა და არც მტორეს. ნეტა გუნახათ, რა საბახავი იყო: ქათრათა ჭახამებული ბერახვი ეცვა ერთი ფერის დაბბაის-ლური, ღართოკყანძიანთ მადსტუხი ებნია და ისე უფლიდა გარშემო ჭადრაკის დაფას, ერთხელაც არ ჩამოადკობოდა; ისე დაბყურებდა დაფას, როგორც დედაძიწის გაღმარებულს მძიმე თუთომღრინაგიდან. ჭადრაკის ფიგურას, რ თითს დაბელებდა და მოწყყეტის წინსტყმას დაფას, დაფხის აქინავებდა ხელში, მერე უცებ შებერდებოდა და ფიგურის ამორსიულ უჭრახე ტყაუტნიით დაღებდა. შამათამდე სკჷნეა არსოდვა მიიყვანდა. როგორც კი თეაღრობტუღი პოზიციას შეაჯახებდა, ერთი ხელის მოსმით ფაცხლავ გაღიყრიდა ფიგურებს დაფიდან და დაფსას სინახულით უყურებდა ცაროულ შავ-თეთრ უჭრებს. დღეში ერთ ხელზე მეტს არ თამაშობდა, მო, ვაშს საათიც ბტონდა. უაფურის რომ გადაუგაქდა, რაგოიგობით დაბტრავდა ხელს საათის ბერკეტს და აგზნებული ამოწინებდა დროს.

დროის წარმაგლობის შეგრძნება არც ერთი წამით არ დალატობდა. აქე მენყვცნებოდა, როგორც კი რალაცას იზანს, მვისეე დაბტერს ხელს საათის უხილავ დალაკს და ფიცხლავ გამოთელის-მეთქი დანარჩენ დროს.

...თავისი საცოცხლე მან სამ თანაბარ ნაწილად დაყო. თცდაორი წელიწადი სწივლობდა, არქიტექტორი რომ გამხლარიყო; თცდაორი წელი არქიტექტორობდა, თცდაორი წელიწადი არქიტექტურის ხსუნებაც კი არ უხდოდა. საკუთარი ბინიდან გარეთ გაყარა ყველაფერი, რაც კი წააადელ ცხოვრებას აკონებდა. არ ყოფილა არავითარი არქიტექტურა, არ ყოფილა ის თცდაორი წელიწადი, მორჩა და ვათავდა თავს ისე ვგრძნობ, შეუბნებოდა ვიბი, თითქოს ჩენი ახლანდელი ცხოვრება ბაყშყობას თან მოჰყვათ. სხვა არაფერი ყოფილა და იმ შუაგულ ცხოვრებისა არაფერი მახსოვს, არ შენიძლია მახსოვდეს და არც მახსოვს. ჩენი ბაყშყობა პირდაპირ ახლანდელ ცხოვრებად იტყა, ერთხელ იალტაში მოკლე შარვალი ვიყიდე, ჩავიცვი და ხეივანში გავედი. და უცებ, სე გავიყვირდებოთ, თავი ბატარა ბიჭი მეგონა — სანამ ათი წლის შევარულდებოდი, მოკლე შარვალს ვიცვანდი. ტანიც სხვაშარა გამიხდა — მსუბუჭი, მოქხილი, მარდი; და პოთ სირცხვილი. მოულოდნელად დავეცი ინდიელთა საბრალო ყიფინა, ხელში გიღზე მივიღე და ცალ ფეხზე სტუნვა-სტუნვით გიგჷანდი დაბბაისლური შესახედაობია ხანშამესული ცოლ-ქმრისკენ, შორიაბლო რომ მოსვირინობდნენ. ახლა წარმოიდგინეთ მათა გაოცება. გაოცება კი არა, შიშა, რთცა თავი მოპკრეს ტყუანე გადასულ, ხახმო-რეულ ოტროფელას, სტუნვა-სტუნვით მათვენ რომ მიქანაობდა. წარმოდგენილი ვაქვთ პოდა, ძალიან კარგი ახლა იქნებ ისიც მკითხოთ, მერე რა მოგივიდათო. უხედები, ვხედები, რაც ვაიდიჭრეთ: შეცნუნდა, სულ ბოდიშები იხადა, უკან დაიხიანო; არაფერი ამისდაგვარი! არც კი შეგხერებულვარ, ისე აფუარე იმათ გვერდი; მოსვირინებნა გაოგნებული მზერა გამონაყოლეს. სირცხვილი კი არ მწყავდა, სიხარულით ვიყავი ატაცებული. გესმით, მახართდა და მეტი არაფერი. ისეე გაიდვიბა ჩემს არსებანში ამ ბედნიერმა ბაყშყურმა გრძნობამ და ყველა გრძნობა დახრდილა. აი, როდის ყუკუთვნოდი ჩემს თავს და არავითარ ვაორებას...

რა ვიცოდი მე ვიბის ცხოვრებისა? ის, რასაც თვითონ ჰყვებოდა თავის თავზე, რაზედაც ლაპარაკობდა მისი საკჷმე და სატყიელი, რაზედაც მიგგანიშნებდა მის ირგვლივ მღებარე საგნები. ვიბის ბინაში კი სულ რომ არ ელი, ისეთ საგნებს ნახავდი კაცი. რას იტყვით თუნდაც ორ ქანდაკებაზე, ვიბის ფართო კაბინეტს რომ ამშვენებდა? აი, მეფისტოფელი — ცბიერი, ნაღვლიანი და ხუჭუტონიანი; რქები ისე აბია ანტურაგისათვის, თორემ სრულგებითაც არ არის აუცილებელი. წაწვეტაბულწვერიაანი, გამოკვეთილი თხელ-თხელი სახე, მონა ლიზას ყოვლისმცოდნე ღიმილი; გამსტყალავა, მიპზიდველა, მომნუსხველი მხერა. მეფიატოა ცეროდ უნდა უყვროთ, რომ გაუსაღტე, თავი იარიდო, გვერდი აუარო; და უცებ — სორჩი გოგონას ღრუბლის ქელასაგით წათქათა ჭანდაკე, გუდიუთ ნაწი და მარნარი, ნაღვლითა და წუხილით რომ გივხებს სულს, რალაცას ვრახობ, რალაცა გვეცნობა, რალაცას ხედავ, ნეტა რა აქვთ საერთო მეფისტოფელსა და ქალიშვილს? ვიბი — რა თქნა უნდა. ეს მე ვარ ჩემი ცხოვრების შუა გზაზე, ამიხსნა მან ერთხელ და თითი გამვიცხავად მიაშვირა მეფისტოფელს; ეგ კი ის არის, რითაც ამ ბოლო ხანს ვცხოვრობდი. რად არ ვავატანე იგი აქედამ რატომ? ამიტომ, რომ აუცილებლად აქ უნდა იდგას უმისოდ გოგონა დაკარგავდა მომპიბეღელიობას. შეხედეთ, მეფისტოფელი ბრინჯაოსია; იგი მარადიულია; რაც დრო ვავა, მით უფრო ფახი დაეღება; ხომ იცით, სიპველე რასაც ნაშნავს. ქალიშვილი? იგი სუსტია, უღონო; ერთი ხელის ვაქნევი და

ყველაფერი გაქრება, ნამსხვრევებად, მტვრად და მირაჟად იქცევა. სამწუხაროდ, დრო დაშლის მას. პო, მიგისდით, ნუთუ არ შეიძლება ისიც ბრინჯაოსგან ჩინოსისადასო? ასეა ხომ? არა, არ გამოვა, არ შეიძლება. სად ესა და სად ბრინჯაო. ამას ისევ ნამსხვრევები, მტვერი გრბია...

უზარმაზარ შავ რთილს ნახევარი ოთახი უკავია; ამიერიც, თუმცა არც ისე ძალიან კლდე-რაოდობას, ლაქით გაბრიალებული მინათლებზე დალაპება და ჭავლებს ასხლურებს. ვიპი სწრაფად უკრავს, ღამეობით უკრავს, თითქოს მსუბუქ კანფეტებს ჰაერში მკანქსს. მკანქსი ხეის ქაღალდის კახფეტებს და არც კი ცდილობს ხელაალი შეაჩუბოს; დასტყვბ-მსტყვბ-მსტყვბ-ლაღ მნდება რაღაც სხვა, სრულიად სხვა, მასთან მბოლოდ მისთვის ცნობილი წესით, ანდა განწყობილებით, აღმონენით უკავწირებულნი...

კედელზე ჰვლია „ნოსტალგიური ნატურმოტივი“ კვითელ სურათზე ხატია ცისფერი თეესი, ბროწეულის მეწამულე მარცვლები, მგრქალად რომ ბზიბაეა; ზემოდან ველის ღიღი-ლოუბია, შიგადაშიგ თეთრწამწამა და კვითელთვალემა გაოცებელი გვირილები, ყარყარა სურ-რამი რომ აწყვია. სურათია ერთ კუთახში შავი-შავი, ნაღვლიანია, დაფეთებული თვალა მო-ჩანს, უსაბო თვალა, სახე რომ მიუტოყვბია და ცერად ვასტქერის კვითელ-წითელ-ცისფრის შეხამებას...

... მარტოველი, დრმა და ნწვილი სავარძელი, ჩამტვრეული, რბილი და მოლამუნე ტყავის სავარძელი, მადალი გვერდებითა და სსურგეთი; საჯდომი დიბალია, როცა ჭლები, ნიკაპი მუხ-ლებს ებჭინება; ჭლები და იძირები, ეფლობი, საკუთარ თავს ფარავ. მერე ნობიბ დიბირე კუ-დელზე დაკიდებულ თვალურ სარკესი იღანდები, რომელიც შავ, ჩუქურთმიან ხის ჩარჩოშია ჩასმული, და მიცურავ არცია ვერცხლისფერ ტბაში; სავარძელში დომიდ ჩამჯდარს ნიკაპი მუხლებზე დაგბჯენია და შესტქერი საკუთარ თავს; ოდნავ ირწყევი და მიბყვები ძლივს შე-სამჩხნე დრათონვა...

დველებური მოაჭირიანი საწერი მაკიდა — სამი მზრიდან პატარ-პატარა რიკულეები არტყია. შუამი გამოკვითლებული მწვანე მაუდი აფარია, რომელსაც მეღმის ორი მრგვალი ლაქა აჩნია. მაუდს გვერდებდაკბილული სქელი მინა აღევს. მინის ქვეშ ორი ფოტოსურათი დევს. ერთზე ნათელთვალემა, წვერნოშვებული მაძაკაცია აღბეჭდილი; მაძაკაცს უშველებელი შუბ-ლი მოტიტვლებია, ტახზე მუძალაროეს ქურთუკი აცვია, გვერდში თხელსაბიანი ქალი ედვას, უილაჯო მხრებზე კავის მარჯვენა ხელი აღევს, ქალს ყართოდ გახელილი შავი თვალეები აქვს; ყურებზე ჩამთვარცხნილი, გადატყეცილი თმა შუაზე გაუყვია. ვ-ენი ეიბის მშობლები არიან. მერე სურათიდან ავადმყოფურად ნახი და ჰაეროვანი ქალი იყურება. სიცოცხლე თითქოს ყრთი წამით შეყთვანებულა მის ყარდატა ახეულში, რომ იქნე, წამისად გაქრეს. ეს ეიბის ცოლია.

ორივე ყოტო სულმუდამ თვალწინ ედო ვიბის ხანგრძლივი მეშაობის დროს. ნუ იფიქ-რებთ, თითქოს რაღაც იარლიყები, ჭადრაკი თუ სხვა რან ასულდგმულეზა ცხოვრების უკი-ნასკნელ მესამედში; არამც და არამც! თრმა ამბავია, ორ რამეზე ზრუნვამ მთლიანად შთანთქა ვიბის არსება, როცა არც კი არქიტექტურა გაქრა მისი ყოველდღიური ცხოვრებიდან. რა ქნა ვიბმა მერე, როცა გულმკერდზე გამარჯვებისა და მისივე დამარცხების ნიშნად ლაურეატის შნოიანი მედალი აუბრწყინდა? ყფემერული გამარჯვებისა და სასტიკი დამარცხების ნიშნად, ყოველთვის დასქენდა ხოლომე ვიბი. თქვენ კი რას იზამდით, მკითხველო? ოპ, ამაზე არ გა-ფიქროათ? შანაც არ უფიქრია თურნე. გადაწყვეტილება თავისთავად მომწიფდა. ერთსელ, როდესაც იგი ფაქრნორეული, მაგრამ უყთყმანოდ აღაგებდა მუყაოს ყუთებში არქიტექტო-თა ამქრისაღმა თავის ყოფილი კუთვნილების ატრიბუტებს, რომ საკუთარ გულგრილ და სხვის ნეტისმეტად ცნობისმოყვარე მზვრას განრიდებულს, სანუდამოდ დაედო ბანა თავისი სახლის სარდაფში, ასე და ამრიგად, მისი ცხოვრებია უბედნიერესი ხანის, აღჩენესკში გატა-რებული ბავშვობის მოყოლებებმა წალეყეს იგი და წინდაუხედავი ნაბიჯი გადაადგმევისეს. ვი-ბი გაემგზავრა აღჩენესკს, მივიდა სახალხო განათლების საქალაქო განყოფილებაში, არქიტექ-ტორია დიბლონი ამოიღო და თავი სკოლაში ხატვის მასწავლებლად შესთავანა. არა, სპეცია-ლიზებულ სამხატვროში კი არა, ხეულებრივზე ხეულებრივ სკოლაში. ასე რად მოიქეციო-მეთქი, ვკითხე, აბა, რა ბედენია სკოლაში ხატვის მასწავლებლობა, ვალდებულების მოხდაა და მეტი არაფერი. წესაძლოა ასედაც იყოსო, მიპასუხებდა ვიპი, მაგრამ სკოლის ბავშვებს აქვთ უშუალო ხედვა და შეგრძნება, რაც ჯერ კიდევ ვერ შეუბილწავს ნახევრადბროფესიულ შტამ-ბებსა და მოწაფურ ზერღლობას. ჩემთვის თავიდან სწავლება არა მარტო სასიამოვნოა, არა-მედ აუცილებლობაცაა. არავითარი წინასწარ მომზადებული სისტენა არ მქონია, სავსებით

მოუშაადებული ვიყავი და, როგორც თქვენ იტყობით, ჩემს ალღოს ენდობოდი. მერა რა გამოვიდა ანედან? რასაც ვუბნებოდა, სწორედ ისე აღმოჩნდა. თითოეული ბავშვის არსებაში ზის შუა არქიტექტორი, ამასთან გენიალური არქიტექტორი. საოცარია ფორმის შეგრძობა, სივრცის ორგანიზაცია — წარმოუდგენელი... მაგრამ რად გინდა მერა რა გამოვიდეს და გამოთავის და იქნა და მათგან თავი ვერა დაგიძვრინე. ყველა ბავშვი და თათბარზე ნამუშავებდნენ, მათბავდნენ, ბოლოს და ბოლოს ამანაც სარგებლობა მოიპოვა. უმცროსი და საშუალო ასაკის ბავშვთა ვიზუალურ-შემოქმედებითი ჩვევების გასავითარებლად სახელმძღვანელოა წერას ჩავუყვი. მოგხსენებთ, რაოდენ სასიამოვნოა სახელმძღვანელოს წერა, ვიდრე ნოქსენებით ბარათებისა... დიერთა, რა მოუყიდათ ჩემს ობოხეხტებს! ვინახავთ ოდესმე აგნიასებული ბავშვები? არაა ავი ვიყავი. თქვენ ზომ ხალხი ცალკეული ბრძახდებით. მაშ, ასე, წარმოიდგინეთ უწვევებული ბავშვი, კონსერვატორული და ფრთაგამლილი თქვენსკენ რომ მოფოფრავს და ღამობს ყველაფერს ნისკარტი გაპკრას, რაც კი გზად შემოხედება; და როცა ათი თუ უფრო მეტი გააფთოებული ბავშვი ერთად თავს დაგესხმება, დიერთმა გამოიხაროს ისე დამბაზე, ისე, რომ საშუალოდ ჩამომამორჩეს სკოლას. საშუალო ბავშვები კი მეტად დაბალია, ვუღიან შევეთვისე: გარბეხებთ, არც ისინი შექცეოდნენ გულგრილად, მაგრამ რა შექცა, თი ხართ ეს სახელმძღვანელო და ნოქლილობის დროს ვადაშაღეთ. ამას ორი სასწავლო სახელმძღვანელო დაეურთოე ხახახებით, სქენებითა და რებროდუქციებით. ეს უკვე ნაწილდებულებს იცის; თი, იმ თაროზე დევს, ხედავთ? ძე, ჰო, იმ საქადალდეებშია. ერთხელაც იტნება, ვინცენით, უჩემოდ გერათიერა ვაიყვებთ...

მაგრამ ეს ყველაფერი რთლია. კატალოგის ისეთი კარადები, ვიხს რომ უღვას, მხოლოდ საჯარო ბიბლიოთეკის ბიბლიოგრაფიულ გამოცემებში თუ მიიხახვს. ამ კარადებს კაბინეტის ნახევარზე მეტი კედელი დაეფარა; ქერის სიმაღლე მეტი თუ არა ოთხ მეტრა აჭარბებდა. ანე რომ კედლის ნახევარი კარადებით იყო დაფარული და ქერის სწედებოდა. ჩადუნული ლითონის სახელურს მოსწევედი და უჯრას გამოადებდი. უჯრები ისეთი იყო, ამდაგვარ კარადებს რომ აქვს ხოლმე. ისიც დამიჯერდა, რომ ყველა უჯრა გატენილი იყო ბარათებით, მაგრამ სტანდარტული ბარათებით კი არა, რომლებსაც ნებისმიერ წიგნთსაცავში მოგცემენ, არამედ სავსეთარი ხელთ დამზადებული — სკელი ქადალდისგან გამოქრილი, ჩვეულებრავზე თქვერ დიდა. რა უჯრია ამ ბარათებზე? ოპ, ამანე ცალკე უნდა ვილაპარაკოთ. ვიხი ზომ იმის მარწუნებდა, ეს ბარათები ჩემი არსებობის გამართლებათ. დიახ, ეს შეყვითლებული, მტერი-საგან გაწმენდილ-ვასუფთავებული, გამახულ ლითონის დეროზე წამოცმული ბარათები! ხეტა ვიხს ამ ბარათებში უკვდავება რითი მოუტანა ანდა ნაწიერთა ხსოვნაში სიცოცხლე ვით გაუხანგრალიდა? ეს ზომ აჯიხანათ, ვერ ისეე იმ კითხვანე უნდა ვიამსუხოთ: რა უჯრია ამ ბარათებზე? როცა ვიხს ეს გაითიე, მოკლედ მომიგო: ნახეთ! და მე სულწახელმა, უფრო კი ცნობისწადილით ატამდმა ღრთაილად განოგვიე რკინის სახელური. უჯრა მისმე-მისმეუ ვამონიხდა მჭიდრო კილოებიდან და ერთმანეთზე მიჭრილი ბარათები ვამიშველა. ბარათები უკან მივწიე, ლითონის დერო შამიერით გამოგაქვერე და რამდენიმე ბარათი ხელში ავიღე. ვიხსკენა თვალთ ვავახარე. უჯრწახულ სახესზე უმყოთველობის ნიღბის ჩამოფარებას ცდილობდა, მაგრამ არაფერი განოსდიოდა. დაბერალ ღოყებზე მოდალატურშია თრთოღვამ ვადა. უჯრა, ნომეგებული თვალის უბეები კადეე უფრო მოშეგებოდა და თვით თვალები წუხილით დაბურვოდა. ვიხი ფანჯარაში გაქვერებდა ნობირდაიბეე საძლის დაყრუებულ აფერის კუდელს, ისე ვაპყერებდა, თათქოთ პირველად ხედავდა მია უბრალთ მოხახულობას. ისეე ბარათებს შეუბრუნდი. შავი ტუშით ვავლებული საოცრად უფთა ხახებო, არქიტექტურული დეტალების გულდავულ დაცული პროპორციები, აჯარელის ან იქნებ დლონსტერის ნერტალი თერით ხახგასმული; ნატიფი ხელრთვა — ეს ზომ პატარა შედეგები იყო. ასეთივე შედეგობით გაუტება ვიხს ყველა კატალოგის უჯრა. უჯრებში უწყო არქიტექტურული, სამშენებლო და რა ტერმინისსაც ვაეხავთ, განხორტებითი დექსოცისი; ამა, რა დექსოცისზე შეუპარაკებით მოკლი ვსციკლოპედია თათოკული ტერმინი ვერ რუსულად ვწერა; ვერხილდებში იყივე სახელწოდება — ლათინურად ან ანე თუ იმ ტერმინის ენაზე. ამას თინ ვრთავოდა ასინი ვამმარტება, ტერმინის ვაგება. იმ დეტალის ილუსტრაციაზე, რომელსაც მოუცემელი ტერმინი აღნიშნავდა, მე ვაკვი ვითხარით. შემდეგ ვავებოდა თავებრუდაბნევეი ცნობების ვერი — სად, როდის, რომელ ძეგლში იყო პირველად გამოყენებული ეს თუ ის დეტალი, რა როლი შეასრულა ხეროთომოიდერების ისტორიაში, რა ტრანსფორმაცია განიცადა დროსა და სივრცეში, რა ფუნქცია აკიარია ამ დეტალს თანამედროვე არქიტექტურაში, ანდა რამ გამოაწვია მისი გაქრობა. ასე იწერება სახელგანთქმულ ადამიანებზე, უფრო ხშირად კი დაუნსახურებლად ს-

ხელგანთქმულებზე, ასე იწერება. ახლობლებზე, ვინც ამით თქვენთვისაც ახლობლები ხედი-
ან, ასე იწერება ბალებზე, როცა ცდილობენ მათ არსებაში ასაკრულობის დარღვევის და-
მოწინას, ასე იწერება ცოცხლებზე, მათ ცხოვრებას დიდი მნიშვნელობა რომ მიანიჭონ, და
მიცვალებულებზე, რათა მათი ცხოვრების კვალი არასოდეს წაიშალოს ცოცხლებზე.

ახლა კი დროა გამოგიტყდეთ, რომ არქიტექტურისა ინჟინ-ბიანი არ მსუქს, არც თუ ვერ
კიდრ, რანდუხიც გაეგება არქიტექტურაში მცხოვრებ მანანსა და ნიგისს — ყველაფერი ან არა-
ფერი. მაგრამ ეს არქიტექტურა კი არა, რაღაც სხვა იყო, არქიტექტურააო ამ დავაშიარბეული,
ნაგრამ ნიანც სხვა რამ; და მე უხედებოდი, რომ სხვა იყო, ვხედებოდი, რომ სხვა იყო, მაგ-
რამ ვერ განეგო, რანაირად და რამდენად იყო სხვა. რა უნდა ნეთქვა ვიბისთვის? არაფერი;
და მე ვდუქდი: ვდუქდი და მუშინოდა ამ დუქილისა, სხვანაირად არ გამოგოს-მეთქი. ამა, თა-
ვალ განსაჯეთ, რა უნდა ნეთქვა? თქვენ კი რის იტყოდით? ვიბი გენიოაია? ანა მცუ მოვა-
ხერხებუდი, მაგრამ არ ვქენი. ვიბი მოდგაწვიო? ამისაც შევძლებდი, მაგრამ ესეც არა ვთქვი.
რად არა ვთქვი? არ შეიძლება ამის თქმის უფლება და იპიტომ. ასეთ რამეს ამბობს კაცობრი-
ობა, ისტორია, ნომევალი, მე კი არც ერთის წარმომადგენელი ვიყავი, არც შეორესი და არც
მესაქესი. აი, რად ვდუნდი, თუნდაც ყველაფერი შეთქვა, ამით ვათომ რა შეიცვლებოდა? ვიბ,
თქვენ მაინც ამოიღეთ ხმა. ნაგრამ ვიბიც დუქს, დუქს და მოპირდაპირე სახლის კედელს ვას-
ცქერის. ვანა კი რისი თქმა შევძლო ვიბს? მან ხომ ყველაფერი თქვა. აი, ასე ვდუნდით მთელი
საღამო. მერე აუდექი და ლილიანის დეროზე ბარათებია ასხმას შევუდენი. ვიბიც მომეჩნარა.
ბოლოს, როცა ამას მოყრჩიო, უფრა თავის ადგილზე შევაცურე. ვიბს გამოვეთხოვე და წამო-
კვდი. ვიბმა კარი გაიხურა...

როდის მოახწრო ვაბმა ყველაფერი ეს? და რა შუაში იყო ის ორი ქალი, ვიბთან რომ
მოლიოღმენ? ის შამაკაცის ბათიხევიანი ქალი, მანაკაცის ბათიხევიანი-მეთქი, რადგან შეუძ-
ლებელი იყო წარმოგვედგინა ქალს დუხსაცქელი, რომელნიც ეს უფორმო, ღერვა ვეხებით
მოხილული ვიბი ისე ჩაეტყობა, ისე ჩაუფლობოდა, რომ აუტანელ ტყვეილს არ იგრანობდა.
ერთი მითხარით, რა შუაში იყო ეს ქალი; ვისი ხანთიდაააც, მუდამ თან რომ დამქონდა, თავა
ამოეყო რძიანი ბოთლის იხსდერ და მანანის ბოთლის გარკვლისდერ თაყუბს. რა შუაში იყო
ეს ქალი, ვისი ხმაც არასოდეს მომისმენია და ვინც უსმერად ვადიოდა ვიბის ოთახში თაფი-
სი უსაწველოდ დამძიმებული დეებებით, ჩუმიად წმუნდა ჩვრით მტყვრს, არ ახმატრებდა და
აწკრიალეებდა. ვამ-ტურტელს და თვითონაც სავსებით უხილაგი იყო თუ ვიბი უბრალო სახე
ბჭონდა, მაგრამ უკვე დამჭნარ-დანათქებული; შეწითლებული თვალები სულ ეცრემლებოდა,
მარკხენა თვალზე ღიბრი გადაკვროდა; უკრედებიათ თავსაუკრიდან, რომელსაც, თუ არ ვედე-
ბი, ზავსულმოც ატარებდა, შეშენებრებული ვადარა ეუღელები ნოუჩანდა. ერთი მითხარით,
რა შუაში იყო ეს ქალი, ვიბც ყოველადე, დილის რვა საათზე თავისი გასაღებით აღებდა ვი-
ბის ბინას და უესტად საღამოს რვაზე ვეტავდა; მერე ხმაურით, ფრატუხით, მიძე-ძამეფ ჩა-
დიოდა მქრქალი, მტყრიახი ჩათურით განათებული ძველი სადარბაზოს ჩაუთაფებელ ვიბზე.

ერთი მითხარით, რა შუაში შეიძლებოდა ყოფილიყო ვულის გამგმირადე ვრქულე-ტქება,
წლოვანების ჩინაზე ვრქულე-ტქება ქალი, ვის ფუხებსაც ხნოვანება დიდხანს ებრძოდა და რო-
ცა დიდალა, ქალის უზადოდ გამართულ ზურგს ნისდვა, მაგრამ ისეც სელი ნოეღარა; და თუ
ხნოვანებამ მაინც თავისი გაიტანა, ეს ქალის სახეს დაეტყო, ოღნაც, მაგრამ მაინც დაეტყო.
ხივამზე თითქოს მოეშვა, ნოდუნდა კანი, შეყვითლდა ნაგარდნილი დაწვები — აი, ყველაფერი,
რაც ხნოვანებამ ქა. მაგრამ ერთი მითხარით, რა შუაში შეიძლებოდა ყოფილიყო ეს მეორე
ქალი, ვისც ღალი, ხორხისმადერი სიცილი იცოდა, ვრქელ, იხსდერფრჩილენიან თლილ თი-
თუბში ჩამქრალი პაპიროსი ეჭირა; თუძეც იქნებ მე შეზენებოდა, ნისფერი ფრჩხილები აქესი?
ერთი მითხარით, რა შუაში შეიძლებოდა ყოფილიყო ის მეორე ქალი, ვინც ვიბის ბინაში
ყოფნისას, ისე ვადავკამ-კადმოვკამდა აკვს სასტუმრო ოთახში, რომ თავი სხვაგან გეგონე-
ბოდა; ეს კი არა, ნასიფრი ნუხის კარადეზი და სერგანტებიც კი, რომლებაც კოველთვის
ერთი და იგივე ადგილი ბჭონდა; მიწინილი კედელთან, თითქოს აქეთ იწევდნენ, თავისუფალ
ადვილს აჭენდნენ და ოთახში ისე მცვებით შეიძლებოდა სუთქვა, როგორც ვანგბაღით ვაფლენ-
თილ კარაწი; არა, საფადმკოდონს შშრალი განგბადით სუნტვა კი არა, თხოვით ნახავი, ბუ-
ნებრივი, ნატქექტუხილუვხე წარმოქმნილი ვანგბადით სუთქვა! ერთი მითხარით, რა შუაში
შეიძლებოდა ყოფილიყო ის მეორე ქალი, ვინც სრულიად ჩაუფლებრივ წიხავადებებს, მაგა-
ლითად; კო, რა ააშინელი ამიბოდა დღეა, თავი თავ მტყვი, ისე მტყვი, თითქოს საფეთ-
ქლებზე მარწუხი მოპიპირეს, ისე წარმოთქვამდა, რომ სიტყვა არაფრს ნიშნავდა, იყო მხო-
ლოდ შეულოდა, ინტონაცია, რაც კი არ წარმოითქმუნებოდა, არამედ გამოსაცემდა მვალობელი

ჩიტის ქელი. ან ჩიტის ყელი. რომელიც არც ერთი ორნითოლოგისათვის არ არის მობილი, მაგრამ უთუოდ არსებობდა, მაშ, საიდან მოდიოდა ეს ნონაქადობელი, ცალ ამასწავლელი ჩემბი, ირგვლივ ყველავერს რომ შაუბუქსა და პაეროვანს ხდიდა? ერთი მიიხარით, რა შიშა-ნი შეიძლებოდა ყოფილიყო ის მეორე ქალი, ვინც ვიბის ბინიდან უცებ გადმოვიდა, ყუბათო-ვებდა ცხელი, ყვითელი ქვიშის ნორცეებს, მეწამულ პაერს, ცისკიდურზე უკანასტიკევივი მი-რაღებით აღსაესეს, გაბუეებულ დროსა და უკიდევანო სიერცეს, სადაც მიუსაფრად გრძობთაყს ქვიშისა იმ ხამცეცივით, ქარმა თაყსიანებს რომ მოსტაცა და აბლა ჯერ კიდევ უხილავ ცაჲ და უკვე უჩინარ დედამიწას შორის დაფარდატებს. ჰო, რა შუაში იყო ის ორი ქალი? და კიდევ მეხამე, ვისი დავ ვიბი შარშან ზაფხელში იალტაში კოფისას ნოულოდნულად და-ქორწინდა და ვინც აქამდე არ მინახავს, თუ არ ნავთვლით ფოტოსურათს, რომელზეც გა-ბრანტული, ბოლშაპორეული დედაბერი იღბეჭდილი, დედაბერს ტუჩები მოუყვამავს და ჭოტის თვალში ვახეკვბია. ჩემი ბაგწვობის მეგობარია, უხალისოდ მათხრა ვიბმა, ერთი აღმზრდელი გეყავდა და ორმოცდათორმეტი წელიწადია ერთმანეთი არ გვიანახავსო. მეტი არაფერი უთქვამს. ისე, ის ნესამე ქალი მართლაც არაფერ შუაში იყო, როცა დაქორწინდნენ, ვიბს ბა-რათებზე მტწობა მთლიანად მოუთაყვბინა. ჰოდა, მაშინ ის ორი ქალი რაღა შუაში იყო?..

... მარცხნივ მთხანდა განწვირვალე, პირგადახსნილი, ლაყვარდოვანი ცა; ქარი განეტებით არხევეა ხეთა წავ რტოებს. მარჯვნივ — ისფერ ჯანდა დაებურა დიკუნარი, შემოდგომისთვის ქედი რომ არ მოხარა და მამაცურად აქობრილიყო; და ამ ორ სიერცეს, სფეროს, ამყაროს შორის ვიწრო ბილიკი მიილაკნებოდა; ბილიკზე ყვარა ყვითლად მოსაყადებული ფოთლები. იმ გზას დაჟადევით მე და ვიბი, შემოდგომის დღის შქრქალი შუქი გვიანთებდა ბილიკს, მარ-კი იმედიის კუნძულივით მოჩანდა რუხშოწითალო სახლების ზღვაში და შიგვისმონგურელ ამო-სუთიქაჟადით შორიდან გველამუსებოდა კვარტლით დაბუთულ ქალაქში. ეს ბილიკი ორი წლის წინათ აღმოყახივით ტყეპარკის შემეხზნებულ ტყვრში აეტილის დროს, იგი ჩვენ არ გაგვიტყვებნია, მაგრამ ვერც იმათი ვვალი გნახვით, ვინც აქ პირველად გათარა, ამიტომ ბილი-კი მგამალ მოგვანდა. ბილიკი გარშემო უვლიდა ტყეს, ერთგვარი წყალგამყოფი იყო მარად უბერებულ დიკუნარსა და შემოდგომის მოწყენილობაზე დანთქმულ ფოთოლნარს შორის, აქ ქარებიც სხვაანარი ქრდა; მარცხენა მხრიდან — ფრთხილი და ჩუმჩუმელი, მარჯვნიდან — შმაგი და ვადარეული.

ვიბი წინ მიდიოდა, მე ოდნავ მოშორებით უკან მივეყვბოდი — ბილიკზე გვერდიგვერდ ვერ გავივლიდი. ეხედავდი მარტბში მოხრილ ვიბს; ნაცრისფერა ლაბადა ეცვა, სახელოსა და ხალისფერ თმას შორის კისერი მოუჩახდა, თაყზე ხავერდის კეპი ეხურა, ვიბის მძიმე აუღ-ჯობი ღრნად ეფლობოდა ღობბანერეული ყოთლებით დაფარულ მიწაში და ვიბს უჭირდა მისი ამოძრობა. ასე დაწალეყვბით მივეყვბოდი: ვხას ორ სამყაროს შორის საარვისო ზოლზე და ვლანობდით არ დაგვერდვია ბუნების მიერ დადგენილი საზღვრები. უცებ დამუთღლა ცრუხორწმეჟის შიში. ასე მეგონა, საკმარისია ვიბმა ერთი გაუფრთხილებელი ნაბიჯი გადა-დგას, რომ მიწა საყლაპავა-მეთქი. შეჩერდით! — კინაღამ წამოვიყვირე, მაგრამ ჩემი ყვირილი უფრო მალე გადაადგნევიხებდა ამ საბედისწერო ნაბიჯს და ამიტომ ეხა მეცველში ხავიგდე-საყვირლად დაბერილი ყელა რომ დაეყვბნე, ნაბიჯს მოყუქქარე, დავეწით მეთქი. როცა ვიბს მხარზე ხელი შევაწე, იგი შეკრთა და შეჩერდა. ძლივსძლივობით მოატრიალა ჩემსკენ თავი, დიდხანს მიცქეროდა გამგებინი თვალებით და ბოლოს გაიღინა. ეს დღეს არ მოხდებია, თქვა ვიბმა, ჯერ კიდევ არის დრო, ცოტალი დარჩა, მაგრამ მაინც დარჩა. ნერვ ორივე ვაღმბდით, ცხვირის ნესტოებს ფართოდ და თანაბრად ვბერავდით და შემოდგომის მწუხარე პაერს ვა-სუნთკავდით.

ღიაბ, ეს დღეს არ მოხდებოდა, მოხვენებათა წყვილები ილანდებოდნენ ხეთა დიობებში და სულაც არ დარდობდნენ ბუნების მიერ დაწესებულ ზღვრებზე. ახალგაზრდული სიკოცხლე არ სცნობდა დაბრკოლებებს და არც კი ეგეჟებოდა, რომ ადვილად დააღლივლა მათ ემსწელ ბიჭებს ხელი მოეხვიათ ქარდაკრულ გოგონებისთვის და ისინიც მოჩხილად ეკვროდნენ მათ დაკუნთულ ტანზე; ახლა ვაყვბი იყვენენ მათი შეშწნე და მფარველნი. ამაღელვებელი წამიერი კოცნის ხმა ელდგნევიით უვლიდა მაერს, აფორიაქებდა ყოველივე ამის უნებურ მზილველთა, მარცხში საადირანოდ მოსულთა დაფერფლილ ვუღლებს.

ხანდახან პირქარი დაუბერაედა, მაშინ ჩვენს ზურგს უკან იდუმალად ამრიალდებოდა ფიჭვნარი.

ვიბი დაბნეულად ვასცქეროდა გაძრცვილ-შემსუბუქებულ რტოთა მკაცრ მოხატულობას. ბაც-ცისფერ ღრუბელთა ნაყლეთუბი ჩანოსწოლდა ზეათა წვეროკინებს, დაკორძილ ფესვებს რომ ჩამოგაედნენ, თითქოს ის ბეები ვიდეცამ მიწიდან ამოთხარა და ბარათქან წმინდასწოთა-უუკუღმა ჩაასოთ. დგება დრო, როცა დეახეები და წვეროკინები ერთმანეთს უკმეცხეცხეცა ქლა ეს კენობის დროს...

გახსოვთ, მეგობარო, რომ მკითხეთ, როდის მიიღეთ გადაწყვეტილება, რომელმაც მთელი თქვენი ცხოვრება შეცვალა? — ნონობრუნდა ვიბა. აი, აქ იყო, სწორედ ამ დროს. მაშინ მარტოც ვიყავი, ჩვენი ბილიკი არ არსებობდა, დაუბრკოლებლივ გადავარბენდი ფიჭვნარს და თავა ფოთლოვანი ტყეში შევრგავდი; ვერხვები და მუხები შერეოდნენ ფიჭვნარს, მაგრამ მე შევნიშნე საზღვარი ზემოთ; ახლა ეს ხღვარი მიწაზე ცხადად შეიმჩნევა, რომ კიდევ უფრო გააღრმავოს ვაძიყვანა. ბო, მე მაშინ მარტო ვიყავი — ბემი ცოლი ჯერ კიდევ გაზაფხულზე მიიცივალა. აი, ენ დაბუთქილი მუხის მალმა შერბი იდგა. მერხზე წითელლაბადისაი ქალიშვილი იჯდა, და ირგვლივ ვველაფერი უხეირს, უადგილო დეკორაციას მიაგაფდა, რაც მათლოდ იმისთვის იყო შექმნილი, რომ ქალიშვილის მარტოსელობა და ნორსი ნონსიბულელობა გამოეჩინა; და მე მივხვდი, რომ ეს ქალიშვილი ჩემი არ შეიძლებოდა უფილიყო, ველარასოდეს ვერ ვეტივოდი იმ სიტყვებს, რომლებიც ჩემს სულში ჯერ კიდევ არ აღმოცენებულყო — სინაზისა და იტაცების სიტყვებს. მე მივხვდი, რომ დღესასწაულზე ჩემი ყისმათი ძლიერი ჭარბა, რომელიც თავია ხემაზე ათამაშებს მსუბუქ ფოთოლმარს. დღესასწაული დანთავრდა, მეგობარო, და დადგა ხალაგა დღეები; და მე აღარ შევხვდი, აღარ მქონდა უფლება იაც მეცხოვრა, როგორც აწამდე ვცხოვრობდი. მაშინ ჯერ კიდევ არ იყო ვაგვალული ეს ბილიკი და მე ვიქურ მივავლევდი გზას, ტახსაცქლით ტოტებს ვედებოდი და სიარული მიჭირდა, მაგრამ მაისც ვაგვალეობდი სვლაში. უასრულო აყო ბენი სავალი, დამჯალი და ნათელიერი. თბობას ბლინდი ზებლზე მსუბუქად შექსელეობდა და ასე შევონა, იმ უცნობი ქალიშვილის მწვენიერი თათვბი შელაძუნება-მეოჭი. ქვშმარიტება ისე ახლოს ნეგულეობდა, ისე ადვილად ნოსახელთებული შევონა, რომ ვზა არ გამიმრუდებია, პირდაპირ მისკენ მივაბიქებლი, და ისიც რომ იწვე იყო, მშშოღვომის ვაუთავებული წვიშებით გასბეტაკებული და ნისლებში ჩაუუთნულ არყის ხეებს ამოფარებელი, ფერხული რომ ვაგზათ. ვველაფერი წამში გადაწყდა. არა, თავასუფლება არ მომიბოვებია, მაგრამ ტყე, თქმც ქალაქური და ჩემსავითი შებოტილი, სულ სხვა რაშის მაღწყებლად მივაჩნობ და მეც სულ სხვად ვიქცი. ახლაც სხვა ვარ. მე ნერე აღარ ვიწნებო. მაგრამ იქნება ეს ტყე, ბილიკიც იქნება, მხოლოდ უსაშველოდ ვადართოვდება, წაბოთქიქებს რომ არყის წყეშობდის და არყის მქონდეს სხვისი შიში, არ წაიბოთქიქოსო, აი ისე, დღეს ჩემი რომ შევეშობდათ. ბოდა, მანავ ვაფარათოვდება, თახსამანსფერ დალაშვბს მთვარდისფრო დილა შეცვლეს და ქვშმარიტება ისევე თეთრად დაღვრად არყის ხეათა ფერხულს ამოეფარება...

მე თვალი შევაფიქე იმ არყის ხეებს. ხეები ვიბის ზურგს უკან იდგა, ვიბს თავზე წამოდგომოდა და იქამდე მხოლოდ ისე მიბვიდოდი, თუ ვიბს სიარვისო ზოლიდან ან მარჯნივ, ფიჭვნარასკამ უბიძგებდი, ანდა მარცხნივ, ფოთოლცვენანორულ ტუისკენ, ან ისე, ხელს კრავდი და მიაფილებდი, ანდა სულაც ვერდს ავივლიდი; და მე უკან-უკან წავედი; თან მომყვებოდა ნაბიქების ჩქაში, მომცეილებდა მიწაში ჩასობილი ვიხის ამონრობის ხმა, ვგრძნობდი ვაკმე-ლილ სუნოვებს. ბილიკზე კი ჩვენს თავს ზემოთ ერთმანეთს ენაევბოდა მარჯნივთ მონაბერი ნიაცი და მარცხნიდან მოქმეტუნე ქარბოროია...

ვიბა კიბზე ადიოდა, საფეხურებს ითვლიდა, და თვარად დაბუბლილ, ვათოშილ ხელებს ბქნებზე ხალა დაკიდებულ ბატარეებზე ითბობდა. მე უბლა ვიდექი და ვიბის ნაბიქებს ვითვლიდი; დათვლა არ ვაძინებია, აუბქარებლად ვითვლიდი, რადგან აუბქარებელი და მამე იყო ვიბის ნაბიქები. ველოდებოდი, ვიდრე ვიბი უკანასკნელ საფეხურებს აათავებდა, ვასალვბს კლიტში ვაჩხაყუნებდა და თავისი ბიხის კარს გააღებდა, დიდხანს მომიბდა ლოღინი და ერთი პირობა კიდევაც ვაგიფიქრე, ხომ არ დავეწიო-მეთქი, მაგრამ ტალიაში ისეთი სინუ-მე იდგა, რომ ვიბის უთახაბრო სუნოქვა შემოდგომამზე მონაბერი ქარის წივილივით ისწოდა. ბოლოს ვასალვბმა ვაიხაყუნა და კარს ქრიად-ქრიადით ვაიღა. მერე ისეც სიბუძე ჩამოვიარდა, ნაბიქა ნაბიქის ხმა მოჰყვა, მშიმე კარი ნაჯანგებულ ანჯანებზე წიკრიადდა, სავეტის ენა კავს მივბჩინა და კარი ტვაცუნით მიიხტრა. მე ვათოშილ ქუჩაში ვამოკვდი, ქვშაზე კარვა ხნის ვაფეცილ-ვატეკმინილი და სეშეშა თოვლი იდო და თეთრად ქათვავბდა. ტროტუარის

ნარცხენა მხარეზე კუჭკიანი, ვახვრეტალ-ღარეცილი ნამქერები ჩარიგებულიყო და ასფალტზე საყრდენგამოცლილი ფეხები წარსმარა მიეურღებოდა. უცარიელი ქუჩაბაბდებში მივლილი და უკან-უკან ვიტოვებდი ვიპის სახლს. უნარმაზარი მოედნის იქითა დამრეც მარცხე შავად ამორყვებულყო ცაქლოპერი კუბები — ვიპის მიერ ოდესღაც აგებული შენობები. ეს შენობების კი თავზე წამოღვრებოდა მალა ატყორცნილი ტელეცენტრის ატყორცნილი წითლად რომ ღივლიდებდა და წამოაწამად განარიდებდა ზეცას თვალგაშეშვით და უფრო თავის ისე ვგრძნობდი, თითქოს გენზე ვარ და ვული ამმა უახმარებას ითხოვარ, მაგრამ სასოწარკვეთილი ხმა ისევე ვულად ეპარვებოდა კუჭკიან თოვლსა და ჭანდ-მურუსში: იმ ხომალდის კაბიტანმა კი კაბიტნის ბოვირი რომ მოატოვა, გერც სიმშვიდე პოვა, გერც შეადობა და შეწყალემა.

* *

ტრანგვის რახრახმა დაარღვია ჩენი სიზმრების, არცთუ ისე სასიამოვნო სიზმრების ნდინარება; სწორედ ამიტომ მყისვე გაეახილე თვალი და მადლიერება ვიგრძენი. აი, ადგომა კი ძალიან ვამიჭირდა, მაგრამ მეტი რა გზა მქონდა, კარი უნდა დამქრო. ისე, კარგი მოთმინების პატრონი უხდა ყოფილაყო ის, ვინც ახლა ჩემი ბინის კარზე ზარს რეკავდა. ხუთი წუთი კავიდა და ისევ დარგვა. ამასობაში მე საღვალად მიქვესკნელებულ ტანსაცმელს ვეძებდი, მაგრამ ვერა და ვერ ნიშნავა. ბოლოს, როგორც იქნა, რაღაცა გადავიცვი; კიდევ ერთხელ გაისმარეკვა. პოო, ვტყობა, ჩემი სტუმარი არ მომეშვება; იქამდე რეკავს, სანამ კარს არ გავუღებ. ხეტა ვინ უნდა იყოს ამ დილაუთენია? ცხრის ჩარეკია. ეგებ შეეშალა და სხვის ბინაში რეკავს? წამოვდექი, თმაზე ხელი გადავისვი და კარისკენ გავემართე, გავიღე. თავდაპირველად თვალში მხედებდა კუბოკრული თბილი სახოცი, მერე კი ყველა დანარჩენი: პატარა სახე, ცრემლმორცული თვალები მხვეულოდ აწითლებია, ნარცხენა თვალზე გადაკრული ლიბრი ჩვეულებრივზე უფრო გალიბრეულა. ეს ქალი ტასია — ასე ეძახდა მის ვიპი. სწორედ ამ დროს იგი უხმად ტრიალებს ხოლმე ვიპის ბინაში, უხმაუროდ და უწილივად. მაგრამ ახლა აქ, ჩენი ბინის კართან საიდან ვახხნდა?

— ვალია მოკვდა, — შეუბნება ის და ეს პირველი სიტყვებია, საპი წლის განმავლობაში მისგან რომ გავიკოხნე, ვრუ და შორველია მისი ხმა. ნეტა ვალია ვინ უნდა იყოს? და მხოლოდ მერე ვხევდები, რომ ვალია ისაა, ვიპი, ვისთვისაც ეს ქალი ტასია იყო, ვიპი მოკვდა, მოკვდა ვიპი!

— შეუძლებელია. — რატომღაც ჩურჩულით ვამბობ მე და შემდეგ ხმაოდლა კამეროები: — შეუძლებელია!

— ვალია მოკვდა, — კვლივ წარმოთქვა ქალმა, მიტრიალდა და ჩვეულებრივზე დუნელ ბაკბეჯითა და მძიმე-მძიმედ ჩაუყვია კიბეს.

— მოივადეთ! — გაგძახე მე, საკიღარიდან პალტო ჩამოვიღე და ფოსტლებისამარა უკან გავედევნე: გაუღეუნე და კინაღამ წაყატე — მობუზული ტასია დაბლა ბაქანზე იდგა.

თვალის დაამხაძებაში ვიპის სახლთან გაჩნდით, ტასია სიარულში არ ჩამომრჩია, მაგრამ ამას არ გავუყვირებოვარ — ახლა გარეცხის თავიე კი არ მქონდა. ბინაში ფეხაკრეფით შევედი, თათქონს ნემსინოდა ვიპს სამუდამო ძელი არ გავუდრთხო-მეთქი. ქათქათა, გახამებულბერანგიათი ვიპი პირიდან მძიმედ გადასწოლოდა მაგიდას. მარჯვენა ხელით საქადრაკო საათის ნარცხენა ბერკეტი ჩაფრეხოდა, მარჯვენა ბერკეტი ნაღლა ამოწეულიყო ფუტლიარიდან, გადმობრუნებულ მარცხენა ხელში ეტლი ჩაებლუჯა და შეე-თეთრ დაფაზე ეღო. ყველა ფიგურა იატაკზე გადაცვენილიყო, დაფაზე შემორჩენილი თეთრი მადე ჩვეულებლისამებრ გულმადლურად გადაპყურებდა თავის დაცარიელებულ სამულობელოს.

- დარყვეთ სასწრაფოში? — ჩურჩულით ვკითხე ტასიას.
- ამაა რაღა აზრი აქვს, ვალია მოკვდა და მე თქვენ მოგაკითხეთ.
- ეა, მაგრამ იქნებ მაინც დაგერყვათ სასწრაფოში, შეიძლება... — სიტყვა გამიწყდა მე; აღბათ, ტასიას ლიბრგადაკრულმა თვალმა თუ დამსუსხა.
- ამას რაღა აზრი აქვს, ვალია მოკვდა და მე თქვენ მოგაკითხეთ, — მოთმინებით, თითქოს შორიდან მეღაპარავებო, ჩანიზეპირა ტასიამ.

— პო, კი, მაგრამ მაინც დაგერყავ, იქნებ... — ჩუტად ვიმეორებდი. ტელეფონი შესასვლელში იდგა. კურმილს ხელი დავტაცე. აპარატი უნარმაზარ ობობასავით დაეკიდა მავთულზე. აპარატი სადაც იღო ისევე იც დადევ და წამში აეკრიფე მკ. „სასწრაფო გისმენთ!“ — გაისმა კურმილში. მესამართი ჩაეძახე. „ხმამაღლა ილაპარაკეთ!“ — დაიხსავლა კურმილმა, მაგრამ უფრო ხმამაღლა აღარ შეძლო, რადგან ვიპი იქვე იყო, კაბინეტში. „რა მოუვიდა

აუღმჯიოფსზ. „მოკვლა“. ვუთხარი და იმწამსვე შევასწორე: „ვედება“. ურბილი დედა. შე-
მეძახდა. ვითუ ურბილი დაკიდოს-მეთქი და რაც შემძლი ვიყვირე: „ცეცხლ არა ძალი-
ან ცუდადაა, ახლაც წამოდით!“ უღრნილმა ცოტა იყუჩა და მერე წარმოთქვა: „ამწუთში გა-
მოკვსვება. შეხედიო საღარბანოსთან!“ და გაისმა წყვეტილი ხმები, თითქოს ხეს ვუნდას
ესვრიანო.

„სასწრაფო“ მაშინვე მოფრინდა. საღარბაზოს კარი გავაღე თუ არა, სხვათა-
ქურთუკიან მამაკაცს შევეჯუღე, რომელსაც ქურთუკის ქვეშ თეთრი ხალათი ეცვა; იცა იდგ-
ნენ მსხვილ-მახვილი, წითელლავება ქალი; თავი რომ შეებურა და ციციკის ქურტი ეცვა, და
მადალ-მადალი, მხრებჩამოვარდნილი ყმაწვილი ქაცი. ყმაწვილს ხელში რაღაცა აპარატი ეჭი-
რა. ისინი საქნიანად შენობყუნენ სახლში. ტაია კობის ბაქანზე ველოდებოდა. ეტყობა; ჩემს
არჯოფნაში სულ იქ იდგა. კარდიაში ჯერ ეჭიში შევიდა და უოცნაზით შემოიხზდა. მე კაბინე-
ტის მოღიავებულ კარზე ვანიშნე და ეკან მივყვირე...

ეკანი ნეკდარი იყო და ამას მაშინვე მივხვდი, როგორც კი იგი კაბინეტში დავიანავე. მი-
იწურა მისი სიციცხლე. რამდენს არ ეცადა; რაც შეეძლო, შორს გადაეწია აღსაარული, მაგ-
რამ მაინც ეტრას ვახდა.

ეკანა დაკრძალვაზე განსაკუთრებულს ვერაფერს ვეტივით. ყველაფერი ისე წარიმართა,
როგორც ანდგვარ შენობვეუნიმა ხდება ხოლმე. უჩვეულო მათოდ ეს იყო, რომ ეკანის კუ-
ბოს სულ რაღაც მივაკვილებდით — სამი ქალი და მე. არქიტექტორები დარწმუნებული
იყვნენ, ეკანი ჯერ ათდგე ოცდაათი წლის წინათ ვარდაიეცალო. იგი არც ნეზობლდს ეკარე-
ბოდა და არც ნათესავენს. დაერჩით სამი ქალი და მე; და ჩვენ მიყუევბოდიოთ კუბოს. მო, იყო
კიდევ ბაბლითგრაფიული ბარათები, რომელთა პირისპირ ეკანა თავისი ცხოვრების უკანასკნე-
ლი წლები გაატარა. მაგრამ ბარათები აღამაანები როდია და იქ დარჩა; ხელაც უნდა დარჩე-
ნილიყო — კარადის უჭრებში. სასაღლაოზე იყო კიდევ ორი ქაცი — შესაფლავე და დარაჯი,
რომლებმაც ეკანის უხედარი გაქვავებულ მიწას მიაბარეს. მწყიდლობით, ვიპ!

სასტუმრო ოთახში გაწყობილი იყო ოცალტური ნაგიდა. ნაგიდას ოთხი ქაცი ვუქვქით — სა-
მი ქალი და მე. აღანი, ქელები, რაც ვნებაეთ, ის უწოდეთო. თავშესაყარი არაფერი გვქირდა —
დაგვრიალდთ თუ არა ეკანი, სამივე ქალი ტაქსში ჩავსია და მიძლოეს ეკანს უოდილი მისამარ-
თი ეუთხარი. კიბეზე დაწიწილაყუბული აგდოოდით — ჯერ მარია ბენედიქტოვნა, მერე — ალი-
ნა გეორგიევნა, მას ტაია მიტყუებოდა, სულ ბოლოს მე მივდიოდდი. ეკანის ბინის კართან ერ-
თი პირობა შეკვოყალიო — მარია ბენედიქტოვნამ ვერ გააღო კარი ეკანის გასაღებით. ვიფიქრე
მე გავაღებ-მეთქი; მაგრამ ტაია უწიმოდ ვაიწია კარისყენ და ჩვენს შორის ჩადგა, მერე პალ-
ტოს ვაბიდან თავისი გასაღები ამოიღო, ეკანის ვასაღები მარია ბენედიქტოვნას უკანვე და-
უბრუნა და იმწამსვე მარად გააღო კარი. ტალანში ბნელოდა და ტასიამ შექი ანთო; ოთახს
შვრათლო სინათლე მოეფინა, მხოლოდ ტანსაცმლისა და წაგებების მადალი კარადების გრძელი
ნრდილები ჩამოქდა უფრო და ქერი ვართო ცისდრად. ქალებს სათითოდ გავხალე ბალტო,
მეც ვაოხადე და ამის ფიქრში, ახლა რაღა გწა-მეთქი, ვდელს მივეყუდე. ქალები გაუბი-
დავად უფსიყუესბდნენ წინკარში. ტაია მამბე-მამბელ შევიდა სასტუმრო ოთახში და ქალი
ანთო. ტადის შექი ფართო-ფართო წრეებად გაცურდა ოთახში და ყველა აუნკული ვაანთა.
ალინა გეორგიევნამ ხელათ ანიშნა მარია ბენედიქტოვნას, სასტუმროში შედიო. მარია ბენე-
დიქტოვნას მაშინვე დაეტყო, რომ ეს არ ესიაოვება; ხაზგასმულად განზე მიდგა და ახლა თვი-
თონ შესთავაზა ალინა გეორგიევნას, ჯერ შენ შედიო. ასე იყო თუ ისე, იგი ფორმალურად
ამ ოჯახის დიასახლისად ითვლებოდა. ალინა გეორგიევნამ პირი დაიუწა და სასტუმროში პირ-
ველი შევიდა. ტაია უსიტყვოდ, ციციკ-ციციკით უნელიდა გარშემო მაგიდას და თეთრ ვახაქ-
ბულ სუფრას აფარებდა, რომელიც ადბით მისა გარეცხილი და გაუყოფბელი იყო. ალინა
გეორგიევნამ ფეხი უყბზე გადაიდო, სეუტრნალე ნავიდასაახ ტატტე ჩამოჯდა, ხელჩანთიდან
ამოჩემებული „გერცოკგინი ფლორის“ კოლოფი ამოიღო, კოლოფის შუაში გრძელი, გამაქ-
ლი, მაკ-თისურად შეღებილი ურჩხილები ვაუსვა და კოლოფი ვახსნა. მერე ფრთხილად ამო-
აძვრახა პაპიროსი, კოლოფის ოცზე მივაყუსნა, ცურა და საჩვენებელი თხელი თითებით თამ-
ბაქო მასჩისა და პაპიროსი პირთან მიიტანა. მაგრამ უეტრად, თითქოს რაღაც მოაგონდაო,
პაპიროსი კოლოფში ეკანზე ჩააბრუხა, კოლოფი ხელჩანთაში ჩადო და სატეზიანებულ, ალ-
გულზე გაქვავდა. მარია ბენედიქტოვნა მადალ, რბილსახურვიან სუამის კიდეზე ნამოქვლარიყო

და თვალდაუხანჩამებლად, დაძაბული იყურებოდა წინ, თითქოს ტასიას უჩქამო ნაბიჯებს აყუ-
 რალებსო. ტასია ეკვე სამხარეულოში დაყოფუცობდა და სასტუმრო ოთახში თვფშები შე-
 მოქონდა. მუ, კალებს ხურჯი არ შევაქციო-ნეთქი, დანჯარასთან ჰყდექი. ყველანი გლოდე-
 ბოდით, როდის ვაჭ-ობდა ტასია მაგიდას და ეს ლოდინი ჩვენთვის მოსაწყვიდ და ვუფასვა-
 მაწერილდებელი იყო ბოლოს, როგორც იქნა, საჭირო ჭურჭელმა სუფრაზე ვუთხარილი ადგილი
 დაიკავა. ნაგიღია შეაგულში გაჩხდა ერთი ბოთლი არაყი, ბოთლის გვერდში კისნ-ქსენიანი
 თლილი გრაფინი. ტასია გვერდზე მიდგა და თვალმოწურულმა სუფრას მის-
 თითქოს თავის ნახელაჲს ამოწმებსო. მარია ბენედიქტოვნამ ამ წუთისთვის შეუფერებელი
 ბრაბუნით გამოსწია სკამი და პირველი ჰაუჯდა მაგიდას. აღინა გუთრგიევამ დიდხანს უყუ-
 რებდა მარია ბენედიქტოვნას. მერც წამოდგა, შავი ყუთრვაბითაჲს სადად შევერილი კამა გა-
 ისწორა, გახედულად გაენართა სუფრისკენ და იმ ადგილას დაჯდა, სადაც ყოველთვის ყდუ-
 ბაჲა. მუ ორ მღუმარც ეკლს შორის დაევიკვე ადგილი და ტასიას ვაბეკვე. იგი უგუხებოდ,
 ფეაითრეკით მოუდა მაგიდაათან, სკამი უხმაუროდ მიიწია, ცოტა ხანს შეიკადა, სუფრას
 ერთხელ კიდევ მოაკლო თვალი და დაჯდა. პირხედში არაყი ჩამოვასხი, ბოთლს თავი დაღვივე
 და კვლავ ბემს ადგილზე დავეშვი. სიჩხზე ჩამოვარდა. კვდელზე აღინა გუთრგიევანს დავეწვი-
 ლი პროდელი გამოკვეთა; ტასიას წითლად ატარებელი ხელები მუხლებზე დავეწვა; მარია ბე-
 ნედიქტოვნამ ხელები თავზე შემოიწყო და ვადაუწვეტიე დუმილი დაქერდია. ფეხ-
 ზე ავღვი, სირა სელში ავიღე და ყრულ წარმოვთქვი: ღმერთმა ვაანათლოს ვიბი? ვაოც-
 ბულმა მარია ბენედიქტოვნამ მრგვალი, ბუს თვალეზი მოაბჯინა. აღინა გუთრგიევანს წამწა-
 მები შეუჭოვდა და მბოლოდ ტასიან წაიწურებლა რალაყ და სირჩას მიწედა: ღმერთმა ვა-
 ანათლა. ვაღერეან ინოკენტიევიჩი! — უკვბ სიხზე წამოიწითლდი, საოქნელი შევასწორე და
 შირი ექალ გამოვცალე. მარია ბენედიქტოვნამ 'ხიხლით გადადგა არაყიანი ჭიჭა, კათხაში ცო-
 ტადენი სქელი აღუბლის ნაყენი ჩაისა. ესიტყვოდ მიიყუდა და კათხა ისეე თავია ადგილ-
 ზე დადგა. აღინა გუთრგიევანს სასმელი მოსიხვა, შემდეგ ბაგეს ჭიჭა მოაკილა და აღარ გან-
 ძრეულა. ტასია უჩემოდ აქმაოუნებდა ტუბებს, უღუპ-კლუბობით დალიო სისმელს, მაგრამ
 სირჩა ისეე ხელში უჭირა, თითქოს დასადგამ ადვილს ევენსო. მერც კვლავ ჩამოწვა უსამე-
 ლო მღუმარება. საათმა რეაჯერ ჩამოქტა. ტასია აწრიალდა, სუფრიდან წამოდგა და ტალა-
 ნისკენ გაეპართა; მაგრამ უკვბ შედგა და სასტუმრო ოთახის ზღურბლზე გახევიდა; რამდენი-
 მე წუთს იდგა ასე და მერც შემებარი ისეე თავის ადვილს დაღბრუნდა. ჩვეულებრივ ამ
 დროს გამოდიოდა პოლსე ტასია კამის სამყოფელიდან. პირმოკვმული მარია ბენედიქტოვნა
 გიქტრ შესტეგროდა აღინა გუთრგიევანს უკრუშპარილწისმულ სიხზე; აღინა გუთრგიევამ ვა-
 პაროთი გააბოლა. გაქრილი ცისკეთი თვალეზი დაატეცა და დაყიხებით მიიკერდა მსუბუქ
 ბოლს, ანთებულ-მიწაელელ პაპროსს რომ ასდიოდა. კვლავ მღუმარებამ დასადგურა. ტასიას
 ჭიჭა ისეე არაყით შეფუესე, მერც ჩემთვისაც დავისხი და კვლავ ფეხზე ავდექი. — ვაღერეან
 ინოკენტიევიჩის სანარადითა სსაყე იქოს! — გამოწვევიად, ხმამაღლა ვაქვი მე და სირჩა ვა-
 მოეცალე. ამჯერად აღინა გუთრგიევანს ხარბოდ, ერთი მოქმით დალია არაყი და ჭიჭაზე
 მურთალი ისამინდერი პომიდის კვლი დააბჩნია. ტასია უკვბ აერემლდა და ღრმა ნოტეკით
 დაღარულ სიხზე ორი ობოლი კერცხალი ჩამოუგორდა. წაწვეტებულ სიყაბზე წევრდა და
 თითქმის ერთდროულად დაეკილა, ცოტა ხანს იყო ასე, მერც ერთად მოწედა და შიგ კამინც
 დაეწკადა. მარია ბენედიქტოვნა ტუბებით არც კე შეხებთა ქიჭას, გაუცქნელი და მბრებანყე-
 ული ისეე თავის აღაგას იჯდა. მთულოდწულად ნაფივებით დარეკა ტალეკონში და ბრქელი
 სიხზე გაეპარა. აღინა გუთრგიევანს ნებერად მიესგენა სკამის სახურავს, ხოლო მარია ბე-
 ნედიქტოვნა მაგიდას განხდარი ხელისგულებით ჩამოეწადნო და წახ გადაიწია. ტასიამ წა-
 მოდგომა დააპირა და სკამი გვერდზე მისწია, მაგრამ აღარ ამდგარა და ახლა ორი ახალი
 კრემლი მოსწედა მის სახახეკოდ დახუჭულ თვალებს. 'აბზე წამოვდეტი, დადლილი ფეხებით
 მუხლნი მოუგვეცადე ვაყარე სასტუმრო ოთახი და ტალანში გაველი ტალეკონის გაბნელი
 რუგა არ წეწერებულა ყურმილი ავიღე და კურზე მივიდე, 'ალო ალო' — ასმოლა ნანაყ-
 ცის ბრაზმორეული, მაღალი და მართალევიჩ ხმა. 'გისშენთ? — ცოტაოდენი შეკოვნენას
 შეძლეგ შევეხმიანე მე. 'ვინა ხართ?' — ახლა ეკვე საბოლოოდ გავოფებულმა იყვარა იმ ხმამ.
 'ოქეუჩ ვინ ვნებავთ?' — შენრეგებლურად, მაგრამ მტკიცელ კითხე მე. 'ვლადიმერ პეტრო-
 ვიჩ, რა დროს ეგეთებია, ხომ იცით, არა მცალია'. — ყვირილი მუჭარად იქცა. 'სხვა ნომერ-
 ზე მოხადით'. — მაკრად ვუბასუხე. 'მამ, რაღაზე ძაწვალეებ'. — ხმა გაუწედა ყურმილს. ერ-
 თი ღანახოდ წევავრებ-მეტეი. ვიდიქრე, მაგრამ თავი შევიკვე. დუმილი ვარნიე და ყურმი-

ლი მოწყვეტილ დაუდგ. სსტუნრონი ყველანი ასევე ისბდნენ, როგორც დაეცოუ, მაგრამ ზღურბლზე გადავიბეჯე თუ არა, სამი ქალის მოლოდინით აღსაესე თვალები მომტყვისა „სხვა ნომერზე მოხვდით!“, — ახლა უკვე ქალების გასაგონად ვაფიქროვ და ჩემს ადგილს მოვალურა — ვიბას საქმისა შევსვათ! — ეთქვი მე და მაშინვე ვინანე: ვიბას საქმე არც ერთ ბქ მეოფს არ აწუხებდა. იმათ ცოცხალი ვიბი სჭირდებოდათ და არა გაუკითხვებულნი მამრისკენი. — ზღურბლი ბარათები, თუმცა ეს ბარათები ვიბას ხელით იყო შევსებული. მაგრამ მეც შევსე სხვა, სირჩა მაგიდაზე დანდვი და სტფრიდან საბოლოოდ ავდექი „ვაფიქროვოთ — ამ სამ ქალა კი არა, უფრო ვიბს მივინართე. მერე რა, რომ იგი ამას ვერ გაგებს? — გავითაოთ!“ — გავიმეორე და შტყვიე ხაბიჯებით გავედი წინქარში. არც ერთი ქალი არ გამომყოლია. პალტო ჩავიცვი და უკანასკნელად გამოყუდი ვიბის ბინიდან. შშვიდობით, ვიბ! თბილა იყოს თქვენს სამარე!

სამი ღაბირება

ტ ა ს ი ა:

ვალია, ვალია... საათმა რეა ჩამორეკა. მე კი ისევე შინ ვარ, თუმცა სდ წავიდე მე უბედურ, როცა შენ აღარა ხარ და არც შენა ბინის გასაღები მარგია რამეში. თითის მიკარებაც კი მე-წინაა, ვაითუ ხელში ჩამეფიქვებს, ვაფანეს. სამუდამოდ ვაქრეს. თუმცა რკინისა კია, დავ, იღოს თავისთვის, არაფერი მოგვია. მე ჩემიც მეყოფა. ვეღარ მატარებს სწეული ფეხები; ისე, რაღა სატარებელი ვარ, როცა შენ აღარა ხარ ამქვეყნად, ამ ამ ფეხებს რას ვაქნევ აწი ანდა ამ ხელებს. თუკი დასალოგებელ-გადაკეთებელი აღარაფერი მეტყვება. არც დალაგება სჭირდება ვინმეს და არც სადილი... ვალია, ვალია... კაი, რომ ვეღარ გხვდავთ ჩენი დასავსებო თვალები. უიღი ბანია გამიშრა კერცხალი, სენი ცრემლები უკვდავების წყალი რომ ყოფილიყო და შენთვის ეშველა, კი იყლიდი ახლა შენს ოთახში. ნეტა აქამდე რა მამაგრებდა, რითი ვსუნთქავდი, რა მაცხოვრებდა? შენს სიუცოცხლე მამაგრებდა მე, შენი სუნთქვით გსუნთქავდი მე, შენზე ფიქრი მაცოცხლებდა. მეტა ეიცოდე, რამედ თუ გლირდა? ტასია, ტასიაო, შეტყობდი. აბა, ხელს მე მიშლიო, მეტყობდი: აბა, ნახვამდისო, მეტყობდი; ახლა არ მცალიაო, ჩემო შტრელოო, მეტყობდი. მე კი ვფუნდი და ვფუნდი. ვალია, ვალია... აღბათ, ასეთი ბედი დამებედა მე — დუნთისთვის ვეოფილკარ ვახწირულა. არადა, რამდენი რამ მტონდა საოქმელი. ერთი უტკეპო, ჭვეხნის უბაში ნახვადები დუდაკაცი ვარ, მაგრამ რა ვქნა, მიყვარდი, შე უბედურო, თავიდანვე ხველაური მიყვარდა შენა. იმ დღეს, სულ პირველად თქვენს სასტუმრო ოთახში გული სავლელვას რომ ანთნივარდა, ვეაგბ და ვეღარ მიმოყია. შეხვებოა მე აბა, რა უბდა ვოფილიყავა: ქობულთან სოფლელი გოფო, თეთრკობლებიან წითელ ჩითის კანაში გამოწყობილი, ფეხშიშველა რომ დავტანტალავდით შენ კი გიმნაზიელის ღირმა გეცვა, ზურგზე ქამარგაყრილი ჩანთა მოგვეთო და ჩემთვის სდ ვეცალა; შენი, შეგი თვალების უსაგნო მზერა ჩემს უბრალო სახეს აარიდეს. ამათ დამთავრდა ყველაფერი. მე კი დადრასმულივით შენი ავლა-დიდება ვაქნდი და ვაფიქროვდი. თბოს კარანდე შენი ერთგული დავრწინილიყავ, არაარასოდეს გვევარებოდა, არც თვალი მოგიბერია ოდესმე, მაგრამ ეს იყო, შენთან მოხვლას არ მიშლიდი, ხეცოდავად ამშუშნებოდა, მაგრამ შენთან მოხვლას მაიხე არ მიშლიდი. მე ჩერჩეტს სხვა რაღა მიინდოდა. შენს იქით ვბა აღარ მტოხდა; ჩემს დროს შენი დროით ვზომავდი, ფეხავრევით დანდიოდდი, ჩემი არ ვაფიქროვ და არ შეუვაწუხებ-მეთქი. უგულესყურით მეძახდა — ტასია, ტასიაო. არ გჭირდებოდა და მაინც მეძახდი, მაგრამ ვროხვლავ რომ წამოგედენოდა ჩემი სახელი და დავუძახებ, ჩვეულებებისებრ დავეცანა, მეტა რაღა იყო საჭირო, თვალში ვეღარაფერს ვხედავდი და შენსკენ მოვფრინავდი. ერთაშესხმული მოვეფრინავდი შენსკენ, კი არ მოვდიოდდი, მოექროდი, ვლოცულობდი, სულ შენზე ვლოცულობდი; არა, უარგაროდ კი არა, ჩემთვისაც ვლოცულობდი. შენ თუ აღარ იქნებოდა ამქვეყნად, ჩენი სიცოცხლე რაღა აიცოცხლე იქნებოდა. ვერ ვხედავდი და არც არაფერი ვაგება მიმდოდა, რა ხდება ჩემს ირგვლივ-მეთქი. მათლოდ ეს ვიცოდი, რომ უხდა დამეპურებინე. შენი სამოს-თეთრეული დამერცხა და დამეფითოფებინა, ნუდამ მზალ ვქონოდა ვახანებული პერანგი და თვალებში წუხალი არ ჩავდგომოდა. მე შენა ცოლი: მიყვარდა, რაღვან იგი შენი ცოლი იყო და მე არ ვიცოდი რას ვრქვა ვქვი, აუღში რომ ჩამიფრებოდა, დამტანჯავდა და ვაფებით ანავსებდა. შენს ცოლს ჩენი აღგილი არ დავუკავებია, ჩემთვის არაფერი წიურთმევიცა, არც ჩემი საადერსო სჭირდა რამე, უფვარდი იმ სოჭალს, მაგრამ ჩემსავით არ ყვარებობარ. შენ ის თვითონ არ ვაყვარდა, ვებრა-

ლებოდა და სულ ეს იყო. ამიტომაც ჩაქრა და ჩაიფერულა მისი სული, ამიტომაც მიიხველა მისი გული, ამიტომაც ვაღია მისი სხეული. მოვარჩენო, ფიქრობდი და ექიმებთან ვაფიქრებოდა. მოსარჩენი კი, აბა, რა სჭირდა, მისი ავადობა შენს გულში იყო ჩაბეჭდული, მაგრამ ბრმა იყავი და ვერაფერს ხედავდი...

ვაღია, ვაღია... მარტო ცოლი კი არა, შენი ყველა ქალი მიყვარდა: დეიძის-მეგობრის, ნებრალეზობდა იაინი, ყველა რაღაცას ელოდა შენგან, იტანჯებოდნენ, გამიჩაფიქრებდნენ, გეოცნიდნენ და ფრჩხილებით გააწრივდნენ, მაგრამ შენს გულში ვერა და ვერა შევიღწევი. მე შევამე განხევიდე: არც არაფერს ველოდი, არც გეძახდი და არც შენს გულში ვაბირებდი ჩაძვრომას...

ვაღია, ვაღია... ამას წინათ ვეღარ ვაგებელი, გასადები ავიდე და ქურდულად შემოვიპარე შენს ბინაში, იქნებ შენს სულს შეგხედო-მეტო, თითქმის მივეაღერსო-მეთქი შენს ხატონ ხიფათის, მაგრამ საბღოში შემოსულმა საწინელი სიციარიელე და სიცივე ვიგრძენი. თითქოს ყველაფერი აღვიღზევა—კარადებიც, კედლის თაროებიც, ტახტიცა და სავარძლებიც; წაგწყობიც ისევე აწყვიტა მაგიდაზე, როგორც შენ დატოვე, შეუვსებელი ბარათებიც იქვეა, მაგრამ ოთახში შენი სული აღარ ტრიალებს, ყველაფერი მგელარია და გაქვავებული, თითქოს შაერიც გაპარულა საღვაც, სუნთქვა კირს, იხრჩობა კაცი, თითქოს მტვერიც კი არ გაქარებია შენს ნივთებს, დეეს ახლა ეს ხიფათები, უსიცოცხლო, დარიელი და განთუსადევარი ნივთები. ერთი შენი პატარაობის სურათი ავიდე და ერთიც ბოლო ხანს გადაღებელი: პარკში ბილიკზე დგახარ; ვიფიქრე შია წაფიღებ-მეთქი, მაგრამ გულმა არ მიტეხა, უამსურათებოდაც დღიან-ღამიანად, დღიდან საღამომდე თვალწინ მიზიხარ და ჩემსხეუმი მიხარია, რომ არ მომეცდარხარ და ყოველივე ეს მაოლოდ ავი სიზმარია, ისეე მიმიხმობ, ტასია, ტასიო, მერე ჯადო-ლოცვა ძალას დავარგავა, ხელ-ფეხი გამეხსნება და მაუბუქად შენსკენ გამოვფრინდები; შემდეგ გაჭრება ჩემი წუხილიც, თვალზე ტრემლი შემაშრება და მკლავებში ძალი მომემატება.

ვაღია, ვაღია... ვიღაცა კარზე ავაკუნებს, მაგრამ ძალი არ შემწეებს, რომ გავვლო, ვიღაცა ცდილობს შენზე ფიქრს მოეწყდეს, მაგრამ პასუხს არ ვაღიარებ. დაე, იაკატონს რამდენიც უნდა, ტასია, ტასია—ბოლოს და ბოლოს სომ ამიჩნდა და მიხმე, საწყალონლად და ჩუნად მისმე; სხვა ამას უერა გაიგობებდა. ბოლოს და ბოლოს ბომ ანიხდა... მოედივარ, ვაღია, მოყდივარ, ვაღია, ვაღია...

ალინა გეორგიევანა:

პატარაობიდანვე ვერ ვიტანდი სიბნელებში დარჩენას. იმითმ კი არა, სიბნელისა მდწინოდეს, არამც და არამც; ბნელში უცნაური რამ ხდება—ბგერა სცილდება სიგანს და თავისთავად იწყებს არსებობას. აგვიატოს უღაბურ დამეგბში ზღვა ჯანდ-ბურუსს ენივთება, მასში ითქვიფება და რჩება ნათლად ზღვის შესილი, ზღვის ჩაღდანი, ზღვის ღმუილი, თვითონ ზღვა კი არა ჩანს; და ზღვის ხმაური რაღაცხარ წუხილს გვერის, თანაგდევს, ვსჯის კაცს, უბილადი რამ თანხარა გეყმს და რალეზად გიზიდავს. ეღერადობით შეუძლებელია სავსის წარმოდგენა, შეცხობა, ერთი მერისიდან გამოვალეკევა. ბგერა უსახთა და შრავალშიშეიყლოვანი, ბუნლოვანებიააა მთავი და მიმზიდველი; სიგანი კი მკაცრადაა შექმოსაზღვრული და მტკიცედ ასხმული.

ახლა მე ბნელში ვარ ჩაძირული, რაღვან შენ იყავი ჩემი სინათლე, ვაღერიც! შენმა თვალებმა თან წაიღო ჩემი სიღამაზე, ჩენი ყმაწვილქალობაც წასულია. განა თუ მიყვარდი? შენ ისევე მჭირდებოდი მე, როგორც ბუდე სჭირდება მკირჯას ქვას ანდა ხარხო წარშტაც ტოლოა; რათა გაეჩივოს სიყრცეს, ეკეთ დიგვახახოს სიღამაზე და სრულგმნილება მიანიჭოს მას. ხეტა ეყოფე, რა უმწეოდ და თბლად კვრჩნობდი თავს, როცა შენი მზერა ახლოს არ მეგულბოდა; შენ შევეჭლო ეს, რაც არც ერთ მაშაკაცს არ ძალუდა—საკეთარი თავის რწმენა ჩივეგონებია. იმ დღიდან, როცა პირველად შემომხედე, მიგხვდი, რომ უყვე სხვა გამარჯვებულის განხომილემაში ვცხვფობდი. მე მივეჩიე მანაკაცის გულანაირ ბზერას—ეღტაეებულ, ვნებან, ზელნაქნეულ, მავედრებულ, უიმედო, მოძთხოვენელ, დამვირებულ, თავდაჭერებულ, ქლესა, ექვიან მზერას, მაგრამ ჩემზე არც ერთი არ მოქმედებდა. შენი მზერა კი მშვიდი იყო, ყურადღებიანი; იგი ჩემი თავის რწმენას მამტკიცებდა ანე უფურებენ ჭექა-ქუხილს, ზღვას; მთებს ბრანკაცები, რომელთაც ესმით სტიქიის გარდუვალობა, პირველგმნილობა და სრულუფლებიანობა. შენ ისევე შეაერთე ჩემი სული და ხორცი, ერთი მთლიანა გამ-

ხალე და ბუნებრიობა მომანიჭე. შენს გამოცხადებულ, ჩემი სხეული, წარმოდგენას რომ აღიზი-
ანებდა, აცდუნებდა და ენებოთა დელეგას იწვევდა; ზემოთ გარიყული იყო, მხოლოდ თავის-
თვის არსებობდა...

ვერ მოვასწარი და ვერ შევჩვიე უშენოდ ცხოვრებას. შენს ძლიერებაში არასოდეს და-
ვიწყებულვარ და არ ვიცოდი, თუ საათის ისარმა წრე უკანასკნელად შემოიარა. არა, სუსტი
არ ვგავოძო, მაგრამ შენს ძალაში დარწმუნებულს დავხვეწე მიწა უცებ გამომქცნდა.

ყოველთვის ველოდებოდი, ვალერია, რომ დამიძახებდი და შენს გვერდში მსმენებდა. შენი ცოლობა თუ მინდო-
და? არა, ეს შეუძლებელი იყო, მაშინვე დაგარგავდი შენს თავს; და მაინც მინდოდა გიმეცო-
ბა ეს სიტყვა შენგან. რაღაც უნდა დამელოძოდა, გაშევობა, განეგონა, რათა უარი შეთქვა!

შენი ცხოვრება და საქციელი ჩემთვის რთული და გაუგებარი იყო. მე ვალი ვარ და მა-
შინებდა შენი სიძამავე და თავგაბწირულება; მაშინც და თავზარს მცემდა, წარსულზე უა-
რას თქმა მუდამ საშიხელია და ვალისთვის შეუძლებელია, ვითუ შეშლვომ სიცარიელე
იყოს შიში ხედილი. გაბედული იყავი, მაგრამ შენც კი ვერ ვაუთავდე წარსული და უბარო. გა-
მაბრუნებელი ქორწინებით წემს არსებაშივე წემორჩენილი წარსულის ნამუსრვეის გადარჩენა
სცადე, ეს კი იმას მოასწავებდა, რომ ხელთარ თავთან ბრძოლა დაგქანცა, ვეღლაფერნე ხე-
ლი ჩიჩნისე და ბედს დამორჩილდი. ბავშვობის მოგონებებს ჩემთვის ამოუხსნელი ხეგაფლე-
ნა ჰქონდა შენს სულზე. სეტა ეს რა იყო, რას ეძებდი ბავშვობაში ვლენში და რა მოიძიე?

ახლა შენ აღიბა ხარ და ყველა იმ კითხვის პასუხა, სეცოცხლენი რომ გტანჯავდა, თით-
ქოსდა აზრი დაგარგე, მაგრამ აკვირვებოდა მე დღესაც რად მაწამებს? აო, რწმუნ იყოს ამანი
რაღაც, რაღაც გონებით ერო ჩავწვდები, მაგრამ ისიც არ შეიძლება, რომ ამის გაგებას არ
ცდილობდე.

მე უკვე სარკაში აღარ ვიხედები, ვალერია! ვიცი, რასაც დაგინიხავ და ეს აუტახელია.
მე ყოველთვის სეცოცხლესა და სილაძახის უსასრულობის რწმენით ვცხოვრობდი და ეს
რწმენა შენ ჩამაგონე. ახლა მე დაგარგე ეს რწმენა; დამთავრდა შენი ცხოვრება და დამთავრა
და ჩემი სილაძახეც.

ნათელიდა სილაძო — ჩემი შენთან მოსვლის დრო, ღმობის მთებზე აუნი შემოდის ჩემს
ძრუდ ჩამთვარდულ თათში და ან თათს, ალბათ, ველარასოდეს ვაყანიყებ, დამქცნარი თი-
თებით ვსრუა პაპაროსს, ვარჯა ხანია ჩამქრალ პაპაროსს და მე აღარ ძალშის ხელახლა მო-
ვუკადო, თავიდან ცხოვრებას ვეღარ შევალე და ჩენი ერთადერთი მოსაყონარი ამიერიდან
წარსული იქნება, სადაც შენ შეგულედი და ჩემი თავი — ახალგაზრდი და ლამაზი.

შემიძღვა, ვალერია! მე წაყიდე, მინდოდა წამელო შენი ახლიდან შენი სეკვარელი ქა-
ლიშვილის ქანდაკი — ღრუბელი, გვაშლი, სუსტივეს! მაგრამ ქანდაკება დიაფშენა, ვაღნა ჩემი
ხელის შეხებისგან, ნამსხრქვებად იქცა — ევლარაენ აკრიფავს, ნაყარტუტად იქცა, ახლა იცვე
ფახჯარაში ვაფრთხილდა და სამოღანოლ ვამსქერა გათოშილ ჰაერში. მშვიდობით, ვალერია!

მარია ბენედიქტოვია:

მო, რა გაგახანეთ მაშინ, ვალერიან ინოკენტევიჩ? ანღი ვინ გაგახანეთ? ცოლად გა-
მომქეცათო, მოთხარით მაშინ მე, სამოცდახუთი წლის ქალს, რაი შვილის დელახა და სამი
შვილიშვილს ბებოას. სიბერე ჩემთვის ჩვეულებრივი იმბავი ვახდა, სიმარტოვეც შეიღები ვერ
მიგებადნენ, თუმცა ეხ იცის, ეგებ თვითონ ვეღარ ეუგებდი მათ. მურე ჩვენ ზრდილობანი
უცხოები ვაქვდით ერთმანეთისათვის. მე მწარედ ვანეციდიდი იმას, რომ ვერ შევქელი მათ
ცხოვრებაში შეხვლა; ის ცხოვრება ჩემთვის ახალი იყო და შეუცხოვებოდა; და მე მარტოა
დაგრძი, დარღაა სიბერე და რღააში მარტოობა დაუნატი და ცხოვრება აუტახელა შეიქნა
ვედილობა რაღაცა საყრდენი ნებოვა და აი, თქვენც გამოჩნდი.

ჩემმა ხსოვნამ ვერ შემოგინათა ვერც თქვენ და ვერც თქვენა მაშინდელი გარეგნობა,
მხოლოდ თქვენი სახელი თუ მომანიშნებდა რაღაცა, რანირად მიცანით მაშინ? ვერაერთით
ამისსნა. მე თვითონაც კი ვეღარ ვცნობ ჩემს თავს, მე თვითონ აღარ მინდოდა მცენო ჩე-
მი თავი დგარაღახ, ვესლით საეე დედაბერში, ხველა სარკიდან რომ შემომცქეროდა, თქვენ
კი მიცანი.

ახლადა ვხვდები, რომ ღამობლით მაშინდელი თქვენი თავის გაცოცხლებას და ამ ქვეყა-
ნაზე შეიძლება მე ვიყავი ერთადერთი, ესაც უნდა ხსოვებოდით, ვინც იცნობდა და აასოვ-

და მანიალური თქვენი თავი, ნურა რა, რომ უკვე აღარ ვგაგვი იმ ნაწინაყვების გოგონას, და-
 მახინჯებულ ფრანგულზე რომ გეტატივებოდეთ? მე ვიყავი მოზიარე თქვენი ოცნებებისა და,
 გამთვითყვებით, იმ ოცნებებისა წესინოდა: თქვენი თამაშიც გაუგებარი იყო ჩემთვის —
 იყარი წაღვისათვის: მანია არ მიყვარდით, მეწინაოდა თქვენი, ძაძრწუნებდა რეპრეზენტაციას და
 ყურადღებისანი შხერა, თქვენი ფიცები სიტყვები და მყვეთარი მოძრაობა. თქვენ შემოვიღეს
 კვაფლით, მე კი კვალადი და ქარაფშუტა ვიყავი. ჩემს თავს ვაძქლებდი თქვენთან შეხვედრაში,
 მესმინა და მოუთმებლად ვალოდი იმ წამს, როცა ისევე სულელურსა და მტრულსავე
 გააართობა მივუბრუნდებოდი. რა გვქონდა საერთო? არაფერი, ჩვენი მშობლები მეგობრობ-
 ღნენ ერთმანეთს და ეს იყო ერთადერთი შემადგობელი რგოლი: და კიდევ აღმზრდელი ქა-
 ლი, კასაც აშკარად უყვარდით და განებირებდათ, ხოლო მე ვაქლდი და მიომენდა. ახარე-
 ბულს და გადარეული ვიყავი, მაგრამ რა შეუღარებაა, გადარეული თქვენთვის უნდა ეკითხა
 კაცს: ოუენცა რა, თქვენს გარეშე განთხდომებზე საციშვილი არაფერს ამბობდა, ჩემი უწყინა-
 რი კვლავობა კი მკაცრად ისჯებოდა. აი, კიდევ რად არ მიყვარდით და გამეხარდა, როცა
 ჩემი ცხოვრებიდან წახვედი.

აღარასოდეს მიცდია თქვენი ნახვა ჩემი ხსოვნა ახლად შეგვლიათ და მე აღარ მახსოვდით.

და აი, რაღაც გაუთქრობით ისევ შემოდით ჩემს ცხოვრებაში, შემოდით მანია, როდესაც
 ჩემმა დავაილმა ბედმა მარტობა მარტუნა. აღარ მახსოვდით, მაგრამ ჩენს თავს ვაძქლებდი,
 გამეხსენებინეთ. თქვენ ხომ მხოლოდ ჩემი ხსოვნა გჭირდებოდათ, იმ წლების ხსოვნა, რომ-
 ლებიც უკვე გადგავსებოდათ და ჩემს წყალობით უნდა აღგუდაინათ: და მეც ნული-ხელ
 ვიხსენებდით, რადგან მანია მჭირდებოდათ. წიშით კვლავაც მეწინაოდა თქვენი, მაგრამ ახლა
 სხვანაირად მეწინაოდა ვიდრე ბაყნობაში. შევქელი და აღვადგინე თქვენთვის ძვირდები მო-
 გიერთი წკრილმანული და საათობით უსიტუვოდ, ყურადღებით მიამენდით, არც სიტყვაც
 მაწყვეტივებდით და არც რაფეს ნეკითხებოდით — ძისმენდით და მეტი არაფერი. მე არ
 ეტყუოდით, ვალერიან იხოკესტიევი! არა, და თუ ყველაფერს დალაგებით ვერ გვევბოდი, ჩე-
 მი ბუნებრივი სურვილი იყო აღმედგინა ის, რაც დაგიწებამ გადაიყოლია, მრუმე ლაქება,
 რთბლებიც ბემს დალილ ხსოვნაში წარმოიტება. მიმიტევეთ, ვალერიან იხოკესტიევი, უნე-
 ბური ტყუილისთვის და იმისთვის, რომ მანია ვერ შეგეული თქვენ გურდში ჯავმა, როცა
 ესოდენ გჭირდებოდათ.

დაუბურავით ნეაქი, გუბუნებოდით, მაგრამ ეს არ იყო სწორი ალა მხოლოდ ჩემს მიმართ
 იყო ბართალი. მე ნამდვილად ვებერი მეთქმოდს, თქვენ კი წინანდებურად ახალგაზრდა იყო-
 ვით, რადგანაც გწყუროდათ ცოდნა, კვლავაც ცოდნას ეაწრაფვოდით, მე კი დალილს არც
 ცოდნა მწყუროდა და არც იმ ცოდნის დახსოვნა.

აი, მეც ვცოცხლობ, თუმცა სიმწარისა და უბედურების მეტს არაფერს ვერმეობ, და მა-
 ინც ვცოცხლობ. თქვენ კი აღარა ბართ და თქვენი გამოისობით გაეცოცხლებული ჩემი ხსოვნა
 აუტანელია ჩემთვის და გულზე ღოდად მამყეს.

რა უღალი ვაგვხსენებინათ? მოვავონეთ თუ არა ის, რაც უნდა ვაგვხსენებინათ? მაბატეთ,
 თუკი ვერ მოვავონეთ, ვალერიან იხოკესტიევი!

მე მაინც ვერაფერი ვაგვ თქვენი ცხოვრების იმ იარმოცდათობეტ წელიწადზე, რაც
 ერთნახეთი არ გვიჩინავს, და არც მიცდია გამეგო. აბა, რა საჭირო იყო? თქვენ ხომ ეს არ
 ვინდოდით.

ჩემს იშვიათად ვხვდებოდით ერთმანეთს იმ წელიწადს, როცა ცოლ-ქმარი ვავდით.
 უფრო ხშირად შეხვედრა არც გვჭირდებოდა, რადგან ყველაფერი, რაც თქვენთან უნდა მიმ-
 ღო — დასაყრდენი და იმედის ახრალი — უკვე მივიღე. თქვენც ის მიიღეთ, რაც ვასავი-
 როვბოდათ — მოგობება მიმხდელ თქვენს თავზე. ჰოდა, ბარი ბარაა ვართ. მაგრამ თქვენ
 თან წაიღეთ ყველაფერი, რაც მოვავონეთ, მე კი ისევ ის დამრჩია, რაც მქონდა — სიმბერე და
 სიმბერე.

მშვიდობით, ვალერიან იხოკესტიევი! აწიერიდან სულ მხხსოშითს, სანამ ვიცოცხლებ,
 სანამ ამ ქვეყანაზე ვიქნები, მაგრამ თქვენ რომ ვინდოდით, ისეთი როლი მესხონებოთ, არამედ
 ისეთი, როგორიც წლეულს იყავით, სიკვდილსა და უთქვენოდ ჩენს დარჩენამდე ერთი მაბი-
 ჭი რომ გასორებდათ.

მშვიდობით, ვალერიან იხოკესტიევი! მშვიდობით და შემანდეთ მე!

* * *

ხელში ფარანი მძვინკვეს და სარდაფში ჩაგდევარ, მაგრამ ჯერ ცხადი უხლა ვაქრო, მერე კი — ფურცლოვანი რკინით შეჭედელი კარი, გაუბოხავი და ამიტომაც უტილია ანგამებანი მძიმე კარი. ცხადრისა და კარის ვალება არ გამოქირებია, თუმცა ვერ ვიტყვი, ანაწილად დიდ გამოცდილ ფარ-მეთქი. იღება მძიმე კარი და დახუთულ და აწმირებულ ხე-ნაწილებს მავ-დივარ. კბენე ვფრთხილობ, თორემ შეიძლება აქ სულ რომ არ ელი, ისეთ ნივთებს გადააწყდე, დიდი ხანია მწყობრიდან გამოსულს, რომლებიც რატონდაც ჯერ არაფერ გადაუვლია და პირდაპირ კბენე დაუხობხოლავებია. ისიც ვიცი, რომ აღამიანებს საერთოდ ძალიან უჭირთ თუ-ნაც გამოუსადეგარ და უსარგებლო ნივთებთან განშორება, არა, ამას სიხარბეს ვერ დაარქმევენელია, გადაავდო ნივთი, რომელსაც ამდენი ხანია შეუთვისე და შენეულად მიიჩნიე, რომელსაც შენი სხეული შეეგუა და რომლიდანაც სიყვარულით წინადდი მტვერს. ოდესდაც ახლობელი და გაუყრელი ნივთების წინაშე გაუცხოებურებელი დანაშაულის შეგრძნება გეუფლება კაცს სარდაფში, და პერია ახლა ეს ნივთები აქ. ყველაფერი ამ ხარაბურით არის განოტყნი-ლი; არა, ვადაყრით არაფერ გადაუქრია, მაგრამ მიეტოვებია კი; ნელ-ნელა იშლებიან, მაგრამ ნაინც შემოუნახავთ ძველი ივრი, რადიკას ბუნდოვანად გვაგონებენ, გულში რადიკას აცოცხ-ლებენ. შემადრწმენებელი საჩხაგია გამოუსადეგარი ნივთების სასაფლაო, ყოველ შექაბხევამი იმ სასაფლაოზე აკედებ გულისშემწერელი როდია, სადაც იმ ნივთების ყოფილი მფლობელები განისვენებენ.

გვერდი ავტარე მძიმე შეჭედელ, თავიგლუვილ სკინრებს, ცარიელი და ობმოკიდებული სკინრების კუთხეებში სქელი ქაღალდი გაუბამთ ობობებს, უსარგებლო ქსელი, რადგან ამ სქელ-ში ვერაფერს გააბამენ. სამთელიანი ბავშვის ვტლი ჩაქაბებული სახელურით გვერდულად მის-წოლია კბის სადგურს. კედლების გასწვრივ აგლია დაწყვეტილჯაჭვიანო და მოგრეხილიარ-ჩითიანი გულოსიპელები, უსარგებლო თვლებში აღარ იპარევა რკინის ჩხირები; სატერფულები გვერდზე ისე ამოჩხრტილა, შეიძლება შარვალი შეახოთ. კარადის მაგვარი ძველი ხელსაბანე-ბი დაბნარულ-დახუთილი მარმარილოს ნძიმე საბურგევით იმ ღრთის მოსაგონარი უნდა იყოს, რაცა აღამიანები უწყალოვანოლობდაც იოლად ვადიოდნენ. პოდა, რაკი ეს დიდი ხნის ანბაკია, მას შემდეგ ხელსაბანები აქ აგდია.

აჲ, ბოლოს, როგორც იქნა, სარდაფში ჩავდვი მარჯნივ და მარცხნივ სულ კარები შე-ვიდათ, სწორედ იმდენი კარი, რამდენიც სახლში ბინა იყო. კარებს ზემოთ გათბობისა და კანალიზაციის უსარმაზარი მილები მიემატებოდა, მილებში სულშეხუთული და უჩინარი წყალი მიბუზბუყებდა. ორთქლით და სანესტით გაეცანებულ სობახეზე ფეხი მიცურდებოდა და მიწა ლანჩაზე შეეკრთდა. ფარნის შუქი მტვერდაღებულ და დაბლადაღულ აფურის კედელ-ზე დასრიალებდა და მერე ვიბის ბინისავე ნომრიან კარზე შეჩერდა: „ქალიან ვახოვო, ჩა-ლით სარდაფში, ნახეთ იქ რა აწყვიანო!“, — თითქოა ფერბინდის მისენითო, ისე შორიდან მიცქე-როდა მარია ბეკედიტოვხა თაფისი ბუენიქოს ავალებით. ეს რომ მითხრა, ბაში თხოვნა გა-ყრია, მაგრამ მომთხოვა და ღვარძლიანი თვლების გამოჩეტყველება სულაც არ შეეუარე-ბოდა თათვისს კელოა. ხეტა რა უყვალუბოდა სარდაფში? მე რაღად წავხაენიდა? უყოყმანოდ დაეთანხმდი ყველაფერი, რაც ვიბთან იყო დაკავშირებული, სათერად მიზიდავდა.

კარზე ბოჭლოში არ ეკიდა. მძიმე რგოლი მოვწივ და კარი ჩენს ნებს დაპყვა. მომეჩყე-ნა, რომ კარსმიღმა ვერცხლისფერი ფარდა ეკიდა და ხელი გავიშვირე, გადავწიე-მეთქი. რა-ღაც ბლანტი და წებოვანი რამ შემეჩხო ხელზე და მხოლოდ ახლა მივხვდი, რომ ეს ობობას ქსელი იყო. ერთმა ობობამ, ან იწნებ ობობას მთელნა ოჯახმა მოქსელა ხაზი და ჭვირვალი ფარდა, რათა ხელუფისგან დაეცვა ვიბის აწ გამოუსადეგარი აგლა დიდება. ზიზღი დავქლიე და ფრთხილად დაწვდიტე ობობას შთავიხებისა და ვერავობის ნაყოფი. ახლა ფარნის შუქში გაუარჩხული თხოულები ვახვია, რომელთაც შემოდან დაუა ედო. ხეტა რა უნდა იყოს, კულმაანი? ჰო, კულმაანი, დაუაზე საგულდაგულად იყო მივრული გამაგებელი, დამტვერილი ქაღალდი. ცხვირი თითვით დავიცე და ქაღალდს სული შევუბერე: თინდათან გამოჩნდა და უმთავრებელი ჩახაქების მკაცრი ხაზების ზღვრული თანამიმდევრობა. ამასობაში ფარნის მყი-დე ქაღალი შორს გახლტა და ბემს თვალწინ მთელი ქაღალქი გადაიშალა, დაბალსართულიანი და რიტმული, ფერფლში სამარხული ქაღალქი. სადაც შენობები თითქოს ვულკანის ამოფრქვე-ვაა და ბოჭბის აფეთქებას კი ვადაურჩია, მაგრამ სიციხლვ მთლიანად მოისპო. აი, რუსული გ. ბ. ტ ახმანებინსაირი საცხოვრებელი სახლები. შიდა ეზოები, მრავალი წადრეგნები და

კინოთეატრების გაფრენილი საბურავები, საცურაო აუზების ბრტყელი საფარები და ოთხ-
კუთხა კორტები, ხეირომოჭარებული მალაზიები და სტადიონების თავბრუდამხვევი ტერასე-
ბი — ყველაფერი მაწითა და ფერფლით დაფარულა, სარდაფში ამოტოლილა და დაბობას
ქსელში გაბლანდულა. ვიპის იდეები მიწისქვეშეთში გამოშბრვლიყო და ამშობრებულ კერა
დაეხუთა ტალახების უკაცრიელა და მოჩვევებებით სავსე ნიჟღსები. აი, უჩვეულებული
ნავეტს მიფუახლიყდრ და ხელი მოეკიდე; და უცებ დაინგრა, ჩამოიგცა, უჩვეულებული
სახლები და კინოთეატრები, სტადიონები და მალაზიები, მოედნები, საცურაო აუზები, ხე-
ლებზე ქუჩები და მტვერი დამეყარა, მურალი, ნეატიანი, ცოვი ჭუჭყა და მტვერი. მო, იქნებ
ახე სჯობდეს. თვითონ ვიპმა მისცა დავიწყებას თავისი ნახელები, სხეას, აბა, ვით შევილო
მისთვის აიცოცხლე წთაებრა.

ფარხას მოდარვატე შუჭი ახლა სარდაფის შარჯვენა კუთაეში დახობოლაეებული ბუფე-
ტას მოხიყურ მინაა მიადგა ძლიეა გაფაღე კარადის კარი. ნიხანეზე დაცვივდა სამკუთხა,
ოთხკუთხა, ოვალურა მინები და თათბრის კარკასა გააწიშვლა. კინოდი გამოტყენილი იყო სქე-
ლი ქალაღდასა და მერჯალი ვალყის ხეღლეებით. ვიფიქრე, ამოვიღებ-შეთქი, მაგრამ ხელში
დაფერფლილი და აჩვეების ნაჯარგალი ქაღალდის ნაუღეთეობილა შენჩია ვიპმა ჩიეტად, სოკე-
დილის შენდევნაე კი წაწილა თავისი არკიტექტურული წარსულის ყველა კვალი. ბუფეტის
უჯრუდი გამოეწიე, უჯრუბში არაფერი აღმოჩნდა. ახლა ქვედა კარები განოვადე — აქაც სილა-
რიღლე დამხვდა. მხოლოდ ერთ კუთხეში თბილად იყო ტყვიის ქაღალღში გახვეული პაკეტი.
ფრთხილად გაფხენი ქაღალდი — უყლო წერილებია შეეგრაქ დავაპირე, ერთ წერილს მაინც
წაფიკითხაე-მეთქი, მაგრამ გულმა არ მიქნა. რაკე ეს წერილები ვიპმა აქ შეიხარა, ესე იგა-
ვარეშე თვალს არ უხდა შეეხედა, და ისიც, რომ სხვისგან გამორჩევილ წერილები სავღლდა-
გვლოდ იყო შეხვეულა, იპმა ნიწნავდა აღრესატა მოცურად ეძებოდა. თეღწეწაწარმო-
შიდგა ვიპი, ამ მიწისქვეშეთში ფარხის შუჭზე სავარელ სტრიქოაეება რომ კითხულობდა, და
მაშიმ დაუნახებლად და სიგულდაგულოდ, თითქოს ჩემი ვალიყო, ერთმეორეზე ნაკეწებლად
დაქვიე წერილები.

ფარხის შუჭმა ახლა გულელზე დავადებული მდიდრული სარკის ჩარჩო გააწათა. ჩარჩო
კი ებოღა, მაგრამ სარკე აღარსად ჩაიდა, და თუხლაც უოფილიყო, დიდ სიამოუნებას მაინც ვერ
შეამანიტებდა იმქვეყნირი და გაუცხოებული ჩემი სარის დანახეა.

წასვლის დროე მოვიდა, ახლა აქ რაკა უნდა მენახა. არწისის მურალ სუსიქვას წაფილ-
წა არგვლიე ვენლაყერი და სავნები; რომელთაც დიდი ხანია დავმოთავრებინათ მიწიერი არ-
სებობა, მშვიდად და უღრტუნგვლად მიტოლოდმენ ბრწინადობის ამ მდინარებს.

გასასვლელისკენ გავემართე; ფარხის ვიწრო ზოლად ნინათებზე უკან დახმარებულ
გზას, ზედ კართამ ბეღლებური ტყვის სავარძელი შეეხიწნე, რომელიც სწორედ ისეთი უნდა
ყოფილიყო, ვიპმა რომ ედგა ვაბინეტში; იმ სავარძელში ხომ მთელი სადამოები გამიტარებია
ვიპმა განმარტობულს. სავარძელთამ ძვიედი და საზურგეს ხელთ შეეხე; და უფერად
მოხდა ის, რამაც ღაჩრულად შემეკრთათ ვიპმა მჯეეთრი ტაატენი, ერთს მეორე მოჰყვა, მე-
ორეს შეაამე. ნებაუნებელიე უკან დავიხიე და ფარხის პასტოლერითა წინ გავიმფირე. სინათ-
ლია მტერიამ განაჯრში მლოცველავით ირწეოდა რაღაცა, გვერლზე გადაწეულ ბრტყელთავა
მოცეკვაეე გველს რომ წაგავდა. ხეტა რა უნდა ყოფილიყო? გველი ხომ არა? იქვე ახლოს
სიგაე იმპროდა რაღაცა, რაც საოკრად წაგავდა პირველ; ოღნავ მოშობრებით კიდევ ერთი
მათიარეეე ირბეოდა ქანქარასავით. ნეტა მართლა რა უნდა იყოს? კუნთები დამეცაგრა, აღარ
შეშედილო ამ გაუტყვევლობის ატანა და ნაბიჯი წინ გადავდგი. ფარხის გულგრილ სინათლეზე
თავისუფლად ირწეოდნენ ხედბარები, რომელთაც საქულგელი ტყვი გაეგლიჯათ და დამჭდა-
რი სპირაღები გაემართათ, მაგრამ გათავიაუფლება ვეიანი იყო, ამიტომ ახრი აღარა ქენდა.
ეტყობა ნამბარები ნიბვდნენ ამაღ და ბედა შეკრიფდნენ, უნებურად შეაინდეს დავეამრბე-
ლი; გახველებული რხევა, დაღურენილები გვერლზე გადახანინენ და ქანცაწყვეტილები ვა-
ჩერდნენ. კარი ვავიხურე, ფარხის შუჭი დაბურულ, ძველად ვასაგნებ ვასასვლელისკენ გა-
ნიძღვა. რამდენიმე ნახტომით დავძლიე საშიში და დახობოლაეებულა კიბე და საღობაზონი
ადელო. მერე სამჯერ გაჯაფტრიალდე ვასაღუბი და ფერფლოვანი რკინით შექვდილი მძიმე კა-
რი დავავტე; კიდევ ერთი ნიხარობაეე და ახლა კიარჩიანი კარი ნიხურა ყველაფერი დამ-
თავრდა!

უიპით გათონილ ქუჩაში გამოვადი, ფილტვებიდან მიწისქვეშეთის მტვერი და ვიამეთა
ამოფისეწიქე და სუფითა; სუსხიანი მადრი ნავუღაბე.

ინგლისურიდან თარგმანად

წინასიტყვაობა და შენიშვნები დაურთო ნიკო ყიასიაშვილმა

„ულისეს“ ამ ეპიზოდს სპეციალურ ლიტერატურაში „სვილა და ქარიბდა“ შეუერთდა. პომპროსის პოემებში ოდისევსი ორი შესაძლებელი სასიყვართ გმიდან აბრეგს სვილასა და ქარიბდას შორის გასაწველელს. სვილას „თორმეტი გაფარჩხული თათი აქვს და ექვსი წამვერდი კისერთა... სვილა თათო თავით თათი ნეზღვარს იტაკებს სწრაფმავალი ხომალდიდან“. მის ნომინდაბირე მხარეს დიდ მორეკსა ქარიბდა ბუდობს, რომელიც „დღეში სანჯერ ნაქავს და საშინელი დროებით საშჯერვე ამოანთხევს ხოლმე ზღვის შავ წყალს“*. რატო ამბობენ სვილასა და ქარიბდას შორის, თრ განსაცდელს შორის ყოფნას გულახმობენ.

ნიღებულა სქემის მიხედვით, შევხვებუ ეპიზოდის მოქმედების ადგილია ეროვნული ბიბლიოთეკა; დრო — დღის 2 საათი; ორგანო — ტყანა; ხელთნება — ლიტერატურა; სინბოლო — სტრუქტორდი, ღონდონი, ტუქნია — დიალექტიკა. სვილას შეეატყვისება არისტოტელის, დოგმა სტრუქტორდა, ხოლო ქარიბდას — პლატონი, მისტიციზმი, ღონდონი. ულისეს ამ ეპიზოდში სტრატეგია, ქრისტე და შექსპირი.

სიული ეპიზოდის მანძილზე სტივენ დედალთსი კაცობრათბის ამ ინტელექტუალურ სვილასა და ქარიბდას შორის ვადის, ანალოგია, როგორც კარველთვის, პირბითია, სათქმელი — სქემაზე. შექმნაკებულ მოდელზე უფრო უართე და მხიშენლოვანი. უაქტიურად სვილასა და ქარიბდას შორის სიარული ჯოისსა მაშინვე დაიწყოს, როგორც კი „ულისეს“ დაწერა ჩაიფიქრა, არ არის შენიშვევითა ის ვარემოება, რამ „ბლუშიდეკა“ (ე. ი. „ბლუშის დღე“) — 1904 წლის 16 ივნისი („ულისეს“ მოქმედების დრო) — ის თარიღია, რომელსაც თვითონ ჯოისმა საკუთარი თდასუას დააწყისად მიიჩნევდა, ამ დღეს შექმუნენ ერთმანეთს ჯოისი და ნორა ბარნაელი, მისა მორავალი შეუდღე მაგჩამ ეს, რა თქმა უნდა, სექტამენტალურ-რომანტიკული ნოსტალგია არ არის. ჯოისმა ეს დღე მარტოსულთა მიდან თავის დაღწევის ცდისა და, ამავდ დროს, უნიადგობის, უმიწაწყლობის, უთვისტომობის განცდის მარადიული კიდილან დასაწყისად აღიარა საკუთარ სულში.

რომანის ამ ეპიზოდში ჯოისმა კადვე ერთსეუ მიატოვეებს ზოგადადამიანს, მანალური ყოფის ორგანულ ნაწილს (და ამდენად ყველა ადამიანის ვარვეულ ნაწილს) ბლუშს და სტივენის მუშევრბით კვდაე მაღალ ინტელექტუალურ ატმოსფეროს ეშარება. „სვილასა და ქარიბდას“ ეიზოდა: თითქნის მთლიანად შექმბირის ორგანოვ ვამართულ კამათს უდუნება დუბლანის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში. მაგჩამ ეს კამათი, როგორც ყველაფერი დახარჩენი რამანში, არ არის, არ შეიძლება იყოს ხოლოანდ „სერიოზული“, „ნამდვილი“, ახალგაზრდობაში ჯოისი სერიაზულად ჩადლობდა შექმუნაკებინა საკუთარი შეჭვულუკბე შექსპირზე, ეროვნულ ბიბლიოთეკაში კამათი ინდანიური აღობჩინების ორ სვილსაჩინო წარმომადგენლოთ — რასულთან და მეგისთან (ჯონ ევლანტონთან) ჯოისის ბიოგრაფიის ნაწილია, მაგჩამ მას შენდღე დიდი დრო ვაედა და ის, რაც ახალგაზრდული ვა-

* თარგ. ზურაბ კვიციანი და თამარ მენჯელი.

ტაკება იყო, ასაღი დიდი რომანის „საშენ მასალად“ იქნა გამოყენებული განკვეთილი ირთნიული მიდგომა თავის გმიროსადში ამკლავებას, ჯერ ერთი, ჯოისის განაოცარ თვითირთნიას, საკუთარი თავისათვის დისტანციადან, გვერდიდან შეხედვის შემდეგ უნარს და, მეორეც, იმ უწყველ ჭეშმარიტებას, რომ ნამდვილი ხელნახატი უნდა იყოს მხოლოდ პირობითად შეძლება ვითხვეოდეს ხელნახატი ცხოვრებასეულ — ფინიკურ თუ სულთერ — პორტრეტს. ავტობიოგრაფიული ნასაღა დიდი ხელნახატიისათვის ისეთივე მასაღაა, როგორც ყველა სხვა, რომელსაც თავისა გამოწავონი საშყართს დასახატად იყენებს.

ამ ეპიზოდში განსაკუთრებით მრავლად გვხვდება ლიტერატურული აღუზიება, რენინისცენციები, ცატატები (პირდაპირი აუ ფარული) ეს ღირითადად, ბუნებრივია, შექსპირის მიმართ იაქმის, ჯოისი აჩუნს შექსპირის შემოქმედების შესანიშნავ ცოდნას, იგი ზოგჯერ იმათ ნიუანსებს „ათამაშებს“, რაც მკითხველისათვის ძნელი საცნაურია, რადგან გულსხმობს შექსპირის არა უბრალო სკოთხველისა აუ თავიანთსცემულის თვალსა და მხეზიურებას, არამედ თვით სპეციალურ შექსპირთლოგიურ ლიტერატურაში ჩახედულ ლიტერატორას გამოცდილებასაც. ტექსტში „ჩამალული“ ლიტერატურული აღუზიების ანოტიაციას ისეუ ართულებს, რომ ჯოისს არასოდეს არ აინტერესებს ფაქტები თავისთავად, „მეცნიერულად“, ყოველი მინაშნება თუ პარაფრაზი მასაღისადმი ჯოისის ირთნიულ გოტრეკულ, პაროდულ მიმართებასა გულსხმობს.

რადგან მკითხველს ყოველგვარად ნეცხეუ ეპიზოდის მხოლოდ სახეობს, შექსპირის ირგვლივ ერთნულ ბიბლიოთეკაში გამართულ დისკუსიის არული სურათის წარმოდგენის შედეგ აღმანახის მომდევნო ნომერში კვლავ დაუბრუნდებით და კონკრეტულად გააღიხილეთ ამ დისკუსიას მათგანული უწყვიცის ზოგიერთი ასპექტს.

ლიტერატურულ მკითხველს ვთავაზობ იმ რანდენზე ძირითად შექსპირთლოგიურ წყაროს, რომლისაც სარგებლობდა თვითონ ჯოისი და რაც ამდენად შეიცავს ნიღლი ეპიზოდის აღუზიებისა და ფარული ცატატების ძირითად მასაღას (ბუნებრივია, თვით შექსპირის პიესებისათვის ერთად): 1. გორგ ბრანდესი, „უილიამ შექსპირი“; 2. სიდნი ლი, „ცხოვრება უილიამ შექსპირისა“; 3. ფრენკ პერისა, „შექსპირის პიროვნება და მისი ტრაგიკული ცხოვრების ამბავი“.

აქედან ცხოხილი: დანეული ლიტერატურის ისტორიკოსის გორგ ბრანდესის მხოლოდ გრადია არსებობს რუსულ ენაზე და მან, სხვათა შორის, დიდი გავლენა მოახდინა თავის დროსე სარგებლობაში შექსპირის ცხოვრებისა და შემოქმედების ირგვლივ გავრცელებული თვალსაზრისის შემუშავებაში.

ასას გარდა, ეპიზოდში გვხვდება მთავითები თუ მსხიშნები ცხოხილი მწერლების გამოწათქვამებზე შექსპირის შესახებ (რენანი, დიუნა, უილდი, უიტმენი, გოეთე, შო, შალარმე, არნოლდი და კოლჩიჯი).

მეცხრი ეპიზოდი

ნაწილი პირველი

მ ავაზიანმა კვატრმა ბიბლიოთეკარმა! მათ დასამწვიდებლად დაიკრულენა:

— და განა „ველშელნი მისტერის“ ფესდაუდებელი ფერცლები არა

1. ტომას იულიამ ლიტერი (1895 — 1923 წ.წ.) იყო ირლანდიის ერთნული ბიბლიოთეკარ-ლიტერატორი, მან თარგმნი და გაბავრცა ლენსტერის „გოეთეს ეპიზოდები“. მომდევნო გამოწამი გოეთეს შეხედულებანი შექსპირზე სწორედ ამ წიგნის მიხედვით არა დაღებულა.

გვაქვს? დიდი პოეტი თავის მოაზრებაში დიდი პოეტის შესახებ². მერყვევი სული, რომელიც უნებდრდებდა მოზღვავეებულ უბედურებას³, იტანჯება ერთმანეთის საწინააღმდეგო ეჭვებით, ისე როგორც ამას ნამდვილ ცხოვრებაში ვხედავთ.

ჯერ კონტრდანსით წამოიციკვია ნაბიჯი წინ ხარის ტყავში⁴, შემდეგ კონტრდანსით წაიციკვია ნაბიჯი უკან სადღესასწაულო ხმამაღლა⁵ ურო თანაშემწემ ოდნავ გაშთადო კარი და უხმაუროდ ანიშნა.

— ახლავე, თქვა მან, თან წასასვლელად ფეხსაცმელი ააჭრიალა, თუმცა კი ფეხს ითრევდა. ლამაზი, უნაყოფო ნეთცნებე, რომელიც მკაცრ ფაქტებთან შეხებისას იმსხვრევა⁶. კაცო რომ დაფიქრდეს, გოეთეს მსჯელობა მუდამ სწორია, თუ ღრმად გავაანალიზებთ.

ჭრატუნ-ჭრატუნა ანალიზით წაკონტრდანსავდა. მელოტნა, უადრესად ვულმოდგიანმა, დიდი ყური მთლიანად თანაშემწის სიტყვებს მიუგდა: გაიკონა: და გაქრა.

ღარბო არი.

— ბატონი დე ლა მალისი, ჩაიკინა სტივენმა, სიკვდილამდე ახეთმეტი წყლით აღრე ცოცხალი იყო⁷.

— იპოვეთ ის ეგვსა მამაცი შედოქოსი, უფროსის დვარალიანობით აკითხა ჯონ ეგლინტონმა⁸, „დაკარგული სამოთხე“ რომ დაწეროს თქვენი კარნახით?⁹ „სატანის მწუხარება“ დაარქვა⁹.

² „ვილჰელმ შინატერში“ გოეთე გამოთქვამს თავის ცნობილ აზრს შამლეტის შესახებ: „... შექსპირის სურდა გამოეთიხა დიდად სიძვე, დაკარგული იყო სულზე, რომელსაც მისი აღსრულება არ ძალუძს“. „შამლეტი ფაიფურის აააუთი ჭურჭელია, რომელშიც ნაზი ყვავილის შავფრად მძლავრი მუხან ნერვა დახვეს. მუხან განრდილმა უფაუტმა დაამსხვრის სათუთი ჭურჭელი...“

³ გოეთეს განსახლვებებს (მერყვევი სული) ბიბლიოთეკარის მსჯელობაში თვით შამლეტის სიტყვები დაერთეს ნათლურად: „ყოფნა — არ უფნა“ (მონღვაკებულ უბედურება).

⁴ შდრ. აერ ტობა ბეღის ნათლოვა შექსპირის „მცხოტმეტე დანილინ“: „რად არ მიღინა ეკლესიაში დაკლურით და არ ბრუნდები მინ ბუქნიო? მე, შეხს აღვილს, მიფსაც კი არ გადაუდგანდი, თუ არა ჭაგათი, თვით შარბზეც კი კონტრდანსით გვიღოლი“ (თარგმ. ფაშალიშვილის). შდრ. აერყვე: „და რომელ პატროსან ეცსაც ხარის ტყავი ფეხ-ქვეშ ამოტყრავა, არ იქნება, რომ ხეში ნაშეშევარო არ გეყოფლოს“ („ოფლიუს ევანგელი“, 1, 1, თარგ. ა. მიახლის); ან: „შწვენივთი საიქიარო იქაება ყოფელი იმპერატორისათვის, რომელსაც კი ხარის ტყავზე უვლია“ („ქარიშხალი“, 2, 2, თარგ. ე. კელიძის).

⁵ გოეთეს აზრია აქ მეთიუ არბოლდის სიტყვებითაა გამოთქმული.

⁶ აშკარა ჭეშმარიტების კონიკური დედასტურებით ცნობილი მაგალითია ფრანგი მარშალ დე ლა მალისი ბრძოლაში მოპყეს (1525) და მისმა ჩარისკაცებმა თითქოს თავისი მეთაურის გამბობის საზგასამეღად ასეთი ამალოდელი ფრანხა წარმოსტყვეს.

⁷ ჯონ ეგლინტონი — უილიამ კორბეტრიკ მეგის (1858—1961) ფსევდონიმი. მეგი იყო ირლანდიელი ესეისტი და გველენიანი პირი დუბლინის ლიტერატურულ ცხოვრებაში. 1904—1925 წწ. აგი პრლანდის ერთგული ბიბლიოთეკარის ლიტერატორის მოადგილე იყო.

⁸ უილიამ ბლუიუს პოენია — „მილტონის“ რემინისცენია.

⁹ იველასმეება მარი კორელის პოეტლარული რომანი „სატანის მწუხარება“ (დაიწერა 1895 წ.) კორელი ე. წ. „კულექტონული ქრისტიანობის“ მონხრე იყო. მეოხარდ შო დააცხობდა ამ ახალი ჭეჭის ნოსტიკოსთა მიერ დორტემპიანოზე იმპროვიზაციით „ახველოთთა კარნახით“. ამრიგად, მართლმადიდებელი სტევენის გრნობანე, ბლუიუსა ან იყო, ხელმეორედ დაწეროს მილტონის „დაკარგული სამოთხე“ კორელისებურად თავის მეტიკოს მეგობრებთან ერთად.

გაიღიმე. კრენლის¹⁰ ღიმილით გაიღიმე.

გერ ხომ უღიჭინა,
მერე უღიღიტა,
მერე ახმარა ქალის კათეტორია,
მედულისი უკო რადგან,
ვაქცილი მედი...¹¹

— ვგონებ „პანლეტისათვის“ კიდევ ერთი დასტორღვა. ოცნები ბერძენი მისტიკურ გონებას ესაღბებება¹². კაშკაშა შეიდეულს ეძახის მას უ. ბ. 13. თეალებგაბრწყინებული, მაგიდის მწვანეჩაბიან ხათურასთან ახლოს ნი- სი წითური თავიქალა დაეცებდა სახეს, წვეროსანს ნუქმწვანე ჩრდილში, გამსწავლულა, წაიღათვალება¹⁴. ხმადაბლა გაიცინა: სამეზის კოლეჯის დატა- კი სტუდენტის სიცილი: პასუხუაუცემელი¹⁵.

ორგესტრალური გვითინება სატახა,
და: ეთი აბგელოზო ძალუფო ტობილა¹⁶.
Ed egli avea del cul fatto trombetta¹⁷.

მწველად ჩემი სიკვლეტინა დღუტოვებია.

კრენლის თერთმეტი ერთგული ურკლოელი მამაპაქეულია განმათავისუფ- ლებელნი¹⁸. მეჩხერებალებიანი კეთლინი, მისი ოთხი მშვენიერი ნინღერით, გადაძთიელი მის სახლში¹⁹. და კიდევ ერთიე ნონალზებელა: ave, rabbi²⁰. თორმეტნი ტინელიდან. ხეობას ჩრდილში მალუფობს მათ. ჩემი სულის სიჭრემს ვაღვედი ყოველდამ. დმერთმა ხელი მოგიშართათ. კარგად გენადიროთ²¹.

მალიგანს ჩემი დებეშა აქვს.

სიკვლეტე- არ მოეშვა.

— ჩვენს ახალგაზრდა ირლანდიელ ბგოსნება, დამრბებლური კილთით თქვა ჯონ ეგლანტონმა, ჯერ არ შეუქმნიათ იაეთი სახე, რომელსაც მსოფლიო საქარბელს შექსპირის ჰამლეტს ამოუყენებდა გვერდში. თუშცა პირადად მე მას, ჩვენს ბუნისა არ იყო²², ვეთავყვანება.

¹⁰ კრენლი — ჯოისის აღბეული რომანის „სელოვანის პროტოტიპი ახალგაზრდობის“ პერსონაჟი, სტუდენტის ნეგატივი.

¹¹ ახლიველი სენტ ჯონ უიგორტის (მალიგანის პროტოტიპი) ერთ-ერთი გამოუქვეყნებ- ლი უმბაწური ლექსი.

¹² ეზოტეტულ მოძღვრებაში რაცხეო შეიდა მაგიურ რბეზად სარკულყოფილება და ერთანობის არბოღადი ითუღებოვა.

¹³ უ. ბ. — „უღალამ მატლეკი“ (ვილიამ მატლეკი იგიძი).

¹⁴ იუულისტებება ა. ე. (ქობო ჩახელი).

¹⁵ „ტყვენი ჯობი რბეღალი-ფგან ფული მქონდა მაყისიება“.

¹⁶ მილტონის „დეკარგული საზოთის“ რემონსცენცია (მათა — გვითინი წასკლა ტი- რთი — ვათ ანგელონს ძალუფო ტობილი, თარგ. ვ. ჭეღონის).

¹⁷ „უკანალოდან მოგვაამანს დუღვეის ხმები“ — (იტ) სანტეს „ღღთებრივი კომედი- ლამი“, თარგ. ვ. გუბასუტლიანი.

¹⁸ „გულლისტებება ჯოისის ნეგობრის ვ. ფ. მარნის (კრენლის პროტოტიპი) ნათქვამი იმის შესახებ, რომ მტყიდე ხევისყოფის მტონე 12 კაცს შეუძლო ირლანდიის გადაბრება“.

¹⁹ მეჩხერებალებიანი კეთლინი — იუეტას პიესის პერსონაჟი („ბერბრესანი“ ირლანდიური ფოლკლორში თოლაიღის სიმბოლო სუთ); „ოთხი მშვენიერი ნინღორი“ ტრადიციულად ირლანდიის მიმართ ითქმობდა, მისი ოთხი პროფინციის გამო (ოულსტერი, კონეტი, მანატერი და ლენსტერი); ასევე ტრადიციულად ირლანდიაში „გადაძთიელს“ უწოდებდნენ ყველა მტრისა.

²⁰ „გაძარგობა, ნასწავლებელი“ (ლათ. იბ. იოანე 1. 38).

²¹ ჯონ სანგის ეპოპოქმედებაიანი პიესის „ხეობის ჩრდილში“ რემონსცენცია.

²² იუულისტებება ბენ ჯონსონი.

— ყველა ეს საკითხი წმინდა აკადემიურია, მისნური ხმით წამოიძახა რასელმა თავისი ჩრდილიდან. ვგულისხმობ, ჰანლეტი შექსპირია, ჯეინზ ბირველი, თუ ესექსი. ნღვდღების კამათი იესოს ისტორიულობა შესახებ. ზელოვნებამ იდეები, უფორმო სულიერი რაობანი უნდა ვკახვენ, უმთავრესი კითხვა, რომელიც ზელოვნების ნიმუშის მიმართ დაისმის, ესე იქნება რამდენად ღრმა ცხოვრებიდან ამოიზარდა იგი. გიუსტავ მორისის მსჯელობა იდეების მხატვრობაა. შელის უდრმესი პოეზია, ჰანლეტის სიტყვები ჩვენს გონებას ნარადიულ სიბრძნეს აზიარებს, პლატონის იდეათა სამყაროს. ყველაფერი დანარჩენი მოსწავლეთა ტვინის ჭყლეტაა მოსწავლეთათვის განკუთვნილი.

ა. ე. ერთ იანკის²⁰ ინტერვიუს ასლევდა. ეჰ, ჯანდაბას ჩემი თავი.

— მასწავლებლები ჯერ მოწაფეები იყვნენ, თქვა სტივენმა ერთობ თავზიანად. არასტოტველვ ერთ დროს პლატონის მოწაფე იყო.

— და ბოლომდე დარჩა კიდევ, უნდა ვიფიქროთ, დინჯად წარმოსთქვა ჯონ ეგლინტონმა. სანიმუშო მოწაფე ილღიაში დიპლონამოხრილი.

იანვ შესტიმა წვეჩიან სახეს, რომელიც ახლა უკვე იღიმებოდა.

უფორმო სულიერი. მანა, სიტყვა და სუნთქვა წმიდა. ყოველისმამა, ღვთიური კაცია. პიესოს კრისტოს, სილამაზის ჯადოქარი, ლოგოსი, რომელიც ჩვენში ყოველ წამს იტანება. ჭეწმარტად ასეა. ცეხცლის ალი ვარ საკურთხეველზე. მე ვარ კარაქი შესაწირავი²⁵.

დანლოპი²⁶, ჯაჯი²⁷, ის სულდადობით ყველა შეთქმულთ აღემატებოდა²⁸, ა. ე., არვალდი²⁹, აახელი უხსენებელი, ზეციური ეწოდება, კ. პ., მათი მოძღვარი, რომლის ვანათბა ააიდუმლოს არ წარმოადგენს მიაი მიმღვერებისათვის³⁰. დიდი თეთრი ღოყის ძმანი³¹, რომელნიც მიუღამ მზად არიან ვინმეს დაეხმარონ. ქრისტე და მისი და-პატარძალი, სხივის მირონი, წმიდასულზისა-ხული ქალწულის ნაშობი, მომხანიებელი სოფია, ბუდჰის სფეროში გარდასული³². ეზოტერული ცხოვრება ჩვეულებრივი ადამიანისათვის არ არის გან-

²⁰ გიუსტავ მორის (1825—92) — ფრანგი მისტიკალი მხატვარი, რომელმაც დიდი გავლენა მოახდინა სანიბოლისტ პოეტებზე.

²¹ იგულისხმება დუბლინში ჩასული ამერიკელი პროფესორი (იხ. „ეოლოსი“).

²² ჯონსი იყენებს მის დროს პოპულარულ თეოსოფიურ ტერმინოლოგიას და ზოგიერთ პოეტურ ნიმუშს პაროდირებას ახდენს. „პიესოს კრისტოს“ (ბერძ.).

²³ დენიელ ნიკოლ დანლოპი — ევროპის თეოსოფიური საზოგადოების მუდმივი თავმჯდომარე.

²⁴ უილიამ თ. ჯაჯმა მადამ ბლავატსკაისთან ერთად დააარსა ამერიკის თეოსოფიური საზოგადოება.

²⁵ ბრუტუსის შესახებ თქმული მარკ ანტონიუსის სიტყვები სიულღოს ვეიარი“: 5, 5, თარგ. ი. მანაბლის).

²⁶ არვალდი — ანუ „ეზოტერული სექცია“ — თეოსოფიური მოძრაობის მმართველი ოსიგანო, რომელიც 12 კაცისაგან შედგებოდა ქრისტეს 12 მოციქულის ანალოგიით.

²⁷ კ. პ. — კლტ ჰეპი — ტაბეტელი მამატნა (უზენაეს სულიერ ინსტანციას ნაზიარები პიროვნება). მისი სახელის მსგენსება ისევე არ შეიძლებოდა, როგორც იარაღთ არ შეეძლოთ იეპოვის ხსენება.

²⁸ ანუ „დიდი თეთრი ძმობა“ — სერთაშორი თეოსოფიური ორგანიზაცია.

²⁹ თეოსოფიური მოძღვრების მახედვით, სოფია (საბრძნე) ქრისტემდე ქალში შთაინთქა. ქრისტე გაგზავნილ იქნა ქალსიდან მის გამოსაყვანად, „სხივით მოსანიათლად“ (აქედან „სხივის ნირონი“), „და-პატარძლის“ (ანუ სოფიას) ტყვეობიდან გასანთავისუფლებლად. „ბუდჰის აფერის“ (იხ. ააფუხური) ნეთთბე ეტიპია, რომელზედაც ჯერ კიდევ არსებობს გაორება.

კუთვნილი³³. ჩ. ა.³⁴ ჯერ უნდა განთავისუფლდეს ცუდი კარმასაგან³⁵. ქალბატონმა კუბერ-ოკლიმ ერთსველ თვალი მთავლო სვენი სახელგანთქმულს დის ე. მ. ბ.-ს საფუძვლებს³⁶.

ო, ფეჟ. როგორ შეიძლება! Pluteufiel³⁷ არ უნდა უფუროთ, ქალბატონო, არ უნდა უფუროთ, როცა ქალს საფუძველი მოუჩანს.

შემოვიდა ბატონი ბესტი³⁸, მაღალი, ახალგაზრდა, მშვიდი, ქეოა. ხელთ გრაციოზულად ვპყრა ბლოკნოტი, ახალი, სოფთა, კრიალა.

— ეს სანიშნო მოწაფე, თქვა სტივენმა, მამლეტის ფიქრებს მისი მეფურა სულის საიჭიო არსებობის შესახებ დაუჭერებულ, უმნიშვნელო და არადრამატულ მონათლავად მიიხნევდა ალბათ, პლატონის მონათლავით ზერელედ³⁹.

ჯონ ეგლინტონმა კოპები შევრა და თქვა, ბრაზმორეულმა:

— სინდისს ვფიცავარ, სისხლი თავში ამივარდნა ხოლმე, როცა ვინმე არისტოტელეს პლატონს აღარებს.

— რომელი მათგანი გამაძევებდა თავისი რესპუბლიკიდან?⁴⁰ იკითხა სტივენმა.

იწინებულე შენი ხანჯლოვანი განსაზღვრებანი. ცხენობა არის რაობა ყოვლადცხენისა⁴¹. მისწრაფების ნაკადებსა და ეონებს ეთაყვანებიან⁴². ღმერთი: ხმაური ქუჩაში: მეტად პერიპათეტიკური⁴³. სივრცე: ის, რასაც, გინდა არ გინდა, უნდა უცქირო⁴⁴. ადამიანის სისხლის წითელ ბურთულაჯზე უფრო

მაგრამ აღარ არის განთავსებული. ეს არის ნეტარების ნდგომარეობა, რომელშიც შენ ხარ თავითონ და ამავე დროს მოიცავ შენს თავში ყველა სხვას (იხ. Don Gifford, Notes for Joyce, გვ. 160).

³³ სტივენის „ცნობარების ნაკადში“ თვითნებური მოძღვრება ძირითადად მისი ინტერპრეტაციების მიხედვით არსებობს.

³⁴ ჩ. ა. — „ზღვრულებრივი ადამიანი“.

³⁵ კარმა თეოსოფიაში ზნეობრივი კონვენციის განონია, რომელიც წარმოადგენს ადამიანის ბედს და გამოირთბებულია ადამიანის ქცევით.

³⁶ იხილეთ კუბერ-ოკლი — პლატონისათან დაახლოებული ლონდონელი საქმოსანი, რომელიც ე. მ. ბ.-ს (ელენე პეტრეს ასული პლატონისათან) უკანასკნელი მედთუმი იყო და მის სიყვდილის წინ თავზე ადგა „საფუძვლები“ ორანოვანად მიანიშნებს პლატონისათან მოძღვრების ძირითად პრინციპებზე და საბუნებრო სარეცხზე ნწოლიარეს სხვების შემთხვევით გამოჩენილ ნაწილებზე.

³⁷ „ფეჟი, დაღივროს ეშმაკმა“ (გერ.).

³⁸ რიჩარდ ბესტი — 1904—23 წ.წ. ეროვნული ბიბლიოთეკის დირექტორის მოადგილე, 1924—49 წ.წ. — დირექტორის უოლტერ პეიტერსისა და ოსკარ უაილდის ეპოტიკური მოძღვრების მანდევარი.

³⁹ არისტოტელეს პირდაპირ არასოდეს გამოუთქვამს პლატონის საწინააღმდეგო მოსაზრება სულის უკვდავების თაობაზე. სტივენის რეპლიკაში იგულისხმება არისტოტელეს რთული მსჯელობა ამ საკითხზე „De anima“-ში.

⁴⁰ სტივენის გულისხმობა სოკრატეს მიერ გადმოცემულ პლატონის ერთ აზრს პოეტების გაძევების შესახებ, რომელიც სპეციალურ ლიტერატურაში ირთიულ ნათქვამად არის მიჩნეული.

⁴¹ პლატონის დებულება იმის შესახებ, რომ კონკრეტული ცხენი თვით ცხენობის იდეასთან არასრულდასოდან შეხლოებას წარმოადგენს. სტივენის ფრაზაში მინიშნებულია აგრეთვე პლატონის ოპონენტის ანტიპოტეზის საგარეოდო ნათქვამი: „ო, პლატონ, მე ვხედავ ცხენს, მაგრამ ვერ ვხედავ ცხენობას“.

⁴² ჩ. ა. ჯონჯ რასელს, რომლის ფიქციონიზმი (ა. ე.) წარმოსდგებოდა სიტყვისაგან acon.

⁴³ ანუ არისტოტელესუღა.

⁴⁴ ევლავ არისტოტელეს პლატონთან პოლემიკის გამოძახელი.

მცირე სივრცეში დალოდილობენ და ბლევოს დუნდულებს მიჰყევიან მარადისობისაკენ, რომლის მარტოდენ ჩრდილსაც წარმოადგენს ეს მცენარეული სამყარო⁴⁵. მოეჭიდე აწმყოს. აქაურს, რომლის გავლითაც მოგლოწავალი წარსულში ჩაიხატება⁴⁶.

საქართველოს ენციკლოპედია
ბიზლინის ქუჩა

- ბატონი ბეატა მიუახლოვდა, მოყვასურად, თავის კოლეგას⁴⁷
- ჰეინში წავიდა, თქვა მან.
- მართლა?

— ეუბნებოდა წიგნი ვაჩუყე⁴⁷. ხომ იციან, ილიან მოსწონს პაიდის⁴⁸ „კონტენტის სატრადიციო პაუზები“, არაფრით არ წამოიშლება, კამათი არც მოეცინება, გულის ხალაშიაში წავიდა წიგნის საყიდლად.

გამოდი, წიგნი, გამოდი მალე,
უკულო ბიბლიოტეკა მესალამე
ვიცხებ, თუმცა ეს დღევანდელი მსოფლიო,
ეშინება, მოაწყვეს, ენა ინგლისური⁴⁹.

— ტორტისა კვამლი აუცარდა ტეინში, დაასვენა ჯონ ევლინტონმა⁵⁰ ჩვენს ამის ყვრანობთ ინგლისში. ქურდი, ცოდვებს რომ ინანიებს, წავიდა. მე მისი თუთუნის მოვწიე, მწკანე მოციმციმე ქვი. ზღვის ბეჭედმა ჩასტეული იაგუნდი⁵¹.

- ხალხმა არ იცის, თუ რა სახიფათო შედეგებს იყოს სატრადიციო სიმღერები, თუ უღებოდ გააფრთხილა რაეღოს ევროპისებურმა ლტოლნი, რომლებმაც რეკლამა გაუშვეს რომ იწვევენ მსოფლიოში, ოცნებათა და ხმანებათაგან იბაღებიან გლეხთა გულში გორაკის ფერადობზე. მათთვის მიწა დამაშუშავებელი ნიადაგი კი არ არის, არამედ ცოცხალი დედაა. აკადემიისა და საზოგადოებასპარეზის ვანიფიკაციური პაეტი წარმოშობა ექსპლინიგაან რომანს, მიწიერ-მოლია სინტერას, საფრანგეთი წარმოშობის მაღარმეს გასწრნილების უხატოფეს ყვავილს⁵², მაგრამ ნეტარი ცხოვრება მათია. ვინაც არიან გლახანი გულათა⁵³, ცხოვრება მოსწროსის ფეკებისა⁵⁴.

ამ სიტყვებზე ბატონმა ბეატმა უწყობარი სახე სტივენისაკენ მიაბრუნა.

⁴⁵ ელიამ ბლევოს „მელტონისა“ და დანტეს „ლუთაებრივი გრევიისა“ ფრაგმენტია.
⁴⁶ ხეტარი ავგუსტინეს რემონსტრაცია (ნიანიშნებულთა მისი შრომა „სულის ვადაკების შესახებ“).

⁴⁷ მარო ანრი ვარბუა დე ეუბნვილი (1827—1910) — კულტური ენისა და ლიტერატურის ცნობილი სპეციალისტი, რომელმაც ბეატმა თარგმნა მისი შრომა „ირლანდიური მითოლოგიური ცნობა და კულტური მითოლოგია“, რომელმაც დადი როლი შეასრულა კულტურის კულტურის აღიარების შესახებ. მისი მნიშვნელოვანი დაწერილი აქვს ევლინტონს.

⁴⁸ დაგლას პაიდი — ირლანდიის პრეზიდენტი (1937—43), ჰეცკარის, ირლანდიური ენის აღიარებისათვის ბრძოლაზე მებრძოლი.

⁴⁹ პაიდის დეპრადან, რომელიც მან ირლანდიელი ბარდების ტრადიციის სტილია სილენსტრაციით დაწერა.

⁵⁰ ჩარლსტონის გავრცელებული პროტურის სახე.

⁵¹ სურა — ფიზიკური თვალისათვის უხილავი ველის ატმოსფერო, წარმოდგენილია რომელიც პარონებისაგან გამოაქვითა, თუ უღებოდ შეზღუდვებით ვეი უკუღერი დორშიაა.

⁵² კოთაი ამ ეპოქაში იღვნებს ფრანგი სპეციალისტის სტეფან მილარმეს გამოკვლევებებს შესახების შესახებ.

⁵³ ეს ფრაზა მათეს კანონების იანი ადგილზე იყვანებურ მათეს წარმოადგენს: „ნეტარი იყვანენ გლახანი გულათა, რომელთა მათი არა სასუფეველი კათარი (5, 3) და სხვებარ იყვანენ წინადატი გულათა, რომელთა მათი დმერთა იხილონ“ (5, 8).

⁵⁴ ივლიანებზეა პონტონის „ოღისესაში“ აღწერილი ფეკების ქვეყნის ივილარება ცხოვრება.

— მაღარპემ, იცით, თქვა მან, დასწერა ეს შესანიშნავი ლექსი პარიზად, სტივენს მაკენა რომ მივითხავდა ხოლმე პარიზში⁵⁵. ერთი „ჰამლეტი“⁵⁶ იგი ამბობს: *il se promène, lisant au livre de lui-même*⁵⁷, იცით, „საკუთარ წიგნს კითხულობს“. იგი აღწერს „ჰამლეტის“ წარმოდგენას საფრანგულად⁵⁸ მედიდაც ჯალაქში, იცით, პროვინციულ ქალაქში. ასეთი აფიშები⁵⁹ მისმა თავიანთფალმა ხელმა მოხდენილად მოხაზა პაწაწინა ნიშნები პარიზში.

Hamlet
au
Le Distract
Pièce de Shakespeare⁶⁰.

მან გაუგებრა ჯონ ეგლინტონის ახლადშეკრულ კოპება:

— *Pièce de Shakespeare*, იცით, ეს წმინდა ფრანგულია, ფრანგული თვალსაზრისი.

გულმაგიწყი მათხოვარი⁵⁹, დაასრულა სტივენმა, ჯონ ეგლინტონმა გაიცინა.

— დიან, ვგონებ მართლაც, თქვა მან, ექვგარეშეა, შესანიშნავი საღებო, მაგრამ უბედურად შეზღუდული ზოგიერთ საკითხში.

მკვლელობის მაღალფარდოვანი და გაზვიადებული აღწერა.

— სულის ჯალათი უწოდა მას რობერტ გრინმა⁶⁰, თქვა სტივენმა. ტყუილად კი არ იყო ყასბის შვილი, შუბნაჯახს ჩაბლაუჭებული ხელისგულზე რომ იბურჭყებოდა⁶¹. ცხრა სიცოცხლე შეეწირა მანამისის ერთ სიცოცხლეს⁶², ჩვენი მამისას, რომელი არს სულთა საღებინებელსა შინა⁶³. ხაკის მუნდირიანი ჰამლეტები წარბშეუხრელად ისვრიან, სისხლიანი სასაგლოო მუნდირი მოქმედებაში იმ საკონცენტრაციო ბანაკის პირველსახეა, ბატონი სუინბერნი რომ უმღერის⁶⁴.

კრენლი, მე მისი მუნჯი ადიუტანტი, ბრძოლებს შორიდან ვადევნებთ თვალს.

პირსიახლიანი მტრის ელ-შეკრი
ჩვენაც დავინადეთ...⁶⁵

⁵⁵ სტივენს მაკენა (1872—1954) — ინგლისელი პოეტი-კრიტიკოსი.
⁵⁶ იგულისხმება მაღარპეს „ჰამლეტი“ და „ფორტიმორასი“ (1896).
⁵⁷ „მისეირნობს და საკუთარ წიგნს კითხულობს“ (ფრ.).
⁵⁸ „ჰამლეტი ანუ გულმაგიწყი პიესა შექპირია“ (ფრ.). „გულმაგიწყი“ პოეტის ერთ-ერთი მამბაძველის კომედიის სათაურია.
⁵⁹ „გულმაგიწყი მათხოვარი“ — კაბლინების მიტყვებზე, სალივანის მიერ ბურგების ომში მონაწილე ჯარაჯაკებისათვის ფულს შესაგროვებლად დაწერილ სამღერას კაბლინების ცნობით, ამ სამღერას წყალობით თითქმის მეთოთხედი მილიონი გირგანტა სტერლინგი შეგროვდა.
⁶⁰ ცნობილია დოამატურე გრანის (1558—1592) კრიტიკული დამოკიდებულება შექსპირისადმი, მაგრამ გამოთქმა „სულის ჯალათი“ მას არ ეკუთვნის.
⁶¹ ეკრსია იმის შეახებ, რომ შექსპირის მამა ესაა იყო — გაბატონებულ თვალსაზრისს წარმოადგენდა ჯონის დაბრუნებულ შექსპიროლოგიაში. დღესდღეობით უკვე დოკუმენტურად არის დასაბუთებული, რომ ჯონ შექსპირი ხელთათმანების მწარმოებელი იყო.
⁶² „ჰამლეტში“ რვა მსხვერპლია სტივენის „ცხრა“ შეიძლება იგროვებ შექსპირის შეკრულს — ჰამლეტის დაღუპვას გულისხმობდეს.
⁶³ მღრ.: „მე სული ვარ მამისგნისა... დღე ცეცხლში ვიწყი, იქ გამოხლობ და ცეცხლითვე უწმენდ, რაც სიცოცხლეში მე ცოდვები მომიქმედხია“ („ჰამლეტი“, 1, 5, თარგ. ბ. მახაბლისა).
⁶⁴ იგულისხმება სუინბერნის სონეტი „პოლკოვნიკ ბენსონის სიკვდილის გამო“ (ბენსონი მოკვდა ბურგებს ტყვეთა ბანაკში).
⁶⁵ სუინბერნის შემოთავაზებით სოსტეტიანს.

საქსონელის დამალსა და იანკის ღრეჭას შორის. წინ წყალი, უკან მე-
წყერი⁶⁶.

— იგი ამტკიცებს, რომ „ჰამლეტი“ აჩრდილებზე დაწერილი ამბავია, ბატონი ბესტის გასაგონად თქვა ჯონ ეგლინტონმა. პიკვიკის მსგავსი მსაწვე-
ლივით სურს ტანში ერუანტელმა დაკვიაროს⁶⁷.

ახლა კი მომისმინე, კოი, მისმინე!

ჩემს ტანს ესმის მათი: ერუანტელით, ესმის.

თუ გეგარებია შენ ზოდისმე...⁶⁸

— რა არის აჩრდილი? თქვა სტივენმა მთროლოვარე ენერგიით. ის, ვინც უგროსობლად აქცია სიკვდილმა, არყოფნამ, შეცვლილმა ზნემ. ელიზაბეთის დროინდელი ლონდონი ისევე შორს იყო სტრუტფორდისაგან, როგორც ვარყ-
ვნილი პარიზი შორსაა უმანკო დუბლინისაგან. ვინ არის ეს აჩრდილი limbo
patrum-დან⁶⁹, იმ ქვეყანაში რომ ბრუნდება, რომელმაც იგი დაივიწყა? ვინ
არის შეფე ჰამლეტი?

ჯონ ეგლინტონმა მდგომარეობა შეუცვალა თავის გაღუპულ სხეულს, უკან გადაიწია, უკეთ რომ ვანესაჯა.

წამოვევო.

— სწორედ ამ საათზე⁷⁰ შუა ივნისში, თქვა სტივენმა, თან ფიცხელი ნზერით სმენას ითხოვდა, დროშა აღმართულია თეატრის თავზე მდინარის პი-
რამს⁷¹. დათვი სეკერსონი ზღვეინაეს ნეზობელ არენაზე, პარიზის ბაღში⁷². დაუდგროშელი მეზღვაურები, ღრეიკთან ერთად რომ უზღვაოსნიათ⁷³, ძეხვს შეექცევიან პარტერში.

ადგილობრივი კოლორიტი. დაუტვი ყველაფერი, რაც იცი. ესენიც მოკავ-
შირეებად გაიხადე.

— შექსპირი გამთელს ჰუგენოტის სახლიდან ვერცხლის ქუჩაზე⁷⁴, ჩა-
უვლის ვედების საწყობელს და სანაპიროს გასწვრივ მთხერნობს. იგი არ

⁶⁶ „ულისეს“ მეცხრე ეპიზოდის ძირითადი ლიტერატურული ამოღავა იყო რემინისცენცია (პომპროასი „ცილა და ქარიბდა“).

⁶⁷ იგულისხმება ჯორჯლის მსახურის სქელი ჯონ სდავენსის „პიკვიკის კლუბის ჩანაწერები“ შიახეჭლადება, როცა უკვებ გამოღვიებებული უნებლიეთ არშიყოპის სცენის მოწმე შეიქნება.

⁶⁸ „ჰამლეტი“, 1, 5.

⁶⁹ limbo patrum — კათოლიკურ თეოლოგიაში: კოდვათავან განწყუნდილი სულუების დროებითი სამყოფელი თუ მდგომარეობა.

⁷⁰ სპექტაკლები „გლობუსში“ 3 საათზე იწყებოდა. ბიბლათოუეის ეპიზოდის დროს 2 საათი.

⁷¹ წარმოდგენის დღეს თეატრის თავზე დროშა იყო ხოლმე აღმართული.

⁷² „პარიზის ბაღი“ დიდი ხნის მანძილზე ლონდონელთა აუჯარელი გასართობი ადგილი იყო (აქ იმართებოდა ხარების ბრძოლა და დათვია მწვეარ-მეჭებრებით დღევა). დათვი სეკერსონი უკუდავცო შექსპირმა „ენიმორელ მხიარულ ქალებში“ მოხსენიებით.

⁷³ სერ, ფრანსის ღრეიკი (დაახ. 1540—1596) — ცხოვლი ინგლისელი ზღვაოსანი, ესპანეთის არმადის წიხალმდეგ მებრძოლი ფლოტის უკუ-ადმირალი.

⁷⁴ მდინარე ანაქროსინში: „ულისეს“ გმიტეში. არ შეუძლოთ კოდნოლით შექსპირის ბითგრაფის ია დეტალი, რომელიც მხოლოდ 1910 წელს აღმოაჩინა ჩარლზ უოლისმა (შექსპირმა რომ ვერცხლის ქუჩაზე ცხოვრობდა ფრანგ მონეევა სახლში). „ულისეს“ მოქმედების დროს 1904 წელი.

შეჩერდება, საკენჭი რომ მიუყაროს კრუს გედს, რომელიც ქუეყებს ბუღო-
ბას ჩალიანისაკევს ერეკება. ეივონის გედის ფიქრები სხვაგან დაპქრძან⁷⁵.

ადგილის კომპოზიცია⁷⁶. არიქა, იგნაციუს ლოიოლა, მიშველუ!

— წარმოდგენა იწვება. მსახიობი გამოდის სცენის მოჩრდილულ ნა-
წილში, რომელიმე კახტაპრუწა კარისკაცის გამონაცვალ აბჯარ⁷⁷ დაპქრძან⁷⁸ პრობოლო,
ჩაფსკენილი მამაკაცის დაბალი ხმით. ეს აჩრდილია, მეფე, მეფე და არამე-
ფე⁷⁷, მსახიობი კი — შექსპირია. მთელი სიცოცხლე „ჰამლეტს“ რომ სწავ-
ლობდა, ამოდ არ გარჯილა, რათა მოჩვენება ეთამაშა⁷⁸. იგი მიმართავს
ბერბიჯა⁷⁹, ახალგაზრდა მსახიობს, რომელსაც გასაბრძოლელი სუფარის იქე-
დან ეძახის:

ჰამლეტ, მე ვარ სული მამიშენისა

უბრძანებს უსმინოს. შვილს ელაპარაკება, სულიერ შვილს, ყფლის-
წულს, ყნაწვილ ჰამლეტს და ხორციელ შვილს, ჰამნეტ შექსპირს, რომ-
მელიც სტრეტფორდში მოკვდა, რათა მის სუხნიას მარად ეცოცხლა⁸⁰.

განა შესაძლებელია⁸¹, რომ მსახიობმა შექსპირმა, აჩრდილმა რადგან გა-
ძევებულია, დანიის დაკრძალული მეფის სამოსელში გამოწყობილმა, აჩრდილ-
მა რადგან მკვდარია, საკუთარი სატყვეებით რომ მიმართავს საკუთარი შვი-
ლის სახელს (ჰამნეტ შექსპირს რომ ეცოცხლა, უფლისწული ჰამლეტის ტყუ-
პისცალი იქნებოდა), განა შესაძლებელია, მე თქვენ გეკითხებით, ან დასაშ-
ვები, რომ ამ წინამძღვრებიდან ლოგიკური დასკვნა არ გამოიტანა ან არ გან-
ჭვრიტა⁸²: შენ ხარ განძარცული შვილი: მე ვარ მოკლული მამა: დედამენი
დამნაშავე დედოფალია, ენ შექსპირი, პეთუეებს ასული? ⁸³

— კი მაგრამ, დიდი ადამიანის ოჯახურ ცხოვრებაში ცბერის ჩაყოფა,
გაღიზიანებული ხმით დაიწყო რასელმა.

⁷⁵ დრამატურგმა ბენ ჯონსონმა უწოდა შექსპირს „ეივონის გედი“ ლეგში, რომელიც
შექსპირის თამაშებთან პირველ სრულ კრებულში დაიბეჭდა 1623 წ.

⁷⁶ „ადგილის კომპოზიცია“ იგნაციუს ლოიოლას ტერმინია და გულახტობს ფიქრს, გას-
ჯას საგნის ფიზიკური შესატყვისის წარმოდგენას (მაგალითად, ჯოჯობებზე გაფიქრება პირ-
ველ რიგში ფიზიკური ტანჯვა-წამების ასოციაციას იწვევს).

⁷⁷ „მეფე და არამეფე“ — ბოქონტისა და ელენერის ტრაგიკომედია, რომელიც შექს-
პირის სიცოცხლეში დაიდგა (ამ ნაწარმოების ქართულ თემატიკასთან დაკავშირებით იხ.
ნ. თარღოვასიას წერილი კრებულში „ქართული შექსპირიანა“, ტ. 5, 1978).

⁷⁸ გადმოცემის თანახმად, შექსპირი ჰამლეტის მამას აჩრდილის როლს თამაშობდა.

⁷⁹ რიჩარდ ბერბიჯი (დაახ. 1567—1619) ჰამლეტის პირველ შემსრულებლად ითვლება.
მინიმუმებულა აგრეთვე აჩრდილისადმი მიმართული ჰამლეტის სიტყვები: „მითხარი, მაგ
შენმა წმიდა ძვლებმა რითვის დახიეს მათ სუფარს (1,4).

⁸⁰ შექსპირის შვილი ჰამნეტი 1596 წელს გარდაიცვალა 11 წლის ასაკში. ვარაუდობენ,
რომ ამ ბიოგრაფიულმა მომენტმა გარკვეული როლი ითამაშა „ჰამლეტის“ შექმნაში.

⁸¹ ეს აბჯეცა „ულისეს“ თორნეტი მთარგმნელიდან ექვს სტაფენის პირდაპირ მეტყვე-
ლებად მიუზხვედა და შესატყვისად ტარეთი დაუწყია იგი. მე დანარჩენი ექვსი მთარგმნე-
ლის პოზიცია გავიზიარე, რადგან (და ეს არის მთავარი) „ულისეს“ არც ერთი ინგლისური
გამოცემა და თვით ბელნიწერიც ტირეს არ შეიცავს.

⁸² ამ უჩვეულო ფრაზეოლოგიის აზრი შემდეგია: ლოგიკური დასკვნა არ გამოიტანა
მსახიობმა შექსპირმა, რომელიც, გადმოცემის თანახმად, შემამულე უფსას შტრისნიებას
გაქონდა სტრეტფორდთან (გამოქცეული თუ გაძევებული კაცი აჩრდილია საკუთარი თა-
ვისა) და ბერსონაემა აჩრდილმა, რომელიც აჩრდილია იმის გამო, რომ გარდაცვლილი ადა-
მიანის მოჩვენებაა.

⁸³ ენ ჰეოუვი (დაახ. 1555—1623) — შექსპირის ცოლი, რომელიც მასზე რვა წლით
უფროსი იყო.

აჰ, მეგობარო, მანდ ყოფილხარ? ⁸⁴

— ძარტო ეკლესიის გადამწერი თუ დაინტერესდება. იმის თქმა მსურს, რომ ჩვენ მისი პიესები გვაქვს. იმის თქმა მსურს, რომ როცა „მეფე ლირის“ პოეზიას გეზიარებით, რაში გვეკითხება, თუ როგორ ცხოვრობენ ულტო. ცხოვრებას რაც შეეხება, დე, ჩვენნა მსახურებმა აკეთონ რეპრეზენტაცი-რადო, თქვა ვილიერ დე ლილიმა ⁸⁵. თვალთვალი და კულისების ყოველდღიურ ქორწინ ცხვირის ჩაყოფა, პოეტის ლოთობა, პოეტის ვალები, ჩვენ „მეფე ლირი“ გვაქვს ხელთ: და იგი უკვდავია.

ბატონი ბესტია სახე, რომელსაც მიმართეა, დაუთანხმა.

ზედ გადაეღო შენი ზვირთებით და შენი წყლებით, მანანაან, მანანაან მაკლიო... ⁸⁶

როგორ, ვეფო, და ის გირვანქა რომ გასესხა, როცა გშიოდა?

ღმერთმანი, მჭირდებოდა.

ინებე ეს ხობლი ⁸⁷.

კაი ერთი! აულ მღვდლის ქალიშვალის, ჯორჯინა ჯონათნის საწოლში გაფლანგე, სინდისის ქენჯნა.

ვალის დაბრუნებას თუ აპირებ?

ო, რა თქმა უნდა.

როდია? ახლა?

ჰმ... არა.

მაშ როდის?

არავისი მშართებს. არავისი მშართებს ⁸⁸.

დამშვიდდი. მდინარე ბოინის იქიდან არის. ყველაზე ჩრდილოეთი ადგილიდან. შენ გმართებს ⁸⁹.

მოიცა. ხუთი თვე. ყველა ნოლეკულა შეიცვალა. მე ახლა სხვა მე ვარ. მეორე მე მშილო გირვანქა.

იქნება მართლა! ⁹⁰

მაგრამ მე, ენტელექტია, ფორმის ფორმა, ნე ვარ მე შეხსიერებით, რამეთუ მარადცვალებადი ფორმით ვარსებობ ⁹¹.

მე, რომელმაც შევცოდე და ვალოცე და ვინარხულე.

ბავშვი, კონშიმ რომ როზგებს გადარჩინა ⁹².

⁸⁴ ანტილიაადში მიმართული პამლეტის სიტყვები (1, 5).

⁸⁵ ელიამ-ავგუსტ დე ვილიერ დე ლილი-ადამი (1838—89) — ფრანგი პოეტი და დრამატურგი, სიმბოლიკების უშუალო წინამორბედი.

⁸⁶ ჯორჯ რასელი ერთ-ერთი პიესის პერსონაჟის რეპლიკა (ნელოდეა). მანანაან მაკლიოა ზღვის ძველი არღანდული დეოთება.

⁸⁷ ხობლი — ძველი ინგლისური ოქროს მონეტა (უღირდა 6 შილინგსა და 6 პენსი).

⁸⁸ ბატონი ღიზის სიტყვები მეორე ეპიზოდშიდან („ნესტორი“).

⁸⁹ ჯორჯ რასელი (რონლის მოგაღწე ანა სტივენი) ილსტრირს დაიბედა, რომელიც ირლანდიის პროტესტანტულ, პრო-ინგლისურ ჟურნალს წარმოადგენს. ბოინიანთა არღანდულები დაშორდნენ 1690 წ., რას შედეგადაც განმტკიცდა იანგლისელთა ბატონობა. „ბოინის მდინარე“ — ირლანდიური სიმღერა, რომელშიც მოახრობილია ბრძოლია შესახებ ბოინიანთა.

⁹⁰ როცა პოლონიუსი ატყობინებს პამლეტს მსახიობებია მოსვლა, პამლეტი წამოიძაბება: „იქნება მართლა!“ (2, 2).

⁹¹ არიატოტელეს ცნებებია, ენტელექტია — ია, რაც პოტენციურად რეალიზაციას ახდებს.

⁹² არი უკანასკნელი ფრაზა ჯონანა გადმოიტახა თავისი ადრეული რომანებიდან „ხელოვანის პორტრეტი ახალგაზრდობაში“.

მე, მე, და მე. ნე⁹³.
A.E.I.O.U.⁹⁴.

— ან იქნებ არავითარ ანგარიშს არ უწევთ სამასწლოვან ტრადიციას? იკითხა ჯონ ეგლინტონის გესლიანმა ხნამ. იმ ქალის აჩრდილურობის სოდეს არ წამოიხდგარა. აგი გარდაიცვალა, ლიტერატურისათვის მისი მემკვიდრეობა და, სანამ დაიბადებოდა.

— იგი გარდაიცვალა, სიტყვა მოუჭრა სტივენმა, დაბადებიდან სამოცდაშვიდი წლის შემდეგ. იგი დახვდა ქმარს ამქვეყნად და გააცილა იგი აქედან⁹⁵. მან მიიღო მისი პირველი ალერსი. მან მუცლით ატარა მისა შვილები და თვალეზზე ძონეტები დაუწყო, რომ მომავლადეს თვალეზი ვახელიდა არ დარჩენოდა.

მომავლადევი დედა, სანთელი. ზეწარჩამოფარებულს სარკე. ის, ვინც ამქვეყნად მომადგინა, სასიკვდილო სარეცელზე წევს, სპილენძქუთუთობიანი, ცოტაოდენი იატყვასიანი ყვავილებით შეწყვლილი. *Liliata rutilantium*⁹⁶.

მარტო ვტიროდი.

ჯონ ეგლინტონმა თავისი ნათურის ციციანათელას დახედა⁹⁷.

— მსოფლიოს სწამს, რომ შექსპირმა შეცდომა დაუშვა, თქვა მან, და ეცადა რაც შეიძლება სწრაფი და უკეთესი გამოსავალი მოეძებნა.

— სისულელეა! უკმეხად თქვა სტივენმა. გენიოსი შეცდომებს არ უშვებს. მისი ცდომილებანი წინაწარაა განზრახული და აღმოჩენის კარიბჭეს წარმოადგენენ.

აღმოჩენის კარიბჭე განიხვნა და შემოვიდა კვაკერი ბიბლიოთეკარი, ფრთხილფეხჭრაჭუნა, მელოტი, დიდყურა და ბეჯითი.

— ჭირვეული ცოლი, ძკაცრი ხმით თქვა ჯონ ეგლინტონმა, მაინცდამაინც, კაცმა რომ თქვაა, სასარგებლო აღმოჩენის კარიბჭე ვერ იქნება. რა სასარგებლო აღმოჩენას უნდა უმადლოდეს სოკრატე ქსანთიბეა?⁹⁸

— დიალექტიკას. უბასუხა სტივენმა: დედამისს კი იმას, თუ როგორ უნდა დაიბადოს ამქვეყნად აჩრები⁹⁹. თუ რას უნდა უნადლოდეს იგი მეორე ცოლს მირტოს¹⁰⁰ (*absit nomen!*)¹⁰¹ სოკრატედიდიონის ეპიფსიქიდი-

⁹³ იგულისხმება „ნე“-ს უწვევებულობა („მარადცვალებადი ფორმით ვარსებობა“) და „მე“-ს წვევებულობა („ამდ ახლა სხვა მე ვარ“).

⁹⁴ დედანში ეს აბრევიატურა შემდეგნაირად იშვილება: „ა. ე. მე თქვენი მმაროებს“. ამავე დროს, ეს „სადერთი რამის იმპროვის იმპროვატორის ფონდური შეაქადა (1415—93) დროინდელი მოწიბის დეკორაც იყო.

⁹⁵ შექსპირის ცოლი ეს პეტრეა ქმარზე უფროსი იყო და მანვე გვიან გარდაიცვალა.

⁹⁶ დედის ავთიის ასოციაცია სტივენის შინაგან მოთლოვში (იხ. პირველი ეპიზოდი — ატელემაქე“).

⁹⁷ ადრე მახსენები ტონას მურის ლექსის რემიხისცენცია (მეორე ეპიზოდი — „დუნტორი-გონები“).

⁹⁸ მიუხედავად ამისა, რომ თითქმის არაფერია ცნობილი სოკრატეს ცოლის ქსანთიბეს შესახებ, იგი მაინც ჭირვეული ცოლის ერთგვარ სიმბოლოდ იქნა გამოიყენის თანახმად, სოკრატეს თითქოს ლიტვამა — თუ ჩვენს ცოლს გავუძელო, ყველას გავუძელებო.

⁹⁹ სოკრატეა დედა ბებიაქალი იყო.

¹⁰⁰ ზოგიერთი წყაროს მიხედვით მირტო სოკრატეს პირველი ცოლი იყო.

¹⁰¹ „ადრე სე იქნება დასახელებული“ (ლათ.).

ონს¹⁰², არა კაცს და არც დედაკაცს არასოდეს არ ეცოდინება. მაგრამ ვერც ბეზიაქალის სიბრძნემ და ვერც ანჩხლი ცოლის ქადაგებამ ვერ გადაარჩინეს შინ ფეინის არქონტებისაგან და მათი საწამლავისაგან¹⁰³.

კი მაგრამ, ვნ პეტუეი? დაბნეულად ჩაილაპარაკა ბატონი ბესტიკუსი¹⁰⁴ ხმამ. დიახ, ჩვენ ვგონებ ისევე ვიფიწყებთ მას, როგორც თვეთუღე მთქსეცეცა დაივიწყა¹⁰⁴.

ნისმა მზერამ გადაინაცვლა მეოცნების წვერიდან კრიტიკანის თავის ქალაზე, რათა შეეხსენებინა, თდნავ დაეტუქსა ისინი, და მერე ლოლარდის¹⁰⁵ ვარდისფრად მოტკლელი გოგრაზე, ჟდანაშაულოზე, თუნცკა გესლით გამოტენილზე.

— მას გროშის ფასი ჭკუა ჰქონდა¹⁰⁶, თქვა სტივენმა, და ცოცხალი მეზსიერება. სამახსოვრო ჩანთით მიჰქონდა¹⁰⁷, როცა დაღლილი ლონდონისაკენ მიითრევედა ფეხს და თან უსტვენდა „იქ რომ გოგონა დავტოვე“¹⁰⁸. მიწისძვრა რომ არ ათარიღებდეს, მაინც გვეცოდინებოდა, სად ჩაგვესვა საბრალო კურდღელი, თავის საფარში მჯდარი, მწვერების წკავ-წკავი, მოჭედული ლავაში და ქალის ცისფერი სარკმლები¹⁰⁹. ეს სამახსოვრო, „ვენერა და ადონისი“, ყველა ლონდონელი როსკიპის საწოლ ოთახში იდო¹¹⁰. ვითომ ჭირვეული კატარინა შეუხედავი იყო? შორტენშიო მას ახალგაზრდასა და ლამაზს უწოდებს. თქვენი აზრით „ანტონიუს და კლიოპატრას“ დამწერა, მგზნებარე ყარიბს¹¹¹, თვალები არა ჰქონდა, რომ მაინცდამაინც მთელ თორიკ-შარში უმახინჯესი ეახბა არ მოეწვინა გვერდში? კეთილი: ვთქვათ, შიატოვა და მამაკაცთა სამყარო დაიპყრო¹¹². მაგრამ მასა პიესების ბიჭა-ქალები ბიჭის ქალები არიან¹¹³. მათი ცხოვრება, ფიქრები, მეტყველება მამაკაცებისაგანაა ნასესხები. შეცდომით აირჩია? მე კი მგონია ის აირჩიეს. უილი თუ გახდა სხვების სურვილი, არ უშველიდა „პე“ თუ „ვი“¹¹⁴. დალახვროს ეშმაკმა, მაინც ქალის ბრალი იყო: იმან მოჩანგლა, ლამაზმა და ოცდაექვსი წლისამ. პროლათვალეზა ქალღმერთი, რომელიც ყმაწვილ ადონისისკენ წაზრილა, ჭედს

¹⁰² „ეპიფანიკიდიონი“ — შელის ლექსი მიძღვნილი იმილია ვივიანიადმი. ეპიფანიკიდიონა ნიშნავს „სული სკლთან“.
¹⁰³ შინ ფეინი — არლანდის ნაციონალისტური ორგანიზაცია; არქონტები — ათენის მმართველები, რომელთაც სოკრატეს მოწამვლით სიკვდილი მიუსაჯეს.
¹⁰⁴ შექსპირი: სტრეტფორდიდან ლონდონს გადასახლებას ზოგიერთი მკვლევარი ცოლი-სადამ მის გულგრალ დამოკიდებულებას მიაწერდა.
¹⁰⁵ ლოლარდი — ანუ ჯონ უიკლიფის მიძღვევარი, სექტანტი (კვაყარი).
¹⁰⁶ კვლავ რობერტ გრინას შექსპირისადნეი კრიტიკული დამოკიდებულების გამოძახილი.
¹⁰⁷ შექსპირის „ტროილუსისა და კრესიდას“ ფრაზეოლოგია.
¹⁰⁸ არლანდიური ბალადა, რომელსაც ბევრი ვარიანტი გააჩნია.
¹⁰⁹ ნინიშნებულა შექსპირის პიესა „ვენერა და ადონისი“, სადაც მოხსენიებულია მიწისძვრა, აღწერილია ნადირობა და ქალის თვალები ცისფერ სარკმლებთანაა შედარებული.
¹¹⁰ გეორგ ბრანდესის მონოგრაფიიდან ერთ-ერთი ადგილის პერიფრაზა.
¹¹¹ „მგზნებარე ყარიბი“ — 1599 წ. გამოქვეყნებული ლექსების კრებული, რომელსაც შექსპირის სახელი აწერია; მაგრამ, როგორც დადასტურდა, ყველა იქ მოთავსებული ლექსი მას არ ეკუთვნის.
¹¹² ბრაუნინგის ლექსებიდან: „შეხვედრა საღამოს“, „განწორება დილით“ (1845).
¹¹³ იგულისხმება, რომ შექსპირის დროინდელ თეატრში ქალია როლის ბიჭი ასრულებდა.
¹¹⁴ დედანში სიტყვის თამაში აგებულია სიტყვებზე „უილი“ (უილიამი) და „უილ“ (სურვილი), „პეტუეა“ (შექსპირის ცოლის გვარი) და „პედ ე უი“ (იგზას ეწია“).

იხრის, რათა გაიმარჯვოს ¹¹⁵, წინასწარი კარგად დაიწყოს და წინასწარმა უნდა შობოს დიადი საქმე ¹¹⁶, ეს თავხედი სტრუქტურული დედაკაცია ბურის ყანაში მასზე ახალგაზრდა საყვარელი რომ წაუწყენია ¹¹⁷.

ჩემი ჯერილა? როდის?

მოდის

— ჭვავის ყანაში, თქვა ბატონმა ბესტმა გაბრწყინებული, მხიარული სახით, თან თავისი ახალი ბლთკნოტი ზემოთ ასწია, მხიარულად, გაბრწყინებულია.

შემდეგ ქერა ღამილით, ყველას საამებლად წაიღულღულა:

ყანის გადიღმა, ჭვავის საყვარში,
ერთხაყად ჩაეყრა მიჯნური ქალ-ვაჟი ¹¹⁸.

პარისი: ნაამები მამებელი ¹¹⁹.

ნაღალი ფეგურა აბურძგნილ წინაქსოვ კოსტუმში წამოდგა ჩრდილიდან და კოლპერატივის საათი ამოიძრო ¹²⁰.

— ვშაშობ, კარმიდამოში უნდა ვიყო.

საითკენ? დასამუშავებელი მიწა.

— მიბრძანდებით, იკითხეს ჯონ ეგლინტონის მოძრავმა წარბებმა. მურთან ¹²¹ თუ გნახავთ ამ საღამოს? ბლისკი მოდის.

— ბლისკი! წამოიძახა ბატონმა ბესტმა. ბლისკი დაბრუნდა?

ერთსა კაცსა ბლისკინელსა ბლის კალათით ბლის ხიდზედა ბალი გააქვს და გამოაქვს.

— არ ვიცი შევალე თუ არა, ზუთშაბათია. კრება ვვაქვს. დროზე თუ დავალწიე თავი.

ლაქლაქი და ლაშლაში დოსონის აპარტამენტებში ¹²², რ ი დ ე ა ბ დ ი ლ ი ის ი დ ა ¹²³. მათი წიგნთა წიგნი, ჩვენ რომ დაგირავება გვინდოდა. ქოლგის ქვეშ მუხლმორთხმული ახტევი ლოგოსი ასტრალურ დონეებზე ფუნქციონირებს ¹²⁴. მათი სულთა-სული, მაჰამაჰატმა. მართლმორწმუნე პერმეტიკოსები ნათელს ეღიან, საჩელაოდ ¹²⁵ გამზადებულნი, მის ირგვლივ გარშემორტყმულ-

115 „ქელს იხრის, რათა გაიმარჯვოს“ — ოლივერ გოლდამითის (1728—1774) კომედია.
116 „წინასწარი კარგად დაიწყოს...“ — ციტატა „მაკბეტიდან“ (1,3).
117 ამ პასაჟში ჯონის პირდაპირ იყენებს გამოთქმება შექპიარის „ვენერა და ადონისიდან“.
118 „როგორც ვეწებოთ“ (5, 3, თარგ. ნ. საყვარელიძის).
119 პარისმა „ამა“ აფროდიტეა იმით, რომ პარველობა ნიანიჭა სილამაჩეში, ხოლო აფროდიტეშ თავის მხრივ „ამა“ პარისს იმით, რომ ელენე უბოძა.
120 ირლანდიური კოლპერატივის წვერი რასელი განსაკუთრებული პუნქტიულობით იყო ცნობილი, ხოლო დუბლინელები მუდამ არაბუნებრივობით გამოირჩეოდნენ.
121 ჯორჯ მურა (1852—1933) — ირლანდიელი რომანისტი, პოეტი და დრამატურგი.
122 პერმეტიკული საზოგადოება იკრიბებოდა ზუთშაბათობათ დოსონის ქუჩაზე (დუბლინი).
123 მაღამ ბლავატსკიას ცნობილი წიგნი.
124 ბლავატსკიას მიხედვით, ახტევი ლოგოსი „ენივერსალურა ქემპარიტებია საფურველია“.
125 ჩელა — უსოტერულ ბუდიზმში ახალზედა, რომელიც მისტიკურის წვდომის პროცესში იმყოფება.

ხი. ლუის ჰ. ვიქტორი. ტ. კოლფილდ ირუინი¹²⁶. ლოტოსის ასულნი თვალ-
წარბში ხარბად შესცქერიან¹²⁷ მობრღვეილ ტვინს ჯირკვლებით.¹²⁸ უბრთით
აღვსილი წამომჭდარა ბუდა ჭადრის ქვეშ. სულებს რომ ნთქაეს, აუღლია წითან-
მთქმელი¹²⁹. კაცსულები, ქალსულები, კაცარავალი სულები, კაცარავალი სულები,
ქვითინით მორევში დატრიალებულნი, ბლავიან¹³⁰.
ბიზლირთქა

წლებს ნანძილზე ახულის ამ საყრობილში
კვინტე-ვესილერ ბახალთბაა გრძნობდა ქალაული¹³¹.

— ამბობენ, ლიტერატურულ სიუბრიზს უნდა ველოდეთ, თქვა კვაკერმა
ბიბლიოთეკარმა, მეგობრული და სერიოზული ხნით. ხმა დადის, ბატონი რა-
სელი ჰეგნი ახალგაზრდა პოეტების ღუნაებს კრებსო. ყველა მოუთმენლად
მოველით¹³².

მოუთმენლად გაიხედა სინათლის სხივის კონუსში, სადაც სამი სახე, გა-
ნათებული, ბრწყინავდა.

უყურე-გაიხსენე.

სტივენმა დახედა უთავო ძველ შლაბას, მის იფენისჯონის სახელურზე
რომ ეკადა მუხლთახ. ხეში მუხარადი და ხმალი. ოდნავ შეეხე ორი საჩვენე-
ბელი თითით. არისტოტელეს ცდა¹³³. ერთი თუ ორი? აუცილებლობა ია არის,
რის ნიხედვითაც გამორიცხულია, რომ ნაგანი იყოს სხვა¹³⁴. ამიტომ, ერთი
ქუდი ერთი ქუდია.

უსმინე.

ახალგაზრდა კოლამი¹³⁵ და სტარკი¹³⁶. ჯორჯ რობერტს კომერციაული
მხარე აკისრია. ლონგფორთი კარგ რეკლამას მისცემა „ექსპრესში“¹³⁷. მართ-
ლა? მე მომეწონა კოლამის „ნებჩუ“. დიახ, მე ვფიქრობ მას გააჩნია ის რა-

¹²⁶ მე-19 ს. დასასრულის საკლებად ცნობილი ირლანდიელი მწერლები (ირუინი დეგ-
ნის მანით იყო დაკავებული).

¹²⁷ ენობარბუსი ყველა კლუმატრას შეახეებ: „მისი მხვეალნი ნემედითა მსგავსნი შეე-
ხებით თვალ-წარბში ხარბად შესცქეროდნენ თავია დედოფალა, რომ მია არც ერთი ნიშანი
არ გამოჰპარვოდათ“ (შექსპირი, „ანტონიუსი და კლუმატრა“, II, 2. თარგ. ი. მაჩაბლი).

¹²⁸ ფულისძმება ტვინია რედინეიტული ჯირკვლი, რომელიც მაღალ ნერვულ სფეროს,
ემოციების განაცებს. თვოსოფები მის სულის სადგომად მიიხსენიებენ.

¹²⁹ თვოსოფური მოსდევების მიხედვით, ღმერთი გამოპყობს სულებს და კვლავ იბრუ-
ნებს მათ თავის თავში. სულთა დიდი უმრავლესობა ამტვევნიურ არსებობაში იკრწებს თავის
ღვთაურ წარმოსობას.

¹³⁰ კვლავ დასტეს „ჯოჯობეთის“ რემინისცენცია.

¹³¹ ლუის ვიქტორის ერთ-ერთი ლექსიდან.

¹³² რასელის მიერ გამოცემული ამ კრებულის მიმოხილვა დაიბეჭდა ჯონ ედლინტონის
მიერ გამოცემულ „დამოუკიდებელი აზროვნების ექსპრესში“ „ღანა“.

¹³³ ელემენტარული ფსიქოლოგიური ტესტი (გადაჯერებისებული თითებით საგნის აღქმა)
ჯერ კიდევ არისტოტელეს აქვს ასწავლი: „რატომ არია, რომ როცა საგანს ორი განჯერად-
დინებელი თითით ვეხებით, ავი ორად გვეჩვენება? აქნებ იმიტომ, რომ ორი მკრძნობიარე
ხაწილით ვეხებით? როცა ბელა ბუნებრივ მდგომარეობაშია, საგანს ორი თითას გაბრთა ნა-
წილით ვერ შევხებართ“.

¹³⁴ არისტოტელეს მსჯელობის პარაფრაზი („მეტაფიზიკა“).

¹³⁵ ჰაღარე კოლამი (1881—1972) — ირლანდიელი პოეტი და დრამატუოგი. მერი კოლამ-
თან ერთად დაწერილი აქვს წიგნი „ხვენი მეგობარი გვიან ჯოისი“, 1958 წ.

¹³⁶ გვიმზ სტარკი (1879—1958) — ირლანდიელი პოეტი და გამომცემელი. წერდა ფსევ-
დონიმით სოლმას თაუდიენე.

¹³⁷ ერნსტ ვიქტორ ლონგფორთი (1874—1935) — ღებლის კონსერვატორული და პრო-
ინგლისური გაზეთის „ღვილი ექსპრესი“ რედაქტორი.

ლაც, გენოსობის მაღლს რომ ეძახიან. თქვენ ის მართლა გენოსად მიგან-
 ნიათ? იგიტაი აღფრთოვანებული იყო ნიაი სტრიქონით: „და როგორც ვე-
 რის მიწაში სადმე აღმოჩენილი ბერძნული ენა“, მართლა? იმედია, ესაძ-
 ლებთ ამ საღამოს მოსვლას. ძალაქაი ძალიგანიც მოდის. მურჯა სთავა/პე-
 ხნა ძოიყვახეთ. იცით, როგორ იხუმრა მის მიჩეღმა მურზე მდამხმარე?
 მური მარტინის გოყმაყი ახალგაზრდობააო. ჰევახური სათქმელს, „მეტიტატი
 კაცა დოი კახოტსა და საჩხო პანსაა მოაგონებენ. დოქტორ სიგერსონი 138
 აბობა: ჩვენი ეროვნული ებოსა ჯერ არ დაწერილია. მურია ის პირთვნება,
 ეინც ამას შესძლებს. დუბლინის შწუხარე საბია რაიხდი. ზაფრანისფერ კელტ-
 ში? 139 თნილ რაიული? 140 თ, რა თქმა უნდა, ის დიდებულ ჯველ ენაზე მეტ-
 ველებს ალბათ. 141 და მისი დულციანია? ჯეიმზ სტივენსა 142 საინტერესო ჩი-
 ნახატები ჰქონია. ჩვენ, ვგონებ, მნიშვნელობას ვიძენთ.

კორდელია: Cordoglio 143, ღირია ფეულები ასული.

კუთხეში მიტყუნული, ახლა კი შენი ფრანგული ბეწი.

— ღიდად გმადლობთ, ბატონო რასელო, თქვა სტივენმა და ადგა. მეტად
 დამავალებთ, ამ წერილს თუ ვადასცემთ ბატონ ხორმანს... 144

— რა თქმა უნდა, თუ მნიშვნელოვნად მიჩნია, წაეფა, იმდენ წერალებს
 ვიღებთ.

— მესამა, თქვა სტივენმა ვმადლობთ.

ღმერთმა მშვიდობა მოგცეთ. სალორე გაზეთი 145. ხარასშესწე.

სინგი მუშპირდა წერილს „დასასათვისაი“ 146. ჩეტა თუ წაიკითხავენ
 ჩვენს ხაწერებს? გული შეუბნება, წაიკითხავენ, გალური ლიგა 147 მოითხოვს
 რაიმეს არღანდიურად. იმედი მაქვს ნობრანდებოთ ამ საღამოს, სტარკი წა-
 მოიყვანეთ.

სტივენი დაჯდა.

კვაყერი ბიბლიოთეკარი მოცილდა გამავლებებს. ნიანა წამოწითლებულ-
 მა ნილაბმა თქვა:

138 ჯორჯ სიგერსონი (1838—1925) — ირლანდიელი ექანი, ბიოლოგი, პოეტი, მთარგმნელი.

139 ზაუი ირლანდიელი საციონალისტი ზაფრანისფერ კელტ, ირლანდიის თქრასი ხანია
 სიმბოლოთ მიჩნეულა.

140 ტომას თნილ რაიული (1822—1908) — კელტური აღორძინების მესვეერი, ლინკვის-
 ტი, მწერალი.

141 იუგლიასხმება, რომ „ჩვენი ეროვნული ებოსა“ გიორი ირლანდიელ ენაზე უხდა ჩე-
 ტველებდეს.

142 ჯეიმზ სტივენსი (1882—1950) — ირლანდიელი პოეტი, ფოლკლორისტი და პუბლი-
 ცისტი.

143 „ღრმა მწუხარება“ (იტი).

144 იუგლიასხმება სტივენსას ვიმპაზიის დირექტორია დაზის წერილი (ინ. იულოე ვახთული
 „ნესტორი“).

145 იუგლიასხმება „ირლანდიის კარმიდამო“, რომლს რედექტორი იყო ნორმანა. ცნო-
 ბილია, რომ ჯთისს ერეხეინებოდა ამ გაზეთთან თანამშრომლობა.

146 ჯონ მილანკტონ სინგი (1871—1909) — ცნობილი ირლანდიელი დრამატურგი.

147 „გალური ლიგა“ 1893 წ. დაარსდა, იგა ირლანდიური ენისა და ლიტერატურისადმი
 ინტერესის გაღვივება: იასხავდა წიხნალ, გამოიჩინოდა მეცნიერი ანტი-ინგლისური ნიშან-
 თქლებით.

— ბატონო დედლოს, თქვენი მოსაზრებანი ფრად საყურადღებოა.

წინ და უკან გაჭრაჭუნდა, ცერებზე წამოწეული ზეცას ერთი ქუსლის სიმაღლეზე მიუანლოვდა¹⁴⁸ და წამავლულების ხმაურისაგან დახშული ხმით თქვა:

— მაშ თქვენის აზრით ან პეტუცი ლალიტობდა პოეტს?

მარკუნული
გიგლიქოქე

შეწუხებული სახე შეკითხება. რატომ მოვიდა? თავაწიანობა თუ შინაგანი ნათელი?¹⁴⁹

— შერიგებაა, თქვა სტივენმა, წინ განწორება უძღვის.

— დიახ.

ქრისტეფოქსა, ქრისტემელა¹⁵⁰ ამოტყევილ შარვალში, ლტოლვილა, ჰინაჭამ ხის ფულუროებში რომ ემალებოდა მდევარს. თანამეცხედრე არ იცოდა, მარტო გამაღდიოდა სანადიროდ. მის მიერ დაბეჭობილი ქალები, ნაზი არსებანი, ბაბილონის კახა¹⁵¹, ბატონ მოსაშართლეთა ქალბატონები, ღიბიანი შეფუნდუკების ცოლები¹⁵², მელა და ბატები¹⁵³ და ნიუ პლეისში¹⁵⁴, მოშვეებული, გაუპატიურებული სხეული, ერთ ღრის მომხიბლავი, ნაზი და კინამოსავით სურნელოვანი, ახლა ფოთლებდაცვენილი, მთლიანად გაშაშვლებული, ვაწრო საყლავეს შიში რომ აქვს, შეუნიდობელს¹⁵⁵.

— დიახ. და თქვენ ფიქრობთ...

გარეთ გასულის უკან კარი მიიხურა.

უცებ მყუდროებამ დააადგურა მოკრძალებულ, თაღებიან სენაკში, ბუდის მყუდროებამ.

ვესტალის ლამპარტ.

აქ ფაჭრობს იმაზე, რაც არ მომხდარა: რას მოინიშნებდა კეისარი, მისნისათვის რომ დაეჭვებინა და ცოცხალი დარჩენილიყო¹⁵⁶: რა შეიძლება

¹⁴⁸ პამლეტი ქალებია როლების შემსრულებელ უმაწვილ ვაღს ეუბხება: „ყმაწვილო ქალო, შეა ახლა ზეცას ერთი ქუსლის სიმაღლეზე დაახლოვებისარ“ („პამლეტი“, II, 3; თარგ. ი. შაჩაბლის).

¹⁴⁹ ლისტერი, ევაკერთა რწმენის თანახმად, უნდა მოქმედებდეს „შინაგანი ნათელით“, რასაც შაჩ სული წმიდა ანიჭებს.

¹⁵⁰ ინგლისურად „მელა“ გამოთქმის „ფოქს“. ევაკერთა ანთოჯადოების დამაარსებელი იყო ჯორჯ ფოქსი (1623—1691), მომდევნო პასაჟი შექსპირისა და ჯორჯ ფოქსის „თავგადავალს“ ავტორებს.

¹⁵¹ „... დედა შეძეთა და საძაგებელთა ქვეყანასათა“ (განოცხ. იოანესი 17, 5).

¹⁵² ვადმოცემის თანახმად, შექსპირს რომანი ჰქონდა ოქსფორდელი მეფუნდუკის ცოლთან.

¹⁵³ „მელა და ბატები“ — ბავშვებს თამაშის გამოძახილი უნდა იყოს (იხ. „საფხელის ღამის სიხმარი“ V, 1: „ხომ ღომათ, სამანაცოთ მელასაც კი არ დაუღებს ტოლს“. „ქვეით კიდე — ბატს“. „ეც მთლად ასე არ გახლავთ, ჩემო მეუფევ. მაგას ქალა უფრო უჭირს, ვიდრე შამაცობა, მელა, კიდე. უოველგვარ ბატს დასძლევს“, თარგ. ვ. ქელიძის).

¹⁵⁴ შექსპირის მეტრ შეძენილი კარმიდამო სტრეტფორდში.

¹⁵⁵ ის აზრი, რომ ვნ პეტუცისა და მის ქმარს შორის არსებული აავობრავი სხვაობა განსაკუთრებით საცნაური და გამაღიზიანებელი შეიქნა მას შემდეგ, რაც შექსპირი ოჯახს დაუბრუნდა — ქოისს აღებული აქვს ბრანდელის მითოლოგიიდან. „ვაწრო საყლავეა“ ან ფაქტზე მიანიშნება, რომ შექსპირი და მისი მეუღლე ერთად არ არიან დასაფლავებულნი.

¹⁵⁶ შექსპირის იფლიუს კეისარი არ დაუჭერებს მისას და არ „მოკრიდება მარტის იღებს“.

ძობხდარიყო: შესაძლებლის როგორც შესაძლებლია შესაძლებლობა: ის, რაც არ არის ცხოვრილი¹⁵⁷; რა სახელს ატარებდა აქილევსა, ქალთა შორის, რთავა ცხოვრობდა¹⁵⁸.

კუბოში ჩაწყობილი ფიქრები ჩემს გარშემო, მღნიის კოლოფებში, სიტყვების საკმახით დაბალხამებული. თითო¹⁵⁹, ბიბლიოთეკის ეგვიპტური ლმერონიტი, მთვარეგვირგვინოსანი. და მე შენმა ხმა ეგვიპტურმა მთვარეგვირგვინოსანი ქერუმისა. „მოხატულ დარბაზებში, ნაწერი ფირფიტებით გამოვსებულში“¹⁶⁰.

არ ინძრევთან. ერთ დროს ცოცხალნი ადამიანთა ტვინებში. არ ინძრევთან: მაგრამ მათში სიკვდილის საღერღელა ბუდობს, გულისამაჩუყებელი ამბავი ჩამინურჩულონ ყურში, მაიძულონ მათი ნება შეეასრულო.

თქმა არ უნდა, დაფიქრებით თქვა ჯონ ეგლინტონმა, დიდ ადამიანთა შორის ის ყველაზე მეტად არის იდუმალებით მოცული. ჩვენ არაფერი ვიცით, გარდა იმისა, რომ ცხოვრობდა და იტანჯებოდა. ამდენიც კი არ ვიცით. სხვები გვიკლავენ წუჭრვილს ცნობისას¹⁶¹, ყველაფერი დანარჩენი ჩრდილშია მოქცეული.

— მაგრამ „პამლეტა“ ინდენად პიროვნულია, არა? თქვა ბატონმა ბესტმა. მე მხედა ვთქვა, ანტიმურა ჩანაწერები, იცით, მისი ანტიმურა ცხოვრების შესახებ. მე მიწდა ვთქვა, რომ სულ არ მენაღვლება, იცით, ვინ მოკლეს ან ვინ არის ღამნაშავე...

მან მაგიდის კიდეზე დასდო უმანკო ბლოკნოტი და ღიმილით შეარბილა გამოწვევა. მისი ანტიმურა ჩანაწერების დედანი. *Ta an had ar an tir. Tiam imo shagart*¹⁶². ინგლისური მოარგე ამას, პატარაჯონ¹⁶³.

წარმოთქვა პატარაჯონ ეგლინტონმა:

— მე პარადოქსებისათვის მზად ვიყავი მაღაქაი მალივანის ნათქვამის შემდეგ, მაგრამ უნდა ვაგაფრობილოთ, თუ თქვენ განზრახული გაქვთ იმის რწმენა შეშირყიოთ, რომ შექსპირი პამლეტია, მეტად მძინე ამოცანი დაგისახეთ.

ამიტანე.

სტივენმა გაუძლო ავად გაბრწყინებული უნდობელი თვალების გესლიან გამოხედვას შეზნუნნილი წარბების ქვემოდან. ბასილიაკო: *I quando vede l'uomo l'atosca*¹⁶⁴. მესერ ბრუნეტო, გმადლობთ სიტყვის შეწევნისათვის¹⁶⁵.

¹⁵⁷ კვლავ არისტოტელეს რემინისცენცია.
¹⁵⁸ აქილევსი დედამ ქალად გამოაწყო და მეზობელი ნეფის ასულთა შორის საცხოვრებლად გაგზავნა. ოდისეესმა განთავსებდა იგი და აიძულა ტროას ომში მიეღო მონაწილეობა.
¹⁵⁹ სწავლის, სიბრძნის, გამოგონების და ქადოქრობის ეგვიპტური ღვთაება.
¹⁶⁰ ან ციტატის წყარო ჯერჯერობით უცნობია.
¹⁶¹ მეთაუ არნოლდის მიერ შექსპირზე დაწერილი სონეტის დასაწყისი.
¹⁶² „ნავი ხნელეთზეა, ნე ღვთის მსახური ვარ“ (ირლანდ.).
¹⁶³ პატარა ჯონი რომან პუდია ციკლის ბალადების გმირია. ეგლინტონს პატარა ჯონი ჯოჯ მერმა შეარქვა.
¹⁶⁴ „მისი ერთი შეხედვა სწამლავს ვაცს“ (იტ.).
¹⁶⁵ ბრუნეტო ლატინი (დაახ. 1210—1295)—ფლორენციელი მწერალი, რომელმაც, დანტეს თანოთ, დიდი გავლენა მოახდინა ატალიურ მწერლობაზე; მოგვი ეს პასიჯი ჯონის უფრო ადრე გამოყენებულ აქვს თავის „ჯაკომო ჯონისში“ (იხ: „ცისკარი“, 1969, № 11).

— ისევე, როგორც ჩვენ, ან დედა დანუ¹⁶⁶, ექსოვთ და ვარღვევთ ჩვენი სხეულებია ქაოვილს, თქვა სტივენსა, დღენიადავ, და მათი მოლექულები აქეთ-იქით მოძრაობენ, ასევე ხელოვანი ქაოვს და არღვევს მხატვრულ ახერს¹⁶⁷, და ისევე, როგორც ხალი ზემო მერდის მარჯვენა მხარეს იქვეა, სადაც ჩვენი დაბადების დროს იყო, თუმცა ეს მთელი ჩემი ანეული არაღრუხვევდა ახალი ქაოვილით, ასევე მშუოთვარე მამია ანრდილს სახეს¹⁶⁸ წამოქცეპტანა შვილი, რომელიც ცოცხალი აღარ არის, როცა აღმავრენა დაძაბულია, როცა გთხება, ამბობს. შელი, მბეუტყვი ნაკვერჩხალია, რომელიც ვიყავი, რომელიც ვარ და რომელიც შესაძლოა რომ გავხდე¹⁶⁹, ამბობდა, მომავალში, წარსულის ორეულში, შემოსლია დავინახო საკეთარი თაეი, ანუამად აქ მჭდობარე, მათლოდ იმ ახერსი ანეკლილი, რომელსაც მამის მივიღე

აქ კი მთოთრნედეხული დრამონდი შეგეწია¹⁶⁹.

— დიახ, ახალგაზრდულად თქვა ბატონმა რუტმა, ჰამლეტს იე არულიად ახალგაზრდა აღვიქვამ. სინწარე შეიადლება მამის წყალობით აქეს, მაგრამ ოფელიაათან დამოკიდებულება ეს შეილიაპიერია.

საიდან სადაო, ია მამაბემშია, ბე შია შვილში ვარ.

— უკანასკნელად ეს ხალი გაქრება¹⁷⁰, თქვა სტივენმა სიცილით.

ჯონ ეკლინტონი უსამოვხოდ დაიძანა.

ეს რომ გენიოსობის ნიშანი იყოს, თქვა მან, ვენიოსობას კიტრის უასი ექნებოდა¹⁷¹. შექსპირის უკახსკნელი წლებია პიესები, რომელთაც ალტაცე-ბაში მოკავდა რუახი¹⁷², სულ სავა სულსკეუობით.

— მებრეებია აფლაკვეთებით, ანოსუნთქა ევაყერმა ბინლიოთუარმა.

— არ შეიძლება მოხდეს სერაგება, თქვა ატივეხმა, თუ არ იყო ვანშორება.

ეს უკვე ვთქვი.

— თუ გაერთ იცოდეთ, რა მოვლენებმა მიაყენეს მრდილი „მეფე ლირის“, „ოტელოს“, „ჰამლეტის“, „ტროილოს და კრესიდის“ ჯოჯობეთურ სანყაროს, შეხედეთ, დაეკვირდით, რადია და რახაირად გადაიყრება ზოლმე ხრდილი, რა მოულობას გულს ადამიანს, რომელსაც გემი დაედება საშინელ ქარიშხალში, განაცდელი გადახდა ტირილის უყლისწულ ჰერაკლეა, მუორე ულიავს, მსგავსად¹⁷³.

¹⁶⁶ ენატიურ ნათოლოგანის დედა-ლუთაბა და მრადლობისა და ხაოცოერება ქალ-ღნუთი

¹⁶⁷ ენობალირ ანგლისელი ესეისტისა და ესოეთიკოსის უოლტერ მეტერის (1839—1894) მსჯელობის გამოძახალი „უბიექტორა შთაბეჭდილება იმპოქსონისკრელა ბუაბის შესახებ.

¹⁶⁸ იგულისხმება ჰერსი ბანა შელის „ბოტუნიის დაცვაში“ გამოთქმული აზრი

¹⁶⁹ უაღიან ტრანსლად (1883—1844) „შოტლანდიელი პოეტი სტივენი ასკეებმა მის „კვიპარტისა ხეივისა“.

¹⁷⁰ „ბშირად მობდება კათერებაში, რომ რამე ნაღლი იქვად ღოს იგი უაბადშით თან-დაყოლილი და მისი ბრალი ეფოთნოფეს მხალოდ ჩვენ სტევენსა“ („ბანუეტი“ ს. ჯ. თარგ. ი. ნაბალი) ქართულ თარგმანში ვერ არის შენარჩუნებული და ამისგანლი ახალითა „დალის“ მნიშვნელობა (თარგმანშია „ნაკელი“)

¹⁷¹ ე. ი. „ახალგაზრდობა გენიოსობის თანდაყოლილი ნიშანი რომ იყოს“.

¹⁷² ერნესტ რენანი (1823—1892) — ფრანგი კრიტიკოსი, მწერალი და მკვლევარი. შექსპირის თაერს უკახსკნელ პიესებში; რენანის აზრით, „წარადისობის ისტორიკოსა იყო“.

¹⁷³ ბრანდისი რათმანტან აღარგბს შექსპირის ულისესი („ტროილოს და კრესიდის“) და

თავა, წითელკონუსდაკოსებული, სილაგაწული, ცრემლით თვალდაბრმა-
ვებული.

— ბაეშვი, გოგონა მის ხელეში, მარინა ¹⁷⁴.

— სოფისტების ლტოლვა აპოკრიფის მიკიბულ-მოციბულ ბილწეებსავე
მუდმივ სიდიდეს წარმოადგენს, შენიშნა ჯონ ეგლინტონმა, *შერეულ-
წყენია, მაგრამ მათ ქალაქისავე მივყავართ* ¹⁷⁵.

კეთილი ბეკონი: თბი მოეციდა. შექსპირი ბეკონის ყმაწვილკაცობა. შიფ-
რების ფონგლერები შარაგზებზე ვავიდნენ ¹⁷⁶. დიადი შაძიებლები. რომელი
ქალაქია, კეთილო ბატონებო? ¹⁷⁷ სახელადარებულნი: ა. ე. ეონ: მევი, ჯონ
ეგლინტონ ¹⁷⁸. ცხრა მთას იქეთ: *Tir na n-og* ¹⁷⁹, ორივენი ბეჭეებში გამოწყო-
ბილი, არაგანით ხელში ¹⁸⁰.

ღებლინამდე რამდენი მილი?
სამჯერ თუ და კიდევ ათი სჯერ
შენიხლებამდე ჩავალწყო მტა? ¹⁸¹

— ბატონ ბრანდესს იგი, თქვა სტივენმა, ბოლო პერიოდის პირველ პი-
ესად მიაჩნია.

— მართლა? და რას ამბობს ბატონი სიდნი ლი თუ, როგორც ზოგიერთი
ეძახის, ბატონი საიმონ ლეზარუსი? ¹⁸²

— მარინა, თქვა სტივენმა, ქარიშხლის ასული, მარანდა, სასწაული, პერ-
დიტა, დაკარგული ¹⁸³. დაკარგული დაუბრუნდა მას: მისი ქალიშვილის ასუ-
ლი. „ჩენი ძვირფასი ცოლი“, ამბობს პერიკლე, „ამ ასულს ჰგავდა“. განა კაცს
უყვარება თავისი ქალიშვილი, თუ დედამისი არ უყვარდა? ¹⁸⁴

პერიკლეს („პერიკლე“) და დაასვენის: „პერიკლე რომანტიული ულსეა, შორეული მოგზა-
ური, განაწამება, ბევრის ამტანი“.

¹⁷⁴ ქარიშხლის დროს გემზე დაიბადა პერიკლეს ასული მარინა. დედამისი ნუკელს ია-
დაძვედა. მისი ლეკორდია ბაკმეს პერიკლეს გადასცემს.

¹⁷⁵ ეგლინტონი გულისხმობს გამოთს „პერიკლეს“ ირგვლივ. ეს პიესა შექსპირის 1623 წლის
პირველ არულ გამოცემაში არ არის შეტანილი. ახლა უკვე დაბეჭდილებით ამტკიცებენ, რომ
შექსპირი „პერიკლეს“ ნხოლოდ თანავეტორია.

¹⁷⁶ მინიშნებულია ზოგიერთი დილექტანტი მკვლევარის ცდა შექსპირის თბულებებში
ბეკონის საიდუმლო შიჯრი აღოყვითათ.

¹⁷⁷ ამერიკელმა აგხეიშოუს დონელიმ, რომელსაც დაწერილი არის წიგნები შექსპირის
ნაწარმოებებში ბეკონის საიდუმლო შიჯრის არსებობის შესახებ, თავისი „ანტიშექსპირული“
ლამქრობა დაიწყო ქალაქ პენსტანგზილდის (მინესოტის შტატი).

¹⁷⁸ ბეკონის საიდუმლო შიჯრზე დიქრმა ასოციაციურად რასელისა და ნევის ფსევ-
დონიმები ამოატივტივა.

¹⁷⁹ „სიჭაბუკის ქვეყანა“ (ირლანდ) — კულტურა საოცნებო მიწა, სრულად ბედნიერებისა
და ეკონომის ქვეყანა.

¹⁸⁰ ე. ი. რასელი და ეგლინტონი პილიგრიმებად გამოწყობილნი, მწირის არაგანით ხელში.

¹⁸¹ საბავშვო ლექსის ადაპტირებული ვარიანტი („რამდენი მილია ბაბილონამდე“).

¹⁸² სიდნი ლი, ბრანდესისაგან გასსხვაგვებით, „პერიკლეს“ უყვანასკნელ პიესებთან კი
არ აერთიანებს, არამედ მას „ანტიონიუს და კლეოპატრასა“ და „ტიმონ ათინელის“ პერი-
ოდს მიაკუთვნებს.

¹⁸³ მარინა — პერიკლეს ასული, მარანდა — პროსპეროს ასული („გარბიშხალი“), პერდი-
ტა — ლეონტეს ასული („ზამთრის ზღაპარი“). მინიშნებულია მათი სახელებს ეტიმოლოგია
(ზღვა, სასწაული, დანაკარგი).

¹⁸⁴ გეორგ ბრანდესი ამტკიცებს, რომ შექსპირს გამსაყუთრებით უყვარდა თავისი ქალი-
შვილი სუზენა და რომ მას არ უყვარდა ცოლი ენი. მაგრამ სტივენის მსჯელობაში შექსპი-
რულ აღუზიარე უფრო მნიშვნელოვანია სახარებინ რემინისცენცია, რაც კვლავ მამისა და

— ბაბუოების ხელოვნება, წაილულულა ბატონმა ბესტმა. L'art d'être grand... 185

— ადამიანისათვის, რომელსაც ეს უცნაური რამ, გენოსობა სჭირს, საკუთარი სახეა ყოველივეს სახომი, მატერიალურისა თუ ზნეობრივის. მხოლოდ საკუთარ თავზე შექმნილ წარმოდგენას თუ მიიტანს ფულთან. მგაფრინველს სხვა მამრების სახეები მას არ იზიდავს. ის მათმა ბუხების მძერ-მისი საკუთარი სახეების წინასწარმეტყველებასა თუ გამეორების გროტესკულ ცდებს ხედავს 185.

კვაკერი ბიბლიოთეკარის კეთილი შუბლი იმედით შეიფარა.

— იმედი მაქვს, ბატონი დედალოსი საკუთარ თეორიას გამოიმუშავებს საზოგადოების განსაზღვრებლად. გენარტება მოვიხსენიოთ კიდევ ერთი ირლანდიელი კომენტატორი ბატონი ბერნარდ შო. არც ბატონი ფრენკ პერიას უნდა დავვიწყოთ. მისი წერილები შექსპირზე „სატერდი რევიუში“ ნამდვილად ბრწყინვალე აყო. უცნაურია, მაგრამ ისინიც ჩვენს ფურცლებზეა შევტუსხა ქალბატონთან ავტენტით ურთიერთობაზე ამახვილებენ. ბელნირა რაყიფი უილიამ პერბერტი, პემბრუკის გრაფი, უნდა მოგანსენოთ, რომ თქვენაც პოეტი დაეწინებინოთ კიდევ, ეს დაწინება უმაღლესეა — რაგორ ვაქვია? — ჩვენს წარმოდგენას იმაზე, თუ რა უნდა მომხდარიყო 187.

კმაყოფილი დადუმდა, თვინიერი თავი გაუწოდა მათ, ყანჩას კვერცხი, მათი კეწწლოების ჯილდო.

ის მას პარქუში ქმარს სატყვებით ეფერება. ვაყვარვარ მიჩიამ? ვაყვარს ქმარი შენი? 188

— ესეც შესაძლებელია, თქვა სტოყენმა. გოგონა ატვს ერთი გამოხატვამი, რომლის ციტირება უყვარს ბატონ მეგის. ერთდღეს თქვენს სურვილებს ახალგაზრდობაში, რამეთუ მათი აღსრულება შუახანში მოგაწევთ 189. რატომ ავზავნის იმასთან, ვისაც buonaroba 190 ჰქვია, ყველასათვის ღია ნავსაყუდარ-

შვილის ერთპიროვნების აღვას ეძახებოდა: „უცხოველია მიცოდეთ მე, მამანცა ჩენი იყო-დეთ“ (როანე 8, 19: 14, 7).

185 ბესტს უნდა ეთქვა grandpère (პაპა), მაგრამ არ დაასრულა სიტყვა და გამოეცადა „სადიადის ხელოვნება“.

186 კვლავ „ჯაკომო ჯონსია“ პასაფის გამოცენების მაგალითი.

187 „ულისეს“ დაწერის პერაოდში პერსიის გავრცელებული პიპაოყნის ნიბედდით, შექსპირს უყვარდა დედოფალ ელიზაბეთის ფრედინა პერი ფიტონი. მან გალთან თავისი ნეგობარი ლორდი პერბერტი მიავხავეს, მაგრამ ფიტონს თვითონ პერბერტი შეუყვარდა და შექსპირმა მგვობარიც დაქარვა და სატრფოც. ზუნდოვნად მინიშნებელია აგრეთვე ბრანდისის ნეთრე პიპოთუბა, რომლის თანახმადაც შექსპირს თვით პერბერტი უყვარდა „გაგიფებით“.

188 არქაული ფორმა „ვაყვარს ქმარი შენი“ შეესატყვისება კვაკერთა ბნობისათვის დამახასიათებელ მიმართვის სტილს. ასე მიმართავდა კვაკერი ბიბლიოთეკარი თავს ცოლს, თუც ცოლი გყოლდებოდა და მას პერი ერტმეოდა. ამავე დროს, „პერის“ ებრაული ფორმა მიჩიამი (ქართულ ბიბლიაში — მიჩიამი) და ასე ერტვა ნოსეს დას. ამრიგად, კვლავ იმნება შექსპირ-ქორჯ ფოქსის პოციაცია: კვაკერა ფოქსა შექსპირის სატრფოს პერი ფიტონს აღბათ მიმართავდა არქაული ფორმით „მიჩიამ“.

189 გოგონა აზრის პარაფრაზი მისი ცნობილი ავტობიოგრაფიულს სხუნულშიცაა ამოვნი და სინამკვილე“.

190 „ტრივიალური რამ“ (ტტ). ინგლისურა ვარგობელი გამოთქმა bona roba ნიშნავს: „გამომწვევი, თვალმასაცენი შეხედულების გოგო“. შექსპირს ეს გამოთქმა სავაბი ატვს „პენტი მეთათუშია“ (გ. მელოპის თარგმანში — „ღანახანია“).

ში¹⁹¹, სკანდალური უმადილქალობაგამოვლილ ფრეილინასთან, ლორდი-ოს, საარშოყოდ? ის თვითონ იყო სიტყვის ლორდი¹⁹² და მონად იქცა და „რომეო და ჯულიეტა“ დაწერა. რატომ? რწმენა საკუთარ თავში უღრთოდ საკუდა¹⁹³ ჯერ იყო და პუროს უანაში (უნდა ნუთქვა, ჭვავის ყახაში) დაჯაბნეს და აუღიანო-სოდეს იქნება გამარჯვებულ საკუთარ თვალში ანდა აღიარსოვდა¹⁹⁴ გამარჯვებულად გაციონებისა და წამოგორების თამაშს¹⁹⁴, ხაააღადვე დონჟუ-ანობა ეგრ გადაარჩენა. ვერავითარი შეზღვოში გაუქმება ვეღარ გააუქმებს პირველ ვაუქმებას. ტახის ეშვმა იქ დაგოდა, საღ სისხლისაგან დაწრეტილი სიყვარულის სიდგოში იყო¹⁹⁵. თუმც კი ჭირვეული მოთვინიერდა, მას მაინც შემორჩა ქალის უხილავი იარაღი¹⁹⁵. მე ვგონობ, მის სიტყვებში, არის რაღაც სხეულის ჯადო, მას რომ ასაღ ვნებება აღუძრავს, პირველის კიდევ უფრო ბნელ აჩრდილს, რომელიც საკუთარი თავის შეცნობასაც კი დაუჩრდი-ლავს¹⁹⁷. იგავე ბედი მოვლის მას და ეს ორივე სიმწაგე ერთ მორყენი აით-ქვიფება.

ისინი მოყურადებულნი არიან. და იმ წყველ საწამლავსა ყუთში გაწვე-თებ¹⁹⁸.

— სული იქამდე უკვე სასიკვდილოდ იყო დაჭრილი, მძინარე ყურში ჩაწვეთებული საწამლავი... მაგრამ მან, ვისაც ძილში მოუღეს ბოლო, არ შე-იძლება იკადეს, თუ რანაირად მოკლეს იგი, თუ მისმა შემქმნელმა არ აღ-ჭურვა მისი სული ამ ცოდნით ზეციურ სამყოფელში. მოწამლვა და ერთსული და ერთხორცი პირუტყვი¹⁹⁹, რომელმაც ეს ჩაიდინა, არ შეიძლება სცოდნო-და მეფე პანლუტის აჩრდილს, მისა შემქმნელი ცოდნით თუ არ აღჭურვიდა-ამდომ არის, რომ მისი სიტყვები (მისი უშნო, მოსაწყენი ინგლისური) ნუ-დამ საითლაც წარსულსააკენ არის მიმართული. მოძალადე და პატივყრილი, რაც უნდოდა და არ უნდოდა რომ ყოფილიყო²⁰⁰, თან სდევს მას ლუკრეციას ცისფერპარღვა სპილოს ავლის ნახევარსაფურთებთან იმოჯენის ხუთი ხალით

¹⁹¹ „მზენამ თვალში მოიხილა უფლებართები, ყველაათვის ღია მოუქება ნავსაყუ-ღარია...“ (შექპარის 137-ე სონეტი, თარგ. რ. თაბუკაშვილის).

¹⁹² რუმინოსენცია ელფრიდ ტუნისონის ლექსის „ვერვილიუსისადმი“.

¹⁹³ ფარული ეტიტა „ნაკბეტადამ“: „მაკლუფ უღრთდ ამოგლიჯეს ღელის მუცლიდან“ (V, 8, თარგ. ი. შაჩაბლის).

¹⁹⁴ ინგლისური სინტაქსის სიტყვები. მინიმუმებულია აგრეთვე ბანქოს თამაშის ერთ-ერთი, შექპარისდროინდელი სახეობა.

¹⁹⁵ შექპარის პოემის „ვენერა და ადონისას“ აღუხია. ამასთან, ოფსიუესიც, ადონისისა არ იყოს, ასაღვარღობაში ტახმა დაჭრა თებში (ამ კრილობით იცხობს ნიკა ითაგში დაბ-რუხებულ ოფსიუესს). მინიმუმებულია აგრეთვე ბოპონტისა და ფლეიერის პაესა „ვილაა-ტერა“, რომლის ქვესათაურია „სისხლისაგან დაცლილი სიყვარული“.

¹⁹⁶ ქალია ხალული იარაღისაგან განსხვავებით, რომელიც, როგორც მეფე ლირა ამბობს, ცრემლია (11, 2).

¹⁹⁷ ეს პათევის შიერ უილიამის შეცდენა და ვენერას მიერ ადონისის მოხიბლვა გაანრე-ბულია რთვარც „თანდაყოლილი ცოდვა“, რომელსაც გმობს არლანდიერ ეკლესიაში დაქა-ნობებული კატეხიზმო.

¹⁹⁸ „პანლუტი“ I, 5.

¹⁹⁹ ე. ი. კლავდიუსი და ჯრტრული (გამოყენებულია ნაგას მიერ ოტელოსა და ღუბ-დემიანის მიმართ დამაკუროდ მათქვამა სიტყვები).

²⁰⁰ ფარული ეტიტა ნოვატის „ღონ ქვანდიან“.

მოკირწყულ შიშველ მკერდამდე ²⁰¹, უკან იხევს, დაქანცული თავისი კმნი-
ლებებით, რომელნიც საკუთარი თავისაგან დასაძალად აახუნულოვს, ზებერი
ძალი ძველ იარაღს ილოკავს ²⁰², მაგრამ რადგან მისი დანაკარგი მესამე მოგე-
ბაა, იგი მარადისობაში გადადის, კვლავაც უცვლელი პირფარეზით მოგე-
რომ არ შეიძინა მისივე შეთხზული სიბრძნიდან ანდა მისივე აღმოჩენილი კა-
ნონებიდან, საბურველი ახალი აქვს ²⁰³, ის ახლა მოჩვენებაა, აჩრდილი, ელსი-
ნორის კლდეებზე მქროლავი ქარაშოტი, ან როგორც გენებოთ, ზღვის ხმაური,
ხმაური, რომელიც მხოლოდ იმის გულს ესმის, ვინც მისი აჩრდილის არსს შე-
ადგენს, მამის ერთარება შეიღს.

— ამინ! გაისმა კარის ღირედან.

მპოვეა ნე მტერო ჩემო? ²⁰⁴

Entr'acte ²⁰⁵.

ნეცხრე ეპიზოდს დასასრული იხ. შემდეგ ნომერში.

²⁰¹ ლუკრეცია და ამოჯენი — შექაპირის გმირება (მოემა „ლუკრეციას გაღმატურება“
და პიესა „ციმბელინი“).

²⁰² იფულასხმება შექაპირის მეგრ თვატრიდაა წასვლა და სტრუქტურულში დაბრუნება.

²⁰³ მანდენტის შეკოხებაზე მაშაქანის აჩრდილია შესაბამე: „პირსახე ხომ არ გინახავთ“,
ჰორაციო პასუხობს: „ცნაზეთ, ბატონო, საბურველი ახალი მქონდა“ (I, 2, თარგ. ი. მა-
ნაბლის).

²⁰⁴ წიგნ. მესამე შეფუთა 21, 19.

²⁰⁵ „ანტრაქტი“ (ფრ.).

უკრაინულიდან თარგმნა ჯაბა ასათიანი

იური მუშკიტოვი

ლილილოები

ლილილოები ისე არასოდეს აფრთხილებულან, როგორც ომის იმ უკანასკნელ ზეფტულს. სწორედ თმმა შვა, ომის შეილები იყვნენ და მის დამშეულ, გაძვალტყაფებულ სახეს ცოცხალ გვარგვინად აღვინენ. ლილილოებმა მითითეს მინდვრის ერთი ნაწილი, რომელსაც ადამიანის-თვის ხორბალი უნდა შეეცა.

ქარისაგან ტუნებდახეთქილი ბიჭისთვის ლილილოები მაშინ სწორედ რომ ხორბალი იყო. ბიჭი ყვავილებს კრეფდა მინდორში გაკვალულ ბილიკებს გასწვრივ, ყანებს შორის დაუთესავ ზოლებზე, პარკველამომქლაგრებულ ქალებში... სათუთ, ცისფერსა და თეთრ ლილილოებს, სწორედ ასეთებს, სიმღერად რომ თქმულა...

დამაშრული ბაგეებით ბევრჯერ დაწვევლილ და შეჩვენებულ ყვავილებს მჭიდვ, წველივით შავარი ღერო ჰქონდათ. ამ ღეროებისაგან ბიჭს თითებზე მწვანე ზოლები აჩნდა ნაჭრილობებივით, თითის წვერები კი სულაც ნამდვილ ხარებს დაესერა. კიევია ბაზარზე თხუთმეტ ცისფერ ყვავილში, მეთექვსმეტე ღეროთი კონხად გავრულ თხუთმეტ ყვავილში. ყვავილების ამ ერთ კონაში ბიჭს აქრვლებულ ხელისფულზე მანეთიანს უღებდნენ. წუთი-ოღვის სასწორზე კი ლურჯ ყვავილთა სამოცდაათი კონხა ზუსტად იმდენა აწონიდა, რამდენსაც ერთი კილოგრამი ქერის პური.

ცისფერ ყვავილებს თითქმას არ ჰყავდათ მოცილე: გლიცინიებიც ყანა იყვნენ და ვარლებიც. ხუთ, ათ კონა ყვავილს ერთად ყიდულობდნენ შვებულუბაში გააული შექვიფიანებულნი ოფიცრები, თათო-თათო კონას — სტუდენტო ქალიშვილები, სალუბზე, ხოლიანი ქსოვილას კაბები რომ ეცვათ. ორ-სამ კონას — დიპლომატები.

კიევისაგან აძრული ლილილოები ხან ვაგონში სკამქვეშ იმალებოდნენ, ხან სახურავზე მხეტებოდნენ და ხანაც კაბეზე ევიდნენ. მაშ, რა ექნათ, უბილეთოდ ნგზავრობდნენ. სხვანაირად ბაზრისაგან მათი მოგზაურობა აზრს დაგარგავდა, ხოლო სადგურ ზინნაიდან სადგურ კიევ-სახალხოშივე სამგზავრო ბაღითი ამდენივე ღირდა, რამდენიც ასეთი ოცდახუთი კონა ყვავილი.

იმ შაბათს ლილილოები ზვეულდებრივზე ბევრი იყო. — ზუსტად ის ორმოცდაათი კონა დამე ვარდულში, წველით სავსე ვოგნაში გაათიეს, ახლა კი კალაში იხტდნენ, დეხები სველი ზვრით შეფეფეთათ და თავს მორჩილად აქნევდნენ.

ჯერ ვაგონსა და ვაგონშია გადებულ ხილურზე იდგნენ. მერე ტამბურში გადავიდნენ, შემდეგ გათბობის ჯიხურზე შესკებდნენ. რკინიგზის კონტროლიორთა პირებში მზერას არიდებდნენ თავიანთ კრიალთა თვალებს. კონტროლიორები კი, უბილეთო მგზავრთა საუბედუროდ, იმ დროს მატარებლის ორივე ბოლოდან დაიძრებოდნენ ხოლმე.

ლილილოები უკვე ბედა შერაგებოდნენ, ეკიდებოდნენ მანდარს გამოთხოვდნენ, კეცას ბაზრისაკენ იჩქაროდნენ, რომ მერე მათ პატრონს ორი კილოგრამი ჭერი, ბურთი, ყავა და ხუთი პატარა დაძმა დაებურებინა.

მერე გაიქცნენ, გადაირბინეს ვაკონებს შორის გადებულ ხაღურებზე, კონტრალორები ახლოვდებოდნენ, და სწორედ იმატომ, რომ ასე უსფერებო უსწრებო უფრები იყვნენ და არ შეეძლოთ თავი მოესაწყლებინათ, ვინმეს უბადრუკად და უმაქნიაად ჩვენებოდნენ, კიდეც ყველა დაიპირეს, მერე დარხიცაში ჩაყვანეს, ჭურღახუთქალ, ჩახუთულ თათბში იჭამდნენ აყურყურტყა, სახამ ლურჯმა თვალებმა არ დაყოლიეს წითელქუდასი კაცის წავი თვალები, და ამ თვალებშიაც თავის მხრივ, კარზე არ ახიშნება...

ლილილოები ლიანდაგს გაუყვნენ, გადათარეს ხმა გრძელზე გრძელი ხიდი, თარეს მთკარწყლული აღმართი და თმათაგან დანგრეულ ქუჩებში გადრატუნდნენ.

მზე კი შუბის ტარზე ადგა და უმოწყალოდ აჯიყნებდა სველი ჩვარიც რა ხანი გამშრალიყო, ყვავილებმა თავი ჩაიკადეს, ფოთლებმა მოებლუნძათ, თანდათან ეკარგებოდათ უერი, სიციმცხალე, უქრებოდათ სიცოცხლის ნიშნები, ბაზრამდე რომ მიადწიეს, თითქმის ცოცხალ მკვდრები იყვნენ.

სხივნაპქრალი, უკვე უბადრუკი ლილილოები ეკლარავის მოსტაცებდნენ თვალა, თუქვა ბაზარშიც თითქმის თითო-ორილა ვანზე თუ დარჩენილიყო ბოლო მუშტრებშიც გულგრილად ჩიარეს და ჭიშკარს გასცდნენ, ჭიშკართან ჩამოაქცნარა ყვავილებით საყსე კალათა იდგა, ერთ კონასაც კი არავინ შეებებია, იმათაც კი, აჭრელებულ, ბაზარზე თათება რომ ეჭირა.

მზე სულ უფრო და უფრო აჭერდა, ცისფერი ყვავილები ავროვებოდნენ, შიშველ დამსკდარ ფეხებს აჯიოდნენ, ფეხებიც ერთ აფგილზე ტოკავდნენ ცხელ ტაყსაყიოთ გაჭურებულა ბაზრის მოედანზე.

ბაზარი დაცარიელდა, უკვებ ჭიშკრისაკენ მომავალი ტუჩებშეღებალი ქალი გამოჩნდა, ქალს ილღიში დაეცალი ფერადი ქოლვა ამოგზარა, თავზე მაღალი თეთრი ქუდი ეხურა, თვითონაც მაღალი იყო, წარმოსადგერ, ლამაზი, თუქვა ახალგაზრდა აღარ ეთქმოდა, შავი ლაქის ფეხსაცმელები მსუბუქად და აუჩქარებლად მოიბაჯებდნენ, აი, ფიცარნავი ქუჩა გამოიბაჯუხეს და ტროტუარზე ამოვიდნენ... აქ წამით შეჩერდნენ, მერე ი-ვე განავრქეს გზა და სიცოცხლას გაძლბვალ ახფალტზე ქუალებას მკაჯიო ანაბეჭდები დატოვეა, თეთრი ქუდი დაიბარა:

— ამ ცოცხს ყვავილები მქვია? — ქალმა ჩამოქცნარ ლილილოებს თათები შეახო. — ნეტა სიდ ვაიზარდენით ავრე უბადრუკები?

ეს შეკითხვა კი არა, აბუნად ავღება იყო, დაეიხვა იყო არამართო მშყენიერო ყვავილებისა, არამედ მთელი ველ-მინდვრებისა და კიდევ რაღაცისა, მაშინ კი დაშაშრულმა ტუჩებმა თავი ვეღარ შეიღვეა:

— თქვენ რა გეკითხებთ! ძალით არავინ გაწონებთ!

ქალმა ამ უკმერ სიტყვებს რატომღაც უფრადღერა არ ნიაქერა, უფრებჩანოყრილ ლილილოებს ერთხელაც შეაველო ფრზხილებგალაქული გრძელი, თეთრი თათები.

— თბ, რა საცოდვეება არიან, ასეთ უბიროთ ყვავილებს ბირველად ეხედავ.

— ამ რამდენამგ საათის წინ ლამაზები იყვნენ. — ლილილოებს ველაც გამოექომაჯხენ დამაშრული ტუჩები — ესეი... — მერე კი ტუჩება მტკიცედ მოიჭიქხენ, რათა ისეთი არაფერი წამოსცდენოდათ, რაც თავის ღალატი იქნებოდა.

ქალს ფეხი არ მოუცვლია, ბიჭა შებუდა და უკვებ ხმაღბლა მკითხა:

— რას აფასებ... კონას რამდენად ყილა?

ლილილოებმა იცოდნენ, მათში კაბუსაც აღარავინ გაჩნებებდა, დამაშრულმა, დამსკდარმა ტუჩებშიც კარვად იცოდნენ ეს, მაგრამ განაწყენებული, გაჭიუტებულები იყვნენ და, ანიტომაც გამომწყვეთ წარმოთქვეს:

— კონას მახუთალ!

მაშინ კი... რა მოხდა, ლილილოებმა ვერაფერი იახრეს: თეთრმა, გრძელმა თათებმა ჩანთა გახსნეს და იქიდან ორი მწეანე ქალაღლი ამოაჭრინეს, ჩანთაში გაზუთოც იდო, თითებმა ისიც ამოადეს და გაშალეს.

— აქ დამიწყე.

— რამდენი კონა?

— ხეილა.

— ყველა! — წყნებით აკაიებს შეურევნელმა, დასაშრულმა ტუჩებმა. — ანდენი რად გინდათ?

— ნჭირდება, მე ენუშობ... რაღას უკეთი, გაღმომიწყე.

აჭრელვებულმა თითებმა ქალაქიდან გაზეთში გადააღიგეს დაბჭუნარი ეკავილები.

— ხურდა ანა მაქვს, ჭერ არ მივაჭრია, აქ მომაცადეთ, ახლავე...

— ხურდას ანა გთხოვ, დაჩვენა... როდესმე კიდევ ნამოთან...

მარინენული
გინგულირთეკა

მაგი ლაქია ფეხსაცმელება მსუბუქად გაუყვანენ ახვალტმოვებულ გზას. მილიგლოვებდა ტუჩაში შავი ჩანთა და თეთრი ქოდა, სოლო მარცხენა მკლავზე გაშლილ გაზეთზე დახვავებულ დიდილოები კისერს უმწყოდ ატოვებდნენ. სპიჩაქრალ ავალვებში კი ედგათ უსატყვო ვიახვა, რომლის ბაქობაც მათ ანასწინახდელ პატრონა კერა და ვერ ებოვია და მამინ ლაქის ფეხსაცმელებს კვალდაკვალ ნიბყენენ წიწყელი ფეხები. ფრთხილად, შორი-ახლს მისდევდნენ, თან კვილობდნენ, რომ ლაქის ფეხსაცმელებს არ წყენიშნათ. დიდი გზა არც უფლიათ. ლაქის ფეხსაცმელებმა კუთბეში შუუხვიეს, მერე აღმართს აქყენენ და იაკე შეუხვიეს. შენდევ კი ავურას ზღუდეითა მღჯარ წიბოვან ურნასთან გაჩერდნენ. გრძელმა, ფიჩხალვებვალაქულმა თეთრმა თითებმა ყვავილების გროვიდან ორი კობა ამოარჩიეს, და ნარჩენი კი გაზეთთანად ნაუშვეს ურნაში.

შავმა ფეხსაცმელებმა გზა განაგრძეს, შიშველი ფეხები ურნასთან მიეიდნენ. დამკლარ, დაშინოულ ტუჩებმა კავალა აუკარდათ ვი, როგორმე თავი რომ წყევაფეხინათ, რათა არ მოწხდარიყო ის, რაც შეიძლება მერე საწანებელი ვახდომოდათ, ამ აკანალებულ ტუჩებს დობიერად დააწვხეს აჭრელვებულები, ნაიარევი თითები და მაგრად, მარწუხებზეთ მტკიენულად წაუჭირეს...

პასილ ზემლიაკი

უარუატთა სამსჯავრო

ერთ შემოდგომას მინდორში მიმავალი ყარუატთა გუნდი დაენახე. მდელოზე წრე შეეკრათ, წრის შუაგულში კი ერთი ლამაზი, თავჩაქანდრული ყარუატი დამდგარიყო და ხელმარედ იანყნდა თახამოსიყთა გაეხარებულ საუბარს. წრე ხან შევიწროვდებოდა, ხან ისევ გაიშლებოდა: ერთი რომ დაითავრებდა სათქმელა, ახლა მეორე წამოიწყებდა.

სწორედ ყარუატთა გადიფრენის დამი იდგა. ეფექტობდი, ალბათ აალომანლო სოფლებსა და ტყეების მეჯადრმა ყარუატებმა ამ მდელოზე მოიყარეს თავი, რათა შესრულ გზა ერთად დაადგენ მუქი.

წრას შუაგულში მდგარი ლამაზი ყარუატი პირველად მათი წინამძღოლი მეგონა. მაგრამ მოვტყუდი. ჩემთვის იდუმალ რადეც ნიშახზე ყველა ყარუატი აფრინდა, იმ კი მდელოზევე დარჩა. თავის წამოწყევაც არ უკლია... ყარუატებმა გამოსათხოვარი წრე შემოიარეს და გაფრინდნენ.

მარტო დარჩენილს არც უყვილა, არც მიწინაივის უხლია თავი, არც ბატრება და შეწყალება უთხოვია. გელმოკლული კვლავ უძრავად იდგა. მაშინდა მივბედი, უნებურად ყარუატთა სამსჯავროს შეესწრებოდი — ანგვეწრურ სამსჯავროთა შორის იქნებ ყველაზე სამართლიანსა და შკადრ სამსჯავროს.

სანამ თანამოძმენი თვალს არ მიეფარნენ, განკიცხული არ განსრეულა, მერე უბთა გაშალა და საპირისპირო მხარეს მიაშურა, რვი შიატოვეს, კუნდას წამოამოიარეს, მარტო დაეგდეს...

ისევ ბეშვებმა შეიფარეს ეული ფრინველი, მათ არაფერი იცოდნენ ყარუატის დანაშაულისა. შეიკედლეს, ცვათბეს, შეაგუნეს უცხო ცხოვრებას, საბელიც შეუხვიეს — ბალიძონი დაარქვეს.

ყოველ გაზაფხულზე მოფრინავდნენ ყარყატები, შეიღებნ ზრდიდნენ, მერე ისევ მოფრინავდნენ, ხალიძონი კი ერთთავად განდევნილით ცხოვრობდა და ცაღ არასოდეს ასულა. სრულიად შემთხვევით შევიტყვე, რასთვის გაეკიცხათ ყარყატი. არ ვცხადებ, ამბავი ვანმემ შეთხზა თუ მართლა სინამდვილეა. როცა ემა თუ ის ამბავი დანამდვილებით ვერ ვცივან, აღამიანები აკი თვითონ თხზავენ ხოლმე ლეგენდებს...

მაამბემა, იმ ზაფხულს მეზობელ სოფელში ჭექა-ქუხილას დროს მეხი დასცემია სახლს, რომლას საბურავზეც უკვე მრავალი წელია ყარყატი დაედო ბინა. ამ ჩვენს ყარყატა ციცილ-მოდებული სახლი მათხოვებია და უკანმოუხედავად გაფრენილა. საშველად სხვა ყარყატები მოფრინდნენ, მაგრამ უკვე გვიანა იყო — დედა და ორი პატარა ბავშვი დაიღუბა. ყარყატი მთელი ზაფხული იშალეზოდა, ხოლო გადაფრენის დროს რომ დადგა, თანამოდენთა გუნდას ჩუმად შეუერთდა, მაგრამ იცავს და სწორედ იმ სამსჯავროზე იყო, სამუდამო მარტოობა რომ მიუსაჯეს...

პრიპირ ტიუტიუნიკი

ნეპერჩხლის უღორტი

სახლთან, ნახევრად დამბალი პალოებით შემავრცხულ ჰველიანდელ მიწაყრილზე ზის ბაბა ხრისტონია. სინამდვილეში სავსე ჰქვია, მაგრამ ეს მხოლოდ სოფლის ბერიკაცებმა იციან. ახალგაზრდები კი იტყვიან ხოლმე: «აგე, ხრისტონია მიწაყრილზე ზიანო».

სიბუძეა, ბერიკაცი იქ ზის, სადაც ნევერჩხალი ხარობს, უფრო სწორედ, კი არ ხარობს, მიწიდან უმნად ამოშვერიალა, რადგან კარგა ხანია გაქნა და ქერქიც შემოსცაულდა. ძირში ბედად ერთი უღორტი გადარჩენილა, თუმცა მასაც ფოთოლი სცევა — ეთუოდ შემოდგომის სუნთქვა მისწვდა.

მიწაყრილს მზე დასთამაშებს, ბერიკაცა ტოტებასაგან ათრთოლებული შხას სხივები ელაცოცება. ყვითელი მზე მშვიდია და ალერსიანი. შემოდგომის ფოთოლში გაწერულსა ჰგავს. ლაფაროდან გამონრილა ბუქურთმიანი და ისე დამდილულ-დაფხავებული კოტეხი, გეგონებს. საფანტით დატყორილავთო. პრაილესს ობობას ქსელი, ძველი და მტკიცე, ჯარაც ვერაფერს დააკლებს, ბედურადა გაწყვეტა, ისიც ფრთას თუ წამოსაღებს. მასინ ობობას ქსელი წყნარად გაიტაცუნება და ორ პრილა ძადად ჩამთაშლებს. მთლად ქალარაა ხრისტონია, სისე, ვისერა, ტუჩებიც კი თეთრი აქვს. უძღურების ბეჭედო აქის. წყველ ფოთოლს მიუგავს ხელგონზე დაწეობილი თეთრი ხელებიც. ცხვირი კი შიგად დაჰკენკვია, ფერიანქამელეზობოდებულა ცხვირა შეწალის ლურსმნებით მოქყდილს მიუგავს.

მართოხელაა სრიატონია. შვილა არც ჰყოლია. ცოლები კი ჰყავდა — ძველებს კარგად ახსოვს. შვილები აღმერთნა არ არგენა. საზამთროდ კოლმევერნეობა ამლევს ფეტვას ბურღულს, ზეჯას, ფქვალს, სოფლის დედაბრები კი, ვისაც ჯანი ვადევ შერჩა, რიგრიგობით უხარშავენ ვერსს, უთესავენ და უმარგლავენ ბოსტანს, მოწეულ ვარტოფალს თთახნი. ზის ძველებერი საწოლის ქვეშ უბინაებენ.

ასე ცხოვრობს ხრიატონია. ზამთარში ღუმელზე ითბობს ჰველებს, გაზაფხულიდან შემოდგომამდე კი მიწაყრილზე ზის და მზეს ეფიცება.

ერთბელ, როცა ხრისტონია ჩვეულუბასამებრ მიწაყრილზე იჭდა და თელეშდა სკოლისაკენ მიმავალმა ბაჭმა ჩამოაარა, ბერიკაცის სახლს რომ გაუსწორდა, ბიჭი შეუვა, მტვერში ფეხსაცმელები გააყრატუნა:

- ვანმარჯობათ, ბაბა...
- ქალარა ბაღნით ამოგსებულ საგვას უფრებში სიხუმე ჩასდგომილა, მაგრამ ბიჭი რომ მიესალმა — რაღაც გაშრილდა, თითქოს წყალი ადგაფენდაო.
- რაო? — ხმა გაიღო ბერიკაცმა.
- ვაგამარჯობათ — იყვირა ბიჭმა.

— პო... — ხრისტონიამ ხელჯობი შეატოვა. წარბების ამოძრავებაც სცადა, თუმცა ამოდ, მხოლოდ შუბლი შეეჭმუნა.

— ეისი ხარ? — ჰკითხა ბიჭს.
ბიჭმა ისევ გააფრატუნა მტვერში ფეხსაცმელი. ცხვირი ასრუტუნა, თვითღებ დანახა და საკუთარ ფეხსაცმელებს დაექკერდა.

— არავისი...
— რათ!
— პატრონაცკი ვარ...
— კეთილი! მამაშენი სადღაა, სამუშაოზე?
ბიჭს გაეღიმა:

— აჟო ვაჭვი, პატრონაცკი ვარ-მეთქი.
— მამ, ნაბიჭვარი ყოფილხარ!
დიდხანს ხემაღ იჯდა ხრისტონაა, თავა დაეხარა — კისერა დაღლოდა. მერე როცა თავი ისევ ასწია, დაინახა, ბიჭი კვლავ იმ ადგილას იდგა.

— აბა, შომიახლოვდი, — დაუძახა და თითითაც მიიხმო.
— რისთვის?
— მოდი, პაპას ცხვირზე აკოცე — ფულს მოგცემ...
ბიჭს ჯერ თითქოს გაეღიმა, მერე შუბლი შეეკრა, წარბები შეეჭმუნა და ჯნის მეორე მხარეს გადავიდა.

როცა ხრისტონიამ კვლავ ასწია თავი, ბიჭი აღარხად იყო.
— ხი-ხი, მამაძაღლო, უკადრისა, — ჩაიღუღღუნა ბერიკაცმა და ერთხანს ისევ იჯდა, აღბათ იმედი ჰქონდა, იქნებ ბიჭი ნობრუნდესო. მერე შეამცივნა, ადგა და შინ წაუარდატლი. შემდეგ კარვა ხანს იჯდა ბნელ კუთხეში დაბრეცილ მერხზე, ხოლო როცა ჩამობნეღდა, ღუშვლზე აბობღდა და იქაც თქვა: „მამ, ნაბიჭვარი ყოფილი...“

მეორე დღეს ხრისტონაა ისევ მიწაყრილზე იჯდა და ახლიც ყურადღებას არავის აქცევდა. გავიდა შემოდგომა, მერე ჩაფხული დადგა, ისევ შემოდგომა, ისევ ჩაფხული... მისი სახლის შორიახლოს მიმოდითდა ხალხი, დაგუნტრუშობდნენ ბავშვები, მაგრამ სახლთან არავინ გაჩერებულა, არც მტყერმა ფეხსაცმელების ფრატუნა გაუგონია — ყველა თავისი საქმიით იყო დაკავებული.

ერთ ზამთრის დღეს კი, შობას — ძველებმა ზუსტად იციან, ეს დღე როდის დგება, — ხრისტონიასთან ვიღაც ბაჭი მივიდა სააღილაოდ. რაც თავი ახსოვდა, ააღილაოდ არავის ჩამოუვლია. ან თანახმულელებმა მიუგზენეს, ან ბიჭს ენთზისმოყვარეობამ სძლია. ვან იცის. მივიდა კი და... ბიჭმა ყრუ კედლამდე ნამქერა განოგვალა, სწორედ იმ მხარეს, სადაც ერთი ციცქნა სარკნელი ღუმელს მობჯენოდა. სარკმელი დაბღა, რადგან სახლმა დაიწია. ამას ისიც ენატყბა, რომ თოვლი თითქმის ლიფარონდე დადგა. ბიჭი სარკმელს ნიაღგა, შუშახე რამდენჯერმე მიაკაკუნა.

— სააღილაოდ გეწვიეთ! — მხიარულად შესძახა ბიჭმა და შუშას ცხვარათ შეეკრა.
ხრისტონიამ იმდენა იტრიალა ღუმელზე და ივეხესა, ხანამ ისიც ბოლოა სარკმლის პარისპირ არ აღმოჩნდა.

— ეისი ხარ? — ჰკითხა ბერიკაცმა.
— უასილაყვებოა!
— პო... — ჩაიბურტუნა განაწყენებულმა სავკამ და ის აყო, ისევ ჰველა ნაბევე ადგილზე უნდა გადაბრუნებულყო, მაგრამ რამდენიმე ხნის შემდეგ გვლავ იკითხა:

— ეს სადღაა?
— ეინა? — ვერ მიუხედა ბიჭა.
— პატრონაცკი... ერთხელ იყო აქ.
ბიჭმა გაოცებისაგან პირი დააღო.

— რომელი? ილყო პატრონაცკი?
ხრისტონიამ ღუმელზე ხელი მოაფათურა და ბიჭს სარკმელში დაახანა ორი უხალთური.
— თუ შეგხედეს, უახარა, ზემთან მოვიდეს, აი, მივცემ...
ბიჭა გაეცინა:

— ილყო აქ აღარ არის! ჯარში მსახურობს.
ხრისტონიას ხველება აუტყდა, გაიწვარაალა ხელისგულიდან გადავივივნულმა უხალთუ-
ნებმა.

— მე რალა ექნა, წაყიდე თუ შემოწინებებო?... — არ ეშვებოდა ბიჭა.

— შენა მოსაცენი არაფერი მაქვს! — ბრძახიანად მიუგო საყვამ და სარკმელი ზურგს შეაქცია.

აღიღო ზე აღარავის ჩამოეკლათ, არც იმ ზამთარს, აღარც შერე...

...შუკაში ბავშვები დარბოდნენ, დამალობიანს თამაშობდნენ და დობეკები ეკრებოდნენ. თანდათან გრძელდებოდა ჩრდილები, თითქოს აღაძრებდა გუბნებოდნენ. ცეცხლი.

აი, მხეც გიდახარა, სარკმელი წითლად აკიაფდა, სღამისა ბუნდმა დაფაროს ქვეშაც შეაღწია, შერეკაცია თაყუცე ჩამოისვეცა. ის კი იჭდა და იჭდა მიწაყრილზე.

ნეკერჩხლის კლორტს ყვდავლი ფოთოლი ჩამოწყდა, იტრიალა, იტრიალა და ხრისტონის მხარზე ეპოლუტავით დიაკუბდა. თღონდ შერეკაცი ფოთოლს ვერ ამხნედა. მზის გარდა თათქმია ველარაფერს ამხნეცსა.

ხრისტონისა ყველაფერი დაფიქვლა; შეყვებოც, არაკოვთან მღვარ ულანის პოლქში სამსახურად, ცოლებიც — ძველები ამბობდნენ, ხამდვალად მყავდათ, — მაგრამ ის ბავა, ილკო პატრონაც, ვერა და ვერ გადავიწყა.

ახვანაირად ამ შემთავდომის რად იჭდებოდა გარეთ, როცა მიწყროლო უკვე მოღალე ცვი იყო, და ობობას ქსელშიც, როგორც ზამთარში, დროდადრო რაღაც სტეფანა და აღარც მსე აბობდა ხელჯონზე წყვილი ფოთოლივით გაღაწყობილ თვით, ფლოთ ხელეებს...

რომან ივანოვიჩი

მ ც ე მ ე!

ქონება თუ არა, ძველებური ყოყლოზინობა შიანც შეტანა... აღრე სტეფანს ერთიც მქობდა და მეორეც, ახლა კი მხოლოდ მარია-მამანწალა მყავს. ეც არაფერი, ცოლად ღარიბ-ღატაკი გოგო რომ შეირთო, ეს უღეს აღარავის უყვარს. პარტით, მაღალთა კიდევ, პოდა, ამით სტეფანს თავიც მოჰქონდა.

ახე იყო თუ ისე, სტეფანი მარიაეს თავს ევლებოდა, ისე ესააოებოდა, რომ მისგან შევლის ყოლიც კი არ სჯრდა. ეგლა მავლაა, მშობიარობის შემდეგ გასაფდეს, დაუშნოვდეს, მთმტრნეებსაც მეტა არ უხდათ, ისე ვახარებენ, როგორც შამის, მამაბავლელო სამოვარი რომ ჩამონარტვისო.

ღღეს კი სოფელში ხმა გაფარდა, სტეფანმა მარიაეს სცემო.

ღამადვილებით ვერც იტყვი, გაღბარდათ თუ ეწყინათ თანასოფლელებს, ის კი ცხადია, რომ ძალიან გაუკვირდათ, რადგან ყველამ იცოდა, სტეფანი მარიაეს ხელისგულზე ატარებდა, წარამარა მკითხავდა, ქამე თუ არაო. სამსახურადან დაბრუნებულნი ცოლს ხან მარწყვს მიუტანდა, ხან მავვალს, სახეც ამ ნაყოფით გაიწმინდე, ნაოქები არ გაგჩინდებაო. დილაადრიან თბის რძეს მიართმევდა. ქალს კი ის რძე ევლში არ გადისდიოდა, მაგრამ ნეტო რა გზა მქობდა... ერთი სიტყვით, სტეფანი ასე დაბრუნებულა მარიაეს, რომ ღამეც იწვიათად აწუხებდა, თვალთა უბეები ჩაუღურჩდებოო. მარიაე სტეფანის სახლში უცხოთავით დააბიჯებდა, სტუმარავით ეძინა ღებლულა ბალიშებზე, და არც ის უხაროდა, როცა ეკლესიაში მის ზურგს უკან ქალები ჩურჩულს ატეხდნენ: „მეხედეთ, რა ღამაში ქალიათ!“ — რადგან ის საღამაზეც ხამ კი არა, ატეფანს ეკეთუნოდა.

სტეფანი მეტყვევდ მუშაობდა და მარტო ღღე კი არა, ხშირად ღამეც სამუშაოზე იყო. სიმარტოვით შეუჩრებული მარიაე შინ საქმეს ვულს ვერ უღებდა. შევლივით დიდრონ თვალებს წიამყრობდა ხოლმე სამსახურადან დაბრუნებულ, დაღლილ-დაქანცულ ქმარს, თითქოს მისგან რაღაცას ელოდა. ქმარი კი მგველებიამებრ მუშტრას თვალთ ახედ-დახედავდა ცოლა, ხენს აქ არყოფნაში რამე ზომ არ შეიცვალათ.

ერთხელ ჭალმა ქმარს უთხრა:

— ასე მგონია, ვაყიდვას ნიბარებ.

— შენთან ერთად ხალხში რომ გამოვიწოდებო, ყველას თვალი უნდა მოკრძალოს.

— ხალხშიც ისე ვაგვიყავრ, თითქოს ვახაყიდალ მიგყავდე...

სტეფანმა შუბლი შეიკრა, აებურძენა უღვაში, მარიკაჲ უკოცნელ სურსათსა და კრისახეს ქვენივით მძამე თვალეზი მიამყრო.

— ყველაფერი თავზე საყრელი გაქვა, მიტის რძელა თუ ინატრებ...

— ყველაფერი მიქვს, სტეფან, ყველაფერი...

— ბარცმ სახლიდან ვაგდების ღირსი ხარ, ძვირფასო, — სტეფანმა ვაყვარებული კბილები ააყრაფუნა, — ძველებურად სოფელ-სოფელ რომ აწინაწალებ, ნაშინდა მიხვდება!

დადუმდა მარიკა, შინა გული შეუქუშმა. მისი მთელი აუღადიდება სიღამაზე და შინა იყო. ვან იყო, ბავშვობიდან უმაწვილქალობამდე, მშობლიური ქობიდან სტეფანის საბლამდე რამდენი ინეტიალა, რამდენი სოფელი ნოიარა და გზაში ყველაფერი დაკარგა. ხორტა-ტეზის ბიურ დახვრეტალი მამის სახეც კი წაყშალა მენახერებიდან. სიღამაზის გარდა ყველაფერი დაკარგა.

სოფელში ასეა. კაცს თუ ფეხი დაუსრულტა და წაიფორბილა, იტყვიან — უსერო მოიტეხარო. იმა დაირხი: სტეფანს მარიკა უცეშალო.

სიამბდილესი კი მბოლოდ ხელა მოუქნია.

მოქნევით კი მოუქნია, მაკრამ არ კაურტყამს.

რაცა ირიერაჲ და აოფელში ქაღარა ნისლი აირწა, სტეფანი შინ მიბრუნდა — ბატონკასთან თივას ქარაულობდა — ის იყო, ჭიშკარს მიუახლოვდა, რომ ელღანაცემივთა ერთადგილზე ვახვედა, ფეხი ველარ გადადგა, თითქოს მუხლამდე მიწაში ჩაფლულივთა. სტეფანის არდგნულიდან ქურდივით გამოაბარა კარბო ვაბუღაჲ, მე-ერს გადაეველო და ოროვანდას ბურქები ააშრილა.

მარიკა არდგმულს უკან, შეშის ფარდულთან იდგა. სად უნდა გაქცეულივთა... აქარხლუბული დაწევი ვაფიორებოდა, თმაზე ჭერაც აწნდა კარბოს თათების კვალი, მთელი ამ ხნის მანძილზე სტეფანი რომ უფრთხალდებოდა, ასე პირველად დაკოცნილ-მიფერები მარიკა ახლა ზარდაცეშული იდგა.

სტეფანი ქიშკრიასაჲ ისე ვაყარდა, თითქოს აქამდე ვაჭვიით კოფალივთა დაბმული და რლეს აფუყვტოს, იმიანა მუშტმა ვაყვეთა ის სხვი, მარიკას პირიახეზე რომ დაწნათოდა, მერე ქალის ტუჩებთან ვაიხუზუნა და ანახლად ღონე მიეხადა — კარგი მეჭინაბე თავისი ცხენის ასე ვამეტეებას ფიტრადაც კი არ გაოულვებს.

მარიკას ინელი გადაწურული მქონდა. შეშინებული ერთთანად კანკალებდა, სტეფანის მუშტებს მოელოდა — მძამე მუშტებს, სადაცა თავს რომ უნდა დასტყდომოდა, რადგან თავად უფალს ასე ეწებებინა.

მაკრამ სტეფანმა არ ვაარტყა.

შეიკოდა... შეიკოდა?! შეიკო შეიკოდა?

სიყვითას სხივმა იღლე მარიკას ვაყინულ თვალებში და სტეფანის მაგრად მოყვმულ ტუჩებს დავედა... სტეფანმა ხელები დაუწვა, მერე აჭარხლებული სახეც დაუქმვიდა და ცოლს ისე უთხრა, ოჯახის უფროსს რომ შეჭფერის:

— შინ შედი, ვამოიძინე. საღამოს სტეფანები გვეყოლები.

გადაჭრილ ვერხვის იესავეთ შექანდა მარიკა, სტეფანმა ტუჩებ-სიყვითის სხვი ნა-მოშორდა.

— სტეფან...

— შინ შედი.

— სტეფან! მცემე... ვესმის, მცემე!

სტეფანმა ქალს ზურგი შეატყა და ჭიშკარში ვაალაჲ.

— სადილად დავბრუნდებო.

ქალი ქმარს ვაყდევნა, ჭიშკარი ჩამოყარდა, მარიკამ გზაზე წაიფორბილა და ქმარს გასძახა:

— სტეფან, დაბრუნდი!

— რა გინდა?

— მცემე, სტეფანო... პირუტყვსაც რომ აცენენ ხოლმე... სულ ერთია, ვაყიდვას უპირებენ თუ დავლა...
სტეფანს აღარ მოუტეღია.

და როცა მურყნარში გაუჩინარდა, მარიკამ უღონოდ ჩაიღებრაკო:
— ღმერთი არ გააბტიებს...

მეორე დღეს ქალები წყაროსთან ჭორაობდნენ:

— სტეფანის მარიკა განუღიკთან ერთად გაქცეულა.

— ტყუილია, კარბო შინაა. ჩემი თვალით ვნახე

— აბა, მარტო გაიქცა? ნეტა რატომ?

ღანამდვილებით არაფერ არაფერი იცოდა.

ამ დროს ბიჭებმა ახალი ამბავი მოიტანეს, თანაც ისეთი, რომ ეს ბიჭველი კვამლივით უცებ გაიფანტა.

— სტეფანმა თავი მოიკლა! სკეუთარ სახლში, თავისივე თოფით...

ივან ჩენდვი

თოლიები აღმოსავლეთისაკენ მიზრინავენ

1

— შვილო, ეს შევერა ბიჭებს იასენოვოში წაუღე. ის ადგილი ხომ გახსოვს, ცხვარი ზამთარში რომ გვეყავდა?..

ბიჭი მამას არაერთგზისა გაეკზავნა.

ერთ დღეს კი ჩირგვებადან წვეული მგლებივით გამოცვანდნენ ჟანდარმები, ვრძელი ხიშტიანი შანხანები რომ პქონდათ.

— სდუქ! — გააფთრებიათ წეუყვირებს, როცა ბიჭმა გაქცევა სცადა.

გახსნეს შევერა.

— შვილი, ათი, თხუთმეტი, ოცი, — ითვლიდნენ ყანთაქილას.

— მშს... ჩვენ მამალსაც ეგრე აქვს... ალბათ რამდენ მამალა დიაბრეთ ფრთები? — ბიჭმა თითით ახიშხა წიგ ბარტყულაზე ფოლადის ნამგლებივით პრიალა ფრთებზე.— დიდ-და ვრცეცხა ჩაოდა, თუ რამე იმის მამალს იმდენი სდიეს ეზოში, სანამ არ დაიჭარეს. მერე სათითაოდ დაუჭერიათ ფრთები. „აძრეთ, აძრეთ, იმ დღესაც მოვესწრები ეგრე რომ გოგბუ-ტაგენს ნოვლენ ჩვენები და ქარი ბუმბულოვით დაგვახტაეთო...“ — მართლა ასე ამბობდა გრიციხა?

— ცოც — გაუბრაზდა ტანმალაღი, შავტუხი ჟანდარმი, ბიჭის ნაუბარი ნაინც არ ესმოდა.

წიყვანეს და ტყის დარეჭვის სარდაფში ჩააგდეს. იმავე დამეს მამამისს მუხის კარზე მიუბრაზუნეს.

— მანი, საით მივყავართ?

— მდინარისაკენ, შვილო.

— იქ რა გვინდა?

— ბატონები მდინარეში ხელეუშობას ისვრიან, თევზი ზედაპირზე ამოტყევივდება, ჩვენც წყალში შევალთ და ათითაოდ დავიჭერთ...

— მზია ამოსვლამდე? ახლა წყალი ცივია, შეგეცოვია.

— ბატონებს მხოლოდ ამ დროს სცალიათ.

— ბატონებს ყველაფერი ბევრი აქვთ... თევზსუფალი დროც..

— არა, შვილო, ახლა აღარც ბატონებს სცალიათ...

— ხმა ჩაიწყვიტეთ! — ძუვირა ჟანდარმმა.

მდინარის მხრიდან დილის სუნსმა მოატანა. წყალთან შემოხვდათ ტანგაძარცული ტირიფის ხე, მაწამდე რომ დაეხარა წვრილი ტოტები და გარინდებულაყო, თითქოს მდინარის გამუღმებულ ხმაურს აუურადებდა.

მამა ცვრიან მდელზე ფეხშიშველა მიაბიჯებდა, უკან რჩებოდა გრძელი, დაღი ნატურფალები, თუმცა ბიჭი მამის ნატურფალებში ადგამდა ფეხს, მაინც შეამცვივნი.

— მამა, მცვივა!

მამამ ზონარი შეაწვავი, შარფი მოიხსნა და წვილს ყელზე წებოახვია, თითქოს მრავალჯერ ამ წუთის შევლისთვის მიეგო მოვლი ის სითბო გულისა, მომავლისათვის რამდენიმე ხანად...

უკრაინული
ბიზლირთეკა

8

კლდოვანი ხრამის პირზე შეჩერდნენ. ძირს კადძოლოვანი, ჩქარი მღვიანო ნუჩრუხებდა, ერთი სული ჰქონდა, ამ ვიწრო ხეობისათვის თავი მალე დაეღწია.

შაეტუხა ჭანდარამმა ბიჭს ყელიდან შარფი შეხსნა.

— მამო, თვალზე რად მახვევს?

— ბატონებს დამალობანას თამაში მოვუგებთ.

სროლია ხმაზე შემფოთებული თოლუბი ცაღ ააჭრნენ, ფროს ფროს მღელავრედ შემოჰკრეს, ერთხანს ხეობის თავზე იტრიალეს და აღმოაგულითაყენ გააბაწრნენ.

□

ევგენ გუსალო

უსასრულო რომანი

ანტონ შჩელკონოგოვს ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგაც არ დავიწყებია ის ქალიშვილი, პირველი კურსიდან სწავლის დამთავრებამდე რომ უყვარდა და რომელმაც მის სიყვარულს ზურგი შეაქცია. ანტონი დიაჯახდა, შეეძინა შვილები, თავა ბედნიერად იმთვლიდა. ოდესღ დროდადრო თავაწონ დაუღვებოდა ხოლმე შორეული ინსტიტუტი, სტუდენტური წლები, მაგრამ მაინც ყველაზე ცხადად ის ქალიშვილი, ანუ გრძნობაგულზიარებლად რომ უყვარდა, ეწამებოდა, იტანებოდა ამ სიყვარულით, როგორც იტანებოდა მამე, უკურხებელი სენით დააგადებულა. მოგონებებს რომ ჩაუღრმავდებოდა, ტკივილიც განუხლდებოდა, ეკვმებოდა გულს, აღარადერი უბაროდა, ყველაფერი უღამამოდ და ზედმეტად ეჩვენებოდა.

როცა ანტონი, უკვე საბალთო განათლების საოლქო განყოფილება ინსპექტორად, იმ დებაში უნდა გამგზავრებულიყო, სადაც — ეს უთფილა ამხანაგებისაგან შეიტყო, — ის ქალი მასწავლებლად მუშაობდა, — იგი ამ მგზავრობაზე უცებ დათანხმდა, თუმცა სადღურშივე იგრძნო, ამ მგზავრობაზე უფრო მეტა ფიქრობდა, ვიდრე მართებდა. ძველი ტკივილიც განახლებოდა და აულში ნელ-ნელა უღვავებდა ნადვლიან, მაგრამ ამავე დროს, საამო წინათგრძნობას. უარი რომ თქვას? გვიანი იყო. ბილეთი უკვე ეჭიდა, დებაშიც ყლოდებოდა ნენ... ვაგონში ასვლისას ისეთი განცდა დაეუფლა, თითქოს მატარებელი ოლქის შორეული დაბისაყენ კი არა, მისი სიყმაწვილის, ოდინდელი ოცნებებისა და მღელვარების მხარეს გააქანებდა... ბორბლების მონოტონურმა დგანდვარმა შჩელკონოგოვს მოგონებები აუშალა. „საოცარი, — საკუთარ თავს ესაუბრებოდა ანტონი. — თათქოსდა ასე დიდი ხნის წინათ მომხდარი ამბავი უნდა დამეიწყებოდა... მეგონა, მეხსიერებას უმნიშვნელო მოგონებებით შევრჩა, მაგრამ მოგტყუვდი, არცთუ ისე უწყინარი და უმნიშვნელო ყოფილა ეს მოგონებები, ასე რომ არ იყოს, აღარც სულს შემიხუთავდა და აღარც გულზე მომიწვევებოდა“. ეკავს ვერ მოასვენა, რამდენჯერმე ტამბურში გავიდა, ჰაპიროსს ჰაპიროსზე აბოლდებდა და ვაგონის სარკმელს მიღმა ნოციალუ შემოდგომას პეიზაჟს გაჰყურებდა, თვალს ვეღარ სწყვეტდა ბუნების შემოდგომურ დიმილს. არა, ის სიყვარული ეკვალთ არ გამქრალა, აქამდე ჩამოცვენილი ფოთლების გრთვაში ნაპერწკალივით გატრეწულაყო, ასაღებლად თავის ფროს ელოდა მას ახლა ეჭვაც არ უბარებოდა, რომ ის ქალიშვილი დღესაც ისე ძლიერ უყვარდა, როგორც მაშინ, მთელი ამ ხნის მანძილზე მხოლოდ ის ერთა უყვარდა.

წინასწარ წარმოიდგინა მოსალოდნელი შეხვედრა, ვაცოდება, გაქსირდება, იქნებ თავად გაიმტავნოს, რომ ზოგჯერ ისიც იხსენებდა და ფიქრობდა ანთონზე, რა იქნება უნდა დასწინებენ თანაცურსელება, ვინ საღ მუშაობს, ვინ რა ბედი ეწია... თანაცურსელები კომპოიტ კრულ რომ იყვნენ, მერე მასწავლებლებს მოაგონებენ, მათ უცნაურობენა ვერსელებს, დიმილით ასსენებენ „ბაბო კატიას“, რომელიც „ბულდოზერის“ მაგივრად ბოლდოზერისა ამბობდა. ამიტომაც ატეხენტებმა „ბაბო კატია-ბულდოზერის“ შეარჩევს, დაუწყეს ვინავე ვაეღიშება, როგორც ეღიშებოდა ამ მეტსახელის გაგონებაზე მაშინ, დიდი ხანს წინათ... რაღა იქნება უნდა, თანახმით ატეხენტური ცხოვრების უგელახე სინატერესო შემათვევებსაც მოიგონებენ და იზიენო მასელებთან, რა იდგა ამ მოგონებებზე მალმა... რა ვრძინობებიც არ უბდა მქონდათ თღუდაც, ასეა მწელეობოგოვი შანც ცხადად იგონება ამ ამ წელიწადში მომხდარ ცვლალებას, რომ თღუდაც ნათელი ესოდენ ძვირფასი სახე ეს აღარ იქნება, მას რომ ვაგვივებით ეყუარდა, აღზათ უღლარც იმ რაღაცის აღმოჩენს, რაც მოსვენებას უკარგავდა, ტანჯავდა და რაც უტყუაროდ გერც ასეა გაუხსენებია.

შარბილაც თუ ვაღარ აღმოაჩინა? ვაითც ამ შეხვედრამ ჩამოხსნას ის ტვირთი, მისაღმა სიყვარული რომ ვაქცა და იგივე ბოლდა და ბოლას მათეებს იმ დამოუკიდებლობა, იმ სუ-ლიერ პილაღე, არავერთუბა რომ უნატობა და რამეღიუც, როგორც დარწმუნდა, ანლონაც არ გაბეჭებოდა?

მწელეობოგოვი უღუღამო დაბის ბაჭანზე იაეიდა, ნაფიქრებულმა გადაიარა სადგურ-სწინა სვეტი და ათავგვარო წარწერებთანა და რაცხვებით აჭრელებულ ვრთადერთ აკამხე ჩამო-ჭდა იქდა და თველს ათავსებდა უფილხანზე ქორადია ყოთილთა ვეჭის, უღრს ეკლებდა ცილა ლევის მელთავეს წავსწავია, იქვე ღობესთან რომ გახირობდა.

აუც გაუადა ერთი თუ ორი საათი, მერე საუფერში მამბრუნდა, კარლიეს მატარებელზე აიღო მიღუთი, დაელოდა მატარებლის საბოლოონა და შინ გამობრუნდა. ახლა მწვიდად იყო, აღარ ეღუდა, თუნცა ბაბოვს ეღუდა მამართან აბოლებდა, ერთი შეხედვით ამ უღუდა-რი გადაწყვეტილება მამბეზი მწელეობოგოვი მასკუთარ თავა ასე აღხახა: „არა, არ შემიძლია იმ დაბაში ჩასვლა, რადგან აუცილებლად გადამიყვარდება, რა თბეში ვიღლი იმ თანისეღუღა-ბა, მასთან შეხვედრა რომ მომცემს, მინდა კვლავ სიყვარულს, დე ბემა სსოვნაში ასეც ისე-თად დარჩეს, როგორც თღუდაც იყო, არ ნინდა ვეღო გამატყდეს“. ახტონს შარბილაც სუოდდა, რომ ძველასებელ ტყაერულს არ მიეტოვებოდა მასი გეღა, არ დაეკარგა მის ცხოვრებას სახუგვარი თენებები და მოგონებები...

დაბრუნდება შინ, ცოლს ეტყვის, რომ გზაში ანახდად ცუდად ვინდა, თუ დღეს სამსა-ხტრში არ ვაყო, და ვერაეინ წეიტყობს იმ რომანის ამბავს, მან ამ მგზავრობისას რომ ვად-იტანა, მათი თენებია იმ რომანის, რომელსაც არ ბქონდა დახსარული — და არც ენსებოდა.

ვოლოდიმირ დროზდი

მ ზ ე

ხანდახან თუითონაც სვეროდა, რომ ათფლან განაპირას მდგარ ამ ქოხში მას აქვთ სახლობდა, რაც უფაღმა ცაში სანთელი დაახოდა. მერე ხალხმა ამ სანთელს ვარაუჯლი და-არტვა.

- ახლა ამ ვარსელებებს ეშმაკიც ვერ დაიძვლა.
- თავიდან ყოველდამ აკოთხედენ, სარკმელზე მოუკაკუნებდნენ სიღირ.
- ხვალ მზე შენ უნდა ამოავტორო, შენი ვერია...

კუთხეში მიყუდულა ეშმაკი დუმიდა. მაცხე იქვან გასაფანტად ვრთხელაც დაუკავებდა სარკმლის საჩინოზე.

მერე და მერე აღარც აკოთხადნენ, აღზათ დაეფიყეს. სარკმელთან ნომადილი ბილდიც მატრებლამ და ნადარქათამი დაფარა, ხოველ საფსულს მიწაყრილზე აბნანდა დაღანებდა.

ხამონია ქარება, ეშმაკს გულს რომ უწერილებდნენ, ქობას ირგავლე თოვლის ხამონის
თითქმის საყვამურამდე აკოკოლაკებდნენ. ადეთ ღრთა სიარტიტებური სანებე ხამონი...
მაოლოდღ... თავგების გაუბედავი ფხაქუნი იამბოდა და მთვევრა...
ფხაქური ჯადოქარი ჩამოსტყობოდა — ბეზერი, ვთნჭი დედაჯივი, ეშმაკს იგი...
ჯადოქარი დაუღებარი ბებოუციმა გასდგათ, ზამსაუღუნო ქაჩალ გარამე...
გაიძაბოდა, ქობა ქარიგით დამქროდა და აბლაბუდდა...
ხონხოცს აკვედილია შიშაც ერთოდა — ბებრუხუნას სივედილია...
ჯადოქართან ბანტეს თამაში ენ სიამოვნება, თამაში უფრო...
ეშმაკი თავის დუნდვით აზობდა თოვლიან ხამონებს, ნამტვრეპიც...
გაფთხრებულ ხელისგულებზე ცადა ტრაქება ედგათ, ტონიც ცაფი...
თავებოდა ხოლმე, ჯადოქარი თადღათობდა, თღონე...
რის თვალთმცროსა ართობდა ეშმაკს, იგი ბანიტა ვამტოლ სედაუდა.

ამდროშობილა, ვარც სურათობება მზე ეს უმისოდაც ამოღობდა.
თქმია ეშმაკი შიეს მარტოოდენ უთღობის ეამს ხედავდა, მას აქეთ...
სახლდა, ბადებდა შეუყვარდა, დაამსხვებდა გამტენობას...
ზეცა აღნთავეულებასავენ მის ამონავობლებად დაეხილ ეშმაკთა...
აქრეებდა

სადამთა ტრაქუნები აღვამებდნენ, თვალს უხალისოდ გახუღდა...
უკასკენელი ფრთოსნებაც ტოვებდნენ კედლები ხამონებოდა...
ეშმაკი სარტელს მოადგებოდა — დასაულოთი ჭერ იყო...
გამჩალებული არაყო იყო, ხადგებდალაც ცხოვბოდა...
წინული ფრთოსნები ცად აღოთდნება და მოლუტჩია სივრეცმა...
სიან სილუტჩენი ფერწაულ ვარსკვლავთა გუნდო ანდებოდა...
მომადენ, დაგვიანებულე ურმები ეშმაკის ქობს ვგერლა...
ლებდაყს და პირვეარს აწერდაენ, ცოცხალია ცოცხალია...
ხანდათი ბედურები, ტრაქინობლები კვლაც კადნაერად...
დაარკვით აქედან! — შეუყვარება ეშმაკი ბედურებს...
ტოტებს მოწუნებოდნენ და სოფლისავენ გაფრინდებოდენ.

— ციცა — ახლა ტრიტიაობლებს დაუცაცხანებდა, ტრიტინობლებიც...
მაშინ ეს სიხუჭე დაისადგურებდა, ეშმაკი ბინდურებად...
ტრებს აგაონს გუშტეებდა კელა საანოდ, ხადგელონიან...
ყო, მერე კარი გაატრიალებდა, ნაბიჯების ამაც...
მთვარესავით თვთრ სანათლებს შემთატანდნენ, ეშმაკი...
ქობაც ჩაქობდაყს სანათება, გაუნახარდებოდნენ...
ლი ბილი ეშმაკის საცხოვრებია გარშენო უნებრად...
ვის უედილივით იმლებოდა, კედლები ველარ...
ჯერაც დერბერათა, უძალი ვარსკვლავთა შუტი...
და, შემდეგ ეს სულაც ზერდებოდა, იყინებოდა.

— ცოცხალი ვარ... — ხეტარებით ამოთხტა ეშმაკმა...
მოწყობდა გაბანჯგულელ დაწვებზე და სოხანეს...
ორი ღერაგი ამოიწვერა, ღერაგები მიწაყრილისავენ...
გით დადგენენ. — ცოცხალი ვარ... — გაამცონა ეშმაკმა.

ეს გახლდათ შიში ცხოვრების საუკეთესო წუთები — დღისა...
გამხნარი ტირიფის ძირას დაჭდებოდა სოლმე...
მოღწეულ სომდერება და ქალწილუების წაველ-კივილს...
კოკრები, ეშმაკისაც სწორედ ბინდებენდმა...
ბით, როცა ვარსკვლავები აივსებოდნენ, თვალსაც...
ელტვოდნენ, მაგრამ როგორც ეს ეშმაკის ხმას...
ბოდნენ.

ეშმაკს ბედნიერა, მწვიდა დიმალი გადაეფინებოდა.

შუადამიანს ეშმაკი თამაქის დასაფტავად...
ძილიც შეწამელითა შებლზე ხელს ადებდა, ეშმაკი...
დანში წყალი ბუბებებდა და აუკნს აფრთხობდა...
დასაფტების სენი ტრაქუნებ-

და წისკვილში, დოლაბებს ღრქიალი გაჰქონდა. ეშმაკი ხვინირს აზარფეშისავით შეუდგამდა შეტყუებულ ხელისგულებს, დააცლიდა, ვიდრე წინდად დიქტული თამბაქოთი არ აყვებოდა, მერე სავუბართან ჩამოჯდებოდა, ფეხებს წყლიაყენ ჩაკიდებდა, თამბაქოს ბელოცხე დაყრიდა, მწკაკობით იღებდა, ენოსავდა და ხმაძაღვლა. ნეტარებით აცხიკინებდა.

დოლაბია ქვისაყვით მრგვალი, თეთრი მთვარე თავა ადგა ეძრავ დედამიწას ვე ნებახება ირწყოდა, შდინარის გაღმა მოჩანდა სასაფლაოს ჩამუქებული ქვებისგან მოფარის ციცაბო გზას ფორხილ-ფორხილთ აადევნა ცოდვილი აუღლი და უკრეს რაი ვაივაგლახით მათრევდა.

„ბოლოს და ბოლოს მზის სხივი მათლოდ მიშვიღველი ტაღლა, რომელსაც უცალოდ დაახრობს წყნდიაღო. — ფიქრობდა ეშმაკი. — მაშ, რა ასო აქვს თავასწირვას, გავარჯიშებელი სფრთხობების ცად ატანაა, თუკი იგი რაბდენიყ საათში უკანვე ჩამოგორდება“ აბა, ამბისენია, რა ასო აქვს? ამ ბრიყვებს კი ვერაც ეძიედებათ, აამყართა ხელახლა შევეშნათ. მართლაც, სიბრძნის ნორცვალს გერც დედამიწას აბოკო და ვერც სეცამისა.“

თამბაქოს სურნელით რეტლისმჟღა ქარყელაბეში ნდინარადან ხტებოდნენ, მთვარის მუქზე მრისხანე მეთმართა ხმლებივით იღულებდნენ და შეუღის პარკეში აჩუკილთ ვარც გვლავთა მქრქალ ათინათებს ატყებდნენ.

მომწკაოთ ფერის კიბოები დაცააჟღესით ამოღიოღაუხ თეტის ქცაშახე.

ერთხელაც ეშმაკი დღისით-მზისით გაიღვიძა. ეშმაკში მუქმა თვალი მოაქრა, ხდურბლზე იდგა გამხდარი, გატანჯული კაცი, ხელში ქილის შლამა ეჭირა.

— რა გინდა? — ჩაიბურტყუხა ეშმაკმა, გაბრაზებული იყო და თავს ძლიერ იკავებდა.

— ჭობში შემოგვიშეიო... საალ-გარი დავგვეყა, მთელი ხეტობი ჩვენ დღეშია... ცოლი კი ფეხმძინედ მყავს, უკვე დრომ მოუწია, სადაცაა იმშობიარება, იაუთ დღეში ვარ, საფლავეში ცოცხალად რომ ჩამაწვიხონ, არას ვინაღვლებ...“

— მე რა, შენა პატრონი ვარ? ხალხთან ვააწი, ეშმაკებთან ჩაქმას დავჭერა, არ ვირჩევ, თორემ რაცა გაქვს, იმასაც დაჯარვავ.

— ბატონო, დააჯარგავი აღარაფერი მაქვს. — მიუგო კაცმა და კარის რაზას ხელს წაატანა.

— საიდანაც მოსკლხარ, ისევ იქით გასწი — ვგლავ ბრაზიანად მიუგო ეშმაკმა.

ერთი პირთბა იფიქრა, ამ თავხედს ცოტა წევამინებო, მაჯორამ ასლა ძილი ეყოლაფერს ერჩია, გვერდა იცვალა და მამახვე ჩადიხა კიდევ.

ჭეჭა-ჭეხილმა განთადვიდა, გარუთ ერთი გრეხენი და ტაყა-ტყუცი ადგა, თითქოს ცაში ვილაყა კეება ლოდება დაგორებდა. „ბერაყაცა ისევ აბუზლუხდა, — გაიფიქრა ეშმაკმა. — ალბათ უინე ჩვენიანმა ვააცეცხლა, აქსებ მთვრაილია...“

სარკმლის მიღმა კი კოკისპირულად ასხამდა წვიმა. ნიღში ეშმაკმა გამხმარი ტირიფის ქვეშ შეკუთული ცოლ-ქმარი დაღანდა, ვაცს შლამა ეხურა, ქალი ორავლიდ იყო და ხსრებზე შალი მოეხვია, ხელები შეველზე ეწყო, ხეა ეკვროდა. ეშმაკმა თვალეში დახტკა, მაგრომ მაინც თვალწინ ედგა მრგვალ მუცელზე ხელედაწყობალი ახალგაზრდა ქალი, დაიხარა და იმ ქალის მუცელივით მრგვალ დედამიწას შეიბო ხელი. იქაც რაღაც ფეოქავდა, ტრიალებდა, სინათლეს მოელტვოდა. „დედამიწაც ფეხმძიმედაა, — გაიფიქრა ეშმაკმა. — ერთთავად ფეხმძიმედაა, მოვლდების და მრავლდებან, შენ კი დადენი და მათთვის მიც ამთავორც, დაიფერფლე, თითქოს ჩილთ ვატენილი ტომარა იყვე... აუთ ივდარში გამამარ ტირიფს ბრიყვა ავ შეეჯარება... ვერც ერთი ვერ გადაურჩება ბერაყაცს, უთუოდ მოახვედრებს...“ მერე თვითონაც გაუკვირდა — რაღაცა ძილან სარკმელი გამთაღებინა და ცინი ოხტრისა და წვიმას ბუტბუტისათვის რომ ეჯობნა, რაც შეეძლო, დაიყვარა.

— ეი, ადამიანო! ვან გასწივლა, ისეთ ანინდში გამხმარ ტარაფს შეგეჯარეო?!

— მაშ რა ექნა? — პარქუშად მიუგო კაცმა და ზურგი შეაქცია.

— რა ქნა და... შემოდი, — წუთიერი დუმილის შემდეგ უბახუხა ეშმაკმა, რომელსაც ქალის მუცელისათვის თვალი ვერ მოეწევატა. — ხახან გამოიღარებდნს...“

კაცმა ბოხმა მხარზე შევიგლო, ქალმა ტარიფის ძირში მღვარ თუჯიას ხელი დაავლო და ორიენი ჭობსაყენ წამთეიდნენ.

ის იყო, სტუმრები ჭობში შემოვიდნენ, რომ ზეცა ააშინელი ჭარაბით ვაიბო და გამხმარ ტირიფს ცეცხლოვანი ისარა ჩაერჭო, ცოლ-ქმარმა პირჯვარი გადაიწერა.

— ნაიდრეგია, — ცივად თქვა ეშმაკმა. — უკლესიაში უი არა ხართ.
უცერად ქალს თეჯია ხელიდან ვაუეარდა. თუჯია ღუშელისაგენ გაგრიხანდა სოსინეზე.
ქალმა წელზე ხელები იტაცა, ზღურბლზე ჩაიოჭდა. კრუნჩხვამ დაუმაწვა მშვენიერი...

— დიეწყო — შესახა კაცმა და ცოლს ხელა შეანყელა. — გვაბათიეთ, მაგრამ... დიეწყო!

კატერინას კატერინა.
ტომრიდან არმიაცი ამოიღო, საწოლზე ვაფინა და ცოლი დააწვინა, ბეჭტუ...
აწრიალდა, აფუსფუსდა. ქალი კვნესოდა. „რა ხმაურიაანი არიან ადამიანები“, — ეშმაკა
უკვე ნაიბობდა, რომ უახლოვრობი წეაწყალა. კაცს აგლებულად ჰკითხა:

— თუ მცო, რაა ფაციფუცობ?
ისედაც დანაფრულ კაცს სახეზე შაში ეწერა.
— უნდა იმშობიაროს. ახლა ბუბაქილა ხად ვეიო? აბა, წყალი როგორდა გავაცხელო?
ყველაფერი სველია, ასეთ თავსიმაში...

— სხვენში ადრე ხალა ეყარა.
— ღმერთმა ჯანი მოგცეთ, ბატონო. — ჩილაპარაკა კაცმა და ქობიდან ვაუეარდა.

— ეკრე მცო. — ეშმაკს ტუჩები გაუბანა. რაც ალბათ დინილს ნამნავლა.
კაცმა ღუნგელში შედგა წყამის წყლდათ სავსე თუჯია, მერე ერთი კონა ჩაღაც შეწარა.
ჯიბიდან ამოიღო კევი, ალუბლია ხის ქერქი და კევისი აბედს რამდენაჭერმე ჩამოპტრა. —
დაიბნა ნაბერწყალი. მაგრამ ნოტიო ქერქს ცუცხლი არც გაჰკარებია. „რა უსუსურები არიან
ადამიანები“, — გაიფიქრა ეშმაკმა და წინეარში ვაიძახა:

— მარუხა, ცეცხლი!
ისევე წამს აბრიალდა ხალა, ღუმელის პირზე ცეცხლის ათინათი აცვავდა. „რაც უნდათ,
ისა ბქნან, — ეშმაკი კუთხეში მააუყუდა და თავი ისე დაიჭირა. უითომ იბინებდა. — რო-
გორც უნდათ, ისე ნთქვენენ, მე რა შესაქმება“.

არცაინ უწყის, რა დრო გავიდა. იქნებ ეშმაკს მართლაც ჩისთელიმა. ჯერაც მოვლემ-
რეს ეწვია რაღაც ახალი, ნისთავს სრულიად უცხო გრანობა, რომელიც აღვადგებდა. აკვირ-
ვებდა, ასე ეგონა, ვიღაცას არა მოუღიაევბინა. — ერთი პირთბა სოხანეზე დაძწოდნენ ქა-
რის უბსეაებლები. მერე ერთ კუთაეში შეიყარნენ და ეშმაკს დაეხვედნენ. ტკივილიც ვაჩნდა
თავიდაა მხოლოდ აღიბანებდა ტკივალს, მერე ფეხვი ვადგა, იბალა, ათონტს ეშმაკს ვა-
ლაცის ბელი თოკად დაგრვიდა უბირებდა. თვალს ვაახილა. უკვე ჩამოხნელებულიყო, დე-
მელქვენ მოუსვენარ ტრაქინებს ერთი გნისი ედგათ. უცერად დამსული ხეება ჩაქმო შენ-
ზარაემა ევილმა. ანე ალბათ ჯთჯობეთის ფსეკრზე ჩაყრილი ცოდევილებიც უი არ ევირიან
ხოლმე. იმ ტკივილმა ეშმაკა კვლავ დაკრუნჩხა. ისევე დაეხვედნენ ქარის უბსეაებლები. მერე
სოხანეზე დავარდა, მაწას ფრჩხალებით ფბოჭნიდა...

— მარუხა, სანთლები... — ძლივს ამოთქვა.
ათობით სანთელი აციმციმდა რაფაზე, ღუმელზე, კარადაზე... ეშმაკმა თვალს ბიდა ქა-
ლის გაოფულილ, ვაყვითლებულ პირისაბეს: დავკნეტილ ტუჩებს, გაღმორკრულულ თვალებს,
თმაში ჩატრენილ დაკრუნჩხულ თათებს. კაცს შლაბა ეჭირა და ადვანებული ქმეცნილი,
თან ჭოხის ბატრონს საწყალობლად მოსჩერებოდა.

— ბატონო, ამ საქმეში არაფერი ვამეგება. აბა, ბუბაქალობისა მე რა უნდა ვიცოდე?
არადა, პირველად მშობიარობს...

ამ დროს ქალმა ხელები ბურთავით ამოწალღებულ მუცლისაგენ გააცოცა. სასე უა-
ეძაბა, ტანი დაეძაგრა, მერე კოდორუტში ახმარტალებული თევსაციო შებტა და ღერქ
სარკმლებს კვლავ შიაწყდა შემზარავი კევილი. „რა მძიმედ ნშობიარობენ... — სისიიელი ტკი-
ვილით ვათანგული ქალის შემსკდვარე ეშმაკა თავადიც ატანებოდა. შეცდა, რთუა უსახლ-
კარო ცოლ-ქმარს ქობში შემოსელოს უფლება მოსცო ქობში კი არა, თავს სხველში შე-
მოუძღვა უცხოთ... ისა და მისი ქობი რამ ვაყოფ ათუმცა ყველაფერი ამოთ... ნუთუ ამ
ბედშაეებმა არ იციან, რომ მაინც უნდა მოკვდნენ მშობლებიც მოკვდებიან და შვილებიც“.

ქალი ქმრას მკლავებში აფარობხალდა. ღუმელზე მოციილე სანთლებმა უკან დაახიდა.
ეშმაკს კვლავ კრუნჩხვამ ვალთანგა სხეული. თითონა ვიღაც ჩაწილ-წაწილ ამტარებდა
აბრჩობდა. ისეთი შეგრძნება ბქონდა, თითქონა ჰადავდა მის უნდა ემშობიარა... ანაზღად
სანთლები ჩაქრა, ასეთი სიჩუქე და სიბნელე გაშეფდა. იფაქრებლი, ზღურბლზე თვით

წყვიდადმა შემოდგა ფეხით. მშობიარეც გაყურდა. სინუმეს საბურთავიდან ჩამოცვენილი წვიმის წვეთებს ტკაპანი არღვდა. ეშმაკმა ღუმელს რაღაც ნაჩურჩულა. წამიერს ქოხის სარკმლები წითლად აკიაფდა, საკვამურში რაღაც გაჩხიკუნდა და ქოხში ეშმაკის გველ ნაცნობი ბებრუხუნა გაჩნდა.

- ოდესმე ქალი თუ მოგალოცინებია? — გახსნა ეშმაკმა განწირალი ტუჩები.
- როგორ არა, ოღონდ დიდი ხნის წინათ, ახალგაზრდობაში, — ატყუდა მკაცრად.
- გგონია, მუდამ ანთი სატეაშარი ვიყავი? ოდესღაც მთელი სოფელი...
- თუ რამ იცო, დააყენე საშველა. — გაწყვეტინა ეშმაკმა, თან დაწოლზე ანიშნა — ოღონდ არ დამიწყოს შენებური თითლიბაზობა...
- თქვენი სატყვა კანონია, ბატონო.

ისევ აღიცილიცდა ხანთლები. გაახალგაზრდავებულო, გაგველოცობებულო ბებრუხანა მშობიარეს მიუახლოვდა. ეშმაკი კუთხეში მიიკუნტა. კაცი ზღურბლთან ატეხილიყო. ბებრუხანამ ქალს მუცელზე დამკვნიარი ხელი დაადო და ქალიც გაყურდა. კაფოქარში სახელოები აიკაპიწია. ეშმაკმა შვეებით ამოიხსუნტა და სარკმელში გაიხედა: მოვარე შკვე ამოსულიყო, წისწვილს დანათოდა. თამბაქოს დაფქვის დრო იყო. დღეს ბინდბუნით ვერა და ვერ დატკბა, სტუმრებმა შეუშალეს ხელი. ერთი სული ჰქონდა, ქალს მალე მოელოცინებინა და ცოლქმარი ქოხიდან გაებრძახებინა, ჩვეული სამყუდროვე დაებრუნებინა. დაე გამრავლდნენ, დაიხარდონ, თმაზე ხელები იტაცონ, მოკვდნენ, მას კი სოფლის ბოლოს მდგარი ამ ქოხისა და ბინდბუნდის გარდა სხვა არაფერი სწადია.

შეცრად ქოხი კიდევ უფრო გულისმომწველმა და შემწარავმა კოვალმა შეაჩანჩარა. თითქოს კედლება ჩამოიქცა და დედამიწას ერთმანტელში დაეარათ, თავად ეშმაკს კი შაშის ხარი დაეცა. ბლაგვა ხერხა წელს ნაკუნ-ნაკუნ უგლუჯდა ვრანობდა, მეტა ველარ გაუძლებდა, სადაცაა მშობიარე ქალზე შეწარავად აყვირდებოდა, წამოხდა, აღელვებულმა შენძახა: „ძილო! სიდ ბარ, ძილო!“ და მოცულობადავად დაეცა ძილია მხანელ მკლავებზე.

გაღვიძებითაც ძილმა განთავიბა. თითქოს ვინმემ თბილი ტუბუჭი გადახადა — შეამცივნა.

- ხელი დამიბუყდა. — მწუიდად უთხრა ძილმა. — რა უძირო, გრძელი დამეცა. კარგა ხანია, ზემი დასვენების დროა, მაგრამ ახლა ისევ დაგაძიებ.
- აღარ მინდა.

ეშმაკი თავს იმე გრძნობდა, თითქოს ამ ცოტა ხნის წინ სასტიკი ბრძოლა ვადეხადოს და ახლა მისი ნაომარი, მოთებთილი სხეული ნეტარებას მისცემოდა. ქოხსაც სიმწვიდე დაუფლებოდა. ქალსაც ტუბილად ფშვინავდა კოჭზე ჩამოკიდებულ გობს ნათარის ხელოვან დასდგომოდა სხივა. თვთრ კინკვებში გახვეულა ცადა არსება სანთელივით მშვეადიდ სუნტაედა. ისეთი პაწაწკინტელა და უსუსური იყო, დიმილს ვერ შეიკავებდი. თავიც ქოთიანს მიუტავდა.

„ნუთუ ამ ერთი ნაცვრი სარტის გამო დარდა ამდენი ტანყვა? რა უგუნდრები არიან აღამიანები...“ — ახლაც ხვეულებსამებრ უნდოდა გაეფიქრა.

- მაგრამ ახლა სულ სხვა აზრი ჰქონდა.
- „დრო, წაბა, ზღვის ერთი ტალღა... თბილი უთფილა. — ეშმაკმა კბილები დაკრიჭა. — ყლორტა...“

ნერვ ხელები ასწია და გობს მიუყვარა, ახალშობილი სხეულიდან მონაბერ სიცოცხლეს წითელი ვარდისა უფრცვლათა აღივიან აღიქვამდა. ეს სითბო ხელისუფლებზე ელამუნებოდა, სხეულში ეღვრებოდა, გულში ფესვგამდგარ საუფუნო კანტლს უღებოდა. ეშმაკს აქამდე უცნობი, საკვირველი გრძნობა აღელვებდა და აშფოთებდა.

ეზოში გვიღია, შემთხვევით ახედა მალდა: ცა უზადო იყო. თორ დუმიარებს ჰგავდა ფუმფულა ვარკვლავები. ეშმაკს ახლად ამოაჩილი ჰიჭკრის ნაცარქათამის, მატეტივლას, წყლისა და ლელქაშებია სურნელი ეცა... ახლა მოელო დედამიწა მასი იყო, გაეციანებულნი, გახადებელია ახმანებულო დედამიწა. პირველად მოხდა, გამხსნარა ტირიფის ძირში ჩამოვლომა და ქართან მუსიიფი რომ არ ინდობა. აწილნარში გაიგრა და მიხდორს მიიშურა, თბილი ღვართქაფის შემდეგ მოფოლხებულ ბნულზე შედგა ფეხი. ანაზღად მძინარე ახალგაზრდა ქალის ბედხიერი სახე გაახუნდა, მახვდა, რომ ათასობით, მილიონობით, მილიარდობით ისეთადვე ყლორტა, როგორაც ქოხში დატოვა, დედამიწიდან სინათლისაკენ მიიღტვოდა.

— რამდენა არიან... და ყველას მზე სწყურია, — შეძარწუნდა ეშმაკი. — ყველა ელის, რომ გამთენიისას მზეს ცაზე ვიდაც ამოაგორებს.

მუხლები აუკანკალდა, სულს სიღრმეში კვლავ ტყვიელმა წამოყო თავი.
„დედამიწასაც სტკივა, როცა მშობიარობს, — გაიფიქრა ეშმაკმა. — იმ ტანჯვის წამოდგენაც კი ძნელია, თუმცა მაინც მშობიარობს...“

და ეშმაკიც, ტანჯვისა და ტყვილების მიუხედავად, მშობიარე დედამიწის სხეულს ცხადად გრძობდა და ანჭვეყნად მოვლენილ ყლორტთა ბედნიერებასაც კეთილმა მშრმა გული დაუსევდიანა.

ეშმაკი ქოხში მიბრუნდა. ტომარაწაფარებული კაცა მიწაყრილზე იწვა და ციებინავით კანკალებდა.

— რა გაეწეობა, მღვმურად დაგაყენებთ, — ყრუდ ჩაილაპარაკა ეშმაკმა, თან ტირიფს შესტკეროდა. გაზაფხულის ამ დამეს მხოლოდ ის ერთი იყო ხმელი და უსაფრთხო. — საფასურად კვირაში ერთ პუნჯ თამბაქოს გამოგართმევთ. თლონდ ცოლი გააფრთხილეთ, ჩემს კუთხეს არ გაეკაროს...
— ღმერთო შეგეწიოთ, ბატონო, — კაცი მიწაყრილიდან წამოდგა და ეშმაკს თავი მღაბლად დაუქრა.

— ღმერთო იმედი... — ამოიოხრა ეშმაკმა.

ქოხში ფეხისწვერებზე დაბიჯებდა, რომ დედა-მერი არ გაეღვიძებინა, მაგრამ ახალ-მობილს მაინც გამოეღვიძა, წამოატარა. ეშმაკი სოსანეზე დაჭდა და გობ-საქანელა გააჩწია. საქანელა აკრიალდა. ჩვილი გაუფრდა, ისევე ჩაეძინა, ან დროს სლაგაწვეტილი ძილიც გამოჩნდა.

— რა გრძელი დამეა, — შესწიფლა ეშმაკს. — არაქათა აღარა შეჭვს. ნეტა მალე გათენდებოდეს.

თქვა და გაიქცა — საიდანღაც ისეც დაუძახეს.
სოხანეზე მადარ ეშმაკს ფეხები მოეშრება და საქანელას არწევდა. ღიღი ხანია თავა ისე კარგად არ უგრძნობია. უეცრად აჩქარებული ნაბიჯის ხმა შემოესმა. შეამცვივნა, მარები ჩამოეცვივნა. სარკმლის მიღმა ხმა გაიჟიმა:

— ცოტანი უართ, ზოგიერთები კი კუთხეებში მიყუდულან... მზეს ისედაც დაიგვიანდა.

მატნემ პასუხს დაუცადა, მერე ამოიოხრა და წავიდა. ეშმაკი მოიბუზა. უეცარმა სევდისარეგმა შეშნა ყელში წაუჭირა, თითქოს იმ წამს ის ელვა დაენახოს, ბერიკაცი მის ტირიფს რომ უმეზნებდა. ჩვილმა წამოიტარა.

— ციც! ციც! — ეშმაკი გამოფრცვა და გახევებული ბელებით ჩვილს რწევა დაუწყო. ამ დროს ქალსაც გამოეღვიძა. ეშმაკს გაფართოებული თვალები მიაპყრო და ბავშვის ხელი სტაცა. ეშმაკი ქოხიდან გავიდა. თამბაქო ინატრა. წისქვილს მიაშურა. მიიბიჯებდა და გრძობდა. დედამიწა სავრძობლად გამიგრებულიყო. ფერწასული, გაღუული მთვარე დაბლა ეშვებოდა.

ადმოსავლეთი კი ჯერაც არ შეწითლებულიყო. მეწისქვილე საკუჭნაოში საქმიანობდა. ძილი არსად ჩანდა. ეშმაკი მდინარეს გაუყვა. ლელქაშებს მიღმა, ნაბართან ფერიები ტყუმპალაობდნენ, გამოეგებნენ გრძელთმიანი ფერიები, თავზე ისლის ნვირგვისინები ედგათ, ეშმაკის გარშემო მწვანე ლანდებივით დატრიალდნენ.

— აბზინდა თუ ოხრაბუში?! — შესძახეს ფერიებმა.
— აბზინდა, — პირქუშიად მიუგო მათ ეშმაკმა და ბალახში ჩაჭდა.
შეშინებულმა ფერიებმა მდინარეს მიაშურეს. თმას ფერცხნიდნენ, თევზებს ეთამაშებოდნენ, გუნდ-გუნდად დადგაფუნობდნენ წყალში, მაგრამ ქრიამილი თანდათან ისე მოცხრა, როგორც განთიადისაა ვარსკვლავები ცხრებთან ხოლმე.

— გოგონებო, შინ წასვლის დროა, — შრიალივით გაისმა წყალზე.
— იღბათ მზე აღარასოდეს ამოვა...
— ცივა, ცივა, ცივა!

სიჩუმე ჩამოდგა, მხოლოდ წყალს აჩნდა მცეტი ქავლები. ზეციდან კი ტყვიელ-ტყვილით ცვიოდნენ თეთრი ჩატები, მერე მდილოზე ქუნდებოდნენ და ქვაგდებოდნენ, თითქოს თოვლის ნამტყრებოთ, ნაადრევად ჩამომშენარი ისლის ნორჩი ყლორტები წყალს აცვიოდა. ეშ-

მაი, ნელი ნაბიჯით გაუყვა გზას ქობისაკენ, მის ფეხქვეშ გალაგებული დედამიწა სვედი-
ანად გუგუნებდა.

— ვთქვათ, მზე დღესაც ამოვიგორეთ... — მიდიოდა და ბუტბუტებდა ეშმაკი. — მაგრამ
ეს ხომ ისევ და იაფე საცოცხლის მხოლოდ ერთი წამი იქნება. მხოლოდ ერთი დღე... ურთიან
ოკეანის ერთი წვეთი. ვინ მომცემს ანია პირობას, რომ მზეა ზვალაც ამოვიგორეთ... — ისე-
დაც ერთი მუჭახი დაურჩით. ნახევარნი, უფრო მეტნი თუ არა, დღეს დღეს... — ისე-
თილი, თანახმა ვარ, თუკი ბერიკაცა ასე გვეტყვის: „ბიჭებო, მზე დღესაც ამოვიგორეთ და
ერთბელ და სამუდამოდ მოისვენებთ, დამე აღარანოდეს ჩაძობდება, საუკუნოდ იქნება
მზიანი დღე“. მაგრამ ბერიკაცა ამას არ ატყვიან, როგორც ეჭამდე არ უთქვამს. შე კი მუდ-
რო ქობი უნდა მივატოვო და იაფე საყრდენში ჩავიდეთ, თითქმის საცოცხლე არაფრად მი-
ღირდეს, მარქიფად მეორეც ნქონდეს.

ეშმაკს ასე შეუბრადა საკუთარი თავი, რომ გული შეეკუმშა.

თვალშეუვალ წყვედიადში ქობის სარკვლევა წიაღად დეოდა. ეშმაკმა კარი გამო-
აღო — დუმელს ცეცხლის გნები ყბებზე ულოკავდა. დუმელთან ქალი მამჯღარიყო და ჩვილს
რუძეს აწოვებდა. მფრდზე ცეცხლის ათინათა დასთანამშებდა. ქნარმა ცოლს მხრებზე არ-
მიაკი წამოსახა. ეშმაკი თავის კუთხეში მიიხუტა. ქობი გაიყინა, გაძვავდა წვიმის შემდეგ
ნოტიო საბურავი გაითოშა. კედლები მოიბლუნსა, დუმელის ქვემოდან ვენებს ისმოდა, გახვე-
დნენ კრიტიკები... უოველივე ეს მტკიცეულად ესმიანებოდა ეშმაკის გულს. დეცბ ჟვის
ხმა მოისმა, მაინც მღუღვარე ჩვილი სარკველა მოაწყო:

— ცოტანილა დაურჩით, მზის ამოსავორებლად აღარ გეპარებათ... თუ ვინდა დამე
დსრულდეს, მოსაშველებლად იქჩარე, საბოლოოდ მოვედი...

— ბავშვი ცეცხლს მოარადე, — ურჩია ქმარმა ცოლს.

— ჩვენი შვილი მხეს ველარასოდეს იხილავს, — ატარდა ქალი, — სითბო მაინც
იგრძნობს.

— სულ ერთია, ძღესზე მაინც უნდა მოვედეს, — უპასუხა ქმარმა, ბავშვი უარყო-
და. — ჩვენსაკვირ...

— ჩვენ რა გვიქონს — მზე ათასგზის გვინახავს, ჩვენ შვილს ერთი დღე მაინც რომ
ეცოცხლა... დამე დაიბადა და დამე უნდა მოვედეს... რიდასთვის ექვშე?

ეშმაკი წამოდგა. მკერდში ჩამდგარი საუკუნო ყანული უღლევბოდა, საოცარი სიმსუ-
ბეჭე იგრძნობ. ქალს გვერდით რომ ჩაუარა, მკვახულ მიუგვლო:

— თუ აღარ დავბრუნდი, შენი პატარას ამ ქობზე უარს ვეუბნები.

ქალმა ცრენლიანი თვალეზი მიაპყრო, იმედის ნაპერწკალი გაუკრთა მზერამში. ქობიც წე-
ტოკდა. ეშმაკმა თითები ჩვილის წითელ, ნოკვებთან პირისახეზე გადაატარა, ამოიოხრა და
ქობიდან გავდა. ისეთი წყველიად: იღვა, არც მოვიარე ჩანდა, არც ვარსკვლავები და არც
ცა. ეშმაკმა ხელები შეპართა, მერე დაუსტვინა, აფრინდა და სიძნელეს შეერწყა...

ასე ეგონა, უკვე მთელი საუკუნეა მადგობინდვო, წინ კა შეტია ნახახიც არსად ჩანდა.
„ახუაუ გზა ამებნა?“ — შეწუხდა ეშმაკი: აგერ, ათასი წელი მაინც აყო, წასვალს იქით
ფეხი არ გავდვა. ანახლად მორიპონტთან თვალე ბეილა სოსანიოდურ ციაცს. თითქმის იქ
პროწეულის მწიფე ნაკოფი ეკიდა. ცოცხა თანდათან ქალს აქტებდა, დედამიწას კედეს
წითლად ფერავდა. მარადიული ოკეანის ნაპირებთან უხილავი ტალღები ბობოქრობდა. ტალ-
ღების ხმაურს დიდი თრომტრიალის ვნახი და ყველ-ხიველი ახშობდა. ერთბაშად დათბა,
ნადგერდალნი მუქარით ამოისუნთქა. ცად აუარდა ცხელი ვრიჯალი. ეშმაკმა თავი კედარ
შვიშაგრა და მიწაზე ჩამოცურდა. ოკეანესთან პაქცეულ უფსკრული ცეცხლს აფრწყავდა.
მანხდა, სადღაც აქ, დაბლა მზე იყო.

ამდენი ეშმაკი მოჯარულოყო, ნეშმა არსად ჩავიარდებოდა. ცოცხლებიც და მკვდრებიც...
გრძელზე გრძელ ბარჯებთან და ბავარებთან უარყოფ ირეოდნენ ქაჯები, უფძის ანგელო-
ზები, წყლის ვაცება:

— ეგვლა ჩივი ვა? — იკიდა ვილაკის მბრძანებლურმა აშინ.

— ეგვლა ვევალი — შესძახეს აქით-იქიდან, აღმათ მაცნეები იყვნენ.

— აბა, მხებო, სექნეა მივხედოთ!

საჩუბე ჩამოდგა: მთლოდ თუვანე ამატრობოდა. ქვიან ნაპირს მუჯრდით აცვებოდა.
ეშმაკებმა ბარჯებსა და ბავარება უსიტყვოდ ჩააფლეს ზედი, უფსკრულსაკენ გაიწიეს.

თავში მდგომარე მამინვე დაეცნენ, მაგრამ არავინ შენდრკალა: იერში ჰქონდათ. წითელ მინდორზე ბარგავდნენ შივი ლანდები.

საქვირგელია, მაგრამ ეშმაკა შიში არც ვაკარებია, მამინაც ეს... სადაცაა მზესთან პირისპირ დავრზებთ. უეცრად რაღაც ძალამ იტაცა და წაღლა... აქისა. ამ სინაღლიდან იმდენი რამ დაინახა, რომ გული გაეყინა და აქამდე... რულისაგან თვალთაგან ცრემლი წანოსცვივდა. ახლა თავიანწირვას აღნიშნავს... ის ანიღვლებდა, ხეალ მზეს ყან ამოაგორებსო. ერთი კი დანამდვილებით იცოდა: მას მზე დღეს ენდა ამოეგორებინა, რომ დამით მოვლენილ ბატარა არსებას სინათლე ეხილა. მერე სულერთია, რაც მოხდებოდა.

ბოლოს ბარჯები სამყარეს შეესო. ეშმაკება უფსკრულისაგან სულ ერთ ნაბიჯზე იდგნენ და იბრუებოდნენ.

— აბა, ყველამ ერთად! — მინდორს კვლავ იმ მზრძანებლურმა ხმამ გადაუარა. მზე კი არ შექანებულა.

— აბა, ერთხელაც! ეშმაკმა ორივე ხელი ჩასჭიდა ბარჯს და ნთელი ტანით ზედ დააწვა. იგრძნო, რომ მალიონობით მასზე თანამომხმემატ სწორედ იგივე ჰქნა.

აღარსად იყო იქვე, აღარც წყნარია შეზანდების სიხარულზე ფიქრა, აღარც უწინდელი ეშმაკი. უწინდელის ნაცვლად ახალი, მილიონხელა ეშმაკი დაუნანებლად, მოვლი არსებით ჩაბმულად იყო საერთო ფერხულნი.

უეცრად რაღაც ამიწინდა, აფუგუნდა. უფსკრულიდან წითელამწინელი, დიდალსაცერ საბურველში გახვეული ბურთი ამოცურდა. ცეცხლოვანიმა ოკეანემ ერთი ამოიოხრა და უკან დაიწია, მკერდი გადაიღვლა. ცეცხლის ენებმა ბალახით ნოცელა ეშმაკთა წინა რიგები. მზე დედამიწას ააცილდა და დატორტმანდა, ყოველ წუთს მზად იყო, ეკანე, უფსკრულშივე ჩაგორებელიყო.

ეშმაკმა ახლა უფრო ღონივრად ჩაბლუჯა ბარჯის ტარი. ვინაც წამოდგომის თავი ჰქონდა, ფეხზე დადგა. ეშმაკი სულ თავში მიიბიჯებდა. ყოველი ნაბიჯი შეძლევს სულ უფრო და უფრო მწველი იყო ცეცხლოვანი ტალღი. არაქათი რომ გამოვლია და ხელ-ფეხი წაერთვა, თვალწინ დაუდგა ანიღვანბრდა ქალი, რომელმაც ამ დამეს ასე ტანჯვით იმშობიარა... „ამაში არის რაღაც აზრი — იმშობიარო და მზე ამოაგორო... სიცოცხლე... სიცოცხლე...“ საფეთქლები უცემდა.

ხელა ეხრუქებოდა აალებული სხეული, უსაზღვრო იყო ტკივილი.

მცხუნვარე მზეს ათასობით ბარჯი შეუდგა — ყველამ ერთად იძალა და ზე შეისროლეს მნათობი. შეშფოთებულმა მზემ სანაპიროს ცეცხლოვანი მხედები დააწვიმა და ცაზე გაოცურდა.

დედამიწას ბედნიერების ტრეპანტელმა დაუარა.

ეშმაკი დახრუკულ სხეულებზე იწვა და ედებოდა. გრძნობდა, დედამიწა წვეთ-წვეთად ისრუტავდა მის სიცოცხლეს. გადარჩენილი ეშმაკები ოკეანისაკენ მილალაიებდნენ, პეშვით ილებდნენ წყალს და ზურგზე ისბურებდნენ — ყოველი წვეთადან ახალი ეშმაკუნა ჩნდებოდა. სანაპიროზე ქარდებოდა ახალი მწკრივები. „აა, სიცოცხლას უმადლესი აზრი. — უკანასკნელად გააფიქრა ეშმაკმა. — მე კი მეშინოდა, რომ მზეს ხეალ ამოაგორებელი არ ეყოლებამეოქი, იცოდა პერიკაცმა, რა როგორ იყო, როცა სამყაროს შექმნას ხელი მობვიდა...“

ცოცხალ-მკვდარმა შავმა ეშმაკმა ძალ-ღონე მოიკრიბა და ნარინჯისფერ ქვიშას ოკეანი-საყენ გაუყვია...

ჰინსენტი ვილემ ვან გოგი

წერილები (მოლანდიური პერიოდი)

თარგმნა ლამარა კიკილაშვილმა

თეოდორ ვან გოგს

ჰ ა პ ა. აგვისტო 1873 — მაისი 1873

ჰინსენტი ვილემ ვან გოგი დაიბადა 1853 წლის 30 მარტს გროტ-ზუნდერტში (ჩრდილოეთ ბრაბანტი) პატრონ თეოდორ ვან გოგის (1822—1885) ოჯახში.

მონაგალი მხატვრის ხეტიალსა და ტანჯვა-წამებით სავსე ცხოვრებას დასაბამი მიეცა 1869 წლის 30 ივლისს, როცა თექვსმეტი წლის ჰინსენტი მამის ამხატვრო სალონის (პარტიზის ფირმა — გუბილი და კ-ს ფალი-ალის) უმცროსი გამყოფელი გახდა. თვოს — უმცროსი მამს, რომელიც ჯერ დედ-მამასთან ცხოვრობდა და კვლავში სწავლობდა, 1872 წელს პირველ წერილებს აქედან სწერდა.

ჰინსენტის, მოგვიანებით კი თვოს (უმცროსი თეოდორ ვან გოგის, 1857—1897) გამწესება ხელოვნების ნიმუშებით კაპრობაში ოჯახმა ბიძებმა: ჰენდრიკ ვინსენტის (დაი პეინის), ფირმა გუბილი და კ-ს კონბარონა — ვინსენტის (დაი სენტას, ან, როგორც ზოგჯერ წერილებში იხსენიება, და ს-ს) და კორნელის ნარინიენის (წერილებში ხშირად კ. მ.-დ. მოაგნიფიკელ და კორის) გავლენით გადაწყვიტა. სამივე ბიძა სურათებით და ესტამპებით ეკუთვნოდა.

5. მაია, 17 მარტი 1873.

სონდონში რომ მივემგზავრებო, რა თქმა უნდა, გაიგებდი. თანაც, ეტყობა, ძალიან წავაღ. ამედი მაქვს, მანამდე ერთმანეთს ვიდრე ენახავთ...

ლონდონში სხვაგვარა ცხოვრება მედის: საქარაუბ თოხში მარტო ეიცხოვრებ, მამასა-დამე, ბევრ რამეზე, რაზეც ახლა ფაქრიც არ მიწყვს, წარუწყა თვითონ მომიხდება. შენთვის, რა თქმა უნდა, გასაგებია — ლონდონის გაცნობა ძალიან მინდა, მაგრამ ერთობ მენანება აქედან წახველაც ახლა, როცა გადაწყდა, რომ უნდა წავიდე, პირველად მივხვდი, მაია როგორ შეფარებოდა; მაგრამ უკვე ვეღარას ეიწამ. ამატომაც არ ეპირებს, ეს ამბავი გულისთან ახლოს მივიტანო.

ნემ, იქ წახვლა ჩემს ინგლისურს მაინც არცებს ინგლისური კარგად შესმის, ლამარაგათ კი, როგორც მინდა, ვერ ელაპარაკობ...

ადეკომის შემდეგ ორი კვირა ამხატვრობაში გავატარე, რათა მენახო სურათების გამოყენა, რომელსაც აქედან ვეწამი ვხაზნიან. ხაინტერებს ვამოფენა. ნეტა ვიცოდე, რა მოაბეჭდილებას მოახდენენ მოლანდიელები ეენაში.

ძალიან მაინტერესებს სხვლისგვლა მხატვრება: მათ სურათებს ჩვენ ხომ ძალზე ამუთათად ხადმე ენახვლობთ, ვანაიდან ინგლისიდან თითქმას არხად მაიქეთ სოღმე.

ლონდონი. ივნისი 1873 — მაისი 1875

1873 წლის მაისში ჰინსენტი პააკილან ფირმის ლონდონი უილიალში გადაიყვანეს. ლონდონში მან პირველად იტალიის სიკვარული და გელი

პირველად იქ გაუტყდა (სახლის პატრონის ქალიშვილი, რომელიც ჯენ-
სენტს შეუყვარდა, თუმცა უკვე დანიშნული იყო) - გულამბრებელმა
შვებულება შინ გაატარა (1874 წლის ივლისი), ამის შემდეგ მისი ქალიშვილი
ცხოვრება დაიწყო და ივადყოფიერად დაინტერესდა მისი ცხოვრებით.
მნაშენელთაგან შეუწყობ ზედი ამ ამბავში, რომ ეს სოფლის მფლობელს
ოჯახში იყო აღზრდილი. მდგომარეობის განხილვის შემდეგ მია სენტმა
მოახერხა და 1874 წლის ოქტომბერში ვისენტის ურთებით პარკში გა-
დაყვანინა, 1875 წლის იანვრიდან მაისის შუა რიცხვებამდე იგი ისევ
ლონდონშია.

18. ლონდონი, იანვარი 1874.

შენმა წერილმა გამაგებინა, რომ ხელთნება ხუდითა და გულით ვიყვარს. ძალზე კარგია,
ჩემო ბაჭუნა. მიხარია, რომ გაყვარს მიღე, ვაკი, ლამაზი, შრეაერი, ფრანს ძილხა და ა. შ.
მაუფე ტყუილად როდა ამბობს: „ეს ნამდვილი მხატვრობაა“.

დიას, მიღეს „ხადამოს ლოცვა“ მართლაც ნამდვილი მხატვრობაა, ეს სიმადრეა, სი-
ყვარა. როგორ მენატრება სელოვნებაზე შენთან საუბარი! ისიც კარგია, ყოველივე ამის შეხა-
ხებ სპირად მაინც რომ შეგვიბლია მაუწყროთ ხოლმე ერთმეორებს. ეძიე მშვენიერი, ეძიე,
რაც გა შეგობლია: უსეტესობა მშვენიერებას ასეღად თუ ამოყვას.

დავასახელებ სოვიერთ მხატვარს, განსაკუთრებით ვისაც ვაფასებ: შეფერი, დელაროში,
შებერი, პამონი, ლეისი, ტახო, ლაეი, ბოუტონი, მილესი, ტეის მარაზა, დე გრუ, დე ბრაკე-
ლერ-უმბროსი, მიღე. ვიულ ბრეტონა, ფიენ-პერენი, ევენ უფენი, პრიონი, იუსტო, გეორგ
საადი, იზრაელსა, ანკერი, კნუსი, ვოტაი, შურდანი, კოსტ-კალი, რომიუსკია, მესტონი,
მადრატო, ზიეში, ბუდენი, შეროში, ფრომანტენი, დიკონი, ბონინეტონი დასია, ტ. ჯუხო,
ტრთიონი, დიუბრე, კორო, პოლ ვიუს, ვაკი, ოტო ვებერი, დობანი, ბერნიე, ემილ ბრეტონი,
შენიუ, სეზარ დე კოკი, მოდუხაშელ კოლარა, ბოდერი, კუკუსი, სმელუშოუტა, კეისენბრუსი
და ბოდოს (რიგით და არა მნიშვნელობით) - მარისი და მაუფე.

ამ შიას კიდევ უხასრულოდ გავაგრძელებდი სოლო ამით მოხუცება უნდა მომეცეს. თა-
ნამდროვე საუკეთესო მხატვართაგან, ვიცი, ბევრი გამომჩნებოდა.

ეცადე: სპირად ისეარსო, როგორც ადრე გჩვეოდა ხოლმე. ვაყვარებ ბუნება - სელოვნე-
ბის ხადრმეთა წვდომას ყველაზე უკეთ ახე ისწავლა.

მხატვრებს ბუნება კარგად ესმით, უყვართ იგი და ვერაწადლონ, რა და როგორ დავინა-
ხოთ; ისეთი მხატვრებიც შეგხვდებიან, მხოლოდ კარგად რომ სიტყვენ და ცუდად ხატვა არ
შეუძლიათ; ისევე როგორც, არიან ჩვეულებრივი ადამიანები, რაც უნდა აკეთონ, კარგად რომ
გამოსადით.

შე აქ კარგად ვარ: მშვენიერი ბინა მაქვს და სიამოვნებით ვეცნობი ლონდონს, ინგლი-
სელთა ცხოვრების წესს, თვით ისტლისელებს. ამას კარდა, ჩემს ხელთა ბუნება და სელოვნე-
ნება, სოეშია. აბა, მგტი რა ვისურვო?

მაგრამ მაინც არ მაგიწყდება პოდანდია - განსაკუთრებით ეს შიავა და პრაბანტი.

30 რიუნი. მაისი 1875 — მარტი 1876

1875 წლის მაისის შუა რიცხვებში ვისენტე ყვლა პარკში გათავდა-
ნეს, თუმც არ უნდოდა იქ დაბრუნება. სიმხატვრო სალონში სანსახური
თანდთან შეზახდია. 1876 წლის 1 მარტის კი გუბილი და 2° სამუდამ-
პოდ მიატოვა.

27. პარკი, 31 მაისი 1875.

გუშინ კორთს გამოყენა ვინახუდე, ვნაზე მახი „ავთსამინის ბაღი“. რა კარგია, ეს სუ-
რათა რომ დაუხატავს. მარჯენიე, მწუხრის ლურჯი ცის ფონზე მრუმედ აღმართული ზეოს-
სილია ხეები მოჩანს. უკანა ბღანზე ბუჩქნარათ მოხიდა ბორცვები და ორი-სამა სურთოშია
დიდი სეა, რომელთაც თავს ადგას სადამთს ვარსკვლავი.

სალონში კორთს ხამი ლამაზი სურათია. მათ შორის ყველაზე ლამაზს მახუდვით გავა-

თბილისი კრედიტორი. აღმათ „Illustration“-ში ან „Monde illustre“-ში დაიბეჭდა. ესაა „შეშინებულნი ქალები“, იგი კორთს საკვდილამდე ცოტა ხნით ადრე დასრულდა. რა თქმა უნდა, ვიყავი ლუერში, ლუქსემბურგის მუზეუმში. ლუერში არის რეალადღის დიდებული ხურათები: „ბურჭი“, „მანა სხვა“ და „მანა სხვა“.

მინდა რომლისმე ლუერში ნახოდე რემბრანდტის პატარა სამუშაოები, რომლებსაც „მანა სხვა“ და ერთმანეთს წყვილ ორ „ვალდოფოს“.

42. პარიზი, 11 თებერვალი 1875.

მადლობელი ვარ წერილებით, დიდი რაიმე მადლიერად ახეთ წერილებს მოგწერ, იშვიათად რომ მომწერია. სხვა სატყუთ რომ ვთქვა, დაწერილებით შეგატყობინებ, რაგონ გცხოვრობ.

როგორც იცო, მონმარტრზე დასრულდა, აქვე ცხოვრობს ახალგაზრდა, თვრამეტა წლის ინგლისელი ფირმის მონამარტრზე, ლონდონელი ხურათებით მოგატრია ყოფი მერე აღმათ მამის კომპანიონი გახდება. აქამდე თუჯახს არახოდეს მოხცილებია და პირველ ჩანებში სათვრად პრივეტად ექცაოდა: მადლიერად, დიდის, სადილად და ხელშია 4-6 სურს პურს შეჭამდა (სხვათა შორის, პური იქ ადრე) და რამდენიმე ვირვანქა გაშლს, მხალს და ა. შ. დაიყოფიდა. მაგრამ მაინც უახვიით არის გამოშხმარი, შახვილი, წითელი ტუჩები ატებს, მაგარი კბილებს ორი მწერი, ელვარე თვალები, დიდი, მუდამ გაწითლებული, გაფშვილი გურები, წმინდად გადგურვილი თაყა (თმა შავი აქვს) და ა. შ. და ა. შ.

გარწმუნებ, სულ სხვა კმნილება, ვიდრე ფილია და შამპენის „მანდილოზანა“.

ამ ყმაწვილზე ვეულებანი ბევრს ვიცნობდი, წარმოთაგანე, პირველად მეც. მერე ეს თანდათან უკეთესად ვცნობდა და ახლა კიდევ მახარია, სადამოებს რომ მასთან ვატარებ.

ბავშვივით სუფთა გული აქვს და ყანადივით მუშაობს ფირმისა. ყოველ ხელშია შინ ერთად გზრუნვებით, ჩემს ოთახში დასაყრდენით და მერე ხშირად ვკაისხულობს ხოლმე, უმეტესად ბიბლიას. თავიდან ბოლომდე ვიპირებთ წაყობებს, დიდი, ჩვეულებრივი, ხუთიდან ექვს საათამდე იგი ჩემთან მიმოდის და მადვილებს ხოლმე; ესაუბრობს და დასრულებით რვა საათზე სამსახურში მივდივართ.

ამ ბოლო დროს ჩამს უკლო, გრადიენტების შეგროვება დაიწყო, მცირე ვაჭარება.

ფუშინ ლუქსემბურგის მუზეუმში ერთად წავედით; ამ ხურათებს ვაჩვენებდი, მე რომ ყველაზე მეტად მხიბლავს დამერწმუნე, გამოუცდელი ბევრი იყოთ რომ იცოან, რაიც მკვლანეთაც არ უწყიათ.

სამსახურში, რაც მომიხდება, ყველაფერს ვაკეთებ: ასეთია ჩემი საქმე, ჩემი ბიჭუნა, თონდ ძალ-ღონის დაუზოგავად მაკეთებანი ყველაფერი!

შეახრულე ჩემი რჩევა? გადავირე რენანის, მამილეს და სხვათა წიგნები? ვაპირებ, სამშვიდეს ასე უფრო მოითხოვებ. ამ გვერდს, მამილე რომ ფილია და შამპენის ქაღალის პორტრეტზე დაპირაკობს, რა თქმა უნდა, არ დაივიწყებ; არც რენანი დაუაწყავ; მაგრამ მაინც მოიმორე ეს ყველაფერი.

„თაფლი მხოლოდ ჭამე ესა ხელაფელი, რათა არა განსძუე, გათხიოთ,“ — იცნეში ასე, დაახლოებით ასე ნათქვამი.

სამსახურში და პირადობაში. პარიზი 1876 — დეკემბერი 1876

ფირმა ვეზელსა და კ^ო სთან უახვილებების შეკრება ვან ვაჯის ცხოვრებაში მონახს და ხეტილის სანჯიბუიო პერიოდს დაიწყო. ის ხომ მუდამ იაწიარული აღანიანუბასათვის სანჯიბუიო მოეტიანა და იი, ამ ბერიოლში შედგება, მასწავლებელი კამილარიო, ბოლო შემადგე, რელიგიური საკითხებით ავადმყოფური დირექტორების შეგვლენით, მქალაქებლობა მოსტრევა. 1876 წლის პირილში მშობლების თანხმობით მან რამსგეიტნი (ინგლისში) შატერ სტოქსის გრძელ სოლოში მასწავლებლისა და აღმწარდელის ადგილი მიიღო. იქნასში სოლო ადვოკატში გადავიდა და ვინსენტაც გააძევა, თავისუფალი ღრამ ლონდონისა და ევლინი სანჯიბუიო დადიოდა, სადაც მამია მისი და — ანა ცხოვრობდა. ბოლოდა ივლიანთან განსენტში შეთოლიათა მასტარის — შატერ ჟონზის — სოლოში მქალაქებლის თანამწევე დაიწყო მუშაობა.

61. რამსვეტი, 17 აპრილი 1876.

გუგის დღის მარველ ხაათზე მზვიდობიანად ჩამოვედი. ერთ-ერთი მარველი მარველი-
ლება ამ არცთუ ისე დიდი ხეობის ფანჯარა იყო, რომელიც ზღვისკენ იჭურვებო.

ინტერნატში თვდომობი ბიჭუნა — ათადან თითბმეტი წლას ახაკამდე.

მისტერ სტოკსი თრითვე დღით ქალიქიდან ხაღლაც წახულა. ამიტომ ქრეტიანთაგან,
მაგრამ ამბობენ, ამ ხაღამოს დაბრუნდებოთ.

ბიჭუნის შესახებ

მისწავლელის თანამგმწე ერთი ხევაე არის — ახალგაზრდა, ჩვიდმეტი წლის ემბწვილია.
სანამბიროზე უმეტესად ყვითელი ქვით ამქუბული ხაღლბა დგას. ისევე როგორც მთავაში,
ჩახულააზზე, მაგრამ უფრო მაღლია, პატარ-პატარა ბაღებაც აქვს კვდრებითა და მუქი
ფერის მარადმწვანე ხახიამოყნო ბუჩქებს რაგათ. არის აგრეთვე ათხსაირი გემებო ხეცე,
ქვას ჯვბირებით მქმოვლებული მარადგური. ამ ჯვბირებზე ხეირსობაც შეიძლება. გუგის
მზე არ დაგვიხახვს.

მოგვიანებით ხეცერებს გვეხსნი — ენ-ეს არის, მომიტანეს, — და თითბში ჩემს ზოგად
გრავიურას ჩამოვედი.

არდადეგებო და გაცვეთილებას ჩატარება ჯერ არ მიხდება; მაშასწინადად ვაღიარებ მის-
ტერ სტოკსის ნახვას და გაცნობას.

ახლა კი დროა, ბიჭები ხახეარნოდ გაეცვენო. à Dieu!

67. რამსვეტი, 31 მაისი 1876.

მთაწ-რე, ახლახან მტორში რომ ვნახე? ზღვას ნიყვითელი ფერი ეყო, განსაკუთრებით
ხანამბიროთთან; პორაზონტს ზემოთ ხახიადის ზილი დაკადულაყო, უფრო ზემოთ უმველებუ-
ლა, მრუტე, მწელი დრუბლები ჩანდა. კარგად ვხედავდი, დრუბლებიდან რომ წვიმა სეკტ-
ხეობა ეწებოდა. კლდეებს თერთი ბილაკადან ქარი ზღვამა მტყერს მიხვეტავდა და ფრი-
ალოგებზე ამბოხული აყვავებული კურყულა და ყაბის ბუჩქებს ნიწისკენ ხრიდა.

მარჯვნივ მწვანე ჯავაილებო, მთას კი ქალქი — ხამტკელოებით, ჩისქვალებით, ყიქალის
ხახურაყვით, გათურის სტილის ხახლებითა და ზღვამა შეტკალი თრი ჯვბირით კარმეშიორ-
ტეპული მარადგურიო. აწორედ ახეთი ქალქიო, ალბრესტ დაურერას გრავიურებზე ასე
ხშირად რომ გვიხახვს. წახულ კვარას ზღვებზე გაცედას თუმც ვეჯლაფერს მუქი, მრუტე ფერი
ეყო, პორაზონტა ნათდებოდა. ჯერ ადრე იყო, ტაროლა კი ვაღობდა; ხანამბირო ბაღებშიც
ბუღბულები უსტვენდნენ. მთას შუქურა ახატებდა. მთხანდა მთდარაჯე გემის სინათლებო
და ა. შ.

ისევე დამეს ჩემი ფანჯრადან ხახურაყვას და დამის ცახე ასეტილი თელები მუქ გემ-
წერაგბს გაცეტროდი. ხახურაყვას თავს განსკვლავა დახდომიდა, ერთადერთი, მაგრამ დიდი,
მწვენიერი და ალერსიანი. და მე ვფიქრობდი ჩვენთანვე, ჩემს აწ უკვე ვარდახულ წლებზე
ჩვენს ხახვზე და ახეთი გრბნობა მეუფლებოდა. ასე დამახებებს, რომ შევიქნე უღირსი მვიდა,
მოძუნე შენი გულმარწყვალეა არათუ ჩემი დარაყბახოვის, არამედ მშობლას ჩემიბაოყობ.
ხაკვარული ხარ და ალაფზე მქნით ყოველი თუ არა შენი ლოცვა-კურთხევა, უძღურ ვარო
ყოველნა და უღონო!

წერაღს ვერთვე ზღვარი ჩახატა — ხედახ იმ ფანჯრიდან, ბიჭები რომ მათ სანამბიროდ ჩი-
მოსულ მშობლებს კახეტირთან, როცა თხანი ასეე ვაგზაღმა ბრუნდებოან. ბევრს ეს ზედი
სამოღამოდ დაახსოვლებო. ამ გვირამი უნდა გენახა, წვიმბან დღეს, განსაკუთრებით შებინდები-
სას, ფარსებს რომ ახთებენ და მთხა მუქი ხეულ ქვიფინაღზე ირეკლება. ახეთ ამინდმა მისტერ
სტოკსი ბღდან ხშირად უფუნებოდ არის ხოლმე და როცა ბიჭები, მთის ახრით, მუტამეტად
ხმარობენ, ხაღამოობით არც მურს აჭმეებს, არც ჩიის ახმეებს.

ნეტა კარგენა, ფანჯრადან რა გულსაკვლავად იყურებოან! სახმელ-ხაჭმელი — იო, მათი ხა-
ხარული; მხოლოდ ეს არის, ყოველდღიურ ცხოვრებას რომ ატანინებთ. ნეტა ვარგენა, როცა
თხანი ვიწრო დერეფნით ხეულ კიბეზე ხახადილოში ამოდიანი აქ კი მზე და მყურრობო.

საინტერესოა ის თითბიც, ხაღაც ბიჭები ხეღ-ბირს იბანენ, იატევი დამოადია. ექვსა ტამ-
ტი დგას, ჩამტკრეული ფანჯრებადან ტამტებს სუბტი მუქი გეცმა. ასეც ხაკმაოდ ხაღვლადნი
ხახახავია, მაგრამ აქ ხამთარს სიამოვნებით გაეატარებ, რათა ჩაყწყლე აქაურ ცხოვრებას.

ბიჭებმა სახეტი თდნავ ქონით დავილაქეს. ახიტე.

1 ხახვანდის (ფრანგული).

73. ილივორტი, 18 აგვისტო 1876.

გუგამს ვლადუელთან ვიყავი, რომელიც რომდენივე დღით მინ დაბრუნდა. მის თვალს სამწუხარო ამბავი შეეძახა — ვლადუელის და, სიცოცხლით ხაჭუკი, შვეთვარა, ჩუბუკი წლის შვეკურებისა ქალაშკალა ბლუკბიტმა ცხენიდან ჩამოფარდა; როცა ხელში სიყვანის, უცნოდ იყო. სუთი საათის შემდეგ ეს ვარდაიყვალა, ისე რომ ვინზე არც მოხუცნი არც...

როგორც ეს მათსრეს ეს ამბავი და ისიც ვიყავი, ვლადუელი მინ ატმის... გზას თერთმეტ საათზე ვაფუდექი, ღიუამებამდე დადხანს ვიარე — ლინდონის ერთი ბილოდან შეიძინე ვაფედი და სუთ საათზე მათის ვიყავი. დახოფლაკებიდან ეს იყო დაბრუნდეს. ეს იყო სართლაც ხახლა მწუხარებისა. კარგია, შევედი. შეშრცხვა, შევეცბუნდი ასეთი დიდი უბედურების დასახვანზე, რომელიც გულს მოვრძალებულა თანკრძობით გვიხვება ხოლმე. ანეტარ იყვნენ მკვლეთარენი ვუღლით, რამეთუ იგინი ნუგემისა-ცემულ იქმნენ. მეტარ იყვნენ წინდისა ვუღლით, რამეთუ მათ დღერთი საბლონ. მეტარ იყვნენ მშვიდობის მკოყელნი, რამეთუ იყინა ბეღ ღმრთისა აწოდეს. ვისართყენ და მსოფრულ იყვენით, რამეთუ ხახვადელი თქუენი ფრიად არა ცაია მინა.

მე და პარი დიხანს, გვიან საღამომდე ესაუბრობდით. ბევრ რამეზე ვილაპარაკეთ — სასუფეკელზე, მიზლიანკ, ვაუბრობდით და ვაუზლის ბაქანზე მიმოუდიოდით. უკანსკრედა წამები ვი. ეიჯრე წრამისეთს დაქმორდებოდით, აღმათ არახდროს დაგვიგაწყვდებო.

ჩვენ ერთმანეთს კარგად ვაცნობთ, მისი ტვირთი საკუთარ ტვირთად მიმიღია; მისი სიცოცხლე ჩემს სიცოცხლედ დამიხახავა, იქაურებს, ვისაც ის იცნობს, მეც კარგად ვაცნობ, თუხანს ამბავშიც დრმაჯ იმატომ ჩაკვიდე, რომ, ვერ კრთა, ძალიან მიყვარს ეს თუხანი, მეორედ — ეს ამბავი დაწერადებით ვაძინდეს და, ვარდა ამისა, მე ვკრძნობ პარისა და მის ახლოზელითა განწყობისა და ცხოვრების ტონს.

ახვ მიმოვდიოდით ამ უფერულ დედაბინაზე, თუმც ვანცდები უფერული არა გვექონია. მაგრამ, ვია, რომ მხვაგვის წამები სწრაფად ქრება და ჩვენი ძალე დაქმორდით ერთმანეთს.

მატარებლიდან დამისა ხედა აშლებოდა ვსედაფედი წყვდიადში ვახყულ ლინდონს, შორს შავად აღმადულ წმ. შველვი ტაძარსა და ხაკა ყვლებიებს. რიჩმონდაძედ მიყუდა. და მერე ტემნახს აიღვორტაკენ ფუთის ვაფევე. მშვენიერი ვასეიძნება ვამოვიდა: მარცხნივ მარგებო-უზარმახარი აღვას ხეებით, მუხებით, თყლებით; მარჯვნივ — მდარარე, რომლის წყალშიც კვლავ ეს ხეები ირეკლეთოდა. ააღამი იყო მშვენიერი, დეებსახწულდა. მხვაკია. თერთმეტის სახუთ-მეტ წუთზე უკნე მინ ვიყავი.

დ მ რ ღ მ ე ნ ტ ი. იანვარი 1877 — აპრილი 1877

1877 წლის დასაწყისში ვან ვოგვა დორდრეტში, ბატონ ბრაიტთან, ფირმა ბლიუსე და ვან ბრაინის წიგნის წილჩიასი მუშაობდა ვამყადვენ-ლაღ. ნაგრამ აღუთიას და სხარების სამსახურზე" ლიქრი მარც არ შორ-ღებოდა და ანეტომ ვადაწყეიტა ანსტერღამის უნივერსიტეტში შესულა-ვო დუთისმეტყველები ვაეკლტეტზე.

85. დორდრეტში, 1877.

ევირას, დიდათ აქაურ ფრანგულ ეკლესიაში შევიარე — ბილდესახწულთ იერი აქვს ამ ეკლესიას, აღამისწე მომხიბლავი ძაღლით მოქმედებს ვადგვბმისიკს შერჩეულ ტექსტში ნა-თქვამი იყო: „იმას, რხხაც ფლობ, უნდა იცავდე, რაისა არ წარგტაკოს გეორგვისა შენი“.

დახრულდებით ეს ასე დახრულდა: იუკეთუ დავიგაწყეთ შენ, ბერუსაღებ, დავიგაწყენ პარ-ჯუენეცა ჩემი“.

ეკლესიის განთხელას შემდეგ კაშხალზე მარტომ ვაფთხირნე, წიხქვილებსაც ჩაყუარე. რომ სცოდე, რა კარგი იყო! საძოურებს მადლა ცა კრაღლებლა და ანისს წყლებში ირეკლენ-ბოდა.

სხვა ქვენებშიაც შევხვედრავარ შავეს პეიზაუმს. მიგალითად: საფრანგეთში, ვიკის ახლოს მე მინახავს მწეინე ბილაბით შემოხადი დახრამული კლდოვანი ნაბირა: ზღვა, ცა, ნავ-ხადგურა და მველა ნაგები, თათოს დობინის ტიღოებიდან კადმობატული; ვიკისეერი ბადე-ები, იაღქნები, უბადრუკა ხახლები და ხახლებს შორის მოპოფანტული ბატარ-ბატარა რეს-ტორნები — თღირი ფარღებით, ხიღო უბადრებზე ნაძვის ტოტემის; თღირცხენიანი ყორნები და ვრქელა, ღურჯი, წაოღლფუნჯისა თთხოვადემა; ღურჯხაღლითიანი შეფთრნებია, წვერ-

მოხვედრული შეთქმულები, გაქონდა ტანსაცმელი რომ აღვათ; ჩაიხა ფერმკრთალი ფრანგი ქალები. შავი, უძირთ თვალეები რომ აქეთ, შავი ქვედა კაბები აკეთათ და თავზე აკეთეს ჩაჩები სურათით; ან, მაგალითად, ღონდონის ქუჩები, ნაწვიმარი, ფარნების შუქით გაათრებულ — როგორც ამ დამკს, რველახეველი ეკლესიის კარიბჭეებთან რომ ვახუტარე, რაჯა საფხოვში რამსგეატიდან ქალაქისკენ მიეღაოდან; ღაბი, ანაბ სხვა ქვეყნებშიც რაღაც ქვეყნის ქვეყნებში რომ ვინა კვირის კაშხალზე ხარტო ვსეტაილობდა, უსებურად ამის ვუთქმობდა: „როგორცა, რარავ კარგად ჩვენი მიწა პოლანდიასი“ ანუ ვაყავი, გულში ახეთი ვრამინა შეინდა, შევინი, ღმერთი ყუერთდებოდა. თვალწით ცოცხლად წარმომიდგა ჩვენი ბაკეობის სურათებია: გამა-სხესდა, თუბერვლის შილთს მამახთან ურთად რეპობერვენში სახეირსოდ რომ წავიღოდათ. შავ სხულეშაა და ჯეჯალენზე კადმოშობილი ღუჯა ცისკენ, თეთრ ღრუნებებს შორის აჭრილ ტორილებს ყურს გუჯდებოთ, მირს მოკარწყელულა, წიფლებმარიგებული გზა მიდოდა. აერუსაღემ! იერუსაღემ! — ან — ხუნდერტ, ხუნდერტ! ეან აც. ან. თუო, იქნენ ამ საფხოვლს ზღვის ნაპირზე ახევი ერთად ვახეირნათ. ოღონდ მუდამ გუჯდითადი მეგობრები უნდა ვიყოს, გვწამდენ ღმერთი, მტკიცედ გვწამდენ, გვწამდენ იგი, ვისაც ძალუმს უფრო მეტი მოვანის-ჭოს; ეიჯრე ვითხოვთ, ეიჯრე გვწეწურთ.

სულთა და გულით გალოცავ დაეკანდეულ ღღეს! ასლა ორის ნახეკართ, ებე იგი, რეა თებერეალა უკვე დადგა. ღმერთმა კულაჟ დიდხანს ვეილოცხლოს მამა.

ამსტერდამი. მაისი 1877 — ივლისი 1878

კონსტანტინის ასალ წამოწყებაში მთელი მჯახი მონაწილეობდა: მშობლუ-ბი ხიეთაყრად უსწარბოლანგე, ითა იანშა (იან ვან კოგი, ამატერდამის სანდვათ ნავსაშენის დირექტორი) ბინა მიხელა; ითა სტრიკერმა (კონსტანტინის უფროსი ძეგის ქმარი, მღვდელი) შეცადანეობის აფელურბი იანსრ-მოაბნელებელი შეცადანეობა ორ წელიწადს უნდა ვაგრძელებულიყო. მაგრამ კონსტანტინე ერთ წელზე ნეტს ვერ გაუძლო. მრატეველი საემა-ანობის წყურვილმა და კადვე იმან, რომ უნივერსიტეტის თეოლოგიაზე სკოლ მალე გული აკეთებდა, აიძულა სწავლისთვის თავი დაეყმებინა.

101. ამსტერდამი, 13 ივნისი 1877

ყოველი დღე დატვირთული მაქვს, ისე რომ, დრო სწრაფად გარბის და დღეები მოკლე მერგენება, მამანაც კი, როცა არც ამდენი საქმე მაქვს: წახსვლა მწეურთა, ჩაღმროთ წყრი-ლის საფუძვლიანი, ძირფესვიანი შესწავლა მინდა, გარდა ამისა, მსურს ვაფიგო ათასი რამ, მაგალითად, ის, რაც კრთმეულზე გადგისწერე: „Pas un jour sans une ligne“. თუგი ყოველ დღე ვწერ და ვაკითხავ; თუ ჯაუტად გამრთებ და ვიმეცადინებ, უსათუოდ მივადწეგ რამეს...

ამ დღეას, ხუთს რომ თხუთმეტი წუთი აკლდა; ხამანელი ზეადრი მოკარდა; ცოტა ხნის შემდეგ ამ თაესამაში ნავსამესის ჭიშკარს მუშათა პირველი ნაკადი მოაწყდა. იქმდენი და ვსო-ში ვაკედი, რამდენამე რეუულიც წავიღე: ფანიატურში დევექნი და გითხვა დაგიწვი, თან ნავსამესის და დოკებს ვაგეურებდი. ადღის ხეები და ანწლის ბუჩქები მამავი ქარისგან იღუნე-ბოდა, გემბანებს და ვემსარახებს წვამა საშინლიად უსათქუნებდა; ვარჯობი და პატარა გემი წინ და უკან დაწრიაღებდნენ; შორის კი, სოფელთან, ეას ყურის საპირისპიროდ ვაკითხურთ, ძალზე სწრაფად მიძივალი იალქნები, ბეიტენკანტის სახლები, სკები, სოფლი უფრო ნათელ ღაქქმად — ეკლებიები დაგინახე. ვანუწკავტლივ ქუხდი, ელაგდა, ია რეისლელის სურათს მკაფ-და, დაბლა კი, წვალთან, თოლიები დასაგარდობდნენ.

ეს აყო მაროდაც დამებულა ჩანახაობა, ნამდვილი მუცა გუშინდელა ხულმეშითაყი საცხის შემდეგ.

ანა, ახლა კი დროა ისეგ შრომის შევეუდგე: დღეს ვაკეთილი არა მაქვს, საიკეერთად, ხვად დიდას მაქვს ორი საათი ერთმანეთის მყოფლებით. სეკრი რამ უნდა მოვამზადო. ძვე-ლა აღთქმას ისტორია სამუდამის ჩათვლით ეახწავლე, ამ ხადამოს „მეფეთა წიგნს“ შევეუდგე-ბი, რომ აყვითავებ, უკვე რაღაც მცოდინება.

როცა აა, ისე ვწერ სოფლიე, უნებურად სოფვერ ცოტას ვხატავ ვადვი — ია, ახეთ Kell-

1 ვინაგნტისა და თუოს მამის ღაბაღების დღე.
2 „არც ერთი დღე სტრიკონის გარეშე“ (ფრანგ.).

ხატებს, ამას წინათ რომ გამოვთვზავნე; ამ დიდხალე გაცხადე ერთი ჩინახატი — ილა უდაბ-
ნობა ტეკა-ქუხილას დროს. წინა პლანზე რამდენიმე კვლითა ბურქა მონანა; ერთი სიტყვით,
განხილეთნებულა არაფერაჲ, მაგრამ ზოგჯერ ეს ყოველივე ასე ცოცხლად წაიძინა, დასტოვა,
მჯერა. ჭეცხარიტი აღმაფრენით შეეძლებოდა მეთქი ამასუ ღამარაჲს. დიერობა თუხსუ მოძებნ
ამის შეაძლებლობა!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

117. ამსტერდამი, 9 იანვარი 1878.

დღეს კ. მ.-მ შეთხა, შენი აზრით ღამახალი ეერობის „ფრიალი“ უუბაზუბე, ახრადლის
ანდა მიღეს მახინჯი ქალი ან ედ ფრენკს დუდაბერა ლეგრაჲ უფრო მამწონს-მეთქი. კაცმა
რომ თქვას, რას წარმოადგენს თუნდაც ასეთი ღამახალი ხსეული, ამ ფრანსა რომ აქვს? ფანს-
კურია სიღამაზე ნადირსაც ეს ვაძინია, აქნებ ივა ადამიანსუ ღამახალი იფოს, მაგრამ სული,
კაცმა რომ სახელობს და აზრადესი, მაღლ ანდა ფრენკი ხატავს, ნადირს არა აქვს. ვანა სი-
ცოცხლე იმითომ არ მოგეყნისა. რომ სუდიერად ხდიდარნი ვიყოს, თუნდ ვარეგნობა არ ვეი-
ვარეგოღეს?

სე, რემდეთავად, ფერობის სურათი ნაკლებად მამწონს — სული არ უდგას, შემთავონების
ნამახვადიც არ ეტყობა: ნჯაფი ხელეი ხეშს თვალში უფრო ღამახალი, ხაჯაფი ხელეი
მარწყვისა ამ სურათსუ დაბატულ ხელეს.

უფრო დიდი განსხვავება ასეთ ღამახალი ქალაქიღეს და ამხალს ზორის, როგორცაჲ მარ-
კერი, თამა კამსიელი ანდა მესხონიეს ნაწარმოებთა გმარება: მათა ერთდროულა ხიყვა-
რულა ისევე არ შეიძლება, როგორც თრა ბატონის სამსახური. როცა კ. მ. შეშეკითა, ნუ-
თუ შეხნა არავითარ გრანობაჲ არ აწევს ღამახალი ქალის ამ ქალაქიღეს შესხედია, უუბა-
ზუბე. უფრო დიდ გრანობაჲ გამოიწვევდა და ნერვიესა კადეცა მაქსე მქონოდა მახინჯ, ბებერ
ანდა დარამ, ერთი სიტყვით, ყოველივე უბედურ აფთავაცათს. იყავი სული და ჭკუა-გონება მას
ცხოვრების ქარ-ვარამა და სამწარხში ექნება-მეთქი მოძოვებული.

121. ამსტერდამი, 3 აპრილი 1878.

ადრე რომ ვიჭობდი, კვლავ იმაზე ვფიქრობდი და უნებურად ეს ხატევესა გამოხსენდა:
„nous sommes aujourd'hui ce que nous étions hier“¹. რაც იმას როცა ხამსიელს თითქოს ერთ
ადგილზე უნდა შექერაყვი და განუთარებება ცვეშინოღეს. ბირიქით, ეს ხატევესა, მაგრამ რათა
ამ ხატევესის ერთგულა დარსე, უკან არ უნდა დახსიათ და თუ რამეს ნდობითა და ბატონხანს
თვალთ შეაუღე, ეს ხატობა და ბატონხანება მოდობლე უნდა შეიარსუთ.

ფინც თქვა, „nous sommes aujourd'hui ce que nous étions hier“, „honnêtes hommes“²
იყო, რასაც ამგარად აღახტურებს კონსტიტუცია³, მათ რომ შექმნეს, კონსტიტუცია, რომელ-
სედაც ამზობენ, რომ დაწერილეს: „avec le rayon d'en haut“⁴ და „d'un doigt de feu“⁵ და
თქმა უნდა, კარგია, იყო „honnête homme“ და ცდილობდე, გახდე უფრო „honnête“, მაგრამ
სწორაჲ, ვიპაც ხჯერა, რომ ამას გარდა სანჯართა იყო „homme intérieur et spirituel“⁶.

რომ გვყოფდა, მეც ასეთი კაცი ვარ-მეთქი, რემს გზანზე მტკაცედ მიშვიდაჲ ვიღლიდა,
დარწმუნებული ვამხებოდი, მიზანს უთალოდ მივაღწევდა, ერთი კაცი გამაზიდვრულ დღეს კა-
ლებიაში დადიოდა და კითხულობდა: „იქნებ რემსა ვუღმოდვიანებამ შეძლებინა? იქნებ მტდარ
გნას დავადექა, ცუდაჲ დავაწყე? რა აქნება, გავთიფისუფლდე უკანბლობისგან, დავრწმუნდე,
რომ ბოლოს და ბოლოს გავაშრავებ და წარმეტებას მოვიბოგებო“ და იი, ერთხელ პესუხად
მოესმა: არას იზამდა, ეს რომ გჯეროდეს⁷ ისე მოიქვე, თითქოს ვჯერე, რომ ასე იქნება და
იფოდე, არ შერტნებდაო“. წაგადა კაცს თაყშია ვზათ, მაგრამ ამ გზანზე ასლე უკვე რწმენა
ახლდა: დარწმუნდა თავის საქმეს და აღარც ეჭვობდა, არც ვოყმანობდა.

რადან ნიშნავა, იყო „homme intérieur et spirituel“ იქნებ შეიძლება ეს უნარი განვი-

¹ „დღესაც ისეთნივე ვართ, როგორცებიც ვიქნის ვაყავით“ (ფრანგ.).
² „პატიოსანი ხალხი“.
³ იგულისხმება არა საფრანგეთის 1791 წლის კონსტიტუცია, არც იტალიის 1793
წლის კონსტიტუცია, არამედ დამფუძნებელი კრების მიერ 1789 წელს მიღებული ადამიანის
და მოქალაქის უფლებათა დეკლარაცია — ამ რთივე კონსტიტუციის შესავალი.
⁴ „ღვთაური ცეცხლით“ (ფრანგ.).
⁵ „მკვნიცხარე ხელით“ (ფრანგ.).
⁶ კაცი შემთავონებულს, მანჯავაი ცხოვრების მქონე (ფრანგ.).

კათარტის ისტორიისა და ყველა დროის მოღვაწეთა ცდომების გზით — ბაბილონი იხტორიოდან რეკლუციის ისტორიამდე, „თღისხაღის“ დიქციონარსა და მიძღვს წიგნებამდე? სიმამრ უნდა აბოვიკროფოსი სოკოურთა რამდენიმე საღებოა შემოქმედებდას, როგორცა რეპრეზენტატივი და აქნებ ინტერპრისა „სარკველს“, მიღეს „ღღის ხაიხუბმა“, დე გრუსი ან ბაილიშის „ღღის ხაი- დალის წიან“, დე გრუსი (ან კოსილიანის) „ახალწვეულმა“, დაუმრეს „ღღის ხაიხუბმა“ და შიშ- ლის წიგნივლებმა, ქუქილიანმა დაბლობებმა მკვლავითა რამე?

ქართული
ბიბლიოთეკა

ჩვენ კადეც სეკრის კლამარაკეთ იმას მკვლავ, თუ რა არის თითოეული კლამარაკეთი, როგორ უნდა მავადწით ცხოვრებაში რამე ხევეთეს და დავახვევათ, რომ ფერ- ჯერობით ერისა მისამა უნდა გვექონდეს — რაიმე ხაიხუბ, რამე სხეთა მათთვისა გამოვინახოთ, რამაც მოდიანად შევწარიყდით ჩვენს ცხოვრებას.

უცხოებს, თრავე ერთი ახრამ კართ მდორე პუნქტშიც: ყველა — მათგარი ყოველ იმეცა მიხანია, ხოლო ვახარჯევა. მომთქმული მთელი სიცოცხლის მძიმე წრამათ, იოლად მოძო- ებულ წარმატებაზე შეიძლება.

ვინც პატარასნად, პირდაპირად ცხოვრობს, ვინაც სამდვილო ხანწულე უნახავს და ხელის- მოცარვა გამოხედილი, მაგრამ ქედი არ მოუხრილი, მეტად უახობს, ვიდრე ის, ვინაც იღბლია აქვს და ცხოვრებაში მხოლოდ წარმატება მოუბოყვბია.

მაშ იმ ვინ არის, ვინაც ყველაზე ცხადად ვამჩნევთ ანდლებულს ცხოვრებას ნიძანს? ვინა და ის, ვინაც ვხევა ეს სატყეები: „მაიკრაღნო“, მწუსარვა ცხოვრება თვეკნა, იტარჯებით და ნეტარ ხართ, მაიკრაღნო“, ვინც მრისოდეს, მრთმის და სამტკიცის ბეველს აჯარებს.

თუკი ცდილობს, ასეთი იყო, ეს საკეთება. მაშ ჩვენი გზით და „indefessi favente Deo“ წიან ჩავწითთ. სეკა მდელელი უნდა გაჩხვე, ნამდვილი მდელელი, სწორი, კარგი და საბარ- ვებლო რჩეობს სიცემა რომ შეუძლია. ამიტომ აქნებ კარგაც არის, საფუძვლიანო მოწინადე- ბისთვის შედარებით დადი დრო რომ ნაქვს: მოეხსწრებს, რწმენა განხეიმტკაცო, ვიდრე ამ რწმენისა საქადიგებლად მიმიწვევდნენ...

თუ შევეცდებით, უბაიოდ ვიცხოვროთ, თუ მარნათელა ხაღხი ვაქნებთ, — თვით უმძი- მესი მწუსარებას ვამს, ვარდუყვადი სიმწარის და ტკავადის უახხაც კარგად ვაქვებით; იღბით მისამე ტღუნებასაც თავს ვერ დავადწევთ, უხეიროდაც მოვიტყვეთა, მაგრამ კავჯობს, თვე მხურვალე ჭული ნექონდეს, — თუნდ ამის გამო სოფჯერ შეცდომავს ჩავადინოთ, — ვიდრე ვოსკამაშხელდულნი და შეტისმეტად ფრთხილნი ვყოფთ. უნდა გვიყვარდეს, რაც შეამლება მეტად გვიყვარდეს, რამეთუ მალა ქეშმარატი — სიყვარულითა: ვინაც უნდათ, ის ბევრსაც ქსნას, ბევრა რამ მალუმს და სიყვარულთა რაც კეთდება, კარგად ვყოფება. თუ რომელიმე ხაწარმობა თღუნსე გულზე მოგხვედრია, ძაგალითად, მიძღვს „მეტრცლები“, „ტონილი“, „ბულბული“, „შეშოდგომის იმეღები“, აქ ვიდაც მანდულოხანს ვსედაჯ, „სე შეყვარდე ეს უც- ნაურთა ქაღაქი“ და სხვა, — ეს იმატომ, რომ ავტორს შიგ ბული ჩაუქსოვია, უწყინარი, წმინდა ტულით უმუქავია და არაფრის შეღამახუბს არა ცდილა.

ჯობს, ვინც ცოტა იღამარაკოს, მაგრამ სატყეები ახრისის შეპარით, ვიდრე ფუჭად და გრძლად შეტყვევებდეს. ფუჭი ღამარაკა, რამდენადაც იოლია, იმდენადვე უსარგებლოა.

გაცხ ერთგული ხაყვარულით ის უნდა უყვარდეს, რაც ღირსი სიყვარულითა, თავისი ერისობა უმნიშვნელოს, არაურთს მაქსიმს, უღირსს არას შეაღიანს და მალად და გამჭირახობაც თანდათან უფრო შეემატება.

რაც უფრო იდრე დავუჯღვები არჩეულ საქმეს, პროფესიას, რაც იდრე შეამენ ცოტად თუ ბევრად დამოუკავებელი ახროვნებისა და მოქმედების უნარს და რაც მტკიცედ დიდრე ურყვე კანონებს, მათ ურყვესა და მტკიცე ხასიათს გამოიმუზავებ. ამათთან ერთად, რაც მკოს- ლება უნდა ეცადო, ვოსკამრივად არ შეიზღუდო.

ბრუნდა, ვინც იმე აქცევა: რადგან სიცოცხლე მოკლეა და სწრაფწარმავალი. ვინც ერთ ადგილზე ფურს მოიკიდებს და რომელიმე პროყებათს დეუფულება ისე, როგორც ხაწირთა, სხვა რამედაც შეისწავლას, ბევრ სხვა რამეზეც შეუქმნება წარმოუგენა.

სწორად კარგი და ხასარცებლოცაა ხაღხმა ყოფნა, ღამამაქობით ურთიერთობა, სოფჯერ ხუდაც მოყვადესი ვართ ასე ნიგიქეთა: მაგრამ გვეჩნდა, ვაცთა შორის ყველაზე უფრო ნულ- დავჯერებათ მაინც ის არის, ვინაც წყნარად განმარტობითა ურჩევნია თავისი საქმისა ვყოება და შევობრების პატარა წრით ვმავიფადდება.

მაწარუნავაც რომ არა ვტარდეს რა, ვმას დაბრვოდელით არ ვიღობადვებს, თკითადჯერებული

1 უფლის შეწევნით (ღვთაობა)

ნუ ექნები: არ შეიძლება ყოველივეს ერთობ იოლად მოეკიდო. უკანაოლებულეს წრეებში რომ ვტრიალებდეთ, საუკეთესო ხალხში რომ ვიყოთ, საუკეთესო პირობებში, რაღაც თვით-მყოფადი, რაღაც რობინზონ კრუსოსებური, ბუნებრივი მაინც უნდა შევინარჩუნოთ, რამეთუ სხვაგვარად ხაკუთარ თავშივე დავკარგავთ დასაყრდენს. შეინარჩუნე გზნება სულთა, ეკადე, იგი ვერაფერია ვერ ვაგინდლოს! ვინც სიღარიბე თავის ხვედრად მიიწია და შეიკვარა, აუწონავ ხაუნჯებს ცდომს, ცული მისი ხინადისის ხმა კარს არახდროს არ დაეკარგოს, სიღარიბის ხმა იგი შინაგანი — გულის ბოძებულად საუკეთესო საჩუქარია: ვისაც ის ესმის, გულს უგდებს და ემორჩილება, ბოლოს და ბოლოს მისი სახით მეგობარს ბოძებებს და არახდებს არ არის მარტო.

ბედნიერია, ვისაც ღმერთი სწამს — თუნდაც ბევრი ვაი-ვაგლახი გამოიაროს, ბოლოს მაინც ყველა სიძნელეა გადალახეს.

რა გარემოშიც არ უნდა მოხვდეთ, იმაზე კარგი არაფერია, თუ მარად და ყველგან ღმერთზე იფიქრებ და ეცდები, მის შესახებ ბევრი ვაიგო. ამას მიაღწევ, ბიბლიასა და სხვა წიგნებს თუ ხშირად იკითხავ, კარგია, თუ გწამს, რომ ქვეყანაზე ყველაფერა მშვენიერია, უკვლავი, ყოველ ანის წარმოადგენს შეგვიძლია, რამეთუ ეს სამართლურა კარგია, დარჩე წესიერი, მოკრძალებული, გულგუთიანი — თუნდაც დამალვა მოეციოს ამ საყვარელს, რადგან ასე მოქცევა საჭირო ხდება: კარგია, თუკა გეცოდინება — ყიფლოსოფოსთა და ბრძენთათვის ამა ქვეყნისა რაიც საყრდენად დაფარულა, უპოვართა და უსწრაღოთათვის, ქაღვლასა და ბავშვებისთვისა და ბავშვთავე ვახვევია. იმაზე კარგს რას შეიცნობს ვადის გონება, რაიც ღმერთმა თითოეული ჩვენების სულს მიანიჭა — და ჩვენ ვცოცხლობთ, იმედი გვაქვს, გწამს და გვიყვარს. — თუ რა თქმა უნდა, სული ჩვენი უკეთურად არ არის ბრუნვნილი.

აღაძიანს ბევრი რამ სურს — უსახურულობას ესწრაფვის და საკეთილესობას ზილვა სწილია. მართალიც არის, სწორად ექცევა, როცა მცირედს არ აჯერდება და მოსვენების ვერ მოუღობს, ვიდრე სურვილის არ შეისრულეს.

ეს არის გრდო, რაც ყველა კარგ ადამიანს გამოუხატავს საკუთარი უმთქმელობით — ყველას, ვინც სხვებზე დრმად ფიქრობდა, კიდევ უფრო ამადლებულს ესწრაფოდა, მეტს შრომობდა და მეტს უყვარდა. ვინც ცხოვრებას ზღვას უკადურეს უხვერამდე წასწვდა, ამ სიღრმეებს ჩვენც უნდა სავსეყოფოთ, თუკი გავსურს რაზე მოეხედეთოთ და თუ მოგვერ მოყლი დაძე ვიძუბავთ, ვერაფერი კა ვერ დავიჭარეთ, ვეიჯობს, არ შევდრეთ და დილით იხვე ბადე ვავშალოთ.

მოდი, მშვიდად გავწიოთ წინ, დავ: ყოველა ჩვენთაგანი მუდამ სინათლეს ესწრაფოდეს. *sursom en-dehors*, რაკი ვაღიო, რომ იხეტებო: კარს, როგორაც სხვეთა, სოლო სხვეთა იხეთიფენა — როგორიც ჩვენ: და რომ ვაცი ვარგად არის თავისსავე მხვევთა შორას, სწამს, იმელი ბქვს, ყველაფერს იტანს და სულ იმის ცდაშია, რომ არ დაიდუმოს.

ხოლო შენს ჩაკლს, მოდი, გუდთან სუ მიატენ, რამეთუ თვით უსაკლასაც ვაინია ერთი სკლა, რაკი იგი უსაკლავა თუ ვანმეს მკანია, სრულ ხაბრძნეს მახსენა, კარგი იტნება, თუ შელახლა ვახუდელდება *Nous sommes aujourd'hui ce que nous étions hier* კერძოდ, *honnêtes hommes*, მაგრამ ისეთია, ცხოვრების ცეცხლში ვიპოწროთა რომ მადელით, რათა ამ ცეცხლში შინაგანად ვავგიოვროს, რათა მტკიცედ ვადგეთ, რომ არ ვანგეშორდეს, რაიც დვიის მადლით აბიოგებოდე მოგვენისა.

მტანი და ბრიუსელი, ივლისი 1878 — ნოემბერი 1878

ვისენტი: აქრდა, თვისი ცელ-ლონი პრაქტიკულად გამოყენების შე-
საძლებლობა რაც შეიძლება მალე მიხვემოდა ამ სტრვილმა იგი ბრიუს-
სელის მახლობლად, ლავენის სამისიონერო სკოლაში მოყვანა, რომელიც
პასტორ დე იონგეს მიერ იყო დაარსებული და მასწავლებელი ბოკმი-
სელისძეგანცლობდა მაგრამ სამი თვის გამოსაცდელი დროს შემდეგ (1878
წლის 15 აგვისტოდან 15 ნოემბრამდე) იგი იძულებული გახდა, სკოლი-
დან წახულიყო, რადგან, როგორც თანამოწამენა უკონტინენს, ამ ხნის
მანძილზე მან სათანადო მოწილება ვერ გამოიჩინა: ამის შემდეგ საკლ-

1. „განვადილოთ გული სველა“ (ლათ.).

თარი პასუხისმკვებლობით, საკუთარი რისკით სამარცხთ ბელგიის ქვეანხში-
რის მოპოვებას ცენტრში — ბორინაჟში წავიდა სახარების საქართველოდ.

126. ლაკნი. 15 ნოემბერი 1878

გავნახია ხსენებულ ჩანახატს — „შახტისკენ“.

ამ უამრავ საკანთაგან, რაიაც მე აქ ყოყუაღღუ ვხედავ, მან რის ჩახატვა, წყობა, ხან
კიდევ რისა. მინდა ვცადო უცაბედა ჩანახატების ვაკეთება, მაგრამ რაკი შენაძლია ამან
საქმეს მომაცდინოს, ჯობს, ხატვაზე არც ვაფიქრო, მინ რომ მოვედი, მაშინვე უნაყოფო
ლედვზე ქაღაღების ჩაგუჯექი. ლუკა, XIII, 6-9.

მატარა ნახატი — „შახტზე“ — განსაკუთრებულს მართლაც არაფერს წარმოადგენს, მაგრამ
იგი უნებურად ჩავახატე, რადგან შახტებში მომუშავეთ აქ ხშირად ვხედავ, ესენი კი სულ სხვა
მოდგმას ხელხა. მატარა ხახლა ნაპირთან დგას, კაცმა რომ თქვას, ეს შახტისხედა ნაგე-
ბობასზე მომუშავეთ პაწაწინა სამაგიტროს შესვენებასაც, სადაღობისას სამაგიტროსი მუქები
შედიან, რათა ცოტა პური შეჭამონ და თითო ღუდო დააყოფონ.

თავის ჯრთზე ინგლისშიც ცვაღვ ქვეანხშირის მადაროებში მქადაგებლას ადვილი მე-
შოგია, მაგრამ მაშინ ხეში სხონეა უფრად არ იღეს: მითხრეს, ასეთ თანამდებობას ვერ მიაღებ,
თუ თვდასუთას მაინც არ ხარო. შენ კარგად იცი, სახარების, და არა მხოლოდ სახარების,
არამედ მოვედი ხედმით წერაღის ერთ-ერთი მოაგარა ჭეშმარიტება შემდეგია — „და ნათელი
იგი ბეჯახა მინა ხაბს და ბნელი იგი მას ვერ ეწია“. ბნელის დათრგუნეათ ნათელხაკენ.
მამ ეს სჭირდება ეს ნათელი ყველაზე მეტად, ვინ უფრო გრძნობს, ვეღარა უფრო ვან
ადიქვამს? ვაძიოცადლება გვარკვენებს, რომ მათ, ვისაც ბნელში, დედაშიწას მავ წიაღში უხდება
შრომა, — მაგალითად, მადაროელებს, — სახარება დრმად იტაცებთ, სწამთ და ხეფრათ. მამ ისე,
ბელგიის სამხრეთით — ენაში, მონხის მახლობლად, თავის ხაურანგეთის სახდვრამდე და მონხს,
მის გადაღმაც არის მხარე, ბორინაჟს რომ უწოდებენ: მასი თავისებურა მოსახლეობა შედ-
გება ქვეანხშირის ურაცზე მახტებში მომუშავე მადაროელთაგან სხვათა შორის, ერთ პატარა
გვოგრაფიულ ცხოპარში ია, მათზე რა წავიკითხე: „ბორინაჟელები (მონხის დასავლეთით მდებ-
არე მხარის — ბორინაჟის მცხოვრებლები) მარტოოდენ ქვეანხშირის მოპოვებზე მუშაობენ.
გახათვან ჩანახატის წარმოადგენს ეს 300 მ-ის ხიდრმა მწიბქემა მადაროები; სადაც ყო-
ყულ ცახმარე დღეს ეძებო საღამო ხეენი სამხაითისა და პეტროვაცების დაჩხი მშრომელია მო-
სახლეობა. მადაროელი ბორინაჟისთვის დამახასიათებელი, ვაძიოკუთრებული ტიპის ადამიანია:
მასთვის დღის სანათლე არ არსებობს — მისი ხსივებათ შეუძლია მხოლოდ და მხოლოდ კვირა
დღეს დატკბეს. მშუტლავი ღამის სუსტ სინათლენე წელმა მოხრილი, ზოგჯერ დაწოლილიც
იგი ვაწრო ხანგრძობი შრომობს, რათა დედაშიწას წააღს ნახშირი გამოძვლავოს, რაც, რო-
გორც ცნობილია ჩვენთვის, დიდად სახარებელია. სამუშაოზე მას ათასი სიფათი ეღის,
მაგრამ ბეჯაველ მადაროელს ერთი კარგი თვისება აქვს: მიხვეულია ასეთ ცხოვრებას და
როდესაც შახტში ეშვება და ხიბნდება მარტოოდენ ხაეუთარ გუდზე მიმგრებული პაწაწინა
ნათურა უნათება, იგი თავის თავს დმერთს ნიანდობა, დმერთს კი ხედავს მის ღიდ ვაუას და
აუარაუს მახაცა და მის ცოლ-შვილხაც.

მაშახადამე, ბორინაჟი ღებისას სამხრეთით მდებარეობს, ქეის ხამტებლოებთან. აქ რომ
მქადაგებელია წავხუდაყაყი, ხელზე კარგი აქნებოდა. ახ საბა თვე, ბატონმა დე იორიემ და
პასტორმა პიტერსენმა საგამოცდოვ რომ დამითქეეს, თითქმის ვახედა. წმინდა პავლემ ქაღა-
გების დაწვებამდე, სამოცაქულად წახვლამდე და წარმართთა შორის ჩამდილი ღაწაღის გა-
წევაამდე სამი წელი არაბეთში ვახტარა. მეც რომ მქონოდა შესაძლებლობა ასეთ ავგაღზე
სამ წელიწადს ხეძთვას მშვიდად მენუშაყი, მთელი ეს დრო სწავლასა და დავკირგებამი ე-
მეღია, რა თქმა უნდა, როცა აქადან დავბრუნდებოდი, აღმათ ვიტყოდა რამეს, მართლაც
მნიშვნელოვანს, რის მოსმენაც გვირებოდა; ამას ღიდი შორიდების ვლაპარაკის, მაგრამ მეუ-
რა ჩემი ნათქვამის.

თუკი დმერთი ინებებს და ხაცოცხლება მენიხარჩუენს, დაახლოებით თვდათი წლის
ასაკში უკვე შევძლებ, სათანადოდ მომზადებული და გამოცდილებით აღჭურვილი შევედგე
შრომას; ამ დროისათვის ჩემი საქმის ობტარი ვიქნები და საამისოდ უფრო ნების მომწიფე-
ბულიც, ვიდრე ამჟამად.

ჩვენ ამხვე ვაღაპარაყეთ, მაგრამ კიდევ ვამეორებ: ბორინაჟში, საგმათად ბევრი პატარ-
პატარა პროტესტანტული საზოგადოებია და, ცხადია, ხკოლაც. ჩემთვის რომ იქ რამე მვირე
ადგილი მოეცათ? — მე და შენ რომ ვიცანებობდით, აა, ისე მემუშავი, დარბებანსთვის სახა-

რება შექადება, ესე იგი, მათთვის, ვისაც იგი სჭირდება, ვისთვისაც ის განსაკუთრებით ძვირფასია, — და თავისუფალ დროს შეწყვიტოს!

აღბათ ხენ-ვიღმა იქნებოდი, ეს მხარე ერთხელ მეც მოვიარე, რველუ საგუშაგო ვინახულე. სწორედ იქ, სადაც მონ ხენ-უანის გზა იწყება, არის კიდევ ერთი მორცვი — ლხუმბერგი. იქიდან მთელი ქალაქი მოჩანს, მარჯვნივ ხენ-ვილის სასაფლაოა — ვუფრესა და სურათი ჩაფლული.

ცოტახ რომ გაივლი, ფორში მიხვალ. თვალწარმტაცია ადვილია. ბორცვების კალთებზე ძველსძველი სახლებია დგას. ეს სახლები დიუნება შორის მიმობნეულ ქოხებს წააგებს, მოხბოთში რომ ასე ამირად და ასე კარვად ხატავდა. იქ შეიძლება თახსნიარ ნაქმანობას დაკვირვებს ადამიანი: თქვასა და კარტოთელის ამოღებას, თაღვასის პრეპარატის ყველაფერი, თუნდაც ვახშირ მოვროვება, ძალზე დამაზო დასახატია და ბევრი რამით მომხარტრის მაგონებს.

იქ არის რველი, სურათი და უსურგანით შებურული სახლები და ღამაში დუქნები: შენობებს შორის, რომელიც მე თვალმა მომხვლი, ძლოვეთა ფაზრიკის შემატრონის — გერკობტრის სახლს ვიქნებოდა ადგილ-მამული ამ კაცისა ნამდვილი კეთილშობილი სურათია. აქა-იქ მოჩანს ქვის სამტყუდოება, ხაითკონაც ნაჭყუდო, ღრმანაკვადეუდამნეული გზები მოდია, ამ გზებზე ნატრო, წითელდომბოსიანი თეთრი ცხესება და დერჯილითისა მსადაეები შემოგხედებიან. მწვენილებაც არიან, ცხარა რომ მწვენილებს, მაკვამის ქაღებშიც სხვაც, თეთრი ხაზება რომ ასურავთ და აქ ერუს ქაღებს მოგაგონებენ.

ხოცა ადვილია — მაღლობი დიერთა, ამდევანი ადვილები ყველგან შეესხება! — განსაკუთრებით კავრისობინებს, თათქოს შანა ხარ; უცნაურია, დიდი ხნის ნაღობი, რაღაც სამშობლოს მონატრებასავით გრმობა განსდება; მწარეა და ნადვლიანი ეს შეგრძნება, შავრამ თითქოს შინავსად გამხნეებს და ცელს ვმატებს, ვერ გაიგებ, როგორ და რატომ, უხურვიით აგაქება და შრომის წყურვილს კავითრეცებს. ამ დღეს უფრო შორს წავედი, ფორს ვაეცდი და მყელი, სურათი შებურული ეკლესიასიქნ მიმავალ ვზაზე ვადაუხვითე იქ მრავალი ცაცხვა დამხვდა — მყენ რომ ბარტა ცაცხვება ვნახეთ, ამან უფრო ერთმანეთისა ვადაილათოვდა, უფრო ასე ვთქვით, ვატაეური უთრძის ცაცხვები. საბაუღაოსე მამიყელი ჩამოქცეული გზის მხარეს ეს დიდრევილა ხეები და თვანება ჩანდა, არანაკლებ უცნაურია ვიდრე აღმზნებლ დურურში ამოკვეთია კრადიურასე, რომელსაც კრადი, სიყვდილი და ხატანი უწოდია.

ვინახვებს რომლისმე კარლს დოღრის სურათი — „კეთხამანის ბაღი“, უფრო სწორად, ფოტოგრაფია ამ სურათისა? მე ასეა ვნახე — რაღაც არის მახში რემბრანტის. შენ, რა თქმა უნდა, კარვად იცა რემბრანტის სურათის დიდი, უბეში გრადიურა ამივე თებახე, „ბიბლიის კოსიკის წიკალი რომ არის — ავენი და ორი ქალი, როცა მიიხარა, ამ სიუჟეტზე მან კართი სურათი ვნახეთ, მეც გამახსენდა. მე იგი ენახე გამოფენასე, რომელიც მსატრის სიკვდილის შემდეგ მალე მოეწყო და უდავება მთავრევილება მოახდინა.

ო, რამდენი მშვენიერია ნაწარმოები შეუქმნია ბელგონის სულს ვინაც არაფერი დაგიწვიბია, რაც უნახავს, საფიქრალიც არ დიდველ და მარტოობას ვერძადროს იერძიობს.

à Dieu!, თუთ მორადის მაგრიდ ვართმევ სულს, სუდით და გუღათ ვისურვებს სიკვობს და შრომაში წარმატებას. დაე, ცხოვრებაში ბევრი რამ გუნახოს, რაც არახდროს დაგაგავყვლება. ასეთა რამ ჩვენ გვამდიდრებს და მაშინაც კი, როცა გვგონია, სულ ცოტა რამ გავვინათ, მდიდრები ვართ.

ასე როგორმე მოუვსიან შეაერთ, ჩემს საღამო ვაღატეო. გჯეროდება, რომ შეველებურად შენი მოხიყვარულე მია ვარ. — ვ ა ნ ხ ე ნ ტ ი.

წერდი, გამოგზავნა რამდენიმე დღით დაღვეიანე. 15 ნოემბერში გაიარა — ეახ იგი, ის სამი თვე მიიწურა, პასტორ დე იონგესა და მსწიელებელ ბოკოს ვეხოუნრე. თქვებს, რომ არა აქვთ შენობებლობა, მეც იმავე პირობებში დამრთონ ნება აქ სწიკდისა, რაც ვებლვიით მკვიდრ ფლამანდიელს. შეგაძლია ვაკეფთილებს დაესწროთ, — მე და მე, უფახთე, მეტ პრივილეგიას ვერ მომცემენ. ესე იგი, აქ დასარჩენად უფრო მეტია ფულია საჭირო, ვიდრე მე შექნება — ფული მე სომ სულ არა მაქვს. ამიტომ აღბათ ავადვება და პარდაბინ შორანაგში გავემგზავრები. თვინდ თავი დავაღწით და დამ ქალაქში ასე იოლად უკვე აღარ დაკბრუნდება.

1 ნახვამდის (ურაბგ).

ბოროტების წიგნი 1878 — ოქტომბერი 1880

1878 წლის ბოლო თვეები ვინსენტმა პატარა სოფელ მატეოში გაატარა — მადაროელებს ბიბლიას უკითხავდა და ავადმყოფობდა. 1879 წლის იანვარში, როგორც იქნა, ვაშში მჭაღაგებლის სიღვიძლი მიხვდა. იქ საკუთარი სოფლით სხვა მადაროელთა შემზარავი სტრახებით უმჯობესობის არაადინანტრი პირობები, წასტეხნი მონხლარს უბედურების უმჯობესობებს, ეპილეპსიისა და გაფიცვების მოწმე გახდა. დარწმუნდა, რომ სახარების სწავლა ადამიანებს ბევრს არადურს შეულოდა და სიტყვიდან საქმეზე ვადავიდა — ღაჭრილებსა და ავადმყოფებს უნაწილებდა, რაც გააჩნდა: ფილა, ტანსაცმელს, საკუთარი საწოლიც სხვის მისცა; მახტების დიკრეციას ეხვედროდა, მუწებს ექონაცებოდა. ამ საქციელთ უპროვოვილო ვაღიანის უფროსობამ 1879 წლის ივლისში ვინსენტი მჭაღაგებლის თანხმდებობიდან დაიბნოდა მის ცხოვრებაში უმიძიესი დღეები დადგა: ვინსენტი ბორინაში უმჯობესობა, უფროსობა, უმჯობესობა და უმჯობესობა დარჩა. თვით წაქსუბა, რადგან მუწიანობა უწოდეს; ეჩხუბა ძმისა, ორივე მხარის შერეების რომ შეეცადა. 1879 წლის ოქტომბერში, მძაფრა სულუქის ქრონიკას იროს, მიძრწვრა თვითთანაც შეწყვიტა და ცხრა თვის შემდეგ — 1880 წლის ივლისშიდა შეატყობინა თავისი ამბავი. ბორინაში ავტობილი ვინსენტი სულ მძვინვარეობდა აქცია. მძაფრად გახდომის სულა ვიღი გაუჩინდა და ეს უფროელი თანდათანობით გაუძლიერდა. ბევრს ხატავდა, ხატავდა ხატურას, იღვწავდა ხატებს, ბევრს ამ პერიოდის წამოშედეგების უმჯობესობა დადიოდა.

127. პტა ვანი, 26 დეკემბერი, 1878 ბორინაში, ენო.

შენთვის უთუოდ გახატების — ბორინაში ადამიანი ბუნების მსგავსს ვერაფერა ნახავს; აქ იხილ კი არ იცვას, მურათი რა არის, ამიტომ, ცხადია, რაც ბრალეულიდან წამოვადი, ხელოვნებათაში წიმი ხაერთი მქონობა, იხეთი აღმრიფერა მინახავს. მაგრამ ეს ნახარე მანდ დიდზე დამანია, თავისებური, თითქოს, — როგორ ვთქვა, — ღმარაკობს ვეღაფერა, უკავალფერს თავისი ხანითი აქვს, ზურათობანია, კოლორიტული.

შობის წინ რომ ჩამოზრული დღეები იყო, სოფელი მოყვდა. მეიხაფი პრეიგელ უფროსის, სხვათა და სხვათა — შუა საუკუნეების დროინდელ მხატვართა სამუშევრებს დავმხვავს, მათ წამოშეგრებს, ვახაც შევძლო, აგრესიულ დამოუკიდებლად ვადნოეცა წითლის და მწვანის, შავის და თეთრის თავისებური ეფექტები. აქ კოლორის ვეღაფერი ტვიპი მარისის, ან ვთქვას, აღმზრესტი დიურერის ბურათებს გახატვის. შუახვდება დარტაფი — ეკლიანი ბურქნარითა და დადრეცადი, უცხოური ფეხგების მქონე სეზერი სეებათ გადაბურული და თვალწინ აღმზრესტი დიურერის ვრავაურის — „რანდისა და სიკვდილის“ ესა დავიდევა.

ამ დღეებში კარგი იყო ხადამოს ბინდში ქათქათა თოვლზე მახტებიდან მოზრუნებული მუშების ურება. დედამიწის წილიდან დღის სინათლესე დაზრუნებულნი ოხინი იხე შავები ჩანას, ბურნის მწმენდავები გეგონებთან. უმეტესად ბაწაწინა ხახლები აქვთ — უფრო სწორი იქნებოდა, თუ ვიტყოდი — ქოხები-მეთქი. ეს ხახლები ტყეში, ბორცვების კალთებზე და დარტაფებშია გაფანტული. აქა-აქ მთიანს ხავსიანი ხახურაფება; ხადამოთობით ბაწა დამზრუნისა აღერხაანად გამოკრთის სინათლე. ბაღები, მინდვრები, ნახნაფებო — მყენია, მრავალტვიპი მუსხარნი ან ბურქნარი რომ ავლია ირგვლივ. ბოლო პოლანდიაში მკაფული ტორიფები — აქ ვადლიანა, წავი სხლტეგებით მოუღობავთ. თოვლის უონზე ეს კოლორის თვით ქადაღანზე გამხრულ მწიფებს პავს — სახარების კამადონები ვავახებხედა.

ქადავება აქ შე ვივე რამდენჯერმე წაეკეთისე — ხაკახვებოდ რეღაგაური ვრებებისთვის მოწყობილ დიდ შენობაშიც და საუბრებზეც, რომელიც ხადამოთობით მუშათა ბინებში ამართება; უფრო სწორი იქნებოდა, თუ ამ საუბრებს ნაბღის კითხვას უწოდებდით. სავსე რომ უკვე არა ვთქვათ რა, მე მათ ურამზე მდოგვის მარცვლია, უნაყოფო დედეისა და პრმაღობილის იგაფება. შობის ვა, ცხადია, ბეთლემის ბაგენსა და აქვეყნად მშვიდობის მოუწახვევსე.

ბოლოთ და გუდათ მახარული ვიქნებოდი, თუკი დღისა ბებით აქაურობას შეერხებოდა. ირგვლივ ვეღაფან უხარამხარი მიღებია, ბოლო მახტების შესახდედეღთან ნახარის მიუ-

ბ. კინზაგის როლისზე პოსტომის დიდი ნახატი — „შაფონტენი“? ხასიათს ექაური გეოგრაფიკის ნახატი კარგად ვადმოხვედრები. იდონდ აქ სულ ქვანახშირის მახტებაა, ისევე უნდა ჩრდილოეთში ქვანახშირს იღებენ, შაფონტენში კი — მადანს.

1934 წლის 15 მაისი

წინას ვიწყებ არცაუ ახე დიდი ხალხით, რადგან მრავალი მიხეზატი ქვემოთ მისა, შენთვის აღარ მომიწერია.

შენ წემოვას თითქოს უცხო ვახდა, როგორც მე — შენთვის, თანაც იქნებ უფრო მეტად ვაღრე მე უფრო; ალბათ ავობებს, წყრილებაც აღარ მომიწერათ ერთმეთრეს, ვალდებულ ვარ, იმულებული, თორემ ახლაც არ მომიწერიდი, შენ მაძულე, დიხს, თვინე მე.

ეტენში მოხსრებს, თურმე თრმოცდაათი ურბანი გამოვიგზავნე, ავადე ის ფულა — რა თქმა უნდა, უფროდ იყოლე. რა თქმა უნდა, ეს ჩემთვის ერთობ მწარე იყო, მაგრამ ჩიხში ვარ მომწყდებული, გზა-კვილა მთლად ამერია და ხსენა გამოსხივლი აღარა მაქვს...

გაიგებდა — კვლავ ბორხისებს დიუბრუნდა. მამა ცვალობდა, ხაღმე, ეტენის ახლომხლო დიუბრეებინე. მაგრამ მე ვთქვი, „არა“ — მეთქი და ვფიქრობ, ხსორადაც მოვიქცევი. უნებურად თჯახისთვის რაღაც ხაეჭკო მარად ვიქცევი, ამის შემდეგ აბა, როგორ წვამლება, ვინმეს რამეში გამოვადგე?

ამიტომ, ვფიქრობ, კვლავაც კარგი ის იქნება, ვეფლავე ქვემოთის ამის ვახად, თუ წავალ და შორის დიხსები, თითქოს არც კი ვარსებობდე...

მაინცდამაინც დაღივებული ვარც არა ვარ; სამწუხაროდ, შემადლია, უფუნური საქციელი ჩავიდავთ, რასაც მე რე მწარედ ვხსობ სექციონს და უდამრავლავ მეტაბოტი აქარება მწვერვალი და აქ, ხაღმე მოვალე, მოთმენა დიხს, სწორად ვერ ვითმენ, თუმცა, მეტი ახრით, ინტელექტური შეცდომებისგან არც სხვა არას დახვეწული.

მაგრამ რაკა ეს ახე, რა უნდა ვქნა, თორე ხაღმე, და არაფრის მაქვს ვეცად ჩავთვალთ? არა მეთხია, უბრალოდ უნდა შევცვალო, ხემა ენებები ისევე სახიკეთოდ გამოვიყენო. ერთ მაგალითს დავისახებ — წიგნი რაღაც საოცარი ძალით მისადავს, სულ აწვდა მარად, სულ კახებუ მარად, ისე მანდა, როგორც, თუ ენებებს — კაცს მომივლავ არ მომიწერდეს, შენ შევამდლი ამის ნახება, ხსენა კარემაში, ხელთკვების ნიმუშების, ხურდაების კარემაში როცა ვიყავი, კარგად იცა, რა გამოსავალი, რა ეტყულებით მივევარდა ეს ხურდაები, ეს ხელთკვება, ამ სიყვარულს ახლაც არ ვხანობ და ხამსობდობსგან მაშორებულს ხემა ქვეყანა სწორედ იმატომ მქნატრება, რომ ხურდაების ქვეყანაა.

იქნებ ვახსოვს, რა კარგად ვიცოდა (და მყოფობდა, ახლაც ვიცი), რა წარმოადგენს რემონტანტი, ვიდე დიუბრე, დილაკრუა, მოვლი ან მ. ნიროსი, ძალია აღარ მაქვს ეს კარემა, დე, ახე იყო, მაგრამ არაუბობს კიდევ რაღაც, რისთვისაც სულს ვწოდებენ და ამბობენ, რომ ეს არ კვდება, მარად ცოცხლობს და მარად ებიებს, მარად, მარად და კიდევ მარად, ესე იყო, სამშობლოს დარდა ვერ მომიწერია, ვიფიქრე, რომ „კვლავანია მამული და ხამსობდლი“ — მეთქი. ხასოწარკვამობს არ შეუუბრუნებ, ხემა ხაღმოდ ისევე ქმედითი ხევა მაქანხიე, თჯი მქარდა მოქმედების შესადლებლობა, ხსენა ხატყენით რომ ვთქვათ — იმედობი, მაძიებელი, მაისახწრაფული ხევა ვარსიე ხედას ჟუბჭარს, მაძიება და უხამვედობს, რე თუ ისე ხაფუსკლიანად შევისწავლე ის წიგნები, რაც ხელთ მქონდა, მაგალითად, მაილია, მიშლევა „ხაფრანგეთის რეკოლუციონ“, მარტან საბთარის მექსიკონი, სივი რომ ვაქტობრ მიუვთხია და დიუხსხისე, მაგრამ სტოუ; სულ ახლამანს კი ვსვლიე და ზოგა დეტარი — უფრო დაბლი რახება კლანკოსები — დიოტატატები, თურცა „ბეცარნი“, ხომ იცი, ვინაც მოხსენებ ახე „ბეცარნი“ ახტატებდა მაღალი და ვახსრადიუხს!

მაგრამ ახ, ვინც ამდევარი ამბემათი კატაციებული სხვება მახდახან არ ხამსოვნიხი, shocking-ად თვლიას, ასიც თვისდაუნებურად ცოტად თუ მეგრად სეოთავს სიღმე ვარკვეული ხაღმალურა ფორმებისა, ადამებისა და ხეყვების წარამე.

დასერწობენ, ხაწყეხია, მოუფერ რომ ამის ხსენობრად ვაიგებეს! მაგალითად, შენ კარგად იცა — მანარად მარადღე დიუბრეად ხაქმულს მსკობენ, ვადაინებს, ეს თჯი ახეც უნდა ვადარა — ეს shocking-ია, მაგრამ ვაილე, ამის მარეხი უფულობა და ვაქანრეკა, უფუნებობა, ხამსხელა უაუნებობა, თუმცა უფროთ ტანსაცვლად სინდავან თითქოს კარგად არის იგი ხელს უწყობს კანმარტობებს, ეს კი უთუოდ სავარია, თუ ვინდა, რომ რაც ვიტყვება, მახ თანავ მაინც ხერითხულია მიყვადი.

1 შემოცხვეხელი (ინგლ.)

მკვლევარად, უადრესად მარტინო, ადამიანის მკვლელობა შეასწავლოს. იმეათად მოამბებზეა ისეთი ვაძიე, რაღაც მანტა არ უნდადეს მათა შესწავლა, არა ამის გაცემა მანტა, არ არის შედეგად; მე კი უნდა იმისი არაფერი გამოვიყენო. მაგრამ კატაქუმს ეს ვაყუდლავ, რაღაც ანაღ გამოვიყენებ და შენ იცნებობ, ასროვნებ, ფაქრობ. აი, მალე სურათი წელი მიტრულდება. — ხუხტი ციფრის დამახველებია. ხელა ვერ შევძლებ, — უადგალოდ ვარ, აქეთ-მკითხველზე. ალბათ ნეტყვი: „აჰა და ამ დროს შემიძნე მოსწეო, მარტო, დაიბრძოე, დაჯიჯიჯიჯი. მერედა, ეს მართალია? დიას, ღვება-პურს სასდისან თავად უმოუდობდი, ხან ნევობრება მიწყალობებდნენ; როგორც შემეძლო, ასე ვცხოვრობდი, ძლივინდობით ვამქონდა თავი; როგორც მომხვედბოდა, ისე ვაყავი; სწორია, ბევრის ნდობა დავკარგე; სადღალოა ჩემი დღევანდელი უინანსური მდგომარეობა და მომხვედლავ ამასუ კარეს არას მიქადის; სწორია, შემეძლო, თავი სპეციალად მერეცხებინა, უმეტესი დრო ღვებაპურს მოყნებუ დავკარგე; ასეც სწორია, რომ სწავლას ზაქმე ძალზე ცუდად მიქეს, უსუგამოდ; ამასუ უფრო მეტი ძველია ვიდრე მიქეს, ვიდრე გამოჩნია. მაგრამ განა ეს ვოველივე ამის ნიშნავს, რომ მოვეცი და არაფერს ვაკეთებ?

ოქნებ მკითხეთ: „რატომ იმ გზის არ ვაყვები, რაზეც ხსენებთ ადრევეს — სპეციალური გინათლება რაღა არ იხურავთ?“ ვიძახებებ — ეს მეტიხმეტად ძვირი იყო და სხვათა მონის, არც იმანე უკეთესი. რაც მე თავად ბიბლიე, მაგრამ ხელა წინ უნდა წავიდე; თუ არაფერს ვაგვიკეთებ, თუ არ ვიხრავდა, თუ ძალებს არ შევკავებდი, — ვიქ ჩემდა, დადარბული ვარ!

ასეთიი ხელა ასრია, წინ, და ხუფ წინ — მთავარი ეს არის. „მანტა რა, როგორია ხეობლოდ მენა მანანა?“ — იკითხავ შენ, ეს მანანა მომხვედლია ვიარკვევა, თანდათანობით, მაგრამ მკაფიოდ გემონხდება. ჩინახტი რომ ეგებახედ და ესკიზი სურათად მხოლოდ მანა შემდეგ ვიდეიქცევა, როცა უფრო სერიოზულ შრომას დაიწყებ, მენს თავდაპირველ ვარ ბუნდოვან, წამიერ და ვაურკვეველ აზრს ვადრბაკებ და დაბნულბებ.

სახარებონს მახურთა საქმეც მწიკედ ასეა, როგორც მხოტურებს, დროსამწიკედ უკეთესური სკოლა; ასე როგორც იც-იქაც არის და ეს სკოლა სიმართლად თუ დეხიბტურია, უფრო სახიზდარს ვადარაფერს წარმოადგენს, ერთი სიტყვით, უამკლობა იქაც სუფავს, ვულის ვატეისა იქაც ასევე ბუნებრივია, აქაც ბევრია ცრურწმენისა და პირობითობის ვიქმანმა მყოფა იდამიანი, რომელაც საჭმებს მითავეობს, ყველა ადგაღი ბელს უპყრად და ანტრივეების ესუფი ვაუბამბ, რათა თავის დავებებულ ხელს მხარი მიხცეს, ათლა სხვები ჩინოიბროს.

მათი დებრთი, როგორც ღმერთი შექამბირია ღოთი, ფადსტიფისა, ყაღესის უკუღმი მარია, „the inside of a church“, ამ ჭეშმარიტად ევანგელიკურ ხუბექტებს ვარემობითა უცნაური დამთხვევის გამო (ამას თავადვე ვაიკვარვებდნენ, ადამიანური გრძნობები რომ მათთვის უცნოს არ ყოფილიყო) სუფიერა ანბების ნიშნით ისეთავე მოზიციე უკავითა, როგორც წემონახსენებ ღოთს; ამიტომ ამელი არ უნდა ვქონდეს, რომ ოღეხმე მათა საბრძავე სათუფ-მჭერუტელობით შეიცვლება.

იმითავია, ვინც არ ვთანხმება ეველაფერ ამას, აღმფოთებას ვინოთქვამს და პროტესტს აცხადებს, საქმის ასეთ ფითარებას ცუდის მეტი არა მოიქვს-რა. მე კი პეტრეს ვცემ მხოლოდ ასეთ ავადეშიკოსთ, მათ რომ არ შევანან, ასეთები კი ცოტანი არიან, ბევრიც ცოტანი, ვიდრე ერთი ნებეღვით ვკვთნია. მე რომ იმეამად უადგალოდ ვარ, წლებს მინძილზე რომ ასე ვაყავი, ამას ერთ ერთა მახეზთაგანი უბრალოდ ის არის, რომ ხაყხებით ხნეა აზრება მიქეა, ვადრე აი, ამ პეტრეებს, რომლებიც ადგაღს იმთა აძლევენ, ვინც ასე ფაქრობს, იყო ასროვნება, როგორც ისანი, სექსე მართო ჩემს ტანაიცბელს როდი ვებება, რას გამოც მე ასე მძარად ავადოსაქცურად მხაკვალურობდნენ; დამოუერე ეს ბევრად უფრო სერათსული სავითხია.

რატომ ვწერ ათლა ყველაფერ ამას? იმიტომ არა, რომ ვიწუწუნო ანდა თავა ვავამართლო, თუმც შენაძლოა, ასე თუ ასე დამნამაყვე ვარ... უბრალოდ, აი, რა მინდა ვათხრა: მარტან ხაფხულს, აქ რომ იყავი და ჩვენს ბრისი მიტოვებულ მადარბოთან — „ჯადოქართან“ ვსეიარნობ-ღოთ, ვამბახენე, ჩვენ ვართხელ ასე მკულ არსითან და რეისევიკას წიხქვილებთანაც ვსეიარნობ-ღოთ. „მამი მ ბეერ რაქეს ერთია რად ვფაქრობდიოთ, — მათხრა მე, — მეს ნემდეგ კი ვამო-აღვებე, ანდა იყოთი აღარა ხარა“.

მამ ავითარა რაღად ასე არ არის: მკაცვლი მარტათოდენ სქენი ცხოვრება — მამან ასე არ მარტადა, არც სიმთავლი მერეცხებოდა ასე დუბქირა; რაც ნევხება ჩემს მანანან მეს, ასრავლებს და ხედვას მოტრახს, არ შეცვლიდა, იგივე დარჩა, და თუ ცვლილება მანტა მოხდა, მხოლოდ ამ შრომე, რომ ნემს ასროვნებას უფრო მეტი ხედრმე მიქცა, ანდა უფრო მწიანს და მიყვარს, ვადრე უწინ.

მაგრამ სწორია არ იხება, თუ ჩქედან დაბაკენი, რომ მკვლევართად რემბრანდტა, მალე და-

ლაკრუა ან რომელაშე სხვა მსატიარა ახლა ნაკლებად აღმაერთოეანებს, პირიქით! თღონჯ იცი, რა? ქვეყანაზე ზეერი რამ არის, რაც უნდა გწამდეს, უნდა გიყვარდეს: შექსპირს აქვს თითქოს რაღაც რემბრანდტის, მიშლეს — კორეჯოსი, ვიქტორ მალეოს — დელაკრუასი, საჩაქრებს კი — რემბრანდტისა ანდა რემბრანდტს — ხასარებისა, — როგორც სოჭონს, ისე აფიქრე, ეს კრთი და იგივეა, ამ პარობით, რომ, ვისაც ყურები გააჩნია, არ შეეცდება, დაამახანჯოს მარცხისა, რაც ვაიგონა და შედარების მასშტაბებში — რომლის მიზანი შესადარებელუ კარგად დასახურების დამცირება სულაც არ არის, — შესწორებას შეატანს კადვც. კარგად და მარისას ანდა მილესა, მარცხ სტოუს კი — არი შეტერას.

ამგვარად, თუკი შეგიძლია, მიუტეგო ხურათებით გატაცებულ ადამიანს, დამაჯერე, რომ წიგნების საყვარულა ისეთივე საღმრთო საქმეა, როგორც რემბრანდტის საყვარული: შე ისიც კი მკონია, რომ ეს არა მშხავი ერთმანეთს ავსებს...

მალიან მიყვარს ფამრიცაუხის მამაკაცის ერთი პორტრეტი, რომელიც მარტუკის მუსეუმში ჩვენ ერთხელ დიდხანს ვათვალიერეთ. მოდა, მასზე ნაკლებ არ შეყვარს რამარდ კარტონიც დოკუნას: წიგნიდან — აგა 1793 წლის მარისა და ლონდონში დაწერილია. მიქელანჯელო, მენტოს ჩამომუთვალა განათორად მამხადველი ხასუები აფრთვე სხვა წიგნებიდანაც, რომელთა შორის უცნაური მსგაესებაა. და შე ფდაქროზ, რომ კენტა შექსპირის „მეფე ღირსა“ არანაკლებ კეთილშობილი, არანაკლებ მნიშვნელოვანი მერხონაეია, ვიდრე თომას დე კვისურის ფიგურება, თუმიც კენტა და მეფე ღირი, რა თქმა უნდა, ცაცაღებთ აღრე ცხოვრობდენ. მაგრამ წერილმანება, მთლი, თაეი დებანებთ. დმერით, შექსპირი რა კარგად ვინთან ხახავ, სად ხახავ ამდენ იღუმადლებს! მახი ხატყვა და წერას მანერი მდელვარებიანგან ხართოლებულ ფუნჯს რით ჩამორჩება! თუმც კათხვასაც სწავლა უნდა, როგორც დანავეს, როგორც ცხოვრებას.

მამ სუ აფიქრებ, თითქოს რაიმე უარყოფდე — ურწმუნობას მიუხედავად მაინც ერთგვარად მოწმუნე ვარ: თუმიც შევიცვალე, მაინც იაეე ისეთი დავრჩი, ერთი რამ მტან ჯაქ: რას მიტნება ექსებში, იუკაყვარდერს ღმმხსურე, თუ სასარგებლო ვარადეკა კარგად თუ? შევძლებ კი მამის მოვლეს, რასაც არსაც ჩაწვდომას და მათ შესახებ ჩემი ცოდნის კიდევ უფრო გაღრმავებას? ამისე ფიქრი არ მახვენებს; თანაც ვგრძნობ, რომ ვატარებთა მიუხრუქი რაჭერს და ვახაქენი არსითა მიქვს — ზეერი რამ, რაც უხათოთე საჭირთა, მიუწვდომელი რებე მემთვისა და ამიტომ ამათუ ამ საქმიანობას მოწვევტილი ვარ, ყოველთე ამის გამო უსტრირად წადეული გამტრობს, გრძნობ, რომ ვუღმა ნაკლებად ნადელა, სეჩათბული გრძნობებია, შეკობრობის და საყვარულთა, ხიცარიული გამუფებულა: საშიხელი სახტმარყვეთი გუფადება, რომელიც მენს ხნობნოე მალის არირად ექცევა გატენება, თითქოს ზედა ვახს უღობავს მენა უცნაურ ამტანქტურ სწრაფებს საყვარულთკენ და ველაფერა შეგბულდებია, აი, მამის კი ვუღმა კარგად, „უყვალა, უარყოფე, ვარდმდელი“ რა გაემყობა! რაც მავსით სულა, არ შეიძლება, გარტაც არ გამოადწიოს, აღმითან სულში ცეცხლი უგარეობებს, მავ რამ არავის, არავს არ პურა მახითს გაღობება: გამდელდებში სავდამურიდან ამბოხული კვამლის გარდა ვერან ამჩნევენ და კვლაც თივას გზას მოუწყებთან.

რა უნდა ქნა? დამარხო სულში ეს ცეცხლი და მოთმინებთი — თან ხათვარი მოუთმენლობით — დაულოლო ვალს რთდესაც ვინმე მოვა და მემს კვრია მიუღება? მოთმურებში კი იცი დარჩენას? დაე, ვისაც დმერთის ხეურა, დამცადოს, როცა იტნება, ეს ვინა მივა... რაც თავში მომდის, ყველაფერს ვწერ, ვადაკითხვანაც აღარ ეფაქრობ, მტრისქტად ვივამირებია, სულ პატარა რამეში მაინც თუ უხატმურად არ ჩამთვლიდი.

იცი, არიან ჩვეულებრივი უსაქმურება — უბრლოდ, მხოლოდ უსაქმურება სხვა არაფერი მავრამ არან საბინდისბირა სიხათის უსაქმურებთე, მიწველთაგან ხეესებით რომ გრახგადებთან.

საყვართის უსაქმურობა სიხარმაეის, ურკობყოფობის, მახი მდამელი მუნების ბრალი: თუ ვართ, ჩამთვალე ასეთ უსაქმურად.

არაან სხვაგვარი უსაქმურება, უსაქმურება — უნებურად: მათ მოტმედებას წყურვილი ასრჩობთ, მავრამ არაფერს აკეთებენ, რადგან არა ექვთ მოტმედების შესაძლებლობა, რადგან ვადვას თათქოს ცაცეა მოუქწყვთევათ: რადგან ის არ აქვთ, რის გარემულ ნადოფერად ვერ იბრომებენ, რადგან მახინ ასეთ ყოფაში გარენობათა საბედისწერო დამთხვევის ნამო ჩაცვიანულან, ასეთმა პაღსმა მოყვარ არც იციბ, რა შეუძლია, ინსტიტუტურად კი აი, რას გრძნობს: რადვადში ნეც ვერკევიარ, არსებობას უფლება შეე მქვს! ვიცი, რადმიც, სხვაგა-

რა ვიყო! მამ მათხარიო, რა შემიძლია — რა ხარვეზობის მოტანა და რას ზამსახურს ვიქცეო, ჩემში რაღაც არის, მაგრამ რა, მითხარიო რა?”

ეს უხატურთა ხუდ სხვაგვარი სისუბაა. თუკი ვინღა, შევიძლია, ამით რაღაცს ვიქცეოთ.

გაღიანა მომწოდებულ ფრანგულს ვაზიფხულზე მშვენიერად ეხმაო, რაღაცაა ეს ზამსახური; მოვენიერად ურძობს — რაღაც უნდა ქნას, მაგრამ ვერაფერა ვერ აკეთებს და არც იცის, კერძოდ, რა უნდა გააკეთოს. ჯერ ვერაფრის გახსენებას ვერ ახერხებს, შემდეგ თითქოს ბუნდოვანი წარმოდგენები გაუჩნდება და თავისთვის უიქრობს: „სხვები ბუდეებს იკეთებენ, კვერცხებს ატანენ, ბარტყებს ხეკონ“ და გაღიანს კვლავს აწყდება, მაგრამ გაღიანს რას დააკლებს და ფრინველი ტკივილისაგან ჩაუთხუ ცდება.

რა არის ეს ყოველივე — ფანტაზია, გამოჩინება? არა მგონია. და იი, ძაღვი საკუთარ თავს შეეკათხები: „ვიდრემდე, უფალო! ნუთუ დიახანა გავრძელდებ ამეთი ყოფა? სამუდამოდ, სუკუნოდ ასე იქნება?“

იცი, ეს ციხე რას შეუძლია დომსხერაობა? — ნებისმიერ გრძობას — ღრმას და ხერათხულს, მეგობრობას, მშობას, სიყვარულს. იი, ძაღა უზენაესი, ყოველისშემძლე ჯადო-თილას-მა, საპყრობილეს კარს რომ გაგვიღებს. ის, ვინც ამას მოკლებულია, ცოცხალთა შორის არ ჩაითვლება... ხოლო იქ, სადაც სიყვარულაა, სიცოცხლე ხელახლა ივიდება ფეხს.

ბ რ ი უ ს ე ლ ი. ოქტომბერი 1880 — აპრილი 1881

ვიმეცნება საბოლოოდ გადაწყვიტა — მხატვარი უნდა გამხდარიყო და იმ იმედით, რომ მასწავლებელს იშოვებდა, ბრიუსელში გაემგზავრა. 1880-1881 წლის ზამთარში ახალგაზრდა პოლანდიელ მხატვარ ანტონ ვან რაპარდთან შეშობდა, რომელიც მან თვოს რეკომენდაციით გაიცნო.

142. ბრიუსელი, 2 აპრილი 1881.

მამსგან შევიტყვე: თურმე უკვე დიდი ხანია, ჩემს უკითხავად ფულს მიგზიანობი, რითაც ძაღიან დამეზმარე — თავი ამან კანკატანინა. გულითადი ძაღლობა უნდა გადაგიხადო: იცოდე, ხანჩეზლად არ გაგახდება. ასე ხელობას შეეახწაველი და თუმც, ცხადია, ჯერ ვაგმდიდრდება, წილს მოვიმადრებ, შეკვეთებს მაგილებ და, ამგვარად, თვეში ას ფრანკა მანც გამოვი — იმ მინამუშს, უროძელსოდუც არსებობა არ შეიძლება.

უფრო იაფად, ვიდრე ცტენში, ვკონებ, ზაფხულს სხვაგან ვერხად გაეატარებ: იქ დასახატა ბეჭრა რამ არის, თუ ჩემი ასრა მოვეწონება, შევიძლია, მამას მისწერო; რაც შეელება ჩაქმასა და ასეთ ამსებს, მზად ვარ, ჩვენებს ყველაფერი დაგუჯერო — ზომ შევიძლება. იქ ამ ზაფხულს კ. მ.-ს კვლავ შევხვდე.

როგორც ვიცი, ჩემი მასკლას წინააღმდეგა მანც და მანც არაფერ არის. მან თუ ვარეო კი ჩემს შეახებნ ათახგვარი ხჯა-ბაბი შეუდამ იქნებო, ხან ამას იტყვიან, ხან ამას — ხუდ ერთმანეთას საწინააღმდეგობას.

მე ამის გამო არაფერ არ ვსაყვედურობ, რამეთუ მხატვრის საქციელი ბეჭრს, ცხადია, არ ჯიჯებო. მას, ვინც დასახატად ვარგ იდვილებს ან ტიპებს ესებს და ამის გამო ცხვირს ხად არ ელოფს, სად არ დაქერება, — სხვები რომ არც კი შეამჩნევენ და უყურადღებოდ ჩაუვლიან, — წერილმანს სალხა ეჭვით უყურებს, ჰგონიათ, თითქოს ამ ადამიანს გულში რაღაც ცუდა უდგება და ითახი სისაძაველე ვანუზრახავს. თუმც, რა თქმა უნდა, ასეთი რამ მეს აზრადაც არ მოსვლია.

ვლესი რომ ხვდავს, მთელა საათი ბეჭერი სის წინ როგორ ვხივარ და მისი ტანას დახატვას ვცდილობ, ფაქრობს, ჭკუაზე შეშლილბო და, ცხადია, დამცინის, ახალგაზრდა მანდილსანა, მარს რომ იბრუნებს — მუშახა და მის დაკერებულ, გაქონად, ვაბოხად, ჭუჭყიან სამოსსა არ შეეხედოთ, რა თქმა უნდა, ვერ ვაიგებს, ბორინაეში ანდა შეხატში რითეის მიუდიყარ, და მხატვრის ხანგრევში რას დავეებ. მხაც, ცხადია, ვიფა ეგონივარ. მაგრამ ჩემთვის — ხუდ ერთია, ისინი ჩემსე რას იფაერებენ, თუკი შენ, ბატონი თერხტეხი, კ. მ., მამა, სავანი და სხვანი, ვისთანაც რაიმე ხერათო მაქვს, ჩემს სიგივეს არ დაიჯერებთ, ტყუილდობნადოდ არ გაიქიცხადო და ასე იტყვიან: „შენა საქმე ამას მოითხოვს, გვენის, ასე რატომ იტყვი და არა სხვანაირად“.

მამ, ვამბობ: მნიშვნელოვანი მახასიათებელია, ეტყენსი ან პაიგაში რომ არ წავსვდეთ. მშვერდად არ მამებს, — თუნდაც სოციალური უტანს ან რამეღამე მანდადღოსათვის ვამბობთ.

30650. აპრილი 1881 — დეკემბერი 1881
გონივრული

1881 წლის წიგნული და შენობდგომა ვინსენტმა ეტენში, მშობლებთან და ახლობლებთან ვაატარა. იმეც ბევრთად განაგრძობდა ნახატებზე მუშაობა, მაგრამ ახალმა, ეფლავ უიღბლო საყვარულმა (ამჯერად თავისი დედაშვილი, ანაღვარა გერევი კვი უთაი შეუყვარდა) — კალიპოტიდან სკიპოტ ხნით ამოვიდო. მამამისთან ჩხუბის შემდეგ — ვინსენტის გონზე მოყვანა რომ შეეცადა, — ეტენში დარბენა უკვე აღარ შეძლებოდა, ამიტომ იგი 1881 წლის დეკემბერში ბოლოს პაიგაში ვამბეზავდა.

ეტენში ვინსენტმა 50 ნახატი შექმნა (მამის პორტრეტი, მოყვარულის დიპურის რამდენიმე ნახატი, ეანრელო "სენენა, ჰეიზაყევი). წლის ბოლოს პირველად აქვე სცადა ზეთის საღებავებით ნუშობავ (ნატურმოტო — „კაბა ლუდი“, დეკემბერი 1881 წ.).

152.

თავდაპირველად ნატურა მხატვარს არახდრთა არ ემორჩილება. მაგრამ ვინც ხატებს სერიოზულად მოეკიდება, ეს ვერ დაიბნევა, მიზანით, მხოლოდ ხაზრმოვლად წაქეზებს. არსებობს იქნება და ნახდვილ მხატვარს ერთმანეთსთან ვერ ვაიბივ. ცხადია, ბუნებ intangible¹, მაგრამ როგორმე უნდა მქონდეს და ხელს ნახდვით, თანაც მტკიცედ, მკრძალ ნახდვით. როცა ანე შეებმება და მოღრვეს, მორჩილი და დაძვოლი ხდება. ვერ ვატყვი, ეს უკვე შეეძლება-მეთქი — ახეთი რომ თავში ახრად ევალახე ნახდვს მე მომიკო, — მაგრამ ხატის წინ სულს ვხაზვი. ნატურასთან ერთმანეთს ხანდახან ამათ მოვავისებს, რხაც შექმნილი „Taming of the screw“² (ესე იგი, სავსაუტით რომ ვაიტან შენსას *bangré et malgré*³) უწოდებს. ბევრ ნაკისში, — ხატებში კი განსაკუთრებით. — მე მამანია, რომ *serrer de pres vaut mieux que bâcher*⁴.

რაც დრო ვადას, უფრო ვწმუნდება — ვწმუნებას ხატო კარგი ხატეა, ბეაზაყნე მუშობამაც ვახმარება. თუ ტირიფს ხატავ როგორც ცოცხალს, ცოცხალ არაემბს, — ბოლოს და ბოლოს, ეს ანეც არახ, — ვარემო უკვე თავისთავად დაიბატუნა; ოდონდ მთელი ეურადღება ამ ხეზე უნდა ვამბევილო და არ ვაიბო, — უნდა ეიბო, ვადრე ხატოცხლის ნიშანწყალი დავტოვებ.

154. ეტენი, 7 სექტემბერი 1881.

არ ვავიბივებ თუკი ჩემმა პოლო წერილმა ცოტა არ იყოს, უცნაურა შთაბეჭდალება მოახდინა, თუმც, შექმნილი ეითარემის ვარევევაში, ამელო მამებს, ოდრე მინც დაგვხმარა. ამ წერილმა ევებების და მეფარდებების ვრძელი, მხივილი მტრახებით აღნიშნებს შევეცადე; ვერ მთავარ ხაზებს აღნიშნავს, შემდეგ ნახშირს ცხვირსახოცით ან პაწია ვრთათ ხატობერტევენს, ხოლო მეებას ცაღვეული კონსტრუქციას ამის შემდეგ შეუღებომა.

ესე იგი, დავეანდელი ჩემი წერილი მეფარებათ ინტაშირია, ნაკლებ უხეში, ნაკლებ მოუქნელი ტონით იქნება დაწერილი, ვიდრე წინა.

ვერ ვრთო, მინდა შევეკითხო: ისე ძლიერი, ისე მხურვალე, სერიოზული საყვარულად არაემბომა, ყურავითარი „არა, არა, არსითღეს“ რომ ვერ ვახელებს, ცოტა არ იყოს, მამ არ ვაბივებ?

ურვევა რწმენით შემადლია ვაქეა, რომ ახეთი საყვარული არ ვაკვარეებს, ბარეით, სკეხებით ბუნებრივად და ვინაჯრულად მივჩნია.

საყვარული ხომ ისე ვარვა, ისე ძლიერი, ხალხა ვრძნობა, რომ ვახაც უკვანა, ამ ვრძნობაზე ხელის აღება მახოტის სავსოარი ხატოცხლის ხელეყოფას ნიშნავს თუკი მატყვი:

1 ხელშეუვალი (იავლ.).
2 „პორვეტლის მოტრულება“ (ანგლ.).
3 ნეზიუნებლიელ (ფრანგ.).
4 ვობს, შეღვეტი ვამოწუბო, ვადრე ვამოწუბავი დავტოვო რანე (ფრანგ.).

„ისეთებიც რომ არიან, ვინც ხელყოფენო საკუთარ სიცოცხლეს“, მხოლოდ ამის გაბასულებს მართალია უთხრო, არა მგონია, მე აქვსოცნ მადრიკალ კაცს ვგაგდე-ყოქა“.

საკუთარს სხეულში ფასი მიეცა, მიყვარს და ამით ზედმეტი ვარ, თათქის გრძობა, გამოდამდა სიცოცხლე და სიყვარული. „მაგრამ შენ ხომ ვიბასუხეს, არა, და არა არსებობს“ — შემაბახებებ, მე კი ამაზე ვიბასუხებ: „old boy“¹, ამჟამად ეს არა და არა გრძობისაა, ხემათვის განუღია ხატებსა, გულმა რომ ვიკრიკ, რათა როგორმე გავადრო-მეფაქს, ცხადია, მადლზე სამწყობრო, ჩემი სიყვარული ამდენა რომ არ მასწობს, მაგრამ ეს ვერც დაძაღონებს, ვერც მხსნიობას დანადარგვანებს. პირაქით, დღე ვისაც უნდა, ის დაღონდეს, — მე კი შეყოფა! მე იმის მეტი არა მაინა რა, რომ ვისაბო როგორც ტონოლამ კახაფხულზე და ყომდერო ერთა სიმღერა: „Aimer encore!“².

მართალია, მის უყვარდა, ხედავ ვაუთკობდა მისა გულს, ახლა წარსულის მოკონებკის აცოცხლებს და იმის ერთი გეფიქრებზე, რომ შეიძლება სიყვარული ასევე აწვიოს, სინდისის ქმნახას განადგევიანებს, მაგრამ ესეც ხომ გავაუთნია: Il faut, avoir aimé, puis désaimé puis aimer encore“³...

დავრწმუნდა — მუდამ ვბრძახულ დროზე ფიქრობ არის ვარემოცულა, იმ წარსულის ერთგულია, იმ წარსულისთვის მივს ისამარებს და ვაკეფიქრე: „მისა გრძობა პატივისცემას იმბახურებს, მაგრამ ასაში, ჩემი აზრით, არის რაღაც ავადმყოფურიც: ამიტომ მან ვერ უნდა მსლიობ, მოკალე ვარ, გაბეჯული და მტკიცე ვაყო, როგორც ფალადა, მე შევიცდებო, მის გულში „რაღაც ახალი“ კრძობა გავადვადო, რაც ძველის ადგაღს არ დააჭერს, მაგრამ „უფლებას მოიბოვებს, საკუთარი ადვალა შეიბადებს“... შეს ასე მეტყვი ავთქვით, მისა გულს და-მორჩაღე, ხაწაღული შეახრულე, რათ იცხოვრებო?“ — უფრო კი ასე: „მის გულს შენ ვერ და-ნიონადებ, მაგ ხაწადღეს ვერ ვწავით“... თურც, არა, ვიცია, ახე არ მეტყვი, ვიბასუხებ: ვისაც უყვარს, ცოცხლის კიდც, ვინც ცოცხლობა — მროიობს, სოლო ვინც მროიობს — ღუგბაუ-რა არ ხელია.

ერთა ხატეფით, მშვიდი ვარ და რწმენით ადუხალი, ეს ჩემს საქმეზე კარგად მოქმედებს და რაც დრო ვაღას, კიდევ და კიდევ მეტად მიტაცებას სწორედ ამიტომ, რომ მტკაცედ მუ-რა — წარმატებას მოეპოვებ. ცხადია, ჩემგან უხეულთ არაფერი გამოყო, მაგრამ „სიკუდილი-რიც“ უთუოდ მიკადწევ, ამ ხატეფაში მე გავუღახსმობ ჩემი სიმრობის ხიჯისადეს, აზრი-ანობას, გვუღახსმობ იმას, რომ შექნება არსებობის, რაღაც იაკეთის, ხარვეტლობას მოტახ-უფლებს. კუთქრობს, სინამდვილია ისე ვერაფერი განვეცდევინებ, როგორც ქემპარიტი სიყვა-რული. ვისაც ცხოვრებას რეალობა თავიდან ბოლომდე შეუკნია, ვაბა ცუდ ვაბს დასდგომიან აღბათ არა, მაგრამ მოთბარა, რას შეიძლება შევადარო ეს სოციალა, წარმტაცა გრძობა, ეს საყვარული აღბობენა — „სიყვარული?“ — თუკა ვინმე ხერათხულად შევაყვარებ, ეს ხომ მართლაც ახალი ქვეყნია აღბობენა.

159. პარასევი, საღამო.

ახლა პატარა თთახში ვიჯდარ — წერილს აქ ვწერ, მეორე თთახში მეტასმეტა ხანუტე-და ამიტომ სახელოხნა ამ თთახში გამოუტანე, არკვლით მხოლოდ ერთ თემაზე დასატული ეტაფადებით მოფრადეი კადლებია — ხუფ მრამბიტელ ტაკის ვხატე.

სიკარად, საქმესა დოვაღეკა და თუ უცებ ამ ვარემოს მომამორებებ, მაშინ უკვე სხვა რამეს უნდა მოეკადო ხელი, ეს კი სახეურად დაუბოვრებელი უნდა დამრჩეს. არა, ეს არ შეიძლება! აა, მახას დამდევიდან აქ ვბუბობ, უკვე ვაწევბ მოღაღას წეღისს, გაცეპბს, საქმე წინ მიღას — თურცა ამას ვაკეკლახით მივადწეი-

და თუთუ ახლა, როცა ახდენს მიკადწეი, მახსენსი ადგება და ამას მეტყვის: „რავა შენ კ-ს წერილებს წერ, ხხუბი ნოკვდს (მოავარა მახეზა სწორედ ეს არის, სხვა სრულდება — თათქის ანგარიშს არაფერს ვუწევ და, დმერთმა უწეის, კიდევ რა — უბრალოდ უნდა ტარ-ტარია, სხვა არაფერი) და რაკე ესხუბობთ, სახლიდან უნდა წახუადეო!“

არა, ეს უკვე მეტასმეტა სახაცალო არ არის ვაბა, ამას ვამთ დაწეებულა, თითქმის უკვე მიკვარებულა ხაწმას შეწვევით? არა, ეს არ შეიძლება: ვარდა ამასა: მმობლებთან ჩემი უთანსმოკია არც ისე მწეფევი — ერთად ცხოვრება შეიძლება, ვფიქრობ, მაინც შეიძლება...

შენს ერთი ხატეფა კარა — იგი კველეფერა მოავგარებს, ვაცა, კამიგას თუკა პიტეო, ვახიც

1 იმობილო, ჩემო ძმაო (ინგლ).
2 კვლავ სიყვარული (ფრანგ).
3 უნდა გიყვარდეს, ვადაიყვარო და კვლავ შეიქვარო (ფრანგ).

შრომა სურს, ვინაღ უნდა, რომ მსატყარი ვახდეს, სიყვარულა სჭარდება-მეთქი. ამას მაინც ვეღარავინ შემიდაუება, რომ თუ ვინმეს სურს, საკუთარი ნამუშევრით რაიმე გრძნობას შეასახს სონცა, ეს ჯერ უნდა განიცადოს, გულს კარნახით უნდა იცხოვროს.

როცა ხედავს „საარსებო წყარო“ ეხება — როგორც თეათონვე ეტყვიან ხოლმე — ჩვენი დედ-მამა ისევე ასეთ ხამტვიცებს იხენს.

ახლავე რომ ქორწინებაზე ვლაპარაკობდეთ, რა თქმა უნდა, არას ვიცი, მაგრამ ამას მათ ღამბარაკი მხოლოდ და მხოლოდ იმასწია, ეს ვინუღიეთ არა და არა, არასოდეს“, როგორმე ვაღბვეს, ბოლო ამას „საარსებო წყარო“ თუ „ცხოვრებას სახსარა“ ვერას უშეკვლის. ეს სხვა სფეროა, ეს უკვე გულია ამბავია. პოდა: ამიტომ მე და კ უნდა შევხედეთ ხოლმე, ვისაუბროთ, უგუნურებს აქ ვერას ვხვდავ.

ვაძეოვრებ, ჩემს სიყვარულს ქვეყანაზე ვერაფერი დამბოძობინება (თუცა ყველას უნებობ-ვაყო, ცუდივით რბილი კაცი ვგონივარ).

164. ეტენი, დეკემბერი 1881.

კათოუ წავნს განზე ვადაყუბ ხოლმე მხოლოდ და მხოლოდ იმ მიხედვით, მეტი-მეტად რეალისტური წიყნით და აღარ კითხულობ? მამ მოთმისებით აღიჭურვე, ღმობიერება ვამო-იბინე და რაც უნდა უსაინოვნოდ მოგეჩვენოს, ჩემი წერილი მაინც ბოლომდე წაგივითხე.

მაგიდასიც ვიწერებოდა — ჩვეს სკერი რომ გვაქვს ხალაპარაკი, მათ უფრო ასლია, როცა ღებზუნდი. მაგაში ვამგზავრებას მსყიადი ახლაც ვერ ვახსენებ. მაუგებათ რომ მივდიოდი, გული მაგრითდა: „ექნებ ისიც ცარილა ღამბარებით შეცდალია ჩემს თავიდან მომორებას, მომეპერობა იგი სხვაგვარად და არა ისე, როგორც სხვები მომეპერენ-მეთქი?“ მაღუკი კი გამაძსნევა და დამხსძარა, როგორც პრაქტიკულად, ისე კეთილი დარბებით.

რასაც ეკითხებდა ანდა ეძებობდა ცხადია, ყველაფერს არ მაწონებდა — პირიქით, მაგრამ თუ მეტყოდა, „ესა და ეს არ არის სწორით“, იქვე იმასაც დაუმატებდა, „შეცდაღე, ისე და ასე ვააკეთით“. ეს კი სულ სხვა ამბავია, ვიდრე ის, რომ შენიშვნები მხოლოდ შენიშვნის ვუ-ლისთვის მოგციეს. როცა ვეტიყვიან, „აგად სარო“, ეს ჯერ კიდევ შეგლა არ არის, მაგრამ როცა გარჩევენ ვიდეც: „ასე და, ასე მოიტყვი და ვამეუღლება“ — თანაც ეს რჩევა კონივრულია, — უცვე ვძველია.

ამგვარად, მაუგუნიკის რამდენიმე დამთავრებული ეტიკული და აცხარელი ჩამოვიტანე. რა თქმა უნდა, შედეგებსი არ დაკრქმევი, მაგრამ მჯერა, რაღაც ჯანსაღი, რაღაც მართალი ამ ვტოუებში მაინც არის. — უკიდურეს შემთხვევაში, სკერად მეტი, ვიდრე ყველა ამ ნამუშე-ვარშია, რაც აქამდე მიკეთებია. ამიტომაც, ჩემი აზრით, ამის შემდეგ სერიოზული სერათე-ბის ხატვას დავაწევებ. და რაკი ახლა ჩემს ხელთა ისელი ტექნიკური სამუშალებია, კერძოდ ფუნჯი და ხაღებებები, ჩემი ხატნეე უკვე, ასე ვთქვათ, ახლებურად წარმობრთება.

ახლა მთავარი ისა, რა არის — ჩემს ვეტიკებს ბორცვი როგორ შევასხა. პირველ რიგში სადმე ოთახი უნდა ვიპოვო, თანაც ხაკისოდ მოზრდილი ოთახი, რათა ხატვის დროს ნამუშევარს საჭირო ნახშილიდან შევხედო ხოლმე, ჩემს ეტიკლებს როგორც კი დახედა, მაუგებ მაშინვე ასე მოთხრო: „ეტყობა, მოდელთის მეტი-მეტად ახლოს ხახარო.“ ამის გამო აუცადლებელი ვა-ზომებია, პრობორტოების დაცვა და სხვა სხირად თითქმას ვერ სკრისყება. ამას კი ჩემთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. ამიტომ უნდა შევეცადო, თანაც მოზრდილი ოთახი ან ფარდული ვაქირაო. არ ვიცა, ეს რა ედირება ამ მხარეში მუშაის ხახლი, თუ პატარაა, თუღათ გულ-ღებში მეორე არ უდალება წელიწადში მაშასადამე, ამ ხახლზე თრჯერ დიდი ოთახი ხამოცი რუღაღესი უნდა დაეყუბ ამის გაჯახდა შეიძლება. ერთი ფარდული ოთახის კიდევ გამოყუბ-სე, სკერად ფარდული: კუწვალღებია: — ხანთარში კი მით უნეტებს. თუმც მუშაობა, ასე თუ ასე შეიძლება — თუ ვარკი იბილა, მაშინ მაინც ამას გარდა, თუ აქ ვაჭარდა, ეტენი გარდა მაუგულს ბრამბარცის სხვა ადგილებშიც ვიპოვი.

ხანაწილა ქალის მიყვარს, მაგრამ მხოლოდ ბრამბარცელი ეღებს ტაში როდა ნაინ-ღელს — სკვენინგაბიც ღამახი მკონია, ძალზე ღამახია. ასეა თუ ასე, ჯერ ეტიკმა ვარ, ვი-ნაიდან აქ ცხოვრება იადი მივყუბა, რახაც ჩემთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს მე სომ მაუგულს ხატეკა მიყვიკი. ყველაფერს კიდობებ, რათა უკეთესა ხახვლისხი ვიპოვო-მეთქი. ვარ-და ამისა, ქედღელი და ხოლმეღებიც ახლა უკვე უკეთესი ხარისხისა დამჭარდენი.

თუმც ენგრის ქალიღელი ეტიკლების საპატავად იბებუღია, სხვადასხვა ზომის პანახატე-ბის ვაკეთებაც მეკრად ალგი დამიჯადება, თუკი ავბომს ვამზადებულს კი არ ვიყიდა, არამედ თუითონ ვაკამზადებ.

უნგრის ქალღვრა კიდევ დამირია, მაგრამ როცა ამ ჩანახატს დაბაძრუნებ, შენა, ზირიძე, ცოტათუნებია გამოყოფილი. თუ ამას იხილ, მაღლობდეს დაგრძობა. მოლოდ თეთრი კაპუცინებია, უფრო ხშირი ტილოს თქვია ჯობს, იმე, რომ ეკივი ტონებია არ პქონდეს.

რა დიდებულა რამ არის, თუ, ტონია და უფრო რა ზეჯერულა, ვინც ამას ვერ გრძობს! მაუეესთან საუბრებმა ბევრ ისეთ რამეს შეხასყია, ისეთი რამის დანახვა მის ტონს მისივე ვერ გამოიყვამი. შევეცდებია, რაც მან ნათხარა, თდებზე შენც ვაკისთარო გნებ მათხარა რამეს სწორად ვერც შენ ხედავდი. ისედაც მაქვს, ხელოვნებზე მე და შენ კიდევ ვინაუბრებთ. ვერ წარმოიდგენ, რამდენ შვემას ვაგრძობს სოლზე, როცა ვისხეებ მაუეეს სათქვამს—ფულის მოგნახ მალე უკვე თავად შეძლებო.

აბა, დაფიქრდი, რამდენს ვწვალობდი, გამოხავალს კი ვერ ვსიულობდა და უცებ თითქმის ეს გამეხანსა ნეტა ეს ორი აკვარყლა. მაუეედან რომ ჩამოვტახენ, რაჯარზე შენათვის მისყუ-
ნებობა: მიხედვობდი, რომ ეს უკვე ის არ არის, რახაც აქამდე ვაკვობდა. ნაკელი აღბათ შევრა: ექნება, ამას ბარცელა მე ვადაარებ, მაგრამ მაინც სხვისთარო, ვაჯრე წინა ნამუშევრებია— უფრო ნათელია, უფრო ხახხახა. თუმც ეს იმას როცა ნათხარა, თითქმის ჩემი მიხავალა აკვარყლა კიდევ უფრო სოთელი და უფრო ხახხახა არ უნდა იყოს. მაგრამ ვეველაუერს ერთ-
ბამად სომ ვერ ვაფაკვობ. თდებზე კი ამხარე შევეძლებ.

ჯერჯერობათ ამ ორ ნახატს ჩემთვის ვიტოვებ, რათა, რახაც აქ ვავაკვობ, შევადარო და
ის დონე შევიჩინებო, მაუეესთან რომ შევადარებ.

მაუეე ამბობს, რამდენიმე თვეს თუ კვლავ ახე დაძახულად იმუშავებ. სოლო შეზღვევა ვთქვით. მარტის თვეში, კიდევ ჩამოსხვალ. ისეთი ნახატების გაცხადებას, კახაციდად რომ გამო-
დგეს, უკვე შეძლებო. მაგრამ ამჟამად მაინც მაჭირს, ძალაჩნ მაჭირს. მოდევლებს, ხახვ-
ღობისთ. ფერწარას და ხახატავი მახალა სარჯა თანდათანობით შემატება, ფულს კი ვერც
ვერ ვაკვობ.

მართალია, მანა ამბობს, ვადეუდებელი სარჯებს გამო ნუ იმუშავია — მაუეეს სათქვამით
ოცო ძალზე კმაყოფილია. ჩემს მიერ აქამდნ ჩამოტანილი ეტაუდებზეც მოეწონა, — მაგრამ მერ-
წმუნე, ნული მტკავა, ფულის ვადასდა მამას რომ უწევს ცხადია, ჩვენ იმედი ვაკვებ, რომ
ვეველაფერი უკეთხარე შეტრიადლება, მაგრამ ეს ფიქრი მაინც კულსე ღოდითაო მანვეს. რაც
აქა ვარ, მამას სომ ჩემვან ერთი გროშიც არ უნახვს, თუთათს კი ხან რახ მივიდის სოლზე,
ხან კიდევ რახ. მახალითა, ქურთუკი და მარყალი მიყავა, თუმც მერჩაენა, არ ვყიდა, რაც
არ უნდა მჭარდებოდეს, მარწვენია, მანამ ჩემზე ფულა არ სარჯობს. მით უნებებს, ორივე მა-
ტარე მიმივიდა, არ გამომადგა. აა, კიდევ ერთი „მერადმანა ხაწუხარა“ ჩვენი ცხოვრების.

ვარდა ამხარა, ვარკვე სომ ვწერდი, ვერ ვიტან, როცა რახვე მხოვავებ. მაქამ კი, თუმცე ვო-
გელა ცენტის ანგარაშს არ მიხარობს, მაგრამ მუდამ ზუბტად იცია, რამდენს ესარჯავ ანდა რამი-
დაბამალი არაფერი მაქვს და ვინც მომწონს, არახ ვუმაღავ, მაგრამ მაინც არ მივცარს,
როცა ჩემს უბრეკში ამაროებობან. თანაც მაქა ის კაცა არ არის, ვინც ისეთივე სიყვარულით
მიყვარებოდა, რაყვარითაც შენ მიყვარხარ, ანდა მაუეე. რა თქმა უნდა, ისიც მიყვარს, მაგრამ
მიყვარს სულ სხვისთარად. მაქა ვერ მივებ, ფერც თანამიჯრძობა, მე კი მის აზრებს, ცხოვ-
რებზე შენ სქედუდულ შეხედულებებს ვერახოდეს შევეგუება — ხუდს მისუთავს. ბაბლიას
ზოგჯერ მეც ვკითხულობ, ისევე როგორც ვკითხულობ მაქლებს. მაქროს, ელიოტს, მაგ-
რამ ამ წიგნში მე ხახხებით სხვა რამეს ვხედავ. ვიდრე მაქა, და იმას სულაც ვერა ვპოულობ
რახაც აქა საკუთარი აკადემიური რეცეპტიკითა ამოკრება სოლზე.

ჩვენმა მშობლებმა გოეთებს „ფაუსტი“ წაიკითხეს — ავა ხომ პატარმა ტენ კატეს თარ-
გინა, სოლო მდევლის მიერ თარგმნილი წიგნი არ შეიძლება მეტისმეტად უზნეო იყოს (?
qu'est — ce que c'est que ca?). წაიკითხეს და მხოლოდ ერთი რამ დანახეს — საბარცვიინო
სიყვარულს ხამუდისწერო შედეგება. მიბლავ, ცხადია, უკეთ არ ექმათ. აა, მაუეე! როცა
რამცე პერიოზულს წაიკითხავს, მანსივე არ იტყვას: „ავტორს ვუდოსხმობს ამას და ამასო“.
მოეწონა სომ ამდენად დრმა, იმდენად დრმა და მოუწყდობელი. — ვეველაფერს მოდომავ ვერ
გარკვევ ვერ დაადვენ, სისტემაში ვერ მოაყვან. მაგრამ მათვე აღდროაინი ეკვი გახლავს, მე
კა, სომ ხედავ ამ თვისებას ცაცალებით ნოდლა ვაკვანეს, ვაჯრე ვეველაფერის გარკვევინა და
კრიტიკის უნარს. და როცა ვკითხულობ, — მართალი ვკითხარა, მე არც თუ ბევრს ვკითხულობ,
ვკითხულობ მხოლოდ სოგავრთ ავტორს, შემთხვევით რომ აღმოვჩენ, — ვკითხულობ იმიტომ,
რომ ამ მწერლებს ჩემზე ფართო თვადობხედვა აქვთ, ჩემზე მეტი დემონიკრება და ხევეარუ-

1 აბა ეს რა არის? (ფრანგ.)

ლა შეუძლიათ, ცხოვრების წესზე კარგად იცნობენ და მე მათგან ბევრ რამეს ვსწავლობ. ხოლო ამასზე უფრო — თუ რა არის საკეთილესი ხარისხები, სწავლობენ ანდა უსწავლობენ, — ჩემი საქმე ხელს არ არის. სწავლობენ, შეუძლებლად მიაჩნია, მუდამ უსწავლობენ, რა არის კარგი ანდა ცუდი, სწავლობენ ანდა უსწავლობენ. მაგრამ რაღაც ღამინათვე უსწავლობენ ჩემთვის, ჩემი ფიქრი უნებურად ე-ს დაუბრუნდა.

ქ. როგორც ვწერდი, ახლა ხელს ხელმძღვანელს და სურველს ამ მხარეს შეგიძლიათ! მაშინ, თუ ვინმე ვაძიებთ, მაგრამ არ მახსოვს, შეგატყობინე, თუ ვერაფერია არ მოძიწერია იმის შესახებ, რაც ამტკიცდება ვადაყუტანე.

ამ იმედით ვაქვებავრე, ახლა თბილისი და იქნებ მისი კარა და არა, არახოდეს — რა-გარეშე მანაც ვაღებებს-მოქცე.

ას მძველიური ხელისუფლება, როცა კვათერსტრახტი ეკვირე, მათი ხახლა მოკლებნი და ვაბოვე ვაღებებს. როცა დაურეკე: ნიძახუხეს, ბატონები სადაღობენ, მაგრამ მანაც შეგიძლიათ შექმნიდეთ. ყველა მისი იყო, მხოლოდ ე-ს ვერ დაეინახე. სურველსაც ხელმძღვანელს თუ არ ხელ ჩახდა, ეს წერაღმისი მარტოვე თუღმისი მეცა, — ე-ს თუღმა ხელის, ვითომდა, მართლა მის არ არის. მე ეს ვადაღი — ას ხახლა იყო — და ვადაღივე კომედიად, სურველს ფარხაა მოძიწენა. სურველსივე მახადმებისა და ვარაღი ფრანგებს შექმნე, როგორც აქნა ვაქცა, რაც მახადღა: „რაღა აქნა, ხელ არის-მოქცე“.

მაშინ მათ ხ-ს ვაღებს მოუბრუნდა და ვაამეთრა: „დედა, ხელ არის, რა აქნა ე.“ მის მახად-ხუხა „ე-ს ვადაღი“.

ვარცა ხახს თავი შეგაკეთე, აღარაყერი აღარ მიკათხიეს, მხოლოდ „არტი“ ვამოგენახე და ა. მ. წამოვიწყე ღამინათვე. ხელის შემდეგ ყველა ვადაღი, მათ ხ-ს, მათი შეუძლია და ქვემოთ ხელის ნიძახუხე მარტონი და მახადღისი მარტონი მივიღე, სიტყვა აღარ მათ ხ-ს, როგორც მდგომარეობა და თუღმის უფროსი. მან ვადაღად, რომ სწავრედ ანდა ქვე-მოთხე ხელის ნიძახუხის წერაღის ვადაღად ამაღებდა და ამ წერაღს ამ წერაღს ხმადა-ღა წავადაღად. მე ეს იმევე იმევე ვადაღი: „რა იქნა შეთქმა, რაც არის ე.“ — რომ ვიცო-დი, რომ ქვემოთ იყო, მათ ხ-ს თქვა: „როგორც ეს ვადაღი, რომ შენ მოხვედა, მაშინვე მი-ნიღან წავიდაო“, რა იქნა უნდა, ე-ს თუღა ვადაღად, მაგრამ, ვადაღად, ვერც მათს მიესული და წავადაღად ანდა არ ვადაღი, რას მოსწავებს მათი ანდა, საქმედა, ანუ ვადაღი, ანუ ვადაღი, ანუ უადაღი — მათივეგნებლად თუ ხახადღიღისი, ვადაღის ვადაღი, — ჩემს ვარცა ანუ არაღის მათათ არა ვადაღი, ამტკიცებ არაღერი ვადაღი, ანუ მშვიდად ვადაღი ვარაღი.

ახელ ვართა, თუღა წამოკათხის ეს წერაღი, და თუღა არა, ჩემთვის ეს ბევრს არაღერს ნიძახუხე შეთქმა, — ვადაღივე და ვადაღი მოვასმისე ეს ვადაღის ღირსებისა და მეცნიერული ვადაღებისა სურველსივე ვადაღი, მათი მათათა ჩინითადად ანდა იყო: მათივეგნენ, მი-მოწერა შემეწვევატა, მარტოვეგნენ — თავს ძალა დაღებენ და ეს ამბავი ვადაღის მათად ამო-იკადღი როგორც აქნა: ვადაღი და მათათ. ანუ ვადაღი, ვადაღი, ვადაღი, ვადაღი, ვადაღი — ვადაღი რომ მათს რამდენჯერმე თუღ-დაუწევს და აბოლოდ „ამათ“ თუღის: მათედა ეს ხტეხი ვადაღს ანდა არ ვადაღი, როგორც ვადაღივე ქადაღებ.

მერე ჩემი რაღა მოვიდა, რაც შემიძლია თავისათად, მშვიდად წარმოვიტყვი: „ანეთი რომ აქამდეც ბევრჯერ მომახსენო, ვადაღი რას მარტოვე, — et après ca?2-მეკეთა“.

მაშინ მათ ხ-ს ვადაღებით მემომხედა, აქამდე როგორ ვერ დაწმუნდი, რომ ეს უკვე ღამინ-ანური შეგნებისა და მოთმინების უკიდურესი მიღებებს ხტეღებდა; არავითარი „et après ca“ აღარ შეიძლება ვადაღი იყოხო, ხარხარი ამგვარადვე ვადაღივე, ხარხარ სიტყვას ვადაღივე და ვადაღივე ჩაურთავდა. მე ვადაღივე, სიტყვას უკვე ვადაღივე ვადაღივე. მათ ხ-საც მოთმინება ვადაღივე — რამდენადვე შეიძლება, ხარხარად მდგომარეობა მოთმინება ვადაღივე, მარტოვე არ უთქვამს: „წიუღადღა ანდა“, მაგრამ ამ ხარხარებს, მდგომარეობა ვადაღი, ღამათ ვადაღი იტყობდა, თუღი ანდა ვადაღისზე აქნებოდა, როგორც ვადაღი მათ ხ-ს იყო.

შენ ხარ იყო, როგორც მათი, ანუ მათ ხ-ს თუღებისურად მათაც მიყვარს, ამიტომ ანდა მათ ვადაღივე, ვადაღივე, თანაც უკან დაემისა მათებს, როცა უკვე ვადაღი, მათათ, თუ ვადაღი, თანაც ჩემთან ვადაღივე. ანდა ეს ვადაღის: „დედა მათათის მოვასმისე“, მაგრამ თუ ეს როგორც ეს აქნების ვადაღების, მათათს მათს, თანაც ჩემი ვადაღისზე ხელმძღვანელს, ხახტეღისი მათივეგნენ-მოქცე“ შემიკათხენა: „ახელ ვადაღი“, ვადაღისზე: „ვადაღივე არ“

1 „Ardi et amicitiae“ (სურველსის და მეგობრობის) ამტკიცებელი მარტოვეგნის სურ-ვადაღი.
2 მერე? (ვარაღი).

გოცა-მეთქი. მამან ძამ და დიდხანში გადაწვირეს, იაფა სატურდო წემოთის თაჲდ ეხვე-
ნებისათ, ღმერთა მადლით, ეს არა მოხუცა ვარსთ გამოძევა — ცივი ნახლიან, მუცლიან ქუ-
ნებში! მართლია, ამგვარი, ააფრახიან სატურდოში მიხიფიანეს, უარს ვამბობდი, არ მახლო-
და წამოიკუდივენი. მაგრამ თაჲთა არ დაიმადეს.

მოთმა ასეთმა საქციელმა თათქოს რაღაც ადამიანურა, მაგრამ იანა, ოღონდ დიდხანს ვა-
მბატურდამშა არ დღეს დავრჩა, ძაა ს-ხ კიდეც ევლაპარაკე, კ. კ. ერთხელისა და ერთხელისა
რაცა არ უნდა მადგულიყავი, შეძიდებოდა. მაგრამ მე მაინც ვამოკუცხადე, იმუცა ვაინ ქ-
ლაგონი გადაწვიტო, რემიდათვიდ, არ გეთამბებათ, ეს კარგად უნდა იცოდეთ-მეთქი. ამისე
ახეც ვამბოთრეს, ოღუნამ ვეფლავებდა უფრო საღად შეხედავთ.

აღლახანს მამლე წყვიკათხე კალი, მღვდელი და რელიგიან, ასეთი წიგნები აღხაზედა
რეაღანშით, მაგრამ თაჲდ რეაღანზე რეაღური რა უნდა იყოს? ხად არის უფრო მეტა
ცხოვრება; ვიდრე თაჲდ ცხოვრებაში? და რატომ ხდება, რომ წეს, ვინც ვცდალობთ, ვეფლავ-
ყური ვავაკეთათ, რათა ვაცხოვროთ, ანუ ძელიან ცოტა ვცხოვრობთ?

ამიტუნდამშა ის ხამა დღე გაჭირვებათ ვაჭირენ მართო ვაყავი, ევლესიგან მიტოვე-
ბულა, აღარ ვიცოდა, რა უნდა მექნა, ანდა ხათ წავსულიყავი ძათი და დიდხანში საკე-
თის მსგავსმა საქციელმა და გაუთავებულმა ხაყვედურებმა მარდაპირ გულა შემიღონა, ძალიან
რომ ვამბოვარდა, ხელოთარ თაჲს შეგუძლია: „შენ რა, ასეც მეღინჯოდას უნდა ახეც? არ დავ-
ცას არაფერმა დავჩაგრის-მეთქი!“ — აუღვი და კვირა დღით კვლავ ძაა ს-ხეცს ვაკვირითე-
ეს ჩემი ბოლი სატურდოა. იყო, „მომახმინეთ, შეინგებათ ძაა, — უფოსარი მათ. — თქვენა შედღა
ანგელთა რომ ყოფილაყო, არ ვაქნებოდით ერთმანეთის შეხაყურნა — არა მგონია, იგა დიდ-
ხანს შეგარებოდა, რატომ რომ ყოფილაყო, არ ვახურებდი, მასთან ხაერთო შეთხიდა რაზე-
მაგრამ მე ვაღადე, რომ ის ქაღია, მხოლოდ ქაღა — ვნებებით, ვუნებით, ვანწყობილებათ და
ამიტომ უსაზღვროდ მიღვირეს, რახაც ვამბობ, მიმარიდება, წმინდა ხამართლუ და ეს მახარებს.
ბოლი, ვიდრე ეს ანგელთა არ ვამხდარა ანდა ბატანა, ხაერთი ასეც ვადოუტრელი რჩეპა-
მეთქი“.

ძაა ს-ხსხე რა დარჩილადა, აღარ მახსოვს, რაღაც თაგანთვის წაღუღუნა ქაღებზე
და ვეფლესიაში ვეწვირა აქ რომ კაცი სახტოკა და ვულქეა ხდება, ნუნავეს ნუ ვაუკვარდება —
ეს ჩემს თაგზე ვამოკვადე.

ახე რომ, შენა ქვემოთი ხელისმიწერი“ ძაა არავს არ დავჩაგრინა; მაგრამ ამის მ-
უხედავად ისე ვაყავი, თათქოს დაღიანი ვმდგარიყავი ევლესიაში კარით შეფოქიდა, კრუ კ-
ღელთან, ვამბობ ნოლომდე ვეფლავარი, ჩემო მატუნა? თეო, შენ ხომ რეაღისტი ხარ, წამ
უნდა ჩემი რეაღისტი ბატანო.

შენე აწერდა, თუ საჭარია, საიდუმლოდ აღაროყარს ვინახავ-მეთქი. ბოდა, ხატუნა არ
გადავილ, რაც მთევსურისი, ის აფიქრე, ბუღ ერთია, ჩემი საქციელი მოგწონა თუ არა.

მაშ ვაჭრებულმა ამბატურდამიანს მარლემს ვაკულა, იქ ჩვენს დათათს, ჩვენა მატარა ვა-
დემანასთან რამდენიმე საათს დავრჩი, მახთან ერთად ვახვირნე და ამით დაღადე ვიბო-
ამოგნე, საღამოს კი მათგამა ვაკვირნავრე, დაახლოუსით მედ ლათსზე მალევე ჯარს მივაყვამ-
მაუკვს ვუფოსარი „თქვენ ეტენში ხამოხვლანს ამირუბთ, რათა შექლებს დაეკანად მალა-
ტრის საიდუმლოებანი გამხდით-მეთქი; ვფიქრობ, ამბათვის რამდენიმე დღე არ აკმარებს,
ამიტომ თაჲდ ჩამოყვადი თუ თათქმა ხარო, თუ-ნახევარა დავრჩები, — ან იმდენს ხანს, რამდენ-
ხაც მეტყვით: აი, მამან ვამონადება, რის ვაკეთესა შეგვამღათ, კადნიურა საქციელა, ამდენსა
რომ ვითხოვ, მგონის j'ai l'épée dans les reins“¹.

მაუკვენ მკათხა თათს თუ ვაჭეთ რაზე მოტიანდათ? — „დაას, აი, რამდენიმე ეტაუდა,
ნახეპ-მეთქი“ ეს ეტაუდება მან შენაქო, ამისე მეტადეც, ეადრე ევლოდა ცხადო, ვიდრე
ვაკრიტოკა, მაგრამ ხუღ ოღნავ, მეორე დღეს სატურდორტი დავალავეთ დაიხატად და მე-
უფემ ახანა დამწყით: „ბალიტრა ასე დავჭარღოთ“, ამის შემდეგ რამდენიმე ეტაუდი დავხატე
და მერე თრა აკვარელიც ვავაქოთ.

ასეა საქმი, თუბც ხელებს და გონებას რომ ამუშავებ, ეს ცხოვრებას კიდევ არ მოწინავეს,
ამ წუთისაც ვგრანობ, თუღახ საღრმემდე რაკორ მატანს ველესიანს შემიხამხენებო რეაღური
თუ წარმოახვიეთა კედლს ხაცოვე, ან ხამედახვერო ერძისიანს მონა არ ვაკვადები, ვაუთ-
ქრე ჩემთავის — ქაღთან მინდა, უსაყვარულთა უკალოდ ყოფნა არ შემიძლია ცხოვრება
ერთმად არ ვდარება ქეყინახსე რომ რაღაც დამი, ძალხე ღრმა და რეაღურა არ არსებობ-

¹ ხანში ვარ მოწვევადი და მალსე დანა მატეს მოძევილი (ფრანკ).

დეს. „თუმცა შენ ამბობ: „ან იმ, ანდა იპრიანო“, — განეგნებე ფაქრი, — სხვა ქალთან ვიპირებ წახვალს, ეს უფუნური, კონფლიქტარ ლოგოსის მოკლებული საქციელია“. და იმ, ჩემს თავს რა ვუბნობ: აფის არის აქ განმცხვებელი — მე თუ დოვია? მე ვარსებობ დოვიათა თუ მარტიკით, დოვია ჩემთვის? უფუნური ვარ, მიჭინის ხელა ანოვინება, მაგრამ მესმის უფუნურება ნუთუ მართლა ასე დიდია? სწორია ჩემი საქციელი თუ მარტიკისა? აქვს ამას მნიშვნელობა, — სხვათაგან არ შემიძლია — ამ წვეული კედლის სიკვანძებს ვერ ვაყუქებ. ქალი მჭირდება, არ შემიძლია, არ მხურს ცხოვრება უსაყვარულოდ. ადამიანად დავბადებულვარ, კნებების მქონეა, ამიტომ ქალთან უნდა წავიდე: თუ არა ეს, ვასუღლა ქვედა, ქვედა მთელი მგლის, ერთი ხიტყვით, მელის დაცემა, განადგურება“. დიდებანი ვიპირებ ხაყუთარ თავს და ამ თმში ვაიპირებ სწორედ იმან, ფიზიოლოგოს, პევიენის რახაც ვუწოდებთ და რის მწარე გამოცდილებაც ნეტ-ნაკლებად უკვე მქონდა. არ შეიძლება ასე დიდხანს უქალოდ იცხოვრო და არ დიდხანს. სხ, რახაც ერთნა დმეროს უძახიან, მეორენი უსენაკს არსებებს და სხვათა — ბუნებას, უფუნური და უღმობელი ვერ იქნება. ერთი ხიტყვით, დავასკვენი — საჭირია იყო ხადმე ქალი მომყისია.

დკერითა მოწმე, ძეძნა დადხანს არ დამჭირდა. ვიპირებ ქალი — არცთუ ასე ახალგაზრდა, უღამილი, თითქმის ისეთი, ვურადლებას არაფრით რომ არ მოაქცევდა. იქნებ მაინც ვაინტერესებეს ეს ამბავი: სავსაობ ძალი, ჩამყვრივებულა ქალი იყო. სელები კი მანდილოსნისა რომელი მქონდა, ვიქვით, ისეთი, როგორიც კ-ს აქვს, არამედ ძალზე ბეკრის რომ შრომობს, ისეთი ქალის. მაგრამ ტელანქა არ ყოფილა, არც ყუღვარული: რახაც მქონდა ძალზე ქალური. მარდენის, ფრენის თუ იან სტენის ხაინტერესო ფიგურები დამადგა თქალწან — მოკლე, ფრანგები „une ouvrière“-ს რომ ეტყვიან, აი, სწორედ ისეთი იყო. ბეკრა ვაება განთვლებო — ეს ცხადად ჩანდა. — ცხოვრება არ ანებავს იმას, არა, შეხამწნევი არ მქონია არაფერი, განსაკუთრებულად არ ყოფილა, არც უჩვეულო. „ყოველ ქალს, ყოველ ხაყმა, თუკი უყვარს და კეთილია, მამაკაცს წამის უსახრულობას თუ არა, უსახრულობის ერთ წამს მაინც ვანადგვანებს“.

ეს ერთგვარი უფუნურება, მათ რომ ახლავს, რახაც ცხოვრება არ ანებავს, რახაც საოცრად მსახლავს და მათადებს! ეს მომხიბვლელია მსხაც მქონდა, რახაც დეიენ ბერენისებური, პერუჯანობებურიც კი შევამჩნიე. აი, მთონ სედაც არც ასეთი ბარტივი ვყოფილვარ, ან აკენის ჩველი. ბირველად როდის გულახტქმას რომ ვეპირმიიღებდი, დიას, გულახტქმას და სიყვარულს ამ ქალებსახს, რომელთაც მდღელები ეკლესიათა კათედრებშიაზ აგრერებად გამოემე პოლმე, აგრერებად კრულახეს და სიძულელით ახუნებდეს; მე მათ არა ვეგობ, არა ვეცხავ, არ მძულს ისინი. აი, უმთხრად ვეღს უთხრავდები, სუთუ ფაქრობ, რომ ხაყვარული არასოდეს მომხურებია?

კ ჩემსე უფრთხია, ხაყვარულმა იმახაც აქვს გამოცდილება; მაგრამ სწორედ ამის გამო ვადევ უფრო მეტად მიყვარს. მან ბეკრა იცას, მაგრამ მეც ვაღ. ი თუ ვარდასული ხაყვარულით სულადმულობს და ასოდ ხაყვარულზე უარს ამბობს, მისი ნებაა; თუ ამ ხაყვარულს არ ივიწყებს, მე კი ვამბობ, ამის გამო სიღოცხლეს და ყურვიან ვერ ხაყვალავ.

არა, არ მინდა, არ შემიძლია. კ. მიყვარს, მაგრამ მისი გულახტების ყინულად ეს ქვად ვერ ვიქცევი, ხაყუთარ თავს დაუღლურებს ნებეს ვერ მივცემ, სტიმული და ნაპერწყალი, რომელთაც სენთვის აგრერებად ხაყვარია, — ხაყვარულა. სომ ასე? თანაც არა უსაოუოდ სუღიერი ხაყვარული.

ამ ქალს ტყუილი არ უთქვამს ჩემთვის. თ, რარიც უსამართლია. რახაც ვეღს ასეთი ქალი მატყუარად მიაჩნია! რა ხერხელა მათი მხველობა! რომ იცოდეს, რა კულაობილად, რა ადგნაით მუბერაობდა! ჩემს მამიკოს ამანე მეტს აღარას ვეღვია, რადგან ვიცო ცოტათიენა გამოცდილება ამ ხაყმა მასაც ვქნება. Tant mieux pour lui! ბეკრა დავსარჯეთ? არა, ყული ხომ ცოტა მქონდა. ამიტომაც ასე ვუთხარი: „თუკი მთელი, ერთმანეთს რამე რომ ვავრძობინოთ, ჩვენ დითრომა არ ვეჭვარდებ; მთლი, მქონის შეინამე, რას მოცემასაც მეუქლებ-მიკაქი“. რა იქნებოდა, მეტის მაცემა შემძლებოდა, — იგი იგი ამის დირსი.

ვევლავრზე ქალბარაკეთ — მის ცხოვრებაზე, ხადარაყვლა და ხაყვარზე, სიღარიბეზე, უამართლეობაზე. წარმოიდგინე, მხითარ უფრო ხაინტერესო საუბარი ვამომივიდა, ვიდრე თუნდაც დიდად განსაჯელულ ჩემს „პროფესორ“ დეიდიმეღთან.

1 ნუმა ქალი (თრანსკ.).
2 ნით უღოთუი მოსოვის (ფრანკ).

ეს ყველაფერი იმ იმედით მოვიყვები, გამივებს-მეთქი; რას ვაპარებ: მე არ მინდა, სენტ-მენტალოსამ სიხულულეშივე მიმიყვანოს — თუმც ეს თვისებები ჩემთვის, ცხადია, უცხო არ არის; მინდა, ნათელი ვიხილო და ნათელი ხელი, საღი ხსენებით, ჯანსრთელი სხეული შევიჩინო, ცოტათუნი ვებრუნო, — უამბობდ შრომას ვერ შევძლებ; ე-ს მუღოსთვის, არ აფეხვები მეღაჭოლია, საქმეს თავს არ მიფანებებ, შრომას ხალხს არ დაეკარგვი, სულავეთად არ დავეცვმი. ნდვლები ცოდვილებს გვიტოვებენ, ცოდვით ჩამახულთ და ცოდვით მოწყობილნი. გუგონარი უპირობაა! ვანა ცოდვა, ვინმე რომ ვიყვარს? ან ის, რომ ვაძინო — უმამო, ვინ ვარად? ვანა ცოდვა, სიცოცხლე რომ უსიყვარულოდ არ შევიძლია? მე ვი სწორედ ასეთ სიცოცხლეს მივიჩნევდი უზნებოდ, ასეთ სიცოცხლეს ჩამოვდიოდი ცოდვად.

შაილაუდ ერთი ვნახი — იმ დროს ვანობ, ამ დღეებში დროს, მიტყუერი და თვითონ-გაური ახლაუბდა კონსერვტად ცხოვრებას რომ მაძიებდა. თანდათან ახლა შემეცვალა-როცა დიდიან გადიხარ და გავსახელებდა, მინტო არ ვართ, როცა მემხ კვებით დიდს მინდბუნდაში სხვა არსებებს დანახავ; კვეყის ბეჯად აღვსიისა, მეგრად კარგი მოვსიყვარები. ვაფრე ქავის დაძრაგებულა სამონდვრებო წიგნები და ეხლესიას კარახა, თუთნი უფლები. მდვლესს რომ ავი მოსწონს და უნებო.

უბრალო, სადა თათსა ცხოვრობს კვლევბზე ვაკრული ახვეუ უბრალო, სადა მიაღერი სახას მშვიდსა და მონაგროსფროს, ნაგრამ ახვეუ დროს რადაც მარდენა სურათისებურ თანდა ტარს აძლევს. ააბაკსუ დავეშულია სოვენი და ძველი, წითელი ნიღბი საგლევდი. თათსი გვას ჩვეულებრადი სამსარგულო ქურა, კაშიდა, უართო ხალოდი, ერთი ხიტვეით, მგმა ქილია თათსი; მეორე დეფა ხირვესა მქონდა. კუთალი, მართალიც კარგი ქილია. მავ ქვედა ვანთა და ლეჩუ კარხაემა აღბოს მარდეს მონაწილი არ აქნებოდა, ვიდრე თავის კვირავურ თუ მოწიფთალი-მონადვრანფრო კანაში იყო. ახალგაზრდა აღარ ვთქმის: ე-ს ხნის ექნება: მოსყვარ მუოდია. ერთი სარეკით, გამოცდილება არ აღვია, მივიჩნევდი ეს ჩაუვლია, თუმც მხვეუ-ლაი — *il n'y a point de vieille femme*!

ვანაძილი ავი მღიერი, ამხვე დროს, არც ტლახი, არც უფავარული. ვანა ღიხავ მ-ნაღონისა აგრებრადი ეშინია, მუდამ შვამხიებს, ბანაღური რიც არ არის? ამერთო მდვლო, ადმიანი ახადლებულს ვამა დუბებს, ღრუხვლოთა მინის, ან ლევიმ ფსევრზე ეფულები, ავად ეს თურმე ხვესა გვწმითთა. ასეთა რამ ჩავგვერ იფულები დამინარსია

ჩემი ამრით, ძალზე კარგად მოვიქვედი; რამყოფ მჭამია: ჩემი სექსე უნდა კავით, ქვეყანაზე ვერავღრმა ღელა კერ უნდა შემიძლით, მსნეობა ვერ ვანავარვეართ. როცა ე-ზე ვდიქრობ ხოლმე, ასეუ და ასეუ ვამეორებ: ან ის, ანდა არაფრ-მეთქი! სუტახთან ვანციბულია და შერისხული ქალისხვეს ეს დედი ხანაა გული მაძაწევს — ლოდაში მგმა სმხათია „ა სიფი რედნი უფრო ძველია ხმირად, როცა მარტოდმარტოს, ყველაფერ მოტოვებულს, ნახევრად სხეულს, ვიბეგარედელს ქუსა-ქუსა მიწასწავია; მათზე თვლი დანარჩენი. შექმარებშია მამა-კრანისა მათთან წახული რომ შეძდელიათ და შედრება, ეს უბედურა ქალმწიფები ჩემი ყილვანი ძათის, როგორც ღვადი, ამ კრწნობს ჩემში დიდი ხანა ვიხვი ვაუდაკამს. ჩემს მატარა ბიჭობამიუ სმირად უპიბდრო სამპითათ და მატაციბციბით შევავროდი ამ ნახევრად დაძქვარ სარეკბ, თითოყველი თითქოს ამხა რომ მეუბნებოდა, *„ცხოვრება მართალიც არაფრით არ მანებრივებსი“*.

ე-საღმე ჩემი სიყვარული სულ სხვა გრძნობაა, რადიც ხავებით ახალა, ყველახვან განსხვავებულა ის ვერცეკა ხვლები — ახლა თითქოს ცხებშია გამომწყვეფული. ჩემი არ იყო, ღარბია და რიც ბურა, იმას ვერ აკეთებს, ამიტომაც სხვა რა ვანა, თითქოს ბედს არას მაძებებელი. მასტორია და ფარისხველ მარჯილიხანთა იკნუატურა საქცბელი, ვფიქრობ, ე-ზე ვაცოლებით რდიერ ნიჭულებს, უადრე ჩემზე. მე ამათ ვადრ მოიტყულები, რადვან მისი ნამდვილი სახე დავსახე. ე-ს ვა სჯერა ეს ყველაფერი და ვებ აიტან, თუკ ცოდვბა ადვი-ყოველგვარ ხაჯლესზე უარია თქმა და დეპროზე ღამკრებული მთელი მისი მსოფლ-მხვადელობა უპირობა გამოდევს!

ჩაქვეთა, მღვტმე მსხედს, რომ აქნებ დმერთს ხანამღვიფემა დაბამისა მამინ ვძელია. როდესაც ჩვენ მარბოეთქვამო იტყვებს, მუღტატულის ურწმუნო რომ თოებასა დოცვას და ხასრუღს ამბობს: „დმერთ ჩემო, არ არის დმერთი.“ ეს მღვადლებს დმერთი ჩემოფის მკვდარიც, მეგრად ვანა ამათ ვამთ დაუბრე ვარ? მღვადლებს ათესტად მივაჩნივარ, დე, ასე

1 ქალთა თანადევს არ ა'რ. მონსტეა. (გ'რაბი).

იქონს, მაგრამ მე მიყვარს, სიყვარულს კი როგორ შევძლებდი, რომ არ ვცოცხლობდეთ მეცა და სხვებიც, და რაღა ვცოცხლობა, ეს ამბავა თავისთავად სახწაულია. დაარქვი რაც გსურს, თუნდ ღმერთი, თუნდ კაცის ბუნება, მაგრამ რაღაც მაისც არსებობს და მე მისი არც ვარ-გვეცა შეძაძლია, არც რაიმე საატყმაში მოთავსება. თუმცე ეს რაღაც მეტრასიტის რეაქციის დი არსებობითა; ხენი ღმერთი ხწირედ ეს არის, ახლა ის ჩემთვის აცეკვა, რაიცა დიხნო.

ღმერთო ჩემო, მე მაყვარს კ და ამ სიყვარულს ახი იათხა მიანეხი აქვს ჩემსი სული. მრედ იმის უბო, სიყვარული და რეალობა რომ ასე ვირწმუნე, შედარებით ვაძინებ ჩემს ვენებული ფაქტებისთვის, იმ ფაქტებისგან, უწინ რომ შეთხდა, როცა ღმერთსა და რელაგაბზე ამ ასრის გაყავი, რა ასრასაც, როგორც ეტეობა, ახლა კ. არიან, კ.-ზე. ცხადია, სეგა არ ვადეძ, მაგრამ ამჟამად იგი სულიერ კრიზისს განიცდიან, რაც ასე მძლე ვერ ვაფეულას. რა გაეკწვობა, მოთმანებით აღფრუტებები, რაც უხდა ქნას და რაც უხდა თქვას, ბრავს ახლოსაც არ გავაკარებ. ვიდრე ჯაუტობს, ვიდრე კვლავ წარსულს ებრაუჭება, შრომა უხდა ვაფაგრბედო, ნათელა ვოსება შევიზარჩუნო — რაც ფერწერას და ხატვის სტირდება, საქმეს სჭირდება. აი, ამატომ ვაფაკეთე ის, რაც მოგწერე — ადაძიასურა ხათბო რომ შხურდა, იმის ვამიც და კო-გაენურა მაზუნებიათა. ეს ვაფელადეუ ამატომ ვაძმბე, არ ვფიქრო. ათიქის ასეე შედარქ-ლითი მორწილა ვაყო. პარაქათ, თითქმის მხოლოდ და მხოლოდ ხალებიკებზე. რაგარელზე, სახელთხანზე და ა. შ. გზრუნე და ეფაქრობ. ხენო მაჭუნა, რა იქნება, მსხაფურა სახელთხანო მაძინანა.

გრძელი წერალი გამომიკადა. ზოგჯერ მახდა ეს იამი თვე ვიდრე მაუეეს კვლავ შეე-ბუდეხოდა. მძლე ვაფადეს თუმცე ამ თვეებსაც ვამოყიეებ. მიმწერე ხოლმე. იქნებ ამ სამ-თარს რაძენაირად ჩამოხეადე? ნუ გავაქრება: ვიდრე მაფეეს რწევას არ ვაიხებ, სახელთხ-ნის არ ვიქინაეუბ: შევიბარდი, რომ თათხის გეცხა ვაფეგზავნადი, ახლა იქნებ ჩამოვიდეს და თეათონეე ნახოს. თღონდ მამა ამ საქმეში ნუ ხაერყვა: ამ ხაგათხებას ვადაწვევტო სედოუნე-ბას რამ უკადმარდება, მისი საქმე ნანდუილად არ არის. ჩემს საქმეებზე რაც რაქლები ეცო-დანება, ვრომანეთთან უკეთ ვაქნებთ: ჩემს რაქმში თეცხუფადა უხდა ვაყო, არაყან და არა-ფერი არ მბოჭედეებს — ეს ხაგხებთი ბუნებრივი პურვილია.

ზოგჯერ გრუიხტელა დამადებს ხოლმე, როცა კ.-ზე დავფიქრებდი, როცა უხდაც კვლავ მკედხი და უბადოცხლო აღვიტე რომ ებრაუჭება და ხაგუთარ თეცა წარსულში ხარისავა. მისი ქცევა ხაბუდასწერიოდ მკაქეხება — სომ არაფერი დავმარტება, ახრები რომ ვამოიფედოხ, ჩემი ახრისა, რაღაც მარადება, რაღაც უთოოდ შეიცვლება — ჯანხალს და ძლიერს მახში ხე-ნათოდ ბენრს შეამჩნიე თუ უზრადელებით ვაიკეინრება.

ესე იგი, მარტის ასეე მაფიანა და ამხტერადამში ვაფეშეზავრება. როცა ბოლოს ამხტერ-დაძიდას მოვდაიდა, გუსებში ვაფიფაქრე: არაფრის გუდახიკის თეც ღარდის ნება არ უხდა ჩეცეც ვარაფერში ვერ უხდა დამხაგროს, რაიცა ჩემს საქმეს — სწირედ ახლა, როცა უსეე წარადლა დიქვო, — არაფერი დიუშაფედეს-მეოქი კი ვახაგხულზე შეიადება თეც ნება მახცე და ხანდახან ბენდრო იკეში, მაგრამ მოკლეა ვაჩაფსული. სოტრად მოკლე, თორც ახლა, ახი, რა დროა გახფსულია.

რაღაც მახეხათ, კვონებ, ჩემი გახარბება. ნუ, ჩემი კარვთ: რახაც მე ვეძებ, იქნებ უხდას ჩამოენადე მქონდეუ — მე არა და, იქნებ სენ უფრო ჩამოენა ვაქეს, ვარდა ამიაა, ბეერ რამეში ჩამაერბი და შეეობდუდე. ა, რომ ვაყოლე ჩემი შეცდომა, ან ის ვიცოთე, როგორ უხდა ვა-მაყვანწორად მაგრამ ვაი, რომ ძაღლიან ხმირად ხაგუთარ თეცში დეარებაც კი ვერ ვაძმნეეთ ხოლმე.

მძლე მოწმწრე ჩემს წერადებს როცა ვაიბუდათ: უხდა შექლო, მზეში მარცვოლა კო-მოარხათ. თუ რამე კარც ადისიბეს, რაღაც პაძარაილეს ნატამადს მახიც, ამის რა სჯობს; მაგრამ აღბოი ჩემს წერადებში მეფერი რამ არის არახწირი, მეფრისე აღბაი, — თუმცე უხე-ბურად. ასე თუ ასე ვაქარბებ ხოლმე, მარადილედ, მე ხომ უხწვდედეა კარ, უძეყარო, როგორც ნრადელა: იქნებ სხეებზე უარება, მაგრამ ჩემს თეც ამის ვერ ვაძმნეე, სეყებს — მათ უხეგებს და ამატომ ხმირად ვედება: თუმცე თეცდის სოჯავრ ხეარ ახლა ვაიბოქსიებს და il y a du bon en tout mouve-men! (ა propos ვიუდე პრეკტანის ამ გამოთქმას ხედე შემ-თხედითი მოყარო ყურსი და ჯეიმხნათურე).

ახიარო მორას, როდისმე თუ მოვამძენია, მძლე როგორ ვაიბუდეობს ხოლმე კავადებში? ვროსკედ კუბინე — რომელოდეც მახტობს პაძავად კავადება მეტრის სათეცითი იყრ ვსებოდა.

¹ ყოველი მოძრაობა ჩაღაცით კარგია (ფრანუ).

იგი სამ პუნქტს მოიცავდა: პირველი — ეს ნაუი პეტრემ სვითონ იყიდა თუ შემკეადრეობით
 ყრვო ვისვანძე, შუორე — მათ იყიდა თუ ნაწილ-ნაწილ გადაისადა, შესამე — მთი, ხაძანელე-
 მავ: — იქნებ ხადმე მოიპარა? შერე მაუვემ უზუნაყიან კეთილმოზილურ ზრანვესს მაუძენა
 ქადეგეზი, „ტოკროსს და ეფფრატს“, სოლო შემდეგ მამი ბერნარის მიზამეას მომყვა: „აი, რომ,
 რომ დმერსა, ყოველასშემძლეა — მან შექმნა ზლეა, დუდამიწა, ზეცი, მთვარე, ყარსკვედეგები;
 მას ყველაფერი შეუქლია, ყველაფერი და ყველაფერი. ყოველისშემძლე კუ მუნსე ვე ზრის,
 ზამეოუ არის კადეე ვრთი რამ, რხაეც ვერ შეძლებს, რას ვერ შეძლებს ყოველასშემძლე. —
 ცოდედელს სელს ვერ ბერავს... ნახეამდის, თვო, მადლე მონწერე სელს მადრაე გართმევ და
 შირიდას მოგვააღმეზა.

ნიკოლოზ კენკოშვილი

ინდური პუბლიცისტიკა ლენინის შესახებ

დღმოსავლეთის ქვეყნებს შორის ყველაზე დიდი ზეგავლენა დიდი ოქტომ-
 ბრის რევოლუციამ. ვლადიმერ ილიას ძე ლენინის აზრით, ინდოეთზე
 მთანდინა, ლენინის მიაზნდა, რომ ოქტომბრის რევოლუციის განმარჯვეების შემდეგ უფრო
 მეტად გაძლიერდა და გაფართოვდა ერთგულ განმათავისუფლებელი მოძრაობა ინდოეთ-
 ში, იგი საზგასმით აღნიშნავდა, „ბრიტანეთის ინდოეთი დვას“ აღმოსავლეთის ქვეყნების
 სათავეშიო. ისტორიის მსვლელობამ გაამართლა დიდი ლენინის მოსაზრება, ინდოეთში
 მოიპოვა დამოუკიდებლობა და სუკერუნულ რესპუბლიკად იქცა. ამ განმარჯვებაში, რა
 თქმა უნდა, მეტად მნიშვნელოვანა რთლი მოამამა პროგრესულად მოაზროვნე პოლიტიკურ
 და საზოგადო მოღვაწეთა მიერ ლენინის იდეების ფართო პრამაგახდამ ინდოეთში.

აკად. ა. პ. ბარანიკოვის აზრით, დიდი ოქტომბრის რევოლუციას, ლენინის ბიოგრა-
 ფიასა და ნისი რევოლუციური მოღვაწეობის ძირთად მოქმეტებს ინდოელი ხალხი უარ-
 თო მასშტაბით პარულად გაეკვო 1920 წელს. ამ წელს ინდოეთში ინგლისურ ენაზე
 გამოქვეყნდა რამა კრიშნა აყასთპის წიგნი „რუსული რევოლუცია“ და ვიმეამპარ ნათბა
 ვიჯის „ბოლშევიკური რუსეთის ისტორია“, თუშვა, აკად. ა. პ. ბარანიკოვის აზრით, ეს
 განოცემები არ წარმოადგენენ საფუძვლიან საზროშებს მარქსიზმის შესახებ. ამ აზრს
 იზიარებს საბჭოთა მეცნიერი დვოსნად მიტროხინი, რომელმაც ინდოეთში მრავალი წლის
 ბუშაობის შედეგად ლენინური იდეების ამსახველ ბევრ საინტერესო პუბლიცისტიურ მასა-
 ლას მიაველია და 1971 წელს ცალეე წიგნად თავად განოქვეყნა „ინდოეთი ლენინის
 შესახებ“ (Н. В. Митрохин. Индия и Ленин, М., 1971). ეს წიგნი არის
 ძირითადი წყარო, საიდანაც ნკოთხველს გვიჩთა მიეაწოდთ ცნობები ლენინის იდეების
 გავრცელების შესახებ ინდოეთში.

20-იანი წლებიდან ინდოეთში ერთგულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა განსაკუთ-
 რებით ფართო და შწეავე სასიათს ღებულობს, რაც მარქსიზმ ლენინიზმის ცხოველმყოფე-
 ლი იდეების ზემოქმედებასა და აღმოსავლეთში, განსაკუთარებით კი ინდოეთში, ლენინის
 იდეების პროპაგანდის განლიერებას უკავშირდება. ჯერ კადეე 1917 წელს 14 დეკემ-
 ბერს კალკატის ვაზეთმა „ამბატა ბაზარ პატრიკამ“ გამოაქვეყნა ცნობა საბჭოთა რე-
 რეტის შესახებ სათაურით „დეკრეტა უანქსიოდ“. ხოლო 1918 წელს კ. პუნამი (მაბ-
 რაშტრას შტატი) ინგლისურ ენაზე „ენსარში“ დაიბეჭდა სტატია „დიდი რუსი ბელადი
 ლენინი“, რომლის ავტორიც ვახლავთ ინდოეთის რევოლუციური მოძრაობის სოლის-
 ხამდეკელი მალა განვადპარა ტაღავი. 1920 წელს კი დატორის ინგლისურმა ვაზეთმა
 „ტრიბუნმა“ გამოაქვეყნა ცნობები სათაურით „ლენინის გვეშები“ და „ჯარისკაცთა გან-
 თავისუფლება“, ამავე წელს ალაპაბადის ჰინდურმა ვაზეთებმა „ამპიულაიან“ და „მატი-

ადამ" აუწყებს ინდოელ ხალხს რუსეთის რევოლუციის გამარჯვება. ამ პერიოდის დან ლენინის იდეებს ეძღვნება ცალკეული შრომები — 1921 წელს ბოშბუეში ინგლისურ ენაზე დაბეჭდილი ინდოეთის კომუნისტური პარტიის ნაციონალური საბჭოს თავმჯდომარის შ. ა. დანგეს პამფლეტი „განდი ლენინის წინააღმდეგ“, მასში გაკეთებულია განცხადება და რბილქუჩადაა გაანალიზებული ოქტომბრის რევოლუციისა და ლენინის მოძღვრების დადებითი ზეგავლენა ინდოეთზე. როგორც ლენინდ მიტროხანი აღნიშნავს, დანგეს პამფლეტი „შეზღუდვებს, როგორ მომწიფდა და გახვითარდა ინდოეთში სოციალისტური ბრძოლა“ (სტალინი, შრომები 1921 წელს კალკატაში პინდის ენაზე დაბეჭდილი რამა შანკარ ავასთის წიგნი „ბოლშევიკთა ჯადოქარი, ანუ ლენინის ასუბა და ბიოგრაფია“, ბენარესში პინდი ენაზე გამოქვეყნებული დაბეჭდილი ვიდვანკარის წიგნი „რუსეთის აღობრენება“, 1923 წელს ისევ კალკატაში პინდი ენაზე გამოქვეყნებული ვიშვანკარ ჯიჯას წიგნი „დიდი ცვლილებები რუსეთში“.

ინდურ ენაზე გამოქვეყნებულ, ლენინიზმის იდეებით შთაგონებულ შთავალ სხვა პოლიტიკურ ნაშრომთა შორის საყურადღებოა აღაპაბადში 1930 წელს გამოქვეყნებული (პინდი ენაზე) წიგნები — დევრათი მასტრის „რუსეთი დღეს“ და 1934 წელს ქ. კაშიში დაბეჭდილი „ლენინის ბიოგრაფია“, ამ უკანასკნელის ავტორი არის ჯ. ნერუა პრემიის ლაურეატი სადანიან პპატატი. არანაკლებ საყურადღებოა 1932 წელს ქ. ლაქნაუში ინგლისურ ენაზე გამოქვეყნებული მ. ბარტავას წიგნი „ლენინი“, რომლის ავტორიც ამჟღავნებს ლენინის პიროვნების მსოფლიო ისტორიული როლის დროს ცოდნასა და დაბეჭდვის ბუნდობის რევოლუციურ მოღვაწეთა საერთაშორისო მნიშვნელობას.

ცნობილია, რომ ლენინზე და ლენინის რევოლუციურ მოღვაწეობაზე ინდოეთში წიგნები ეყვედებოდა არა მარტო ინგლისურსა და პინდურ ენებზე, არამედ რუსულზე, ტამილურ, მარათურ, კანარურსა და შთავალ სხვა ინდურ ენებზე.

ლენინური იდეების პროპაგანდის საქმეში არანაკლები დიდი როლი ატარებდა ინდურ ენაზე ნარქსისტთა ისტორიკოსებმა, რომელთა შორის უნდა მოვიხაგიროთ ასახდა ვუფტა და მისი წიგნი „ინდოეთი და ლენინი“, ეს წიგნი ინგლისურ ენაზე გამოქვეყნდა 1963 წელს. მეორე ინდოელი ისტორიკოსი დ. პ. სინჰ თავის წიგნში „მარქსისა და რუსეთში — 1917—1947 წწ.“ რომელიც 1965 წელს ქ. მუზარარნაგარში გამოქვეყნდა ინგლისურ ენაზე, ხაზგასმით მიუთითებს, რომ „ოქტომბრის რევოლუციამ უდიდესი მნიშვნელობა მოახდინა არა მარტო ინდოეთის განვითარებაზე, არამედ მოელი აზიის მოშავალზეც. ლენინმა, როგორც დიდი მოაზროვნისა და პოლიტიკური მოღვაწის დროს და საფუძვლიან დახასიათებას იძლევა ცნობილი ინდოელი კომუნისტი ისტორიკოსი პინდი დანკარიც 1975 წელს დეღიში პინდი ენაზე გამოქვეყნებულ წიგნში „სოციალიზმი ინდოეთში ცხოვრებისათვის“, ავტორი წერს: „მარქსიზმი ძლიერა და დინამური მოძღვრებაა, მაგრამ მისი ნათელი სხვის დახასიათება მხოლოდ ლენინიზმის გზით გახდა შესაძლებელი. მარქსიზმი ვერ მშობებდა ასეთ გრანდიოზულ გაქანებასა და გაურცვლებას, რომ არ ყოფილიყო დიდი ლენინი“.

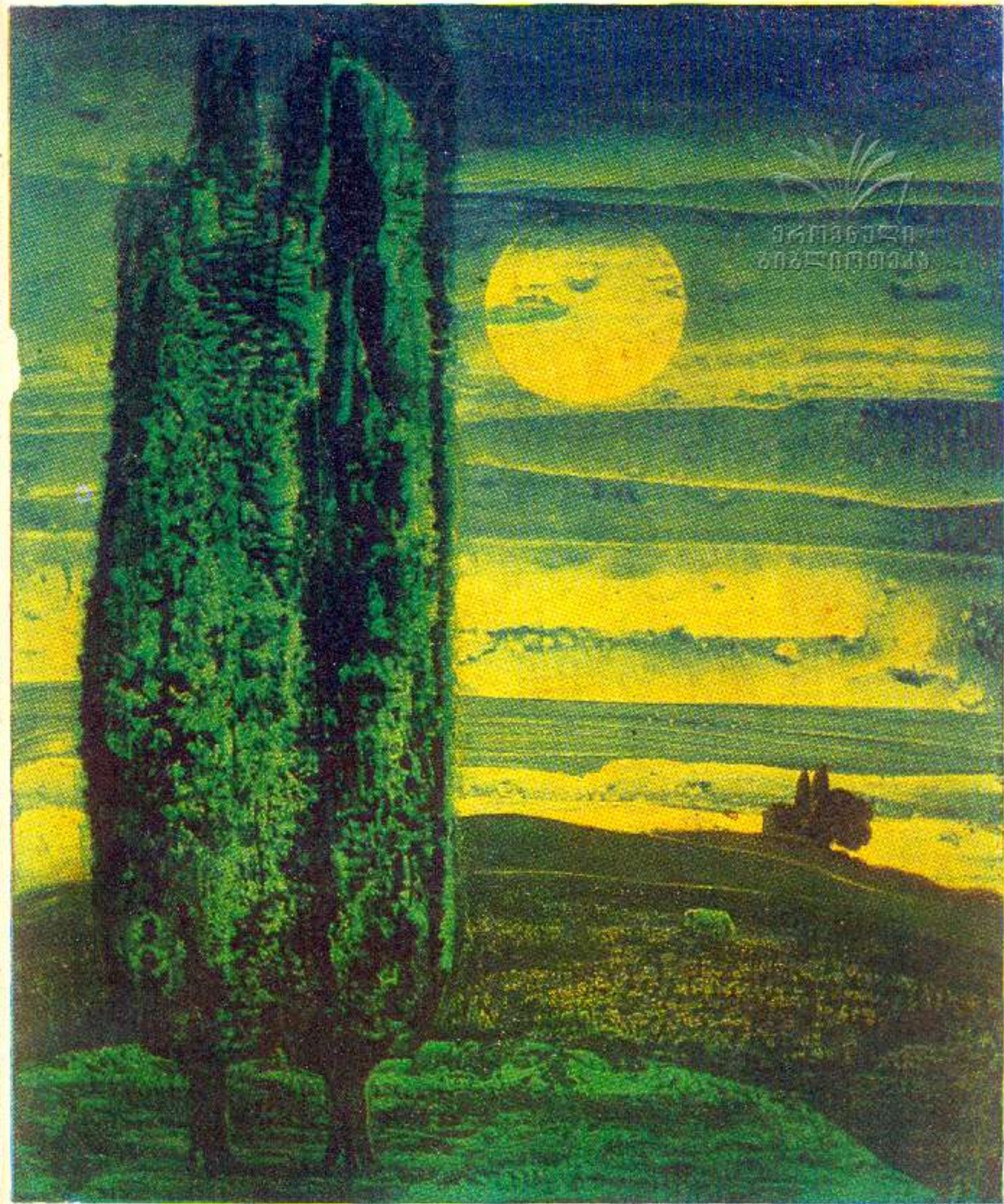
მხატვრული რედაქტორი გ. წერეთელი, მხატვარი ა. ვართაგვა, ტექნიკდაქტორი რ. იშაიშვილი

გადამცემი წარმოებას 25/V-50 წ. ხელმოწერილია დაბეჭდილი 30/V1-80 წ. ქალაქის ხომა 70X108/16 სანტი. სავაჭრო თაბახი 19.25. ნაბეჭდი თაბახი 21. ტარაგი 10.000. შვედ. № 640.

ფასი 1 მან.

საქართველოს ასრ გამსახეობის საჯარო-პოლიგრაფიული გაერთიანება „კანონიერების“ კომიტეტი, მარგანიშვილის ქ. № 5.

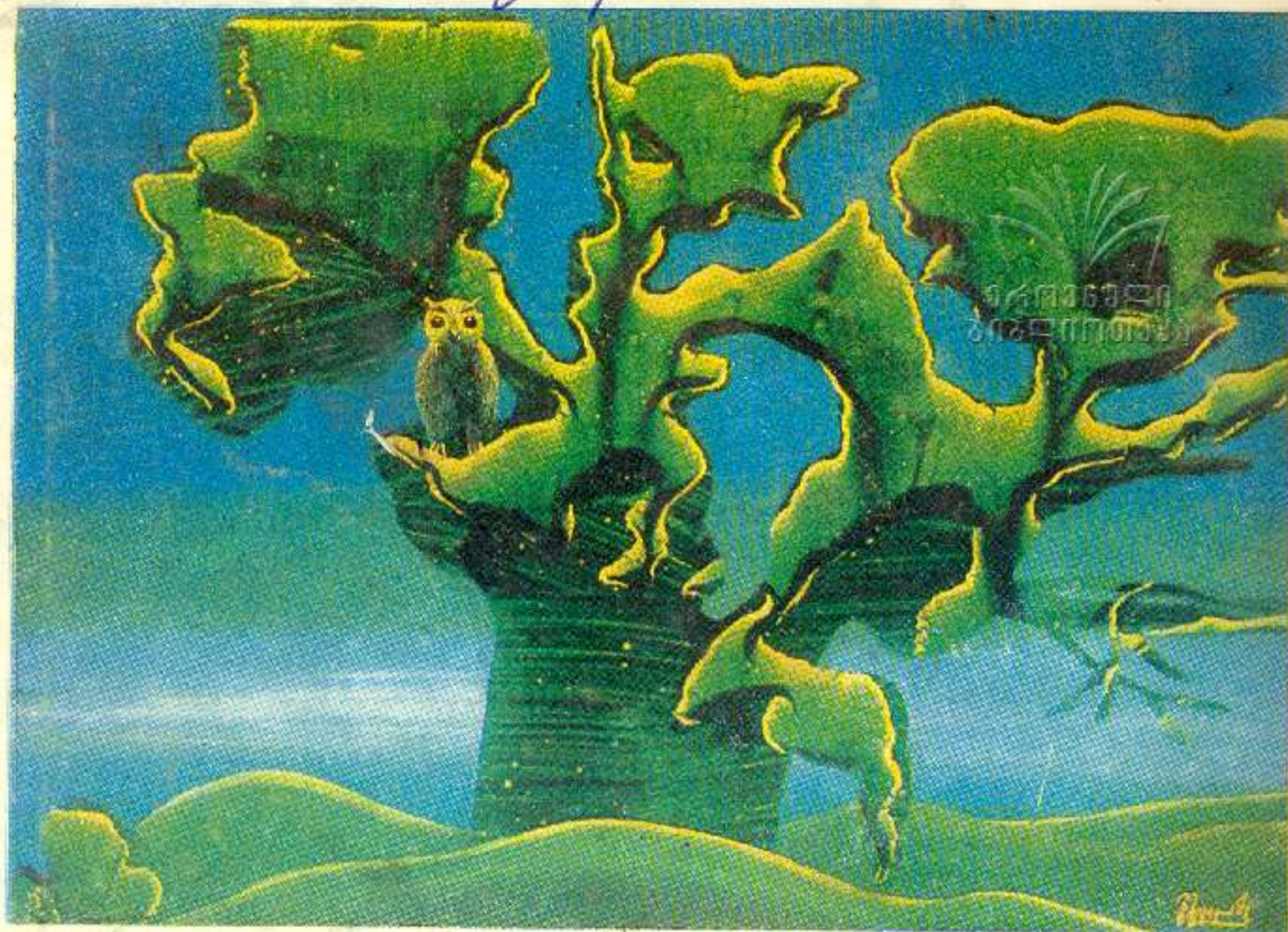
Комбинат печательско-полиграфического объединения «Каноничность» Издательство Грузинской ССР, Тбилиси, ул. Маргаришвили, 5

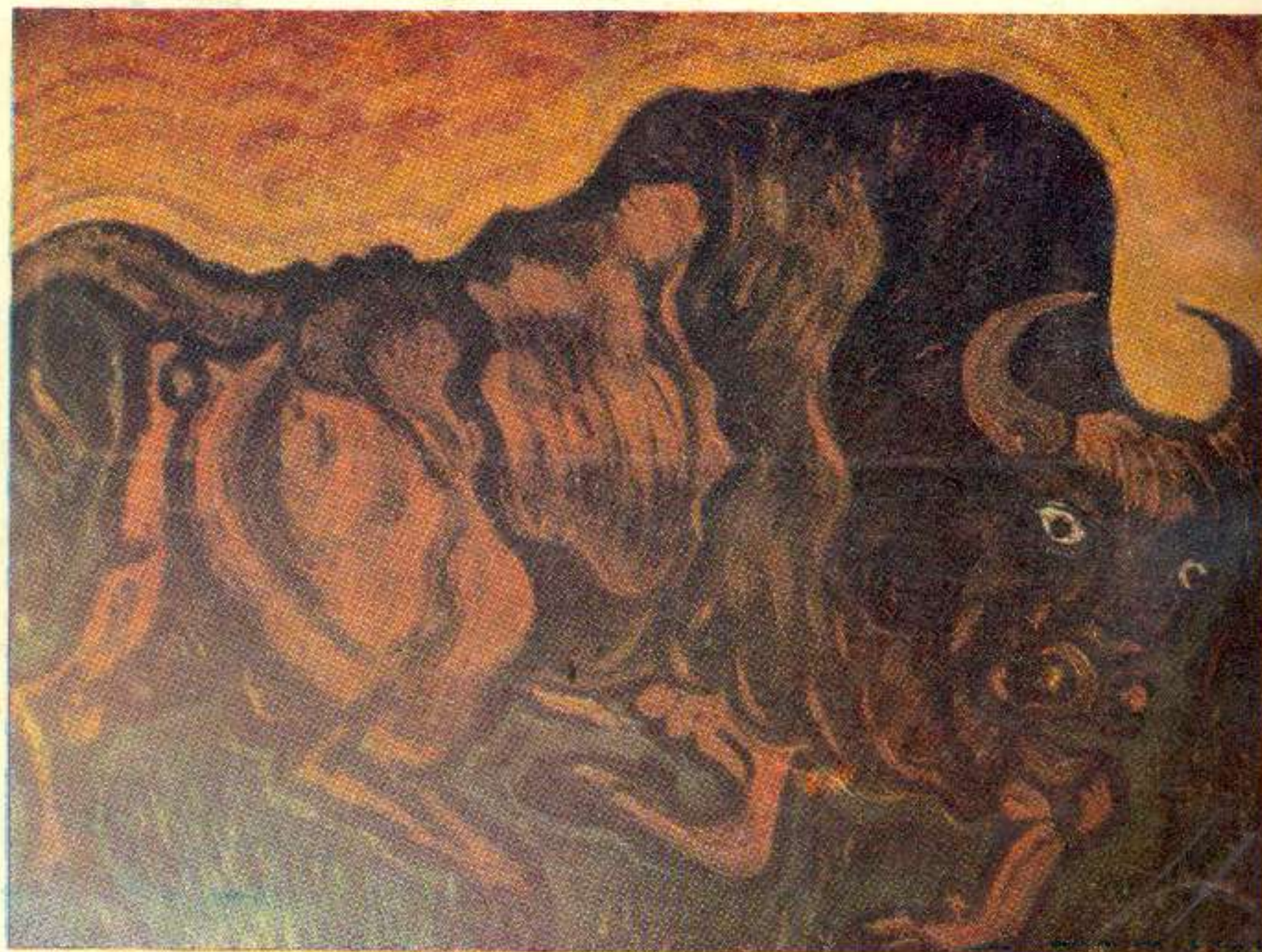
საქართველოს
საზღვაო მარცხენი

საზღვაო მარცხენი. საქართველო

6 30/24

ბ. შაჰილაშვილი. ღამის ბუზაბი

ა. ჯაბაშვილი. ბიზონი